

รายงานความก้าวหน้า ครั้งที่ 2

โครงการวิจัย

โครงการโรงเรียนลูกชาวนาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ :
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

เสนอต่อ

สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน (สสค.)

จัดทำโดย

สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

พฤศจิกายน 2555

คณะผู้วิจัย

ทีมที่ปรึกษา :

1. ดร.สีลาภรณ์	บัวสาย	รองผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
2. ดร.อมรวิรัช	นาครพรรพ	ที่ปรึกษาสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้
และพัฒนาคุณภาพเยาวชน
3. รศ.มยุรี	จัยวัฒน์	ผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
ด้านสื่อสารสังคม
4. ดร.จุฬากรณ์	มาเสถียรวงศ์	รองผู้อำนวยการ สถาบันรามจิตติ

ทีมวิจัย :

1. รศ.จุฑาทิพย์	ภัทราวาท	หัวหน้าโครงการวิจัย
2. รศ.ดร.วินัย	พุกทกุล	นักวิจัยหลัก
3. ผศ.ดร.ทิพรัตน์	พงศธนาพาณิช	นักวิจัยหลัก
4. คุณสุวิทย์	ภูมิประเสริฐโชค	นักวิจัยทีมพื้นที่
5. คุณเกินศักดิ์	ศรีสวย	นักวิจัยทีมพื้นที่
6. คุณวินัย	เมฆดำ	นักวิจัยทีมพื้นที่
7. นางสาวธราภรณ์	ศรีงาม	นักวิจัย
8. นางสาววิภาดา	ช่วยด้วง	นักวิจัย
9. นางสาววันวิสาข์	ยวงใย	นักวิจัย

ครูพื้นที่ :

1. ดร.ร่วมจิตร	นกเขา	ครูพื้นที่จังหวัดชุมพร
2. อาจารย์เอกชัย	ยุทธชัยวรกุล	ครูพื้นที่จังหวัดสิงห์บุรี
3. อาจารย์สุกิจ	มาลัยรุ่งสกุล	ครูพื้นที่จังหวัดเชียงราย
4. ดร.สมบัติ	ฤทธิเดช	ครูพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม

คำนำ

รายงานความก้าวหน้างวดที่ 2 เป็นการรายงานผลการดำเนินงานโครงการวิจัยลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำการเกษตรเชิงธุรกิจ : มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งดำเนินการในช่วงระยะเวลาพฤศจิกายน 2554 ถึง พฤศจิกายน 2555 เพื่อเสนอต่อสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน (สสค.)

เนื้อหาสาระที่สำคัญ ประกอบด้วย การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ภาพสะท้อนจากชีวิตชาวนาไทย กรอบแนวคิดในการจัดทำหลักสูตร คู่มือการจัดการเรียนรู้ หลักสูตร “ชาวนามีอาชีพ” การออกแบบเครื่องมือประเมินการเรียนรู้ แนวทางการจัดการเรียนรู้ในพื้นที่ ข้อมูลสถานการณ์ในพื้นที่เป้าหมาย และแผนการวิจัยในระยะต่อไป

ใคร่ขอขอบคุณ นพ.สุภกร บัวสาย ดร.สีลาภรณ์ บัวสาย ดร.อมรวิรัช นาคทรพรพ ดร.จุฬารักษ์ มาเสถียรวงศ์ และเจ้าหน้าที่สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน (สสค.) ที่ได้ให้คำแนะนำและสนับสนุนการดำเนินการวิจัยตลอดมา

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ เป็นไปตามความคาดหวังของสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน (สสค.) หากมีข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงการดำเนินการวิจัยในระยะต่อไป คณะนักวิจัยยินดีน้อมรับด้วยความเต็มใจ

คณะนักวิจัย
สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์
24 พฤศจิกายน 2555

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	I
สารบัญ	II
สารบัญตาราง	IV
สารบัญรูป	V
บทที่ 1 บทนำ	1
หลักการและเหตุผล	1
วัตถุประสงค์	3
กลุ่มเป้าหมาย	3
ระยะเวลาดำเนินงาน	3
กรอบคิดการพัฒนาหลักสูตรเรียนรู้เพื่อเพิ่มสมรรถนะแก่ลูกเกษตรกร	4
วิธีการดำเนินการ	4
ผลผลิต	5
ผลลัพธ์	5
แผนปฏิบัติงาน	6
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม	8
ปรัชญาแนวคิดการเรียนรู้และการพัฒนาหลักสูตร	9
หลักสูตรการเรียนรู้เกษตรกรที่น่าสนใจ	14
โรงเรียนชาวนาของมูลนิธิข้าวขวัญ	22
เครือข่ายโรงเรียนชาวนา จังหวัดนครสวรรค์	23
เครือข่ายคุณค่าข้าวคุณธรรม	24
โรงเรียนชาวนาต้นแบบ	25
โรงเรียนชาวนาบางเลน	26
ความเคลื่อนไหวด้านการศึกษาสำหรับลูกชาวนาในกระแสโลก	28
บทที่ 3 ผลการดำเนินงานวิจัย	29
ภาพสะท้อนจากชีวิตชาวนาไทย	30
คุณลักษณะชาวนามีอาชีพที่พึงประสงค์	35
กรอบแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรเรียนรู้	37
คุณลักษณะของหลักสูตรเรียนรู้	39
ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตรเรียนรู้	40
ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรเรียนรู้	41
คู่มือการเรียนรู้	42
การออกแบบเครื่องมือประเมินการเรียนรู้	61
พื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย	64
แนวทางการจัดการการเรียนรู้ในพื้นที่	64

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 4 ข้อมูลสถานการณ์พื้นที่กลุ่มเป้าหมาย	68
ข้อมูลสถานการณ์พื้นที่จังหวัดเชียงราย	68
ข้อมูลสถานการณ์พื้นที่จังหวัดสิงห์บุรี	69
ข้อมูลสถานการณ์พื้นที่จังหวัดชุมพร	71
ข้อมูลสถานการณ์พื้นที่จังหวัดมหาสารคาม	74
บทที่ 5 การดำเนินงานวิจัยในระยะต่อไป	81
เอกสารอ้างอิง	83
ภาคผนวก	
ภาคผนวกที่ 1 ตารางกิจกรรมโครงการ	1-1
ภาคผนวกที่ 2 รายงานการประชุม	2-1
ภาคผนวกที่ 3 ภาพกิจกรรม	3-1

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1.1 แผนปฏิบัติงานของโครงการ	6
ตารางที่ 2.1 การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับกรอบแนวคิดการพัฒนาหลักสูตร	12
ตารางที่ 3.1 หน่วยเรียนรู้และรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิเขียนสาระการเรียนรู้	43
ตารางที่ 5.1 แผนการดำเนินงานโครงการวิจัยในระยะต่อไป	82

สารบัญรูป

	หน้า
รูปที่ 1.1 กรอบคิดการพัฒนาหลักสูตรเรียนรู้เพื่อเพิ่มสมรรถนะแก่ลูกเกษตรกร	4
รูปที่ 1.2 กรอบการดำเนินงานวิจัย	5
รูปที่ 2.1 กรอบแนวคิดความเชื่อมโยงระหว่างกิจกรรมการประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิตของเกษตรกร	13
รูปที่ 2.2 การถอดบทเรียนจากหลักสูตรวิถีเศรษฐกิจพอเพียง ชั้นที่ 1	20
รูปที่ 3.1 กรอบแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรของโครงการบนฐานคิดการเชื่อมโยงระหว่าง วิถีชีวิตและอาชีพเพื่อการเป็นชาวนามีอาชีพ	38
รูปที่ 3.2 ชุมชนการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาหลักสูตรและผลผลิตของโครงการ	40
รูปที่ 3.3 โครงสร้างการบริหารงานวิจัย	41
รูปที่ 3.4 ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรเรียนรู้ และการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้	42
รูปที่ 3.5 แนวทางการจัดการเรียนรู้ในพื้นที่	66
รูปที่ 3.6 องค์กรประกอบข้อมูลจากพื้นที่และประเด็นที่ต้องประเมินเพื่อใช้ กำหนดข้อเสนอเชิงนโยบาย	67
รูปที่ 4.1 แผนที่ อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย	68
รูปที่ 4.2 แผนที่ จังหวัดสิงห์บุรี	69
รูปที่ 4.3 แผนที่แสดงที่ตั้งบ้านหินลาด จังหวัดมหาสารคาม	75
รูปที่ 4.4 แผนที่ผังความคาดหวังของครูพื้นที่	79

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

การเปิดตลาดข้าวในประชาคมอาเซียน หากดูเพียงผิวเผินน่าจะเป็นเรื่องที่ดีต่อทุกฝ่ายทั้งประเทศผู้ส่งออกและประเทศผู้นำเข้า กล่าวคือ ประเทศผู้ส่งออกจะได้โอกาสจากการขยายตลาดการค้าได้มากขึ้น อันจะส่งผลไปสู่ระบบเศรษฐกิจการค้าข้าวของตน รวมถึงชาวนาผู้ปลูกข้าว เช่น กรณีประเทศไทย เวียดนาม ในขณะที่เดียวกันประเทศผู้นำเข้าก็จะมีความมั่นคงทางอาหารเพิ่มมากขึ้น รวมถึงการผลิตภัณฑ์ข้าวที่หลากหลายที่ผู้บริโภคได้เลือกซื้อในระดับราคาที่พึงพอใจ เช่น กรณีประเทศสิงคโปร์ และบรูไน

แม้ว่าประเทศไทย จะได้แสดงถึงความพร้อมในการเปิดตลาดข้าวในประชาคมอาเซียน และมุ่งหวังว่าประเทศไทยจะได้รับประโยชน์จากการเปิดเสรีการค้าข้าวดังกล่าว เนื่องจากไทยเป็นประเทศผู้ส่งออกรายใหญ่ของโลก ขณะเดียวกันก็มีความสามารถในการผลิตข้าวที่มีคุณภาพที่ดีกว่าประเทศผู้ส่งออกรายอื่น โดยคาดหวังว่าจะทำให้ไทยเป็นศูนย์กลางการค้าข้าวของโลกในอนาคต

ข้อมูลด้านเศรษฐกิจที่ศึกษาเกี่ยวกับต้นทุนผลตอบแทนในการปลูกข้าวของไทย (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ; 2554) พบว่า มีผลผลิตต่อไร่เฉลี่ยเพียง 448 กิโลกรัมต่อไร่ ในขณะที่ผลผลิตเฉลี่ยของเวียดนามอยู่ที่ 862 กิโลกรัมต่อไร่ และผลผลิตเฉลี่ยโลกอยู่ที่ 680 กิโลกรัมต่อไร่ และประเด็นที่น่าสังเกตและน่าเป็นห่วงก็คือ ชาวนาไทยในยุคปัจจุบัน หันไปเน้นการเพิ่มผลผลิตในปริมาณมากๆ เพื่อเพิ่มรายได้ด้วยการปลูกข้าวอย่างต่อเนื่องโดยไม่มีการพักที่นา โดยพบว่าชาวนาในภาคกลางปลูกข้าวกันโดยทั่วไปเฉลี่ยปีละ 3 ครั้ง หรือ 5 ครั้ง ใน 2 ปี ทำให้เกิดผลกระทบในเรื่องการขาดแคลนน้ำ ที่ดินเสื่อมโทรม ปัญหาศัตรูข้าว และเกิดการสะสมการระบาดของโรคแมลงศัตรูพืช ระบบนิเวศในนาข้าวถูกทำลาย เพราะมีการใช้สารเคมีในปริมาณสูง

การพิจารณาด้านโครงสร้างแรงงานในครึ่งศตวรรษที่ผ่านมา การขยายตัวของเมือง การเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา และการเติบโตในระดับที่สูงกว่าของเศรษฐกิจนอกภาคการเกษตรที่ให้รายได้ผลตอบแทนมากกว่าการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ส่งผลให้แรงงานภาคเกษตรไหลเข้าสู่แรงงานอุตสาหกรรมและแรงงานรับจ้างในเมือง แรงงานภาคการเกษตรเหลือเพียงไม่ถึง 1 ใน 3 ของจำนวนแรงงานทั้งหมด หรือเพียงประมาณ 15 ล้านคน ผลการศึกษาสถานภาพครัวเรือนเกษตรกรไทย ของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร พ.ศ.2550 พบว่าขนาดเฉลี่ยแรงงานของคน/ครัวเรือน ปีการผลิต 2549/50 ชี้ให้เห็นชัดว่าขนาดแรงงานต่อครัวเรือนภาคการเกษตรลดลง เหลือเพียง 2.7 คนต่อครัวเรือน นอกจากนี้แนวโน้มแรงงานภาคการเกษตรยังมีอายุเฉลี่ยสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา สัดส่วนของเกษตรกรสูงวัยอายุ 65 ปี เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 5 ในปี พ.ศ. 2544 เป็นร้อยละ 10 ของแรงงานภาคการเกษตรในปี พ.ศ. 2554 สวนทางกับแรงงานวัยทำงานอายุ 15-65 ปี ที่มีอัตราส่วนลดลงจากเดิม ร้อยละ 73 เหลือเพียง ร้อยละ 68 ในปัจจุบัน (กรมการปกครองกระทรวงมหาดไทย, สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, สำนักงานสถิติแห่งชาติ 2553)

ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างแรงงานภาคการเกษตรนี้ได้สร้างปัจจัยเสี่ยงขึ้นในวิถีชีวิตแรงงานไทย อายุ 15-65 ปีกว่า 38 ล้านคน ประเด็นความเสี่ยงนอกจากการทยอยขายที่นาเปลี่ยนมือไปสู่นายทุนรายใหญ่แล้ว ที่น่าจะเป็นปัจจัยเสี่ยงกว่าคือกลุ่มลูกเกษตรกรที่ไม่ขายนาแต่ไม่ทำเอง เนื่องจากมี

โอกาสเรียนสูง และหางานที่เชื่อว่าดีกว่าในเมืองได้ ผลการศึกษาสภาพและแนวทางการสืบทอดอาชีพทำนาของลูกชาวนา พบว่าในพื้นที่ทุ่งกุลาร้องไห้มีลูกชาวนาถึงร้อยละ 95 ที่ไม่คิดขายผืนนาของพ่อแม่แต่ก็ไม่คิดจะทำนาเอง แต่ลูกชาวนาเหล่านี้ล้วนอาศัยอยู่ในครอบครัวชาวนาที่คิดจะให้ลูกสืบทอดอาชีพชาวนาต่อจากพ่อแม่เพียงร้อยละ 2 ทุกครอบครัว ต่างมีความคาดหวังให้ลูกได้ประกอบอาชีพอื่นนอกจากการทำเกษตร (เกินศักดิ์ ศรีสวย, 2553)

ความเสี่ยงของลูกชาวนาเหล่านี้คือการเผชิญกับความไม่รู้และขาดทักษะในการทำการเกษตรสมัยใหม่ ขาดการต่อยอดพัฒนาความรู้ในอาชีพของครอบครัว ขาดความรู้เท่าทันถึงกลไกของตลาด ความไม่แน่นอนของราคาพืชผล ขาดความรู้การจัดการที่ดินที่ดี เนื่องจากการเข้าสู่ระบบการศึกษาในระบบโรงเรียนและทำงานด้านอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเกษตร จึงมักใช้การจ้างวานเครื่องจักร หรือว่าจ้างแรงงานคนและเครื่องจักรกลการเกษตรในพื้นที่ทำนาแทน เน้นการทำนาโดยการใช้ทุนสูง โอกาสแข่งขันและพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพของตนเองให้อยู่รอดมีความเสี่ยงสูง นำไปสู่ความไม่คุ้มทุนไปจนถึงการมีหนี้สินที่ไม่สามารถจัดการได้ และนำไปสู่การละทิ้งที่นาถาวรในที่สุด

ข้อที่ส่งผลกระทบต่อชนเป็นประเด็นความเสี่ยงของชาติ คือ อุตสาหกรรมการผลิตในนิคม และโรงงานต่างๆ นั้นเป็นการลงทุนของต่างชาติอยู่ไม่น้อย ความมั่นคง และการคงอยู่ของการลงทุนจากต่างชาติเหล่านี้อยู่เลยการควบคุมของรัฐบาล แต่อยู่ภายใต้อิทธิพล และความผันผวนของเศรษฐกิจโลกรวมทั้งพลวัตด้านความสามารถแข่งขันของประเทศคู่แข่งการผลิต ดังนั้นหากเกิดวิกฤตเศรษฐกิจโลก หรือความผันผวนในปัจจุบันการผลิตใดๆ ก็ตาม จะเกิดผลกระทบรุนแรงยิ่งกว่ายุคทองสบู่แตกในปี พ.ศ.2541

ชาวนายังเป็นแรงงานภาคการเกษตรส่วนใหญ่ และยังคงมีกรรมสิทธิ์ในผืนนามากกว่านี้ ผลกระทบในช่วงนั้นจึงกระทบภาคการเกษตรค่อนข้างน้อย ด้วยส่วนใหญ่ยังมีที่ทำกินเลี้ยงครอบครัว แต่ในภาวะปัจจุบันดังที่กล่าวข้างต้นที่ชาวนาหรือเกษตรกรรายย่อยโดยเฉพาะกลุ่มลูกหลานชาวนาที่ **“ไม่ขายแต่ไม่ทำเอง”** มีการสืบทอดการทำนาด้วยวิธีที่เสี่ยงต่อการขาดทุนไปจนถึงการมีหนี้สินจนไม่สามารถจัดการได้ นำไปสู่การขายผืนนาเพื่อใช้หนี้รายวัน ผลกระทบจะเป็นวิกฤตครั้งใหญ่ของชาติที่แรงงานตกรางไม่อาจคืนถิ่น กลับไปปักพืงผืนนาเดิมของตนได้อีกต่อไป คนว่างนับล้านคนจะสร้างความปั่นป่วนของระบบเศรษฐกิจโดยรวมได้

โจทย์สำคัญจึงเป็นการแสวงหาหนทางที่จะรักษาลูกชาวนาไว้กับผืนนาอย่างยั่งยืน แม้จะไม่ทำเองหรือจะทำด้วยตนเองก็ตามแต่ แต่มีชุดความรู้สมัยใหม่ และการจัดการธุรกิจการเกษตรแบบมืออาชีพที่อยู่ได้อย่างพอเพียง และยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ การเน้นให้ลูกหลานเกษตรกรหรือเยาวชนที่สนใจประกอบธุรกิจการเกษตรสามารถใช้ที่ดินในการผลิตผลผลิตการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพมีความหลากหลายของการผลิตที่ไม่จำเป็นต้องเป็นการทำอย่างเดียว มีความเข้าใจถ่องแท้ถึงห่วงโซ่มูลค่าในสายการผลิตทางเศรษฐกิจ (Value Chain) เป็นแกนสำคัญของระบบคิดเพื่อความสามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงของกลไกตลาดได้อย่างยั่งยืน ปัจจุบันเรามีความหวังในการริเริ่มกลไกสร้างลูกชาวนารุ่นใหม่เหล่านี้ให้เป็นนักธุรกิจการเกษตรมืออาชีพได้ผ่านงานวิชาการและงานขับเคลื่อนของหลายหน่วยงานร่วมกับกลุ่มชาวนาในหลายพื้นที่ รวมทั้งการพัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบที่ครอบคลุมตั้งแต่ความรู้พื้นฐานตั้งแต่การปลูกข้าวไปจนถึงการจำหน่ายผลผลิตให้ผู้บริโภคคนสุดท้าย เพื่อให้เป็นชาวนารุ่นใหม่หัวใจพอเพียง ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายเร่งรัดการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ที่มีสมรรถนะสูงอันจะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ลดต้นทุนการผลิต พัฒนาระบบการผลิตไปสู่การดำเนินธุรกิจที่มีขีดความสามารถในการแข่งขัน ภายใต้เงื่อนไขความพอประมาณ อย่างมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันและใช้ความรู้คุณธรรม เพื่อให้

สามารถดำรงอยู่ในอาชีพชวานาได้อย่างมีศักดิ์ศรี สามารถเผชิญหน้าได้ในระบบเศรษฐกิจใหม่ ในแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน

ภายใต้แนวทางการดำเนินการดังกล่าว ซึ่งประกอบไปด้วยการสำรวจแนวคิดและประสบการณ์ด้านการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ การทดลองปฏิบัติการเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มชวานาและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ต่าง ๆ การสังเคราะห์ชุดความรู้ การพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ โดยใช้ระยะเวลาดำเนินการอย่างต่อเนื่องเป็นเวลา 2 ปี นั้น คาดหวังว่าจะนำมาซึ่งสารสนเทศและแนวทางเชิงนโยบายสำหรับระบบการจัดการความรู้ ตลอดจนหลักสูตรการเรียนรู้ในระดับต่าง ๆ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในระดับที่ทำให้ชวานาไทยมีความรู้ และขีดความสามารถที่จะสามารถยืนหยัดในเวทีประชาคมอาเซียน แต่ยังคงรักษาภูมิปัญญาของชวานาไทยในเอกลักษณ์ของการเป็น “กระดูกสันหลังของชาติ” ให้คงอยู่ตลอดไปอย่างสมศักดิ์ศรี

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อสร้างแนวคิดการเรียนรู้แก่ลูกเกษตรกรที่ครอบครัวยังมีอาชีพทำนา เพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำงานเกษตรในเชิงธุรกิจที่ยั่งยืน

1.2.2 เพื่อออกแบบการจัดการเรียนรู้แก่ลูกเกษตรกรกลุ่มเป้าหมายและทดลองปฏิบัติการการเรียนรู้เพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำงานเกษตรในเชิงธุรกิจที่ยั่งยืน

1.2.3 เพื่อสังเคราะห์ชุดความรู้ พัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ และจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายและสาธารณะสำหรับการเพิ่มสมรรถนะแก่ลูกเกษตรกรในการทำงานเกษตรในเชิงธุรกิจที่ยั่งยืน

1.3 กลุ่มเป้าหมาย¹

กลุ่มเป้าหมายในการดำเนินการโครงการ จำแนกเป็น 2 กลุ่ม

1.3.1 กลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแนวคิดการเรียนรู้แก่ลูกเกษตรกร ประกอบด้วย นักวิชาการ ราษฎรชาวบ้าน เกษตรกรตัวอย่าง ผู้ประกอบการ และนักธุรกิจ ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ มีทักษะและประสบการณ์ในการทำนาและดำเนินธุรกิจภายใต้โซ่อุปทานข้าว ทั้งตลาดในประเทศและต่างประเทศจำนวนไม่ต่ำกว่า 50 คน

1.3.2 กลุ่มเป้าหมายที่เป็นลูกเกษตรกร หรือเยาวชนที่ครอบครัวยังมีอาชีพทำนา หรือสนใจจะประกอบธุรกิจการเกษตร ที่กำลังศึกษาระดับมัธยมศึกษาทั้งในและนอกระบบโรงเรียน หรือระดับอาชีวศึกษาในสายเกษตรศาสตร์ ในพื้นที่เป้าหมาย 4 จังหวัด จำนวนขั้นต่ำ 40 คน

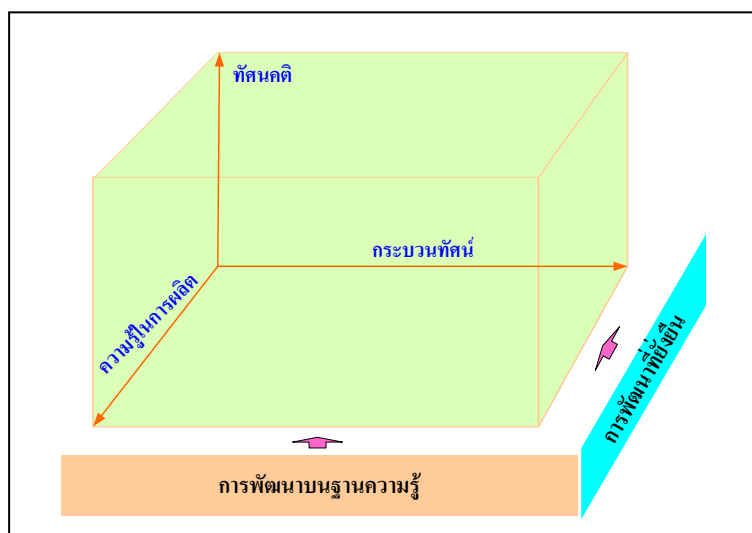
1.4 ระยะเวลาดำเนินงาน 23 เดือน

เริ่มต้นดำเนินการโครงการ เดือนพฤศจิกายน 2554 ถึง เดือนกันยายน 2556

¹ มีการปรับแก้กลุ่มเป้าหมายและพื้นที่เป้าหมายในคราวการประชุมนำเสนอ Inception Report ณ สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน (สสค.) เมื่อวันที่ 29 มีนาคม 2555

1.5 กรอบคิดการพัฒนาหลักสูตรเรียนรู้เพื่อเพิ่มสมรรถนะแก่ลูกเกษตรกร

การพัฒนาหลักสูตรเรียนรู้เชิงบูรณาการ 3 มิติ ครอบคลุมมิติด้านการปลูกฝังทัศนคติ ในการประกอบอาชีพการเกษตร และวิถีการดำรงชีวิตมิติด้านการปรับกระบวนทัศน์ให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงสู่แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน และมิติด้านการให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ ซึ่งจะช่วยยกระดับสมรรถนะแก่เกษตรกรให้ได้ใช้ทุนความรู้ในการประกอบอาชีพมากขึ้นไปพร้อมกัน การปรับทัศนคติและความคิดที่จะช่วยจุดรั้งให้เกษตรกรดำรงอยู่ในอาชีพอย่างยั่งยืน ดังรูปที่ 1.1

รูปที่ 1.1 กรอบคิดการพัฒนาหลักสูตรเรียนรู้เพื่อเพิ่มสมรรถนะแก่ลูกเกษตรกร

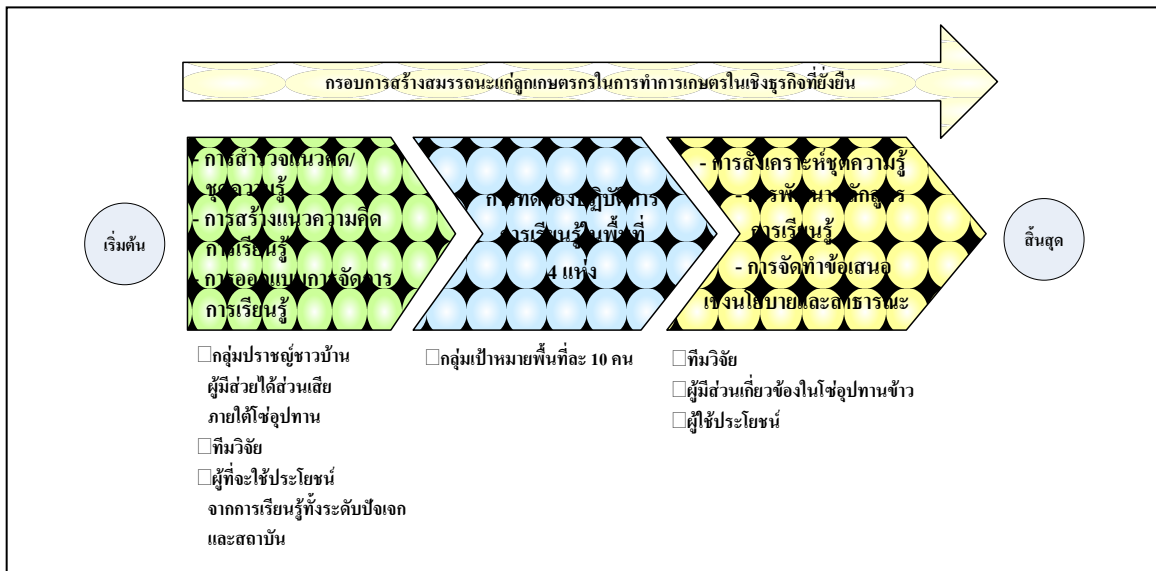
1.6 วิธีการดำเนินการ แบ่งออกเป็น 3 ระยะ² (รูปที่ 1.2)

ระยะที่ 1 : การสำรวจแนวคิดและชุดความรู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างแนวคิดการเรียนรู้แก่ลูกเกษตรกร โดยดำเนินการร่วมกับกลุ่มเป้าหมายที่ 1.3.1 เพื่อนำมาใช้ในการออกแบบหลักสูตรเรียนรู้การจัดการเรียนรู้ ซึ่งจะพิจารณาทั้งในมิติการเรียนรู้ในระบบ และนอกระบบการศึกษา อีกทั้งพิจารณาในแง่ของ Multifunctional ที่ครอบคลุมการเรียนรู้ตลอดโซ่อุปทานข้าว ตั้งแต่การผลิตจนถึงการประกอบอาชีพเพื่อจำหน่ายผลผลิตแก่ผู้บริโภคทั้งในและตลาดประเทศ ทั้งในมิติเศรษฐศาสตร์การผลิต การเกษตร การตลาด การจัดการธุรกิจ ข้อตกลงการค้า กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งพิจารณาในมิติการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงระหว่างการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตของเกษตรกร

ระยะที่ 2 : การทดลองปฏิบัติการการเรียนรู้ตามหลักสูตรการเรียนรู้ ซึ่งมีกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ 4 แห่ง ๆ ละไม่ต่ำกว่า 10 คน

ระยะที่ 3 : การสังเคราะห์ชุดความรู้ การพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ และการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายและสารานุกรมสำหรับการเพิ่มสมรรถนะแก่ลูกเกษตรกรในการทำการเกษตรเชิงธุรกิจที่ยั่งยืน

² ปรับแก้ตามข้อเสนอผู้ทรงคุณวุฒิในคราวการประชุมนำเสนอ Inception Report ณ สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน (สสค.) เมื่อวันที่ 29 มีนาคม 2555

รูปที่ 1.2 กรอบการดำเนินงานวิจัย

1.7 ผลผลิต

1.7.1 เอกสารรายงานการสำรวจแนวคิดและชุดความรู้ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงเครือข่ายและทุนการทำงานในพื้นที่ต่างๆ ของประเทศ

1.7.2 เอกสารเชิงแนวคิดการเรียนรู้สู่ “การสร้างสมรรถนะแก่ลูกเกษตรกร เพื่อทำการเกษตรเชิงธุรกิจอย่างยั่งยืน” ฉบับย่อเพื่อเผยแพร่ในเครือข่ายพื้นที่นำร่อง

1.7.3 เอกสารหลักสูตรการเรียนรู้ “โรงเรียนลูกชาวนา” ที่อาจครอบคลุมการเรียนรู้ในหลายมิติ เช่น การเรียนรู้ด้วยตนเอง (self-learning) การสอนงาน (coach-learning) การเรียนรู้ที่มีการรับรอง (certificate learning) การเรียนรู้รูปแบบ peer-learning และรูปแบบของ supervisor-learning โดยมีการออกแบบและบูรณาการเนื้อหาและวิธีการเรียนรู้ในหลักสูตรให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

1.7.4 เอกสารรายงานวิจัยโครงการทดลองปฏิบัติการเรียนรู้ในพื้นที่ 4 แห่ง³

1.7.5 เอกสารการถอดบทเรียน

1.7.6 เอกสารข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสาธารณะ เพื่อใช้สำหรับขับเคลื่อนการเรียนรู้ “การสร้างสมรรถนะแก่ลูกเกษตรกร เพื่อทำการเกษตรเชิงธุรกิจอย่างยั่งยืน”

1.7.7 สารคดีเผยแพร่ผลการวิจัยและผลการดำเนินงานโครงการโรงเรียนลูกชาวนา

1.8 ผลลัพธ์

1.8.1 เกิดการเปลี่ยนแปลงแนวคิดด้านการจัดการเรียนรู้ สำหรับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวิจัย และนำไปสู่การขยายผลในพื้นที่ต่างๆ

1.8.2 การยกระดับสมรรถนะแก่ลูกเกษตรกรและเยาวชนที่สนใจในการประกอบอาชีพการเกษตรในด้านความรู้ ทักษะ ประสพการณ์ และกระบวนการทัศนกรรมการทำการเกษตรในเชิงธุรกิจ

³ ปรับแก้ตามข้อเสนอผู้ทรงคุณวุฒิในคราวการประชุมนำเสนอ Inception Report ณ สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน (สสค.) เมื่อวันที่ 29 มีนาคม 2555

1.8.3 การปรับตัวของเกษตรกรและการดำเนินธุรกิจในภาคการเกษตรไทยในอนาคตที่มีความสามารถในการแข่งขัน และยังคงรักษาภูมิปัญญาของเกษตรกรไทยไว้ถึงรุ่นลูกรุ่นหลาน

1.8.4 เกิดเครือข่ายเกษตรกรในพื้นที่ทดลองทั้ง 4 พื้นที่ เครือข่ายไม่ต่ำกว่าพื้นที่ละ 10 คน

1.9 แผนปฏิบัติงาน

แผนปฏิบัติงานโครงการแบ่งเป็น 3 ระยะตามวิธีการดำเนินงานข้างต้น ประกอบด้วย กิจกรรม ผลผลิตจากแต่ละกิจกรรม และระยะเวลาปฏิบัติงาน (ตารางที่ 1.1)

ตารางที่ 1.1 แผนปฏิบัติงานของโครงการ

กิจกรรม	ผลผลิต	2554				2555								2556													
		พ	ธ	ม	ก	มี	เม	พ	มิ	ก	ส	ก	ด	พ	ธ	ม	ก	มี	เม	พ	มิ	ก	ส	ก	ด		
ระยะที่ 1 :																											
1.1 การประสานงานผู้เกี่ยวข้อง	- เอกสารรายงานการสำรวจแนวคิดและชุดความรู้ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงเครือข่ายและทุนการทำงานในพื้นที่ต่างๆ ของประเทศ - เอกสารเชิงแนวคิดการเรียนรู้ “การสร้างสมรรถนะแก่ลูกเกษตรกร เพื่อการทำเกษตรเชิงธุรกิจอย่างยั่งยืน” ฉบับย่อเพื่อเผยแพร่ในเครือข่ายพื้นที่																										
1.2 การสำรวจแนวคิดและชุดความรู้																											
1.3 การสร้างแนวความคิดการเรียนรู้																											
1.4 การจัดทำและการนำเสนอ Inception Report																											
1.5 การออกแบบและพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ โดยผ่านการตรวจสอบและร่วมพัฒนาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ	- เอกสารหลักสูตรเรียนรู้เพื่อนำไปทดลองกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงการพัฒนาเครื่องมือการประเมิน (Pretest-Posttest) รายละเอียดการวิเคราะห์บริบทต่างๆ ทั้งในด้านภูมิศาสตร์ และประชากรในพื้นที่ รวมถึงรายละเอียดของกลุ่มเป้าหมาย เช่น ระดับการศึกษา รายได้ทัศนคติต่อการทำนา ประสบการณ์ในการทำนา เป็นต้น ซึ่งจะแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการเตรียมการสำหรับการทดลองในพื้นที่																										
1.6 การประสานกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ 4 แห่ง - เพื่อชี้แจงคุณค่าและแนวคิดของโครงการข้อตกลงต่างๆ ขั้นตอนการดำเนินงาน และวิธีการดำเนินการทดลองให้กับกลุ่มเป้าหมายและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง - เพื่อศึกษาบริบทต่างๆ ของกลุ่มเป้าหมายทั้ง 4 พื้นที่																											
1.7 การจัดทำและนำเสนอรายงานความก้าวหน้าครั้งที่ 1																											

ตารางที่ 1.1 แผนปฏิบัติงานของโครงการ

กิจกรรม	ผลผลิต	2554		2555												2556											
		พ ย	ธ ค	ม ค	ก พ	มี ค	เม ย	พ ค	มิ ย	ก ค	ส ค	ก ย	ต ค	พ ค	ธ ค	ม ค	ก พ	มี ค	เม ย	พ ค	มิ ย	ก ค	ส ค	ก ย			
ระยะที่ 2 :																											
2.1 การทดลองปฏิบัติการเรียนรู้พื้นที่นำร่อง 4 แห่ง - ชั้นทดลองใช้หลักสูตร - ชั้นติดตามระหว่าง การทดลองพื้นที่ละ 2 ครั้ง	- เอกสารรายงานผลการทดลองปฏิบัติการเรียนรู้ และผลการวิเคราะห์ระดับสมรรถนะของกลุ่มเป้าหมายในด้านทัศนคติ กระบวนการทัศน และความรู้																										
2.2 การจัดทำรายงานความก้าวหน้า ครั้งที่ 2																											
ระยะที่ 3 :																											
3.1 การสังเคราะห์และการถอดบทเรียน	- รายงานการถอดบทเรียน																										
3.2 การปรับปรุงหลักสูตรการเรียนรู้	- หลักสูตรเรียนรู้ และคู่มือการจัดการเรียนรู้ฉบับปรับปรุง																										
3.3 การจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายและสาระณะ	- ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและสาระณะ สำหรับการขับเคลื่อนการเรียนรู้ “การสร้างสมรรถนะแก่ลูกเกษตรกร เพื่อการทำ การเกษตรเชิงธุรกิจอย่าง ยั่งยืน”																										
3.4 การจัดทำรายงานความก้าวหน้า ครั้งที่ 3																											
3.5 การจัดประชาพิจารณ์ และจัดทำรายงาน																											
3.6 การจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์																											

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม

ยุทธศาสตร์ข้าวไทยฉบับแรก (พ.ศ. 2550-2554) กำหนดวิสัยทัศน์ให้ “ไทยเป็นผู้นำด้านคุณภาพข้าวและผลิตภัณฑ์เป็นหนึ่งในของโลก เพื่อเกษตรกรมีรายได้มั่นคง และผู้บริโภคมั่นใจ” โดยกำหนดพันธกิจไว้ 4 ด้าน คือ 1) การจัดระบบการผลิตและพัฒนาเกษตรกร 2) การจัดระบบตลาดและพัฒนาผลิตภัณฑ์ 3) การผลักดันการส่งออก และ 4) การจัดระบบการกระจายสินค้าให้มีต้นทุนต่ำ และรวดเร็ว ทั้งนี้ดำเนินงานภายใต้ 6 กลยุทธ์ ได้แก่ 1) กลยุทธ์การพัฒนาการผลิต 2) กลยุทธ์การพัฒนาชาวนา 3) กลยุทธ์การจัดการตลาดและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ 4) กลยุทธ์การรักษาเสถียรภาพราคาข้าว 5) กลยุทธ์การตลาดระหว่างประเทศ และ 6) กลยุทธ์การบริการจัดการขนส่งสินค้าและบริการ จะเห็นได้ว่ายุทธศาสตร์ข้าวฉบับนี้เน้นสร้างความมั่นคงแก่เกษตรกรในรูปของรายได้และสร้างความมั่นใจกับผู้บริโภค ข้าว นับว่าเป็นการยกระดับทั้งคนปลูกข้าว ผลิตภัณฑ์และตลาดข้าวไทยไปพร้อมกัน เข้าใจได้ว่าต่อจากนี้ทิศทางการผลิตข้าวของประเทศไทยจะไม่เน้นการเพิ่มผลผลิตต่อไร่ข้าวคุณภาพต่ำ แต่เน้นการเพิ่มปริมาณและคุณภาพข้าวคุณภาพดี และสร้างรายได้เปรียบด้านต้นทุนในส่วนการบริหารจัดการและการขนส่ง

ต่อมาประเทศไทยมียุทธศาสตร์ข้าวไทยฉบับที่สอง (พ.ศ. 2554-2558) ในด้านการผลิตมุ่งเน้น 3 ยุทธศาสตร์หลัก คือ 1) การวิจัยและพัฒนา มีเป้าหมายเพื่อให้ได้พันธุ์ข้าวที่มีผลผลิตคุณภาพดี ต้านทานโรคแมลงที่สำคัญ และทนทานต่อสภาพแวดล้อมเพิ่มขึ้น และได้เทคโนโลยีการผลิตข้าว และผลิตภัณฑ์ โดยใช้กลยุทธ์สำคัญ คือการพัฒนางานวิจัยเชิงบูรณาการ และต่อยอดงานวิจัย เชิงพาณิชย์ การจัดตั้งศูนย์วิจัยและพัฒนาข้าวแห่งชาติ การจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาข้าวแห่งชาติ 2) การพัฒนาการผลิตข้าวและผลิตภัณฑ์ มีเป้าหมายเพิ่มผลผลิตข้าวจากปัจจุบันอย่างน้อยร้อยละ 10 และลดต้นทุนการผลิตข้าวลงอย่างน้อยร้อยละ 15 โดยกำหนดกลยุทธ์สำคัญ ได้แก่ การจัดระบบการปลูกข้าวใหม่เพื่อให้เกิดการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ การกำหนดเขตส่งเสริมการปลูกข้าวตามศักยภาพพื้นที่ การส่งเสริมให้เกษตรกร จัดทำแผนการผลิตที่เหมาะสม และทำการผลิตข้าวให้ได้มาตรฐาน และ 3) การสร้างความเข้มแข็งแก่ชาวนา มีเป้าหมายให้ชาวนาได้รับการบริการและสนับสนุนทางด้านวิชาการและข้อมูลข่าวสารด้านข้าว โดยใช้กลยุทธ์สำคัญ ได้แก่ การสร้างระบบและเครือข่ายการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตข้าวที่มีประสิทธิภาพ สร้างยุวชาวนา ส่งเสริมและสนับสนุนศูนย์ข้าวชุมชน พัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชาวนาและองค์กรชาวนา จัดให้มีสวัสดิการชาวนา และการอนุรักษ์และส่งเสริม วัฒนธรรมภูมิปัญญาข้าวไทย

ทั้งสองยุทธศาสตร์นี้ส่งทอดสอดรับไปในทิศทางเดียวกัน โดยเน้นการผลิตข้าวคุณภาพและให้ความสำคัญการพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งให้กับชาวนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในฉบับที่สอง มีทิศทางยุทธศาสตร์ที่ชัดเจนที่จะพัฒนาชาวนาและองค์กรชาวนา รวมไปถึงการสร้างเกษตรกรรุ่นใหม่มาสืบทอดอาชีพและภูมิปัญญาข้าวไทย ความเป็นอยู่ของชาวนาโดยรวมน่าจะดีขึ้นและมั่นคงขึ้นหากได้ มีการดำเนินการอย่างจริงจัง อย่างไรก็ตาม การพัฒนาชาวนาให้เข้มแข็งในสภาวะการณ์ปัจจุบัน จะมีรายละเอียดที่แตกต่างจากในอดีตมาก ชาวนา ณ เวลานั้นไม่ได้ต้องการเพียงความรู้ความเข้าใจด้านการผลิตในไร่นา หากแต่ต้องสามารถเรียนรู้และเข้าใจปรากฏการณ์ในบริบทอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพและ การปรับเปลี่ยนวิถีการดำรงชีวิต แม้ว่าชาวนาจะไม่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องโดยตรงในกิจกรรมส่วนนั้นก็ตาม แต่กิจกรรมนั้นๆ จะมีผลต่อการมององค์กรรวมเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในระดับไร่นา มุมมองในด้านอาชีพควรจะได้รวมไปถึงความรู้ความเข้าใจในเทคโนโลยีเกี่ยวเกี่ยว การแปรรูป การขาย ด้านตลาด และราคา การส่งออก

การจัดการทุนและสินเชื่อ การบริหารจัดการความเสี่ยง เป็นต้น นอกจากนี้ปัจจัยด้านวิถีชีวิตชาวชนบทก็มีส่วนเกี่ยวข้องกับตรงกันกับอาชีพการเป็นชาวนาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ได้แก่ ปัจจัยด้านการออม การใช้จ่ายในครัวเรือน กิจกรรมทางวัฒนธรรมและชุมชนท้องถิ่น เป็นต้น ชาวนายุคใหม่จะต้องสามารถบูรณาการข้อมูลและความรู้ต่างๆ นำมาสังเคราะห์ และประมวลเป็นรูปแบบการตัดสินใจใน การประกอบอาชีพและการดำรงชีพในฐานะผู้สร้างความมั่นคงทางอาหารของชาติ ซึ่งถือเป็นบทบาทใหม่ของชาวนาไทยที่มีใช้เพียงกระดูกสันหลังของชาติอีกต่อไป การทำนาในอนาคตอาจจะกลายเป็นเครื่องมือทางวัฒนธรรมที่สำคัญในการสืบทอดคุณค่า (value) ที่ดีงามของคนในสังคมเกษตรกรรม ซึ่งเป็นเป้าประสงค์สำคัญในการสร้างความมั่นคงให้กับชุมชนชาวนาที่นอกเหนือจากการทำนาเป็นอาชีพสร้างรายได้หรือหาเงินหมุนหนี้

การจัดเตรียมโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นมิติใหม่ของการเรียนรู้และพัฒนาชาวนาให้เข้มแข็งและยั่งยืน จะเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาวนาไทย อาจกล่าวได้ว่า “การที่จะผลิตข้าวคุณภาพ คนผลิตข้าวต้องมีคุณภาพเสียก่อน” เนื้อหาสาระในส่วนนี้จัดทำเพื่อทบทวนและทำความเข้าใจถึงปรัชญา แนวคิด และทฤษฎีทางการศึกษา การประยุกต์และพัฒนาเป็นหลักสูตรการเรียนรู้ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ตลอดจนทำความเข้าใจรูปแบบการจัดการศึกษาที่ผ่านมา ผลจากการทบทวนชุดความรู้ดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนากรอบแนวคิดและกระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้สำหรับเกษตรกรยุคใหม่ เพื่อสร้างมิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

เนื้อหาถัดจากนี้ ประกอบด้วย ปรัชญาแนวคิดการเรียนรู้และการจัดการการเรียนรู้ กรอบแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตร หลักสูตรการเรียนรู้เกษตรกรที่มีอยู่ในปัจจุบัน และข้อมูลความเคลื่อนไหวด้านการศึกษาสำหรับลูกชาวนาในกระแสโลก

2.1 ปรัชญาแนวคิดการเรียนรู้และการพัฒนาหลักสูตร

การเรียนรู้ในสมัยกรีกโบราณเป็นลักษณะของการถกเถียงอภิปรายเชิงแนวคิดถึงเรื่องต่างๆ ที่ต้องการศึกษาหาคำตอบ ต่อมาปรัชญาและแนวคิดการศึกษาได้พัฒนามาจนในยุคของ John Dewey (1859-1952) นักการศึกษาชาวอเมริกัน บิดาด้านปรัชญาการศึกษาตามทฤษฎีประสบการณ์ (theory of experience) ที่มาของการศึกษาเรียนรู้จากประสบการณ์ (experiential education) ความแตกต่างของสองแนวทางนี้ได้จากตัวอย่างเช่น การจะตอบคำถามว่าม้าตัวหนึ่งมีฟันกี่ซี่ แนวทางการศึกษาสมัยดั้งเดิมจะใช้การอภิปรายเชิงหลักการและแนวคิด (idealist) ขณะที่แนวทางใหม่จะชวนให้ออกไปหาม้าและนับจำนวนซี่ฟัน (pragmatist)

Dewey (1938) เสนอว่า แนวคิดการออกแบบการศึกษาที่มีประสิทธิภาพจะต้องคำนึงถึงหลักความต่อเนื่องและความเชื่อมโยง (continuity and interaction) ของประสบการณ์แต่ละคนโดยประสบการณ์ที่ผ่านมาจะถูกเก็บเป็นบทเรียน ไม่ว่าจะประสบการณ์ที่ชอบหรือไม่ชอบก็ตาม และจะมีอิทธิพลต่อเนื่องไปสู่การเกิดประสบการณ์ใหม่ของผู้เรียน ดังนั้นผู้ออกแบบที่ยังรู้ถึงที่มาที่ไปของประสบการณ์ของผู้เรียนแต่ละคน ก็จะสามารถสร้างสถานการณ์การเรียนรู้หรือบทเรียนที่เหมาะสมกับการสร้างคุณค่าและศักยภาพให้กับตัวผู้เรียนที่จะไปสร้างประโยชน์สู่สังคมได้ “การเรียนรู้” ภายใต้ปรัชญานี้ จึงเกิดขึ้นได้จากความสัมพันธ์โดยตรงระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมเมื่อตนเองเป็นผู้ได้ลงมือกระทำ (learning by doing) แล้วเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เกิดขึ้นนั้น (learning from experience) มิใช่การคอยรับความรู้จากผู้อื่น ทำให้เกิดความเข้าใจคงทน (enduring understanding) ที่ติดฝังเป็นประสบการณ์ในตัวคน การศึกษาแนวนี้จึงต้องเน้นให้อิสระแก่ผู้เรียนภายใต้การออกแบบการเรียนรู้แบบมีโครงสร้างและแบบแผนสอดคล้องกับประสบการณ์ที่หลากหลายของผู้เรียนแต่ละคน อาทิ สถิติปัญญา ความสามารถความต้องการ

และความสนใจของผู้เรียนแต่ละคนที่แตกต่างกัน และยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อให้ผู้เรียนแต่ละคนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ได้จริงในชีวิตประจำวัน

การจัดการศึกษาอาจมีได้หลายรูปแบบจำแนกได้ดังนี้ (Adams, 1983)

1) การศึกษาในระบบ (Formal education) เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล เงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาแน่นอน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อถ่ายทอดเนื้อหาความรู้ความเข้าใจที่เหมาะสม

2) การศึกษานอกระบบ (Non-formal education) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เป็นระบบ แต่อยู่นอกกรอบการจัดการศึกษาของระบบโรงเรียนทั่วไป มุ่งบริการให้คนกลุ่มต่างๆ ของประชากรทั้งที่เป็นผู้ใหญ่และเด็ก โดยเน้นการเรียนรู้เป็นสำคัญ การศึกษานอกระบบในปัจจุบันเน้นกระบวนการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน ทั้งด้านทัศนคติ ทักษะ และความรู้ ที่ทำได้ยืดหยุ่นกว่าการเรียนในระบบโรงเรียนทั่วไป

3) การศึกษาตามอัธยาศัย (Informal education) เป็นการเรียนรู้ตามวิถีชีวิตที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ และทุกช่วงวัยของชีวิต ผู้เรียนจะเรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากประสบการณ์ การทำงาน สภาพแวดล้อม และแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เป็นการเรียนรู้เพื่อเพิ่มพูนความรู้ เจตคติ ทักษะ ความบันเทิง และการพัฒนาคุณภาพชีวิต

การปฏิรูปการศึกษาที่แท้จริงควรปฏิรูปกระบวนการทัศน์ภายใต้กระบวนการทัศน์ใหม่ที่ว่า “กระบวนการเรียนรู้สำคัญกว่าความรู้” ครูจึงมิใช่ผู้มอบความรู้ แต่เป็นผู้ออกแบบกระบวนการเรียนรู้ไปพร้อมกับเด็กและเยาวชน (ประเสริฐ ผลิตผลการพิมพ์, 2554) โดยหลักคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เน้นผลลัพธ์ทั้งในแง่ของความรู้ที่เป็นวิชาแกนและทักษะแห่งศตวรรษใหม่อันเป็นผลลัพธ์ที่โรงเรียน สถานะที่ทำงาน และชุมชนต่างเห็นคุณค่า ช่วยเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนรู้จักคิด เรียนรู้ ทำงาน แก้ปัญหา สื่อสาร และร่วมมือทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพไปตลอดชีวิต โดยมีการฝึกทักษะหลายอย่างเป็นของใหม่ ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว ความเป็นผู้นำและทักษะการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ในบริบทที่ความรู้และข้อมูลข่าวสารเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ผู้เรียนต้องมีทั้งชุดความรู้และทักษะที่จะประยุกต์และปรับเปลี่ยนความรู้เหล่านั้นให้เข้ากับเป้าหมายการนำมาใช้ประโยชน์อย่างสร้างสรรค์ รวมถึงการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตามเนื้อหาและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป (วราภรณ์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และ อธิป จิตตฤกษ์, 2554) “การศึกษา” จึงควรเป็นส่วนหนึ่งของ “การเรียนรู้” เพราะการเรียนรู้ก่อให้เกิดการศึกษา แต่การศึกษาอาจไม่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ก็ได้ (ประวิณ รอดเขียว, 2551)

สถานการณ์ด้านการศึกษาของประเทศไทย จุฬารักษ์ มาเสถียรวงศ์ และคณะ (2555) อ้างถึงข้อมูลของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) ว่า แผนการพัฒนาศึกษาของภาครัฐของไทยมีโครงสร้างการบริหารการศึกษาแบบรวมศูนย์ที่สนใจเฉพาะเรื่องของการศึกษา แต่ไม่ครอบคลุมเรื่องของการเรียนรู้ นอกจากนี้ยังกล่าวว่า วิธีการสอนล้าหลัง เน้นท่องจำ มีชั่วโมงเรียนมากเกินไป ทำให้นักเรียนรู้เฉพาะวิชาการ แต่ไม่ค่อยได้เรียนจริยธรรมและทักษะชีวิต ทั้งๆ ที่ประเทศไทยลงทุนกับการศึกษามาก แต่กลับได้ผลตอบแทนน้อย จุฬารักษ์ มาเสถียรวงศ์ และคณะ ยังกล่าวว่า ควรเปิดพื้นที่ให้มีผู้เกี่ยวข้องจากภาคส่วนต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้มากขึ้น แทนที่จะปล่อยให้เป็นการจัดการโดยภาครัฐฝ่ายเดียว เพราะระบบของรัฐนั้นมีข้อจำกัดมากมาย การจัดการเรียนรู้ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคปัจจุบัน จำเป็นที่ทุกภาคส่วนควรจะได้เข้ามามีส่วนร่วมกันสร้างสรรค์

การออกแบบการศึกษาสำหรับชาวนา จำเป็นต้องเน้นกระบวนการศึกษาที่มีผลต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียน (life-long education) ที่เป็นผลมาจากกระบวนการพัฒนาสติปัญญา ครอบคลุมทั้ง

การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ที่มุ่งให้ชาวนาได้พัฒนาตนให้ทันต่อ การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาต่อเนื่องจนเต็มศักยภาพ โดยแต่ละคนมีแรงจูงใจที่จะศึกษาหาความรู้ด้วย ตนเองและเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การจัดการศึกษาตลอดชีวิตจึงเป็นการจัดเตรียมกระบวนการหรือ ประสบการณ์ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

วัลลภ พรหมทอง (2541) ได้ให้แนวคิดไว้ว่า การเรียนทำให้เกิด “การเปลี่ยนแปลง” การ เปลี่ยนแปลงในที่นี้คือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน แต่การเปลี่ยนแปลงนั้น อาจจะไม่เปลี่ยนแปลง เพียง บางส่วนหรือชั่วคราว จนกว่าจะมีการบังคับหรือมีความจำเป็นที่ต้องใช้ในการประกอบอาชีพหรือปฏิบัติ ภารกิจประจำวัน การสอนเกษตรกรจะต้องเป็นกระบวนการที่ช่วยให้เกษตรกรพัฒนาและสามารถช่วย ตนเองให้ประสบความสำเร็จในสิ่งที่ตนมุ่งหวัง และให้เกษตรกรมีความสามารถแก้ปัญหาของตนเองได้ทั้งใน ครัวเรือนและในฟาร์ม การเรียนของเกษตรกรเป็นแบบสมัครใจ ไม่ใช่ภาคบังคับ ดังนั้นจึงได้แนะนำขั้นตอน การสอนเกษตรกรไว้ดังนี้ คือ

1) สร้างความสนใจให้เกิดกับผู้เรียน เกษตรกรแต่ละรายมีความสนใจแตกต่างกันไป บางครั้ง เกษตรกรไม่มีความตระหนักในเรื่องปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหาดังนั้นถ้าสามารถสร้างความสนใจให้เกิด กับเกษตรกรได้ ก็จะเป็นจุดเริ่มต้นในการตั้งใจเข้ามารับความรู้

2) เมื่อเกษตรกรมีความสนใจที่จะเรียนแล้ว ก็ต้องกระตุ้น/เร่งเร้าให้เกษตรกรมีความตั้งใจที่ จะรับความรู้

3) เร่งเร้าให้เกษตรกรมีความต้องการความรู้ มีความสนใจในความคิดใหม่ๆ หรือการปฏิบัติ ใหม่ๆ ที่ดีกว่าเดิม จนกระทั่งเปลี่ยนแปลงความสนใจนั้นเป็นความปรารถนาหรือมีแรงผลักดันเพียงพอที่จะ นำไปสู่ความต้องการที่จะเรียน

4) ชักชวนให้เกษตรกรได้เข้ามาเรียน เมื่อเกษตรกรมีความปรารถนาที่จะเรียน ก็เป็นการง่าย ที่จะนำไปสู่การเรียนการสอน โดยการชักนำให้มาเรียนรู้ตามความต้องการที่ปรารถนา

5) การสอนก็จะนำไปสู่ความสำเร็จที่ผู้สอนได้ตั้งใจไว้ เกษตรกรจะได้เรียนรู้ในวิชาที่นำไปใช้ ประโยชน์ในการประกอบอาชีพ

6) ต้องทำให้เกษตรกรเกิดความพอใจในการเรียนที่ตรงตามความต้องการของเกษตรกร

สาลิ ทองธิว (2553) กล่าวถึง จุดเริ่มของการพัฒนาหลักสูตรว่า จะต้องเลือก แนวคิด หลักการ และปรัชญาที่จะใช้เป็นกรอบในการดำเนินการพัฒนาหลักสูตร จากวิวัฒนาการการพัฒนา หลักสูตรทั้งในและต่างประเทศในช่วง 50-60 ที่ผ่านมา พบว่า กรอบแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรที่ผ่านมา สามารถจัดได้เป็น 5 กลุ่มหลักๆ สรุปสาระสำคัญ จุดแข็ง และจุดอ่อนของแต่ละกลุ่มแนวคิดดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับกรอบแนวคิดการพัฒนาหลักสูตร

กลุ่มแนวคิด	สาระสำคัญ	จุดแข็ง	จุดอ่อน
1) กลุ่มที่พัฒนาหลักสูตร ภายใต้อกรอบแนวคิด ที่ว่า “หลักสูตร คือ รายละเอียดของ เนื้อหาและสาระที่ จำเป็นต้องส่งผ่าน ให้กับผู้เรียน”	เป็นกรอบแนวคิดที่เน้นไป ในเรื่องของสาระเนื้อหาที่จะต้อง เลือก ประมวลและจัดให้กับ ผู้เรียนการประเมินผลเน้นวัด ว่า ผู้เรียนได้รับการถ่ายทอด ความรู้สมบูรณ์มากน้อย เพียงไร	มีการประมวลเนื้อหาสาระ อย่างเข้มข้น และวางแผน ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมี ประสิทธิภาพ	- ไม่แน่ชัดว่าควรจะใช้ หลักเกณฑ์อะไรในการ เลือกหลักสูตรและ เนื้อหาวิชา - เปลี่ยนบทบาทครูจาก ผู้ถ่ายทอดหลักสูตรเป็น ผู้สร้างหลักสูตร

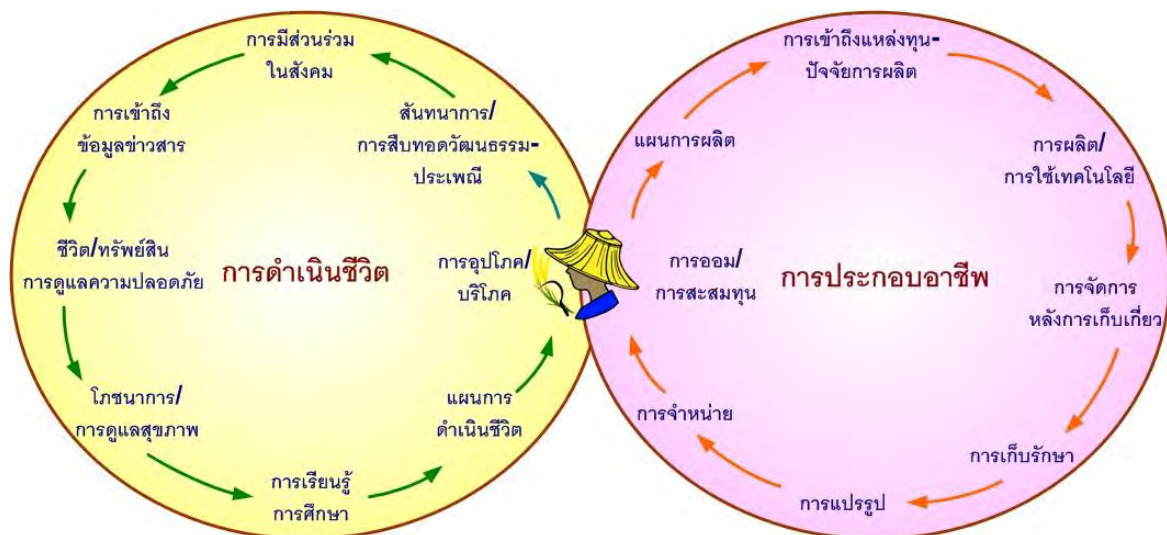
กลุ่มแนวคิด	สาระสำคัญ	จุดแข็ง	จุดอ่อน
2) กลุ่มที่พัฒนาหลักสูตรภายใต้กรอบแนวคิดที่ว่า “หลักสูตร คือ ผลผลิตของการเรียนรู้”	ให้ความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของผู้เรียนเน้นเตรียมทักษะ ความรู้ และประสบการณ์ที่ตรงตามความต้องการของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่นายจ้างต้องการ	หลักสูตรพัฒนาขึ้นจากคนในวงการพัฒนาหลักสูตร เพราะจะทราบหรือคาดคะเนความต้องการของผู้เรียนและนายจ้างได้ค่อนข้างแม่นยำ	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นหลักสูตรที่ผูกมัดผู้เรียนมากเกินไป ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่หลากหลาย - การประเมินผลแบบวางแผนล่วงหน้าทำให้ขาดการสร้างกิจกรรมใหม่ๆ ที่ปรับไปตามบริบทของการเรียนรู้
3) กลุ่มที่พัฒนาหลักสูตรภายใต้กรอบแนวคิดที่ว่า “หลักสูตร คือ กระบวนการเรียนรู้”	เน้นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ผ่านสาระความรู้ กระบวนการเรียนรู้เกิดขึ้นในห้องเรียน เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (child centered learning) ต่างจากแนวคิดกลุ่มที่ 2 ซึ่งผู้เรียนเป็นเพียงผู้รับการสอนเท่านั้น	เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญต่อความต้องการของผู้เรียนแทนที่จะให้ความสำคัญต่อครูหรือผู้บริหารเป็นหลัก โดยสะท้อนให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมทั้งในเรื่องของการออกแบบหลักสูตร เนื้อหาสาระ และการจัดการเรียนการสอน	<ul style="list-style-type: none"> - บางแนวคิดเสนอว่าหลักสูตรที่เน้นสาระเรียนรู้ยังคงมีความสำคัญมากกว่ากระบวนการเรียนรู้ ผู้เรียนมีสิทธิที่จะคิดและเลือกเนื้อหาและเป้าหมายที่จะมีคุณค่าต่อตัวผู้เรียนเอง
4) กลุ่มที่พัฒนาหลักสูตรภายใต้แนวคิดที่ว่า “หลักสูตร คือ การจัดการเรียนรู้ตามข้อตกลงและพันธสัญญาระหว่างผู้เรียนและผู้สอน”	ลักษณะไปในแนวเดียวกับแนวคิดกลุ่มที่ 3 แต่เพิ่มเติมในเรื่องเป้าหมายของหลักสูตร แนวคิดกลุ่มนี้เน้นการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ พัฒนาตนเอง และรับผิดชอบต่อการพัฒนาสังคม	เน้นความสนใจและความต้องการที่จะทำความเข้าใจกับปัญหา กิจกรรม และการกระทำของคนส่วนใหญ่	<ul style="list-style-type: none"> - การนำหลักสูตรไปใช้ผิดวิธี เช่น การนำคำนิยม และแนวทางของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแต่เพียงฝ่ายเดียวมาเป็นตัวกำหนดสาระการเรียนรู้ กำหนดทักษะที่ต้องพัฒนาหรือกำหนดทัศนคติที่ไม่เป็นที่ยอมรับของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง
5) กลุ่มที่พัฒนาหลักสูตรภายใต้กรอบแนวคิดของ “หลักสูตรทางเลือก”	เน้นการพัฒนาหลักสูตรเพื่อใช้นอกบริบทโรงเรียน ผู้รับผิดชอบหลักสูตรต้องศึกษาบริบทสังคม ปัญหาและวิธีการแก้ปัญหาที่หลากหลาย ตลอดจนผลกระทบของการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม	เน้นศิลปะการสร้างคน ไม่ใช่สร้างผู้เชี่ยวชาญ โดยเปิดโอกาสให้คนกลุ่มต่างๆ ช่วยกันระดมรายละเอียดเชิงลึกเกี่ยวกับปัญหาในสังคมที่สามารถนำไปสู่การแก้ปัญหา	<ul style="list-style-type: none"> - ยังเกิดข้อสงสัยถึงลักษณะของสิ่งที่มีคุณค่าแก่การเรียนรู้และวิธีการที่จะสร้างมนุษย์ที่สมบูรณ์ที่จะนำพาตนเองและผู้อื่นไปสู่เป้าหมายชีวิตที่ตั้งงาม

ที่มา: ดัดแปลงจาก สำลี ทองธิว (2553)

สถานศึกษาโดยส่วนใหญ่ในประเทศไทย เน้นกรอบแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรในลักษณะที่เน้นให้รายละเอียดของเนื้อหาสาระและผลผลิตของการเรียนรู้ ทำให้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นโดยเฉพาะ

สถานศึกษาในระบบเป็นหลักสูตรที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง และไม่สอดคล้องกับความหมายและเป้าหมายของการจัดการศึกษาภายใต้บริบทปัญหาของสังคมไทยในยุคปัจจุบัน

กรอบแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรภายใต้ “หลักสูตรทางเลือก” น่าจะสอดคล้องกับบริบทการเรียนรู้ของชาวนา ซึ่งจำเป็นต้องมองอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างเป็นองค์รวมและดำเนินไปพร้อมกัน ทั้งนี้ จุฑาทิพย์ ภัทราวาท (2550) กล่าวถึงความสัมพันธ์เชื่อมโยงของสองเรื่องนี้ไว้ว่า กิจกรรมในการประกอบอาชีพเริ่มต้นจากแผนการผลิตซึ่งจะเชื่อมโยงไปสู่การเข้าถึงแหล่งทุนและปัจจัยการผลิต การผลิตและการใช้เทคโนโลยี การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว การเก็บรักษา การแปรรูป การจำหน่าย หลังจากจัดสรรเป็นเงินออมและการสะสมทุนแล้วก็จะเป็นเรื่องของแผนการดำเนินชีวิต ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้โภชนาการ และดูแลสุขภาพ การดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การมีส่วนร่วมในสังคม สันทนาการและการสืบทอดวัฒนธรรมและประเพณี (รูปที่ 2.1) กรอบแนวคิดหลักสูตรที่มองความเชื่อมโยงของอาชีพและการดำเนินชีวิตชาวนาไปด้วยกันตามแนวคิดนี้ จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ในการแก้ปัญหาอาชีพและการยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของชาวนาได้ด้วยตนเองอย่างมั่นคง

รูปที่ 2.1 กรอบแนวคิดความเชื่อมโยงระหว่างกิจกรรมการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตของเกษตรกร
ที่มา : จุฑาทิพย์ ภัทราวาท (2550)

หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นโดยทั่วไป จะมีกรอบมาตรฐานทางวิชาการเป็นตัวกำหนด กล่าวคือ ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ผู้เรียนควรเรียนรู้และสามารถทำอะไรได้บ้าง เรียกมาตรฐานนี้ว่า “มาตรฐานเนื้อหา” (content standards) ผู้เรียนมีการปฏิบัติออกมาเช่นไรที่สะท้อนว่าผู้เรียนไปถึงมาตรฐานเนื้อหา เรียกว่า “มาตรฐานปฏิบัติการ” (performance standards) และ ผู้เรียนแสดงผลการปฏิบัติออกมาได้ดีเพียงใด เรียกว่า “มาตรฐานความชำนาญการ” (proficiency standards) มาตรฐานวิชาการที่กำหนดขึ้นทั้งสามด้านนี้จะเป็นพื้นฐานของการวัดและประเมินผลความสำเร็จของการจัดการศึกษาทั้งในส่วนของผู้สอนและผู้เรียน โดยคาดหวังว่าผู้เรียนจบหลักสูตรที่ผ่านมาตรฐานทางวิชาการข้างต้นจะมีความสามารถ 5 ประการ คือ การประยุกต์ความรู้พื้นฐาน ความสามารถในการคิด เช่น การแก้ปัญหา การตัดสินใจ ความคิดสร้างสรรค์ เป็นต้น ทักษะการสื่อสาร ความสามารถในการผลิตผลงานที่ดี และ ความสามารถ

เชื่อมโยงและอยู่ได้ในสังคม เช่น การเป็นพลเมืองที่ดี การเตรียมตัวเพื่อทำงาน และการเรียนรู้ตลอดชีวิต (lifelong learning) เป็นต้น (Fortier *et al.*, 1998)

นอกจากนี้ ระยะเวลาหลังมีการพัฒนาแนวคิด การออกแบบหลักสูตรแบบย้อนกลับ (backward design) ซึ่งแนวคิดนี้จะสวนกลับกับการออกแบบหลักสูตรในรูปแบบดั้งเดิมที่ผู้สอนจะกำหนดเนื้อหา เรียนรู้ก่อนแล้วนำมามีวิธีการเรียนการสอนเพื่อนำเนื้อหาสู่ผู้เรียน จากนั้นก็เป็นขั้นตอนการ ประเมินผลผู้เรียน ในการออกแบบหลักสูตรแบบย้อนกลับ จะกำหนดเป้าประสงค์ (goal) ขึ้นก่อน จากนั้น กำหนดแนวทางประเมิน (assessment) แล้วจึงมาวางแผนเรียนรู้ (lesson plan) เปรียบเสมือนการ เดินทางที่จะต้องรู้เป้าหมาย (roadmap) ก่อน แล้วค่อยหาวิธีการเดินทางไปสู่เป้าหมายนั้น ทำให้ผู้สอน กำหนดเนื้อหาและออกแบบการจัดการเรียนการสอนเพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายอย่างแท้จริง

จุดเริ่มต้นของแนวคิดนี้มีมาตั้งแต่ช่วงปี ค.ศ. 1970 ถูกพัฒนาเรื่อยมาจนใน ค.ศ. 1991 มีการ นำไปใช้ในโครงการอบรมภาวะผู้นำ ต่อมาพบแนวคิดนี้ "What is backward design?" ในหนังสือชื่อ "Understanding by Design" ของ Wiggins and McTighe (1999) ซึ่ง วิชัย วงษ์ใหญ่ และ มารุต พัฒ ผล (2555) ได้ให้ความหมายว่า เป็นการวางแผนการจัดการเรียนรู้ ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจฝัง ลึก (deep knowledge) โดยกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังจากมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการ เรียนรู้ หรือคำอธิบายรายวิชาของหลักสูตร เพื่อกำหนดพฤติกรรมการเรียนรู้ และเป็นแนวทางในการ กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ การออกแบบวัดและประเมินผล รวมทั้งการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ อย่างเป็นขั้นตอน กระชับ เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยมีขั้นตอน 5 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นที่ 1 : วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดกลุ่มสาระการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญของ ผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ขั้นที่ 2 : กำหนดแนวคิดสำคัญ (key concept) ของหน่วยเรียนรู้ ทักษะการคิด คุณลักษณะ อันพึงประสงค์ และผลการเรียนรู้ (learning outcome)

ขั้นที่ 3 : การกำหนดหลักฐานและออกแบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ประกอบด้วย การกำหนดหลักฐานที่แสดงว่าผู้เรียนมีความเข้าใจคงทน (deep knowledge) และจัดลำดับหลักฐานการ แสดงออก ตลอดจน กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้และออกแบบวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่สอดคล้อง กับจุดประสงค์การเรียนรู้

ขั้นที่ 4 : การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย กิจกรรม สื่อเรียนรู้ และเครื่องมือ ประเมินและเกณฑ์การประเมิน

ขั้นที่ 5 : การจัดกิจกรรมการเรียนรู้และประเมินผล ประกอบด้วย ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ ประเมินและสะท้อนผลการประเมิน บันทึกหลังการสอนและปรับปรุงแก้ไข

2.2 หลักสูตรการเรียนรู้เกษตรกรที่น่าสนใจ

ในตอนนี้เป็น การสรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับหลักสูตรการเรียนรู้ของเกษตรกรที่เคยมีปรากฏ การพัฒนาหลักสูตรเหล่านี้เกิดขึ้นโดยความร่วมมือของหน่วยงานต่างๆ ดังต่อไปนี้

2.2.1 หลักสูตรการศึกษาเกษตรกรของมลรัฐวิสคอนซิน ประเทศอเมริกา

หลักสูตรการศึกษาเกษตรกรของมลรัฐวิสคอนซิน ประเทศอเมริกา แบ่งออกเป็น 6 หน่วย การเรียนรู้ ได้แก่ ระบบการเกษตรโลก (global agricultural system) เทคโนโลยี/ข้อมูลสารสนเทศ

(technology/information) สภาวະผู้นำ (leadership) วิทยาศาสตร์การเกษตร/การผลิต (agriscience/production) นิเวศวิทยา/สิ่งแวดล้อม (ecology/environment) และการจัดการธุรกิจและการตลาด (business management and marketing) โดยในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ได้กำหนดมาตรฐานวิชาการได้เพียง 2 ประเภท คือ มาตรฐานเนื้อหา และมาตรฐานปฏิบัติการ ส่วนมาตรฐานความชำนาญการไม่ได้กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะต้องการให้มีความยืดหยุ่นแก่ผู้ใช้มาตรฐานในการกำหนดระดับความสำเร็จและหน่วยการเรียนรู้ตามความเหมาะสมของแต่ละสถานศึกษาแต่ละพื้นที่ (Fortier et al., 1998)

2.2.2 หลักสูตรการเป็นผู้จัดการฟาร์ม⁴

หลักสูตรนี้เป็นโครงการของ Rabobank เป็นการจัดฝึกอบรมที่ออกแบบเป็นพิเศษสำหรับเกษตรกรรุ่นใหม่ของออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ เพื่อพัฒนาและสร้างผู้จัดการธุรกิจฟาร์มชั้นนำของประเทศในอนาคต ผู้ที่เข้าร่วมการฝึกอบรมต้องมีประสบการณ์ทำฟาร์มอย่างน้อย 3 ปี และเป็นผู้ประสงค์จะเป็นเจ้าของกิจการฟาร์มในอนาคต

การฝึกอบรมมีระยะเวลา 5 วัน 4 คืน เป็นการฝึกทักษะการจัดการธุรกิจและการติดต่อสื่อสาร โดยกิจกรรมการเรียนการสอนประกอบด้วย การนำเสนอผลงาน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในชั้นเรียน การทำงานเป็นกลุ่ม การวิเคราะห์กรณีศึกษา และการศึกษาดูงานในฟาร์มตัวอย่าง หลักสูตรการฝึกอบรม ประกอบด้วย 8 หน่วยการเรียนรู้ ดังนี้

- หน่วยที่ 1 : การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์
- หน่วยที่ 2 : การบริหารจัดการเวลา
- หน่วยที่ 3 : ทักษะการเหนียวแน่น จูงใจ และการสื่อสาร
- หน่วยที่ 4 : การเริ่มต้นธุรกิจ
- หน่วยที่ 5 : การวางแผนธุรกิจ
- หน่วยที่ 6 : การวางแผนการสืบทอดกิจการฟาร์ม
- หน่วยที่ 7 : เศรษฐศาสตร์และการเงิน
- หน่วยที่ 8 : การเรียนรู้ถึงความก้าวหน้าในกิจการฟาร์ม

2.2.3 หลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรภายใต้โครงการความร่วมมือของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงศึกษาธิการ ได้ร่วมลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ เมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2551 ในการจัดทำโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ระยะเวลา 5 ปี (ปี 2551 - 2555) โครงการนี้มีจุดเริ่มจากจากปัญหาที่เกษตรกรรุ่นใหม่โดยเฉพาะผู้เรียนอาชีวเกษตรไม่นิยมทำอาชีพเกษตรกรรม เนื่องด้วยสาเหตุสำคัญ ได้แก่ การไม่มีทักษะอาชีพ สิ่งที่ได้ตามหลักสูตรในระบบที่เป็นอยู่ไม่สามารถนำไปสร้างอาชีพได้จริง การขาดความเชื่อมั่นในอาชีพเกษตรกรรม พ่อแม่มีทัศนคติว่าการเข้าทำงานในเมืองให้ออกสภาวะบุตรหลานดีกว่าทำเกษตรในชนบท จึงมักส่งเสริมให้บุตรหลานเข้าไปทำงานในเมือง กอปรกับไม่มีตัวแบบความสำเร็จของการทำอาชีพเกษตรกรรม นอกจากนี้ยังขาดแรงจูงใจและปัจจัยพื้นฐานเพื่อเริ่มต้นอาชีพเกษตรกรรม โดยเฉพาะปัจจัยด้านที่ดินและเงินทุน

⁴ www.rabobank.com.au/Rural/Education/Pages/FMP.aspx . หลักสูตรการจัดการฟาร์ม. สืบค้นวันที่ 19 พฤษภาคม 2555

โครงการนี้มีการดำเนินงานใน 3 หลักสูตร คือ 1) หลักสูตรการพัฒนาผู้นำเกษตรกรรุ่นใหม่ 2) หลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรอย่างยั่งยืน และ 3) หลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรมืออาชีพยุคใหม่ (ปวช./ปวส) เมื่อเกษตรกรผ่านการฝึกอบรมหลักสูตร 1 และ 2 ดังกล่าวแล้ว จะเข้าฝึกปฏิบัติในศูนย์ปฏิบัติการโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ (แปลงรวม) เพื่อสร้างศักยภาพในการเรียนรู้ร่วมกัน เกิดต้นแบบการทำอาชีพเกษตรกรที่สอดคล้องเหมาะสมกับพื้นที่รองรับ เกิดความพร้อมและมั่นใจก่อนลงรายแปลง ทั้งนี้ตลอดระยะเวลาที่ปฏิบัติการในศูนย์ฯ ทางโครงการจะมีการประเมินผลเพื่อสร้างความมั่นใจในการเข้าสู่อาชีพเกษตรกร ผู้ที่ผ่านการฝึกปฏิบัติในศูนย์แปลงรวมแล้ว หากไม่มีที่ดินทำกินและประสงค์ทำการเกษตร ส.ป.ก. จะจัดที่ดินให้ทดลองทำประโยชน์ตามเงื่อนไข รายละเอียดของแต่ละหลักสูตรมีดังนี้

1) หลักสูตรการพัฒนาผู้นำเกษตรกรรุ่นใหม่ ใช้แนวคิดใหม่ของภาคเกษตรที่เริ่มปรับใช้ในหลายประเทศ คือ การพึ่งพิงฐานความรู้เพื่อสร้างรายได้เปรียบในการผลิตและแข่งขัน พร้อมกับการแสวงหาโอกาสทางการตลาดใหม่ๆ มากกว่าที่จะพึ่งพาฐานทรัพยากรเป็นหลักเช่นในอดีต ขณะเดียวกันผู้บริหารภาคเกษตรเริ่มให้ความสนใจคุณภาพของผลผลิตที่สูงขึ้น ฐานคิดในการสร้างเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เข้าสู่ภาคเกษตรกรรมและสร้างความเข้มแข็งและความสำเร็จในอาชีพขึ้นมาได้ จึงผลิตคนที่มีลักษณะพึงประสงค์ ดังนี้

- เปลี่ยนวิธีการผลิตที่พึ่งพิงฐานทรัพยากรเป็นหลัก (resources based) มาเป็นการผลิตที่ใช้ความรู้ในการบริหารจัดการเป็นหลัก (knowledge based) เพื่อสร้างรายได้เปรียบในการแข่งขัน
- สามารถบริหารจัดการอาชีพของตนเองได้ตลอดห่วงโซ่การผลิต ตั้งแต่การวางแผนเพาะปลูกในระดับไร่นาจนถึงการจัดการผลผลิตสู่ตลาด
- สามารถใช้ข้อมูลและข่าวสารต่างๆ มาประมวลและสร้างทางเลือกในการวางแผนอาชีพของตนเองได้ตามสถานการณ์ตลาดที่ผันผวน
- สร้างความเข้มแข็งในระดับไร่นาของตนเอง และขยายผลไปเป็นกลุ่มหรือชุมชนได้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ทั้งนี้ กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ถูกเลิกจ้างหรือผู้ว่างงาน/นักศึกษาที่จบการศึกษาเกษตรกรรม/บุคคลผู้สนใจทั่วไป และคุณสมบัติผู้เข้าร่วมโครงการมีอายุระหว่าง 20 -45 ปี วุฒิมัธยมศึกษา ม. 6 ขึ้นไป หรือเทียบเท่า ระยะเวลาการฝึกอบรม 2 เดือน สถานที่ฝึกเป็นวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีที่เข้าร่วมโครงการ

2) หลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรอย่างยั่งยืน มุ่งยกระดับทักษะปฏิบัติและความรู้ บางประการที่สอดคล้องกับวิธีการผลิตของผู้เรียนที่เป็นอยู่ เพื่อให้เกิดการเพิ่มผลผลิตหรือใช้ประโยชน์ที่ดินให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น แนวคิดการพัฒนาจึงมองที่การผสมผสานระหว่างองค์ความรู้ประจำพื้นที่หรือทักษะข้อค้นพบต่างๆ ที่เกษตรกรมีอยู่เดิมหรือจากเครือข่ายปราชญ์ท้องถิ่น ร่วมกับวิทยาการทางการเกษตรสมัยใหม่ผ่านการปรับปรุงเนื้อหาให้เหมาะสมกับการถ่ายทอดให้แก่เกษตรกร รวมทั้งยังได้ผนวกเรื่องการคิดวิเคราะห์ในวิถีชีวิตประจำวันทางการเกษตร เช่น การจดบันทึกข้อมูลครัวเรือน การทำบัญชีฟาร์มเบื้องต้น เพื่อให้เกษตรกรได้เรียนรู้การใช้ข้อมูลของตนเองมาวางแผนการตัดสินใจสร้างทางเลือกในการผลิตและดำรงชีพได้อย่างเหมาะสม ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งนี้เป้าหมายเชิงพฤติกรรมของหลักสูตร ประกอบด้วย

- พัฒนาทักษะการใช้ที่ดินตามชนิดพืชที่ปลูกของตนเอง และยกระดับการผลิตได้ตามความเหมาะสม
- เพิ่มเติมทักษะการวางแผนและจัดการครัวเรือนเกษตรของตนเอง ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้การทำบัญชีครัวเรือน การทำบัญชีฟาร์มระดับไร่นา การวางแผนเบื้องต้นจากข้อมูลบัญชีครัวเรือนของตนเอง
- เพิ่มเติมทักษะในการสร้างเครือข่ายและประสานงานกับส่วนราชการ เพื่อเข้าถึงโอกาสของแหล่งทุน และการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อหนุนเสริมกิจกรรมโครงการอาชีพหรือการพัฒนากลุ่มของตนเอง
- ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการเกษตร

กลุ่มเป้าหมายเป็นเกษตรกรทั่วไป/บุตรหลานเกษตรกร ที่มีที่ดินประกอบอาชีพเกษตรกรรมอยู่แล้ว ระยะเวลาการฝึกอบรม 4-6 เดือน สถานที่ฝึก ได้แก่ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ปราชญ์เกษตร กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ และวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีที่เข้าร่วมโครงการ

3) หลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรมีอาชีพยุคใหม่ (ปวช./ปวส) เป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนภายใต้โครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ จะเป็นการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่มีอยู่เดิมในประเภทวิชาเกษตรกรรม และประเภทวิชาประมง ของสถานศึกษาที่เป็นสถานศึกษานำร่องในโครงการ เช่น สาขาวิชาพืชศาสตร์ สาขาวิชาเกษตรศาสตร์ สาขาวิชาสัตวศาสตร์ สาขาวิชาประมง เป็นต้น ซึ่งจะต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการเรียนการสอนใหม่เพื่อให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดี เกิดความเชื่อมั่นและมีศักยภาพเพียงพอในการเข้าสู่อาชีพเกษตรกรรม โดยนักศึกษาที่มีคุณสมบัติครบถ้วนสามารถได้รับสิทธิเข้าสู่กระบวนการจัดที่ดินของ ส.ป.ก. ตามโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ จะต้องเข้าเรียนในสาขาวิชา และสถานศึกษาที่โครงการกำหนด

ทั้งนี้ สถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอน จะเป็นสถานศึกษาที่จัดการเรียนการสอนในประเภทวิชาเกษตรกรรม และประเภทวิชาประมง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ซึ่งจะต้องผ่านการประเมินศักยภาพ ประเมินความพร้อม จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และได้รับการรับรองจากคณะกรรมการบริหารโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่แล้ว กลุ่มเป้าหมายเป็นนักศึกษาที่เข้าศึกษาเกษตรกรรมในสถาบันอาชีวศึกษา/ยุวเกษตรกรรมสมัครเข้าเรียนในสถาบันอาชีวศึกษา ระยะเวลาการฝึกอบรม คือ หลักสูตรปวช./ปวส.(3-5ปี) สถานที่ฝึกเป็นวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีที่เข้าร่วมโครงการ

จากการถอดบทเรียนโครงการนี้ นำสู่ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการเรียนรู้แก่เกษตรกรรุ่นใหม่ในอนาคต ดังนี้

- ควรจัดระบบการสอนแบบ “กระเช้าวิชา” ที่มีหลายๆ วิชาใส่รวมกันไปสอน หยิบใช้ส่วนใดก่อน-หลังก็ได้ มีความยืดหยุ่นสูง
- ควรจัดระบบการเรียนรู้ที่เน้นให้ได้ลงมือปฏิบัติจริงก่อน ไปแล้วค่อยนำมาสรุปบทเรียนเชื่อมโยงสู่เนื้อหารายวิชา
- เน้นถ่ายทอดสาระเรียนรู้ในรูปแบบโครงการ “project-based learning” เป็นโครงการอาชีพที่ผู้เรียนคิดขึ้นเองและสร้างรายได้ได้จริง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ที่จะสร้างทางเลือกของตัวเองได้ เห็นคุณค่าและเกิดทัศนคติที่ดีกับการทำอาชีพเกษตรกรรม ทั้งหมดนี้จะสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้เรียนและพ่อแม่ของเยาวชนที่

จะได้สนับสนุนให้ทำเกษตรสืบต่อไป แทนการสนับสนุนให้เข้าหาโอกาสในเมือง

2.2.4 หลักสูตรการดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง ขั้นที่ 1

หลักสูตรนี้พัฒนาขึ้นโดยกรมส่งเสริมการเกษตร และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช พร้อมด้วยองค์กรภาคีภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงในระดับบุคคลและระดับครัวเรือน ผู้เรียนจะได้เรียนรู้และเตรียมความพร้อมที่จะพัฒนาสู่เศรษฐกิจพอเพียงในขั้นที่ 2 และขั้นที่ 3 ต่อไป (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ม.ป.ป)

วัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีดังนี้

- เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจและสามารถอธิบายหลักปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและระบบคุณค่า ความสำคัญ ประโยชน์ของการดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้
- เพื่อให้ผู้เรียนรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง รู้จักคิด วิเคราะห์ เชื่อมโยงอย่างเป็นระบบได้
- เพื่อให้ผู้เรียนสามารถบอกถึงความตั้งใจ และความคาดหวังที่จะประพฤติปฏิบัติตนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงและนำแผนการดำเนินชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียงของตน ครอบครัว กลุ่มและชุมชนไปปฏิบัติได้
- เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจ มั่นใจ และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเข้าสู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียง
- เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ การบูรณาการร่วมกันขององค์กรภาคีต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน ภาคประชาชน ภาคท้องถิ่น และสถาบันการศึกษาในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง

การเรียนรู้ในหลักสูตรนี้ได้กำหนดมาตรฐานเชิงพฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนไว้ ดังนี้

- มีการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์เข้าสู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียง
- มีการทำบัญชีครัวเรือน
- มีการทำเกษตรกรรมในระบบเกษตรกรรมยั่งยืนและการผลิตอาหารปลอดภัย
- มีการเสริมสร้างกิจกรรมเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ลดหนี้สิน และลดต้นทุนการผลิต
- มีการเสริมสร้างสุขภาวะของตนเองและครัวเรือน
- มีการทำแผนปฏิบัติการพัฒนาของตนเอง กลุ่ม/ชุมชน
- สามารถพึ่งพาตนเอง มีความทุกข์น้อยลง มีความสุขมากขึ้น
- มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน และสังคมตามอัตภาพและมีจิตสาธารณะ

นอกจากนี้ มาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรนี้ ยังได้พิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ผู้เรียนได้พัฒนาขึ้นในตนเองจากประสบการณ์ที่ได้รับระหว่างการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ โดยกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังให้เกิดแก่ผู้เรียนอย่างน้อย 5 ด้าน ดังนี้

- ด้านคุณธรรมจริยธรรม (ethics and moral)
- ด้านความรู้ (knowledge)
- ด้านทักษะทางปัญญา (cognitive skills)

- ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ (interpersonal skills and responsibility)
- ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (numerical analysis, communication and information technology skills)

ระบบการเรียนรู้และกำหนดเวลาการเรียนรู้แบ่งเป็น 2 ระยะ โดยในระยะที่ 1 เป็นระยะการเข้าใจ เป็นการเรียนรู้เชิงเนื้อหา แนวคิด หลักการ องค์ความรู้ต่างๆ ที่สามารถเข้าใจในการดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 72 ชั่วโมง/8 สัปดาห์ ดังนี้

- การเรียนรู้ด้วยตนเองจากสื่อวีดิทัศน์ และทำกิจกรรมหลังชมวีดิทัศน์ (3 ชม./วัน, 2 วัน/สัปดาห์ รวม 16 วัน 48 ชั่วโมง)
- การเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่มในการพูดคุย สรุป วิเคราะห์เนื้อหา (3 ชม./วัน, 1 วัน/สัปดาห์ รวม 8 วัน 24 ชั่วโมง)

ส่วนระยะที่ 2 เป็นระยะการเข้าถึงและพัฒนา เน้นการปฏิบัติจริงเพื่อการเปลี่ยนแปลงสู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 24 สัปดาห์ ดังนี้

- กิจกรรมเพื่อพัฒนาตนเองและครัวเรือน/ การเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย (24 สัปดาห์)
- การเรียนรู้ ฝึกปฏิบัติในการทำบัญชีครัวเรือน (12 สัปดาห์)
- การเรียนรู้เสริมจากการพูดคุย ศึกษาดูงาน (ถ้ามี) จากบุคคลต้นแบบ/กลุ่มต้นแบบ/ชุมชนต้นแบบ รวมถึงการศึกษาซักถามกับผู้จัดการเรียนรู้
- การเรียนรู้จากสื่อสิ่งพิมพ์คัดสรร
- การเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่ม พูดคุย/วิเคราะห์/สรุปบทเรียน (ไม่น้อยกว่าเดือนละ 2 วัน / วันละ 3 ชม. รวม 12 วัน 36 ชั่วโมง)

โครงสร้างหลักสูตรประกอบด้วย 7 หมวดหลัก ได้แก่

- หมวดวิชา หลักเศรษฐกิจพอเพียงและการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์
- หมวดวิชา บัญชีครัวเรือนและการจัดการข้อมูลเพื่อการวางแผน
- หมวดวิชา การจัดการทรัพยากรสู่ระบบเกษตรกรรมยั่งยืน
- หมวดวิชา การเสริมสร้างอาชีพ การลดรายจ่าย การลดต้นทุนการผลิต และการเพิ่มรายได้
- หมวดวิชา การจัดการกลุ่ม เครือข่าย ชุมชน และการตลาด
- หมวดวิชา การเสริมสร้างสุขภาพและการเสริมสร้างศักยภาพ
- หมวดวิชา สารสนเทศ

สำหรับด้านการวัดผลการเรียนรู้ สำนักการศึกษาต่อเนื่องและศูนย์เรียนรู้ทางไกล เศรษฐกิจพอเพียง มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ให้ลำดับขั้นในการแสดงความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยกำหนดให้แสดงผล ดังนี้

- สัญลักษณ์ H หมายถึง ผลการเรียนรู้ดีเลิศ แสดงว่า เรียนครบตามหลักสูตรทำบัญชีครัวเรือน มีแผนที่ชีวิต (โครงการส่วนบุคคลและกลุ่ม) ลดรายจ่าย ลดหนี้สิน มีรายได้เพิ่ม ลดต้นทุน และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีความทุกข์น้อยลง มีความสุขมากขึ้น

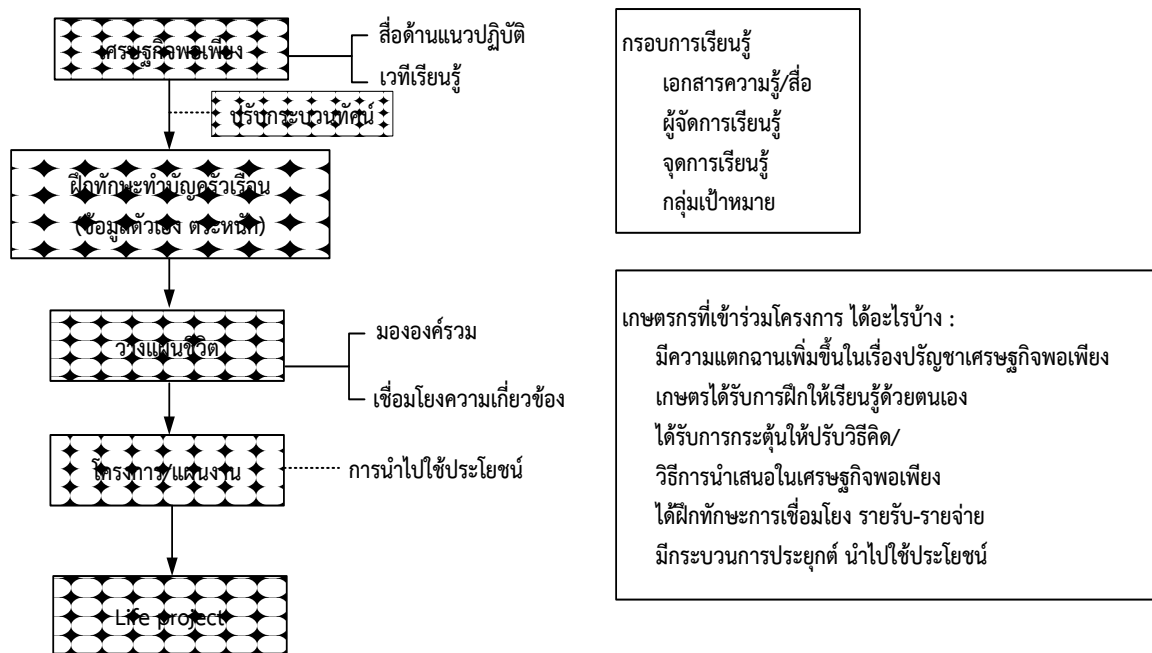
- สัญลักษณ์ S หมายถึง ผ่านการเรียนรู้ แสดงว่า เรียนครบตามหลักสูตร ทำบัญชีครัวเรือน มีแผนที่ชีวิต (โครงการส่วนบุคคลและกลุ่ม)
- สัญลักษณ์ U หมายถึง ไม่ผ่านการเรียนรู้ แสดงว่า เรียนไม่ครบเกณฑ์ของหลักสูตร

ผู้สำเร็จการเรียนรู้ในหลักสูตรต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

- มีเวลาเรียนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 ของจำนวนวันที่มีการนัดพบของกลุ่ม (ร้อยละ 80 ของ 20 วัน)
- มีการทำบัญชีครัวเรือนสม่ำเสมอ (สำหรับผู้ที่ไม่เคยทำบัญชีครัวเรือน)
- มีการทำโครงการส่วนบุคคลและโครงการกลุ่ม (แผนที่ชีวิต)
- มีการทำกิจกรรม ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ของตนเองและครัวเรือน

บุคคล กลุ่ม หรือชุมชนที่สามารถพัฒนาและสามารถเปลี่ยนแปลงตนเองให้เป็นที่ยอมรับและเป็นต้นแบบแก่บุคคล กลุ่ม หรือชุมชนอื่นๆ ได้ จะได้รับมอบรางวัลผลการเรียนรู้ในการเป็นต้นแบบการดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป

โดยสรุปกล่าวได้ว่า หลักสูตรนี้มีอาศัยหลักเศรษฐกิจพอเพียงในการเปิดกระบวนทัศน์ของผู้เรียนได้อย่างดี โดยถ่ายทอดผ่านสื่อคัดสรรและให้เห็นแนวปฏิบัติจากการถอดบทเรียนและเวทีเรียนรู้กับปราชญ์หรือพี่เลี้ยง มีกระบวนการกระตุ้นให้ปรับวิถีคิดผ่านการฝึกทักษะการทำบัญชีครัวเรือน สามารถเชื่อมโยงรายรับ-รายจ่าย เกิดความตระหนักและรู้จักมององค์รวม ตลอดจนสามารถเรียนรู้และประยุกต์เนื้อหาที่เรียนรู้เพื่อวางแผนชีวิตและพัฒนาโครงการชีวิต “life project” ของตนเองได้ (รูปที่ 2.2)

รูปที่ 2.2 การถอดบทเรียนจากหลักสูตรวิถีเศรษฐกิจพอเพียง ชั้นที่ 1

อย่างไรก็ตาม หลักสูตรนี้ยังมุ่งไปที่กรอบการเรียนรู้ตามต้นแบบ และหยิบบรรยากาศความสำเร็จรูปจากภายนอกสู่ผู้เรียน ยังไม่เห็นกระบวนการที่ให้ผู้เรียนค้นหาศักยภาพของตนเอง และการแตก

ยอดความคิดที่จะนำสู่การสร้างทางเลือกให้ตัวเองได้ด้วยตัวเองอย่างต่อเนื่องภายใต้สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

2.2.5 หลักสูตรการสร้างสมรรถนะขาวนาชั้นนำในการเป็นวิทยากรข้าวประจำท้องถิ่น

หลักสูตรนี้จัดทำขึ้นโดยสำนักส่งเสริมการผลิตข้าว กรมการข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อพัฒนาเกษตรกรผู้นำที่ได้รับคัดเลือกให้เป็นขาวนาชั้นนำที่เรียกว่า “Smart Farmer” ที่มีความรู้ความสามารถในการเป็นวิทยากรด้านข้าว สามารถเปิดโรงเรียนขาวนาในระดับตำบล เพื่อถ่ายทอดความรู้เรื่องข้าวแก่เกษตรกรที่สนใจในชุมชน และสามารถเป็นแกนนำในการถ่ายทอดเทคโนโลยีและสนับสนุนช่วยเหลืองานส่งเสริมการผลิตข้าวให้กับชุมชน เป็นหลักสูตรเร่งรัดระยะเวลาฝึกอบรม 3 วัน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

- 1) เพื่อให้ขาวนาชั้นนำมีความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้สามารถจัดทำหลักสูตรอบรมและแผนถ่ายทอดที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาในท้องถิ่น
- 2) เพื่อให้ขาวนาชั้นนำที่ผ่านหลักสูตรมีความตระหนัก สามารถเป็นผู้เอื้ออำนวยและสร้างให้ชุมชนของตนเกิดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาอาชีพการทำอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

ขอบเขตเนื้อหา แบ่งเป็น 3 หมวด

หมวดวิชาที่ 1 บทบาทและหน้าที่ของขาวนาชั้นนำกับการพัฒนาอาชีพทำนาของชุมชน

- 1.1 ปัญหาขาวนาไทยกับอาชีพทำนา อดีต ปัจจุบันและอนาคต
- 1.2 ขาวนากับการจัดการปัญหาพัฒนาการผลิตข้าวปัจจุบัน
- 1.3 การจัดการความรู้ในชุมชนกับการพัฒนาการผลิตข้าว
- 1.4 ขาวนาชั้นนำที่ดีกับการพัฒนาอาชีพทำนาของชุมชน
- 1.5 บุคลิกภาพการเป็นขาวนาชั้นนำที่ดี

หมวดวิชาที่ 2 การจัดการความรู้เรื่องการปฏิบัติการเกษตรที่ดีสำหรับการปลูกข้าวตามสภาพภูมิสังคมและการเพิ่มขีดความสามารถขาวนาในการแข่งขันทางการตลาด

- 2.1 ความรู้เรื่องการปฏิบัติการเกษตรที่ดีสำหรับการปลูกข้าว (GAP)
- 2.2 ความรู้เรื่องการลดต้นทุนการผลิตเพื่อเพิ่มขีดความสามารถแข่งขันทางการตลาด
- 2.3 การจัดการความรู้ของคำแนะนำร่วมเทคโนโลยีที่เหมาะสมเฉพาะแหล่ง

หมวดวิชาที่ 3 การถ่ายทอดและการจัดการความรู้ไปสู่ชุมชนอย่างแพร่หลายและยั่งยืน

3.1 เทคนิคเชิงการจัดการองค์ความรู้ในชุมชน โดยการกระตุ้นให้ชุมชนเกิดการตื่นตัวในการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ เสริมสร้างความสามารถของชุมชนให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างยั่งยืน โดยการกระตุ้นให้มีกระบวนการทำงานภายในชุมชนแบบมีส่วนร่วม และมีการสร้างเครือข่ายองค์กรแห่งการเรียนรู้

3.2 โรงเรียนเกษตรกรกับการเรียนรู้โดยประสบการณ์จริงและบทบาทของขาวนาชั้นนำในการร่วมมือกับเกษตรกรของชุมชน

- 3.3 การวางแผนการถ่ายทอดความรู้และการจัดการโรงเรียนขาวนา

วิธีการฝึกอบรม :

1. ให้ผู้เข้ารับการอบรมมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนในทุกหัวข้อวิชา ทั้งนี้ใช้เนื้อหาภารกิจที่ชาวนาชั้นนำจะต้องนำไปพัฒนาการผลิตข้าวของชุมชนของตนผ่านศูนย์ข้าวชุมชน และกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรในศูนย์ข้าวชุมชนเป็นกรอบการเรียนการสอน

2. จัดวิทยากรบรรยายหรือสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ทุกวิชาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น วิทยากรจากกรมการข้าว กรมส่งเสริมการเกษตร สำนักงานเกษตรจังหวัด กรมส่งเสริมสหกรณ์ และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

การประเมินผล :

1. จัดให้มีการประเมินผู้เข้ารับการฝึกอบรม เปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรก่อนและหลังการฝึกอบรม

2. จัดให้มีการประเมินความพึงพอใจในการฝึกอบรมทุกวัน

3. จัดให้มีการศึกษาสมรรถนะและบทบาทหน้าที่ของชาวนาชั้นนำที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน

2.3 โรงเรียนชาวนาของมูลนิธิข้าวขวัญ⁵

มูลนิธิข้าวขวัญชักชวนชาวนามาเรียนรู้ร่วมกันทั้งทฤษฎีและการปฏิบัติในแปลงนา เพื่อแสวงหาทางออกในการลดต้นทุนการผลิต การพึ่งตนเอง และสร้างสุขภาวะที่ดี โดยมีการก่อตั้ง "โรงเรียนชาวนา" เพื่อมุ่งจัดการความรู้ในระบบเกษตรกรรมยั่งยืนที่มุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนแบบตามอัธยาศัย ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้นักเรียนชาวนาเป็นผู้ลงมือปฏิบัติและเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ โดยนำกระบวนการให้ความรู้ไปเสริมชาวนาบนพื้นฐานความรู้ภูมิปัญญา ทำงานร่วมกัน ทบทวนร่วมกัน จนเกิดความรู้ใหม่ๆ ขึ้นจากการปฏิบัติ

โรงเรียนชาวนาของมูลนิธิข้าวขวัญมี 8 แห่ง ในพื้นที่ 4 อำเภอ ดังนี้ โรงเรียนชาวนาบ้านดอน อ.อุทงษ์ โรงเรียนชาวนาบ้านโพธิ์ อ.เมือง โรงเรียนชาวนาบ้านหนองแจง อ.ดอนเจดีย์ โรงเรียนชาวนาบ้านรางแพ อ.ดอนเจดีย์ โรงเรียนชาวนาบ้านตลิ่งชัน อ.เมือง โรงเรียนชาวนาบ้านหนองแต้ อ.ดอนเจดีย์ โรงเรียนชาวนาบ้านนิคมฯ อ.เดิมบางนางบวช และโรงเรียนชาวนาบ้านห้วยนา อ.ดอนเจดีย์ จ.สุพรรณบุรี ทั้งนี้ มีการออกแบบการเรียนรู้เริ่มจากการศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นจริงกับชาวนาในพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี แล้วถอดบทเรียนออกมาเป็น หลักสูตรที่นักเรียนในโรงเรียนชาวนาของมูลนิธิข้าวขวัญต้องเรียนรู้ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 หลักสูตร ดังนี้

1) การจัดการศัตรูพืชโดยชีววิธี

ชาวนาเรียนรู้ระบบนิเวศในแปลงนา เรียนรู้วงจรชีวิตของแมลง เรียนรู้แมลงดี แมลงร้าย และเรียนรู้สมุนไพรพื้นบ้าน ป้องกันแมลง หลักสูตรนี้ใช้เวลาประมาณ 18 สัปดาห์ ความรู้ที่ได้รับมีดังนี้

- ในแปลงนามีแมลงที่เป็นมิตรกับชาวนามากกว่าแมลงร้าย
- การฉีดพ่นสารเคมี ทำให้แมลงที่เป็นมิตรกับชาวนาหายไป
- การปล่อยให้แมลงควบคุมกันเอง เป็นการลดต้นทุน

⁵ www.khaokwan.org/farmerschool.html โรงเรียนชาวนาของมูลนิธิข้าวขวัญ สืบค้นวันที่ 5 พฤษภาคม 2555

- หากแมลงมีปริมาณที่ไม่สามารถควบคุมกันเองได้ ให้ใช้สมุนไพรไล่แมลง
- สูตรสมุนไพรต่างๆ ที่ใช้ไล่แมลง

2) การปรับปรุงบำรุงดินโดยไม่ใช้สารเคมี

ในหลักสูตรนี้ชาวนาจะได้เรียนรู้การไถหมักฟาง การใช้จุลินทรีย์ช่วยย่อยสลายฟางข้าวในนา เรียนรู้จุลินทรีย์ที่เป็นประโยชน์ เรียนรู้ ทดลอง และคิดค้นสูตรน้ำหมัก มีกระบวนการเรียนรู้สอดแทรกความเชื่อ เพื่อสร้างจิตสำนึกที่ดีในการพัฒนาดินโดยชีววิธี นักเรียนชาวนาจะได้เรียนรู้จากแหล่งความรู้ภายนอก ทำให้ชาวนาเกิดความมั่นใจและเกิดความภาคภูมิใจในฐานะนักวิทยาศาสตร์ในแปลงนา ชาวนาได้ร่วมกันฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีในการทำนาตามขั้นตอนกระบวนการทำนา อาทิ พิธีรับขวัญข้าว การลงแขกเกี่ยวข้าว การบวงสรวงพระแม่โพสพ พิธีนำข้าวขึ้นยุ้ง และพิธีไหว้แม่ธรณี เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ทำให้เกิดความรักความสามัคคีกันขึ้นในกลุ่มนักเรียนชาวนาและชาวบ้านใกล้เคียง นอกจากนี้ ยังต้องคำนึงถึงการกำจัดวัชพืชในแปลงนา ซึ่งหลักสูตรนี้ ดูเหมือนว่าไม่มีสารเคมีในเส้นทางการทำนา

3) การพัฒนาพันธุ์ข้าวที่เหมาะสมกับเกษตรยั่งยืน

หลักสูตรนี้เป็นการระดมความรู้ของชาวนาเรื่องพันธุ์ข้าวของไทยที่ต้องการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวที่ดี และคุณลักษณะข้าวที่ชาวนาต้องการบริโภค โดยนักเรียนชาวนาจะเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติทั้งในเรื่องการคัดพันธุ์ การลงแปลงผสมพันธุ์ข้าว การเพาะพันธุ์ เรียนรู้ลักษณะทางกายภาพของต้นข้าว เรียนรู้ลักษณะเมล็ดพันธุ์ที่ดี

หลักสูตรการเรียนรู้ดังกล่าวของมูลนิธิข้าวขวัญเน้นการลงมือทำจริง และเป็นการถ่ายทอดความรู้ซึ่งกันและกันระหว่างผู้เรียน เนื้อหาการเรียนรู้กระชับ ง่าย และมีจุดเน้นเฉพาะ โดยเน้นการแก้ปัญหาตัวแปรสำคัญด้านการผลิตข้าว ได้แก่ การจัดการศัตรูพืช การบำรุงดิน และพันธุ์ข้าว นับได้ว่ามีกระบวนการออกแบบหลักสูตรที่ตอบโจทย์ของแปลงนาได้อย่างน่าสนใจและเข้าถึงตัวชาวนาได้อย่างแท้จริง ด้วยการจัดการเรียนการสอนแบบตามอัธยาศัยและเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต อย่างไรก็ตาม เนื้อหาการเรียนรู้สำหรับชาวนาในยุคใหม่จำเป็นต้องขยายบทเรียนออกไปให้ครอบคลุมบริบทนอกไร่นา แม้ว่าจะได้พยายามลดความเกี่ยวข้องกับปัจจัยภายนอกและหันมาพึ่งพาปัจจัยภายในแปลงนามากขึ้นแล้วก็ตาม แต่ด้วยลักษณะการเปิดตลาดและยุคโลกาภิวัตน์ที่เป็นอยู่นั้น ความทันสมัยและปัจจัยภายนอกจะมีผลต่อชาวนาอย่างหลีกเลี่ยงได้ยากทั้งในระดับไร่นาและการดำเนินชีวิต ชาวนาจำเป็นต้องเรียนรู้และเข้าใจเพื่อใช้ในการปรับตัวอย่างชาญฉลาดและรู้เท่าทัน

2.4 เครือข่ายโรงเรียนชาวนา จังหวัดนครสวรรค์⁶

เครือข่ายโรงเรียนชาวนา จังหวัดนครสวรรค์ เกิดจากการร่วมมือภาคประชาสังคม (นครสวรรค์ฟอรั่ม) กับภาคีพันธมิตรและชาวนาในพื้นที่จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งพัฒนาก่อตัวจากปัญหาการทำเกษตรสมัยใหม่ที่เข้าไปทำลายแบบแผนวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นให้ตกอยู่ภายใต้ห้วงโง่งของการผลิตแบบพึ่งพากลไกระบบสารเคมีในการผลิต ระบบตลาด พ่อค้า นายทุน ในการกำหนดความเป็นไปของเกษตรกร ตั้งแต่ก่อนเริ่มฤดูกาลเพาะปลูกไปจนถึงสิ้นสุดการเก็บเกี่ยว เครือข่ายจึงพัฒนาหลักสูตรชาวนาขึ้นเพื่อเรียนรู้หาทางออกร่วมกัน สาระการเรียนรู้มี 7 บทเรียน ดังนี้

⁶ www.nsr.ac.th/farmer เครือข่ายโรงเรียนชาวนา จังหวัดนครสวรรค์ สืบค้นวันที่ 7 พฤษภาคม 2555

บทเรียนที่ 1 : การเรียนรู้ทดลองสูตรปุ๋ยเพื่อบำรุงดินและพันธุ์ข้าว การเตรียมดินและปุ๋ยสูตรต่างๆ ตามพื้นที่เรียนรู้ในแปลงนาของตนเองที่จะทดลองใช้ปุ๋ยชีวภาพ

บทเรียนที่ 2 : เรียนรู้การจัดตั้งกลุ่มระดมทุนกองทุนปุ๋ยในชุมชน โดยนำเสนอข้อมูลภาพรวมค่าใช้จ่ายในการซื้อปุ๋ยเพื่อการผลิตของชุมชน กระแสเงินที่ไหลออกจากตัวชาวนา และเรียนรู้และฝึกทำปุ๋ยไว้ใช้หรือทำเพื่อขายให้กับสมาชิก

บทเรียนที่ 3 : การเรียนรู้เรื่องการคัดพันธุ์ข้าว ทั้งภาคทฤษฎีและการปฏิบัติ

บทเรียนที่ 4 : การศึกษาเรียนรู้การจัดการสิ่งแวดล้อมและเรียนรู้เรื่องแมลงในนาข้าว ระดมหาแนวทางการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมระบบนิเวศในแปลงนา การสำรวจและแก้ไขปัญหาแมลง

บทเรียนที่ 5 : การศึกษาดูงานข้ามกลุ่มหรือการเชิญวิทยากรภายนอกมาให้ความรู้ในประเด็นที่สนใจ

บทเรียนที่ 6 : เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับกลุ่มและข้ามกลุ่ม (ก่อน ระหว่าง และหลังการผลิตเสร็จสิ้น)

บทเรียนที่ 7 : การเรียนรู้เรื่องการค้าข้าว

การออกแบบบทเรียนและการจัดการการเรียนรู้สำหรับชาวนาของเครือข่ายโรงเรียนชาวนาจังหวัดนครสวรรค์นี้ มีลักษณะคล้ายกับหลักสูตรโรงเรียนชาวนาของมูลนิธิข้าวขวัญที่กล่าวข้างต้น ซึ่งเน้นการตอบโจทย์ปัญหาพื้นที่ในแปลงนา ได้แก่ เรื่องดิน ปุ๋ย พันธุ์ การจัดการแมลงศัตรูพืช หากแต่เนื้อหาของเครือข่ายนครสวรรค์ยังครอบคลุมไปถึงบริบทนอกแปลงนาอย่างเรื่องการค้าข้าวอีกด้วย

2.5 เครือข่ายคุณค่าข้าวคุณธรรม⁷

กลุ่มชาวนาข้าวคุณธรรม บ้านนาไส อำเภอบาตร จังหวัดยโสธร รวมตัวกันปลูกข้าวอินทรีย์และมีการรับรองมาตรฐานข้าวอินทรีย์จาก IFORM จุดเด่นของกลุ่มนี้ที่แตกต่างจากกลุ่มผู้ปลูกข้าวอินทรีย์อื่นๆ คือ ผู้ปลูกจะถือศีลห้า และ ลด ละ เลิก อบายมุข ได้แก่ ไม่สูบบุหรี่ ไม่ดื่มเหล้า และไม่เล่นการพนัน เพราะเชื่อว่าอบายมุขจะเป็นหนทางแห่งความเสื่อมในวิถีชีวิต และสุดท้ายจะไปกระทบต่ออาชีพทำนาและผลผลิตข้าวในที่สุด อย่างไรก็ตาม กลุ่มชาวนาข้าวคุณธรรมก็ยังคงในวังวลของปัญหาราคาข้าวตกต่ำ ทำให้ต้องขยายแนวคิดการทำงานครอบคลุมโซ่อุปทาน ในปี พ.ศ. 2550 ได้ร่วมมือกับสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ค้นหาแนวทางแก้ปัญหาโดยมีสมาชิกรวม 108 ราย มีพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์รวม 1,130 ไร่ ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการเชื่อมโยงเครือข่ายในโซ่อุปทานอย่างบูรณาการที่เป็นพันธมิตรทั้งระดับต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ และการสร้างสรรค์คุณค่า (value creation) เพื่อเพิ่มมูลค่าข้าว ผลการดำเนินงานในช่วงปีแรก พบว่า กลุ่มชาวนาได้เรียนรู้และพัฒนาห่วงโซ่อุปทานภายใต้แบรนด์ “ข้าวคุณธรรม” และรู้จักในนาม “เครือข่ายคุณค่าข้าวคุณธรรม” ทำให้เกษตรกรสามารถขายข้าวได้สูงกว่าราคาตลาด

จากการเรียนรู้ร่วมกันภายในเครือข่ายฯ ได้กำหนดแนวทางร่วมใน “โซ่อุปทาน” ได้แก่ การปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตภายใต้หลักการของกลุ่มชาวนาคุณธรรม การพัฒนาระบบเก็บรักษาและแปรรูป

⁷ จุฑาทิพย์ ภัทราวาท. 2553. “การเชื่อมโยงพันธมิตร เพื่อนำผลผลิตข้าวของชาวนาจำหน่ายแก่ผู้บริโภค...สามารถแก้ไขปัญหาราคาข้าวตกต่ำได้สำเร็จ”. โอกาสและทางเลือกของเกษตรกร บนเส้นทางสายโซ่อุปทาน. (หน้าที่ 57-64). ฝ่ายเกษตร สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

รูปข้าวภายใต้กลไกของโรงสีขนาดเล็ก การเพิ่มช่องทางการจำหน่ายข้าวโดยเน้นตลาดปลายทาง และการจัดระบบกองทุนเพื่อสะสมทุนและสวัสดิการให้สมาชิกชาวนา

ผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการเรียนรู้ร่วมกันในเครือข่ายฯ นอกจากจะเป็นความสำเร็จในเรื่องของการสร้างแบรนด์ “ข้าวคุณธรรม” ที่สร้างความแตกต่างให้เกิดกับสินค้า (product differentiation) แล้ว ยังเป็นเรื่องการสร้างชุดความรู้เกี่ยวกับ “วิถีชาวนาคูณธรรม” เป็นอีกส่วนหนึ่งที่จะสามารถนำไปขยายผลสู่กลุ่มชาวนาอื่นๆ นอกจากนี้ ยังมีการบริหารจัดการโซ่อุปทานที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตภายใต้แนวคิด “ศีลเด่นเป็นงาน ชาวนาวิชา” ทั้งหมดนี้เกิดจากกระบวนการทำงานเชิงสร้างสรรค์โดยมีทีมพี่เลี้ยง (coaching) จากสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ ที่ช่วยเติมเต็มในทุกขั้นตอนของกระบวนการ ตั้งแต่การออกแบบกระบวนการสู่เป้าหมายและกำหนดแผนกลยุทธ์ กระบวนการขับเคลื่อนแผนสู่เป้าหมาย และการประเมินผลเพื่อเป็นข้อมูลปรับปรุงการทำงาน

อย่างไรก็ตาม ความยั่งยืนของการรวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายฯ นี้ อาจสุ่มเสี่ยงต่อปัญหาภาวะผู้นำ เป็นที่ชัดเจนว่ากรรมมีผู้นำที่เข้มแข็งและมีความกล้าอย่าง พ่อวิจิตร บุญสูง นับเป็นจุดแข็งสำคัญของการพัฒนาไปข้างหน้าของเครือข่าย ปัจจุบันสมาชิกรวมตัวกันในนามของ “มูลนิธิธรรมะร่วมใจ” มีสมาชิก 110 คน จากความสำเร็จที่เกิดขึ้นเป็นที่เห็นประจักษ์ในวงการค้าขายข้าว จึงเป็นที่น่าสนใจติดตามต่อไปถึงกระบวนการเรียนรู้ของเครือข่ายนี้ในการปรับตัวเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงของตลาดสินค้าและตลาดทุนในอนาคต รวมถึงการขยายเครือข่ายไปสู่ภาคีพันธมิตรที่สนใจเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาธุรกิจภายใต้โซ่อุปทาน เพื่อตอบสนองกระแสความต้องการบริโภคข้าวที่เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่เน้นคุณภาพมากขึ้น

2.6 โรงเรียนชาวนาดันแบบ⁸

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมเห็นความสำคัญของสถานการณ์ข้าวไทย ซึ่งปัจจุบันต้องเผชิญกับความผันผวนด้านราคาและผลผลิต ส่วนหนึ่งเกิดจากความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศ ส่งผลให้ผลผลิตเสียหาย เป็นสาเหตุให้ปริมาณสำรองข้าวในในตลาดโลกลดลง อาจส่งผลทำให้เกิดภาวะขาดแคลนข้าวและการกักตุนข้าว นักวิชาการจากหลายสถาบันเสนอแนวทางแก้ปัญหา โดยการเพิ่มปริมาณผลผลิตต่อไร่ให้สูงขึ้นด้วยการปรับปรุงพันธุ์ข้าว เพื่อให้ได้ข้าวที่มีผลผลิตปริมาณสูงและต้านทานโรค แมลง อย่างไรก็ตามชาวนาไทยก็ยังประสบปัญหาเรื่องต้นทุนการผลิตสูงขึ้น ราคาเมล็ดพันธุ์ข้าวปรับตัวสูงขึ้นและยากในการหาเมล็ดพันธุ์ข้าวบริสุทธิ์ เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว กลุ่มพัฒนารายพื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดิน ของ สปก. จึงจัดทำโครงการพัฒนาศักยภาพเกษตรกร เพื่อเป็นการสร้างและพัฒนาผู้นำเกษตรกรต้นแบบในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ได้คุณภาพและผ่านมาตรฐานการผลิตเมล็ดพันธุ์ โดยเน้นสร้างกระบวนการเรียนรู้และการฝึกทักษะการเป็นวิทยากรหรือสร้างชาวนาดันแบบในแนวคิดที่เรียกว่า “Training of Trainer” ในลักษณะของ “โรงเรียนชาวนาดันแบบ” โดยเน้นการเรียนรู้ในเรื่องของกระบวนการผลิตเมล็ดพันธุ์ การจัดการแปลงนา และขยายองค์ความรู้ให้กับผู้ที่สนใจเพื่อให้มีผลิตภัณฑ์ไว้ใช้ในแปลงตนเองและเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทรัพยากรภายในชุมชน

เนื้อหาวิชาหลักเป็นเรื่องของการคัดเลือกพันธุ์ข้าว รวมทั้งการเลือกพื้นที่สำหรับแปลงทดลองการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวที่ได้มาตรฐานและสามารถพัฒนาพันธุ์ที่เหมาะสมกับท้องถิ่นและตามการ

⁸ www.alro.go.th/alro/ess/upload/32/jd32_354.pdf สืบค้นวันที่ 31 ตุลาคม 2555

เปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ โดยคัดเลือกพื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินเพื่อดำเนินการนำร่องปี 2555 จำนวน 4 แห่ง ในพื้นที่ 4 จังหวัด ประกอบด้วย น่าน แพร่ ยโสธร และมหาสารคาม โดยได้รับการสนับสนุนจาก กรมการข้าว มูลนิธิเกษตรกรรมทางเลือก มูลนิธิฮักเมืองน่าน (ศูนย์การเรียนรู้โลโก้) เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน แกนนำเกษตรกรโครงการนิคมการเกษตร และโครงการนิคมเศรษฐกิจพอเพียงในเขตปฏิรูปที่ดิน

โรงเรียนชานาตันแบบ เป็นกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่ส่งเสริมให้เกษตรกรได้ร่วมกัน คิด แลกเปลี่ยนประสบการณ์แก้ไขปัญหา และสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเอง โดยเกษตรกรเป็นศูนย์กลาง การเรียนรู้จากประสบการณ์และลงมือปฏิบัติจริง เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการเรียนรู้เกษตรกรสามารถนำไป ปฏิบัติและถ่ายทอดได้ แนวทางการดำเนินงานมีดังนี้

- 1) ใช้แปลงนารวม (ศูนย์ต้นแบบฯ) เป็นห้องเรียน เพื่อเรียนรู้เนื้อหา ขั้นตอนการคัดพันธุ์ข้าว การปลูก การดูแลรักษา รวมถึงระบบนิเวศในแปลงนา และการจัดการต่างๆ ในนาข้าว
- 2) ผู้รู้ในชุมชนหรือนอกชุมชน และนักวิชาการจากกรมการข้าวร่วมเป็นครู
- 3) นักเรียนมาจากการรวมกลุ่มเกษตรกรประมาณ 20-25 คน
- 4) กิจกรรมการเรียนรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวอย่างต่อเนื่องตามระยะการเจริญเติบโตของต้นข้าว
- 5) นักเรียนนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ในห้องเรียนไปปฏิบัติในแปลงนาตนเอง เพื่อศึกษา ทดลอง พิสูจน์ ให้ทราบเห็นผลในเชิงประจักษ์
- 6) นำข้อมูลปัญหาและสิ่งที่ค้นพบมาวิเคราะห์และแลกเปลี่ยนตามกำหนดเวลาที่ครูนัดหมาย
- 7) ยกระดับนักเรียนให้เป็นครูโดยผ่านกระบวนการพี่สอนน้อง
- 8) ขยายผลโดยการเปิดห้องเรียนเพิ่มตามความสนใจและความต้องการของนักเรียน

2.7 โรงเรียนชานาบางเลน⁹

โครงการนี้เป็นโครงการนำร่องส่งเสริมการผลิตข้าวสมัยใหม่ จัดทำโดยกลุ่มธุรกิจพืชครบวงจร บริษัทเจริญโภคภัณฑ์ จำกัด มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตข้าว โดยการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสมในขั้นตอนต่างๆ ของการผลิตข้าวผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ ตัวอย่างเช่น การใช้พันธุ์ข้าว ซี.พี.304 ที่ใช้ปริมาณในการหว่านต่อน้อยกว่าพันธุ์ทั่วไป 3-4 เท่า แต่ให้ผลผลิตสูงกว่า (พัฒนาโดยบริษัทเจริญโภคภัณฑ์เมล็ดพันธุ์ จำกัด) การใช้รถปักดำประสิทธิภาพสูงแทนแรงงานคนซึ่งพัฒนามาจากประเทศไต้หวัน เป็นต้น

การดำเนินงานมีลักษณะเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงในด้านต่างๆ ของการผลิตข้าว เช่น การเตรียมดิน การปลูก การดูแลสุขภาพข้าว การเก็บเกี่ยว การรวบรวม และการค้าขายข้าวเปลือก โดยการจัดตั้งโรงเรียนชานานำร่องขึ้น 3 โรงเรียนในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย 15 ตำบล โดยโรงเรียนชานาแต่ละแห่งดูแล 5 ตำบล ประกอบไปด้วยกลุ่มเกษตรกรที่สนใจเข้าร่วมโครงการในจำนวนแตกต่างกัน จำนวนสมาชิกรวมของแต่ละโรงเรียนมีประมาณ 300 คน และกำหนดเป้าหมายพื้นที่ปลูกข้าวไว้โรงเรียนละ 10,000 ไร่

โรงเรียนชานาแต่ละแห่งจะคัดเลือกหัวหน้ากลุ่มเกษตรกร 1 คน เป็นประธานโรงเรียนมีหน้าที่ให้บริการและสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิก ในขณะที่บริษัทฯ แต่งตั้งพนักงาน 1 คน มารับผิดชอบการบริหารจัดการกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียน กิจกรรมการเรียนรู้เริ่มต้นด้วยการ

⁹ <http://www.cpcrop.com> สืบค้น 3 พฤศจิกายน 2555

ส่งเสริมการเปลี่ยนพันธุ์ข้าวจากพันธุ์ที่เคยใช้อยู่ให้ไปใช้พันธุ์ข้าวลูกผสม ซี.พี.304 ของบริษัทที่ให้ผลผลิตสูงกว่า ส่วนกระบวนการผลิตยังคงเป็นแบบนาหว่านตามที่ปฏิบัติเดิม และให้เทคนิคการลดต้นทุนการทำนา

ผลการดำเนินกิจการที่ผ่านมาพบว่า เกษตรที่เข้าร่วมโครงการมีผลผลิตเฉลี่ยและรายได้เพิ่มขึ้น ทำให้มีเกษตรกรในพื้นที่ใกล้เคียงกันหันมาปลูกข้าวพันธุ์ลูกผสม ซี.พี.304 มากขึ้น บริษัทฯ ยังจัดให้มีโครงการคัดสรรแชมป์ชาวนาเพื่อขยายผลในการผลิตควบคู่ไปกับการจัดเสวนาให้กลุ่มชาวนา เพื่อสรุปบทเรียนในการพัฒนากระบวนการผลิตในไร่นาของกลุ่มตนเอง รวมทั้งสนับสนุนให้เกษตรกรคนเก่งทำหน้าที่เป็นผู้นำในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพให้กับเกษตรกรในพื้นที่ต่อไป

ในอนาคต บริษัทฯ เตรียมเสนอแนวทางการทำนาสมัยใหม่ โดยใช้เครื่องปักดำ ซึ่งเป็นเทคโนโลยีเดียวกับที่ประเทศไต้หวันและหลายประเทศที่พัฒนานิยมใช้กัน ขณะเดียวกันบริษัทจะนำร่องการผลิตกล้าคุณภาพให้กับเกษตรกรที่มีความสนใจ พร้อมจัดเกษตรกรที่สนใจไปศึกษางานผลิตข้าวด้วยวิธีใช้รถปักดำในประเทศไต้หวัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจกระบวนการผลิตในระบบนาดำด้วยเครื่องจักร ทั้งด้านการเตรียมดิน การเก็บเกี่ยว การรวบรวมผลผลิต และเรียนรู้กระบวนการรับซื้อขายผลผลิตผ่านช่องทางของกลุ่มสหกรณ์การเกษตร

กล่าวโดยสรุปได้ว่า หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชน รวมทั้งองค์กร/สถาบัน/กลุ่มเกษตรกรต่างให้ความสนใจที่จะมุ่งพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถให้กับชาวนา จากที่ได้นำเสนอสาระสำคัญเกี่ยวกับหลักสูตรการเรียนรู้ของเกษตรกรที่ผ่านมาทั้งประเทศและในต่างประเทศข้างต้น พบว่าแต่ละหลักสูตรมีแนวคิดและจุดเน้นในการพัฒนาเกษตรกรที่แตกต่างกันอย่างมากพอสมควร หลักสูตรในประเทศไทยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในเรื่องการผลิตและการจัดการในระดับแปลงนา เช่นที่พบในหลักสูตรของมูลนิธิข้าวขวัญ เป็นต้น ทั้งยังพบแนวโน้มการรวมตัวสร้างเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม ตัวอย่างเช่นเครือข่ายโรงเรียนชาวนา นครสวรรค์ เครือข่ายคุณค่าข้าวคุณธรรม เป็นต้น ขณะที่หลักสูตรในต่างประเทศ ได้แก่ หลักสูตรการศึกษาเกษตรของมลรัฐวิสคอนซิน และ Robobank เน้นก้าวไปสู่การพัฒนาความรู้และทักษะการเป็นผู้นำและการทำนาเชิงธุรกิจ ขณะเดียวกันก็มีหลายหลักสูตรในประเทศไทยเน้นพัฒนาเกษตรกรในหลายๆ ด้านไปพร้อมกัน เช่นที่พบในหลักสูตรการดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้ยังพบว่าภาคเอกชนก็พยายามเข้ามามีส่วนร่วมในจัดการการเรียนรู้ในระดับแปลงนาดูด้วยเช่นกัน เช่นที่พบในกรณีหลักสูตรโรงเรียนชาวนาบางเลน ซึ่งเป็นโครงการนำร่องส่งเสริมการผลิตข้าวสมัยใหม่ของบริษัทเจริญโภคภัณฑ์ มีการดำเนินงานที่เน้นถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตเป็นหลัก

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาชาวนาให้เป็นนักธุรกิจเกษตรหรือชาวนามีอาชีพนั้น จำเป็นที่จะต้องเลือกสรรเนื้อหาสาระการเรียนรู้และการจัดการการเรียนรู้ที่เป็นองค์รวม มีความเป็นพลวัตและยืดหยุ่นตามสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นตามสถานการณ์ แต่ละหลักสูตรข้างต้นต่างมีจุดเน้นที่น่าสนใจ หลักสูตรการพัฒนาชาวนาที่จะต่อยอดไปจากนี้ ควรได้ดึงจุดเน้นที่น่าสนใจเหล่านั้นมาผนวกกับสภาพปัญหาใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น แล้วพัฒนาขึ้นเป็นหลักสูตรเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทที่ทันสมัยแก่สร้างชาวนารุ่นใหม่ เพื่อสร้างความเป็นมืออาชีพที่รู้เท่าทันโลกอย่างชาญฉลาด ตลอดจนสามารถสร้างทางเลือก และมีโอกาสเลือกทางเดินของตนเอง เพื่อให้มีที่ยืนที่สง่างามและพึงพอใจในบทบาทของตนเองในโลกของการแข่งขันที่นับวันจะรุนแรงขึ้น

แนวคิดการออกแบบหลักสูตรและกระบวนการจัดการเรียนรู้ในอนาคต จึงควรได้ปรับทั้งในแง่มุมมองความรู้ ทักษะคิด และวิธีคิดที่มุ่งไปสู่การสร้างจินตนาการและความสร้างสรรค์เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง รวมไปถึงการเสริมสร้างให้ชาวนารุ่นใหม่ที่มีศักยภาพในการวิเคราะห์

ปัญหาและการทำความเข้าใจภาพการทำงานอย่างเป็นองค์รวมตลอดโซ่คุณค่าข้าวตั้งแต่ระดับแปลงนาไปจนถึงผู้บริโภคคนสุดท้าย

2.8 ความเคลื่อนไหวด้านการศึกษาสำหรับลูกชาวนาในกระแสโลก

ทิศทางการเปลี่ยนแปลงแนวคิดการศึกษาสำหรับลูกชาวนาเติบโตที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในรอบทศวรรษที่ผ่านมา มีการมองว่าการศึกษาสำหรับลูกชาวนาเป็นเครื่องมือการสร้างเกษตรกรที่จะเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญในการดูแลคลังอาหารของโลก ดังนั้นการที่จะไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนจึงอยู่ที่วิถีคิดของการจัดทำโรงเรียนลูกชาวนา โดยประเทศที่ริเริ่มแนวคิดนี้ อาทิ ญี่ปุ่น อินเดีย อินโดนีเซีย แอฟริกา เอกวาดอร์ เป็นต้น ส่วนใหญ่เป็นประเทศที่มีฐานการผลิตทางการเกษตร และ/หรือมีปัญหาความยากจนและด้อยโอกาสทางการศึกษา แนวคิดนี้มีแนวโน้มขยายตัวไปในภูมิภาคต่างๆ ของโลก

แนวคิดการศึกษามีแนวโน้มที่เปลี่ยนไปในทิศทางที่จะเน้นการจัดการศึกษาแบบองค์รวม (holistic) และบูรณาการความรู้เชิงสหวิทยาการ อาทิ การผลิต การตลาด การจัดการทรัพยากรและทุน เป็นต้น โดยใช้ทฤษฎีระบบคิด (system thinking) ที่โยงใยความรู้ต่างๆ อย่างเป็นระบบและเห็นความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน (สุธีระ ประเสริฐสรรพ, 2554) และอาศัยวิธีการเรียนรู้ที่เน้นประสบการณ์ (experiential learning approach) จากการลงภาคสนามในพื้นที่จริง (fieldwork) ผ่านกระบวนการกลุ่ม (group-based learning process) และกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือ (cooperative learning) กระบวนการเรียนรู้เหล่านี้ออกแบบให้เกิดความหลากหลายและยืดหยุ่นภายใต้สถานการณ์พลวัต โดยมีกลไกการปรับตัว การวัดและประเมินผล และการจัดการความเสี่ยงที่หลากหลายและยืดหยุ่นเช่นกัน

กลไกของการขับเคลื่อนการศึกษามีหลากหลายรูปแบบ ส่วนใหญ่อยู่บนฐานชุมชน/พื้นที่ การสืบทอดต่อยอดจากครอบครัวและชุมชน รวมถึงเชื่อมโยงกับโรงเรียนและภาคีการเรียนรู้ต่างๆ โดยมีกลไกสนับสนุนจากชุมชน และองค์กรทุนต่างๆ โดยเฉพาะ NGO หรือภาครัฐ ในกรณีประเทศยากจนโลกที่สาม องค์กรระหว่างประเทศมักเข้าไปให้การสนับสนุนอย่างมาก หลายพื้นที่ยังมีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายเพื่อร่วมขบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

การศึกษาสำหรับลูกชาวนาหรือชาวนารุ่นใหม่กำลังเป็นกระแสใจหทัยที่มาแรงทั่วโลก ทั้งนี้พบความเคลื่อนไหวทั้งในรูปแบบการดำเนินงานโดยองค์กรเยาวชนเพื่อเยาวชน การที่มีองค์กรสากลช่วยหนุนเสริมพลังให้เกิดการแข่งขัน สร้างเครือข่าย และสร้างตัวแบบดีๆ ให้กระจายตัวมากขึ้น เช่น Youth Farmers' Association, Japan Family Farmer's Movement, Global Farmer School Network เป็นต้น การเชื่อมโยงการศึกษาระหว่างบ้านและโรงเรียน (farm for schools) ที่โดดเด่นในประเทศอังกฤษ นอกจากนี้เกิดความเคลื่อนไหวในแถบอเมริกาเหนือที่จะนำเยาวชนจัดทำโครงการเกษตรในชุมชน (community-based youth farm and garden projects) เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในชุมชนของตนเอง แนวคิดนี้แตกต่างจากการให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาแบบที่ผ่านมา แต่เป็นแนวคิดปฏิรูปทางการศึกษา (transformative education) ที่ใช้การทำเกษตรเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้และพัฒนาเยาวชน (Andrews, 2001) นอกจากนี้ยังพบว่าลูกชาวนาในหลายประเทศโดยเฉพาะในโลกที่สามได้รับโอกาสต่างๆ มากขึ้น ทั้งในรูปกองทุนช่วยเหลือที่เกิดขึ้นมากมาย การจัดทำโครงการนำร่องต่างๆ (pilot projects) รวมไปถึงการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ที่นอกเหนือจากการทำนาเพียงอย่างเดียว เช่น การแปลงผลผลิตเป็นพลังงาน การพัฒนาเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น ทั้งหมดนี้คาดหวังกันว่า จะเป็นแนวโน้มที่สามารถตอบโจทย์การสร้างความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน

บทที่ 3 ผลการดำเนินงานวิจัย

หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นในโครงการนี้ ประกอบด้วยกลไกการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดกับกลุ่มเป้าหมายผู้เรียนใน 3 ลักษณะ คือ 1) การเรียนรู้จากเนื้อหาสาระ โดยกำหนดให้มีทั้งหมด 15 หน่วยเรียนรู้ๆ ละประมาณ 9 ชั่วโมง 2) การศึกษาดูงานจากกรณีที่ประสบความสำเร็จ ได้แก่ กรณีการสร้างสรรคคุณค่าและเรียนรู้ระบบโซ่อุปทานข้าวจากเครือข่ายคุณค่าข้าวคุณธรรม จังหวัดยโสธร และกรณีบริษัท เจียแม็ง มาร์เก็ตติ้ง จำกัด ผู้จัดจำหน่าย “ข้าวหงษ์ทอง” เพื่อเรียนถอดบทเรียนการแปรรูปและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตข้าว และแนวทางการสร้างระบบการค้าข้าวที่เป็นธรรม 3) การจัดทำโครงการโดยกลุ่มเป้าหมายแต่ละพื้นที่จังหวัดจัดทำขึ้นระหว่างเข้าร่วมโครงการ ซึ่งเป็นการนำเนื้อหาสาระและความรู้ที่เป็นทุนเดิมมาประยุกต์เป็นโครงการที่จะช่วยต่อยอดการทำงานให้ไปสู่ความเป็นมืออาชีพและสร้างความรู้ที่ยั่งยืนในการประกอบอาชีพ

ผลการดำเนินงานวิจัยตั้งแต่เริ่มต้นโครงการวิจัยในเดือนพฤศจิกายน 2554 จนถึงเดือนตุลาคม 2555 รวม 12 เดือน เป็นไปตามแผนปฏิบัติงานที่ได้กำหนดไว้ ทั้งนี้คณะนักวิจัยอาศัยกระบวนการขับเคลื่อนกิจกรรมวิจัยผ่านการจัดประชุมระดมความคิดระหว่างคณะนักวิจัย นักวิชาการ ประชาชนชาวบ้าน เกษตรกร และผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้แก่เกษตรกร ตลอดจนการจัดประชุมนำเสนอรายงานขั้นต้นรวมทั้งสิ้น 32 ครั้ง มีผู้เข้าร่วมประชุมแล้วรวม 272 คน ดังรายละเอียดในภาคผนวกที่ 1 และภาคผนวกที่ 2

ผลการดำเนินงานที่ผ่านมามีผลผลิตเกิดขึ้น 3 ส่วนหลักๆ ดังนี้ **ส่วนที่ 1** คือ ผลการสำรวจแนวคิดและชุดความรู้ที่เกี่ยวข้อง **ส่วนที่ 2** คือ แนวคิดการเรียนรู้เพื่อผลิต “ชาวนามืออาชีพ” และ **ส่วนที่ 3** คือ หลักสูตรเรียนรู้เพื่อนำไปทดสอบการเรียนรู้จริงในพื้นที่ สำหรับผลการดำเนินงานในส่วนที่ 1 ได้ให้รายละเอียดไว้แล้วในบทที่ 2 ของรายงานฉบับนี้ สำหรับการดำเนินงานในส่วนที่ 2 และ 3 เพื่อให้ได้เนื้อหาหลักสูตร และการทดสอบใช้หลักสูตรในพื้นที่ แล้วนำมาถอดบทเรียนผ่านผู้เรียนกลุ่มเป้าหมาย ครูพื้นที่ และเวทีประชุมระดับต่างๆ เพื่อนำข้อความรู้และประสบการณ์จากการทดสอบหลักสูตรมาเป็นแนวทางปรับปรุงเป็นหลักสูตรต้นแบบที่จะสามารถนำไปใช้ขยายผลได้จริง

ผลการดำเนินงานในส่วนที่ 2 ประกอบด้วยผลการดำเนินงานโดยสรุปตามหัวข้อไว้ดังนี้ หัวข้อ 3.1 ภาพสะท้อนจากชีวิตชาวนาไทย เป็นข้อมูลที่ทำให้เข้าใจบริบทของปัญหา และนำมาซึ่งองค์ความรู้และการสร้างแนวคิดสำคัญที่ใช้ในการออกแบบหลักสูตรเรียนรู้ หัวข้อ 3.2 คุณลักษณะชาวนามืออาชีพที่พึงประสงค์ เป็นการวางเป้าหมาย (target) ก่อนการออกแบบหลักสูตร โดยมุ่งไปที่การกำหนดลักษณะกลุ่มเป้าหมายที่อยากจะเห็นหากได้เรียนจนครบตามหลักสูตร หัวข้อ 3.3 กรอบแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรเรียนรู้ เป็นการวิเคราะห์ปัญหาและประมวลองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดที่จะนำไปใช้ในการออกแบบหลักสูตร โดยผนวกรวมแนวคิดที่เสริมสร้างความเข้าใจถึงต้นเหตุของปัญหาที่ชาวนาเผชิญอยู่ การเรียนรู้แนวทางแก้ปัญหา ตลอดจนการสร้างทางเลือกอย่างเป็นองค์รวม หัวข้อ 3.4 คุณลักษณะของหลักสูตรเรียนรู้ การออกแบบหลักสูตรในที่นี่มุ่งให้มีคุณลักษณะเฉพาะที่เหมาะสมกับบริบทความเป็นพลวัตของปัญหาที่นับวันจะมีการเปลี่ยนแปลงไปรวดเร็ว เพื่อให้ชาวนาสามารถปรับตัวในอาชีพและอยู่รอดได้อย่างชาญฉลาดและรู้เท่าทัน หัวข้อ 3.5 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตรเรียนรู้ และ หัวข้อ 3.6 ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรเรียนรู้ เป็นการดำเนินงานร่วมกันระหว่างคณะนักวิจัยและภาคีพันธมิตรจากหน่วยงานและเครือข่ายต่างๆ เพื่อสร้างสรรค์หลักสูตรต้นแบบ

รวมทั้งการทำงานในพื้นที่ที่จะใช้ทดสอบหลักสูตรกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อนำมาถอดบทเรียน และนำมาปรับเป็นหลักสูตรที่จะนำไปใช้ขยายผลต่อไป

ผลการดำเนินงานในส่วนที่ 3 ประกอบด้วย หัวข้อ 3.7 คู่มือการเรียนรู้ ประกอบด้วย รายละเอียดแนวทางการเขียนเนื้อหาบทเรียนของหน่วยเรียนรู้ ได้แก่ มาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อเรียนรู้ ผลลัพธ์การเรียนรู้ และวิธีการประเมินผล ในหลักสูตรนี้กำหนดให้มีหน่วยเรียนรู้ทั้งหมด 15 หน่วย หัวข้อ 3.8 การออกแบบเครื่องมือประเมินการเรียนรู้ ในที่จะมีการประเมินสองระดับ คือ การประเมินตนเองของผู้เรียนผ่านแบบประเมินก่อนและหลังเรียน และการประเมินในภาพรวม โดยครูที่เป็นผู้ถ่ายทอดและจัดการเรียนรู้ในพื้นที่ หัวข้อ 3.9 พื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย โครงการนี้เลือกพื้นที่ไว้ 4 พื้นที่ คือ เชียงราย สิงห์บุรี มหาสารคาม และชุมพร โดยคัดเลือกชาวนาที่ผ่านคุณสมบัติพื้นที่ละ 10 ราย เข้าร่วมการทดสอบหลักสูตรเรียนรู้ที่ออกแบบไว้ และ หัวข้อ 3.10 แนวทางการจัดการการเรียนรู้ในพื้นที่ ดำเนินการโดยครูพื้นที่ โดยทำงานผ่านผู้ประสานงานพื้นที่ และหนุนเสริมโดยคณะนักวิจัยหลักและผู้ทรงคุณวุฒิ วัตถุประสงค์หลักเพื่อปฏิบัติการทดสอบการใช้หลักสูตรและเก็บข้อมูลผลการทดสอบมาใช้ในการปรับปรุงหลักสูตร ทั้งนี้จะได้ให้รายละเอียดผลการดำเนินงานไว้ตามลำดับดังต่อไปนี้

3.1 ภาพสะท้อนจากชีวิตชาวนาไทย

จากการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างที่มิวิจัยและตัวแทนชาวนา ทั้งที่ประสบความสำเร็จและเผชิญอุปสรรคในอาชีพได้นำมาซึ่งภาพสะท้อนจากชีวิตจริง ดังนี้

วิจิตร บุญสูง : เครือข่ายคุณค่าข้าวคุณธรรม จ.ยโสธร

“ความจำเป็นขององค์ความรู้ในการผลิตข้าวจะต้องไม่ใช่แค่กระทั่งเท่านั้น แต่ต้องให้ถึงแก่น การผลิตข้าวไม่ใช่เป็นเพียงแค่สินค้า แต่ต้องเข้าใจว่าเป็นชีวิตของชาวนาผู้ผลิต โดยต้องอยู่ ต้องกิน และต้องตายกับมัน ดังนั้นสิ่งแรกคือต้องให้เรียนรู้ความจำเป็นให้เห็นความสำคัญว่าอะไรที่เหมาะสมกับตัวชาวนามากที่สุด และต้องรู้ทั้งหมด เพราะปัจจุบันจะเป็นรูปแบบการรู้แบบแยกส่วนหรือรู้เป็นส่วนๆ มากกว่าการเรียนรู้ทั้งหมด จึงไม่เกิดสำนึกการเป็นชาวนา คิดแต่ว่าตัวเองเป็นลูกจ้าง/ลูกไร่สำหรับผลิตข้าวเท่านั้น ส่วนหัวแฉกคือกลุ่มเจ้าของบริษัท โดยไม่คิดว่าตัวเองเป็นเจ้านายตัวเอง ความรู้ที่เหมาะสมกับชาวนาไม่ใช่แต่เรื่องความรู้ด้านการผลิต แต่ต้องเข้าใจถึงการกำหนดนโยบาย แบบแผน ความรู้เท่าทัน ควรต้องกำหนดความเป็นตัวตนของชาวนา ดังนั้นหลักสูตรชาวนาสมัยใหม่ควรต้องรู้เท่าทันในทุกเรื่อง ซึ่งอาจรวมถึงด้านสังคมและการเมืองการปกครองด้วย”

อดุลย์ โคลนพันธ์ : เครือข่ายคุณค่าข้าวคุณธรรม จ.ยโสธร

“ในอดีตเคยเป็นชาวนาที่ทำเกษตรด้วยสารเคมีต้องพึ่งพาผู้อื่นทั้งระบบการผลิต เมื่อได้รู้จักเกษตรกรอินทรีย์ก็เปลี่ยนเป็นพึ่งพาที่จำเป็น และการทำงานก็ได้เป็นของตัวเอง โดยเริ่มเปลี่ยนมาประมาณ 6-7 ปี ส่งผลให้ดินมีสภาพดี ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น มีความหวังมากขึ้น มีอนาคตมากกว่าแต่ก่อนมากเมื่อก่อนแม้แต่เมล็ดพันธุ์ก็ต้องพึ่งคนอื่น เพราะมุ่งแต่จะทำให้ได้ผลผลิตมากที่สุดเท่านั้น แต่ไม่ได้มองเรื่องการลดต้นทุนซึ่งสุดท้ายทำออกมาแทบไม่เหลือแม้แต่ค่าแรง แต่ในวันนี้รู้สึกภาคภูมิใจที่สามารถพึ่งพาตนเองได้มากที่สุด ทำเองเป็นส่วนมากทั้งเรื่องทำปุ๋ยใช้เอง แรงงานจ้างบ้างหากทำไม่ทัน พร้อมกับได้รับคำแนะนำเรื่องตลาดจนสามารถผลิตเองและทำตลาดเองได้ โดยมุ่งหวังค่อยๆ ทำให้ได้ครบวงจร ทั้งนี้เราปฏิเสธเทคโนโลยีไม่ได้ เราจำเป็นต้องใช้เพื่อตามตลาดและตามโลกให้ทันมากขึ้น”

ประจักษ์ บุญทศ : เครือข่ายคุณค่าข้าวคุณธรรม จ.ยโสธร

“ทุกวันนี้มีความรู้สึกภูมิใจในการเป็นชาวนา จากอดีตที่เคยสนุกกับการกินเหล้า สูบบุหรี่ แต่ทุกวันนี้เปลี่ยนไป ได้เข้าร่วมส่งเสริมการตลาดเลือกอบายมุขทุกอย่าง โดยได้เรียนรู้จากประสบการณ์ว่า ปัญหาที่สร้างผลกระทบจากอบายมุขเหล่านี้เป็นอย่างไร จากอดีตที่ไม่เคยทำเกษตรอินทรีย์ ใช้สารเคมีจากที่บริษัทต่างๆ นำมาขายให้ ถ้าไม่ได้เข้าร่วมโครงการเครือข่ายคุณค่าข้าวคุณธรรมนี้ ก็อาจไม่ได้มายืนอยู่ ณ จุดนี้ได้ เพราะน่าจะได้รับผลกระทบจากอันตรายของสารเคมีที่ใช้เป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังเห็นว่าการมี “ศีล” ประกอบด้วย เป็นสิ่งสำคัญมาก และการทำเกษตรอินทรีย์ก็ทำได้ง่ายมากเช่นกัน ซึ่งทุกๆ ส่วนรวมๆ กันแล้วสามารถช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ ทั้งนี้เห็นว่าการมี “ตัวแบบที่ดี” เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่สำคัญในการช่วยให้ชาวนาคิดอยากเปลี่ยน ที่สำคัญถ้าเราไม่รักษาอาชีพของตัวเองและของบรรพบุรุษแล้ว ใครจะมารักษา”

อริย์ญดา ศรีสุวะ : เครือข่ายคุณค่าข้าวคุณธรรม จ.ยโสธร

“จากอดีตพยายามหนีจากคำว่าลูกชาวนาโดยตลอด เพราะคิดว่าอาชีพนี้เป็นเรื่องน่าอาย ต่ำต้อย และมีคำถามกับตัวเองอยู่ตลอดเวลาว่าทำไมต้องเกิดเป็นลูกชาวนา มีแต่ความเจ็บปวด และเกี่ยวกับการต้องไปถอนกล้า ดำนา จึงคิดหนีออกจากบ้านและเชื่อว่าการศึกษาคจะทำให้เราสามารถหนีจากอาชีพนี้ได้ โดยเวลาสิบกว่าปีที่ได้พยายามหนีอาชีพทำนาโดยตลอด ไปทำเรื่องอื่นที่เราไม่มีความถนัด เคยผ่านงานมาหลายตำแหน่งเป็นลูกจ้างมาตลอด ทั้งๆ ที่มีที่นาของพ่อแม่เองแต่ไม่ยอมกลับไปทำนา ต้องล้มลุกคลุกคลาน จนกระทั่งสุดท้ายต้องยอมกลับบ้าน และในที่สุดจึงได้เห็นวิถีชีวิตชาวนาเป็นชีวิตที่เรียบง่าย”

พรทิพย์ ภาพรแก้ว: เครือข่ายคุณค่าข้าวคุณธรรม จ.ยโสธร

“ตัวเองเรียนจบแค่ชั้น ม.6 เป็นลูกชาวนาที่เห็นมาตลอดว่าแม่รักนามาก ได้ไปนาตามแม่ ทุกครั้งและได้ซึมซับว่า นาคือชีวิต แต่ทั้งนี้ก็ยังออกไปรับจ้างที่อื่นเป็น 10 ปี จนได้พบกับเพื่อนกลุ่ม NGO และชักชวนให้กลับไปทำงานพัฒนาในท้องถิ่น จึงได้เริ่มต้นเรียนรู้จากพ่อวิจิตร พ่ออวน และจากปราชญ์ชาวบ้านทั่วทุกภาค โดยได้นำไปปฏิบัติจริง ซึ่งในระยะแรกทำงานเกี่ยวกับเด็ก ทหาวิธีว่าจะให้เด็กรักนา ได้อย่างไร จึงต้องเรียนรู้โดยการทำโรงเรียนชาวนา ได้ซึมซับมาเรื่อยๆ และเมื่อได้รับข้อมูลข่าวสารเพิ่มมากขึ้น ทำให้เรารักงานเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังสอนลูกให้มีความรักนาโดยค่อยๆ ให้ลูกได้ซึมซับไปพร้อมๆ กับการทำนาของเราเองด้วย”

สวิต แสงตะคร้อ : ประธานที่ปรึกษากลุ่มองค์กรเกษตรกรบ้านคลองใหญ่ จ.ชัยนาท

“รุ่นลูกชาวนานั้นไม่ยากเป็นชาวนาเพราะเห็นว่ามีแต่หนี้สิน ซึ่งเป็นเหมือนจิตใจได้สำนึกว่าถ้าประกอบอาชีพชาวนาจะต้องมีหนี้สินเท่านั้น จนพูดกันว่า “ทำนาปรัง มีแต่ชั่งกับหนี้ ทำนาปี มีแต่หนี้กับชั่ง” เมื่อลูกหลานได้รับการศึกษามากขึ้น จึงไม่ยากกลับมาทำนา แต่ไปเป็นลูกจ้างบริษัทหรือเจ้าของธุรกิจทั้งหมด ดังนั้นการมุ่งส่งเสริมให้ชาวนาเรียนรู้การทำนาเชิงธุรกิจจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจมาก ทั้งนี้ขอแค่เราประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุข สามารถมองเห็นปัญหาของตัวเองจากการเรียนรู้ และหาทางแก้ปัญหาได้เท่านั้นก็เพียงพอแล้ว”

คุณยม สิวินนา : รองประธานกลุ่มองค์กรเกษตรกรบ้านคลองใหญ่ จ.ชัยนาท

“การทำนาต้องใช้สารเคมีฉีดพ่นต้นข้าวเพื่อป้องกันโรคและแมลงศัตรูพืชซึ่งเป็นต้นทุนที่สูงมาก จนผลิตที่ได้แทบจะไม่เหลือกำไรใดๆ แต่เมื่อได้เข้าร่วมกลุ่มรู้จักการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้เองนั้น เป็นการช่วยลดต้นทุนได้เป็นอย่างมากจนไม่คิดจะหันกลับไปใช้สารเคมีใดๆ อีก เรามีการรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แต่สมาชิกบางคนยังไม่เข้าใจเรื่องกองทุนและการรวมกลุ่ม ซึ่งเราต้องค่อยๆ พัฒนากันต่อไป”

ปัญญา อุบลงาม : เกษตรกรบ้านคลองใหญ่ จ.ชัยนาท

“ในฐานะตัวแทนลูกชาวนา มองว่าอาชีพชาวนาไม่มีอนาคต มีแต่วงจรวนเวียนอยู่กับการเป็นหนี้เป็นสิน เพราะสภาพความเป็นอยู่ในปัจจุบันเปลี่ยนไปจากอดีตมาก ชาวนาต้องพึ่งสารเคมีเพราะเข้าใจว่าเป็นสิ่งดีที่จะช่วยให้ได้ผลผลิตดี แต่สุดท้ายกลับได้ไม่คุ้มการลงทุน ปัจจุบันมีความหวังกับการทำนาคือต้องการเป็นชาวนาผู้ผลิตข้าวที่สามารถกำหนดราคาผลผลิตเองได้ และสามารถเลือกการจำหน่ายได้”

หมื่น ปาเมืองมูล เกษตรกร : “ชาวนามีอาชีพ” จังหวัดเชียงราย

“ลูกไปเรียนกรุงเทพมหานคร ส่งลูกเรียน 5-6 ปี พ่อกับแม่ส่งลูกเรียนตอนลูกเรียนจบพ่อกับแม่ก็หมดเงิน ลูกทำงานอยู่กรุงเทพมหานคร ได้เงินเดือนสามถึงสี่หมื่น แต่ไม่มีเงินเก็บ ทำนามาหลายปีแล้วส่งลูกเรียน ตอนนี้มีหวังอยากให้ลูกกลับมาทำนาเหมือนพ่อที่บ้าน เพราะตอนนี้ผมมีบ้าน มีเงินออม มีเงินจากการขายผักทุกวัน และยังได้เก็บกิน อยู่ที่บ้านได้กินคืออยู่ดี มีความน้อยใจเราลูกชาวไร่ชาวนา พ่อแม่ดิ้นรนเพื่อหาที่ดินทำกิน ถ้าลูกไม่กลับมาทำ ใครจะมาสานต่อสิ่งที่พ่อแม่ทำไว้ สิ่งที่มีอยู่คงต้องมอบให้ผู้อื่นได้ทำประโยชน์ต่อไป สิ่งที่เราต่อสู้มาส่งลูกเรียนหนังสือแต่ลูกไม่กลับมาสานต่อ แต่ลูกก็ยังบอกว่ายังไงลูกก็กลับไปเป็นชาวนาเหมือนพ่อแน่ เพราะคิดไว้แล้วว่าคนเราเป็นนายจ้างตัวเองที่ดีที่สุด

ตัวผมเองนั้น มีความภูมิใจในความเป็นชาวนามาก ทำมาตั้งแต่สมัยสมัยปู่ย่าตายาย ทำมาตั้งแต่ใช้กระบือในการทำนาจนกระทั่งมีเครื่องมือสมัยใหม่ โทมากับสิ่งนี้ ทุกวันนี้มีความภูมิใจมากที่จากการทำอาชีพชาวนามาตั้งแต่เด็กจนโต จนสามารถสร้างบ้าน สร้างที่ดิน ให้ลูกได้

ในโลกโลกาภิวัตน์ คนสมัยใหม่มีแค่ 10-15% ที่ทำอาชีพชาวไร่ชาวนา ส่วนใหญ่คนที่มาทำอาชีพนี้จะอายุประมาณ 40-60 ปี ลูกอยู่ในเมืองต้องใช้จ่ายทุกอย่างที่ต้องกินต้องใช้ แต่พ่อแม่อยู่บ้านมีเวลาตื่นเช้าออกไปทำนา หาปลา เลี้ยงไก่ หาผักเก็บกินแล้วยังได้เก็บไปขาย และเวลาการทำงานก็คิดวางแผนว่าจะต้องปลูกเมื่อไร ใช้เครื่องมืออะไร จะเอาไปขายใครก็จะถามผู้รับซื้อก่อนจากแต่ละที่ว่าปีนี้จะรับซื้อเท่าไร ใส่ปุ๋ยก็ต้องใส่ให้พอเหมาะ ใช้ปุ๋ยชีวภาพ ผมเองเลี้ยงสุกรก็จะใช้มูลสุกรมาเป็นปุ๋ย ประหยัดและได้ผลอีกด้วย

การเข้าร่วมหลักสูตร “ชาวนามีอาชีพ” เพราะคาดหวังว่า อยากพัฒนาให้ดีกว่าทุกวันนี้ อยากพัฒนาเรื่องความรู้ในการผลิต การจัดการเทคโนโลยี ให้ร่วมกันแนะนำเพื่อยกระดับให้ดีขึ้น จริงแล้วตัวเกษตรกรก็มีความรู้อยู่แล้ว แต่การเข้าร่วมโครงการนี้เพราะอยากมีความรู้ ยกระดับตัวเองให้ดียิ่งขึ้น เพราะยังต้องเพิ่มความรู้อีกหลายเรื่อง”

จันทร์ฉาย ใจสี : เกษตรกร “ชาวนามีอาชีพ” จังหวัดเชียงราย

“มีลูก 2 คน ลูกชายคนโตมีความสนใจที่จะเรียนเกษตรตั้งแต่ยังเป็นเด็ก แต่ตอนนั้นตัวเองมีความคิดว่า เราเป็นชาวนาทำนานานแล้ว ก็ยังไม่มียะไรมาก ก็ส่งลูกไปเรียนช่างไฟฟ้าแทน แล้วไปทำงานจนเป็นระดับหัวหน้าคนงาน จนมาถึงช่วงที่มีปัญหาเศรษฐกิจก็ประสบปัญหาตกงาน มีปัญหาครอบครัว จึงได้บอกกับลูกว่าให้กลับมาอยู่บ้านเรา ยังไงก็มีข้าวให้กิน มีบ้านให้อยู่ ลูกบอกกับตนเองว่า ถ้าตอนนั้นผมเลือกเรียนเกษตรก็คงจะดี จึงได้บอกลูกว่า ไม่เป็นไร เรามาเริ่มต้นกันใหม่ และบอกให้ลูกฟังว่า รายได้แต่ละวันที่ได้จากการทำการเกษตรนั้น ได้มาจากหลายทาง เลี้ยงไก่ หาปลา ปลูกผัก ลูกบอกว่า “ต่อไปผมจะไม่ไปไหนแล้ว จะอยู่ช่วยพ่อกับแม่ทำนาที่นี่” รู้สึกดีใจมากที่ได้ยินสิ่งนี้

สิ่งที่คาดหวังจากการเข้าร่วมหลักสูตร เพราะอยากมีความรู้ในเรื่องการจัดการ กระบวนการผลิต การหาเมล็ดพันธุ์ เพราะเรามีแหล่งผลิตที่ดีที่สุด ทุกวันนี้เราเป็นหนี้ไม่ใช่เรื่องการผลิต แต่เราเป็นหนี้

จากการอยากได้สิ่งต่างๆ จึงอยากมีความรู้ในเรื่องเกษตร การคัดสรรเมล็ดพันธุ์ข้าว ไม่ให้กลายเป็นพันธุ์ จะทำให้สามารถขายได้ราคามากขึ้น ถ้าเราทำได้อนาคตก็จะอยู่ได้อย่างยั่งยืน”

อัจฉรา พรหมสโร : เกษตรกร “ชาวนามืออาชีพ” จังหวัดสิงห์บุรี

“ชาวนาส่วนใหญ่เช่าที่นาเพื่อการประกอบอาชีพ การทำนาของเกษตรกรที่นี่จะไม่ได้จัดการวางแผนในการประกอบอาชีพ ไม่ได้มีการจดบันทึกว่ามีการลงทุนไปมากน้อยแค่ไหน มีการใช้จ่ายในเรื่องอะไรบ้าง จะทราบรายรับของตนเองเมื่อนำข้าวไปขาย และต้องหักค่าที่เช่านา โดยไม่ได้คำนึงถึงต้นทุนด้านอื่นๆ โดยส่วนใหญ่เกษตรกรในพื้นที่จะกู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ และเมื่อมีการจำหน่ายผลผลิตก็จะมีหักเงินผ่านธนาคาร เพราะขายข้าวให้กับ สกต.ธกส. อยากให้ชาวนาในพื้นที่ของตนเอง มีความเป็นอยู่ที่ดี ไม่มีหนี้สิน เพราะทุกวันนี้เกษตรกรทุกคนมีหนี้สิน ความรู้ที่มีอยู่อยากให้เกษตรกรนำมาใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพได้มากที่สุด ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนต้องใช้กันทุกวัน แต่รายรับที่เกษตรกรรับมานั้นจะได้มาจากการผลิตเพียงด้านเดียว เมื่อมีค่าใช้จ่ายสูงเกษตรกรก็ต้องไปกู้เงินมา ทั้งจากหน่วยงานภาครัฐและกู้เงินจากเอกชน และเมื่อจำหน่ายผลผลิตได้ก็ต้องนำเงินไปคืนที่กู้มา และหนี้สินที่เกิดขึ้นไม่ได้เกิดจากเพียงแค่ด้านการผลิตเท่านั้น แต่เกิดจากความต้องการด้านอื่นๆ ด้วย ”

อุทัย พรหมโร : เกษตรกร “ชาวนามืออาชีพ” จังหวัดสิงห์บุรี

“การทำอาชีพเกษตรกรรมหรืออาชีพอะไรก็ตาม ต้องมีการวางแผนในแต่ละวันว่าเราจะทำอะไรเมื่อไหร่ อย่างไร เพราะทุกกิจกรรมที่เกิดขึ้นล้วนเป็นต้นทุน การลงพื้นที่นาทุกวันเราต้องมีการวางแผนว่าเราจะลงไปทำอะไร เพราะการเดินทางไปแปลงนาก็มีต้นทุนค่าใช้จ่าย และสิ่งสำคัญต้องมีการจดบันทึกบัญชีทุกครั้ง เพราะจะเป็นการทราบถึงต้นทุนที่เราต้องจ่ายไป และทำให้ทราบว่าการทำงานในแต่ละครั้งเราต้องใช้อะไรบ้าง ซึ่งสิ่งที่หลายๆ คนมองข้ามแต่จะเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีของการเกษตรรุ่นใหม่”

วิรุณชัย แหขุนทด : เกษตรกร “ชาวนามืออาชีพ” จังหวัดสิงห์บุรี

“จากเดิมตนเองเป็นพนักงานโรงงาน อยู่ในตัวเมือง มีรายรับเป็นเดือน ถึงแม้บางเดือนมีเงินเหลือใช้ก็ไม่ได้ออมเงิน เนื่องจากคิดว่าพอสิ้นเดือนก็ได้เงินรอบใหม่ จนกระทั่งมีครอบครัวจึงได้กลับมาทำการเกษตรที่บ้าน เมื่อได้กลับมาอยู่ที่บ้านจึงได้รู้สึกมีความสุขสบายใจ แม้ว่าจะเหนื่อยหรือร้อน แต่ได้เป็นเจ้านายตนเอง มีการจัดสรรเงิน เพราะการทำงานเกษตรต้องมีการวางแผนตลอดเวลา เริ่มตั้งแต่การผลิตไปจนกระทั่งถึงขั้นตอนการจำหน่าย รู้สึกรักอาชีพทำนา อยากนำความรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมหลักสูตรนี้ไปพัฒนาและยกระดับตนเองให้มีคุณภาพชีวิตในการทำเกษตรให้ดีขึ้น ถ้ามีลูกจะปลูกฝังให้รักในอาชีพเช่นเดียวกัน ให้เห็นถึงคุณค่าของการทำนา เพราะตนเองได้เรียนรู้ชีวิตการทำงานเป็นลูกน้องรับเงินเดือนเป็นรายเดือนมาก่อน จนกระทั่งได้มาทำการเกษตรอย่างเต็มตัว จะเห็นได้ถึงข้อแตกต่างที่ได้รับ

มีความคาดหวังว่าหลักสูตรนี้ จะช่วยยกระดับชาวนาให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น นำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้กับการทำนาในชีวิตจริง และอยากให้ทุกคนร่วมมือกัน เมื่อเวลาที่ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น เราก็จะยกระดับพร้อมกันทั้งหมดบ้าน”

สมบัติ ทันทนาเขตต์ : เกษตรกร “ชาวนามืออาชีพ” จังหวัดชุมพร

“เป็นเกษตรกรที่มีอายุเพียง 17 ปี เนื่องจากที่บ้านทำสวนปาล์ม จำนวน 15 ไร่ สวนยางพาราจำนวน 15 ไร่ และทำนา จำนวน 3 ไร่ ซึ่งการทำนาเป็นการปลูกเพื่อรับประทานเอง ปัจจุบันไม่ได้เรียนหนังสือเพราะออกมาช่วยที่บ้านทำการเกษตร มีใจรักและถนัดในการเกษตร ในความคิดเห็นส่วนตัวการ

ปลูกข้าวถ้าเปรียบเทียบกับการทำสวนปาล์มและยางพารานั้น การปลูกข้าวไม่ได้ราคาเท่ากับการทำ การเกษตรทั้งสองแบบ แต่เราได้มีอาหารกิน

ข้าวที่ปลูก คือ “พันธุ์เล็บนก” ซึ่งเป็นพันธุ์ข้าวที่ปลูกในพื้นที่ โดยส่วนตัวมีความสนใจและ คาดหวังในหลักสูตรที่เข้าร่วมนี้ เพราะคิดว่าในอนาคตจะทำอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลัก นำความรู้ที่ได้มา พัฒนาแปลงนาของตนเอง การปลูกข้าวได้ความรู้มาจากพ่อกับแม่ ใช้น้ำฝนในการปลูก มีความรักในอาชีพ เกษตรมาก คิดว่าจะทำอาชีพนี้ไปเรื่อย คิดว่าการทำการเกษตรจะทำให้เราสามารถมีชีวิตที่ดีได้ มีอาหาร กิน”

นันทพร เพชรพิรุณ : เกษตรกร “ชาวนามีอาชีพ” จังหวัดชุมพร

“จากเดิมตนเองประกอบอาชีพการตัดดอกไม้ เนื่องจากพ่อแม่สบายจึงได้กลับมาทำการเกษตร ที่บ้าน ความคิดเห็นส่วนตัวนั้น คิดว่าเป็นความโชคคิบนความโชคร้าย เมื่อกลับมาที่บ้านกลับมาทำ การเกษตรอย่างเต็มตัว ก็ได้ทราบว่าการทำงานบ้านกับพ่อแม่ ทำสวนทำอะไรของตัวเอง เงินที่ได้อาจจะไม่มาก เท่ากับการรับจ้างตัดดอกไม้ เพราะลักษณะรายได้ที่รับจะแตกต่างกัน แต่ความเป็นอยู่กลับดีขึ้น มีความสุข มากขึ้นที่บ้านมีสวนปาล์มและสวนยาง รวมกันประมาณ 20 ไร่ และคาดว่าจะใช้ที่ว่างที่เคยปลูกกาแฟในอดีตมา ทำแปลงนา เพื่อการรับประทานเอง

มีความคาดหวังจากการเข้าร่วมหลักสูตรนี้ เพราะคิดว่าเมื่อสามารถจัดการและปลูกข้าวได้เอง แล้ว เราจะมีข้าวรับประทานเอง และทราบว่าข้าวที่มีคุณภาพจะราคาดี และเห็นว่าภาคใต้มีการปลูกข้าว น้อยลง ถ้าเราสามารถปลูกข้าวได้ จะมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น”

กุลจิรา รัตนพันธ์ : เกษตรกร “ชาวนามีอาชีพ” จังหวัดชุมพร

“การเข้าร่วมหลักสูตรนี้ เพราะได้รับการชักชวนจากญาติที่เข้าร่วมหลักสูตรเช่นกัน เมื่อทราบว่าหลักสูตรนี้จะได้รับความรู้เกี่ยวกับการจัดการแปลงนา จึงสนใจเพราะคิดว่าในอนาคตต้องการที่จะหันมา ประกอบอาชีพทำนา โดยใช้พื้นที่ส่วนที่ว่างมาใช้ทำนา และหวังว่าจะเป็นแกนนำในการปลูกข้าวที่มีคุณภาพ และสิ่งสำคัญ คือ เราจะมีข้าวไว้สำหรับรับประทานเอง โดยไม่ต้องไปซื้อจากที่อื่น

และมีความคิดว่าในอนาคตหากมีลูกก็จะปลูกฝังให้ลูกรักในการเกษตร แต่ลูกจะชอบหรือไม่ ชอบนั้นก็ให้เรียนรู้ด้วยตนเองก่อน หากลูกมีความสนใจในการเกษตรก็จะส่งเสริมอย่างเต็มที่ เพราะการ ทำการเกษตรทุกวันนี้ตนเองมีความสุขดี เป็นเจ้านายตนเอง ได้อยู่กับพ่อแม่ ได้ดูแลท่านอีกด้วย”

วีระชัย ทันทนาเขตต์ : เกษตรกร “ชาวนามีอาชีพ” จังหวัดชุมพร

“ตนเองเริ่มปลูกข้าวมาตั้งแต่อายุ 7-8 ขวบและทำเรื่อยมา จนกระทั่งเปลี่ยนมาปลูกพืช เศรษฐกิจ เพราะเห็นว่าราคาข้าวในช่วงนั้นราคาไม่สูงมาก จึงมองว่าไม่จำเป็นต้องปลูกข้าวก็ได้ แต่ในวันนี้มี ความรู้สึกอยากอนุรักษ์พันธุ์ข้าวของพื้นที่จังหวัดชุมพรไว้เพราะพันธุ์ข้าวกำลังจะสูญหายไป โดยเฉพาะพันธุ์ ข้าวภูเขาทอง และอยากให้เป็นวัฒนธรรมของพื้นที่ สร้างความผูกพันกับสายพันธุ์ข้าวกับคนในพื้นที่ ใน อดีตที่ปลูกข้าวภายหลังสมรสสมพายุเกย์ ได้ผลผลิต 5 เกวียน ซึ่งเก็บไว้กิน 3 ปีก็ไม่หมด

ที่ตนเองสนใจเข้าร่วมหลักสูตรนี้ เพราะใจรักในการปลูกข้าวอยู่แล้ว แต่ไม่มีพันธุ์ข้าวที่จะทำ อยากร่วมอนุรักษ์พันธุ์ข้าวดั้งเดิมของพื้นที่ ตอนนี้เริ่มเรียน 2 หน่วยเรียนรู้แล้ว ได้ทราบว่าคนเรานั้นต้อง เรียนรู้ภาพรวมของชีวิต มากกว่าการทำนาเพียงอย่างเดียว เรียนรู้การปรับตัว คิดว่าถ้าเรียนไปจนจบ หลักสูตรแล้วนั้น จะสามารถเปลี่ยนให้คนมาสนใจทำนามากขึ้น อย่างน้อยก็มีบริโภคในครัวเรือน และจะ ปลูกฝังลูกหลานให้เข้ามาสู่การทำนา โดยการสร้างแรงจูงใจให้รู้จักคุณค่าของข้าว รู้ว่าเราผลิตข้าวแล้วได้

อะไร ข้าวเป็นยารักษาโรคชนิดหนึ่ง พาลูกหลานไปแปลงนาเพื่อเรียนรู้วัฒนธรรมการปลูกข้าว ปลูกฝังให้ ลูกหลานมีความสนใจตั้งแต่เด็ก เรียนรู้ตั้งแต่กระบวนการปลูก คัดเลือกพันธุ์ จัดการแปลง ไปจนการเก็บ ผลผลิต และเห็นว่าทุกขั้นตอนของการปลูกข้าวมีความสำคัญเท่าเทียมกันต้องใส่ใจในการปลูก รูปแบบ ผลผลิตนั้นก็เป็นส่วนดึงดูดให้คนสนใจ โดยการสร้างเรื่องราวของผลิตภัณฑ์

คาดหวังอยากให้หลักสูตรนี้สำเร็จเป็นอย่างมาก เพื่อที่จะได้มีการต่อยอดไปยังลูกหลานใน รุ่นต่อไป มีคู่มือที่ดีที่สามารถดึงดูดให้คนรุ่นต่อไปหันมาทำนาและอนุรักษ์อาชีพนี้ไว้ตลอดไป”

จากภาพสะท้อนประสบการณ์ตรงของชาวนาดังกล่าวข้างต้น พอที่จะแสดงให้เห็นถึงมิติใหม่ ของชาวนาไทยที่จะก้าวไปสู่หนทางสร้างความเป็นไทให้กับตนเอง โดยวิถีที่มุ่งพึ่งพาตนเองเป็นหลัก การ รวมตัวเป็นเครือข่ายสังคมชาวนาที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลและแบ่งปันซึ่งกันและกัน ก็เป็นอีกปรากฏหนึ่ง ที่สื่อนี้ว่านี่คงเป็นเงื่อนไขจำเป็นของการอยู่รอดในกระแสทุนนิยม แนวคิดจากภาพสะท้อนเหล่านี้จะเป็นข้อมูล สำคัญที่จะใช้ประกอบในการพิจารณาออกแบบหลักสูตรในโครงการวิจัยนี้

3.2 คุณลักษณะชาวนามีอาชีพที่พึงประสงค์

ผลการทบทวนวรรณกรรมและการจัดประชุมระดมความคิดกับผู้เกี่ยวข้องทั้งนักวิชาการแกน นำ ชาวนาที่ประสบความสำเร็จและเผชิญปัญหาในการประกอบอาชีพในปัจจุบัน ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้แก่เกษตรกรทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ นำมาซึ่งข้อสรุปสำคัญในการสร้าง แนวคิด “มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” โดยอาศัยแนวคิดการออกแบบหลักสูตร ด้วยวิธีการแบบย้อนกลับ (backward design) ตามแนวคิดนี้จะเริ่มต้นจากการวิเคราะห์คุณลักษณะที่พึง ประสงค์ของผู้เรียนก่อน เพื่อนำไปสู่กระบวนการต่างๆ ได้แก่ กรอบแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรเรียนรู้ การ กำหนดหน่วยเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ในแต่ละหน่วย การจัดการการเรียนรู้ และการนำหลักสูตรไปทดสอบ ใช้จริงในพื้นที่

จากสถานการณ์ปัญหาที่เป็นอยู่ คือ “ชาวนาไม่รักอาชีพ มีแนวโน้มทิ้งนา มองแยกส่วน ระหว่างวิถีอาชีพและวิถีชีวิต ขาดโอกาสการเข้าถึงแหล่งทุนและปัจจัยการผลิต รวมทั้งปัญหาการเข้าถึง ตลาด ขาดความรู้ความเข้าใจในบริบทโลกที่เปลี่ยนแปลงและแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน ต้นทุนการผลิตสูง ผลผลิตต่อไร่ต่ำ และขาดอำนาจต่อรอง และขาดทางเลือกที่เหมาะสมกับบริบทของตนเอง” การดำเนินการ วิจัยครั้งนี้จึงคาดหวังที่จะผลิตหลักสูตรเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ที่จะนำไปใช้ยกระดับสมรรถนะของ ชาวนาให้หลุดพ้นจากสภาพปัญหาดังกล่าว และก้าวไปสู่การเป็นชาวนามีอาชีพที่จะเป็น “เมล็ดพันธุ์แห่ง ความหวัง” ตามอัตลักษณ์ที่กำหนดไว้ว่า “รักษาคูณธรรม คิดสร้างสรรค์และแบ่งปัน ศรีธำนาอาชีพ ใฝ่หา ความรู้ตลอดเวลา” ดังรายละเอียดในกรอบที่ 1

การจัดทำหลักสูตรจะอาศัยนิยามคุณลักษณะชาวรุ่นใหม่ที่ยังประสงค์ข้างต้น โดยนำมา กำหนดเป็นคุณลักษณะที่ยังประสงค์ที่มุ่งหวังจะให้เกิดแก่ผู้เรียน 15 ประการ (กรอบที่ 2) โดยจะนำไปใช้ ประกอบในการออกแบบเนื้อหาในหน่วยเรียนรู้ตามหลักสูตรทั้งหมด 15 หน่วยเรียนรู้ ที่จะได้กล่าวใน รายละเอียดต่อไป

กรอบที่ 2	
องค์ประกอบของหน่วยเรียนของหลักสูตร “ชาวนามีอาชีพ”	
หน่วยที่ 1 :	การเข้าใจและเข้าถึงบริบทความเชื่อมโยงในการประกอบอาชีพ กับปัจจัยสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง : เข้าใจอาชีพ
หน่วยที่ 2 :	การมององค์รวมระหว่างความสำเร็จในการประกอบอาชีพกับการดำเนินชีวิต : เข้าใจชีวิต เห็น คิด ทำ มองรอบด้านอย่างสมดุล
หน่วยที่ 3 :	โภชนาการ สิ่งแวดล้อม สุขุภาวะที่ดี
หน่วยที่ 4 :	การเรียนรู้ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร เพื่อรู้เท่าทัน
หน่วยที่ 5 :	การบริหารความเสี่ยงในอาชีพและชีวิต
หน่วยที่ 6 :	มีค่านิยม รักสิ่งแวดล้อม และประเพณีที่ดีงาม
หน่วยที่ 7 :	ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแบ่งปัน เพื่ออาชีพและการดำเนินชีวิตที่ดีกว่า
หน่วยที่ 8 :	ชีวิตที่เลือกได้บนเส้นทางใซ์อุปทาน
หน่วยที่ 9 :	แผนการผลิต: ฉลาดคิด ฉลาดทำ อย่างมีแบบแผนและยืดหยุ่น
หน่วยที่ 10 :	การเข้าถึงแหล่งทุน: หาเงินได้ ใช้เงินเป็น
หน่วยที่ 11 :	การใช้ปัจจัยการผลิตอย่างชาญฉลาด
หน่วยที่ 12 :	การผลิตอย่างสร้างสรรค์และมีคุณค่า
หน่วยที่ 13 :	การเก็บเกี่ยวและการเก็บรักษาอย่างมีคุณค่า
หน่วยที่ 14 :	บนเส้นทางสู่ระบบคุณค่าและการค้าที่เป็นธรรม
หน่วยที่ 15 :	เรียนรู้และพัฒนา

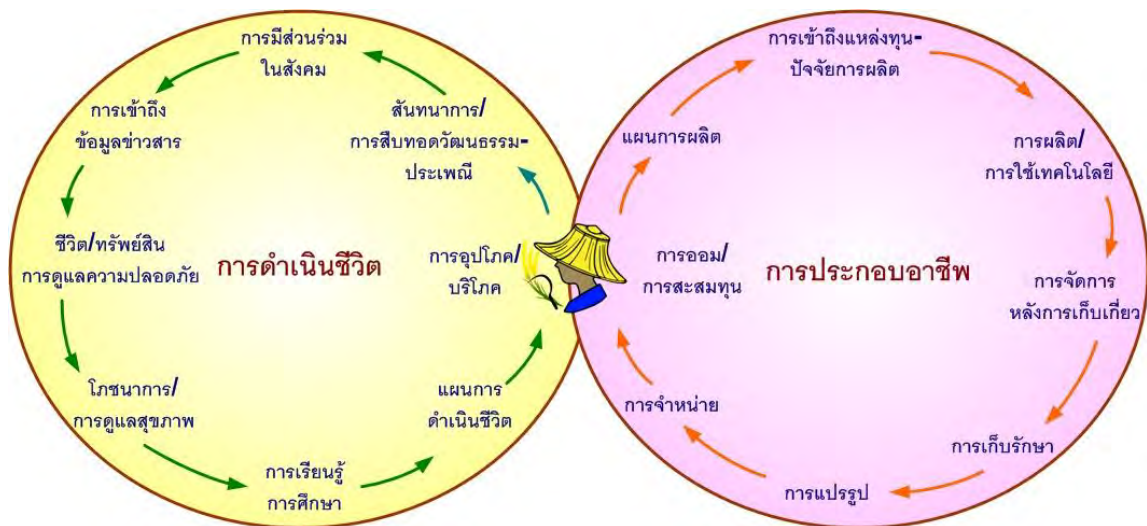
3.3 กรอบแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรเรียนรู้

การพัฒนาหลักสูตรในครั้งนี้ จะนำองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องมาผ่านกระบวนการตกลึกทาง ความคิดเพื่อนำมาออกแบบและพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ที่จะลดจุดอ่อนและอุปสรรคที่มีต่อการพัฒนา ชาวนาไทย เป้าหมายในเบื้องต้น คือ ต้องการให้มีหลักสูตรเรียนรู้ที่เข้าใจและเข้าถึงเกษตรกร โดยพยายาม ออกแบบหลักสูตรที่สามารถเปิดพื้นที่การเรียนรู้ที่จะนำทั้งความคิดและองค์ความรู้ที่มีอยู่จากผู้เกี่ยวข้องทุก ภาคส่วนมาสร้างเป็นสาระการเรียนรู้ในแนวทางของมิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน และหลังจากการนำไปทดสอบใช้ในพื้นที่เป้าหมายแล้ว จะได้นำมาผลการทำงำนนั้นมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผ่านเวทีถอดบทเรียน เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขเป็นหลักสูตรเรียนรู้ที่จะสามารถนำไปใช้ขยายผล โดย ตั้งเป้าหมายสุดท้าย (ultimate goal) ว่า จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแนวคิดด้านการจัดการเรียนรู้ สำหรับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และสามารถยกระดับสมรรถนะชาวนาและผู้สนใจในอาชีพทำนาให้สามารถพัฒนา ไปในทิศทางอย่างที่ได้กำหนดคุณลักษณะที่ยังประสงค์ไว้ข้างต้นได้ในอนาคต

จากการทบทวนวรรณกรรมและข้อมูลในเวทีประชุมกลุ่มที่ทางโครงการนี้จัดขึ้น ได้แก่ กรณีศึกษาที่เป็นประสบการณ์การเรียนรู้ของสถาบัน/องค์กรที่เกี่ยวข้อง อาทิ กลุ่มเกษตรกรกองทุนฟื้นฟูบ้าน

คลองใหญ่ จังหวัดชัยนาท กรณีศึกษากลุ่มชาวนาคุณธรรม จังหวัดยโสธร กรณีศึกษาหลักสูตรต่างๆ (รายละเอียดกล่าวไว้ในบทที่ 2) และจากการอภิปรายให้ความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาวิเคราะห์และประมวลเป็นข้อสรุปแนวคิดกรอบการพัฒนาหลักสูตรของโครงการนี้ได้ดังนี้ เท่าที่ผ่านมามีพบว่าหลักสูตรเรียนรู้ส่วนใหญ่เน้นการให้ความรู้แบบดั้งเดิม ไม่ค่อยเน้นกระบวนการปรับเปลี่ยนวิถีคิดหรือกระบวนการทัศนในการทำเกษตร กรอบแนวคิดที่นำเสนอในงานวิจัยนี้จะแตกต่างจากแนวคิดหลักสูตรที่ผ่านมาในประเด็นที่ไม่เพียงแต่ให้สาระการเรียนรู้แก่ผู้เรียนเท่านั้น แต่จะเน้นกระบวนการปรับเปลี่ยนใน 3 มิติ คือ มิติทัศนคติ มิติด้านกระบวนการทัศนหรือวิถีคิดของผู้เรียน ตลอดจนมิติด้านความรู้และทักษะที่จำเป็นเพื่อให้มีความเข้าใจและเข้าถึงแนวทางทำเกษตรและธุรกิจเกษตรเพื่อการประกอบอาชีพและการมีชีวิตที่ดี กระบวนการเรียนรู้ดังกล่าว จะเสริมสร้างศักยภาพในการปรับตัวและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจโลก และการพัฒนาการเกษตรที่พึ่งพาองค์ความรู้เป็นสำคัญ (knowledge-based production) ตลอดจนเกิดทัศนคติที่ดี มีความรัก ห่วงเห่น เห็นคุณค่า และภาคภูมิใจในศักดิ์ศรีการเป็นชาวนา โดยมุ่งหวังให้เกษตรกรสามารถมองเห็นความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันระหว่างวิถีการดำเนินชีวิตและวิถีการประกอบอาชีพ และมองเห็นเป้าหมายแห่งความสำเร็จเป็นหนึ่งเดียวและเป็นไปในแนวทางที่ชาวนาสามารถตัดสินใจด้วยตนเอง

การออกแบบหลักสูตรของโครงการวิจัยนี้จึงอยู่บนฐานคิดหลัก 2 ประการ คือ ประการแรก การให้ความสำคัญกับความเชื่อมโยงระหว่างกิจกรรมในวงจรการประกอบอาชีพและวงจรการดำเนินชีวิตของเกษตรกร (จุฑาทิพย์ ภัทราวาท, 2550) ดังกล่าวแล้วในบทที่ 2 โดยมองว่าอาชีพทำนาและการดำเนินชีวิตของชาวนาจะต้องสามารถดำเนินไปด้วยได้อย่างผสมกลมกลืน (รูปที่ 3.1) นั่นคือ การออกแบบหลักสูตรจะมององค์รวม (holistic approach) ที่ครอบคลุมบริบทดังกล่าว โดยเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ จะต้องสามารถบูรณาการเป็นเนื้อเดียวกันและสอดคล้องกับแนวคิด “การศึกษา คือ การสร้างชีวิต” ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดความอยากที่จะเรียนรู้ไปเรื่อยๆ เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัวให้ดีขึ้นอยู่เสมอได้ด้วยตนเอง

รูปที่ 3.1 กรอบแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรของโครงการนี้บนฐานคิดการเชื่อมโยงระหว่างวิถีชีวิตและอาชีพ เพื่อการเป็นชาวนามีอาชีพ

ฐานคิดหลักอีกประการหนึ่ง คือ การออกแบบการเรียนรู้ที่ครอบคลุม 3 มิติของการปรับเปลี่ยนที่อยากเห็นในตัวผู้เรียน คือ 1) การปลูกจิตสำนึกหรือสร้างทัศนคติ (attitude) ที่ดีต่ออาชีพชาวนา 2) การปรับกระบวนทัศน์หรือปรับเปลี่ยนวิถีคิด (ways of thought) ให้ก้าวทันต่อบริบทการเปลี่ยนแปลง และ 3) การยกระดับองค์ความรู้ (knowledge) แก่ผู้เรียนเพื่อใช้หนุนเสริมการประกอบอาชีพโดยมุ่งสู่การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ลดจุดอ่อนและขจัดอุปสรรคในประเด็นที่คนรุ่นใหม่ไม่มีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพทำนา โดยในมิติด้านความรู้สามารถปรับเปลี่ยนไปตามพลวัตของปัญหา ในที่นี้จะประกอบด้วยชุดความรู้ที่จำเป็นในสถานการณ์ปัจจุบันที่เกษตรกรจำเป็นต้องรู้และเข้าใจความรู้องค์รวมตลอดโซ่อุปทาน อาทิ ชุดความรู้ต่างๆ ด้านการผลิต ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ด้านแหล่งทุน และด้านตลาด โดยครอบคลุมการบริหารจัดการตลอดโซ่อุปทาน จากฟาร์มจนถึงผู้บริโภค ทำให้เกษตรกรสามารถลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต รวมทั้งสามารถบริหารและจัดการความเสี่ยงในด้านต่างๆ ของการทำเกษตรและการดำเนินธุรกิจการเกษตร ตลอดจนเป็นชาวนาที่มีชุดความรู้ใหม่เพื่อยกระดับความรู้และพัฒนาชาวนารุ่นใหม่ ให้เป็นชาวนาที่มีความรู้เท่าทันกลไกตลาด มีการบริหารจัดการฟาร์มที่ดี พึ่งตนเองได้ มีการรวมกลุ่มให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และสามารถเข้าถึงข่าวสารที่จำเป็นเพื่อตัดสินใจในการลงทุนทำนาหรือประกอบอาชีพเสริมอื่นในแปลงนาได้ ผลสำเร็จของหลักสูตรจึงน่าจะขึ้นอยู่กับเงื่อนไขความสามารถของผู้เรียนในการปรับทัศนคติและปรับกระบวนทัศน์ที่จะทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

3.4 คุณลักษณะของหลักสูตรเรียนรู้

จากคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในผู้เรียนที่ผ่านหลักสูตร ซึ่งได้กำหนดเป็นเป้าหมายไว้ในการจัดทำหลักสูตรเรียนรู้ครั้งนี้ นำมาซึ่งคุณลักษณะของหลักสูตรเรียนรู้ที่สำคัญ 8 ประการ แสดงรายละเอียดดังกรอบที่ 3

กรอบที่ 3 คุณลักษณะของหลักสูตรเรียนรู้
<p>1) มีความยืดหยุ่น (flexibility) สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมและเป็น “หลักสูตรที่มีหลายทางเลือก” ภายใต้สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปตามความเป็นพลวัตของปัญหา โดยผู้เรียนสามารถเลือกเรียนส่วนหนึ่งส่วนใดของหลักสูตรได้ตามความสนใจและความจำเป็นเพื่อตอบโจทย์ของบุคคลนั้นๆ</p> <p>2) ตอบโจทย์การพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable development) ที่คำนึงทั้งมิติกายภาพ มิติชีวภาพ ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม และมิติทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิต</p> <p>3) เรียนรู้ได้ตลอดชีวิต (life-long learning) โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้จากการศึกษาตัวแบบความสำเร็จ การลงมือปฏิบัติ และสรุปความรู้ที่ได้จากภาคสนาม จนผู้เรียนจะเกิดความอยากเรียนรู้ “คิดเป็น ทำเป็น” เพื่อพัฒนาต่อยอดความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้ด้วยตัวของผู้เรียนเองอย่างไม่รู้จบ</p> <p>4) ฐานพัฒนาหลักสูตรที่มองบริบทอาชีพและการดำรงชีพของชาวนาอย่างเป็นองค์รวม (holistic) และเชื่อมโยงบูรณาการ (integration) บริบทของอาชีพและวิถีดำรงชีวิตของชาวนา</p> <p>5) มุ่งเสริมทักษะให้เกษตรกรเป็นอิสระในการตัดสินใจด้วยตนเอง (freedom of choice) และสามารถสร้างทางเลือกให้ตัวเองได้อย่างเหมาะสม โดยมีส่วนร่วมในกลุ่ม/เครือข่าย เรียนรู้หรืออาชีพ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวปฏิบัติในการประกอบอาชีพและการดำรงชีพที่เหมาะสมกว่าเดิม (better practices) ในระดับปัจเจกบุคคล และมีโอกาสสร้างอาชีพในระดับกลุ่ม/เครือข่าย เพื่อทางเลือกที่ดีกว่า</p>

กรอบที่ 3 (ต่อ)

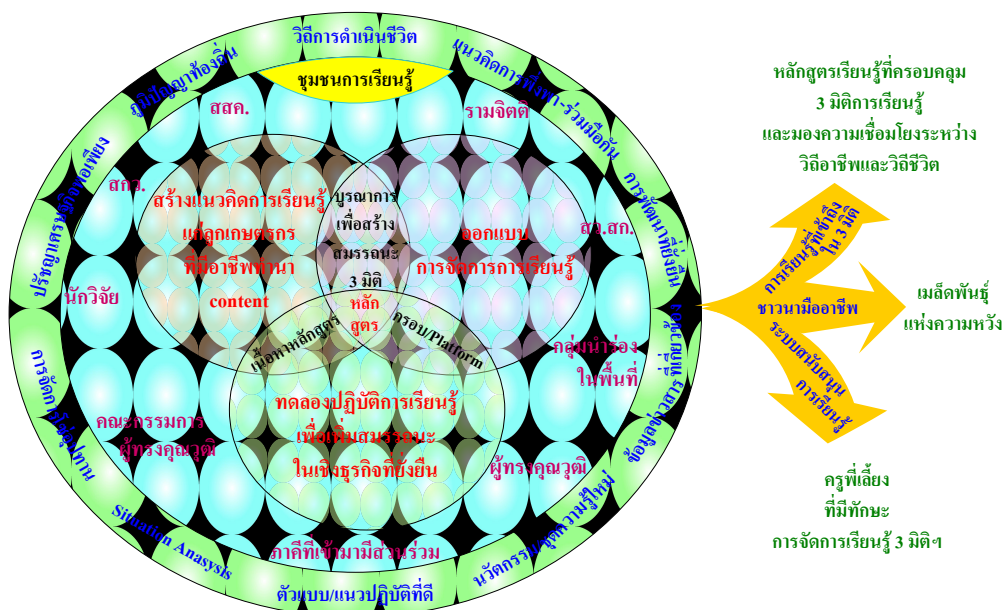
คุณลักษณะของหลักสูตรเรียนรู้

- 6) ผู้เรียนทราบวิธีการเข้าถึงข้อมูลและสามารถชวนช่วยเรียนรู้ได้ด้วยตนเองจากแหล่งความรู้ต่างๆ และเข้าใจถึงพฤติกรรมและความต้องการของผู้บริโภค ไม่ว่าจะดำเนินการธุรกรรมด้านตลาดด้วยตนเองหรือว่าผ่านพ่อค้าคนกลางก็ตาม เพื่อสร้างอำนาจต่อรองในตลาดและใช้วางแผนการผลิตได้เหมาะสมสอดคล้องกับภาวะตลาดมากขึ้น
- 7) อาศัยระบบพี่เลี้ยง (coaching) เพื่อส่งผ่านสาระความรู้ การสร้างกระบวนการปรับทัศนคติ และการสร้างกระบวนการทัศนให้กับผู้เรียน โดยกระบวนการเสริมพลัง (empowerment) และกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างพี่เลี้ยงและเกษตรกร (co-teaching learning process)
- 8) มองผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner center)

3.5 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตรเรียนรู้

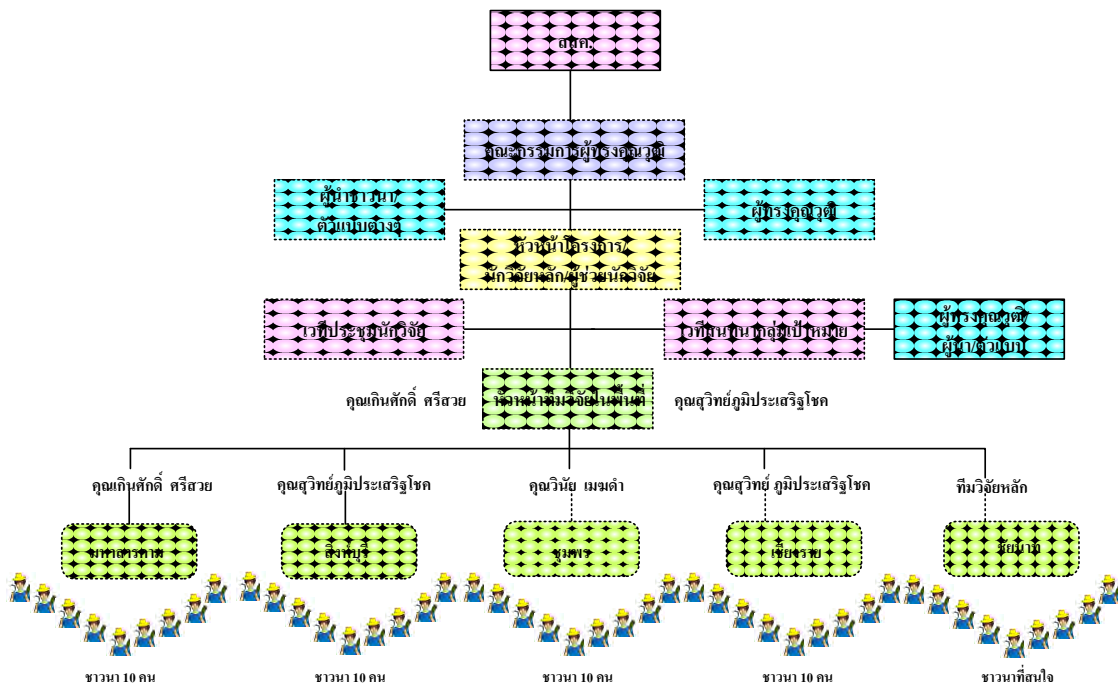
การบริหารจัดการเพื่อพัฒนาจัดทำหลักสูตรเรียนรู้ เป็นไปภายใต้ความร่วมมือของชุมชนการเรียนรู้ภายใต้โครงการ ประกอบด้วย ภาคีพันธมิตรที่เข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ เกษตรกร และสถาบันเกษตรกร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการเรียนรู้แก่เกษตรกร ได้แก่ สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน (สสค.) สำนักงานสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สถาบันรามจิตติ สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ (สว.สก.) โดยจะร่วมมือกันในกระบวนการสร้างสรรค์ สาระการเรียนรู้ การออกแบบการจัดการการเรียนรู้ กลั่นกรอง และถอดบทเรียน เพื่อให้ได้มาซึ่งชุดความรู้ นวัตกรรมตัวแบบและแนวปฏิบัติที่ดีของเกษตรกรที่คำนึงถึงภูมิปัญญาในท้องถิ่น ชุดความรู้ดั้งเดิม และชุดความรู้ที่เป็นสากล โดยคาดหวังที่จะได้ผลผลิต 3 ประการ ดังนี้ (รูปที่ 3.2)

- 1) ขาวนามืออาชีพที่เปรียบเสมือน “เมล็ดพันธุ์แห่งความหวัง”
- 2) หลักสูตรการเรียนรู้ที่ครอบคลุมใน 3 มิติ (ปรับทัศนคติ สร้างกระบวนการหรือวิถีคิด และการให้สาระความรู้) และมององค์รวมในบริบทการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต
- 3) เกิดระบบสนับสนุนการเรียนรู้ที่มี “พี่เลี้ยง” (coaching)

รูปที่ 3.2 ชุมชนการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาหลักสูตรและผลผลิตของโครงการ

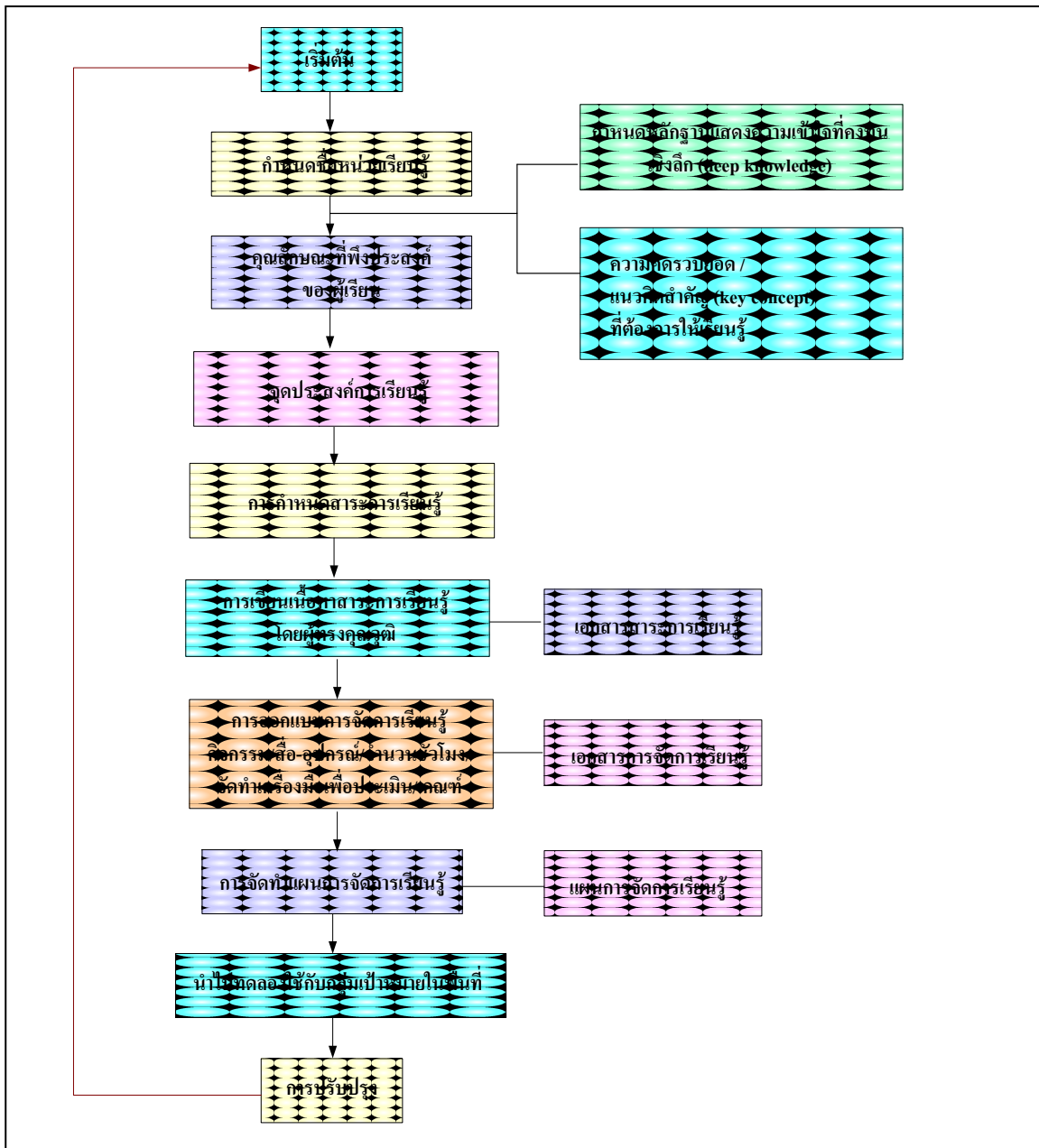
การขับเคลื่อนโครงการวิจัยในครั้งนี้มีโครงสร้างการทำงาน ประกอบด้วย คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ที่แต่งตั้งจากหน่วยงาน สสค. โดยมีหัวหน้าโครงการ คือ รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ผู้อำนวยการสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ นักวิจัยหลัก ได้แก่ ผศ.ดร.ทิพรรัตน์ พงศ์ธนาพาณิช และรศ.ดร.วินัย พุทธิกุล (คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์) และหัวหน้านักวิจัยในพื้นที่ ได้แก่ คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค (สกว.) คุณวินัย เมฆดำ (ส.ป.ก.) และคุณเก็นศักดิ์ ศรีสววย (สถาบันรามจิตติ) เป็นผู้นำที่ประสานงานกับนักวิจัยในแต่ละพื้นที่ โดยมีกระบวนการทำงานร่วมกับชุมชน การเรียนรู้โดยใช้เวทีสนทนา กลุ่มเป้าหมาย และเวทีประชุมนักวิจัยและทีมวิจัยในพื้นที่เป็นกลไกในการขับเคลื่อนการวิจัยสู่เป้าหมาย (รูปที่ 3.3)

รูปที่ 3.3 โครงสร้างการบริหารงานวิจัย
 หมายเหตุ : ชัยนาท เป็นพื้นที่สำรวจ

3.6 ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรเรียนรู้

ในการพัฒนาหลักสูตรจะมีขั้นตอนการดำเนินงานดังแสดงในรูปที่ 3.4 เริ่มจากการกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน และการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อใช้เป็นกรอบในการออกแบบการประเมินผลผู้เรียน ในขั้นนี้ดำเนินการโดยเวทีการประชุมกลุ่มย่อยของทีมนักวิจัยเพื่อที่จะนำไปเป็นแนวทางในการเขียนสาระการเรียนรู้ของ “หน่วยเรียนรู้” (units of learning) ซึ่งจากการดำเนินงานสามารถกำหนดหน่วยเรียนรู้ออกมาได้ทั้งหมด 15 หน่วย และออกแบบสาระเรียนรู้ของแต่ละหน่วยให้สอดคล้องกันไปเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ไปตามลำดับ ในการเขียนหน่วยเรียนรู้จะดำเนินการโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญในด้านของหน่วยเรียนรู้ ในขั้นตอนนี้จะได้ “คู่มือสาระการเรียนรู้” เพื่อนำไปใช้ในโครงการนำร่องในพื้นที่ ซึ่งจะใช้ควบคู่กับ “คู่มือการจัดการเรียนรู้” (lesson plans) เอกสารนี้จะจัดทำโดยทีมนักวิจัยในพื้นที่เป้าหมาย เมื่อนำหลักสูตรไปทดสอบกับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ แล้วถอดบทเรียนเพื่อนำมาปรับปรุงเป็นหลักสูตรต้นแบบที่สามารถนำไปขยายผลต่อไป

รูปที่ 3.4 ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรเรียนรู้ และการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

3.7 คู่มือการเรียนรู้

จากการดำเนินงานมาตามลำดับดังกล่าวมาข้างต้นทั้งหมด นำมาสู่การสร้างคู่มือการเรียนรู้ที่มีเนื้อหาสาระในหลักสูตร จำนวน 15 หน่วยเรียนรู้ กำหนดให้มีชื่อหน่วยเรียนรู้แต่ละหน่วยตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในผู้เรียนดังกล่าวแล้วข้างต้น ตารางที่ 3.1 แสดงคำอธิบายชื่อหน่วยเรียนรู้ทั้งหมด และรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิที่ขอความอนุเคราะห์เขียนเนื้อหาประจำหน่วย ตามรายละเอียดมาตรฐานการเรียนรู้ และสาระการเรียนรู้ ที่ทางคณะนักวิจัยได้กำหนดเป็นแนวทางไว้ในหลักสูตรนี้ และกำหนดให้มีเนื้อหาที่สามารถใช้เวลาในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประมาณ 9 ชั่วโมง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 3.1 หน่วยเรียนรู้และรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิเขียนสาระการเรียนรู้

หน่วยที่	หน่วยการเรียนรู้	ผู้ทรงคุณวุฒิ เขียนสาระการเรียนรู้
1	การเข้าใจและเข้าถึงบริบทความเชื่อมโยงในการประกอบอาชีพกับปัจจัยสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง : เข้าใจอาชีพ	ดร.เดชรัตน์ สุขก่าเน็ด
2	การมององค์รวมระหว่างความสำเร็จในการประกอบอาชีพกับการดำเนินชีวิต: เข้าใจชีวิต เห็น คิด ทำ มองรอบด้านอย่างสมดุล	ศ.ระพี สาคริก
3	โภชนาการ สิ่งแวดล้อม สุขุภาพที่ดี	รศ.ดร.สุวรรณมา ประณีตวตกุล
4	การเรียนรู้ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร เพื่อรู้เท่าทัน	รศ.ดร.อรศรี งามวิทยาพงศ์
5	การบริหารความเสี่ยงในอาชีพและชีวิต	รศ.ดร.สมศักดิ์ เพียบพร้อม
6	มีค่านิยม รักรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีที่ดีงาม	อ.วิวัฒน์ ศัลยกำธร
7	ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแบ่งปัน เพื่ออาชีพและการดำเนินชีวิตที่ดีกว่า	อ.เชิญ บำรุงวงศ์
8	ชีวิตที่เลือกได้บนเส้นทางโซ่อุปทาน	รศ.สมพร อิศวิลานนท์
9	แผนการผลิต: ฉลาดคิด ฉลาดทำ อย่างมีแบบแผนและยืดหยุ่น	รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล
10	การเข้าถึงแหล่งทุน : หาเงินได้ ใช้เงินเป็น	คุณเอ็นนู ซื่อสุวรรณ
11	มีทางเลือกในการใช้ปัจจัยการผลิต	รศ.ศานิต เก้าเอี้ยน
12	การผลิตอย่างสร้างสรรค์และมีคุณค่า	ศ.ดร.โสภิต ทองปาน
13	การเก็บเกี่ยวและการเก็บรักษาอย่างมีคุณค่า	ดร.วันชัย จันทระประเสริฐ
14	บนเส้นทางสู่ระบบคุณค่าและการค้าที่เป็นธรรม	รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท
15	เรียนรู้และพัฒนา (Learning and Development)	ทีมวิจัยหลัก

หน่วยเรียนที่ 1

ชื่อหน่วย : การเข้าใจและเข้าถึงบริบทความเชื่อมโยงในการประกอบอาชีพ
กับปัจจัยสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง : เข้าใจอาชีพ

1. มาตรฐานการเรียนรู้

- 1.1 เข้าใจหลักการของการพัฒนาอย่างยั่งยืนและการประยุกต์สำหรับอาชีพการทำงาน
- 1.2 เข้าใจหลักการและความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์สำหรับชานา
- 1.3 วิเคราะห์ให้เข้าใจสถานการณ์และบริบทที่เกี่ยวข้องกับอาชีพ และเขียนแสดงความเชื่อมโยงแนวทางสู่ความสำเร็จ โดยใช้เทคนิค Mind Mapping

2. สาระการเรียนรู้

- 2.1 ปัญหาและบริบทชานาไทยในปัจจุบัน
- 2.2 แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน
- 2.3 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและตัวอย่างความสำเร็จ
- 2.4 การวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่ออาชีพ

3. กิจกรรมการเรียนรู้

- 3.1 ให้ผู้เรียนอ่านบทความเรื่อง “ภาพสะท้อนชานาไทยในปัจจุบัน” หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ จากนั้นให้ผู้เรียนกล่าวสะท้อนภาพตนเองในฐานะชานามีปัญหาตามที่กล่าวในบทความหรือไม่ อย่างไร
- 3.2 ครูนำเสนอแผนภาพแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พร้อมอธิบายองค์ประกอบและความเชื่อมโยงที่จำเป็นต่อการดำรงอยู่ของมนุษยชาติ
- 3.3 ครูเลือกสรรสื่อวีดิทัศน์กรณีศึกษาที่สะท้อนให้ผู้เรียนเห็นความสำเร็จในแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
- 3.4 ครูจัดเวทีให้ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายและประเมินสถานะและปัญหาทั้งที่เป็นปัจจัยภายในที่เกิดจากตัวเกษตรกรเองและปัจจัยภายนอกที่เกษตรกรไม่สามารถควบคุมได้ โดยครูเป็นผู้ดำเนินการอภิปรายและผู้เรียนร่วมอภิปรายและจดบันทึก

4. สื่อเรียนรู้ที่แนะนำ

- 4.1 บทความเรื่อง “ภาพสะท้อนชานาไทยในปัจจุบัน” หนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจ
- 4.2 แผนภาพแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ตามแผนฯ ฉบับที่ 11
- 4.3 สื่อวีดิทัศน์กรณีศึกษาที่สะท้อนให้ผู้เรียนเห็นความสำเร็จในแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

5. ผลลัพธ์ที่เกิดจากการเรียนรู้/คุณลักษณะที่พึงประสงค์

- 5.1 ผู้เรียนเกิดจิตสำนึกอยากพัฒนาตนเองให้เป็นมืออาชีพ
- 5.2 เกิดแนวคิดการพัฒนาตนเองอย่างเป็นองค์รวมทั้งในแง่อาชีพและการดำรงชีวิต สอดคล้องกับบริบทของปัญหาในปัจจุบัน
- 5.3 มีทักษะในการเลือกแนวทางการพัฒนาอาชีพที่สอดคล้องกับบริบท

6. วิธีและเกณฑ์การประเมินผล

ผู้สอนประเมินระดับการมีส่วนร่วมของผู้เรียน โดยวิธีสังเกตการณ์ และให้ค่าระดับคะแนนเป็น Hedonic scale (ตั้งแต่ 1-10 แต้ม)

7. บันทึกผลสรุปการจัดการเรียนรู้

หน่วยเรียนที่ 2

ชื่อหน่วย : การมององค์รวมระหว่างความสำเร็จในการประกอบอาชีพกับการดำเนินชีวิต
: เข้าใจชีวิต เห็น คิด ทำ มองรอบด้านอย่างสมดุล

1. มาตรฐานการเรียนรู้

- 1.1 สามารถกำหนดและวิเคราะห์ความสำคัญของกิจกรรมการประกอบอาชีพการทำงานยุคใหม่
- 1.2 สามารถกำหนดและวิเคราะห์ความสำคัญของกิจกรรมการดำเนินชีวิต ที่เกื้อหนุนความสำเร็จในการประกอบอาชีพ
- 1.3 สามารถอธิบายความเชื่อมโยงกิจกรรมอาชีพการทำงานกับกิจกรรมการดำเนินชีวิต

2. สาระการเรียนรู้

- 2.1 การวางเป้าหมายภาพอนาคตที่วาดหวัง
- 2.2 กิจกรรมที่เป็นองค์ประกอบของการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต นำไปสู่เป้าหมายภาพอนาคตที่วาดหวัง
- 2.3 แนวทางการสร้างความสมดุลระหว่างกิจกรรมการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต ที่จะนำไปสู่เป้าหมายภาพอนาคตที่วาดหวัง โดยจัดทำแผนผังความคิด (Mind Map) เพื่อเชื่อมโยงกระบวนการทำงานสู่ความสำเร็จ

3. กิจกรรมการเรียนรู้

- 3.1 ครูทำความเข้าใจแผนภาพรอบคิดความเชื่อมโยงระหว่างวิถีอาชีพและวิถีการดำเนินชีวิต (รูปที่ 3) จากนั้นให้ครูเขียนวงกลมขึ้น 2 วง โดยวงที่ 1 เป็นการดำเนินชีวิต วงที่ 2 เป็นวงการประกอบอาชีพ แล้วให้ผู้เรียนอภิปรายองค์ประกอบในแต่ละวง จากนั้นให้ผู้เรียนช่วยกันสรุปถึงความสัมพันธ์เชื่อมโยงของกิจกรรมในวงที่ 1 และวงที่ 2
- 3.2 ให้ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายเพื่อกำหนด 1 คำขวัญ ไม่เกิน 2 บรรทัด โดยคำขวัญนั้นจะต้องสะท้อนถึงเป้าหมายด้านอาชีพและชีวิตที่อยากมี อยากเห็น อยากเป็นร่วมกัน
- 3.3 จากกิจกรรมข้างต้น ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายเพื่อระบุแนวทาง 3 ข้อ (ที่สุด) เพื่อนำพาไปสู่ความคาดหวังตามคำขวัญ และแนวทางนั้นจะต้องสะท้อนความเชื่อมโยงระหว่างอาชีพและการดำรงชีวิต

4. สื่อเรียนรู้ที่แนะนำ

- 4.1 แผนภาพรอบคิด ความเชื่อมโยงระหว่างวิถีอาชีพและวิถีการดำเนินชีวิต
- 4.2 Flipchart 2 อัน
- 4.3 ปากกาเขียน flipchart สีต่างๆ
- 4.4 ตัวอย่างคำขวัญ เช่น ข้าวคุณธรรม/ชยันนาท

5. ผลลัพธ์ที่เกิดจากการเรียนรู้/คุณลักษณะที่พึงประสงค์

- 5.1 ขาวนาเห็นภาพรวมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ และกิจกรรมการดำรงชีวิต
- 5.2 มีคำขวัญที่สะท้อนความคาดหวังที่จะนำไปสู่ความสำเร็จที่สมดุลทั้งอาชีพและการดำเนินชีวิต

6. วิธีและเกณฑ์การประเมิน

ผู้สอนประเมินระดับการมีส่วนร่วมของ ผู้เรียน โดยวิธีสังเกตการณ์ และให้ค่าระดับคะแนนเป็น Hedonic scale (ตั้งแต่ 1-10 แต้ม)

7. บันทึกผลสรุปการจัดการเรียนรู้

หน่วยเรียนที่ 3

ชื่อหน่วย : โภชนาการ สิ่งแวดล้อม สุขุภาวะที่ดี

1. มาตรฐานการเรียนรู้

เข้าใจและเรียนรู้แนวปฏิบัติในการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและผลสืบเนื่อง สุขุภาวะที่ดี

2. สาระการเรียนรู้

2.1 ผลกระทบของการทำนาที่ไม่เหมาะสม ที่มีต่อการกินอยู่ สุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

2.2 เรียนรู้แนวปฏิบัติที่ดีของการทำนา เพื่อลดผลกระทบ

3. กิจกรรมการเรียนรู้

3.1 ผู้สอนนำเสนอข้อมูลและสถิติที่แสดงให้เห็นผลกระทบจากการทำนาที่ไม่เหมาะสม ที่ส่งผลต่อสุขภาวะของเกษตรกร สิ่งแวดล้อม และต้นทุนจากการเจ็บป่วยของเกษตรกร ตลอดจนต้นทุนค่ารักษาพยาบาล

3.2 ผู้สอนเปิดวิดิทัศน์หรือยกตัวอย่างกรณีศึกษาถึงแนวปฏิบัติที่ดีในการทำนา เช่น การทำนาเกษตรอินทรีย์ การทำนา GAP (กรมการข้าว) เป็นต้น

4. สื่อเรียนรู้ที่แนะนำ

4.1 วิดีโอ ภาพนิ่ง ข้อเขียน สถิติ ข้อมูลตัวเลข แสดงผลกระทบแต่ละด้าน

4.2 ภาพตัวอย่างของคนญี่ปุ่นมีแปลงนาข้างบ้าน กับภาพของคนไทย/ตัวเลข

4.3 เอกสารแนวปฏิบัติที่ดีในการทำนา

4.4 สื่อวิดิทัศน์การทำนาเกษตรอินทรีย์ การทำนา GAP (กรมการข้าว)

5. ผลลัพธ์ที่เกิดจากการเรียนรู้/คุณลักษณะที่พึงประสงค์

ชวานาเกิดจิตสำนึกและเห็นผลกระทบจากการทำนาที่ไม่เหมาะสม ที่เกิดกับตนเองและสังคม

6. วิธีและเกณฑ์การประเมินผล

ผู้สอนประเมินระดับการมีส่วนร่วมของผู้เรียน โดยวิธีสังเกตการณ์ และให้ค่าระดับคะแนนเป็น Hedonic scale (ตั้งแต่ 1-10 แต้ม)

7. บันทึกผลสรุปการจัดการเรียนรู้

หน่วยเรียนที่ 4

ชื่อหน่วย : การเรียนรู้ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร เพื่อรู้เท่าทัน

1. มาตรฐานการเรียนรู้

- 1.1 สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารอย่างถูกต้อง ทันเหตุการณ์
- 1.2 สามารถวิเคราะห์ กลั่นกรอง ใช้ข้อมูล และสื่อสารได้อย่างเหมาะสม

2. สาระการเรียนรู้

- 2.1 เรียนรู้วิธีการเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสาร
- 2.2 หลักการคัดสรร สื่อสาร และเชื่อมโยงข้อมูล สู่การใช้ประโยชน์ข้อมูลข่าวสารอย่างเหมาะสม

3. กิจกรรมการเรียนรู้

- 3.1 ครูแสดงแผนภาพสื่อประเภทต่างๆ อาทิ หนังสือพิมพ์ วิทยุชุมชน จานดาวเทียม โทรทัศน์ เป็นต้น จากนั้นให้ผู้เรียนร่วมกันสนทนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์หรือกรณีตัวอย่างเกี่ยวกับการได้รับข้อมูลข่าวสารที่ได้รับทั้งที่เป็นประโยชน์และเสียประโยชน์ จากนั้นครูนำประเด็นเพื่อหาข้อสรุปในการเลือกใช้สื่อที่เหมาะสม
- 3.2 ครูศึกษาหลักการกล่ามสูตรป้องกันมิให้เชื่ออะไรง่าย 10 ข้อ (บทความ รศ.ดร.อรศรี งามวิทยาพงศ์) แล้วนำเสนอแนวคิดแก่ผู้เรียน
- 3.3 ให้ผู้เรียนร่วมกันออกแบบกลไกการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างในและนอกเครือข่าย
- 3.4 ครูให้สถานการณ์จำลองมา 1 เรื่องที่สะท้อนถึงสภาพปัญหาที่มีต่อชานา หรือยกตัวอย่างสื่อโฆษณา มา 1 เรื่อง เช่น โครงการบัตรเครดิตเกษตรกร เป็นต้น แล้วให้ผู้เรียนใช้วิจารณญาณและบอกว่าตนเองเชื่อหรือไม่เชื่อตามเหตุการณ์หรือสื่อที่นำเสนอ เพราะเหตุใด

4. สื่อเรียนรู้ที่แนะนำ

- 4.1 แผนภาพสื่อประเภทต่างๆ อาทิ หนังสือพิมพ์ วิทยุชุมชน จานดาวเทียม โทรทัศน์
- 4.2 หลักการกล่ามสูตรป้องกันมิให้เชื่ออะไรง่าย 10 ข้อ (บทความ รศ.ดร.อรศรี งามวิทยาพงศ์)
- 4.3 สถานการณ์จำลองมา 1 เรื่องที่สะท้อนถึงสภาพปัญหา

5. ผลลัพธ์ที่เกิดจากการเรียนรู้/คุณลักษณะที่พึงประสงค์

ผู้เรียนรู้จักวิธีการเข้าถึงสื่อและมีความชาญฉลาดในการใช้สื่อ

6. วิธีและเกณฑ์การประเมินผล

ผู้สอนประเมินระดับการมีส่วนร่วมของผู้เรียน โดยวิธีสังเกตการณ์ และให้ค่าระดับคะแนนเป็น Hedonic scale (ตั้งแต่ 1-10 แต้ม)

7. บันทึกผลสรุปการจัดการเรียนรู้

หน่วยเรียนที่ 5

ชื่อหน่วย : การบริหารความเสี่ยงในอาชีพและชีวิต

1. มาตรฐานการเรียนรู้

- 1.1 เข้าใจบริบท ของความเสี่ยงในสถานการณ์ต่างๆ ที่มีต่ออาชีพและการดำรงชีวิต
- 1.2 มีทักษะในการวิเคราะห์เหตุและผลอันเนื่องมาจากความเสี่ยงในสถานการณ์ต่างๆ
- 1.3 มีทักษะในการบริหารความเสี่ยงในสถานการณ์ต่างๆ

2. สาระการเรียนรู้

- 2.1 รูปแบบต่างๆ ของความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับอาชีพและการดำเนินชีวิตของชาวนา
- 2.2 หลักการและแนวทางบริหารความเสี่ยงสู่ความสำเร็จในรูปแบบต่างๆ
- 2.3 การวิเคราะห์สถานการณ์ความเสี่ยงและแนวทางแก้ไข (เครื่องมือที่นำเสนอในรูปแบบต่างๆ)

3. กิจกรรมการเรียนรู้

- 3.1 ผู้สอนแสดงรูปภาพ/ข่าว/ วิดิทัศน์ของความเสียหายของพืชผลอันเนื่องมาจากภัยแล้ง/โรคระบาด/น้ำท่วม/มีอบชานา ฯลฯ จากนั้นให้ผู้เรียนเล่าประสบการณ์ที่เคยเกิดขึ้นกับตนเองและการแก้ปัญหาที่ผ่านมา
- 3.2 ครูเปิดวิดิทัศน์หรือนำเสนอกรณีศึกษาการบริหารความเสี่ยงในด้านต่างๆ ที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดี ประกอบด้วย ธนาคารข้าว กองทุนประกันพืชผล การประกันชีวิตแบบกลุ่ม การประกันภัยพืชผล เป็นอย่างน้อย
- 3.3 ให้ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายกรณีความเสี่ยงที่ควบคุมได้และควบคุมไม่ได้ ได้แก่ ความเสี่ยงด้านการผลิต ความเสี่ยงด้านการตลาดและราคา
- 3.4 ผู้เรียนร่วมกันนำเสนอแนวปฏิบัติที่ดี เพื่อแก้ปัญหาภัยพิบัติที่เคยประสบร่วมกัน หากจะเกิดขึ้นอีกในอนาคต

4. สื่อเรียนรู้ที่แนะนำ

- 4.1 แสดงรูปภาพ/ข่าว/ วิดิทัศน์ของความเสียหายของพืชผลอันเนื่องมาจากภัยแล้ง/โรคระบาด/น้ำท่วม/มีอบชานา ฯลฯ
- 4.2 วิดิทัศน์หรือนำเสนอกรณีศึกษาการบริหารความเสี่ยงในด้านต่างๆ ที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดี

5. ผลลัพธ์ที่เกิดจากการเรียนรู้/คุณลักษณะที่พึงประสงค์

ผู้เรียนตระหนักเห็นความสำคัญและเกิดวิจิตในการทำหน้าที่คำนึงถึงความเสี่ยงด้านการผลิต การตลาดและราคาอยู่ตลอดเวลา และมุ่งแสวงหาแนวทางป้องกัน หรือลดความเสี่ยง

6. วิธีและเกณฑ์การประเมินผล

ครูให้การบ้านผู้เรียนแต่ละคนไปออกแบบแนวทางการป้องกันหรือลดความเสี่ยงในการทำนาของตนเอง

7. บันทึกผลสรุปการจัดการเรียนรู้

หน่วยเรียนที่ 6

ชื่อหน่วย : มีค่านิยม รักษ์วัฒนธรรม และประเพณีที่ดั่งาม

1. มาตรฐานการเรียนรู้

- 1.1 รู้และเข้าใจทุนทางสังคมและแก่นแท้ในการทำนาที่เหมาะสมกับบริบท
- 1.2 สามารถประยุกต์ตัดแปลงคุณค่าทางวัฒนธรรม มาใช้ให้เกิดประโยชน์หรือต่อยอดอาชีพทำนา
- 1.3 มีทักษะในการคิดสรรเทคโนโลยีใหม่ที่สอดคล้องกับทุนทางสังคมที่มีอยู่

2. สาระการเรียนรู้

- 2.1 ความเป็นมาและพัฒนาการด้านภูมิปัญญา ค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณี และระเบียบปฏิบัติที่ดั่งามในการทำงาน
- 2.2 องค์ความรู้และเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับทุนทางสังคมที่มีอยู่
- 2.3 วิธีการที่จะคิดสรรและประยุกต์องค์ความรู้และเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับทุนทางสังคมที่มีอยู่
- 2.4 การศึกษากรณีตัวอย่างแนวทางปฏิบัติที่ดีในการใช้ทุนทางสังคมเพื่อพัฒนาอาชีพทำนาให้มั่นคงสืบไป

3. กิจกรรมการเรียนรู้

- 3.1 คุยยกตัวอย่างโดยเปิดสื่อต่างๆ เช่น คลิปพระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ พิธีแห่นางแมวขอฝน/พิธีทำขวัญข้าว (วิถีทัศน์การทำฝนเทียมของในหลวง) เป็นต้น จากนั้นให้ผู้เรียนยกตัวอย่างค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณี และระเบียบปฏิบัติที่มีอยู่ในชุมชน จากนั้นให้ผู้เรียนร่วมกันวิจารณ์ข้อดี-ข้อด้อยในแต่ละเรื่อง และให้สรุปว่าค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณี และระเบียบปฏิบัติที่มีคุณค่าและควรคงอยู่กับชาวนามีอะไรบ้าง
- 3.2 ให้ผู้เรียนออกแบบด้วยการผสมผสานทุนทางวัฒนธรรมและการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ในการทำนา โดยการออกแบบดังกล่าวจะต้องตอบโจทย์การลดต้นทุนและหรือการเพิ่มผลผลิตจากการทำนา

4. สื่อเรียนรู้ที่แนะนำ

สื่อต่างๆ เช่น คลิปพระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ พิธีแห่นางแมวขอฝน/พิธีทำขวัญข้าว (วิถีทัศน์การทำฝนเทียมของในหลวง)

5. ผลลัพธ์ที่เกิดจากการเรียนรู้/คุณลักษณะที่พึงประสงค์

ชาวนามีหัวคิดก้าวหน้า และสร้างสรรค์นวัตกรรมการทำงานที่ผสมผสานทุนเดิมทางวัฒนธรรมร่วมกับการใช้เทคโนโลยีได้อย่างลงตัว

6. วิธีและเกณฑ์การประเมินผล

ครูประเมินผลการเรียนรู้จากแนวคิดการออกแบบของผู้เรียน โดยให้ค่าระดับคะแนน ตั้งแต่ 1-10 คะแนน

7. บันทึกผลสรุปการจัดการเรียนรู้

หน่วยเรียนที่ 7

ชื่อหน่วย : ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแบ่งปัน เพื่ออาชีพและการดำเนินชีวิตที่ดีกว่า

1. มาตรฐานการเรียนรู้

- 1.1 รู้และเข้าใจรูปแบบและลักษณะขององค์กรความร่วมมือ ตลอดจนแนวทางปฏิบัติที่ดีและการเข้าไปมีส่วนร่วมของแต่ละรูปแบบ
- 1.2 รู้และเข้าใจหลักการเลือกรูปแบบที่เหมาะสมกับบริบท
- 1.3 รู้และเข้าใจบทบาท สิทธิ และหน้าที่ของตนเองในการปฏิบัติตนในฐานะผู้รับและผู้ให้

2. สาระการเรียนรู้

- 2.1 รูปแบบและเงื่อนไขขององค์กรความร่วมมือต่างๆ และปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จ
- 2.2 กรณีศึกษาตัวแบบและแนวทางปฏิบัติที่ดี
- 2.3 ถอดบทเรียนจากตัวแบบและแนวทางปฏิบัติที่ดีเพื่อนำมาใช้

3. กิจกรรมการเรียนรู้

- 3.1 ครูแสดงสถิติและแผนภาพกลุ่มองค์กรรูปแบบต่างๆ เช่น กลุ่มบ้านคลองใหญ่ คลองจินดา กลุ่มข้าวคุณธรรม บางน้ำเปรี้ยว ฯลฯ พร้อมทั้งอธิบายความเป็นมา แนวปฏิบัติที่ดี และปัจจัยสู่ความสำเร็จของแต่ละกลุ่ม/องค์กร
- 3.2 ให้ผู้เรียนอภิปรายแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่เคยได้รับจากกลุ่มองค์กรต่างๆ โดยให้บอกทั้งประสบการณ์เชิงบวก และเชิงลบที่ตนเองได้รับ
- 3.3 ครูนำอภิปรายเพื่อหาข้อสรุปแนวทางการเข้าไปมีส่วนร่วมในกลุ่มองค์กรต่างๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการทำนา และการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม

4. สื่อเรียนรู้ที่แนะนำ

- 4.1 ภาพกลุ่มบ้านคลองใหญ่ คลองจินดา กลุ่มข้าวคุณธรรม บางน้ำเปรี้ยว ฯลฯ
- 4.2 ฉายวีดิทัศน์แสดงให้เห็นกิจกรรมการรวมซื้อ รวมขาย ลดต้นทุน สร้างอำนาจต่อรอง ให้ความรู้
- 4.3 สถิติกลุ่ม/สหกรณ์/เครือข่าย ที่ประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จ (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์)
- 4.4 สถิติและแผนภาพกลุ่มองค์กรรูปแบบต่างๆ เช่น กลุ่มบ้านคลองใหญ่ คลองจินดา กลุ่มข้าวคุณธรรม บางน้ำเปรี้ยว ฯลฯ

5. ผลลัพธ์ที่เกิดจากการเรียนรู้/คุณลักษณะที่พึงประสงค์

ผู้เรียนตระหนักและเห็นประโยชน์ของการพึ่งพาและร่วมมือกัน และเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงสู่วิถีชีวิตที่ดีกว่า

6. วิธีและเกณฑ์การประเมินผล

ผู้สอนประเมินระดับการมีส่วนร่วมของผู้เรียน โดยวิธีสังเกตการณ์ และให้ค่าระดับคะแนนเป็น Hedonic scale (ตั้งแต่ 1-10 แต้ม)

7. บันทึกผลสรุปการจัดการเรียนรู้

หน่วยเรียนที่ 8

ชื่อหน่วย : ชีวิตที่เลือกได้บนเส้นทางโซ่อุปทาน

1. มาตรฐานการเรียนรู้

- 1.1 รู้และเข้าใจรูปแบบความร่วมมือกับพันธมิตรในโซ่อุปทาน เพื่อลดอุปสรรคและข้อจำกัดในอาชีพทำนา
- 1.2 รู้และเข้าใจรูปแบบการสร้างสรรค์คุณค่าในโซ่อุปทาน

2. สาระการเรียนรู้

- 2.1 ความสัมพันธ์ของชวานาในโซ่อุปทาน
- 2.2 รูปแบบของพันธมิตรธุรกิจภายใต้โซ่อุปทาน
- 2.3 การบริหารจัดการโซ่อุปทานของชวานาสู่ทางเลือกที่ดีกว่า

3. กิจกรรมการเรียนรู้

- 3.1 ผู้สอนนำเสนอโซ่อุปทานข้าวไทยในปัจจุบัน และหยิบยกให้เห็นบทบาทหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในโซ่อุปทาน
- 3.2 ผู้เรียนวิเคราะห์จุดตำแหน่งของอาชีพตัวเองว่าอยู่จุดใดในโซ่อุปทาน และได้รับคุณค่าและมูลค่าเพิ่มจากใคร อย่างไร
- 3.3 ครูนำเสนอแผ่นภาพ/วีดิทัศน์ แสดงให้เห็นถึงกระบวนการเชื่อมโยงพันธมิตร ในโซ่อุปทานข้าวคุณธรรม จากนั้นครูนำเสนอบทวิเคราะห์ปัจจัยสู่ความสำเร็จของเครือข่ายข้าวคุณธรรม
- 3.4 ครูนำการอภิปรายเพื่อให้ผู้เรียนร่วมกันออกความคิดเห็นในการเชื่อมโยงพันธมิตรในการจัดหาปัจจัยเทคโนโลยีการผลิต และจำหน่ายข้าว โดยเขียนออกมาในรูปแบบของ Flow chart

4. สื่อเรียนรู้ที่แนะนำ

- 4.1 แผ่นภาพ/วีดิทัศน์ แสดงให้เห็นถึงกระบวนการเชื่อมโยงพันธมิตร ในโซ่อุปทานข้าวคุณธรรม
- 4.2 บทวิเคราะห์ปัจจัยสู่ความสำเร็จของเครือข่ายข้าวคุณธรรม

5. ผลลัพธ์ที่เกิดจากการเรียนรู้/คุณลักษณะที่พึงประสงค์

- 5.1 ผู้เรียนเข้าใจโซ่อุปทานข้าวไทย และรู้ตัวผู้เล่นสำคัญ และตำแหน่งของตัวเอง ตลอดจนผลกระทบของผู้เล่นอื่นที่มีต่อชวานา
- 5.2 ผู้เรียนเข้าใจแนวคิดความเชื่อมโยงพันธมิตรรูปแบบต่างๆ
- 5.3 ผู้เรียนเห็นมุมมองและมุมมองของพันธมิตร
- 5.4 มีทักษะในการเชื่อมโยงกับพันธมิตรทางธุรกิจที่ดี
- 5.5 ผู้เรียนเกิดวิธีคิดแบบใหม่ในการเชื่อมโยงกับพันธมิตรเพื่อสร้างความเข้มแข็งในอาชีพ

6. วิธีและเกณฑ์การประเมินผล

ผู้สอนประเมินระดับการมีส่วนร่วมของผู้เรียน โดยวิธีสังเกตการณ์ และให้ค่าระดับคะแนนเป็น Hedonic scale (ตั้งแต่ 1-10 แต้ม)

7. บันทึกผลสรุปการจัดการเรียนรู้

หน่วยเรียนที่ 9

ชื่อหน่วย : แผนการผลิต: ฉลาดคิด ฉลาดทำ อย่างมีแบบแผนและยืดหยุ่น

1. มาตรฐานการเรียนรู้

- 1.1 มีทักษะการคิดคำนวณต้นทุน ผลตอบแทน และรายได้สุทธิ รวมทั้งรู้แนวทางปรับแผนการผลิตเพื่อลดต้นทุน หรือเพิ่มรายได้
- 1.2 มีแนวคิดการวางแผนการผลิตที่คำนึงถึงต้นทุนการผลิตทั้งที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสด และรายได้ต้นทุนการผลิตทั้งที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสด รวมทั้งคำนึงถึงความเสี่ยงด้านต่างๆ

2. สาระการเรียนรู้

- 2.1 ทำความเข้าใจโครงสร้างต้นทุน การคำนวณต้นทุนการผลิตทั้งที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสด
- 2.2 วิธีการคำนวณรายได้สุทธิ
- 2.3 เรียนรู้การจัดทำแผนการผลิตที่คำนึงถึงความเสี่ยงอย่างเป็นองค์รวม

3. กิจกรรมการเรียนรู้

- 3.1 ครูอธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจรายละเอียดแต่ละรายการในโครงสร้างต้นทุนการผลิตซ้ำๆ โดยแสดงในรูปของกราฟวงกลม
- 3.2 ครูอธิบายวิธีการคำนวณต้นทุนโดยแยกรายการที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสดตามโครงสร้างต้นทุนการผลิต โดยใช้แบบฟอร์มการคำนวณต้นทุนการผลิต (แผ่นที่ 2)
- 3.3 ครูอธิบายวิธีการคำนวณรายได้สุทธิในการทำนา โดยใช้แบบฟอร์มการคำนวณรายได้สุทธิ (แผ่นที่ 3)
- 3.4 ให้ผู้เรียนฝึกการคำนวณ ดังนี้
 - **แผ่นที่ 1** : ให้ผู้เรียนเขียนต้นทุน (บาท/ไร่) ในการทำนาของตนเอง แล้วเก็บเอกสารแผ่นนี้ไว้ก่อน แล้วพลิกทำแผ่นต่อไป
 - **แผ่นที่ 2** : เป็นแบบฟอร์มการคำนวณต้นทุนการผลิต ให้ผู้เรียนกรอกตัวเลขต้นทุนทั้งรายการที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสดตามรายการในแต่ละช่อง ภายใต้การแนะนำของครูที่ละรายการ
 - **แผ่นที่ 3** : เป็นแบบฟอร์มการคำนวณรายได้สุทธิ ประกอบด้วย รายได้ที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสด ราคาข้าว (บาท/กก.) ผลผลิตต่อไร่ และรายได้จากการผลิตทั้งที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสด และรายได้สุทธิ เป็นแบบฟอร์มการคำนวณรายได้สุทธิ ให้ผู้เรียนกรอกตัวเลขตามรายการในแต่ละช่อง ภายใต้การแนะนำของครูที่ละรายการ
 - **แผ่นที่ 4** : ให้ผู้เรียนหยิบแผ่นที่ 1 ขึ้นมาเปรียบเทียบตัวเลขต้นทุนรวมที่ระบุไว้ กับตัวเลขต้นทุนรวมที่คำนวณได้ในแผ่นที่ 2 จากนั้นให้บอกความแตกต่างของตัวเลขต้นทุน
- 3.5 ครูสรุปข้อเรียนรู้จากการทำกิจกรรม ดังนี้ (ครูอ่าน Script)
 - ต้นทุนการผลิตที่แท้จริง ไม่ได้มีต้นทุนแค่เงินที่จ่ายจริง เช่น ค่าแรงตนเอง ค่าที่นา เป็นต้น
 - รายได้สุทธิที่ได้จากการทำนาที่แท้จริง สามารถทำได้ 2 แนวทาง หาแนวทางลดต้นทุนหรือเพิ่มผลผลิต
 - เกษตรกรพึงสำนึกว่ามีความเสี่ยง

4. สื่อเรียนรู้ที่แนะนำ

- 4.1 แบบฟอร์มการคำนวณต้นทุน (ตารางที่ 1)
- 4.2 แบบฟอร์มการคำนวณรายได้สุทธิ (ตารางที่ 2)
- 4.3 ทำ pie chart กราฟวงกลมแสดง

5. ผลลัพธ์ที่เกิดจากการเรียนรู้/คุณลักษณะที่พึงประสงค์

- 5.1 ผู้เรียนเข้าใจองค์ประกอบต้นทุนและผลตอบแทนในการทำนาอย่างถูกต้องและครบถ้วน
- 5.2 ผู้เรียนเข้าใจและสามารถคิดคำนวณต้นทุน ผลตอบแทน และกำไร ของการทำนาได้ด้วยตนเอง
- 5.3 ผู้เรียนเข้าใจประเด็นความเสี่ยงด้านการผลิต และการตลาดในการทำนารวมทั้งแนวทางแก้ไขที่เหมาะสมและเป็นไปได้

6. วิธีและเกณฑ์การประเมินผล

- 6.1 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการอภิปรายและเสนอความคิดเห็น
- 6.2 ผ่าน หรือ ไม่ผ่าน

7. บันทึกผลสรุปการจัดการเรียนรู้

หน่วยเรียนที่ 10

ชื่อหน่วย : การเข้าถึงแหล่งทุน : หาเงินได้ ใช้เงินเป็น

1. มาตรฐานการเรียนรู้

- 1.1 รู้และเข้าใจหลักการออม การสะสมทุน การเข้าถึงแหล่งทุน และการบริหารหนี้สิน
- 1.2 มีทักษะการจัดทำแผนการเงิน ที่คำนึงถึงอาชีพทำนา การใช้จ่ายในครอบครัว และความเสี่ยง

2. สาระการเรียนรู้

- 2.1 หลักการออมและประโยชน์จากการออม
- 2.2 หลักการสะสมทุน
- 2.3 ประเภทแหล่งทุน และการเข้าถึงแหล่งทุน
- 2.4 การวิเคราะห์โครงสร้างการเงิน และบริหารทรัพย์สินและหนี้สิน

3. กิจกรรมการเรียนรู้

3.1 ครุณำเสนอกราฟแสดงแนวคิดการบริโภคตามวัฏจักรชีวิตของเคนส์ โดยเน้นให้เข้าใจความสัมพันธ์ของระดับรายได้ ระดับรายจ่าย ระดับการออม ตามวัยของมนุษย์ ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ

- **ระยะที่ 1** ช่วงวัยเด็กหรือกำลังเรียน มีอัตราการพึ่งพาสูง รายได้น้อยกว่ารายจ่าย
- **ระยะที่ 2** วัยทำงาน มีรายได้มากกว่ารายจ่าย ควรมีการเก็บออมเพื่ออนาคต และมีการแบ่งปันบางส่วนสู่สังคม
- **ระยะที่ 3** วัยชรา มีรายได้น้อยกว่ารายจ่าย ทำให้เป็นวัยที่ต้องการการพึ่งพาสูง จากนั้นครูให้ข้อสรุปเกี่ยวกับแนวคิดนี้ว่าการออมและการสะสมทุนเป็นสิ่งจำเป็นที่ควรทำในช่วงที่มีรายได้ การสะสมทุน ประกอบด้วย การสะสมทุนในรูปทรัพย์สินหรือทุน เช่น อุปกรณ์ทางการเกษตร ที่ดินเงินออม เป็นต้น และการสะสมในรูปแบบของความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น เช่น การแบ่งปันสู่สังคมและชุมชน ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นต้น

3.2 ครูตั้งคำถามผู้เรียน ดังนี้

- ใครมีเงินออมบ้างและออมได้อย่างไร
 - ใครที่ไม่มีเงินออม เพราะเหตุใด
- จากนั้นครูชวนผู้เรียนอภิปรายและหาข้อสรุปจากกิจกรรม ดังนี้
- ถ้าใช้แนวปฏิบัติที่ให้ความสำคัญกับการบริโภคก่อนเหลือแล้วจึงออม จะส่งผลให้ต้องกู้หนี้ยืมสิน ดูจากสมการที่ (1) รายได้ – การบริโภค = การออม
- ถ้าใช้แนวปฏิบัติที่ให้ความสำคัญกับการวางแผนออมก่อนจะส่งผลให้มีเงินลงทุนเป็นของตนเอง ไม่ต้องพึ่งพาแหล่งเงินกู้ และต้นทุนการผลิตจะต่ำ และยังมีอิสระในการตัดสินใจในทางเลือกต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการขายผลผลิต การจัดหาปัจจัยการผลิต เป็นต้น

3.3 ครุณำเสนอแหล่งทุนประเภทต่างๆ ได้แก่ สถาบันการเงินของเกษตรกร (ธ.ก.ส.) สหกรณ์การเกษตร กองทุนหมู่บ้าน และแหล่งทุนอื่นๆ โดยใช้ภาพที่แสดงให้เห็นเอกลักษณ์ของสถาบันต่างๆ เหล่านี้ จากนั้นจึงชวนผู้เรียนอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและหาข้อสรุปในประเด็นโอกาสและอุปสรรคของการเข้าถึงแหล่งทุนของสถาบันต่างๆสุดท้าย ครูเปิดวิดีโอทัศน์ศึกษากองทุนพึ่งพาตนเอง เช่น กองทุนออมทรัพย์วันละบาท หรือ กองทุนหมู่บ้านที่เป็นแหล่งเงินทุนลักษณะพึ่งพาตนเอง (Mutual fund) และให้ผู้เรียนช่วยกันคิดวิธีการในจัดหาเงินทุนที่จะนำไปสู่การประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตที่ดีกว่า

3.4 ครุณำประเด็นให้ผู้เรียนทำความเข้าใจในเรื่องการสร้างสมดุลระหว่างแหล่งที่มาของเงินทุนและทางใช้ไปของเงินทุน โดยใช้กราฟวงกลม 2 วง จากนั้น ให้ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายเพื่อแจกแจงให้เห็น

สัดส่วนของรายการ

แหล่งที่มาและทางใช้ไปของเงินทุนในครัวเรือน เพื่อให้เห็นปัญหาและอุปสรรคในเรื่องการบริหารจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของครัวเรือน สุดท้าย ให้ผู้เรียนร่วมกันคิดวิธีการสร้างความสมดุลในการบริหารจัดการทรัพย์สินหนี้สินของครัวเรือน

4. สื่อเรียนรู้ที่แนะนำ

- 4.1 กราฟแสดงแนวความคิดการบริโภคตามวัฏจักรชีวิตของเคนส์ แบบจำลองชีวิตที่มีข้อสมมติฐานว่าบุคคลทุกคนมีหลักการในการวางแผนชีวิต สมการที่ (1) รายได้ - การบริโภค = การออม (การออมและการสะสมทุน)
- 4.2 ภาพสถาบันการเงินของเกษตรกร (ธ.ก.ส.) สหกรณ์การเกษตร กองทุนหมู่บ้าน และแหล่งทุนอื่นๆ พร้อมวิสัยทัศน์ของหน่วยงาน
- 4.3 วิดีทัศน์กรณีศึกษากองทุนพึ่งพาตนเอง
- 4.4 กราฟวงกลม 2 วง การสร้างความสมดุลระหว่างแหล่งที่มาของเงินทุนและทางใช้ไปของเงินทุน

5. ผลลัพธ์ที่เกิดจากการเรียนรู้/คุณลักษณะที่พึงประสงค์

- 5.1 ปลูกจิตสำนึกการออมและเห็นความสำคัญของการสะสมทุน เพื่อสร้างความมั่นคงในการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต
- 5.2 มีแนวความคิดการบริหารจัดการทรัพย์สินหนี้สินให้เกิดสมดุล เป็นนักบริหารจัดการทรัพย์สินหนี้สินในแปลงนาและครัวเรือน

6. วิธีและเกณฑ์การประเมินผล

ครูประเมินจากผู้เรียนมีส่วนร่วมในการอภิปรายและเสนอความคิดเห็น และผลงานที่เป็นข้อสรุปวิธีการสร้างความสมดุลในการบริหารจัดการทรัพย์สินหนี้สินของครัวเรือน

7. บันทึกผลสรุปการจัดการเรียนรู้

หน่วยเรียนที่ 11

ชื่อหน่วย : การใช้ปัจจัยการผลิตอย่างชาญฉลาด

1. มาตรฐานการเรียนรู้

- 1.1 เรียนรู้และเข้าใจที่จะเลือกใช้ระดับปัจจัยการผลิตหรือใช้ปัจจัยทดแทนกันอย่างเหมาะสม
- 1.2 รู้วิธีการในการจัดหาปัจจัยการผลิตอย่างเหมาะสมเพื่อลดต้นทุน และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

2. สาระการเรียนรู้

- 2.1 ประเภทต่างๆ และแนวทางการในการจัดหาปัจจัยการผลิตของชาวนา
- 2.2 หลักการใช้ปัจจัยการผลิตที่นำไปสู่การลดต้นทุนการผลิตที่เหมาะสม
- 2.3 แนวคิดการลดต้นทุนการผลิต โดยใช้ปัจจัยการผลิตทดแทนกัน
- 2.4 ภูวว่าด้วยผลตอบแทนลดน้อยถอยลงกับการเลือกใช้ปัจจัยการผลิตที่เหมาะสม
- 2.5 การใช้ปัจจัยการผลิตอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และเหมาะสมกับภูมิสังคม

3. กิจกรรมการเรียนรู้

3.1 ครูเปิดวีดิทัศน์ 2 เรื่อง เพื่อนำประเด็นให้เห็นข้อเปรียบเทียบผลกระทบจากการทำการเกษตรที่เป็นอยู่จริง

- เรื่องที่ 1 : กรณีผลิตที่ทำลายสิ่งแวดล้อม
- เรื่องที่ 2 : กรณีที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

3.2 ครูยกตัวอย่างกรณีศึกษาการใช้ปุ๋ยสั่งตัดเพื่อลดต้นทุน การใช้ใช้น้ำหมักมูลสุกรเพื่อลดต้นทุน การใช้ปุ๋ยเม็ดของกลุ่มชาวนาคูณธรรม

3.3 ครูนำเสนอแนวคิดการใช้ปัจจัยการผลิตภายใต้ภูวว่าด้วยผลตอบแทนลดน้อยถอยลง โดยใช้กราฟจากนั้นให้ผู้เรียนอภิปรายถึงสถานการณ์การใช้ปัจจัยการผลิตของแต่ละคนว่าอยู่ในขั้นตอนใด เพราะเหตุใดสุดท้ายให้ผู้เรียนหาวิธีที่จะสามารถจัดหาปัจจัยการผลิตมาใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของตน โดยอาจมอบให้อาสาสมัครในกลุ่มผู้เรียนมานำเสนอแล้วอภิปรายร่วมกัน

3.4 ครูยกตัวอย่างที่มีการใช้ปัจจัยการผลิตทดแทนกัน และก่อให้เกิดการลดต้นทุนการผลิต

4. สื่อเรียนรู้ที่แนะนำ

- 4.1 วีดิทัศน์ 2 เรื่อง เรื่องที่ 1 : กรณีผลิตที่ทำลายสิ่งแวดล้อม
เรื่องที่ 2 : กรณีที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

4.2 บทความกรณีศึกษา เรื่อง การใช้ปุ๋ยสั่งตัดเพื่อลดต้นทุน (ศ.ดร.ทัศนีย์ อัดนันท์) การใช้น้ำหมักมูลสุกรเพื่อลดต้นทุน (สถาบันสุวรรณจากกสิกิจ)

4.3 แผนภาพแสดงกราฟ ภูวว่าด้วยผลตอบแทนลดน้อยถอยลง

4.4 ตารางและแผนภาพแสดงตัวอย่างที่ชี้ให้เห็นต้นทุนที่แตกต่างจากการใช้ปัจจัยทดแทนกัน

5. ผลลัพธ์ที่เกิดจากการเรียนรู้/คุณลักษณะที่พึงประสงค์

- 5.1 ผู้เรียนใช้ปัจจัยการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ
- 5.2 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

6. วิธีและเกณฑ์การประเมินผล

- 6.1 ร่วมอภิปราย แสดงความคิดเห็น และความถูกต้องเหมาะสมของคำตอบ
- 6.2 การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และความถูกต้องเหมาะสมของคำตอบ

7. บันทึกผลสรุปการจัดการเรียนรู้

หน่วยเรียนที่ 12

ชื่อหน่วย : การผลิตอย่างสร้างสรรค์และมีคุณค่า

1. มาตรฐานการเรียนรู้

- 1.1 ผู้เรียนรู้วิธีการผลิตอย่างสร้างสรรค์วิถีอาชีพและชีวิต สู่ความสำเร็จที่มีคุณค่าต่อตนเอง สังคม และสิ่งแวดล้อม
- 1.2 ผู้เรียนสามารถที่จะเสริมสร้างการเรียนรู้ในเรื่องที่เกี่ยวกับอาชีพและการดำรงชีวิตได้อย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาตนเอง

2. สาระการเรียนรู้

- 2.1 ปัจจัยสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อวิถีอาชีพและชีวิตชาวนา
- 2.2 แนวทางวิธีการใหม่ และเทคนิควิถีตลอดจนองค์ความรู้ ที่จะนำไปสู่การสร้างสรรค์อาชีพและวิถีการดำเนินชีวิตที่ดีขึ้น

3. กิจกรรมการเรียนรู้

3.1 ครูหยิบยกบทความ เรื่อง การทำนาอินทรีย์มูลนิธิข้าวขวัญ กลุ่มชาวนาทำนาไร้ละแสน กลุ่มชาวนาทำนาโยน พร้อมแสดงภาพประกอบ ทั้งนี้เพื่อเป็นกรณีศึกษาให้ผู้เรียน จากนั้นให้ผู้เรียนอภิปรายข้อดี-ข้อด้อยที่เกิดขึ้นจากกรณีศึกษา และให้ผู้เรียนบอกถึงโอกาสในการนำความรู้จากกรณีศึกษามาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองอย่างไร โดยสุดท้ายครูเป็นผู้สรุปประเด็นเรียนรู้ที่สำคัญ ดังนี้

- กรณีข้าวขวัญ ให้ชี้ประเด็นถึง การรวมตัวของชาวนาที่รวมตัวกันเพื่อจัดหาปัจจัยการผลิต และอนุรักษ์
- วัฒนธรรมดั้งเดิม
- กรณีไร้ละแสนให้ชี้ประเด็นถึงเจตนารมณ์ของการทดลองทำนาแบบผสมผสานที่จะมีรายได้หลาย
- ทางในการลดความเสี่ยงของชาวนา
- กรณีเทคนิคการทำนาโยน มีเจตนารมณ์เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงาน
- ควรพิจารณาให้ถ่วงถึงความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในด้านต่างๆ ก่อนนำวิถีคิดหรือเทคโนโลยีต่างๆ มาประยุกต์ใช้

4. สื่อเรียนรู้ที่แนะนำ

บทความและภาพประกอบ เรื่อง การทำนาอินทรีย์มูลนิธิข้าวขวัญ กลุ่มชาวนาทำนาไร้ละแสนกลุ่มชาวนาทำนาโยน

5. ผลลัพธ์ที่เกิดจากการเรียนรู้/คุณลักษณะที่พึงประสงค์

ผู้เรียนมีความทันสมัย เป็นผู้้นำการเปลี่ยนแปลง และชวนหาความรู้อยู่ตลอดเวลา

6. วิธีและเกณฑ์การประเมินผล

ผู้สอนประเมินระดับการมีส่วนร่วมของผู้เรียน โดยวิธีสังเกตการณ์ และให้ค่าระดับคะแนนเป็น Hedonic scale (ตั้งแต่ 1-10 แต้ม)

7. บันทึกผลสรุปการจัดการเรียนรู้

หน่วยเรียนที่ 13

ชื่อหน่วย : การเก็บเกี่ยวและการเก็บรักษาอย่างมีคุณค่า

1. มาตรฐานการเรียนรู้

- 1.1 เรียนรู้ลักษณะการเคลื่อนไหวของสินค้าเกษตรตามฤดูกาล (seasonal effect)
- 1.2 เรียนรู้และเข้าใจเทคโนโลยีการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวที่มีต่อคุณภาพข้าว
- 1.3 เรียนรู้และมีทักษะจากแนวปฏิบัติที่ดีของการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว และการเก็บรักษาคุณภาพข้าว

2. สาระการเรียนรู้

- 2.1 การเคลื่อนไหวของสินค้าเกษตรตามฤดูกาล (Seasonal effect)
- 2.2 กระบวนการเทคโนโลยีการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดี ที่เป็นการเพิ่มคุณภาพสินค้าข้าวให้ได้มาตรฐาน

3. กิจกรรมการเรียนรู้

- 3.1 ครูแนะนำมาตรฐานข้าว (กระทรวงพาณิชย์) 2540
- 3.2 ครูอธิบายและแสดง flow chart กระบวนการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวข้าวที่เหมาะสม ที่มีผลต่อการเพิ่มคุณภาพตามมาตรฐาน
- 3.3 ครูอธิบายลักษณะการเคลื่อนไหวของข้าวตามฤดูกาล (seasonal effect) โดยยกแผนภาพประกอบ โดยชี้ให้เห็นว่าราคาข้าวสูง คือ ช่วงที่ยังไม่มีการเก็บเกี่ยวและข้าวออกสู่ตลาดน้อย ตรงกันข้าม ราคาข้าวต่ำ คือ ช่วงระหว่างการเก็บเกี่ยว และออกสู่ตลาดมาก
- 3.4 ครูหยิบยกบทความและภาพประกอบตัวอย่างกรณีศึกษาข้าวคุณธรรม ข้าวสังข์หยดจังหวัดระนอง ธนาคารข้าว การรวมขายผ่านกลไกสหกรณ์การเกษตร เป็นต้น โดยชี้ให้เห็นถึงกระบวนการหรือวิธีปฏิบัติที่ดีของการเก็บรักษาที่จะนำไปสู่การสร้างคุณค่าให้กับผลผลิตข้าวได้จริงอย่างเป็นรูปธรรม
- 3.5 ผู้เรียนอภิปรายเพื่อหาแนวทางปรับปรุงกระบวนการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวและการเก็บรักษา เพื่อเพิ่มมูลค่าข้าวให้สูงขึ้น

4. สื่อเรียนรู้ที่แนะนำ

- 4.1 เอกสารแสดงรายละเอียดมาตรฐานสินค้าข้าว 2540 ของกระทรวงพาณิชย์
- 4.2 flow chart กระบวนการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวข้าวที่เหมาะสม
- 4.3 แผนภาพประกอบการเคลื่อนไหวของข้าวตามฤดูกาล
- 4.4 บทความและภาพประกอบตัวอย่างกรณีศึกษาข้าวคุณธรรม ข้าวสังข์หยดจังหวัดระนอง ธนาคารข้าว การรวมขายผ่านกลไกสหกรณ์การเกษตร

5. ผลลัพธ์ที่เกิดจากการเรียนรู้/คุณลักษณะที่พึงประสงค์

ชวานารอบรู้ เท่าทัน และมีความสามารถในการจัดการผลผลิตอย่างในจังหวะเวลาที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดบนฐานพึ่งพาตนเอง

6. วิธีและเกณฑ์การประเมินผล

ผู้สอนประเมินระดับการมีส่วนร่วมของผู้เรียน โดยวิธีสังเกตการณ์ และให้ค่าระดับคะแนนเป็น Hedonic scale (ตั้งแต่ 1-10 แต้ม)

7. บันทึกผลสรุปการจัดการเรียนรู้

หน่วยเรียนที่ 14

ชื่อหน่วย : บนเส้นทางสู่ระบบคุณค่าและการค้าที่เป็นธรรม

1. มาตรฐานการเรียนรู้

- 1.1 รู้กลไกการค้าในรูปแบบต่างๆ และสามารถเปรียบเทียบผลตอบแทนที่ได้รับ
- 1.2 รู้แนวทางการสร้างเครือข่ายเพื่อเข้าสู่ระบบการค้าที่เป็นธรรม

2. สาระการเรียนรู้

- 2.1 ระบบการค้าข้าวรูปแบบต่างๆ และผลที่มีต่อเกษตรกร (ระบบค้าข้าวสหกรณ์/ระบบค้าข้าวเอกชน/ระบบค้าข้าวตามนโยบายรัฐ/ระบบค้าข้าวแบบมีสัญญาข้อตกลง)
- 2.2 หลักการการค้าที่เป็นธรรมและแนวปฏิบัติ/กรณีศึกษา FLO (กรณีข้าวแพร่เทรดของสหกรณ์การเกษตรสารภีโคกชัย จำกัด)
- 2.3 แนวทางสร้างสรรค์การนำผลผลิตสู่ระบบการค้าที่เป็นธรรม

3. กิจกรรมการเรียนรู้

3.1 ครูใช้แผนภาพและข้อมูลประกอบเพื่ออธิบายเกี่ยวกับระบบค้าข้าวสหกรณ์/ระบบค้าข้าวเอกชน/ระบบค้าข้าวตามนโยบายรัฐ/ระบบค้าข้าวแบบมีสัญญาข้อตกลง โดยชี้ให้ผู้เรียนเห็นถึงประโยชน์ที่ตนเองจะได้รับจากแต่ละระบบ และเปรียบเทียบความแตกต่างที่ตนเองได้รับจากแต่ละระบบ

- กรณีระบบค้าข้าวสหกรณ์ : ชาวนาอยู่ในฐานะสมาชิก และใช้หลักการรวมขายผ่านกลไกสหกรณ์ และจะได้รับเงินเฉลี่ยคืนตามส่วนธุรกิจในฐานะเจ้าของ และได้รับสวัสดิการในส่วนที่สหกรณ์จัดให้
- ระบบค้าข้าวเอกชน : แม้เกษตรกรจะสามารถขายข้าวได้สะดวก ได้รับเงินสด แต่มักถูกเอารัดเอาเปรียบ ไม่มีอำนาจต่อรอง
- ระบบค้าข้าวตามนโยบายรัฐ : แม้ว่าจะช่วยแก้ปัญหาที่ชาวนาขายข้าวไม่ได้ราคา แต่ในทางปฏิบัติ
- ผลประโยชน์จากโครงการแทรกแซงของรัฐอาจไม่ถึงเกษตรกรอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย และทำให้ความสามารถในการผลิต
- ข้าวของชาวนาไทยที่เป็นมืออาชีพลดลง และไม่สามารถแข่งขันได้ในอนาคต
- ระบบค้าข้าวแบบมีสัญญาข้อตกลง (contact farming) : แม้ว่าหลักการจะดูดีในแง่ช่วยลดความเสี่ยงด้านการขายผลผลิต แต่ในทางปฏิบัติชาวนามักไม่รู้เท่าทันเงื่อนไขในสัญญาจึงตกเป็นเบี้ยล่างของคู่ค้าเป็นส่วนใหญ่

3.2 ครูนำเสนอแผนภาพและข้อมูลระบบการผลิตและการจำหน่ายสำหรับกรณีข้าวแพร่เทรดของสหกรณ์การเกษตรสารภีโคกชัย จำกัด และระบบการจัดการโซ่อุปทานของเครือข่ายคุณค่าข้าวคุณธรรม จังหวัดยโสธร โดยชี้ให้เห็นถึงแนวทางการสร้างคุณค่า และประโยชน์ที่ชาวนาได้รับ ดังนี้

- กรณีข้าวแพร่เทรดของสหกรณ์การเกษตรสารภีโคกชัย จำกัด : ชาวนามีตลาดรับซื้อข้าวที่แน่นอน
- ได้ราคาดีกว่าการขายข้าวในตลาดทั่วไป แต่ตลาดจะแคบ ขายในวงลูกค้าจำกัด
- เครือข่ายคุณค่าข้าวคุณธรรม จังหวัดยโสธร : กลุ่มชาวนามีตราสินค้าเป็นของตนเอง ผู้บริโภคมี
- ความจงรักภักดีในตราสินค้าข้าวคุณธรรม มีพันธมิตรธุรกิจที่สนับสนุนด้วยความรักความผูกพันในตราสินค้า จึงทำให้มี
- ตลาดรองรับอย่างแน่นอน และได้ราคาสูงกว่าตลาด และที่สำคัญชาวนาสามารถกำหนดราคาได้ด้วยตนเอง

3.3 ผู้เรียนอภิปรายร่วมกันเพื่อสร้างสรรค์ระบบการผลิตและการค้าข้าวที่กลุ่มอยากให้เป็น จากนั้นครูมอบหมายให้ผู้เรียนจัดทำผลงานโดยเขียนรายละเอียดระบบสร้างสรรค์ตามกรอบที่แสดงกิจกรรมการเชื่อมโยงของพันธมิตรในระดับต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เพื่อนำผลผลิตข้าวเปลือกสู่กลุ่มเป้าหมายที่ต้องการ

4. สื่อเรียนรู้ที่แนะนำ

4.1 แผนภาพและข้อมูลประกอบเพื่ออธิบายเกี่ยวกับระบบค้าข้าวสหกรณ์/ระบบค้าข้าวเอกชน/ระบบค้าข้าวตามนโยบายรัฐ/ระบบค้าข้าวแบบมีสัญญาข้อตกลง

4.2 แผนภาพและข้อมูลระบบการผลิตและการจำหน่ายสำหรับกรณีข้าวแฟร์เทรดของสหกรณ์การเกษตรสารภีโคกชัย จำกัด และระบบการจัดการโซ่อุปทานของเครือข่ายคุณค่าข้าวคุณธรรม จังหวัดยโสธร

4.3 กรอบการเชื่อมโยงพันธมิตรในระดับต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ

5. ผลลัพธ์ที่เกิดจากการเรียนรู้/คุณลักษณะที่พึงประสงค์

ชาวนาเกิดความคิดสร้างสรรค์ในการจัดการโซ่อุปทานเพื่อนำไปสู่การค้าที่เป็นธรรม

6. วิธีและเกณฑ์การประเมินผล

ครูประเมินจากผลงานสร้างสรรค์การจัดการโซ่อุปทานในการผลิตและจำหน่ายข้าวในกลุ่มชาวนา

7. บันทึกผลสรุปการจัดการเรียนรู้

หน่วยเรียนที่ 15
ชื่อหน่วย : เรียนรู้และพัฒนา

1. มาตรฐานการเรียนรู้

ผู้เรียนได้รับความรู้และมีทักษะที่จะไปสู่กระบวนการปรับทัศนคติ วิธีคิด และสร้างสรรค์การทำงาน สู่การเป็นชาวนามืออาชีพ เพื่อวิถีชีวิตที่ดีกว่า

2. สาระการเรียนรู้

ประมวลความรู้ที่ได้รับจากหน่วยเรียนที่ 1-14

3. กิจกรรมการเรียนรู้

3.1 ครูเปิดวิดีโอทัศน์เปิดตัวหลักสูตรอีกครั้ง

3.2 ครูนำอภิปรายร่วมกับผู้เรียนในชั้นเรียน โดยใช้เทคนิคแผนที่ความคิด (mind map) เพื่อประมวลความรู้รวบยอดที่ได้รับจากหน่วยเรียนที่ 1-14 โดยตั้งประเด็นคำถามกับผู้เรียน ดังนี้

3.2.1 ผู้เรียนได้รับความรู้ใหม่อะไรบ้าง

3.2.2 ผู้เรียนทราบแนวปฏิบัติที่คืออะไรบ้าง ที่คาดว่าจะนำไปใช้ประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมได้

3.2.3 หลังจบหลักสูตรนี้แล้ว วันนี้ผู้เรียนมีแนวคิดเกี่ยวกับอาชีพทำอย่างไร

3.3 ผู้เรียนทำแบบทดสอบหลังจบหลักสูตร (post test)

4. สื่อเรียนรู้ที่แนะนำ

4.1 วิดีทัศน์เปิดตัวหลักสูตร

4.2 flip chart สำหรับทำแผนที่ความคิด 3.2.1, 3.2.2, 3.2.3

4.3 แบบทดสอบหลังจบหลักสูตร (post test)

5. ผลลัพธ์การเรียนรู้/คุณลักษณะที่พึงประสงค์

“รักษาคูณธรรม คิดสร้างสรรค์และแบ่งปัน

มีศรัทธาในอาชีพ ใฝ่หาความรู้ตลอดเวลา

เพื่อสานต่ออาชีพการทำงาน ในแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน”

6. เกณฑ์การประเมิน

ครูประเมินจากแผนที่ความคิด 3.2.1, 3.2.2, 3.2.3

และแบบทดสอบหลังจบหลักสูตร (post test)

7. บันทึกผลสรุปการจัดการเรียนรู้

3.8 การออกแบบเครื่องมือประเมินการเรียนรู้

ตามแนวความคิดการพัฒนาหลักสูตรของโครงการนี้อาศัยการออกแบบย้อนกลับ หรือ backward design ในการนี้ได้กำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในผู้เรียนไว้ การออกแบบการประเมินการเรียนรู้จึงต้องคำนึงถึงว่า หลักสูตรที่ผู้เรียนได้รับนั้นจะสามารถนำผู้เรียนไปสู่การสร้างคุณลักษณะดังกล่าวได้มากน้อยเพียงไร ในที่นี้ได้ออกแบบการประเมินแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ 1) การประเมินด้วย “แบบประเมินความคิดเห็นของผู้เรียน” ซึ่งจะประเมิน 2 ครั้ง โดยใช้แบบประเมินเดียวกัน คือ ประเมินครั้งที่แรก ผู้เรียนประเมินตนเองก่อนเริ่มเข้าเรียนตามหลักสูตร (pre-test) และประเมินครั้งที่สอง ผู้เรียนประเมินตนเองหลังจากเรียนครบหลักสูตร (post-test) และ 2) การประเมินโดยการสังเกตในภาพรวมถึงการเปลี่ยนแปลงในกลุ่มผู้เรียนเป้าหมาย การประเมินขั้นนี้กระทำโดยครูพื้นที่ที่เป็นผู้ถ่ายทอดเนื้อหาและจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร การสังเกตการณ์ดังกล่าวเน้นไปที่การวิเคราะห์ถึงการปรับปรุงในแง่ทัศนคติ วิธีคิด และความรู้ที่เอื้อต่อการประกอบอาชีพทำนาและการดำรงวิถีชีวิตไปด้วยกันอย่างมีสุข ซึ่งได้สะท้อนแนวทางการประเมินนี้ไว้ในแบบประเมินความคิดเห็นของผู้เรียน ดังรายละเอียดกรอบที่ 4 ต่อไปนี้

กรอบที่ 4
เครื่องมือประเมินการเรียนรู้

แบบประเมินความคิดเห็นของผู้เรียน
โครงการวิจัย “ลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำงานเกษตรเชิงธุรกิจ
: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”

ส่วนที่ 1 ความคิดเห็นของผู้เข้ารับการเรียนรู้

คำชี้แจง จงใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องแสดงความคิดเห็นที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

ประเด็นความคิดเห็น	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1. ท่านมีความรู้เรื่องการทำงานในระดับที่ไม่น้อยหน้าใคร					
2. แม้ชานาจะเก่งอย่างไร ถ้ารัฐบาลไม่ช่วยเรื่องตลาดก็คงไปไม่รอด					
3. รู้ทั้งรู้ว่าการใช้สารเคมีย่อมส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม แต่ปากท้องและรายได้ต้องมาก่อน					
4. การให้ความร่วมมือกับหน่วยราชการ ถือเป็นหน้าที่และมีความสำคัญแม้จะต้องเสียเวลาและกระทบต่อการทำมาหากิน					
5. ความเสี่ยงในการทำงานเป็นเรื่องของชะตากรรม อะไรจะเกิดมันก็เกิด					
6. ชานารุ่นใหม่ต้องใส่ใจในเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพราะวัฒนธรรมและการพึ่งพามันไม่มีเหลือให้นึกถึงอีกแล้ว					
7. ท่านเชื่อในสุภาษิตที่ว่า “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน” มากกว่า “การพึ่งพาและร่วมมือกับคนอื่น”					
8. ชานาไม่มีทางเลือกมากนักในการขายข้าว เพราะยังงังก็ต้องขายให้เจ้าประจำ					
9. การวางแผนการทำงานก็สำคัญนะ แต่ตอนนี้ยังมีสิ่งอื่นต้องไปทำและสำคัญกว่า					
10. เงินออมของท่าน คือ เงินที่เหลือจากค่าใช้จ่าย					
11. แม้ว่าค่าใช้จ่ายและสารเคมี จะทำให้ต้นทุนการทำงานสูง แต่ชานาก็ไม่มีทางเลือกอื่น					
12. ไม่เคยรู้เลยว่าข้าวที่เราขายไปแล้ว มันไปไหนต่อหรือไปอยู่ในมือของใครบ้างและใครคือผู้บริโภคคนสุดท้าย					
13. ถ้าให้ชานามาลงรายละเอียดเรื่องการเก็บเกี่ยว เก็บรักษาข้าวเพื่อรักษาคุณภาพข้าว เห็นทีจะทำได้ยาก					
14. แม้จะรู้ว่าราคาข้าวจะขึ้นลงตามฤดูกาล แต่เรามีความจำเป็นต้องขายทันที					
15. ความรู้สึกของท่าน คิดว่า การขายข้าวผ่านสถาบันเกษตรกร ไม่แตกต่างจากการขายข้าวให้พ่อค้า					
16. ทางรอดอีกทางหนึ่งคือการเข้าร่วมโครงการกับบริษัทใหญ่ๆ ที่มีเมล็ดพันธุ์ที่ดีมาขายแล้วสัญญาว่าจะรับซื้อข้าว					
17. ถ้ามีทางเลือกท่านก็ไม่อยากให้ลูกหลานทำนา					
18. โครงการรับจำนำข้าวเป็นประโยชน์ต่อชานาอย่างแท้จริง					
19. การทำนาอินทรีย์ไม่น่าจะเกิดผลดีต่อชานาเท่าใดนัก					
20. ท่านเป็นผู้หนึ่งที่ยอยากเป็นชานามีอาชีพ แต่ไม่ค่อยมั่นใจว่าจะทำได้					

กรอบที่ 4 (ต่อ)
เครื่องมือประเมินการเรียนรู้

ส่วนที่ 2 ข้อเสนอแนะ

1. ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานในอดีตที่ผ่านมาที่ท่านไม่สามารถแก้ไขได้ 3 ประการ
(เรียงลำดับความสำคัญจากมากไปน้อย)

1.1

1.2

1.3

2. ต้นทุน-ค่าใช้จ่ายในการทำงานต่อไร่ ในฤดูกาลที่ผ่านมา บาท ประกอบด้วย

2.1 ค่า

จำนวนเงิน

บาท

2.2 ค่า

จำนวนเงิน

บาท

2.3 ค่า

จำนวนเงิน

บาท

2.4 ค่า

จำนวนเงิน

บาท

2.5 ค่า

จำนวนเงิน

บาท

2.6 ค่า

จำนวนเงิน

บาท

2.7 ค่า

จำนวนเงิน

บาท

2.8 ค่า

จำนวนเงิน

บาท

2.9 ค่า

จำนวนเงิน

บาท

2.10 ค่า

จำนวนเงิน

บาท

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการแก้ปัญหาแก่ชาวนา (ให้เขียนบรรยาย)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3.9 พื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการทดสอบหลักสูตรเรียนรู้ใน 4 พื้นที่ ได้แก่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดชุมพร โดยคัดเลือกผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานมาพื้นที่ละประมาณ 10 คน ที่จะสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการทดสอบการเรียนรู้ในเนื้อหาหลักสูตร ซึ่งนับว่าเป็นเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายที่มีความเหมาะสมมากกว่าการคัดเลือกโดยใช้เกณฑ์อายุ ซึ่งแต่เดิมที่เริ่มทำโครงการนี้เคยกำหนดไว้ว่า กลุ่มเป้าหมายจะเป็นกลุ่มเยาวชนและผู้ที่ไม่เกิน 35 ปี เท่านั้น ทั้งนี้เงื่อนไขในการคัดเลือกขบวนการกลุ่มเป้าหมายมี 5 ประการ ดังรายละเอียดในกรอบที่ 5

กรอบที่ 5	
เงื่อนไขการคัดเลือกขบวนการกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่	
1) ต้องเป็นชาวพื้นที่ที่มีประสบการณ์อาชีพทำงานในพื้นที่ไม่น้อยกว่า 3 ปี	
2) ผ่านการพิจารณาของทีมวิจัยประจำพื้นที่ โดยใช้กลไกการประชุมกลุ่มย่อยในการรับรองคุณสมบัติ	
3) รับรองตนเองว่ามีเวลาในการทำกิจกรรมร่วมกับโครงการโดยไม่เกิดอุปสรรค	
4) ปัจจุบันทำมาด้วยตนเอง ไม่เป็นผู้จ้างทำมาโดยไม่ลงทำมาเอง หรือไม่ใช่เพียงแค่ผู้รับจ้างทำมา	
5) กลุ่มเป้าหมายเรียนรู้มีสัดส่วนเพศชายและหญิงที่เหมาะสม	

การกำหนดพื้นที่ทดลองอาศัยตัวแทนพื้นที่ของแต่ละภูมิภาคของประเทศ และเป็นพื้นที่ที่มีเครือข่ายความร่วมมือที่จะสามารถลงร่วมปฏิบัติการตามแนวทางและระยะเวลาการทำงานของโครงการนี้ได้ โดยกำหนดพื้นที่กลุ่มเป้าหมายและผู้ประสานงานในพื้นที่ ไว้ดังนี้

1) กลุ่มพื้นที่ จังหวัดมหาสารคาม	รับผิดชอบโดย	คุณเก็นศักดิ์ ศรีสาย
2) กลุ่มพื้นที่ จังหวัดสิงห์บุรี	รับผิดชอบโดย	คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค
3) กลุ่มพื้นที่ จังหวัดเชียงราย	รับผิดชอบโดย	คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค
4) กลุ่มพื้นที่ จังหวัดชุมพร	รับผิดชอบโดย	คุณวินัย เมฆดำ

ทั้งนี้ ทีมวิจัยเห็นตรงกันว่า จะสำรองพื้นที่จังหวัดชัชวาทบุรีสำหรับการทดสอบหน่วยเรียนรู้ตามหน่วยที่เกิดข้อจำกัดในบางพื้นที่เพื่อเติมเต็มในเวทีถอดบทเรียนในการปรับปรุงหลักสูตรเรียนรู้ โดยทีมนักวิจัยหลักรับผิดชอบ

3.10 แนวทางการจัดการการเรียนรู้ในพื้นที่

การจัดการการเรียนรู้จะเป็นขั้นตอนที่ดำเนินงานโดยนักวิจัยพื้นที่เป็นหลัก โดยผ่านผู้ประสานงานพื้นที่ และมีการหนุนเสริมจากผู้ทรงคุณวุฒิและคณะนักวิจัยหลัก โดยทีมงานหลักที่อยู่ในพื้นที่หรือเรียกว่า “ครูพื้นที่” มีหน้าที่ถ่ายทอดเนื้อหาบทเรียนแต่ละหน่วยสู่ผู้เรียนตามกระบวนการจัดการการเรียนรู้ของหลักสูตร โดยอาศัยกรอบมาตรฐานการเรียนรู้ หน่วยสาระการเรียนรู้ ผลลัพธ์ในตัวผู้เรียน และการประเมินผลการเรียนรู้ ตามที่ทางโครงการกำหนดออกแบบไว้ ทั้งนี้ในระยะเวลาการดำเนินงานโครงการนี้

คาดหวังให้ครูพื้นที่จัดบันทึกข้อสังเกตและผลการจัดการเรียนรู้ และให้ประเด็นข้อเสนอแนะแก่นักวิจัยในการปรับปรุงหลักสูตรที่กำลังทดสอบ

แนวทางการจัดการการเรียนรู้ในพื้นที่ควรเริ่มจากการทำความเข้าใจบริบทของพื้นที่ สิ่งแวดล้อม และตัวผู้เรียน เพื่อผู้สอนจะได้ค้นหาวิธีการที่จะสื่อสารและสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ เพื่อนำสาระความรู้ต่างๆ สู่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จนเกิดการยอมรับและอยากที่จะนำความรู้และความสามารถไปพัฒนาและเปลี่ยนแปลงตัวเองตามกรอบแนวคิดของหลักสูตรที่วางไว้ได้

แนวทางการจัดการเรียนรู้ในพื้นที่ จะเป็นไปตามโครงสร้างและกลไกการจัดการเรียนรู้ ดังรูปที่ 3.5 ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ส่วน ได้แก่

1) การจัดทำ “คู่มือหลักสูตรเรียนรู้” ประกอบด้วย 15 หน่วยเรียนรู้ แต่ละหน่วยเรียนรู้จะมีความเฉพาะในเรื่องมาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ แนวคิดสำคัญ (key concept) ผลลัพธ์ที่คาดหวังในผู้เรียน กิจกรรมการเรียนรู้ และสื่อการเรียนรู้

2) การจัดทำ “คู่มือการจัดการเรียนรู้” (หรือแผนการจัดการเรียนรู้) จะยึดแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามกรอบในหลักสูตรที่กำหนดไว้ในแต่ละหน่วยเรียนรู้ ซึ่งทีมวิจัยในพื้นที่จะได้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ภายใต้บริบทของแต่ละพื้นที่ โดยผ่านการกลั่นกรองจากทีมผู้ทรงคุณวุฒิและทีมวิจัยหลัก จากนั้นจะเป็นการดำเนินการตามแผนการจัดการเรียนรู้ ส่วนระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้ กำหนดให้หน่วยละประมาณ 9 ชั่วโมง โดยตารางเวลาจะยืดหยุ่นตามสถานการณ์และความเหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่

3) การดำเนินงานตามแผนการจัดการเรียนรู้ ในส่วนนี้จะประกอบด้วยกิจกรรมหลายส่วน ได้แก่ การสรุปผลการจัดการเรียนรู้ตามหน่วยเรียนรู้ การจัดการศึกษาดูงานและการจัดทำโครงการ และการจัดเวทีเสวนาระดับจังหวัด และสรุปบทเรียนเพื่อใช้ในการปรับปรุงหลักสูตร

4) การดำเนินงานเพื่อวางแผนขยายผลในระยะต่อไป ในส่วนนี้ประกอบด้วย การเก็บข้อมูลในแต่ละพื้นที่และการจัดสนทนากลุ่มเป้าหมาย เพื่อประเมินสถานการณ์ที่เป็นทุนเดิมในพื้นที่ การวิเคราะห์โอกาสในการขยายผล กิจกรรมการประชาสัมพันธ์ผู้เกี่ยวข้อง ตลอดจนการสร้างเครือข่ายและแนวร่วมเพื่อการนำหลักสูตรต้นแบบที่ปรับปรุงแล้วนั้นไปใช้จริง

รูปที่ 3.5 แนวทางการจัดการเรียนรู้ในพื้นที่

ทั้งนี้ ในระหว่างวันที่ 28-30 กันยายน 2555 ทางโครงการได้จัดประชุมเพื่อเตรียมความพร้อมบุคลากรครูพื้นที่ ณ สำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี ส.ป.ก. อ.บางไทร จ.พระนครศรีอยุธยา ในการนี้มีตัวแทนครูพื้นที่จาก 4 พื้นที่เข้าร่วมประชุม วิทยากรดังนี้

1. ดร.ร่วมจิต นกเขา สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง วิทยาเขตชุมพร
2. อาจารย์สุกิจ มาลัยรุ่งสกุล วิทยาลัยการอาชีพปัว จังหวัดน่าน
3. อาจารย์เอกชัย ยุทธชัยวรกุล วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี สิงห์บุรี
4. ดร.สมบัติ ฤทธิเดช จังหวัดมหาสารคาม

ในการประชุมได้ให้แนวคิดของหลักสูตรกับครูพื้นที่ บอกถึงความคาดหวังและบทบาทของครูพื้นที่ที่มีต่อโครงการ ในที่ประชุมมีการถ่ายทอดเนื้อหาสาระหลักของหน่วยเรียนรู้จากคณะวิจัยหลักสู่ผู้ประสานงานและครูพื้นที่ แจ้งถึงแนวทางการศึกษาดูงานและการจัดทำโครงการของผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ขั้นตอนนี้จะเป็นการดำเนินงานที่มีการหนุนเสริมเวทีเรียนรู้โดยทีมผู้ทรงคุณวุฒิและทีมวิจัยหลัก นอกจากนี้ได้มีการนัดหมายกำหนดการดำเนินงานในพื้นที่ อาทิ การจัดทำปฏิทินการจัดการเรียนรู้ การจัดทำเอกสารคู่มือการจัดการเรียนรู้ ตลอดจนการประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อเตรียมการจัดเปิดเวทีเสวนาระดับจังหวัดในการเพิ่มพื้นที่เรียนรู้และถอดบทเรียนร่วมกันในการจัดทำหลักสูตร รายละเอียดการประชุมดังกล่าวปรากฏในภาคผนวกที่ 2

สำหรับการกำหนดข้อเสนอเชิงนโยบายอันเป็นผลจากการดำเนินโครงการวิจัย จะอาศัยข้อมูลที่ได้จากการจัดการเรียนรู้ในพื้นที่ตามแผนภาพข้างต้น และการวิเคราะห์ข้อมูลในประเด็นต่างๆ ดังแสดงในรูปที่ 3.6

รูปที่ 3.6 องค์ประกอบข้อมูลจากพื้นที่และประเด็นที่ต้องประเมินเพื่อใช้กำหนดข้อเสนอเชิงนโยบาย

บทที่ 4 ข้อมูลสถานการณ์พื้นที่กลุ่มเป้าหมาย

4.1 ข้อมูลสถานการณ์พื้นที่จังหวัดเชียงราย

4.1.1 ที่ตั้ง : ตำบลผางาม อ.เวียงชัย จ.เชียงราย

ลักษณะของการเกษตรเป็นเกษตรที่สูง และเกษตรพื้นราบ ข้อมูลผลผลิตข้าวของจังหวัดเชียงรายมีทั้งพื้นที่ที่ให้ผลผลิต เกิน 500 กก./ไร่ และน้อยกว่า 500 กก./ไร่ สำหรับพื้นที่ผางามผลผลิตข้าวในปี ประมาณ 650 กก./ไร่ รายได้ในราคาประกัน นอกจากนี้ มีข้าวโพด ลำไย ปัญหาที่พบเป็นเรื่องของโรค แมลง เพลี้ยกระโดด เมล็ดพันธุ์มีราคาสูง เมล็ดพันธุ์ไม่บริสุทธิ์ และปัญหาหนี้สิน ในพื้นที่ไม่มีโรงสีชุมชน มีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อ การปลูกข้าวของเกษตรกร ต้นทุนประมาณ 2,000 กว่าบาท/ไร่ ระบบการค้าข้าวเหมือนกับภาคกลาง ส่งผ่านพ่อค้าคนกลาง ปัจจัยที่เข้าไปเชื่อมโยงกับตัวพื้นที่ คือ นโยบายของรัฐบาล ศูนย์วิจัยข้าวเข้ามาเกี่ยวข้อง ในการตั้งศูนย์ข้าว 10 ศูนย์ มีโครงการฟื้นฟูศูนย์ข้าวชุมชน และนโยบายด้านราคา ซึ่งมีผลกับแรงจูงใจของเกษตรกรทั้งประเทศ และจากข้อมูลของคุณวีระ หอยสังข์ และการลงพื้นที่ พบว่า สถานการณ์ที่เป็นทุนเดิมและเป็นจุดแข็งของพื้นที่ ตัวเกษตรกรมีการรวมกลุ่ม วิสาหกิจชุมชน มีผลิตภัณฑ์ ส.ป.ก. ได้ทำแผนแม่บทในการพัฒนาเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน ในการพัฒนาโครงการสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภค และโครงการนิคมการเกษตรข้าว โอกาสและเงื่อนไขที่จะขยายผลหรือยกระดับเป็นต้นแบบ เนื่องจากตัวชุมชนมีความเข้มแข็งในกระบวนการรวมกลุ่ม พื้นที่เป้าหมายอยู่ในโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ และความคาดหวังของเกษตรกรให้อาชีพเกษตรกรสามารถสร้างแรงจูงใจให้บุตรหลานกลับมาทำอาชีพเกษตรกรได้

รูปที่ 4.1 แผนที่ อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

4.1.2 การผลิตข้าวของจังหวัดเชียงราย

ข้าวนาปี ผลผลิตเฉลี่ย 636.17 กิโลกรัมต่อไร่ 3.70 บาท/กก. ราคา 7.89 บาท

ข้าวนาปรัง ผลผลิตเฉลี่ย 794.68 กิโลกรัมต่อไร่ ต้นทุน 3.45 บาท/กก. ราคา 5.20

บาท

4.1.3 นโยบายรัฐที่เกี่ยวข้อง

- โครงการฟื้นฟูศูนย์ข้าวชุมชนในพื้นที่จังหวัดเชียงราย โดยคัดเลือกศูนย์นำร่อง ดำเนินการในปีงบประมาณ พ.ศ.2555 จำนวน 10 ศูนย์ (ศูนย์วิจัยข้าวเชียงราย)

- นโยบายด้านราคา

4.1.4 วิเคราะห์โอกาสและเงื่อนไขเพื่อขยายผล

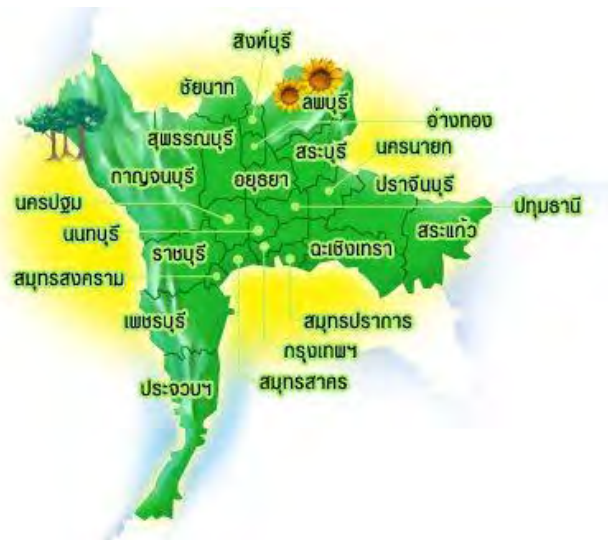
ชุมชนมีฐานการทำงานร่วมกันด้านวิสาหกิจ มีความรู้ความเข้าใจการจัดการกลุ่ม เบื้องต้น อยู่ในพื้นที่เป้าหมายของ กระทรวงเกษตรฯ ในโครงการเกษตรกรรุ่นใหม่ สามารถเชื่อมโยงการจัดการจัดสรรงบประมาณ เพื่อพัฒนาความรู้ต่อยอดเกษตรกรเฉพาะด้าน หรือความรู้เพื่อการจัดการกลุ่ม รวมทั้ง มีบุคลากรในการติดตามหนุนเสริมเกษตรกรให้เกิดความต่อเนื่อง และติดตามผลได้

สภาพเศรษฐกิจพื้นฐานของชุมชน สามารถสร้างแรงจูงใจในอาชีพเกษตรกรได้หากมีการหนุนเสริมความรู้ที่เป็นรูปธรรม

4.2 ข้อมูลสถานการณ์พื้นที่จังหวัดสิงห์บุรี

4.2.1 ที่ตั้ง : ต.ทองเอน อ.อินทบุรี จ.สิงห์บุรี

สิงห์บุรี เมืองอันยิ่งใหญ่ในประวัติศาสตร์ด้วยเรื่องราววีรกรรมของชาวบ้านบางระจัน ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ห่างจากกรุงเทพฯ เพียง 142 กิโลเมตร จังหวัดสิงห์บุรีตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2438 ในสมัยสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 เนื่องจากทรงพิจารณาเห็นว่า ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาเหนือจังหวัดอ่างทองนั้น มีเมืองเล็กเมืองน้อยอยู่ 3 เมือง คือ เมืองสิงห์บุรี เมืองอินทร์บุรี และเมืองพรหมบุรี ฉะนั้น จึงโปรดฯ ให้อยุบเมืองทั้งสามลงเป็นอำเภอ แล้วตั้งเมืองใหม่ขึ้นที่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาทางด้านทิศตะวันตก ณ ตำบลบางพุทรา โปรดฯ พระราชทานนามใหม่ว่า เมืองสิงห์บุรี

รูปที่ 4.2 แผนที่ จังหวัดสิงห์บุรี

ลักษณะทางภูมิศาสตร์เกษตร : ที่ราบลุ่มลำนน้ำ (ลุ่มน้ำเจ้าพระยา) วัตถุดิบกำเนิดดินตะกอนลำนน้ำ เหมาะสมกับการทำนา อยู่ในเขตชลประทาน พื้นที่ทำกินไม่นับสิทธิถือครอง 20-40 ไร่ เกษตรกรส่วนใหญ่ยังเช่าสิทธิทำกิน

4.3.2 นโยบายด้านการเกษตร

ยุทธศาสตร์ กรมส่งเสริมการเกษตร การส่งเสริมการผลิตและการจัดการสินค้าเกษตรการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรครอบครัวเกษตรกร องค์กรเกษตรกรวิสาหกิจชุมชนและชุมชนเกษตรกร การขับเคลื่อนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในภาคเกษตร

4.1.3 ภาครัฐเครือข่าย และทุนทางสังคมในพื้นที่

- วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีสิงห์บุรี
- เครือข่ายงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
- สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- ทักษะในการผลิตของเกษตรกร การใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือทุนแรง
- ความเข้มแข็งของเกษตรกรและการรวมกลุ่ม
- สถานภาพทางสังคมของเกษตรกร และเครือข่ายเชิงสังคมในพื้นที่

4.2.4 รูปแบบการผลิต

- แปลงนาขนาดใหญ่
- พืชเชิงเดี่ยว
- วงรอบการผลิต 2-3 รอบต่อปี (นาปรัง)
- สามารถจัดการน้ำในไร่นาได้
- ใช้ปัจจัยการผลิตสูง (เมล็ดพันธุ์, ปุ๋ย, สารกำจัดศัตรูพืช)
ต.ทองเอน อยู่นอกเขตชลประทาน แต่สามารถจัดการน้ำได้เนื่องจากมีประตูลำน้ำ

ระบายน้ำ

4.2.5 ปัญหาอุปสรรค และสภาพแวดล้อมของชาวนา

- สิทธิการถือครองที่ดิน และขนาดเฉลี่ยการถือครองที่ดิน
- รูปแบบการผลิตที่เป็นแปลงใหญ่ ทำให้เกษตรกรหันมาใช้แรงงานรับจ้าง และจักรกลทุนแรงทางการเกษตร มากกว่าแรงงานในครัวเรือน
- เกษตรกรสามารถเข้าถึงแหล่งทุนแต่ปัญหาต้นทุนปัจจัยการผลิตที่มีราคาแพง ทำให้เกษตรกรมีหนี้สินนอกระบบจากการทำนา

4.2.6 กรอบการจัดกระบวนการเรียนรู้ และความคาดหวัง

- ยกระดับการผลิตได้จากการลดต้นทุนการผลิต
- มีทางเลือกเพิ่มในการจัดการตลาด หรือช่องทางการจำหน่าย
- เกษตรกรสามารถปรับลดความเสี่ยง ในอาชีพชาวนา (รายจ่ายต้นทุนการทำนา และต้นทุนในวิถีชีวิต)
- เป็นต้นแบบในการเข้าถึงความรู้ และเทคโนโลยีการทำนาขั้นสูง (การจัดการแปลงนาเฉพาะพื้นที่)

4.3 ข้อมูลสถานการณ์พื้นที่จังหวัดชุมพร

4.3.1 ข้อมูลเชิงกายภาพของพื้นที่ โครงการกำหนดพื้นที่เป้าหมาย และคัดเลือกเกษตรกร ตัวอย่างที่อาศัยและเพาะปลูกอยู่ใน อำเภอปะทิว อำเภอท่าแซะ และอำเภอเมืองชุมพร รวม 10 ราย

อำเภอปะทิว ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัด การปกครองส่วนภูมิภาค อำเภอปะทิวแบ่งเขตการปกครองย่อยออกเป็น 7 ตำบล 70 หมู่บ้าน มีพื้นที่ 596 ตร.กม.ประชากร 46,024 คน (พ.ศ.2552) มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอข้างเคียง ดังนี้

- ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอบางสะพานน้อย (จังหวัดประจวบคีรีขันธ์)
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอไทย
- ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอเมืองชุมพร
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอท่าแซะ

อำเภอท่าแซะ ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของจังหวัด อำเภอท่าแซะแบ่งเขตการปกครองย่อย ออกเป็น 10 ตำบล 116 หมู่บ้าน มีพื้นที่ 1,485 ตร.กม.ประชากร 80,547 คน(พ.ศ.2552) มีอาณาเขต ติดต่อกับอำเภอข้างเคียงดังนี้

- ทิศเหนือ ติดต่อกับเขตตะนาวศรี และอำเภอบางสะพานน้อย (จังหวัดประจวบคีรีขันธ์)
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอปะทิว
- ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอเมืองชุมพร
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอกระบี่ (จังหวัดระนอง) และเขตตะนาวศรี (ประเทศพม่า)

อำเภอเมืองชุมพร ตั้งอยู่ทางตอนบนของจังหวัดพื้นที่ 748.39 ตร.กม.ประชากร 143,165 คน (พ.ศ.2552) ความหนาแน่น 191.29 คน/ตร.กม. มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอข้างเคียง ดังนี้

- ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอท่าแซะและอำเภอปะทิว
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอไทย
- ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอสวี
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอกระบี่ (จังหวัดระนอง)

4.3.2 การเพาะปลูกและวัฒนธรรมข้าว

ข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตร จังหวัดชุมพรมีประชากร 481,298 คน ประกอบอาชีพ เกษตรกรรม 245,000 คน หรือประมาณร้อยละ 50 ของประชากรทั้งหมด ด้านรายได้ของครัวเรือน เกษตรกรมีรายได้ที่เป็นเงินสด 180,002 คนต่อปี (ปี2552) แต่พบว่ารายได้ของครัวเรือนเกษตรกรดังกล่าว เป็นรายได้ที่มาจากผลผลิตทางการเกษตรเพียงครึ่งหนึ่ง หรือประมาณ 90,000 บาท ต่อปี ส่วนรายได้ที่เหลือของครัวเรือนเกษตรกรมาจากการทำนอกราชการเกษตร

ในด้านจำนวนประชากรที่ประกอบอาชีพเกษตรกรทั่วไปนั้น ครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมดใน ชุมพรมีอยู่ 12,824 ครัวเรือน (ปี2552)

สภาพการเพาะปลูก จากรายงานสถานการณ์การเพาะปลูกข้าวปี 2542-2552 ของ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร เขต 8 ข้อมูลในส่วนของจังหวัดชุมพร พบว่า ในปี 2552 มีพื้นที่การ เพาะปลูกข้าวนาปีอยู่เพียง 15,557 ไร่ และในปี 2553 เหลืออยู่เพียง 12,513 ไร่ ลดลงจากปี 2542 ซึ่งมีอยู่

50,235 ไร่ พื้นที่การเพาะปลูกข้าวของชุมพรเมื่อเทียบกับพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมดของภาคใต้ ที่มีอยู่ 1,877,553 ไร่ นับว่าไม่มากนัก ทั้งนี้พื้นที่การเพาะปลูกส่วนใหญ่จะอยู่ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ในขณะที่ผลผลิตเฉลี่ยอยู่ที่ 394 กก./ไร่ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์เฉลี่ยของภาคใต้

ฤดูกาลเพาะปลูก เริ่มเดือนมิถุนายน และเก็บเกี่ยวปลายเดือนกันยายนถึงตุลาคม ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นข้าวนาปี เนื่องจากพื้นที่อยู่นอกเขตชลประทาน มีพื้นที่สามารถเพาะปลูกข้าวนาปรังได้เพียง 1,849 ไร่ สอดคล้องกับข้อมูลพื้นที่เพาะปลูกส่วนใหญ่ของชุมพร จะเป็นพืชสวนผลไม้มากกว่ากลุ่มพืชไร่และนาข้าว ฤดูกาล

4.3.3 วิธีการเพาะปลูก และวัฒนธรรมข้าว

จากข้อมูลสถิติการเกษตรเบื้องต้นทำให้ทราบว่าการทำงานในจังหวัดชุมพร ลดลงอย่างต่อเนื่องและข้าวถือว่าไม่ใช่พืชเศรษฐกิจหลักของจังหวัด แต่อย่างไรก็ตามจากการศึกษาของ รุ่งจิตร์ และคณะ (2548) ได้ศึกษาข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับการฟื้นฟู การอนุรักษ์ และวิถีชีวิตเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่จังหวัดชุมพร โดยการจัดเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรผู้ปลูกข้าว อำเภอละ 50 ตัวอย่าง 8 อำเภอ รวม 400 ตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยปลูกข้าว คิดเป็นร้อยละ 87.50 แต่น่าเสียดายผู้ที่เคยปลูกข้าว และปัจจุบันไม่ปลูก เนื่องจากไม่มีพื้นที่ปลูกคิดเป็น ร้อยละ 59.50 และคิดว่าไม่คุ้มทุนคิดเป็น ร้อยละ 12.50 โดยส่วนใหญ่ปลูกข้าวไว้เพื่อกินเอง คิดเป็นร้อยละ 28.25 มีเพียง ร้อยละ 10.50 ที่ปลูกข้าวไว้เพื่อกินเองและขาย และร้อยละ 31 ไม่ตอบข้อมูล

การปลูกข้าวของจังหวัดชุมพรส่วนใหญ่ปลูกข้าวนา ร้อยละ 38.75 และข้าวไร่ ร้อยละ 15.5 ส่วนที่เหลือไม่ตอบ โดยส่วนใหญ่ปลูกข้าวพันธุ์ดั้งเดิมของจังหวัดชุมพรและพันธุ์ข้าวในบริเวณภาคใต้ ร้อยละ 22.25 และ 17.75 ตามลำดับ โดยให้เหตุผลว่าพันธุ์ข้าวที่ปลูกเหมาะสมกับสภาพพื้นที่และสภาพแวดล้อมและให้ผลผลิตดี คิดเป็นร้อยละ 29.75 และ 15.25 ตามลำดับ

ด้านแรงงานที่ใช้ในการปลูกข้าวส่วนใหญ่ใช้แรงงานคนร่วมกับเครื่องจักร ร้อยละ 20.25 และใช้แรงงานคนกับแรงงานสัตว์ในครัวเรือน ร้อยละ 13.25 และนำเสนอว่ามีการปลูกข้าวที่ใช้แรงงานคนด้วยวิธี “ลงแขก” อยู่ร้อยละ 9 และการปลูกข้าวส่วนใหญ่ต้องใช้ปุ๋ยเคมี เนื่องจากหาซื้อง่ายและให้ผลผลิตดี ร้อยละ 31 แต่ก็มีผู้ใช้ปุ๋ยอินทรีย์และพืชสมุนไพรโดยให้เหตุผลว่าจะได้ผลผลิตข้าวที่ปลอดภัยจากสารพิษส่งผลดีต่อสุขภาพประหยัดค่าใช้จ่าย คิดเป็นร้อยละ 25.25 และมีความเห็นว่าการปลูกข้าวแบบดั้งเดิมที่ใช้แรงงานคนและสัตว์เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวและชุมชน และการอนุรักษ์วัฒนธรรมที่ดีควรจะสืบทอดสู่อนุชนรุ่นหลัง ร้อยละ 70

การถ่ายทอดแนวความคิดเรื่องการปลูกข้าวแบบดั้งเดิมสู่เยาวชนรุ่นหลัง ส่วนใหญ่ได้เรียนรู้และสืบทอดวัฒนธรรมการปลูกข้าวแบบวิถีดั้งเดิมจากปู่ย่าตายาย ร้อยละ 74.25 และได้เรียนรู้จากชุมชนใกล้เคียง ร้อยละ 29.0 รวมทั้งมีความเห็นว่าการถ่ายทอดให้เยาวชนรุ่นหลังได้ตระหนักและซึมซับวิถีชีวิตการปลูกข้าวให้เยาวชนเห็นคุณค่าและสืบทอดการปลูกข้าวไว้เพื่อให้เกิดความมั่นคงด้านอาหารรวมทั้งวิถีการปลูกข้าวแบบดั้งเดิมที่มีการช่วยเหลือเกื้อกูลทั้งในครอบครัวและชุมชน จะนำไปสู่ความอบอุ่นของครอบครัวและความเข้มแข็งของชุมชน

วัฒนธรรมดั้งเดิมที่เกี่ยวกับการปลูกข้าว ส่วนใหญ่เห็นว่าควรอนุรักษ์วัฒนธรรมการทำขวัญข้าว การแรกนา การไหว้เจ้าที่ การไหว้เจ้าแม่โพสพและการทำขวัญข้าว เพื่อให้เห็นคุณค่าของข้าวและวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมเกี่ยวกับการปลูกข้าว

แนวทางในการรักษาความยั่งยืนวิถีชีวิตเกษตรกรผู้ปลูกข้าวให้อยู่คู่สังคมไทยที่ได้รับสมญานามว่าเป็นเมืองแห่งอู่น้ำ ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าควรรณรงค์ให้เด็กและเยาวชน ประชาชน เห็นถึงความสำคัญด้านอาหาร และปลูกฝังให้ประชาชนเห็นว่าอาชีพการทำนาปลูกข้าวเป็นอาชีพที่มีคุณค่า มีเกียรติ เป็นที่ยอมรับของทั้งระดับประเทศและนานาชาติประเทศ กำหนดราคาข้าวให้เหมาะสมกับภาวะเศรษฐกิจ รวมทั้งกำหนดแผนยุทธศาสตร์ในการฟื้นฟูและอนุรักษ์การปลูกข้าวให้ชัดเจน

4.3.4 พันธุ์กรรม และวิธีการเพาะปลูก

พันธุ์ข้าวที่เพาะปลูกส่วนใหญ่ในพื้นที่ เช่นพันธุ์ดอกขาม พันธุ์เล็บนก พันธุ์ภูเขาทอง และในปี พ.ศ.2548 ร่วมจิตร และคณะ นักวิจัยของสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง วิทยาเขตชุมพร ได้ออกสำรวจพันธุ์ข้าว และพื้นที่ปลูกข้าวไร่ในจังหวัดชุมพร โดยเฉพาะตำบลหินแก้ว อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร ซึ่งเป็นพื้นที่ปลูกข้าวไร่มากที่สุด พบว่าเกษตรกรยังคงปลูกข้าวไร่ไม่ถึง 10% ของพื้นที่ปลูกพื้นที่ส่วนใหญ่ได้เปลี่ยนสภาพเป็นสวนยางพารา และสวนปาล์มน้ำมัน และพันธุ์ข้าวไร่ที่เคยสำรวจพบหลายสายพันธุ์ได้สูญพันธุ์ไป พันธุ์ข้าวที่เกษตรกรปลูกไม่ได้มีการคัดแยกสายพันธุ์บริสุทธิ์ มีการปนของพันธุ์ข้าวอื่น ๆ ทำให้คุณภาพของพันธุ์เสื่อม

ปัจจุบันเกษตรกร อำเภอท่าแซะ มีผู้ปลูกข้าวไร่ ไม่น้อยกว่า 300 ครัวเรือน ส่วนเกษตรกรตำบลชุมโค อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร ได้จัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจข้าวไร่ชุมโคมีสมาชิก 35 ราย โดยอาศัยพื้นที่ปลูกในสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง วิทยาเขตชุมพร และกลุ่มวิสาหกิจข้าวไร่ชุมโคได้ช่วยในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวไร่เพื่อขยายผลไปสู่ชุมชนต่าง ๆ ในจังหวัดชุมพร โดยได้สนับสนุนพันธุ์ข้าวไร่ให้กับสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดชุมพร เพื่อให้เกษตรกรกู้ยืมเมล็ดพันธุ์จำนวน 190 กิโลกรัม โดยมอบให้เกษตรกร 31 ราย จากการขยายผลงานวิจัย ส่งผลให้เกษตรกรในจังหวัดชุมพรในหลายพื้นที่มีพันธุ์ข้าวไร่ที่สามารถปลูกไว้บริโภคในครัวเรือน ที่เหลือจากการบริโภคจำหน่ายในท้องถิ่น ที่ทำให้เกิดความมั่นคงทางอาหารในครัวเรือน และท้องถิ่น มีสภาพความเป็นอยู่การมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดี และพอเพียงของเกษตรกร

4.3.5 โอกาส และการพัฒนาอาชีพทำนาของพื้นที่ จากการสำรวจความคิดเห็นเกษตรกร โดยร่วมจิตรและคณะ พบว่า ส่วนใหญ่เกษตรกรผู้ตอบแบบสำรวจมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความจำเป็นในเรื่องของการฟื้นฟูและการอนุรักษ์การปลูกข้าวด้วยเหตุผลหลัก ๆ ดังนี้

- ด้านภูมิประเทศและภูมิอากาศที่เหมาะสม จังหวัดชุมพรมีสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศที่เหมาะสมกับการปลูกข้าวทั้งข้าวนาและข้าวไร่
- ด้านเศรษฐกิจ การปลูกข้าวไว้กินเองจะทำให้สามารถลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ
- ด้านสังคมและวัฒนธรรม เป็นการปลูกฝังให้เยาวชน บุตรหลานเห็นความสำคัญและคุณค่าของข้าว การปลูกข้าวด้วยวิถีดั้งเดิม วัฒนธรรมและพิธีกรรมในการปลูกข้าว รวมทั้งกตัญญูต่อบรรพบุรุษผู้สืบทอดการปลูกข้าว เนื่องจากเป็นวิถีที่ต้องเอื้ออาหาร และพึ่งพาซึ่งกันและกันทั้งด้านความรู้ในการจัดการ และด้านแรงงาน
- ด้านความมั่นคงและปลอดภัยของอาหาร ทำให้มั่นใจว่าจะมีอาหารที่ปลอดภัยต่อสุขภาพไม่ว่าจะเกิดสถานการณ์วิกฤตใดๆ ขึ้น เช่น ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง สถานการณ์ภัยพิบัติ ฯลฯ

4.3.6 ข้อมูลอื่น ๆ

จากการดำเนินโครงการพัฒนาพื้นที่หนองใหญ่ตามพระราชดำริมีวัตถุประสงค์ของโครงการเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนจากอุทกภัย และเป็นแหล่งน้ำสำรองจังหวัดชุมพรได้ขยายผลโครงการเพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่มีต่อพสกนิกรชาวชุมพร โดยเฉพาะการนำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่เครือข่ายจากภูผาสุ่มหานที่น้อมนำไปปฏิบัติจนเกิดผลสำเร็จดำเนินการฝึกอบรมให้กับเกษตรกรในโครงการของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และเกษตรกรผู้พักชำระหนี้ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ในการขยายผลของศูนย์การเรียนรู้ได้นำความสำเร็จของการปฏิบัติมานำเสนอในรูปแบบพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต อำเภอปะทิว มีแนวคิดในการส่งเสริมให้คนชุมพรปลูกข้าวทำนาเพื่อการบริโภคโดยเฉพาะข้าวเหลืองปะทิว ซึ่งเป็นพันธุ์ข้าวนาพื้นเมืองของจังหวัดชุมพร และพันธุ์ข้าวไร่พื้นเมือง ซึ่งสามารถปลูกได้ในพื้นที่ที่มีน้ำน้อยทนต่อโรค โดยจังหวัดชุมพรมีพันธุ์ข้าวไร่พื้นเมืองอยู่ 9 สายพันธุ์ คือ พันธุ์ภูเขาทอง พันธุ์เล็บนก พันธุ์ดอกขาม พันธุ์นางเขียน พันธุ์สามเดือน พันธุ์นาคกรวย พันธุ์ข้าวดำ พันธุ์ข้าวเหนียวกาคำตันดำ และพันธุ์ข้าวเหนียวกาคำตันเขียว และเพื่อเป็นการรักษาพันธุ์ข้าวพื้นเมืองของจังหวัดชุมพรไม่ให้สูญพันธุ์ จึงได้มีการปลูกไว้ที่หนองใหญ่ นับตั้งแต่เปิดศูนย์เรียนรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โครงการพัฒนาพื้นที่หนองใหญ่ตามพระราชดำริ ในเดือนพฤศจิกายน 2552 จนกระทั่งถึงปัจจุบัน มีผู้เข้ามาศึกษาดูงานซึ่งเป็นคนจังหวัดชุมพรและจังหวัดใกล้เคียง รวมทั้งสิ้น 194 คณะ จำนวน 15,409 คน จำแนกเป็น ประชาชนทั่วไป 4,314 คน และนักเรียน/นักศึกษา 11,095 คน โดยจังหวัดชุมพรจะดำเนินการพัฒนาและบริหารจัดการให้เป็นศูนย์เรียนรู้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีความสมบูรณ์ และสามารถถ่ายทอดการปฏิบัติให้เกิดความมั่งคั่งอย่างยั่งยืนแก่คนชุมพรต่อไป (ร่วมจิตร์ และคณะ, 2554)

จากการสัมภาษณ์เกษตรกรในพื้นที่เป้าหมาย (28-29 เมษายน 2555) ในด้านรูปแบบการเพาะปลูกและความคิดเห็นของเกษตรกร พบว่า รูปแบบการผลิตข้าวเพาะปลูก เกษตรกรจะเพาะปลูกแบบข้าวไร่ในพื้นที่แปลงว่าง ขนาดประมาณ 3-5 ไร่ หรือบางแห่งจะปลูกร่วมกันในสวนยางพารา และไม้ผลอื่น ๆ ขนาดประมาณ 2-10 ไร่ เริ่มการเพาะปลูก วิธีการหยอดเมล็ดตามแบบของการปลูกข้าวไร่ และเก็บเกี่ยวโดยแรงงานคนเป็นหลัก โดยยังคงการใช้วิธีลงแขก

เป้าหมายของการเพาะปลูกส่วนใหญ่ คือ การปลูกไว้กินเองเนื่องจากเห็นว่าคุณภาพและรสชาติของสายพันธุ์ข้าวไร่ที่อร่อยและมีความคุ้นเคย แตกต่างจากการซื้อข้าวจากที่อื่นมาบริโภค และอีกส่วนหนึ่ง คือ ความภูมิใจที่ได้รักษาวัฒนธรรมข้าวของบรรพบุรุษไว้

4.4 ข้อมูลสถานการณ์พื้นที่จังหวัดมหาสารคาม

4.4.1 ที่ตั้ง/ลักษณะภูมิประเทศ/ลักษณะภูมิอากาศ/ธรณีวิทยาของพื้นที่/สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และทรัพยากรทางธรรมชาติ

ที่ตั้ง	บ้านหินลาด มีพื้นที่ 2,219 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อดังนี้
ทิศเหนือ	ติดกับบ้านแก่น้อย หมู่ที่ 3 ตำบลแวงน่าง อ.เมืองมหาสารคาม
ทิศใต้	ติดกับบ้านกุดแคน ตำบลหนองโนอ.เมืองมหาสารคาม
ทิศตะวันตก	ติดกับลำห้วยคะคาง
ทิศตะวันออก	ติดกับบ้านแวงน่าง ตำบลแวงน่าง อ.เมืองมหาสารคาม

รูปที่ 4.3 แผนที่แสดงที่ตั้งบ้านหินลาด จังหวัดมหาสารคาม

ลักษณะภูมิประเทศ เป็นที่ราบลุ่มมีความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 130 เมตร สภาพดินเป็นดินร่วนปนทราย เหมาะแก่การทำการเกษตรเพาะปลูก-เลี้ยงสัตว์

ลักษณะภูมิอากาศ โดยทั่วไปมี 3 ฤดู คือ ฤดูหนาว ฤดูฝน และฤดูร้อน ในฤดูร้อนจะมีอุณหภูมิสูงประมาณ 39.0 - 42.0 องศาเซลเซียส ในช่วงฤดูหนาวอุณหภูมิจะลดต่ำมาประมาณ 5.0 - 12.5 องศาเซลเซียส ฤดูฝนจะเริ่มประมาณกลางเดือนพฤษภาคมถึงประมาณช่วงเดือนตุลาคม มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยประมาณ 1,200 - 1,400 มิลลิเมตรต่อปี

ธรณีวิทยาของพื้นที่ ประกอบด้วยชั้นดินตะกอนที่สะสมในยุคควอเทอร์นารี และถูกรองรับด้วยชั้นหินผุในหมวดหินมหาสารคามที่มีอายุในช่วงยุคครีเตเชียตอนปลาย (Upper Cretaceous) ซึ่งสามารถอธิบายลักษณะของชั้นดินตามสภาวะแวดล้อมการตกตะกอนได้ดังนี้

- ตะกอนที่เกิดจากการสะสมตัวจากการพัดพาโดยลมหรือดินลมหอบ (Loess) ลักษณะชั้นดินประกอบด้วย ดินทรายขนาดเม็ดละเอียด สีน้ำตาลอ่อนถึงเหลืองอ่อนปนทรายแป้ง และมีดินเหนียวปนบ้างแต่มีปริมาณน้อย เกาะกันอยู่หลวม ๆ ไม่อัดแน่น ความหนาของชั้นดินลมหอบประมาณ 6 - 9 เมตร

- ดินศิลาแรงหรือดินลูกรัง (Laterite) พบชั้นดินศิลาแรงปนกรวด (Gravelly Laterite) เป็นชั้นที่วางตัวอยู่ด้านล่างชั้นดินลมหอบและพบบริเวณส่วนบนของชั้นกรวดอายุ ประกอบด้วยดินตะกอนที่มีขนาดเม็ดเท่าเม็ดกรวดปนทรายและดินเหนียวมีสีสนิมเหล็ก ความหนาที่พบประมาณ 1.5 เมตร

- ชั้นหินผุในหมวดหินมหาสารคาม (Weathered Mahasarakham) มีอายุอยู่ในยุคครีเตเชียตอนปลาย (Upper Cretaceous) ประกอบด้วยหินทรายแป้ง (Non Resistant Siltstone) มีสีน้ำตาลแดงถึงแดงเข้ม และหินทราย (Non Resistant Sandstone) สีน้ำตาลแดง โดยพบตั้งแต่ความลึก 8 - 10 เมตรลงไปจนกระทั่งที่ระดับความลึกประมาณ 20 เมตร

สิ่งแวดล้อมทางกายภาพและทรัพยากรทางธรรมชาติ

- แหล่งน้ำ ใช้น้ำเพื่อการเกษตรจากน้ำฝน และจากลำห้วยคะคาง

- พื้นที่สาธารณะ มีพื้นที่ป่าชุมชนใช้ในกิจกรรมส่วนรวมของชุมชนซึ่งร่วมกันปลูกไม้ใช้สอย จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ พื้นที่สำนักสงฆ์ 60 ไร่ และพื้นที่ดอนปู่ตา 50 ไร่ มีลักษณะเป็นป่าเต็งรังหรือป่าโคก (Dry Dipterocarp Forest) เป็นป่าทุติยภูมิ (Secondary Forest) ที่เคยผ่านการบุกรุกทำลายมาก่อน เป็นป่าโปร่ง ต้นไม้กระจายตัวกันค่อนข้างถี่ พันธุ์ไม้ขนาดใหญ่มีขนาดไม่โตมากนัก สูงประมาณ 5 - 12 เมตร เป็นป่าที่มีการผลัดใบในช่วงฤดูแล้ง มีพันธุ์ไม้ยืนต้นในพื้นที่อาทิเช่น ไม้พลวง ไม้เหียง ไม้เต็ง ไม้รัง มะกอก เกล็ดอน ส่วนไม้พื้นล่างประกอบด้วยพันธุ์ไม้ที่มีการปรับตัวให้เข้ากับระบบนิเวศที่แห้งแล้ง และเกิดไฟป่าเป็นประจำ เช่น เห็ด ไม้เพ็ก หญ้าคา กันครก กระเจียวแดง กระเจียวขาว และอีลอก เป็นต้น

มีเห็ดเกิดเกือบตลอดทั้งปี โดยจะให้ผลผลิตมากในช่วงฤดูฝน คือช่วงเดือนมิถุนายนถึงเดือนพฤศจิกายน ส่วนฤดูอื่น ๆ จะมีเห็ดดอกหรือไม้อื่นขึ้นอยู่กับปริมาณฝนที่ตก กล่าวคือ เห็ดส่วนมากจะออกหลังฝนตกประมาณ 2 - 3 วัน โดยปกติเห็ดจะออกซ้ำพื้นที่เดิม แต่เห็ดบางชนิดมีระบบนิเวศที่เฉพาะเจาะจง เช่น เห็ดตับเต่า เห็ดระโงก เห็ดตะไคล เห็ดแดง เห็ดน้ำหมาก และเห็ดถ่าน

สัตว์ป่าในพื้นที่มีไม่มากนักเนื่องจากการบุกรุกพื้นที่และสภาพพื้นที่ป่าไม่กว้างมากนัก สัตว์ป่าที่พบส่วนมากเป็นสัตว์ขนาดเล็กได้แก่ หนู แยก กิ้งก่า อึ่งอ่าง กบ เขียด งู พังพอน และนกชนิดต่าง ๆ นอกจากสัตว์ป่าแล้วแมลงยังเป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศภายในพื้นที่

พืชเศรษฐกิจสำคัญในจังหวัดมหาสารคามได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง อ้อยโรงงาน และยูคาลิปตัส พื้นที่เพาะปลูกทั้งหมดรวม 2,329,364 ไร่ ผลผลิตข้าวนาปีเฉลี่ย 493 กิโลกรัมต่อไร่ พื้นที่บ้านหินลาดตั้งอยู่ในเขตพื้นที่เพาะปลูกอำเภอเมืองมหาสารคามจำนวน 196,884 ไร่ ผลผลิตข้าวนาปีเฉลี่ย 462 กิโลกรัมต่อไร่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าผลผลิตเฉลี่ยภาพรวมจังหวัด

สรุปข้อมูลโรงสีภายในจังหวัดมหาสารคาม มีโรงสีขนาดกลางจำนวน 5 โรง โรงสีขนาดใหญ่จำนวน 9 โรง ร้านขายส่งจำนวน 1 ร้าน และทำข้าวจำนวน 21 ทำ ภายในอำเภอเมืองมีโรงสีขนาดใหญ่จำนวน 1 โรง ร้านขายส่งจำนวน 1 ร้าน และทำข้าวจำนวน 4 ทำ

4.4.2 ข้อมูลพื้นฐาน/พันธุ์ข้าว /ฤดูกาลเพาะปลูก

ข้อมูลพื้นฐานบ้านหินลาด

- มีประชากรทั้งสิ้น 325 คน จำนวนครัวเรือน 76 ครัวเรือน

- พื้นที่ทางการเกษตร ประมาณ 1,700 ไร่

- การประกอบอาชีพของครัวเรือน

ภาคการเกษตร

ทำนา 75 ครัวเรือน

เลี้ยงสัตว์ 50 ครัวเรือน

นอกภาคการเกษตร

ค้าขาย 6 ครัวเรือน

รับจ้าง 30 ครัวเรือน

รับราชการ 3 ครัวเรือน

ประกอบอาชีพอื่น ๆ 10 ครัวเรือน

- รายได้ของครัวเรือน/ต่อปี (ประมาณการ)

ภาคการเกษตร

ทำนา	21,000	บาท
เลี้ยงสัตว์	15,000	บาท

นอกภาคการเกษตร

ค้าขาย	15,000	บาท
รับจ้าง	600,000	บาท
รับราชการ	900,000	บาท
ประกอบอาชีพอื่น ๆ	80,000	บาท

รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน ประมาณ 30,000 บาทต่อปี

- หนี้สิน (ข้อมูลรวมทั้งหมดของหมู่บ้าน)

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์	100,000	บาท
สหกรณ์การเกษตรฯ	300,000	บาท
กลุ่ม/องค์กร/กองทุน	1,000,000	บาท
หนี้สินนอกระบบ	150,000	บาท

- การคมนาคม

ห่างจากอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม	18	กิโลเมตร
ห่างจากองค์การบริหารส่วนตำบล	2	กิโลเมตร
ถนนเข้าหมู่บ้าน ถนนลาดยาง 2 เส้นทาง ถนนลูกรัง 1 เส้นทาง		

พันธุ์ข้าว

- นาปี ข้าวหอมมะลิ 105 (ข้าวเจ้า) และ กข. 6 (ข้าวเหนียว)
- นาปรัง ชัยนาท 1 (ข้าวเจ้า) และ กข. 10 (ข้าวเหนียว)

ฤดูกาลเพาะปลูก

- นาปี เดือนมิถุนายน ถึง พฤศจิกายน
- นาปรัง เดือน ธันวาคม ถึง พฤษภาคม

4.4.3 ทูทางสังคม

กลุ่มเครือข่ายในพื้นที่

- กองทุนหมู่บ้าน
- กลุ่มเกษตรกรกรมทำนาแวงนาง
- กลุ่มสตรีแม่บ้าน
- กลุ่มสหกรณ์ร้านค้าบ้านหินลาด
- อาสาสมัครสาธารณสุข
- กลุ่มอาชีพ เลี้ยงไก่พื้นบ้าน/ไก่ไข่ เลี้ยงกบ เลี้ยงหมูป่า

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

- ด้านศิลปวัฒนธรรม/ประเพณีท้องถิ่น
นายสุทัศน์ แสนศรี
- ด้านงานฝีมือ ต่าง ๆ เช่น ช่างไม้ ช่างปั้น ช่างแกะ หัตถกรรม จักสาน ทอผ้า
นายสายัณห์ แสงบุญ
นางอ่อนจันทร์ เขียวศรี
นายอำนวย ไชยพิทา
- ด้านการเกษตร เช่น เพาะปลูก ขยายพันธุ์ ปรับใช้เทคโนโลยี
นายบุญมี บุตรราช
ทองดี อุทัยนาง
นางสัมพันธ์ กองมณี
- ด้านความเชื่อ โหราศาสตร์ ไสยศาสตร์
นายใบ โคช่วย
นายสุทัศน์ แสนศรี
- ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม/องค์กร/ชุมชน
นายพิชิต รัตเจริญ
นางศศิธร คำรินทร์
นายบุญช่วย ศรีไวย
นางอ่อนจันทร์ เขียวศรี

ประเพณี วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและการทำนา

- ประเพณี ฮีต 12

เดือนอ้าย	บุญเข้ากรรม
เดือนยี่	บุญคุณลาน
เดือนสาม	บุญข้าวจี
เดือนสี่	บุญพระเวส
เดือนห้า	บุญสงกรานต์
เดือนหก	บุญบั้งไฟ
เดือนเจ็ด	บุญข้าฮะ
เดือนแปด	บุญเข้าพรรษา
เดือนเก้า	บุญข้าวประดับดิน
เดือนสิบ	บุญข้าวสาก
เดือนสิบเอ็ด	บุญออกพรรษา
เดือนสิบสอง	บุญกฐิน

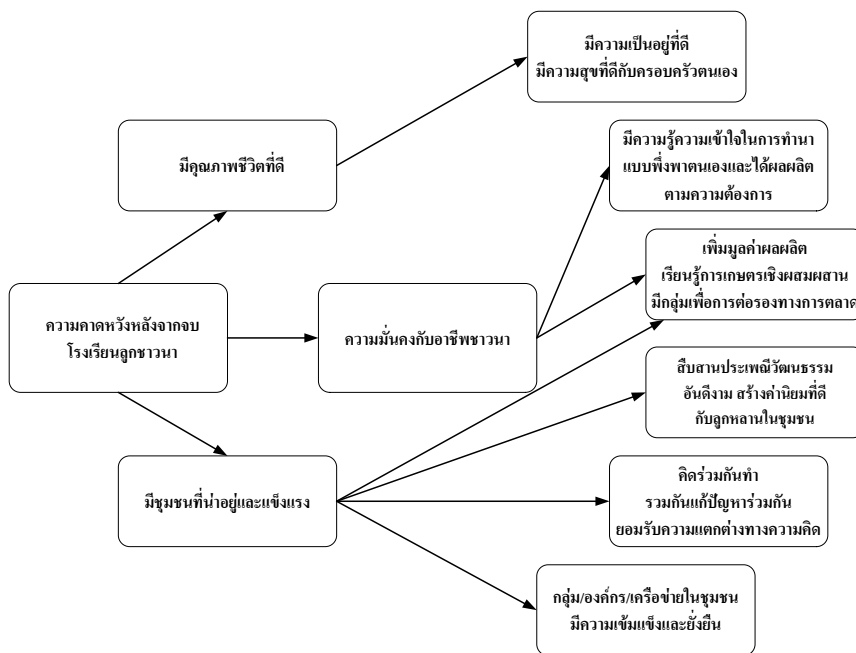
ศักยภาพของชุมชน

- 1) ปัจจัยภายในชุมชนที่เป็นจุดแข็ง (Strength)
 - เป็นหมู่บ้านที่ประหยัดคอตอมและมีความขยัน
 - คนในหมู่บ้านมีความรักสามัคคี
 - มีเงินทุนในชุมชน
 - ชุมชนอยู่ใกล้ตัวเมือง ใกล้ตลาด
- 2) ปัจจัยภายในชุมชนที่เป็นจุดอ่อน (Weakness)
 - ขาดน้ำทำการเกษตรในฤดูแล้ง
 - คนในชุมชนมีหนี้สิน
 - ความยากจนของครอบครัวและคนในชุมชน
 - การว่างงาน
 - ผลผลิตทางการเกษตรราคาตกต่ำ
- 3) ปัจจัยภายนอกชุมชนที่เป็นโอกาส (Opportunity)
 - ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขที่ให้หมู่บ้านได้เสนอโครงการและบริหารงบประมาณเอง
 - หน่วยงานราชการ องค์กรต่าง ๆ ในอำเภอและในตำบลสนับสนุนความรู้ต่าง ๆ ให้ชุมชน
 - องค์กรบริหารส่วนตำบลมีความเข้มแข็งและดูแลชุมชนเป็นอย่างดี
- 4) ปัจจัยภายนอกชุมชนที่เป็นข้อจำกัด (Threat)
 - หน่วยงานราชการขาดการบูรณาการทำงานร่วมกัน

อัตลักษณ์ของหมู่บ้าน

หมู่บ้านมีการประกอบอาชีพทำการเกษตร ทำนาปลูกข้าวไว้กิน ปลูกผักสวนครัว เลี้ยงสัตว์ การพัฒนาหมู่บ้านมุ่งเน้นเป็นหมู่บ้านเกษตรกรรม

4.4.4 ความคาดหวังของครูพื้นที่ต่อโครงการเป็นอย่างไร

รูปที่ 4.4 แผนผังความคาดหวังของครูพื้นที่

4.4.5. บทสะท้อนความรู้สึกของผู้เรียน

ปัญหาการทำนาที่พบในพื้นที่

- วัชพืช เช่น หญ้าสาบแรง้าสาบกา (หญ้าดอกแห้ง), ผักแว่น, ต้นโสน, หญ้าหวาย, หญ้าข้าวหนกก, หญ้าหนวดปลาตุก (หญ้าไข่เหี้ยด)
- ศัตรูพืช เช่น ปู, หอยเชอรี่
- โรค เช่น ตายดอกข้าว, ข้าวไม่ออกรวง, ใบต่าง, กล้าเป็นโรค, ข้าวแดง
- แห้งแล้ง ขาดน้ำ
- สภาพพื้นที่ เช่น ปัญหาดินขาดสารอาหารหลังจากทำการปรับพื้นที่, ดินเค็ม(นาเอี้ยด)

2.2 ความรู้ที่ต้องการ

- การทำเกษตรอินทรีย์ให้ได้ผลผลิตสูง
- การกำจัดวัชพืช หญ้าสาบแรง้าสาบกา (หญ้าดอกแห้ง)
- การเพิ่มผลผลิตในการทำนา
- การกำจัดโรคข้าว/กล้า
- การปรับปรุงดินและการเกษตรกรรมที่เหมาะสม
- การเก็บพันธุ์ข้าวที่เหมาะสมกับพื้นที่
- การกำจัดศัตรูพืช ปู หอยเชอรี่
- การศึกษาดูงาน
- การแก้ปัญหาภัยแล้ง
- การจัดการความรู้เพื่อจัดทำชุดความรู้ให้ลูกหลาน

2.3 โครงการที่อยากทำ

- การเพิ่มผลผลิตให้สูง ๆ
- การทำอาชีพเสริม
- การเก็บรวบรวมเมล็ดพันธุ์
- จุดเรียนรู้ + แปลงสาธิต

บทที่ 5

การดำเนินงานวิจัยในระยะต่อไป

แผนงานวิจัยในช่วงเวลานับจากนี้ไปจนถึงสิ้นสุดโครงการวิจัย มีรายละเอียดดังนี้ (ตารางที่ 5.1)

การประสานงานและเตรียมความพร้อมในพื้นที่เป้าหมาย หลังจากการเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการครูพื้นที่ 4 จังหวัด (จังหวัดเชียงราย จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดชุมพร) กับคณะนักวิจัย ระหว่างวันที่ 28-30 กันยายน 2555 ณ สำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี ส.ป.ก. อ.บางไทร จ.พระนครศรีอยุธยา แล้วนั้น ในเดือนตุลาคม 2555 ก่อนเริ่มทดสอบหลักสูตร ครูพื้นที่ร่วมกับนักวิจัยพื้นที่ที่จะได้มีการเตรียมความพร้อมและประสานงานผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่ นัดหมายเวลากับผู้เรียนกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งจัดทำปฏิทินการจัดการเรียนรู้

การจัดปฐมนิเทศกลุ่มเป้าหมาย เดือนพฤศจิกายนเป็นเดือนแรกของการจัดการเรียนรู้ ทางโครงการจึงจัดให้มีการพบปะกันระหว่างผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายใน 4 พื้นที่ อาทิ กลุ่มชาวนาเป้าหมาย ครูพื้นที่ นักวิจัยพื้นที่ นักวิจัยหลัก ตลอดจนเครือข่ายและเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการ รวมทั้งแนวทางการดำเนินการทดสอบหลักสูตรและความคาดหวัง

การจัดการเรียนรู้และประเมินผลผู้เรียน การดำเนินการส่วนนี้ใช้เวลาในการจัดการเรียนรู้ 7 เดือน ดำเนินการตามหลักสูตรที่ได้ออกแบบไว้ 15 หน่วยเรียนรู้ โดยการจัดการเรียนรู้กับกลุ่มเป้าหมายจริง ทั้งนี้มุ่งหวังให้กลุ่มเป้าหมายและครูพื้นที่ได้เป็นผู้สะท้อนประเด็นเนื้อหาหลักสูตร ตลอดจนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ เพื่อจะได้นำไปประมวลปรับเป็นหลักสูตรฉบับต้นแบบที่จะนำไปใช้จริงต่อไป การดำเนินงานส่วนนี้จะรวมถึงการประเมินผลการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย จะเป็นการประเมินตนเอง (pre-test และ post-test) ประกอบกับการประเมินโดยครูพื้นที่

การจัดศึกษาดูงาน เป็นกิจกรรมในหลักสูตรที่จะจัดขึ้นระหว่างวันที่ 25-27 มกราคม 2556 ใน 2 กรณีศึกษา คือ มูลนิธิธรรมะร่วมใจ จังหวัดยโสธร และบริษัท เจียเม็ง มาร์เก็ตติ้ง จำกัด จังหวัดศรีสะเกษ โดยกรณีแรกเป็นการศึกษาแนวทางการพัฒนาเครือข่ายการสร้างคุณค่าให้ผลผลิตข้าว (value creation) ที่อาศัยหลักการพึ่งพาและแบ่งปันกันของสมาชิก กรณีหลังเป็นการศึกษาการทำธุรกิจโรงสีข้าวที่ให้ความสนใจกับระบบการพัฒนาผลิตภัณฑ์คุณภาพที่ต้องใส่ใจรายละเอียดทุกขั้นตอนตลอดโซ่อุปทาน และมองเห็นช่องทางที่จะสร้างพันธมิตรในโซ่อุปทานบนฐานคิดการค้าที่เป็นธรรม

การจัดทำโครงการ เป็นกิจกรรมในหลักสูตรเช่นกัน โดยกลุ่มเป้าหมายแต่ละพื้นที่ภายใต้คำแนะนำของครูพื้นที่และนักวิจัยพื้นที่ จะได้นำแนวคิดและองค์ความรู้ที่ได้รับจากเนื้อหาสาระในหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติจริงในรูปโครงการที่ต่อยอดจากแนวทางการทำนาที่ปฏิบัติอยู่เดิม ระยะเวลาจัดทำโครงการ 5 เดือน (มกราคม-พฤษภาคม 2556) ทั้งนี้แต่ละพื้นที่จะได้จัดทำโครงการแสดงรายละเอียดของโครงการต่างๆ

การจัดทำคู่มือการเรียนรู้ เป็นการรวบรวมและเรียบเรียงเนื้อหาสาระของหลักสูตร จากสาระการเรียนรู้ของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีเจตนารมณ์ที่จะได้คู่มือเรียนรู้ประจำหลักสูตรที่เหมาะสมกับการเผยแพร่แก่สาธารณชน และการนำไปใช้ประโยชน์ในอนาคต

การจัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานในพื้นที่ ในช่วงเดือนพฤษภาคม-มิถุนายน 2556 ครูพื้นที่และนักวิจัยพื้นที่จะได้ร่วมกันจัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานในพื้นที่ตลอดระยะเวลา 7 เดือน โดยเน้นรายงานผลการทดสอบหลักสูตร ผลการจัดการเรียนรู้ และผลการประเมินกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะในรายละเอียดประเด็นต่างๆ ในสาระหน่วยเรียนรู้เพื่อนำไปปรับปรุงหลักสูตรใน 15 หน่วยเรียนรู้

การจัดเวทีเสวนาในส่วนกลางและระดับจังหวัด เพื่อการเผยแพร่แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตร เพื่อแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นที่จะเป็นประโยชน์ต่อการนำหลักสูตรไปขยายผลอย่างเป็นรูปธรรมในอนาคต

การประสานงานหน่วยงานเชิงนโยบายและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นสำหรับการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและสาธารณะ สำหรับการใช้ประโยชน์ของหลักสูตร

การจัดเวทีถอดบทเรียน ผลจากการดำเนินงานข้างต้นทั้งหมดจะนำไปสู่เวทีการถอดบทเรียนระหว่างคณะนักวิจัยหลักและนักวิจัยพื้นที่ในเดือนกรกฎาคม 2556 โดยจะได้ร่วมกันวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อหาข้อสรุปและจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย รวมทั้งนำไปจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ เอกสารรายละเอียดของหลักสูตร “ชาวนามืออาชีพ” ฉบับต้นแบบ และคู่มือการจัดการเรียนรู้ พร้อมสื่อเรียนรู้ต่างๆ ทั้งในรูปแบบเอกสาร วีดิทัศน์ แผ่นพับ ภาพการ์ตูน เป็นต้น ในลำดับต่อไป

ตารางที่ 5.1 แผนการดำเนินงานโครงการวิจัยในระยะต่อไป

กิจกรรม	ปี 2555			ปี 2556									
	ค.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	
1 การประสานงานและเตรียมความพร้อมในพื้นที่เป้าหมาย													
2 การจัดปฐมนิเทศกลุ่มเป้าหมาย 4 พื้นที่ - จังหวัดเชียงราย - จังหวัดสิงห์บุรี - จังหวัดชุมพร - จังหวัดมหาสารคาม													
3 การดำเนินการทดสอบหลักสูตร 4 พื้นที่และประเมินผลกลุ่มเป้าหมาย รวม 7 เดือน													
4 การศึกษาดูงาน (25-27 มกราคม 2556) - มูลนิธิธรรมะร่วมใจ จังหวัดยโสธร - บริษัท เจียแม็ง มาร์เก็ตติ้ง จำกัด													
5 การจัดทำโครงการ													
6 การจัดทำคู่มือการเรียนรู้													
7 การจัดทำรายงานผลการปฏิบัติงานในพื้นที่													
8 การจัดเวทีเสวนาในส่วนกลางและระดับจังหวัด													
9 การประสานงานหน่วยงานเชิงนโยบายและผู้เกี่ยวข้อง													
10 การจัดเวทีถอดบทเรียนระหว่างคณะนักวิจัยและนักวิจัยพื้นที่													
11 จัดทำรายงานโครงการฉบับสมบูรณ์ เอกสารหลักสูตรต้นแบบ คู่มือการจัดการเรียนรู้ และสื่อเรียนรู้ต่างๆ													

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2553. **หลักสูตรวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง**. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (อัดสำเนา)
- เกินศักดิ์ ศรีสวय. 2553. **การศึกษาสภาพและแนวทางในการส่งเสริมการสืบทอดอาชีพทำนาของลูกชาวนา**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- จุฑาทิพย์ ภัทราวาท. 2550. **กรอบการวิเคราะห์สถานการณ์ดำเนินชีวิตของเกษตรกร**. เอกสารประกอบการนำเสนอโครงการจัดทำแผนแม่บทการเงินฐานราก . การประชุมแผนแม่บทการเงินฐานราก สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง วันที่ 9 มิถุนายน 2550. (อัดสำเนา)
- จุฑาทิพย์ ภัทราวาท. 2553. **“การเชื่อมโยงพันธมิตร เพื่อนำผลผลิตข้าวของชาวนาจำหน่ายแก่ผู้บริโภค...สามารถแก้ไขปัญหาราคาข้าวตกต่ำได้สำเร็จ”** .โอกาสและทางเลือกของเกษตรกร บนเส้นทางสายโซ่อุปทาน. (หน้าที่ 57-64). ฝ่ายเกษตร สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- จุฬากรณ์ มาเสถียรวงศ์ และคณะ. 2555. **วิกฤตการจัดการศึกษาของรัฐ: สัญญาณเตือนจากกระแสโลก**. เสนอในเวทีเสวนาครั้งที่ 3 วันที่ 19 มีนาคม 2555 ณ ห้องประชุม 1 สกว. โครงการจับกระแสความเคลื่อนไหวและนวัตกรรมในการจัดการศึกษาและพัฒนาเด็กและเยาวชน (INTREND) โดยสถาบันรามจิตติ สนับสนุนโดย สกว.
- ประวีณ รอดเขียว. 2551. **หลักการและแนวคิดประกอบการดำเนินงาน กศน. :คัมภีร์ กศน. พิมพ์ครั้งที่ 1: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (อัดสำเนา)**
- มารุต พัฒผล และ วิชัย วงษ์ใหญ่. 2555. **จากแกนกลางสู่หลักสูตรสถานศึกษา : กระบวนทัศน์ใหม่การพัฒนา**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : บริษัทจรัสสินทวงศ์การพิมพ์
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. ม.ป.ป. **หลักสูตรการดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง ชั้นที่ 1**. ศูนย์การเรียนรู้ทางไกลเศรษฐกิจพอเพียง, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช และองค์กรภาคี. (อัดสำเนา)
- วัลลภ พรหมทอง. 2541. **หลักและวิธีการส่งเสริมการเกษตร**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พิสิคส์เซ็นเตอร์.
- วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และ อธิป จิตตฤกษ์. 2554. **“ทักษะแห่งอนาคตใหม่: การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21”**. 21st Century Skills : Rethinking How Students Learn กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด (มหาชน)

- สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.). 2552. **หลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่**. (อัดสำเนา)
- สำลี ทองธิว. 2553. “**วิวัฒนาการทฤษฎีหลักสูตรและกรอบแนวคิดในการพัฒนานวัตกรรมการหลักสูตรทางเลือก**”. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร 12 (1): 147-153.
สุโขทัยธรรมมาธิราช. (อัดสำเนา)
- สุธีระ ประเสริฐสรพร. 2554. **วิจัยในสิ่งประดิษฐ์: หัวใจที่มีค่าของการศึกษา**. คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (อัดสำเนา)
- Adams, M. E. 1983. **Agricultural Extension in Developing Countries**. Longman Trade/Caroline House.
- Andrews, D. 2001. **Growing Sites: The Use of Gardening and Farming in Youth Development Projects**. Paper submitted to the Faculty of Environmental Studies, York University, North York, Ontario, Canada.
- Dewey John. 1963. **ปรัชญาและแนวคิดการเรียนรู้. จิตวิทยาการเรียนรู้**. (อัดสำเนา)
- Dewey, J. 1938. **Experience and Education**. 1st Touchstone edition 1997. New York: Touchstone, Rockefeller Center.
- Fortier, J. D., B. D. Albrecht, S. M. Grady, D. P. Gagnon, and S. W. Wendt. 1998. **Wisconsin’s Model Academic Standards for Agricultural Education**. Wisconsin Department of Public Instruction.
- Wiggins, G. and J. McTighe. 1999. **Understanding by Design**. 1st ed. NJ: Merrill Prentice Hall.

ผนวกที่ 1 กิจกรรมการวิจัยโครงการ “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้ จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”

ลำดับที่	ว.ด.ป.	โครงการ	กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	จำนวนผู้เข้าร่วม	สถานที่	ผลลัพธ์
1	12/1/55	โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้ จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”	การประชุมเตรียมการโครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 1/2555	ทีมงานสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์/ทีมงานสถาบันรามจิตติ/ทีมงานสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.)/สกว.	7	ห้องประชุม ชั้น 13 สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.)	- แนวคิดรูปแบบการดำเนินโครงการวิจัย - กระบวนการดำเนินงาน - ระยะเวลาการดำเนินงาน - พื้นที่งานวิจัยและนักวิจัยพื้นที่
2	18/1/55	โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้ จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”	การประชุมเตรียมการโครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 2/2555	ผู้อำนวยการสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์/ รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล/ ผศ.ดร.ทิพรรัตน์ พงศ์ธนาพาณิชย์	4	ศูนย์สารสนเทศ สหกรณ์ ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	- ทำความเข้าใจเกี่ยวกับที่มาและแผนงานของโครงการวิจัยร่วมกัน - กลุ่มเป้าหมายของงานวิจัย 1) กลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแนวคิดการเรียนรู้แก่ลูกเกษตรกร 2) กลุ่มเป้าหมายที่เป็นลูกเกษตรกร หรือเยาวชนที่ครอบครัวประกอบอาชีพทำนา -หารือออกแบบการทำงานและแผนการจัดประชุมที่มวิจัยนอกสถานที่ - นัดประชุมติดตามการดำเนินงาน วันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2555
3	23/1/55	โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้ จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”	การประชุมติดตามงานโครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 3/2555	ผู้อำนวยการสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์/ รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล/ ผศ.ดร.ทิพรรัตน์ พงศ์ธนาพาณิชย์ ดร.ภัทรนันท์ ทรราชภิรมย์โชค	5	ศูนย์สารสนเทศ สหกรณ์ ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	- การประชุมติดตามความก้าวหน้าทีมวิจัย ทุกวันจันทร์ของสัปดาห์ - ถอดบทเรียนร่วมกับ ดร.ภัทรนันท์ ทรราชภิรมย์โชค อาจารย์ภาควิชาครูศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ และพัฒนาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน โดยสรุปได้ว่า หลักสูตรและที่สำคัญมากในการดำเนินงานโครงการวิจัย - มอบหมายให้นักวิจัยสืบค้นข้อมูลหลักสูตรที่มีลักษณะคล้ายกับแนวคิดหลักสูตรที่จะทำ เพื่อสำรวจแนวคิด
4	30/1/55	โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำ	การประชุมหารือและทำความเข้าใจโครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตร	ทีมงาน สสค./ ทีมวิจัย	9	ศูนย์สารสนเทศ สหกรณ์ ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัย	- การออกแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับนำไปทดลอง ใน 5 พื้นที่ เพื่อได้ Platform การเรียนรู้

ผนวกที่ 1 กิจกรรมการวิจัยโครงการ “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”

ลำดับที่	ว.ด.ป.	โครงการ	กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	จำนวนผู้เข้าร่วม	สถานที่	ผลลัพธ์
		การเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน	เชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 4/2555			เกษตรศาสตร์	สำหรับการนำไปใช้ตามความเหมาะสมในแต่ละพื้นที่ - รายงาน 5 ฉบับ ที่จัดส่งประกอบด้วย 1. Inception Report 2. Progress Report I 3. Progress Report II 4. Draft Final Report 5. Final Report
5	6/2/55	โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”	การประชุมถอดบทเรียนโครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” : องค์ความรู้ด้านการผลิต ครั้งที่ 5/2555	ทีมวิจัย/ กลุ่มองค์กรกลุ่มองค์กรเกษตรกรบ้านคลองใหญ่ จ.ชัยนาท/ ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรปทุมธานี	11	ศูนย์สารสนเทศ สหกรณ์ ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	- ปัจจัยที่ส่งผลให้เกษตรกรไม่ยอมเป็นชานา - สิ่งที่คาดหวังของเกษตรกร ในการประกอบอาชีพชานา - สิ่งที่ต้องการให้รัฐบาลหรือหน่วยงานให้การสนับสนุน
6	10/2/55	โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”	การประชุมถอดบทเรียนโครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” : องค์ความรู้กลุ่มชานาคูณธรรม ครั้งที่ 6/2555	ทีมวิจัย/ มูลนิธิธรรมะร่วมใจ	12	ศูนย์สารสนเทศ สหกรณ์ ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	- แนวคิดและวิถีปฏิบัติของกลุ่มชานาคูณธรรม - องค์ความรู้สำคัญที่ใช้การทำนาของกลุ่มชานาคูณธรรม
7	13/2/55	โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”	การประชุมถอดบทเรียนโครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” : สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ครั้งที่ 7/2555	ทีมวิจัย/ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.)	7	ศูนย์สารสนเทศ สหกรณ์ ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	- แนวคิด ตัวแบบ เกี่ยวกับหลักสูตรโครงการต่างๆ ที่น่าสนใจ - ปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลให้คนรุ่นใหม่ไม่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม - สรุปรูปแบบหลักสูตรโครงการที่ควรจะเป็น
8	20/2/55	โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”	การประชุมถอดบทเรียนโครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” : สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ครั้งที่ 8/2555	ทีมวิจัย	5	ศูนย์สารสนเทศ สหกรณ์ ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	- หลักสูตรการเรียนรู้ที่ควรจะเป็น - Outline รายงานการศึกษาเบื้องต้น

ผนวกที่ 1 กิจกรรมการวิจัยโครงการ “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”

ลำดับที่	ว.ด.ป.	โครงการ	กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	จำนวนผู้เข้าร่วม	สถานที่	ผลลัพธ์
9		โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”	การประชุมถอดบทเรียนโครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” : สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ครั้งที่ 9/2555	ทีมวิจัย	5	ศูนย์สารสนเทศ สหกรณ์ ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกษตร ศาสตร์	<ul style="list-style-type: none"> - การนัดประชุมเพื่อหารือ ทีมวิจัยความก้าวหน้าการจัดทำรายงานขั้นต้น - การนัดหารือเกี่ยวกับการลงพื้นที่ของทีมวิจัย
10	5/3/55	โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”	การประชุมหรือการดำเนินงานโครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 10/2555	ทีมวิจัย	5	ศูนย์สารสนเทศ สหกรณ์ ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกษตร ศาสตร์	<ul style="list-style-type: none"> - การจัดทำ Strategic Direction: หลักสูตรเรียนรู้ - การวางแผนการดำเนินงานใน 6 เดือนต่อไป
11	26/3/55	โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”	การประชุมหรือการดำเนินงานโครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 11/2555	ทีมวิจัย	10	ศูนย์สารสนเทศ สหกรณ์ ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกษตร ศาสตร์	<ul style="list-style-type: none"> - การหารือแนวทางการนำเสนอรายงานขั้นต้นโครงการฯ - ข้อเสนอแนะแนวทางการโครงการวิจัยจาก ดร.อมริชช นาคทรพรพ
12	29/3/55	โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”	การประชุมนำเสนอรายงานขั้นต้นการดำเนินงานโครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”	ทีมวิจัย/ ผู้ทรงคุณวุฒิ	12	ศูนย์สารสนเทศ สหกรณ์ ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกษตร ศาสตร์	<ul style="list-style-type: none"> - การนำเสนอและรับฟังข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ
13	2/4/55	โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”	การประชุมหรือการดำเนินงานโครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 13/2555	ทีมวิจัย	5	ศูนย์สารสนเทศ สหกรณ์ ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกษตร ศาสตร์	<ul style="list-style-type: none"> - สรุปผลการนำเสนอ Inception report - การวางแผนการดำเนินงานโครงการในระยะต่อไป - การกำหนดกรอบสาระการเรียนรู้
14	17/4/55	โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำ	การประชุมหรือการดำเนินงานโครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตร	ทีมวิจัย	5	ศูนย์สารสนเทศ สหกรณ์ ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัย	<ul style="list-style-type: none"> - Outline การจัดทำรายงานความก้าวหน้า ครั้งที่ 1 - การลงพื้นที่ปฏิบัติการ

ผนวกที่ 1 กิจกรรมการวิจัยโครงการ “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”

ลำดับที่	ว.ด.ป.	โครงการ	กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	จำนวนผู้เข้าร่วม	สถานที่	ผลลัพธ์
		การเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”	เชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 14/2555			เกษตร ศาสตร์	4 พื้นที่
15	17/4/55	โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”	การประชุมหารือการดำเนินงานโครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 15/2555	ทีมวิจัย	5	ศูนย์สารสนเทศ สหกรณ์ ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกษตร ศาสตร์	<ul style="list-style-type: none"> - การกำหนดกรอบสาระการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ - ขั้นตอนการดำเนินงานเขียนสาระหลักสูตร - การสังเกตการณ์/ การลงพื้นที่วิจัย และการเตรียมแผนการลงพื้นที่
16	25/4/55	โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”	การประชุมหารือการดำเนินงานโครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 16/2555	ทีมวิจัย	4	ศูนย์สารสนเทศ สหกรณ์ ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกษตร ศาสตร์	<ul style="list-style-type: none"> - การพิจารณากรอบสาระการเรียนรู้ - การกำหนดผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับหน่วยสาระการเรียนรู้
17	30/4/55	โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”	การประชุมหารือการดำเนินงานโครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 17/2555	ทีมวิจัย	6	ศูนย์สารสนเทศ สหกรณ์ ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกษตร ศาสตร์	<ul style="list-style-type: none"> - ความคืบหน้าการจัดทำคู่มือสาระการเรียนรู้ - การปรับหน่วยสาระการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่จะถ่ายทอดออกมาในลักษณะที่เข้าใจง่ายและเห็นภาพอนาคต (vivid)
18	8/5/55	โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”	การประชุมหารือการดำเนินงานโครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 18/2555	ทีมวิจัย	6	ศูนย์สารสนเทศ สหกรณ์ ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกษตร ศาสตร์	<ul style="list-style-type: none"> - ความคืบหน้าการจัดทำ Progress Report ครั้งที่ 1 และความก้าวหน้าการจัดทำเอกสารสาระการเรียนรู้ - ข้อมูลจากพื้นที่งานวิจัยต่างๆ
19	15/5/55	โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”	การประชุมหารือการดำเนินงานโครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 19/2555	ทีมวิจัย	7	ศูนย์สารสนเทศ สหกรณ์ ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกษตร ศาสตร์	<ul style="list-style-type: none"> - ความคืบหน้าการจัดทำรายงานความก้าวหน้า ครั้งที่ 1 - ข้อมูลจากการลงสำรวจพื้นที่และการนำเสนอข้อเสนอโครงการในแต่ละพื้นที่ - เงื่อนไขการคัดเลือกชานากลุ่มเป้าหมาย

ผนวกที่ 1 กิจกรรมการวิจัยโครงการ “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”

ลำดับที่	ว.ด.ป.	โครงการ	กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	จำนวนผู้เข้าร่วม	สถานที่	ผลลัพธ์
20	21/5/55	โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”	การประชุมหารือการดำเนินงานโครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 20/2555	ทีมวิจัย	11	ศูนย์สารสนเทศ สหกรณ์ ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	<ul style="list-style-type: none"> - นำเสนอความคืบหน้าในการดำเนินโครงการ - ข้อมูลจากการลงสำรวจพื้นที่
21	28/5/55	โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”	การประชุมหารือการดำเนินงานโครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 21/2555	ทีมวิจัย	6	ศูนย์สารสนเทศ สหกรณ์ ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	<ul style="list-style-type: none"> - รายงานความก้าวหน้าครั้งที่ 1 บทที่ 3 ผลการดำเนินงานวิจัยหลังจากดำเนินงานผ่านมาประมาณ 6 เดือน - โครงสร้างและกลไกการจัดการเรียนรู้ในพื้นที่ - ความก้าวหน้าการจัดทำเอกสารการเรียนรู้ - การทำสื่อวีดิทัศน์แนะนำโครงการ
22	15/6/55	โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”	การประชุมหารือการดำเนินงานโครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 22/2555	ทีมวิจัย	6	ศูนย์สารสนเทศ สหกรณ์ ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	<ul style="list-style-type: none"> - ความก้าวหน้าและการจัดทำเอกสารสาระการเรียนรู้
23	18/6/55	โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”	การประชุมหารือการดำเนินงานโครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 23/2555	ทีมวิจัย	2	ศูนย์สารสนเทศ สหกรณ์ ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	<ul style="list-style-type: none"> - หัวหน้าโครงการวิจัยประชุมหารือร่วมกับนักวิจัยเพื่อการปรับปรุงสาระการเรียนรู้ 15 หน่วยการเรียนรู้
24	26/7/55	โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”	การประชุมหารือการดำเนินงานโครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 24/2555	ทีมวิจัย	4	ศูนย์สารสนเทศ สหกรณ์ ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	<ul style="list-style-type: none"> - ความก้าวหน้าการจัดทำเนื้อหาสาระการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ - พิจารณาจัดสรรงบประมาณโครงการวิจัยเชิงพื้นที่
25	1/8/55	โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”	การประชุมหารือการดำเนินงานโครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 25/2555	ทีมวิจัย	60	สำนักงานสมาชิกกลุ่มองค์กรเกษตรกรบ้าน	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นการตกผลึกความคิดในประเด็นสาเหตุปัญหา

ผนวกที่ 1 กิจกรรมการวิจัยโครงการ “โรงเรียนลูกชวานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้ จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”

ลำดับ ที่	ว.ด.ป.	โครงการ	กิจกรรม	กลุ่ม เป้าหมาย	จำนวน ผู้เข้า ร่วม	สถานที่	ผลลัพธ์
		ชวานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้ จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”	“โรงเรียนลูกชวานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 25/2555			คลองใหญ่ จังหวัดชัยนาท	การเกิดหนี้สิน อุปสรรค และแนวทางการแก้ไข ปัญหาการประกอบอาชีพ ของสมาชิก ซึ่งจำแนกตามประเภทการประกอบอาชีพของสมาชิก 4 อาชีพหลัก คือ ทำนาข้าว ทำไร่อ้อย เลี้ยงสัตว์และปลูกมันสำปะหลัง - สำรวจพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลสำหรับประกอบการดำเนินโครงการวิจัยโรงเรียนลูกชวานาแล้ว ยังเป็นการถ่ายทอดทัศนประกอบโครงการวิจัยฯ
26	9/8/55	โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชวานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้ จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”	การประชุมหารือการดำเนินงานโครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชวานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 26/2555	ทีมวิจัย	4	ศูนย์สารสนเทศ สหกรณ์ ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกษตร ศาสตร์	- การจัดสรรงบประมาณให้กับทีมวิจัยพื้นที่ - เชิญทีมวิจัยเข้าร่วมงานประกาศเกียรติคุณ สหกรณ์และนักสหกรณ์ที่มีคุณค่า - การศึกษาดูงาน “การตรวจสอบคุณภาพข้าวตามมาตรฐานสากล” ณ บริษัท บางซื่อโรงสีไฟเจียมั่ง จำกัด - ความก้าวหน้าการจัดทำเอกสารสาระการเรียนรู้ - การจัดทำแผนปฏิบัติการ สัมพันธ์โครงการ - รายงานความก้าวหน้าการลงพื้นที่ 4 พื้นที่ - ข้อมูลเชิงพื้นที่ เพื่อการจัดทำเอกสารข้อมูลเชิงพื้นที่
27	16/8/55	โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชวานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้ จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”	การประชุมหารือการดำเนินงานโครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชวานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 27/2555	ทีมวิจัย	7	ศูนย์สารสนเทศ สหกรณ์ ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกษตร ศาสตร์	- เชิญทีมวิจัยเข้าร่วมงานประกาศเกียรติคุณ สหกรณ์และนักสหกรณ์ที่มีคุณค่า - ความก้าวหน้าการจัดทำเอกสารสาระการเรียนรู้ของผู้ทรงคุณวุฒิ - การติดตามความก้าวหน้าการลงพื้นที่งานวิจัย 4 พื้นที่ - การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ - การจัดสรรงบประมาณทีมวิจัยพื้นที่

ผนวกที่ 1 กิจกรรมการวิจัยโครงการ “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”

ลำดับที่	ว.ด.ป.	โครงการ	กิจกรรม	กลุ่มเป้าหมาย	จำนวนผู้เข้าร่วม	สถานที่	ผลลัพธ์
28	23/8/55	โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”	การประชุมหารือการดำเนินงานโครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 28/2555	ทีมวิจัย	4	ศูนย์สารสนเทศ สหกรณ์ ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	- การปรับปรุงเอกสารสาระการเรียนรู้
29	30/8/55	โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”	การประชุมหารือการดำเนินงานโครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 29/2555	ทีมวิจัย	4	ศูนย์สารสนเทศ สหกรณ์ ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	- การปรับปรุงเอกสารสาระการเรียนรู้
30	10/9/55	โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”	การประชุมหารือการดำเนินงานโครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 30/2555	ทีมวิจัย	3	ศูนย์สารสนเทศ สหกรณ์ ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	- การจัดทำสาระการเรียนรู้ ปรับปรุงเพิ่มเติมรายละเอียดให้เข้าใจมากขึ้น
31	28-30/9/55	โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”	การประชุมหารือการดำเนินงานโครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 31/2555	ทีมวิจัย	25	สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม จังหวัดอยุธยา	- ทำความในรายละเอียดสำหรับ หลักสูตรเรียนภายใต้โครงการวิจัยลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ : มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน - การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อปรับปรุงเอกสารสาระการเรียนรู้และเอกสารจัดการเรียนรู้สำหรับการนำไปใช้จริงในพื้นที่ - เตรียมเตรียมการสนับสนุนแก่พื้นที่
32	11/10/55	โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”	การประชุมหารือการดำเนินงานโครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่	ทีมวิจัย	6	ศูนย์สารสนเทศ สหกรณ์ ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	- การติดตามแผนการปฏิบัติงานของครูพื้นที่ - การจัดทำข้อเสนอโครงการของแต่ละพื้นที่วิจัย - การรายงานผลการจ่ายค่าตอบแทนการเขียน

ผนวกที่ 1 กิจกรรมการวิจัยโครงการ “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำกรเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้ จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”

ลำดับ ที่	ว.ด.ป.	โครงการ	กิจกรรม	กลุ่ม เป้าหมาย	จำนวน ผู้เข้า ร่วม	สถานที่	ผลลัพธ์
		จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”	32/2555				<ul style="list-style-type: none"> สารการเรียนรู้ของผู้ทรงคุณวุฒิ - การจัดทำรายงานความก้าวหน้า ครั้งที่ 2 เดือนพฤศจิกายน 2555 - การจัดทำการ์ตูนเพื่อการประชาสัมพันธ์โครงการวิจัย - การลงพื้นที่เพื่อจัดทำสารคดีของทีมงานรามจิตติ
33	3-4/ 11/55	โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำกรเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้ จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”	การปฐมนิเทศเกษตรกรและติดตามการดำเนินงานของพื้นที่จังหวัดเชียงราย	ทีมวิจัย/ เกษตรกร/ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	55	ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดเชียงราย	<ul style="list-style-type: none"> - การทำความเข้าใจร่วมกันระหว่างครูพื้นที่ ทีมวิจัย และเกษตรกร อีกทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในภาคส่วน
34	10/11/ 55	โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำกรเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้ จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”	การปฐมนิเทศเกษตรกรและติดตามการดำเนินงานของพื้นที่จังหวัดสิงห์บุรี	ทีมวิจัย/ เกษตรกร/ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	34	ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านจังหวัดสิงห์บุรี	<ul style="list-style-type: none"> - การทำความเข้าใจร่วมกันระหว่างครูพื้นที่ ทีมวิจัย และเกษตรกร อีกทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในภาคส่วน
35	18/11/ 55	โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำกรเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้ จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”	การปฐมนิเทศเกษตรกรและติดตามการดำเนินงานของพื้นที่จังหวัดชุมพร	ทีมวิจัย/ เกษตรกร/ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	65	ศูนย์เรียนรู้ ต.ท่ามะแซะจังหวัดชุมพร	<ul style="list-style-type: none"> - การทำความเข้าใจร่วมกันระหว่างครูพื้นที่ ทีมวิจัย และเกษตรกร อีกทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในภาคส่วน
36	21/11/ 55	โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำกรเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้ จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”	การประชุมเพื่อติดตามการดำเนินงานวิจัย และหรือการจัดทำเล่มรายงานความก้าวหน้า ครั้งที่ 2	ทีมวิจัย	6	ศูนย์สารสนเทศ ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	<ul style="list-style-type: none"> - การจัดทำเล่มรายงานความก้าวหน้า ครั้งที่ 2 - การเตรียมการนำเสนอรายงานความก้าวหน้าเกษตรศาสตร์
37	24/11/ 55	โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่ม	การปฐมนิเทศเกษตรกรและติดตามการดำเนินงานของพื้นที่จังหวัด	ทีมวิจัย/ เกษตรกร/ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	48	ศูนย์เรียนรู้ ต.หนองโน จ.มหาสารคาม	<ul style="list-style-type: none"> - การทำความเข้าใจร่วมกันระหว่างครูพื้นที่ ทีมวิจัย และเกษตรกร อีกทั้งผู้

ผนวกที่ 1 กิจกรรมการวิจัยโครงการ “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้
จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”

ลำดับ ที่	ว.ด.ป.	โครงการ	กิจกรรม	กลุ่ม เป้าหมาย	จำนวน ผู้เข้า ร่วม	สถานที่	ผลลัพธ์
		สมรรถนะการทำ การเกษตรเชิง ธุรกิจ: มิติใหม่ แห่งการเรียนรู้ จากแปลงนาสู่การ พัฒนาที่ยั่งยืน”	มหาสารคาม				ส่วนเกี่ยวข้องในภาคส่วน

การประชุมเตรียมการโครงการวิจัย
“โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ:
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 1
วันพฤหัสบดีที่ 12 มกราคม 2555 เวลา 13.30–16.30 น.
ณ ห้องประชุม ชั้น 13 สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.)

ผู้มาประชุม

1. ดร.สีลาภรณ์ บัวสาย	ผู้อำนวยการฝ่ายชุมชนและสังคม (สกว.)
2. รศ.มยุรี จัยวัฒน์	ผู้ช่วย ผอ. สกว. ฝ่ายสื่อสารสังคม
3. คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค	เจ้าหน้าที่บริหารโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ สกว.
4. ดร.จุฬากรณ์ มาเสถียรวงศ์	รักษาการผู้อำนวยการสถาบันรามจิตติ
5. คุณเก็นศักดิ์ ศรีสวาย	เจ้าหน้าที่ประสานงานเครือข่ายนักวิจัย สกว. สถาบันรามจิตติ
6. รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท	ผู้อำนวยการสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ มก.
7. คุณสายสุดา ศรีอุไร	รองผู้อำนวยการสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ มก.

ผู้ไม่มาประชุม

1. ดร.อมรวิรัช นาคทรพรพ	ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และ
คุณภาพเยาวชน (สสค.) |
|-------------------------|---|

เริ่มประชุม เวลา 13.30 น.

ดร.จุฬากรณ์ มาเสถียรวงศ์ ตัวแทน ดร.อมรวิรัช นาคทรพรพ กล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วมประชุม และเกริ่นนำความเป็นมาของการประชุมในครั้งนี้ ที่สืบเนื่องจากการที่ สสค. ได้รับข้อเสนอโครงการจากรศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ในเรื่อง “โรงเรียนลูกชานา” ซึ่งในวันนี้เป็นการประชุมเพื่อเตรียมการของโครงการวิจัยนี้ แล้วขอเชิญ รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท นำเสนอแผนการดำเนินงานของโครงการ

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท นำเสนอแผนการดำเนินงานโครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ซึ่งมีระยะเวลาดำเนินงาน 23 เดือน (เดือนพฤศจิกายน 2554 – เดือนกันยายน 2556) โดยมีวัตถุประสงค์รวม 3 ข้อคือ

1. เพื่อสร้างแนวคิดการเรียนรู้แก่ลูกเกษตรกรที่ครอบครัวมีอาชีพทำนา เพื่อเพิ่มสมรรถนะในเชิงธุรกิจที่ยั่งยืน
2. เพื่อออกแบบการจัดการเรียนรู้แก่ลูกเกษตรกรกลุ่มเป้าหมายและทดลองปฏิบัติการการเรียนรู้เพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรในเชิงธุรกิจที่ยั่งยืน
3. เพื่อสังเคราะห์ชุดความรู้ พัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ และจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายและสารานุกรมสำหรับการเพิ่มสมรรถนะแก่ลูกเกษตรกรในการทำเกษตรในเชิงธุรกิจที่ยั่งยืน

สำหรับกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแนวคิดการเรียนรู้แก่ลูกเกษตรกร ประกอบด้วย นักวิชาการ ราษฎรชาวบ้าน เกษตรกรตัวอย่าง ผู้ประกอบการ และนักธุรกิจ ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ มีทักษะและประสบการณ์ในการทำงานและดำเนินธุรกิจภายใต้โซ่อุปทานข้าว ทั้งตลาดในประเทศและ

ต่างประเทศจำนวนไม่ต่ำกว่า 50 คน ส่วนกลุ่มเป้าหมายการทดลองคือลูกเกษตรกรหรือเยาวชนที่ครอบครัวประกอบอาชีพทำนา หรือสนใจจะประกอบอาชีพธุรกิจการเกษตรที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบ หรือระดับอาชีวศึกษาในสายเกษตรศาสตร์ ในพื้นที่เป้าหมาย 5 จังหวัด จำนวนรวม 50 คน

ซึ่งโครงการฯ เล็งเห็นว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นต้องประกอบไปด้วย 3 มิติ ได้แก่ มิติด้านกระบวนการ ด้านทัศนคติ และด้านความรู้ในการผลิต ทั้งนี้โครงการจะเน้นในมิติการปรับกระบวนการ ซึ่งเห็นว่าเป็นเรื่องที่สำคัญและยังไม่ค่อยได้รับความสนใจอย่างจริงจังจากหน่วยงานทั่วไป

ในเรื่องกรอบแนวคิดการเรียนรู้การเพิ่มสมรรถนะการทำงานเกษตรเชิงธุรกิจอย่างยั่งยืนนั้น จากการตรวจสอบเอกสารต่างๆ พบว่าประเทศไทยมักเน้นในเรื่องการเพิ่มประสิทธิภาพทางด้านเทคโนโลยี ขณะที่ในต่างประเทศหลายประเทศจะให้ความสำคัญในแง่วัฒนธรรม การมี reaction หรืออีกระดับหนึ่งคือการมองไปถึงเรื่องสิ่งแวดล้อมด้วย จึงมีคำถามขึ้นว่า “อะไรจะสามารถช่วยยกระดับเกษตรกรไทยได้บ้าง” ทั้งด้านความรู้ในการผลิต เช่น การจัดการฟาร์ม หรือกฎระเบียบต่างๆ หรือความรู้ที่เกี่ยวข้องควรจะต้องมีอะไรบ้าง เช่น องค์ความรู้ด้านการจัดการทรัพยากร การเข้าถึงแหล่งทุน หรือความเข้าใจ-เข้าถึงการบริหารจัดการโซ่อุปทาน เป็นต้น

ทั้งนี้โครงการฯ มีกระบวนการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 (4 เดือน) เป็นการสำรวจแนวคิด/ชุดความรู้ การสร้างแนวความคิดการเรียนรู้ และการวางแผนปฏิบัติงาน ซึ่งสิ่งที่คาดว่าจะได้คือ เอกสารแนวคิดเชิงหลักการ/ชุดความรู้ และกรอบการเรียนรู้

ระยะที่ 2 (4 เดือน) เป็นการออกแบบการจัดการการเรียนรู้ สิ่งที่จะได้คือ กรอบการเรียนรู้ในระบบ-นอกระบบการศึกษา และกรอบการเรียนรู้ผ่านการกลั่นกรองโดย Steering

ระยะที่ 3 (7 เดือน) เป็นการทดลองปฏิบัติการการเรียนรู้ในพื้นที่ 5 แห่ง Pre test-Post test ซึ่งแบ่งเป็น 5 กลุ่มพื้นที่ ดังต่อไปนี้

กลุ่มที่ 1: มีเจ้าภาพคือ กลุ่มเป้าหมาย/ปัจเจกบุคคล

กลุ่มที่ 2: มีเจ้าภาพคือ หน่วยงานในสถานศึกษา/กรมอาชีพฯ

กลุ่มที่ 3: เจ้าภาพคือ สหกรณ์

กลุ่มที่ 4: เจ้าภาพคือ อบต.

กลุ่มที่ 5: ... (ขอคำปรึกษาจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อช่วยแนะนำกลุ่มทดลองที่น่าสนใจ)

ระยะที่ 4 (5 เดือน) เป็นการสังเคราะห์ถอดบทเรียน การพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ การจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายและสาธารณะ

โดยกระบวนการวิจัยนี้ครอบคลุมระยะเวลาเพียง 20 เดือน เนื่องจากขณะนี้ได้เลยกำหนดการเริ่มต้นการดำเนินงานจากเดิมที่ต้องเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2554 แต่ประสบเหตุการณ์ภาวะน้ำท่วมครั้งใหญ่ ส่งผลให้การดำเนินงานต้องล่าช้าออกไป จึงกำหนดกระบวนการวิจัยไว้ในระยะ 20 เดือน ทั้งนี้ขอฟังความคิดเห็นและคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิในความเหมาะสมของกระบวนการวิจัยและรายละเอียดต่างๆ ของโครงการฯ

คำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ

➡ **ดร.สีลาภรณ์ บัวสาย** ผู้อำนวยการฝ่ายชุมชนและสังคม สกว.

โครงการวิจัยนี้เน้นเรื่องรูปแบบ/หลักสูตร ที่จะช่วยเพิ่มสมรรถนะการทำการเกษตรเชิงธุรกิจให้แก่ลูกชาวนา แต่มีจุดอ่อนคือ ใครจะเป็นตัวรับและจะนำไปขยายต่อที่ใด เช่น ขยายต่อที่โรงเรียนมัธยมหรือให้แก่กลุ่มเกษตรกร มีคำถามว่าจะมีใครเป็นผู้รับสิ่งเหล่านี้

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ชี้แจงเรื่องกลุ่มผู้รับที่ตั้งใจไว้คือ จะเป็นใครก็ได้ที่ต้องการเข้ามาศึกษา และสิ่งที่จะได้จากงานนี้จะเป็นจุดขายได้ ถ้าเรากลับกรองออกมาจะเป็นองค์ความรู้ที่ดี

ดร.สีลาภรณ์ แนะนำต่อไปว่าต้องมีเครือข่ายวิทยากรเข้าไปร่วมทำงาน ต้องมีสื่อหรืออะไรต่างๆ ที่จะเข้าไปช่วย และถ้าคิดออกแล้วค่อยว่ากันว่าจะนำไปทำอะไรกับใคร

➡ **คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค** จนท. บริหารโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ สกว.

เล่าถึงเรื่องที่หลากหลายหน่วยงานมีการทำงานวิจัยแนวเดียวกันนี้แต่ไม่ได้ให้ความสำคัญเรื่องกระบวนการต้นและทัศนคติ เพราะฉะนั้นงานนี้เมื่อเริ่มออกแบบการดำเนินงานจึงให้ความสำคัญกับด้านทัศนคติและด้านกระบวนการมากกว่า เนื่องจากด้านเทคโนโลยีหรือความรู้ในการผลิตนั้นมีการทำงานวิจัยกันมากอยู่แล้ว

สำหรับงานโครงการนี้เราต้องมีตัวเดินเรื่อง ซึ่งเห็นว่าเรามีเครือข่ายปราชญ์ท้องถิ่นอยู่แล้ว มีข้อมูลว่าใครอยู่ที่ไหนบ้างของกระทรวงเกษตรฯ ซึ่งสามารถช่วยให้เราคัดเลือกบุคลากรได้ง่ายขึ้น

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท กล่าวว่าเรามีเครือข่ายปราชญ์อยู่แล้วแต่เปลี่ยนค่อนข้างยาก จึงทำให้ต้องมีการเลือกให้เหมาะสมกับงาน

➡ **รศ.มยุรี จัยวัฒน์** ผู้ช่วย ผอ. สกว. ด้านสื่อสารสังคม

จากการเล่าประสบการณ์การทำโครงการวิจัยของคุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชคนั้นเป็นงานที่ค่อนข้างจะสามารถควบคุมจัดการได้ แต่กรณีของโครงการนี้เรื่องความรู้ที่ต้องให้เพื่อให้เกิดความยั่งยืนคืออะไร และกลุ่มเป้าหมายที่สนใจคือเฉพาะกลุ่มชาวนาใช่หรือไม่ และกำหนดอายุไว้เท่าไร และเราจะมีใครเป็นผู้รับชุดความรู้เหล่านี้ เนื่องจากเคยปรึกษากับรัฐมนตรีฯ ให้ สพฐ. ปรับหลักสูตร/วิธีการเรียนการสอนใหม่ที่จะช่วยให้นักเรียนสามารถประกอบอาชีพเกษตรกรได้ ซึ่งเป็นชุดความรู้ที่โครงการนี้กำลังจะทำอยู่แล้ว

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท กล่าวว่ากลุ่มเป้าหมายที่สนใจของโครงการนี้คือเฉพาะกลุ่มลูกชาวนา ที่มีอายุไม่ควรเกิน 25 ปี จะยังเรียนอยู่ในโรงเรียนหรือไม่ก็ได้ สำหรับกลุ่มผู้รับนั้นคาดว่าจะเป็เยาวชนที่อายุไม่เกิน 35 ปี แต่สำหรับตนเองนั้นมองที่กลุ่มเป้าหมายกลางคือใครจะนำไปใช้ได้ โดยหวังว่าเวทีแรกจะใช้กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเข้ามาช่วยกันดูเรื่อง content/เนื้อหาสาระ ว่าควรจะมีกี่มิติ กี่ module โดยเห็นตัวอย่างจากเกษตรกรในประเทศอิสราเอล ที่อยากจะทำอะไรก็จะเข้าไปหาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตก่อนตัดสินใจลงมือผลิต เราจึงต้องการสอนให้เกษตรกรไทยเป็นแบบนี้บ้าง ในการที่จะสามารถหาข้อมูลได้ด้วยตัวเองและสามารถตัดสินใจก่อนลงมือผลิตได้ว่าควรทำหรือไม่ควรทำอะไร

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค กล่าวเห็นด้วยในเรื่องที่ว่าเราต้องเปลี่ยนฐานคิดของเกษตรกร

➡ **คุณเก็นศักดิ์ ศรีสวย** *เจ้าหน้าที่ประสานงานเครือข่ายนักวิจัย สกว. สถาบันรามจิตติ*

เล่าเรื่องประสบการณ์ดำเนินโครงการเครือข่ายป่าชุมชน พบว่าผู้คนมักจะติดที่ต้องได้รับค่าตอบแทนจึงจะเข้าร่วมทำโครงการ ทั้งตัวผู้เข้าร่วมและผู้สอนหรือผู้ถ่ายทอดความรู้เองล้วนต้องได้รับค่าตอบแทนจึงจะเข้าร่วมดำเนินงาน จึงเกรงว่าอาจจะมีคนกลุ่มเดิมๆ เหล่านี้ที่รับจ้างเข้าร่วมโครงการแต่ไม่ได้นำไปใช้จริง ขอให้ระวังในเรื่องนี้ด้วย

➡ **ดร.สีลาภรณ์ บัวสาย** *ผู้อำนวยการฝ่ายชุมชนและสังคม สกว.*

กล่าวถึงเรื่อง problem statement ดังนี้

1. เรื่องที่ควรสอน และเรื่องที่ได้ก็ควรจะได้เรียนนั้น เราอาจคิดไปว่าเด็กๆ ไม่ได้เรียน แต่ที่จริงแล้วเคยเรียนแล้วทั้งนั้น แต่ปัญหาอยู่ที่กระบวนการจัดการเรียนรู้และครูผู้สอนนั่นเอง

2. ลูกเกษตรกรไม่สืบทอดอาชีพจากรุ่นพ่อแม่ แต่คิดว่าถ้าเด็กได้เรียนรู้ที่จะบริหารจัดการด้วยตนเองได้แล้ว เด็กจะสามารถประกอบอาชีพเกษตรกรต่อไปได้ แต่ประเด็นคือใครจะจัดการเรียนรู้ให้ในระยะยาว เช่น กรมการข้าวจะเปิดโรงเรียนให้ลูกชาวนาได้หรือไม่ หรือสหกรณ์จะเปิดหลักสูตร เช่น โรงเรียนสำหรับลูกสหกรณ์ก็ได้ และคาดว่าอีกไม่นานมหาวิทยาลัยจะไม่มีเด็กเข้ามาเรียน ต้องมีการเปิดหลักสูตรใหม่ๆ แปลกๆ แต่ยังไม่ต้องคิดถึงว่ากลุ่มใหม่ๆ เหล่านี้จะมีความสามารถในการจ่ายเงินเพื่อเรียนหลักสูตรเหล่านี้ได้หรือไม่ จึงเป็นที่มาของคำถามว่า “หน่วยงานใดจะสามารถจัดการเรียนรู้ได้ในระยะยาว” ซึ่งเป็นคำถามที่ต้องคิดก่อนจะออกแบบงาน ถ้าเราทำชุดความรู้ต้นแบบแล้ว ใครจะนำไปขยาย ต้องคิดว่าใครที่จะมีความสามารถที่จะนำไปใช้เองได้ ที่เมื่อทำต้นแบบแล้วจะให้คนมองเห็นความสำคัญของชุดความรู้ นั้นได้เอง

ขอเสนอว่าอาจจะทำชุดย่อเวลาให้ลูกเกษตรกรมาเรียนรู้ ให้เด็กได้ทักษะไปเป็นรุ่นๆ โดยมีรหัสต่อๆ ไป และมองได้ว่าอาจมีสหกรณ์เข้ามาซื้อบริการของเราก็ได้ถ้าใครต้องการชุดความรู้เหล่านี้

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ขอปรึกษาว่ากลุ่มที่สนใจควรเป็นอย่างไร ทั้งนี้ตนเองต้องการกลุ่มต่างๆ คือ ปัจเจกบุคคล กลุ่ม สหกรณ์ กรมอาชีวะฯ และ อบต. โดยให้มีหลายกลุ่มเพื่อจะได้เห็นผลที่หลากหลาย แต่ก็ต้องมีการควบคุมตัวแปรที่ดีด้วย

ดร.สีลาภรณ์ บัวสาย แนะนำว่า กลุ่ม อบต.สามารถให้ทำงานจำพวกนี้ได้ เพราะ อบต.พร้อมจะลงทุนให้คนของเขาไปรับการอบรมเพื่อนำความรู้กลับไปทำงานอยู่แล้ว และ อบต.สามารถจะซื้อ service ได้

รศ.มยุรี จัยวัฒน์ กล่าวเพิ่มว่า ตัวเป้าหมายก็เป็นตัวแปรอย่างหนึ่งเช่นกัน เช่นถ้าจะเข้ากลุ่มปัจเจกบุคคล จะต้องเข้าทางศูนย์ปราชญ์ใช้หรือไม่

➡ **ดร.จุฬารักษ์ มาเสถียรวงศ์** *รักษาการผู้อำนวยการสถาบันรามจิตติ*

เล่าเรื่องสิ่งที่ได้จากการประชุมรายงานโครงการถิ่นฐานบ้านเกิด ได้แง่คิดดีๆ เช่น

1. เรื่องกระบวนการเรียนรู้เหล่านี้มีอยู่แล้ว แต่ไม่ได้อยู่ในเนื้อหาการสอน กลับไปซ่อนอยู่ในรูปแบบชมรมต่างๆ และคิดว่าการจะรวบรวมตรวจสอบองค์ความรู้นั้นสามารถหาได้จากทั้งในและต่างประเทศ แต่ที่สำคัญคือ ต้องหาความเหมาะสมตามช่วงวัย เพราะเป้าหมายในแต่ละช่วงอายุนั้นไม่เหมือนกันและไม่เท่ากัน

2. การตรวจสอบเรื่องต้นทุนเครือข่ายในพื้นที่ที่ต้องชัดเจน เพราะถ้าเริ่มแล้วไม่มีความชัดเจน จะยากมาก การทำในโรงเรียนมีความยากที่จะต่อยอดได้ แต่ถ้าจะให้เป็นไปได้ในระยะยาวต้องทำในโรงเรียน จึงควรคิดว่าจะทำอย่างไรให้ติดแน่นทนนาน

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ชี้แจงว่าในระยะ 23 เดือนแรกของโครงการนี้ อาจยังไม่มองเรื่อง ช่วงวัย เพราะเราต้องหา content ว่าอะไรที่จะช่วยลดต้นทุน หลังจากนั้นถ้ามีเวลาประมาณ 4 เดือนอาจ เชิญกลุ่มเป้าหมายของเรามาร่วมเวทีแลกเปลี่ยนว่าต้องการอะไรอย่างแท้จริง อาจเป็น draft ก่อน

ดร.จุฬากรณ์ มาเสถียรวงศ์ มองว่าช่วง 4 เดือนแรกน่าจะไม่ว่างมากนัก อาจเป็นการ ตรวจสอบคร่าวๆ ว่าความรู้ในสากลเป็นอย่างไรอาจจะง่ายกว่าการตรวจสอบต้นทุนในระยะแรก โดยอาจ แบ่งส่วนโดยดูพื้นที่เป้าหมาย เพื่อให้รู้ว่าแต่ละกลุ่มพื้นที่ต้องการอะไร ดังนั้นจึงขอลงถามว่าในกลุ่ม 5 พื้นที่นั้น เราจะต้องเจาะจงหรือไม่

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท สำหรับกลุ่มทดลองนั้นเห็นว่าควรจะมีพื้นที่ที่คาดหวังไว้ก่อน จึงจะสามารถตรวจสอบเพื่อเจาะกลุ่มเป้าหมายได้ และคิดว่าควรเป็นกลุ่มที่คิดว่าจะได้ผลสำเร็จด้วย จึงขอ ปรีกษาในที่ประชุมเพื่อคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย 5 กลุ่มในครั้งนี้

➡ **ดร.สีลาภรณ์ บัวสาย**

แนะนำให้เลือกปราชญ์รุ่นใหม่ที่ยอมรับทำชุดความรู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งตัวปราชญ์เองต้องยอมรับ ในแน่นอนด้วย จึงจะเป็นเกณฑ์คัดเลือกปราชญ์ที่จะเข้าร่วมงานได้ โดยหลักสูตรที่จะจัดทำนี้น่าจะเป็นใน รูปแบบ “การบริหารธุรกิจลูกชานา” เพราะโลกเป็นพลวัต ถ้ามีความรู้มากขึ้นอาจมีการเปลี่ยนความคิด ว่าไม่ยากทำมาแล้วก็เป็นได้ ทั้งนี้ต้องให้ชานาเป็น starting point มากกว่าเป็น ending point เพราะ จะแคบเกินไป ถ้าสามารถเปลี่ยนเป็น “ลูกเกษตรกร” แทน “ลูกชานา” ได้น่าจะดี

อาจจะเน้นที่เรื่อง commodity คือข้าว ที่ชานาต้องเรียนรู้เรื่องปลายทางของโซ่อุปทานของ ตลาดโลก เพื่อไม่ให้ตัดสินใจผิดพลาด คือเป็น logistic ของข้าว แต่งานนี้จะ go beyond แบบวิทยาลัย เกษตรกร แต่เราจะร้อยลงไปถึงตัวผู้จัดการเรียนการสอนด้วย

➡ **คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค**

เห็นด้วยว่าต้องเลือกปราชญ์ที่ต้องการเรียนรู้ไปกับเราด้วย ไม่ใช่ปราชญ์ที่ complete set มาแล้ว ทั้งนี้ปราชญ์แต่ละคนจะมี career path ของตัวเอง ดังนั้นทุกคนไม่ใช่จะเท่ากันทั้งหมด ทั้งนี้ Key ของเราคือ ปราชญ์ต้องพร้อมเรียนรู้ไปกับเราด้วย โดยทิศทางของการศึกษาด้านเกษตรในอนาคตจะต้อง เป็น informal โรงเรียนหรือวิทยาลัยเกษตรจะลดบทบาทลงไปมาก โลกอนาคตนั้นสินค้าเกษตรจะเป็นพล วัต cycle จะไม่เกิน 12 ปี ดังนั้นทักษะด้านต่างๆ ของเกษตรกรก็ต้องเปลี่ยนแปลงได้ด้วยเช่นกัน ดังนั้นจึง อยู่ที่การสรุปสุดท้ายจะได้หลายเรื่อง เช่น supply chain แล้วดำเนินงานประมาณ 3 รุ่น เมื่อจบออกไป แล้วสามารถนำไปขยายงานได้ จะทำให้ขยายได้เร็วขึ้น

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท มองว่าชุดความรู้จะเป็นท่อนๆ ที่ได้มาจากผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ เช่น รศ.สมพร อิศวิลานนท์ ที่มีความรู้เรื่องข้าวอยู่ในตัว เมื่อถึงเวลาสามารถนำออกมาถ่ายทอดเป็นชุด ความรู้ได้ โดยเราจะมีชุดความรู้ที่ยั่งยืนหนึ่งชุดที่ต้องเป็นชุดความรู้ที่นิ่ง และที่ต้องเลือกกลุ่ม “ลูกชานา” เป็นเพราะมีความเจาะจง เนื่องจากไม่สามารถจัดการองค์ความรู้ของกลุ่มเกษตรกรผสมผสานได้เลย ทั้งนี้

กลุ่มเป้าหมายควรจะมีจำนวนไม่เกิน 50 คน จึงขอปรึกษาว่าจะใช้การเฉลี่ยในแต่ละกลุ่มอาจจะมีจำนวนไม่เท่ากันแต่รวมทั้ง 5 กลุ่มแล้วมีจำนวน 50 คนได้หรือไม่

เมื่อที่ประชุมร่วมกันพิจารณาและเสนอกลุ่มที่น่าสนใจทดลองแล้ว มีข้อเสนอให้คัดเลือกกลุ่มพร้อมผู้ดูแลรับผิดชอบแต่ละกลุ่มดังต่อไปนี้

1. คุณเก็นศักดิ์ ศรีสวย รับผิดชอบดูแลภาคอีสาน ในกลุ่มทุ่งกุลลา (1)
2. คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค รับผิดชอบดูแลกลุ่มจังหวัดสิงห์บุรี (2) และจังหวัดชัยนาท (3)
3. กลุ่มที่ 4 ให้เลือกพื้นที่ทางภาคเหนือ อาจเป็น จ.เชียงราย หรือ จ.น่าน (คุณสำรวย: NGO ที่ทำเรื่องข้าว) โดยต้องมีนักวิจัยที่จะนำเอาชุดความรู้ลงในพื้นที่และนำกลับมาเขียนได้
4. กลุ่มที่ 5 เลือกพื้นที่ทางภาคใต้ (ชุมพร/นครศรีธรรมราช)

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ขอปรึกษาเรื่องระยะเวลาว่าใน 4 เดือนแรกผู้เชี่ยวชาญ (Coaching) ทุกคนต้องมาเขียน paper ของตัวเอง เพื่อออกแบบ content เพื่อการนำไปถ่ายโอน ซึ่งต้องผ่าน Steering (คณะกรรมการกลั่นกรอง) ในระยะที่ 2 ทั้งนี้ได้เตรียมรายชื่อเพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำความเหมาะสมรวม 15 ท่าน

ดร.สีลาภรณ์ บัวสาย เสนอให้แยกเป็นกลุ่มผู้บริหารกับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งงานนี้ต้องใช้ทีมกลางเพื่อการรวบรวมงานทั้งหมด และให้ผู้เชี่ยวชาญเรื่องข้าวตลอดโซ่อุปทานเข้ามาช่วย โดยอาจเชื่อมโยงกับหน่วยงานราชการก็ได้ ถ้าต้องการให้กลุ่มเหล่านี้ไปใช้เชื่อมโยงกับงานของเขาจึงค่อยจัดกิจกรรมให้เข้าร่วมเป็นกรรมการ ทั้งนี้ถ้าต้องการให้งานสำเร็จให้เพิ่มกิจกรรมเวทีเชื่อมโยงกับหน่วยงานแล้วเชิญกลุ่มนี้เข้ามาเป็นครั้งคราวไป แต่เรื่อง Steering นั้นทางโครงการไม่จำเป็นต้องมี ถ้าจะต้องมีเพื่อให้สอดคล้องกับข้อกำหนดของ สสค.ก็ให้ทาง สสค.เป็นผู้จัดตั้งไว้เป็นผู้ steering งานเราเองเมื่อมีเวทีรายงานความก้าวหน้า

สำหรับการเชิญผู้เชี่ยวชาญนั้นควรเลือกไว้จำนวน 2-3 คน โดยต้องสามารถตอบคำถามได้ว่าเลือกจากอะไร และสรุปว่าโครงการนี้ต้องมีทีมงานดังต่อไปนี้

- ทีมกลาง
- ทีมผู้เชี่ยวชาญ ไม่ยากมากหากไปตาม content และใส่ไปตาม chain
- ทีมพื้นที่เพื่อทำการทดสอบ ซึ่งต้องระบุพื้นที่และผู้รับผิดชอบดูแล ทั้งนี้ต้องกำหนด

คุณสมบัติของผู้เข้าร่วมการทดลองในแต่ละกลุ่มพื้นที่ด้วย

นอกจากนี้แนะนำว่าให้เตรียมหลักสูตรขั้น advance ไว้ด้วย เช่น เรื่องการรับจำนำข้าว/premium ข้าวคืออะไร ทั้งนี้อาจแบ่งกลุ่มตามการกระจายของพื้นที่ บวกกับพันธุ์ข้าวในแต่ละพื้นที่ด้วย เช่น ข้าวธรรมดา ข้าวชั้นดี (ทุ่งกุลลา) ข้าวกลุ่มเฉพาะ (Niche) หรือกลุ่มข้าวดอย เพราะการเรียนรู้ข้าวแต่ละชนิดในแต่ละพื้นที่จะมีความแตกต่างกัน มีปัญหาต่างกัน และมี value chain ที่แตกต่างกัน

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ชี้แจงว่ากรณีการกำหนดคุณสมบัติผู้เข้าร่วมการทดลองจะอยู่ในระยะแรก ที่จะมีการสรุปคุณสมบัติของผู้เข้าร่วมว่าจะเลือกใครจึงจะเหมาะสม ทั้งนี้แต่ละกลุ่มอาจใช้เวลาการทดลองแตกต่างกัน เนื่องจากความแตกต่างของข้าวแต่ละชนิด ดังนั้นมีคำถามว่าหากมีปัญหารายการธรรมชาติเช่นปีที่ผ่านมามีทำให้ไม่สามารถปลูกข้าวได้จะสามารถทำเป็นการตกลึกทางความคิดแทนได้หรือไม่

ดร.สีลาภรณ์ บัวสาย ตอบว่าขึ้นอยู่กับสถานการณ์และการทำงานของผู้นําโครงการเอง และขณะนี้ควรหานักวิจัยเพื่อลงพื้นที่ทำงานได้แล้ว และต้องหาคนเขียนสรุปรวบรวมงานด้วย ทั้งนี้แนะนำว่าควรแบ่งช่วงเวลาใหม่ โดยรวมเหลือ 3 ช่วงคือ

1. ระยะที่ 1: การพัฒนา content ซึ่งรวมระยะที่ 1 และ 2 ของกรอบวิจัยแบบเดิมที่นำเสนอมา ให้อยู่ในช่วงเดียวกัน โดยใช้ระยะเวลาประมาณ 6-8 เดือน

2. ระยะที่ 2: ทดลองปฏิบัติ

3. ระยะที่ 3: สรุป

เลิกประชุมเวลา 16.30 น.

การประชุมเตรียมการโครงการวิจัย
“โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำงานเกษตรเชิงธุรกิจ:
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 2/2555
วันพุธที่ 18 มกราคม 2555 เวลา 9.30–14.00 น.
ณ ศูนย์สารสนเทศสหกรณ์ ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มก.

ผู้มาประชุม

1. รศ.จุฑาทิพย์	ภัทราวาท	ผู้อำนวยการสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์
2. รศ.ดร.วินัย	พุทธกุล	รองคณบดีฝ่ายบริหาร คณะเศรษฐศาสตร์
3. ผศ.ดร.ทิพรัตน์	พงศธนาพานิช	อาจารย์ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร
คณะเศรษฐศาสตร์

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. นางสาวธราภรณ์ ศรีงาม	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์

เริ่มประชุม เวลา 9.30 น.

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท เกริ่นนำประวัติความเป็นมาของโครงการ ซึ่งเริ่มต้นที่ได้มีการถอดบทเรียนต่างๆ จากการวิจัยจนได้ชุดความรู้ตัวแบบเครือข่ายสหกรณ์ ฯลฯ จึงต้องการสร้างศูนย์เรียนรู้เพื่อเป็นตัวแทนองค์ความรู้ให้แก่เกษตรกรอย่างยั่งยืน และล่าสุดได้รับการติดต่อจากนักวิจัยของสถาบันรามจิตติ เชิญให้ รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ร่วมเป็นผู้ทรงคุณวุฒิให้คำแนะนำในโครงการลูกชานา ซึ่งเขียนโครงการโดยคุณเก็นศักดิ์ ศรีสวย นักวิจัยของสถาบันรามจิตติ และเนื่องจากเห็นว่าสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์มีชุดความรู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการนี้อยู่เป็นทุนเดิม จึงเชิญ รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท เป็นหัวหน้าโครงการโรงเรียนลูกชานา โดยความเห็นชอบจาก ดร.สีลาภรณ์ บัวสาย ผู้อำนวยการฝ่ายชุมชนและสังคม สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และได้ทำการเซ็นตัสัญญาโครงการกับสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

จากนั้น รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ได้นำเสนอแผนการดำเนินงานโครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำงานเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ซึ่งมีระยะเวลาดำเนินงาน 23 เดือน (เดือนพฤศจิกายน 2554 – เดือนกันยายน 2556) โดยมีวัตถุประสงค์รวม 3 ข้อคือ

1. เพื่อสร้างแนวคิดการเรียนรู้แก่เกษตรกรที่ครอบครัวมีอาชีพทำนา เพื่อเพิ่มสมรรถนะในเชิงธุรกิจที่ยั่งยืน
2. เพื่อออกแบบการจัดการเรียนรู้แก่เกษตรกรกลุ่มเป้าหมายและทดลองปฏิบัติการการเรียนรู้เพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำงานเกษตรในเชิงธุรกิจที่ยั่งยืน
3. เพื่อสังเคราะห์ชุดความรู้ พัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ และจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายและสาธารณะสำหรับการเพิ่มสมรรถนะแก่เกษตรกรในการทำงานเกษตรในเชิงธุรกิจที่ยั่งยืน

สำหรับกลุ่มเป้าหมายจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ 1) กลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแนวคิดการเรียนรู้แก่ลูกเกษตรกร ประกอบด้วยนักวิชาการ ประชาชนชาวบ้าน เกษตรกรตัวอย่าง ผู้ประกอบการ และนักธุรกิจ ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ มีทักษะและประสบการณ์ในการทำและดำเนินธุรกิจภายใต้โซ่อุปทานข้าว ทั้งตลาดในประเทศและตลาดต่างประเทศ จำนวนไม่ต่ำกว่า 50 คน และ 2) กลุ่มเป้าหมายที่เป็นลูกเกษตรกร หรือเยาวชนที่ครอบครัวประกอบอาชีพทำนา หรือสนใจจะประกอบธุรกิจการเกษตรที่กำลังศึกษาระดับมัธยมศึกษาทั้งในและนอกระบบ หรือระดับอาชีวศึกษาในสายเกษตรศาสตร์ ในพื้นที่เป้าหมาย 5 จังหวัด จำนวน 50 คน โดยกลุ่มเป้าหมายจะแบ่งเป็นอย่างน้อยพื้นที่ละ 10 คน จำนวน 5 พื้นที่ อายุไม่เกิน 35 ปี

จากการตรวจเอกสารคร่าวๆ พบว่ามีหลายหน่วยงานที่ทำเรื่องโรงเรียนลูกชาวนาแล้ว แต่ยังไม่ได้ทำครบทุกมิติ ทั้งด้านการปรับกระบวนการทัศน์ และทัศนคติ ซึ่งโครงการจะให้ความสำคัญในส่วนนี้ด้วย โดยส่วนใหญ่จะเน้นในมิติความรู้ในการผลิต ดังนั้นหลักสูตรของโครงการจะต้องยกฐานโดยใช้ความรู้เป็นพื้นฐานให้แก่ลูกเกษตรกร ซึ่งในวันนี้ต้องการขอหารือกับอาจารย์ทั้งสองท่านว่าในหลักสูตรของโครงการนี้เราควรทำอะไรก่อน-หลัง โดย รศ.จุฑาทิพย์ ได้นำเสนอภาพกรอบแนวคิดการเรียนรู้การเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจอย่างยั่งยืน ซึ่งประกอบไปด้วย 2 แกนคือ เรื่องความรู้ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยความรู้ด้านการจัดการทรัพยากร การเข้าถึงแหล่งทุน การเข้าถึงตลาด และการเข้าใจ-เข้าถึงการบริหารจัดการโซ่อุปทาน ส่วนอีกเรื่องคือความรู้ในการผลิต ประกอบด้วย ความรู้-ทักษะการผลิตแบบดั้งเดิม ความรู้-ทักษะการผลิตที่มีการใช้เทคโนโลยี ความรู้-ทักษะการผลิตทันสมัย และความรู้-ทักษะการผลิตที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม โดยเป้าหมายคือการเพิ่มประสิทธิภาพ ลดต้นทุน ระบบบริหารจัดการที่สามารถเผชิญหน้า เพื่อช่วยให้ลูกชาวนาได้มีกระบวนการทัศน์ ทัศนคติ ความรู้ และสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจอย่างยั่งยืนได้

โดยมีกระบวนการวิจัย แบ่งเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1: ช่วงเวลา 6-8 เดือน เป็นขั้นตอนการสำรวจแนวคิด/ชุดความรู้ การสร้างแนวความคิดการเรียนรู้ การวางแผนปฏิบัติงาน และการออกแบบการจัดการเรียนรู้

ระยะที่ 2: ช่วงเวลา 7 เดือน เป็นขั้นตอนการทดลองปฏิบัติการการเรียนรู้ในพื้นที่ 5 แห่ง ซึ่งได้จากเวทีเตรียมการในครั้งที่ผ่านมา โดยได้รับคำแนะนำจากคณะผู้ทรงคุณวุฒิของ สสค. และ สกว. ได้แก่

1. คุณเกินศักดิ์ ศรีสวาย รับผิดชอบดูแลภาคอีสาน ในกลุ่มทุ่งกุลาร (กลุ่ม 1)
2. คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค รับผิดชอบดูแลกลุ่มจังหวัดสิงห์บุรี (กลุ่ม 2) และจังหวัดชัยนาท (กลุ่ม 3)
3. กลุ่มที่ 4 ให้เลือกพื้นที่ทางภาคเหนือ อาจเป็น จ.เชียงราย หรือ จ.น่าน (คุณสำรวจ: NGO ที่ทำเรื่องข้าว) โดยต้องมีนักวิจัยที่จะนำเอาชุดความรู้ลงในพื้นที่และนำกลับมาเขียนได้
4. กลุ่มที่ 5 เลือกพื้นที่ทางภาคใต้ (ชุมพร/นครศรีธรรมราช)

ระยะที่ 3: ช่วงเวลา 5 เดือน เป็นการสังเคราะห์และถอดบทเรียน การพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ และการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายและสาธารณะ

เมื่อนำเสนอแนวทางการดำเนินโครงการแล้วจึงเปิดเวทีขอความคิดเห็นจากอาจารย์ทั้งสองท่าน ซึ่งได้ให้ความคิดเห็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล รองคณบดีฝ่ายบริหาร คณะเศรษฐศาสตร์

การทดลองนี้เป็นการติดอาวุธให้แก่ลูกเกษตรกร ซึ่งกลุ่มทดลองต้องมีอาวุธติดตัวและควรสามารถทำสำเร็จได้เมื่อต้องลงพื้นที่อื่นๆ ทุกพื้นที่ เพราะฉะนั้น Output ที่ผลิตออกมานั้น เราควรต้องให้ลูกเกษตรกรเหล่านั้นประสบความสำเร็จด้วย

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ชี้แจงว่าผลผลิตที่ว่ามานั้นจะยังไม่ใช่ในรอบ 7 เดือนแรกนี้

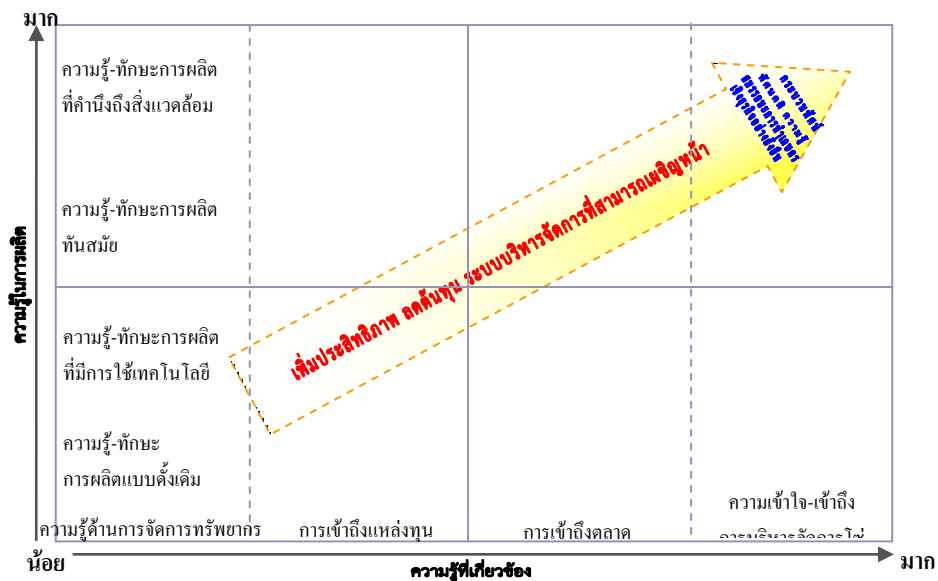
ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช อาจารย์ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์

กล่าวว่าเราต้องการสร้าง “เมล็ดพันธุ์” ที่คัดเลือกมาอย่างดีแล้ว ดังนั้นปัจจัยในการเลือกที่ต้องคำนึงถึงคือ งบประมาณ เวลา และความสำเร็จในการทดลองปฏิบัติ และเห็นว่าจำนวน 10 คนต่อพื้นที่มีความเหมาะสมสำหรับปัจจัยต่างๆ ที่โครงการมีอยู่ในขณะนี้ ซึ่ง Final products ที่คาดว่าจะได้จากโครงการนี้คือ 1) หลักสูตร และ 2) กลุ่มคน 50 คน ที่จะเป็นมนุษย์ต้นแบบที่สามารถเป็น Coaching ให้แก่เราได้

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ชี้แจงว่ากลุ่มทดลองนี้จะเป็นกลุ่มเป้าหมายที่ผ่านหลักสูตรของโครงการ ซึ่งอาจจะยังไม่สำเร็จทั้งหมด แต่หวังว่าจะเป็นผู้ที่ทรงคุณค่ากับสังคมเกษตรกรรมของไทย โดยหน่วยงานที่ให้โครงการมานั้นมองเรื่องหลักสูตรเป็นสำคัญเท่านั้น

ทั้งนี้ รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล และ ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช เห็นว่าควรจะให้ความสำคัญที่ตัวคนที่จะรับการทดลองด้วย เพราะคนคือสิ่งสำคัญ และหลักสูตรจะสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับคนที่เข้าร่วมหลักสูตรด้วย เนื่องจากถ้าคน 10 คน แต่ทำสำเร็จเพียงรายเดียวจะทำให้มีแรงผลักดันน้อย และจากโครงการนี้ด้วยทรัพยากรและบุคลากรที่จะเข้าร่วมน่าจะมีความคาดหวังค่อนข้างสูง ดังนั้นถ้าได้คนที่เข้าร่วมดีมาก ๆ จะช่วยให้มีพลังขับเคลื่อนเพิ่มมากขึ้น

จากนั้น รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท นำเสนอกรอบแนวคิดการเรียนรู้การเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจอย่างยั่งยืน (ตามรูปที่ 1)

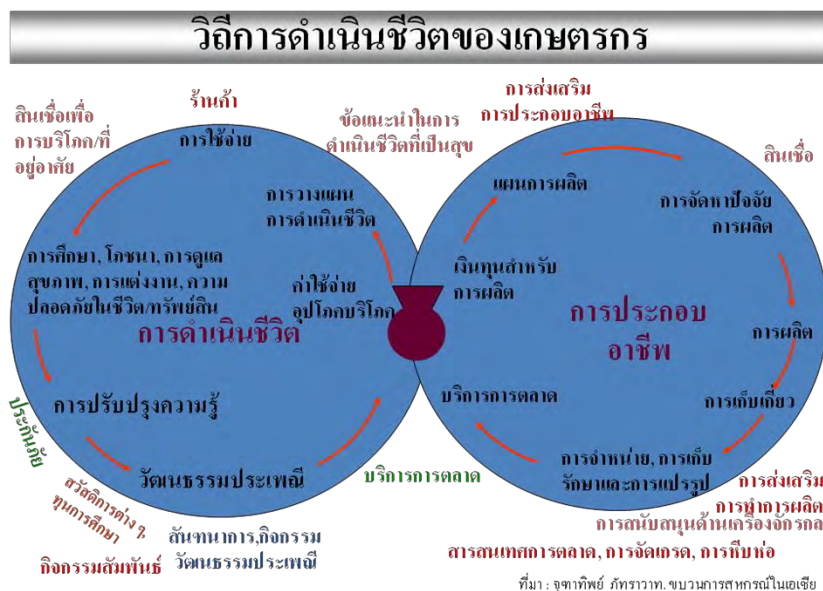

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการเรียนรู้การเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจอย่างยั่งยืน

เพื่อให้ที่ประชุมร่วมกันพิจารณาเสนอแนวทางการจัดหลักสูตรการเรียนรู้ โดยยกตัวอย่างอาจทำได้โดยการให้ไปอยู่ในแปลงนาข้าวคุณธรรมเพื่อเรียนรู้เป็นเวลา 1 เดือน เป็นหลักสูตรแรกเพื่อเป็นการปรับทัศนคติ เป็นต้น ซึ่งหลักสูตรทั้งหมดขึ้นอยู่กับทางโครงการว่าจะจัดการอย่างไรบ้าง เมื่อที่ประชุมร่วมกันพิจารณาแล้วสรุปได้ว่า

1. ต้องมีกระบวนการสร้างแรงบันดาลใจ ที่จะช่วยให้เกิดความอยากเปลี่ยนพฤติกรรมอย่างรุนแรง ซึ่งต้องวัดได้ในเชิงพฤติกรรมด้วย และหลักสูตรต่างๆ นั้นต้องให้เลือกเอาเองอย่าป้อนให้เหมือนเป็นการยัดเยียดหรือบังคับมากเกินไป
2. หลักสูตรควรสร้างสรรค์ ซึ่งสามารถออกแบบได้ตามต้องการ โดยให้ทุกหน่วยงานสามารถนำไปปรับใช้ได้ตามความเหมาะสม
3. จะมีหลักสูตรแต่ละเรื่อง ที่สามารถนำไปใช้ได้ในแต่ละส่วน
4. ต้องเตรียมศึกษาว่าองค์ประกอบในแต่ละหลักสูตรจะต้องมีอะไรบ้าง/ อะไรที่ต้องเรียนและทำได้อย่างไรบ้าง
5. ในหัวข้อเรื่อง “ความรู้ที่เกี่ยวข้อง” ควรเปลี่ยนเป็น “**ความรู้ที่เกี่ยวข้องที่ต้องรู้-เข้าใจ-ปรับใช้ได้อย่างเหมาะสม (กระบวนการत्म)**”
6. เรื่อง “การเข้าถึงแหล่งทุน” นั้นอาจเพิ่มเป็น “**ความรู้ความสามารถในการเข้าถึงแหล่งทุน**” และหมายถึงต้อง “หาทุนได้ ใช้ทุนเป็น” เช่นกรณีกลุ่มผู้ผลิตข้าวคุณธรรม ที่ไม่จำเป็นต้องกู้เงิน ธ.ก.ส. แต่ร่วมกันสะสมทุนวันละบาทของกลุ่มชาวนาเอง จนสามารถนำไปเป็นทุนในการผลิตได้ เป็นต้น

รศ.จุฬาทิพย์ ภัทธราวาท ถามเพิ่มเติมว่าเราควรใช้อะไรเป็น Template เช่น เกษตรกรมีวิถีชีวิตแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ดังนั้นจึงต้องรู้ถึงจิตใจของเกษตรกรว่าต้องการเรียนรู้อะไรบ้าง (ดังรูปที่ 2)

รูปที่ 2 วิถีการดำเนินชีวิตของเกษตรกร

ทั้งนี้ที่ประชุมร่วมกันสรุป Adoption Process ได้ตั้งแผนภาพ

How to: ดู - รู้ - ลอง (ทำ) + ขยายผล?
└─ Post test

สรุปสิ่งที่ต้องการ คือ

1. องค์ความรู้และการเรียนรู้ เรื่องอะไรที่ต้องให้เป็นเอกสารหลักสูตรและข้อเสนอนโยบาย
2. ผศ.ดร.ทิพรัตน์ เสนอให้มีการถอดบทเรียนเรื่อง GHP ของประเทศภูฏานว่าทำได้อย่างไร ซึ่งเห็นว่าน่าจะเป็นตัวแบบที่ดีอีกเรื่องหนึ่ง
3. โครงการควรเลือกทำเรื่อง “ข้าว” เพียงอย่างเดียวก่อนดีกว่าที่จะเปลี่ยนเป็นการเกษตรชนิดอื่นๆ เนื่องจากอาชีพชาวนาเป็น “เมล็ดพันธุ์แห่งความหวัง” ที่ควรให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างยิ่ง
4. ขอให้ที่ประชุมช่วยวางแผนหลักสูตรที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพให้แก่ลูกชาวนา
5. รูปธรรมที่เกิดขึ้นจะใช้อะไรเป็นตัวตรวจสอบได้/เห็นได้ คืออะไรบ้าง ซึ่งต้องให้ความรู้ทั้ง 3 มิติ คือ ด้านกระบวนการทัศน์ ทักษะคนดี และความรู้ด้านการผลิต
6. ต้องให้เกษตรกรได้เรียนรู้ว่าโลกเป็นพลวัตร มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาดังนั้นต้องมีความรู้และรู้เท่าทัน

รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล สรุปได้ดังนี้:

1. ต้องทำให้เกษตรกร-ลูกชาวนา มีความรู้สึกซาบซึ้งและเห็นคุณค่า (Appreciate) ในอาชีพของตน
2. ต้องให้เกษตรกรมีพื้นฐานความรู้
3. ต้องให้มีความสามารถในการใช้ความรู้

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ขอปรึกษาเรื่องการออกแบบการทำงาน สรุปดังนี้

1. ระยะที่ 1: ในช่วง 8 เดือนแรก สรุปได้คือ
 - ต้องสืบค้นข้อมูลว่าใครทำอะไร และตัวอย่างอะไรบ้าง ซึ่งขณะนี้ต้องการเจ้าภาพในการทำ paper ซึ่งต้องสืบค้น “แนวปฏิบัติที่ดีที่มีอยู่ในโลก เพื่อให้การศึกษาแก่ลูกชาวนา” ทั้งนี้มอบให้คุณศกลวรรณ และคุณธราภรณ์ เป็นผู้สืบค้นเพื่อส่งให้ รศ.ดร.วินัย และ ผศ.ดร.ทิพรัตน์
 - มีเวทีการสนทนากลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแนวคิดการเรียนรู้ ซึ่งจะผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ ร่วมกันเสนอ Concept paper ของแต่ละท่าน
 - การ Review และสังเคราะห์เอกสาร เพื่อได้เป็น Content + How to และเนื้อหาสาระ+How to โดยขอมอบหน้าที่นี้ให้แก่ รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล และ ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพาณิชย์ เป็นผู้ร่วมดูแลหลัก และนำเนื้อหาต่างๆ มาร้อยเรียงเป็นหลักสูตรของโครงการ
2. ระยะที่ 2: ช่วง 7 เดือน เป็นการนำหลักสูตรที่จัดทำขึ้นไปสู่กลุ่มทดลองทั้ง 5 กลุ่มพื้นที่ ซึ่งขณะนี้ยังขาดนักวิจัยอยู่อีก 2 กลุ่มคือ กลุ่มพื้นที่ภาคเหนือ และพื้นที่ภาคใต้ จึงขอความเห็นจากผู้เข้าร่วมประชุมทั้งสองท่านว่าจะสามารถรับดูแลได้หรือไม่
3. ระยะที่ 3: ในช่วง 5 เดือนสุดท้ายเป็นการสังเคราะห์และถอดบทเรียน การพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ และการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายและสาระณะโดยสรุปแผนการดำเนินงานได้ตั้งตารางต่อไปนี้

แผนการดำเนินงาน

แผนงาน/กิจกรรม	ปี พ.ศ. 2555																												ปี 2556								
	ม.ค.				ก.พ.				ม.ค.				เม.ย.				พ.ค.				มิ.ย.				ก.ค.					ส.ค.				ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4									
1. สืบค้นเอกสารเนื้อหาและ กรอบ ทั้งในและต่างประเทศ (บ๊วย/แก้ว)			✓																																		
2. สังเคราะห์เนื้อหาและกรอบที่ ควรจะเป็น (อ.วินัย/อ.เปิ้ล)				✓	✓																																
3. การสนทนากลุ่มเป้าหมาย ครั้งที่ 1 - ธกส: ท่านเอ็นนู - สปก: สุวิทย์ ภูมิประเสริฐ โชค - กสส: รองฯ จินดา ขลิบทอง - กรมส่งเสริมการเกษตร รองฯ สุนัย เศรษฐบุญสร้าง																✓																					
4. การสนทนากลุ่มเป้าหมาย ครั้งที่ 2: ชุดความรู้การผลิตบน ฐานความรู้ (Knowledge base) และทรัพยากรอย่างยั่งยืน การตลาดและการจัดการโซ่ อุปทาน (อ.วินัย อ.เปิ้ล ดร.เดชรัต คุณพ่อวิจิตร คุณสวิต: ชัยนาท ฯลฯ)																																					

ทั้งนี้การประชุมกลุ่มเป้าหมายทั้ง 5 ครั้ง จะมีการลงพื้นที่ ดังนี้

1. มวกเหล็ก สระบุรี
2. สวนสามพราน
3. ยโสธร (ข้าวคุณธรรม)
4. อ่าวพังงา
5. จ.ตราด

นัดประชุมครั้งต่อไปในวันจันทร์ที่ 23 มกราคม 2555 เวลา 9.00 น. ณ ศูนย์สารสนเทศสหกรณ์
ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อพูดคุยเรื่อง Outline และ Scenario

เลิกประชุมเวลา 14.00 น.

การประชุมเตรียมการโครงการวิจัย

“โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำการเกษตรเชิงธุรกิจ:
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 3/2555
วันจันทร์ที่ 23 มกราคม 2555 เวลา 9.30–13.00 น.
ณ ศูนย์สารสนเทศสหกรณ์ ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มก.

ผู้มาประชุม

1. รศ.จุกาทิพย์ ภัทราวาท	ผู้อำนวยการสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์
2. รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล	รองคณบดีฝ่ายบริหาร คณะเศรษฐศาสตร์ มก.
3. ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช	อาจารย์ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร และทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์ มก.
4. ดร.ภัทรนันท์ หารรักษาภิรมย์โชค	อาจารย์ภาควิชาครุศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ และพัฒนศาสตร์ มก. กำแพงแสน

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. นางสาวธราภรณ์ ศรีงาม	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป
สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ |
|-------------------------|---|

เริ่มประชุม เวลา 9.30 น.

วาระที่ 1 เรื่องแจ้งเพื่อทราบ

รศ.จุกาทิพย์ ภัทราวาท ผู้อำนวยการสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ แจ้งเรื่องเพื่อทราบดังนี้

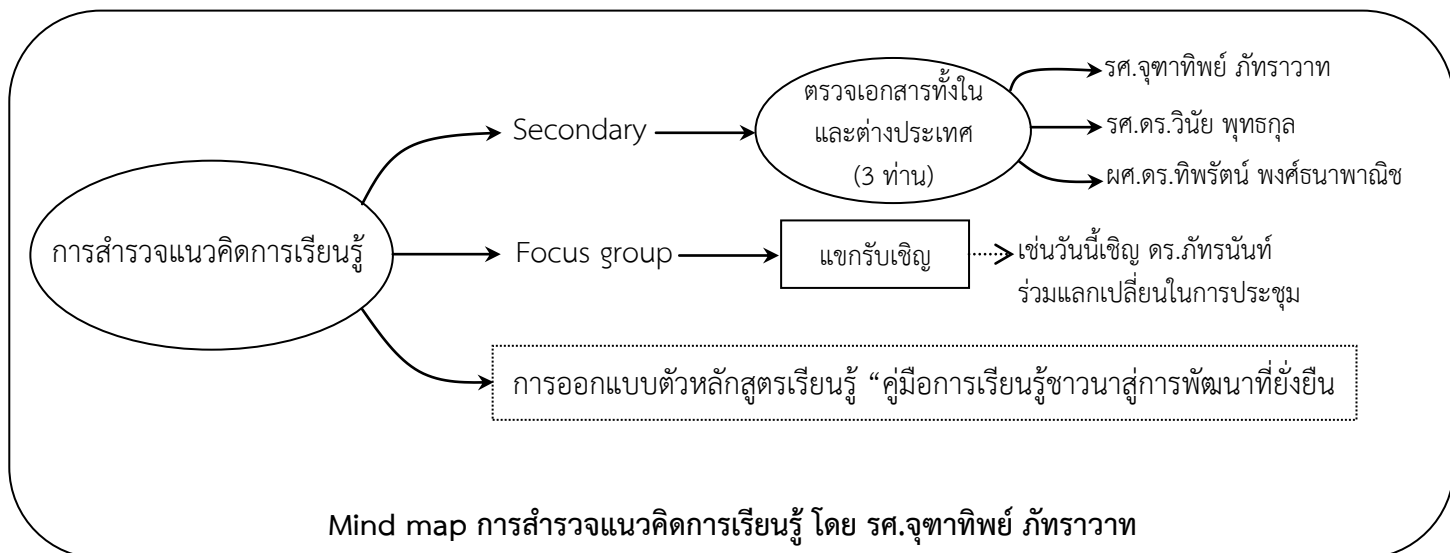
- การประชุมครั้งนี้เป็นการประชุมเตรียมการโครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำการเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 3/2555
- ในการประชุมฯ ทุกครั้งให้คุณธราภรณ์ ศรีงาม จัดทำเอกสารที่ได้นำเสนอในที่ประชุมแต่ละครั้งไว้ประกอบการประชุมในครั้งต่อไปด้วย พร้อมให้บันทึกกิจกรรมของโครงการฯ ไว้เพื่อนำเสนอในภาคผนวกของการจัดทำรายงานโครงการ
- ได้เชิญ ดร.ภัทรนันท์ หารรักษาภิรมย์โชค อาจารย์จากภาควิชาครุศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ และพัฒนศาสตร์ มก. กำแพงแสน เข้าร่วมการประชุมวงเรียนรู้เรื่อง “Platform ของหลักสูตรเรียนรู้ที่ควรจะเป็น” ของโครงการฯ ในวันนี้ด้วย

วาระที่ 2 การรับรองรายงานการประชุม ครั้งที่ 2/2555

-

วาระที่ 3 เรื่องเพื่อพิจารณา

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพาณิช เสนอบันทึกการประชุมที่ได้จัดทำไว้ โดยเป็นการสรุปแผนงานในภาพรวมที่ใช้เรื่องของงานเป็นหลัก ซึ่งประกอบด้วย 9 กิจกรรมหลัก และจะมีการจัดทำสรุปรายงาน 5 ฉบับตลอดการดำเนินโครงการฯ พร้อมขอหารือเกี่ยวกับแผนงานรายสัปดาห์ โดยกิจกรรมที่ 1 คือ การสำรวจแนวคิดและชุดความรู้ ซึ่งต้องเริ่มดำเนินการในสัปดาห์ที่ 3-4 ของเดือนมกราคมนี้ ซึ่ง รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท สรุป mind map ได้ดังนี้

Mind map การสำรวจแนวคิดการเรียนรู้ โดย รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท

โดยสรุปได้ว่าจะใช้การประชุมทุกวันจันทร์เป็นเวทีเพื่อสรุป Content, How to ที่จะประกอบด้วยอะไรบ้างที่เป็นการสร้างแนวคิดการเรียนรู้โดยเน้นทั้ง 3 มิติ คือ กระบวนทัศน์ ทักษะ และการเรียนรู้การผลิต ทั้งนี้อาจมีการเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ เข้าร่วมประชุมในแต่ละครั้งด้วย

จากนั้น ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพาณิช ได้นำเสนอ “สารบัญชรายงานวิจัย” ซึ่งจะประกอบด้วย

บทที่ 1 บทนำ (บทขยายของข้อเสนอโครงการ)

บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม (สำรวจแนวคิด-ชุดความรู้ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงเครือข่ายและทุนการทำงานในพื้นที่ต่างๆ ของประเทศ)

— Inception Report — MAR 2012

บทที่ 3 แนวคิดการเรียนรู้สู่ “การสร้างสมรรถนะแก่ลูกเกษตรกร เพื่อการทำการเกษตรเชิงธุรกิจอย่างยั่งยืน” ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย (ฉบับย่อเพื่อเผยแพร่ในเครือข่ายพื้นที่นำร่อง 5 แห่ง)

บทที่ 4 (ร่าง) หลักสูตรการเรียนรู้ “โรงเรียนลูกชาวนา” และการจัดการหลักสูตร

(ที่อาจครอบคลุมการเรียนรู้ในหลายมิติ เช่น การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Learning) การสอนงาน (The Coach-learning) การเรียนรู้ที่มีการรับรอง (The Certificate Learning) การเรียนรู้รูปแบบ Peer-Learning และรูปแบบของ Supervisor-Learning โดยมีการออกแบบและบูรณาการเนื้อหาและวิธีการเรียนรู้ในหลักสูตรให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

— Progress Report 1 — SEP 2012

บทที่ 5 รายละเอียดโครงการนำร่องปฏิบัติการเรียนรู้ในพื้นที่ 5 แห่ง

บทที่ 6 ผลการดำเนินงานโครงการนำร่องฯ และการถอดบทเรียน

— Progress Report 2 — MAR 2013

บทที่ 7 หลักสูตรการเรียนรู้ “โรงเรียนลูกชาวนา” และการจัดการหลักสูตร (ฉบับปรับปรุงหลังปฏิบัตินำร่อง)

บทที่ 8 สรุปและข้อเสนอแนะ

(แนวทางขับเคลื่อนการเรียนรู้ “การสร้างสมรรถนะแก่ลูกเกษตรกร เพื่อการทำการเกษตรเชิงธุรกิจอย่างยั่งยืน”)

— Draft Final Report — AUG 2013

— Final Report — SEP 2013

จากนั้นที่ประชุมร่วมกันอภิปรายและสรุปคุณสมบัติของลูกชาวนาที่เราอยากเห็น ได้ดังนี้

- มิติด้านทัศนคติ: มีความสุข/ มีทางเลือก เลือกได้ เลือกเป็น/ ภูมิใจในศักดิ์ศรี/ ต้องการถ่ายทอดความรู้สู่ลูกหลาน/ ตอรับการทำงานเป็นกลุ่ม (farmer group/civil society)/ สำนึกในอาชีพ

- มิติด้านกระบวนการทัศน์ (หลักคิด/วิธีคิด): มององค์รวมเป็น คิดต่อยอดได้ กรองข้อมูล/คัดกรอง/แยกแยะ สังเคราะห์ข้อมูล/สิ่งที่เห็นได้เหมาะกับตัวเอง เข้าใจและเข้าถึงแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน logistics

- มิติด้านองค์ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์: การผลิตที่ครอบคลุมการวางแผน-ดำเนินงาน-ประเมินผล (มองว่ามีทุนเดิมอะไร ไม่จำเป็นต้องเริ่มจากศูนย์ตลอด) การจัดการหลังเก็บเกี่ยว แปรรูป ขาย/ตลาด/เข้าใจผู้บริโภค ขนส่ง

ทั้งนี้เกษตรกรควรที่จะสามารถเชื่อมโยง/บูรณาการทัศนคติ ปรับกระบวนการทัศน์ และเพิ่มเติมองค์ความรู้ที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในวงจรวิถีชีวิตและวงจรอาชีพได้ด้วยตนเองอย่างไม่รู้จบ

โดยผลจากข้างต้นควรจะนำสู่ “ชุมชนน่าอยู่ การเมืองมั่นคง เศรษฐกิจยั่งยืน สังคมสมานฉันท์ ไทยเป็นปึกแผ่นประเทศ” พร้อมมุ่งสู่เป้าหมาย “ไทยเป็นครัวโลก” ตามที่คาดหวัง

จากนั้นที่ประชุมร่วมกันวางแผนการดำเนินกิจกรรมย่อยของการสำรวจ/สร้าง แนวคิดและชุดความรู้ สรุปลงได้ดังตาราง

การสำรวจ/สร้าง แนวคิดและชุดความรู้	ม.ค. 55		ก.พ. 55				มี.ค. 55			
	สัปดาห์ที่		สัปดาห์ที่				สัปดาห์ที่			
กิจกรรมย่อย	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
1. ประชุมหารือกับผู้ทรงคุณวุฒิ ดร.ภัทรนันท์ ทรราชภิรมย์โชค	✓									
2. องค์กรความรู้ที่ชาวนาต้องการ (องค์ความรู้การผลิต) เชิญคุณสวิต (กองทุนฟื้นฟู จ.ชัยนาท) คุณจารุณี กรมวิชาการฯ และรองอธิบดีกรมการข้าว		30								
3. นวัตกรรมและเทคโนโลยี/ โอกาสและอุปสรรค และการนำไปใช้ประโยชน์ ในการเข้าถึงชาวนา เชิญ ดร.อภิชาติ และตัวแทนปราชญ์/ชาวนา			เลือกช่วง 4-12 ก.พ.							
4. นัดพูดคุยพบปะนอกสถานที่ ณ สวนสามพราน หรือมวกเหล็ก - ทีมคุณเกินศักดิ์ / ทีมคุณสุวิทย์ - อ.จุฑาทิพย์/ อ.วินัย/ อ.ทิพรัตน์	รอนัดหมาย									

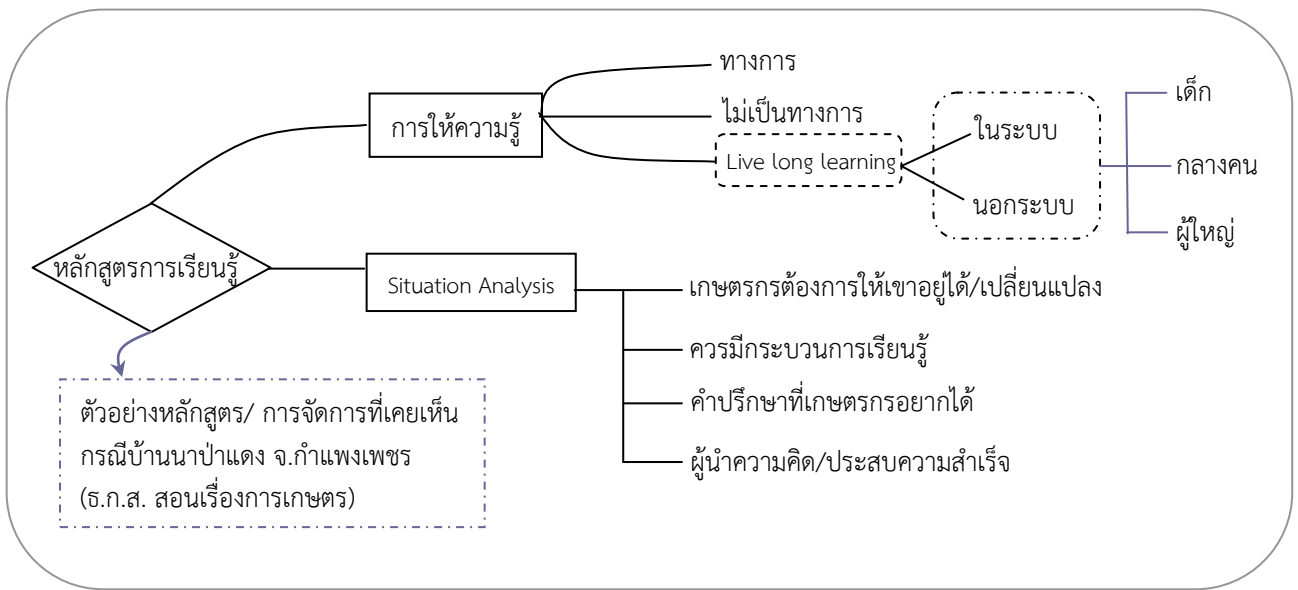
เวลา 11.00 น. ดร.ภัทรนันท์ ทรราชภิรมย์โชค อาจารย์ภาควิชาครุศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ และ พัฒนศาสตร์ มก. กำแพงแสน เข้าร่วมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดย ผศ.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพาณิช เป็นผู้กล่าวสรุปและแนะนำโครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชาวนาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” จากนั้นที่ประชุมขอให้ ดร.ภัทรนันท์ ให้คำแนะนำเรื่อง “รูปแบบหลักสูตรโรงเรียนลูกชาวนาที่ควรจะเป็น” ว่าควรมีองค์ประกอบและลักษณะอย่างไร ทั้งนี้ ดร.ภัทรนันท์ ได้เล่าถึงงานวิจัยโครงการต่างๆ ที่ได้ทำและมีข้อสรุป ดังนี้

- ต้องถามว่าชาวบ้านต้องการอะไร เนื่องจากส่วนใหญ่ยังไม่รู้ว่าชาวบ้านต้องการอะไรหรือมีปัญหาอะไรที่ต้องการให้ช่วยแก้ไข
- มีข้อสงสัยว่าเป้าหมายของโครงการนี้ คือกลุ่มนักเรียนในโรงเรียน หรือเป็นรูปแบบศูนย์เรียนรู้หรือรูปแบบอื่นๆ
- ต้องมี Content ที่อยู่ข้างในคืออะไร ยกตัวอย่างโครงการที่นครปฐมที่มีการจัดหลักสูตรแบบ informal learning เรื่องอาชีพ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ใช้เวลา (Life-Long Learning) และมีทั้งรูปแบบ Formal + Informal learning process
- ชาวบ้านส่วนมากจะยอมรับเมื่อมีกรณีที่ประสบความสำเร็จให้เห็นเป็นตัวอย่าง ซึ่งถ้าเป็นคนในชุมชนจะดีมาก และการดูงานไม่สามารถทำให้ชาวบ้านเกิดการเปลี่ยนแปลงได้
- ผู้นำ (ทางธรรมชาติ เช่น ผู้นำทางความคิด) จะเป็น Key success ที่ช่วยให้คำแนะนำแก่ชาวบ้านได้
- ตัวอย่างหลักสูตร/ การจัดการที่เคยเห็น เช่น บ้านนาป่าแดง จ.กำแพงเพชร (ธ.ก.ส. สอนเรื่องการทำการเกษตรเพียงอย่างเดียว)

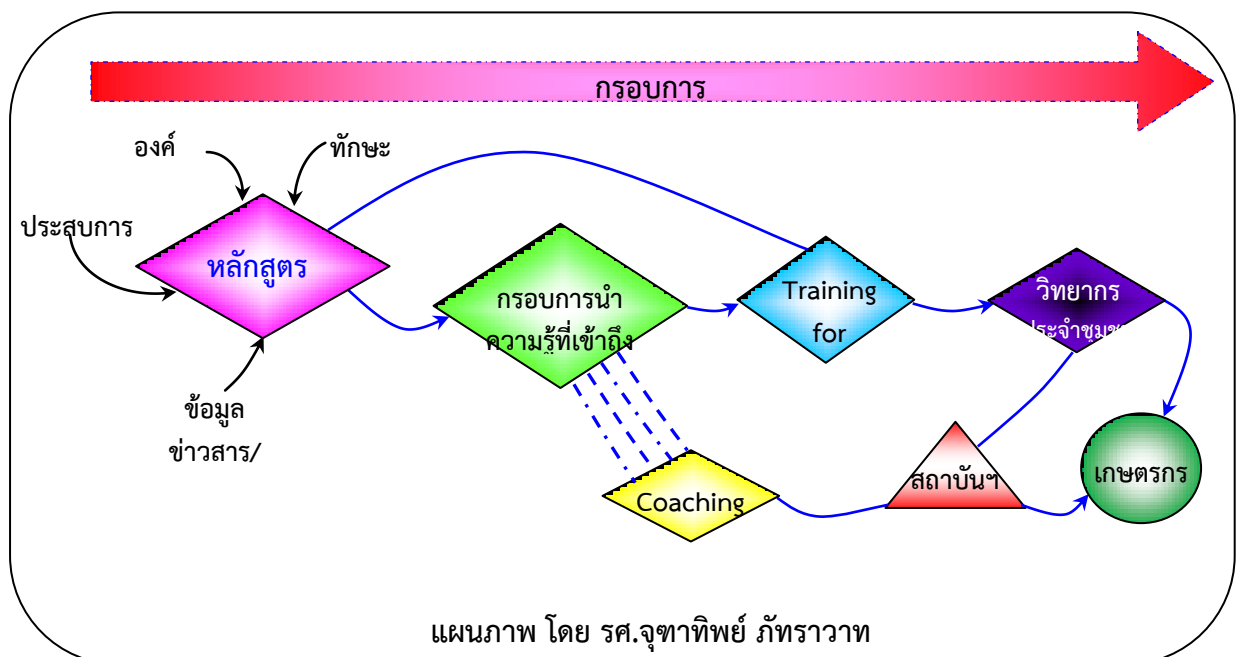
- Coaching เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่ดี แต่ถ้าต้องการเห็นผลไม่ควรจัดอบรม แต่ต้องทำอะไรให้ชาวบ้าน/กลุ่มเป้าหมาย เห็นคุณค่าว่ามีความสำคัญและจำเป็น เพราะฉะนั้นต้องสะท้อนให้เห็นว่าเมื่อมาเรียนกับเราแล้วจะดีกว่าอยู่บ้านเฉยๆ ซึ่งเหล่านี้ต้องมีผู้นำพาให้คิด/พาให้ทำ เช่น การช่วยลดค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพ ที่ชาวบ้านเห็นได้เป็นรูปธรรม หรือการช่วยให้ชาวบ้านมีสุขภาพดีขึ้น ฯลฯ

- ทั้งนี้ชาวบ้านส่วนใหญ่อาจมีองค์ความรู้ แต่ขาดด้านวิชาการมารองรับหรืออธิบายความรู้ทางภูมิปัญญา ซึ่งถ้ามีวิชาการรองรับจะทำให้ชาวบ้านเข้าใจได้ลึกซึ้ง สามารถอธิบายเหตุผลได้ ดูไม่มึนงง และสามารถแก้ปัญหา ต่อยอดในอนาคตได้

ซึ่งจากคำแนะนำของ ดร.ภัทรนันท์ ทรราชภิรมย์โชค ที่กล่าวมานั้น รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ได้เขียนแผนภาพสรุปได้ดังนี้

จากนั้น รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท เขียนแผนภาพกรอบการเรียนรู้ โดยเชื่อมโยงการดำเนินงานตามขั้นตอนต่างๆ ดังรูป

โดย ดร.ภัทรนันท์ ทรราชภิรมย์โชค นำเสนอคู่มือที่ได้สรุปไว้จากโครงการวิจัยหลายๆ โครงการเช่น

- คู่มือการจัดการกระบวนการเรียนรู้เพื่อวางแผนชุมชน ที่ประกอบด้วยข้อสรุปต่างๆ เช่น ลักษณะของแกนนำที่จะช่วยหนุนเสริมในพื้นที่ควรเป็นอย่างไร เนื่องจากพบว่าแกนนำมีความจำเป็นมาก เพราะถ้าแกนนำยินดีร่วมงานด้วยจะมีความสำเร็จสูง

- คู่มือวิทยากรกระบวนการ จะมีบทสรุปลักษณะของวิทยากรกระบวนการ เช่น สามารถผลักดันให้ชาวบ้านเห็นความสำคัญของปัญหา มีความช่างสังเกต เป็นนักแก้ปัญหาชุมชน/นักประสาน แต่ไม่ตัดสินใจแทนชาวบ้าน ฯลฯ ซึ่งทั้งหมดได้จากกรณีศึกษาจากแหล่งต่างๆ ทั่วประเทศ เช่น ลุงประยงค์ ชาวบ้าน ตำบลไม้เรียง จ.นครศรีธรรมราช หรือคุณสมพงษ์ (ผู้ช่วย อ.ป๋วย) จากจังหวัดอุทัยธานี เป็นต้น ทั้งนี้มีข้อสรุปเทคนิคของวิทยากรกระบวนการไว้ เช่น ควรต้องรู้ปัญหาทั้งหมดอยู่ก่อนแล้ว มีการตั้งคำถามแบบเปิดกว้าง และมีการตั้งคำถามที่ใกล้ตัวให้ชาวบ้านกล้าตอบ

และได้แนะนำว่าอาจมีหลักสูตรการผลิตวิทยากรกระบวนการจัดการ หรือกรอบการนำหลักสูตรการเรียนรู้ไปสู่กลุ่มเป้าหมาย โดยต้องสร้างองค์ความรู้ให้แก่ตัวชาวบ้านเองด้วย ทั้งนี้ก่อนจบการประชุมได้มีการมอบหมายงานให้แต่ละท่าน ดังต่อไปนี้

1. ดร.ภัทรนันท์ ทรราชภิรมย์โชค เขียน Concept paper หลักสูตร “โรงเรียนลูกชานา” ว่าควรมีหน้าตาอย่างไร
2. รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท และ รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล เขียน Mapping เรื่องความรู้ใน 3 มิติ ว่าควรประกอบด้วยอะไรบ้าง

วาระที่ 4 เรื่องอื่นๆ

นัดประชุมครั้งต่อไปวันจันทร์ที่ 30 มกราคม 2555 เวลา 9.00 น. ณ ห้องประชุมศูนย์สารสนเทศสหกรณ์ ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มก. โดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน เข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ คือ

1. คุณสวิต แสงตะคร้อ (กองทุนฟื้นฟู จ.ชัยนาท)
2. คุณจาริณี จันทร์คำ (กรมวิชาการเกษตร ทำเรื่องตัว Q)
3. รองอธิบดีกรมการข้าว (หรือตัวแทน) เกี่ยวกับการมองอนาคตหลักสูตรของกรมการข้าว

เลิกประชุมเวลา 13.00 น.

การประชุมหารือโครงการวิจัย

“โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ:
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 4/2555
วันจันทร์ที่ 30 มกราคม 2555 เวลา 9.00–12.00 น.
ณ ศูนย์สารสนเทศสหกรณ์ ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มก.

ผู้มาประชุม

1. รศ. จุฑาทิพย์ ภัทราวาท	ผู้อำนวยการสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์
2. รศ. ดร. วินัย พุทธิกุล	รองคณบดีฝ่ายบริหาร คณะเศรษฐศาสตร์ มก.
3. ผศ. ดร. ทิพรรัตน์ พงศ์ธนาพานิช	อาจารย์ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร
คณะเศรษฐศาสตร์ มก.
4. ดร. อมรวิรัช นาคทรพรพ	ผอ. สถาบันรามจิตติ
5. ดร. จุฬากรณ์ มาเสถียรวงศ์	สถาบันรามจิตติ
6. คุณเกษิศักดิ์ ศรีสวอย	สถาบันรามจิตติ
7. ดร. อุทุมพร อินทจักร์	อาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มก.
8. คุณสายสุดา ศรีอุไร	รองผู้อำนวยการสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์

ผู้เข้าร่วมประชุม

- นางสาวธราภรณ์ ศรีงาม เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์

เริ่มประชุม เวลา 9.00 น.

วาระที่ 1 เรื่องแจ้งเพื่อทราบ

รศ. จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ผู้อำนวยการสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ แจ้งเรื่องเพื่อทราบดังนี้
- การประชุมครั้งนี้เป็นการประชุมโครงการฯ ครั้งที่ 4/2555 ซึ่งได้ขอเลื่อนเวลาที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับคุณสวิต แสงตะคร้อ และคุณจาริณี จันทร์คำ ออกไปเป็นวันจันทร์ที่ 6 ก.พ. 2555 เนื่องจากได้รับการตอบรับจาก ดร. อมรวิรัช นาคทรพรพ และทีมงาน จะเข้าร่วมการประชุมในครั้งนี้นี้ จึงขอเปลี่ยนหัวข้อการประชุมเป็นเรื่องการบริหารจัดการโครงการและนโยบายแทน

วาระที่ 2 ทบทวนประเด็นการประชุมที่ผ่านมา (ครั้งที่ 3/2555)

ทบทวนการประชุมโครงการ “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 3/2555 โดย รศ. จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ขอให้ ผศ. ดร. ทิพรรัตน์ พงศ์ธนาพานิช ช่วยตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของรายงาน และสรุปการประชุมในครั้งที่ผ่านมาให้แก่ที่ประชุมรับทราบเพื่อความต่อเนื่องในการประชุม

วาระที่ 3 เรื่องเพื่อพิจารณา

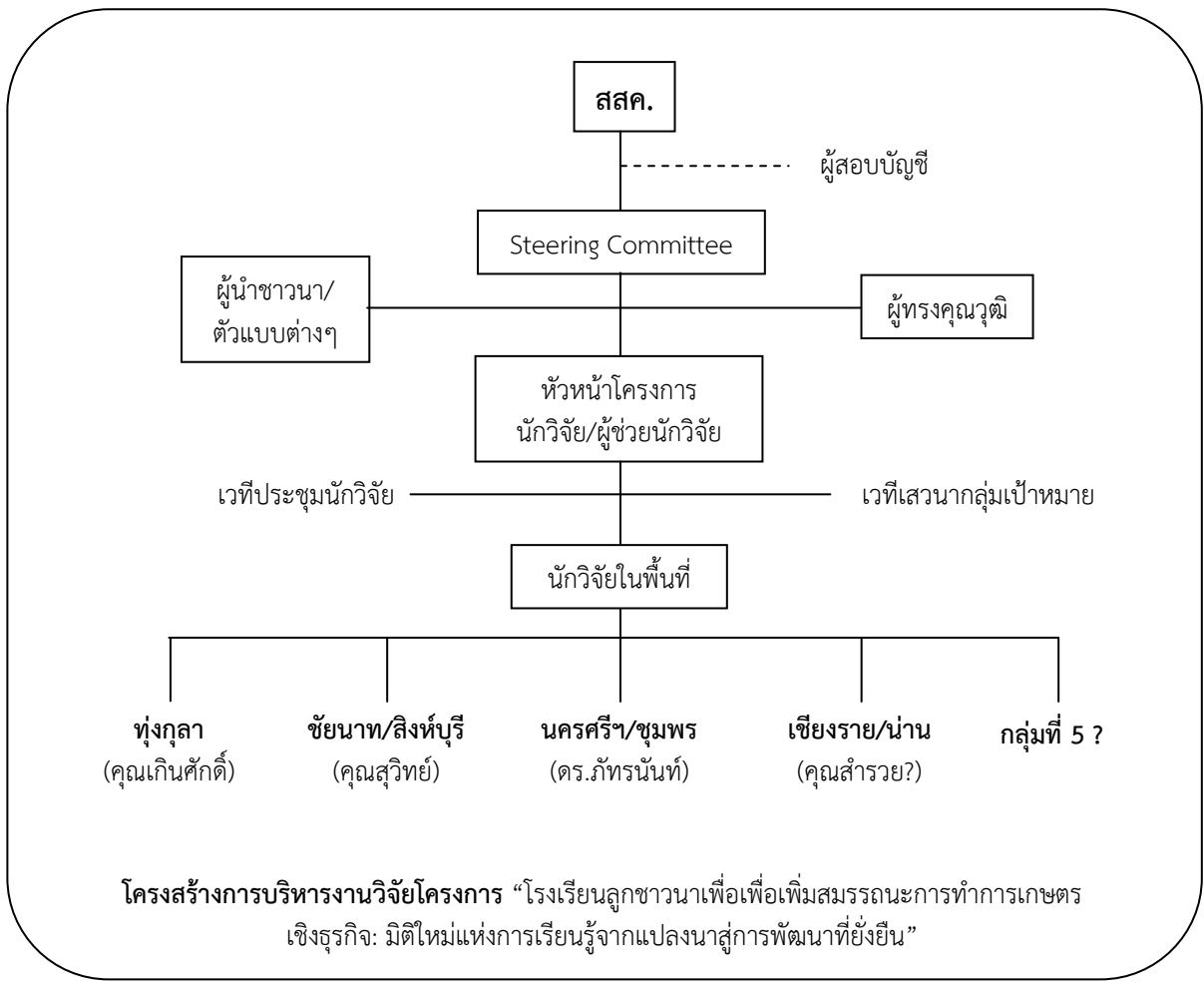
3.1 การพิจารณาระบบการบริหารจัดการโครงการ

3.2 การพิจารณาเนื้อหาหลักสูตรเรียนรู้

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ขอหารือแนวทางการดำเนินงานกับ ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพาณิช และ ผศ.ดร.วินัย พุทธิกุล เพื่อความเข้าใจและการปฏิบัติที่ตรงกันในการประชุม

เวลา 9.30 น. ดร.อมรวิชัย นาครทรพร/ ดร.จุฬากรณ์ มาเสถียรวงศ์/ คุณเก็นศักดิ์ ศรีสวย และ ดร.อุทุมพร อินทจักร์ เข้าร่วมการประชุม

โดย รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท กล่าวต้อนรับพร้อมแนะนำทีมงานในที่ประชุม และชี้แจงการดำเนินงานที่ผ่านมาซึ่งได้ประชุมขับเคลื่อนไปทั้งหมด 3 ครั้ง และครั้งนี้เป็นครั้งที่ 4 ซึ่งจะเป็นการหารือเรื่องการบริหารจัดการโครงการ จากนั้น รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ได้นำเสนอภาพโครงสร้างการบริหารงานโครงการวิจัยโรงเรียนลูกชวานาฯ ดังภาพ

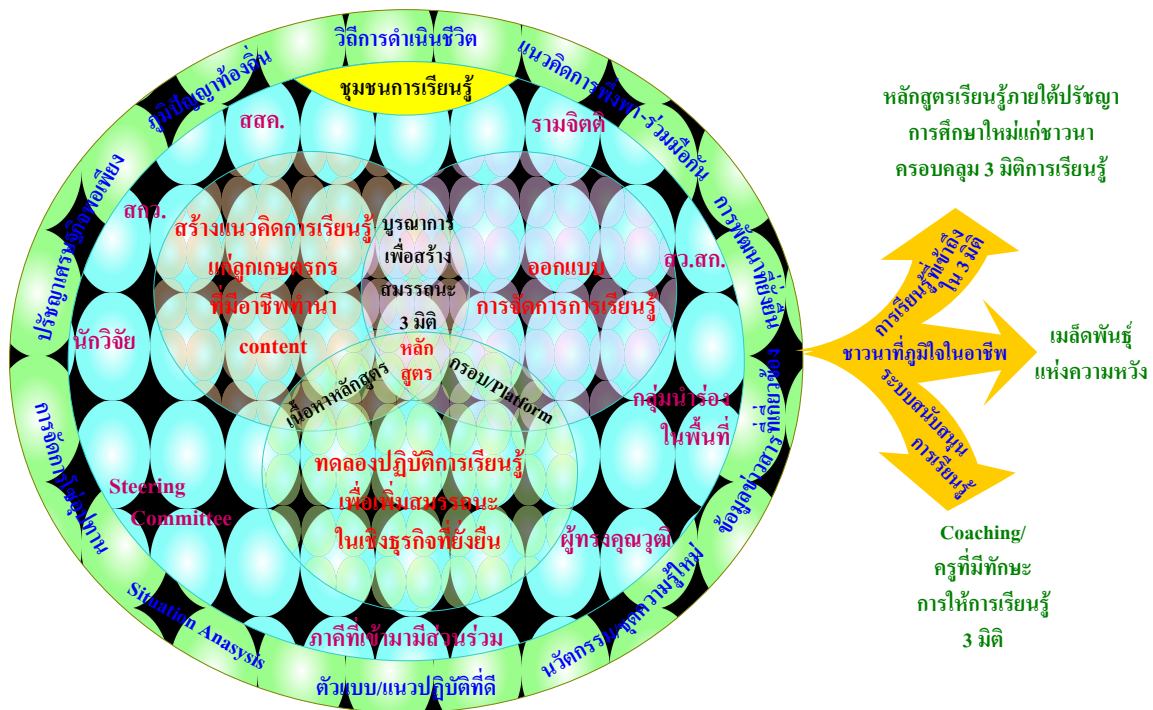

ทั้งนี้ รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ขอให้ ดร.อมรวิชัย นาครทรพร ซึ่งเป็นตัวแทนจาก สสค. ผู้ให้ทุนอุดหนุนโครงการวิจัยฯ เป็นผู้ตั้งกลุ่ม Steering ให้แก่โครงการ โดยความเชื่อมโยงการทำงานตามภาพจะแบ่งกลุ่มเป้าหมายย่อยเป็น 5 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มทุ่งกุลา รับผิดชอบโดยคุณเก็นศักดิ์ ศรีสวย 2) กลุ่มชัยนาท/

สิ่งบุรี รับผิดชอบโดยคุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค 3) นครศรีธรรมราช/ชุมพร รับผิดชอบโดย ดร.ภัทรนันท์ ธรรมชาติกรโชค 4) เชียงราย/น่าน รับผิดชอบโดยคุณสำรวย? และ กลุ่มที่ 5 อยู่ระหว่างการคัดเลือกพื้นที่

ทั้งนี้ ดร.อมรรวิช นาคทรพรพ ให้คำแนะนำว่าควรให้ความสำคัญกับการคัดเลือกนักวิจัยในพื้นที่ และกลุ่มชวนาในพื้นที่เป้าหมายทั้ง 5 แห่ง ซึ่งจะเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของโครงการ สำหรับกลุ่มนักวิชาการ/ผู้ทรงคุณวุฒิ ปราชญ์ ผู้นำชวนา หรือตัวแบบต่างๆ นั้นสามารถปรับเปลี่ยนหรือเพิ่มเติมเมื่อไหร่/อย่างไรก็ได้

จากนั้น รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท นำเสนอภาพ Scenario ของโครงการโรงเรียนลูกชวนาฯ

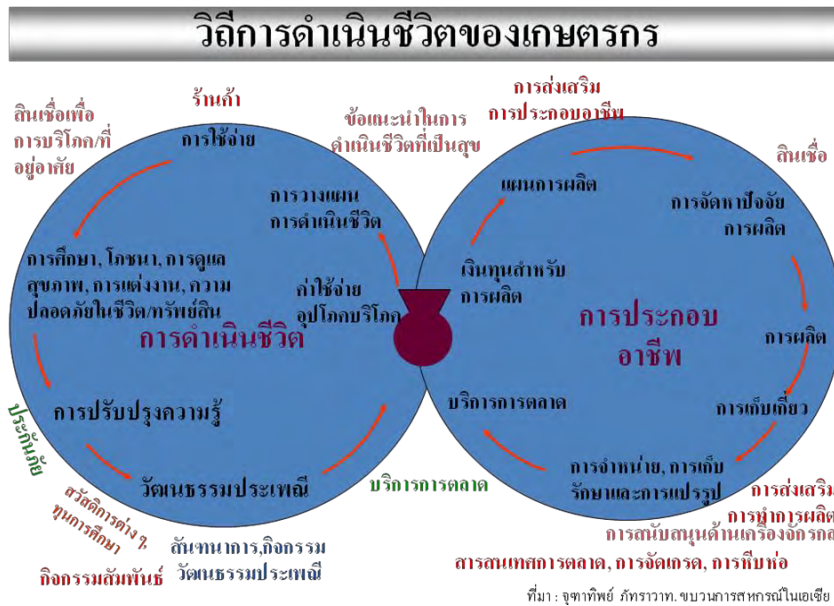

Scenario โครงการโรงเรียนลูกชวนาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำารเกษตรเชิงธุรกิจ: มีติใหม่แก่การเรียนรู้จากแปลงภาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

จากภาพสิ่งที่มองคือกรอบด้านนอกจะเป็นชุดความรู้ วิถีชีวิตชวนา แนวคิดการพึ่งพา การพัฒนาที่ยั่งยืน ฯลฯ ซึ่งทั้งหมดนี้จะเป็นทิศทางการดำเนินงาน โดยมีหน่วยงาน และกลุ่มคนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้ง สสค. ผู้ให้ทุนการวิจัย สว.สก. ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิจัย รวมถึงสถาบันรามจิตติ ที่เข้าจะมาช่วยเสริมพลังในการขับเคลื่อน จากนั้นเราจะออกแบบการจัดการการเรียนรู้ เมื่อได้แล้วจะนำไปทดลองซึ่งมีเวลาเพียง 7 เดือน ใน 5 พื้นที่ โดยจำนวนสมาชิกผู้เข้าร่วมอย่างน้อย 10 คน แล้วจะได้ Platform การเรียนรู้ สำหรับหลายลักษณะ ทั้งภาคอาชีพฯ ศึกษาศาสตร์ สว.สก. หรือสถาบันรามจิตติ ฯลฯ ซึ่งสามารถมีได้หลายรูปแบบสำหรับการนำไปใช้ตามความเหมาะสมในแต่ละแห่ง

จากนั้นได้นำเสนอภาพวิถีการดำเนินชีวิตของเกษตรกรซึ่งนำมาเป็นกรอบกำหนดการวางแผน ออกแบบหลักสูตร โดยชุดความรู้แรกคือต้องให้ชวนาสามารถประกอบอาชีพได้อย่างยั่งยืน ต้องให้ความรู้ทั้งด้านเงินทุนสำหรับการผลิต การวางแผนการผลิต การเก็บเกี่ยว การตลาด ฯลฯ พร้อมกับคิดว่าหลักสูตรของ

เราจะต้องครอบคลุมทางด้านวิถีการดำเนินชีวิตด้วย ทั้งในด้านการวางแผนการดำเนินชีวิต โภชนาการ การศึกษา และอื่นๆ

จากนั้น ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพาณิช นำเสนอการดำเนินโครงการที่ผ่านมา มีการประชุมเพื่อทำความเข้าใจในรายละเอียด วัตถุประสงค์ และกลุ่มเป้าหมายของโครงการ จากนั้นจึงได้วางแผนการดำเนินงานโดยใช้รายงาน 5 ฉบับที่ต้องส่งมาเป็นตัวตั้ง ซึ่งประกอบด้วย

1. Inception Report ซึ่งเป็น Review Literature เอกสารต่างๆ เป็นรายงานการสำรวจแนวคิด ชุมความรู้ที่เกี่ยวข้อง ฯลฯ มีเวลาประมาณ 2 เดือน กำหนดส่งรายงานเดือนมีนาคม 2555
2. Progress Report I รายงานฉบับนี้คาดว่าจะประกอบด้วยเอกสารหลักสูตรโรงเรียนลูกชานาที่จะนำไปทดสอบในพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย กำหนดส่งเดือนกันยายน 2555
3. Progress Report II รายงานฉบับนี้คาดว่าจะมีความคืบหน้าการลงพื้นที่กลุ่มเป้าหมายและนำคู่มือหลักสูตรต่างๆ ไปทดสอบในพื้นที่แล้ว กำหนดส่งเดือนมีนาคม 2556
4. Draft Final Report เป็นการสรุปผลการถอดบทเรียน และหลักสูตรฉบับปรับปรุง พร้อมข้อเสนอเชิงนโยบายฯ กำหนดส่งเดือนสิงหาคม 2556
5. Final Report ฉบับสมบูรณ์ภายหลังการทำประชาพิจารณ์ กำหนดส่งเดือนกันยายน 2556

ซึ่ง รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ชี้แจงเพิ่มเติมว่าก่อนจะส่ง Final Report จะมีการจัดเวทีประชาพิจารณ์และต้องขอคำแนะนำจาก Steering ของ สสค. ด้วยในช่วงเดือนกันยายน 2556 จากนั้นจึงขอคำแนะนำและความคิดเห็นจาก ดร.อมรวิรัช นาคทรพรพ และทีมงาน

➔ **ดร.อมรวิรัช นาคทรพรพ** ชี้แจงรายละเอียดของหน่วยงานผู้ให้ทุนอุดหนุนโครงการนี้คือ สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่สนับสนุนด้านการศึกษา โดยใช้เงินที่รัฐบาลจัดทำให้ผ่านสำนักงบประมาณในเบื้องต้น และคาดว่าจะได้แหล่งเงินทุนจากภาษีเห้า-บุหรี่ 1.5-2%

เห็นว่าด้านการศึกษาของประเทศไทยในขณะนี้กำลังประสบปัญหาเป็นอย่างมาก กลายเป็นระบบการบริหารจัดการเพื่อตัวเอง จึงได้นำเสนอไปยังสมาชิกปฏิรูปฯ รวม 5 เรื่อง ซึ่ง 4 ใน 5 เรื่องเกี่ยวกับเราทั้งหมด ยกเว้นเรื่องที่ 1 คือ

1. เรื่องเกี่ยวกับเด็กเล็ก ปฐมวัย 0-5 ปี ซึ่งไม่ค่อยเกี่ยวกับหน่วยงาน
2. เรื่องการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะที่มีปัญหา มาก เช่น กลุ่มแรงงานในโรงงาน ที่มักจะมีรายได้ไม่เพียงพอ จึงมักมีปัญหาการดำเนินชีวิตประจำวัน การดูแลบุตร หรือการพัฒนาทางการศึกษา และกลุ่มเกษตรกรที่จะทำอะไรให้สามารถเป็นกลุ่มเกษตรกรรายย่อยที่เข้มแข็งและอยู่ได้ด้วยตัวเอง
3. การศึกษาที่โยงกับการมีงานทำที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น เช่น กรณี มธส. สุรนารี มีการเรียนการสอนที่เป็นระบบที่ให้นักศึกษาได้เข้าไปเรียนโดยการได้ปฏิบัติจริงในโรงงานจริง ซึ่งเป็นที่ยอมรับมากในปัจจุบัน หรือระดับมัธยมต้องมี Work base learning ด้วย ทั้งนี้ไม่เพียงต้องมี Skill เท่านั้น แต่ต้องมี Human Quality ซึ่งเป็นสิ่งที่สร้างยากมาก
4. การทำยุทธศาสตร์ “การศึกษาทางเลือก” ให้เป็นทางหลักและทางรอดของประเทศ สำหรับกลุ่มต่างๆ จึงควรได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐด้วย โดยไม่ต้องฝากความหวังไว้กับการไปโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ทั้งนี้ต้องมี Attitude ที่ดีและมี Learning Skill ที่ดี
5. ยุทธศาสตร์เชิง Drive Force ขอเพิ่มพื้นที่การจัดการภาคชุมชนท้องถิ่นมากขึ้น เพราะโลกปัจจุบันเป็นโลกปัจเจกบุคคล มีความซับซ้อนสูงมาก จึงต้องใส่ปัญญาลงไปในองค์กร หรือบุคคลแต่ละคนให้มีสติปัญญาในการตัดสินใจเอง สามารถดูแลชีวิตตัวเองได้

จากนั้นสรุปได้ใน 3 ประเด็นคือ

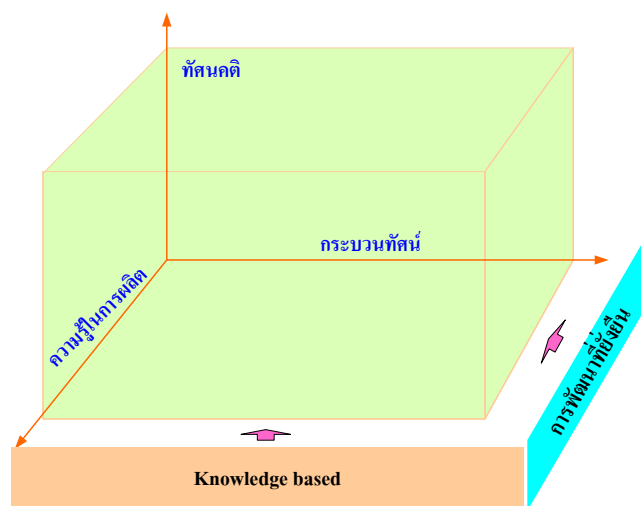
1. ในฐานะนักการศึกษาจึงต้องการเห็นประเทศไทยมี “การศึกษาทางเลือก” เพิ่มมากขึ้น เช่น โรงเรียนลูกชานา หรือ โรงเรียนพ่อแม่ ฯลฯ ซึ่งเหล่านี้คือการศึกษาทางเลือกที่เป็นเป้าหมายของ สสค. และโครงการโรงเรียนลูกชานา ก็เป็นการศึกษาทางเลือกอีกแบบหนึ่งของ สสค. เช่นกัน
2. สิ่งที่จะทำโครงการนี้นอกจากจะได้ขบวนการเรียนรู้และตัวแบบแล้ว สิ่งที่สำคัญคือ “**ตัวแบบการจัดการเชิงระบบ**” ซึ่งเชื่อมโยงกับความยั่งยืนด้วย และมีคำถามว่าควรจะทำอย่างไรที่ใครจึงจะเหมาะสมและได้ประโยชน์อย่างแท้จริง จึงอาจต้องมี Alternative Management Mechanism หรือไม่ ซึ่งอาจเป็นการทำงานร่วมระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน หรือผู้ที่มีใจเข้ามาช่วยก็ได้
3. งานนี้เป็น Action Research ที่ขอเรียกในภาษาไทยว่าเป็น “งานวิจัยทำไปคิดไป” คือต้องทำไปคิดไป ไม่ใช่การ Review ให้จบแล้วนำมาทดลองเท่านั้น ความยากของงานคือการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นถือความสำเร็จอย่างแท้จริงที่ตอบโจทย์ของเราที่ตั้งไว้ได้ ไม่ใช่เรื่องของการรู้หรือไม่รู้ แต่เป็นเรื่องวิธีคิดและค่านิยมที่ต้องค่อยๆ ปลูกฝัง ซึ่งคาดว่าโครงการนี้ในระยะ 20 เดือนแรก อาจจะได้ยังไม่ไฉไลมากนัก แต่ทั้งนี้จะได้แนวทางให้เห็นอะไรบางอย่างเพิ่มมากขึ้น และน่าจะมีการต่อยอดในภาค 2- 3 ต่อไปได้อีกมาก

ทั้งนี้การจะเปลี่ยนวิธีคิดของคนนั้นเป็นเรื่องยาก จะต้องมีตัวอย่างความสำเร็จให้เห็นเป็นรูปธรรมด้วย จึงจะเป็นแรงชักจูงให้คนเปลี่ยนความคิดได้ เพราะฉะนั้นสิ่งที่ รศ. จุฑาทิพย์ เล่ามาเป็นวิธีคิดหล่อเลี้ยงโครงการ ซึ่งโจทย์โครงการนี้กว้างมากเป็นการปฏิรูปการเรียนรู้ของสังคม และเปิดพื้นที่ให้ทำไปคิดไปได้ การช่วยกันหลายๆ ภาคส่วน ขอให้ทำด้วยความสบายใจและทำด้วยแรงบันดาลใจที่ดี มีเครือข่ายเข้ามาช่วยให้เกิดทางเลือกใหม่ๆ ให้แก่ประเทศ เพื่อสร้างการศึกษาทางเลือกให้แก่ประเทศไทย เปิดวิธีคิดและโอกาสใหม่ๆ ให้แก่รุ่นลูกหลานชานาหรือเกษตรกรให้มีทางเลือกเพิ่มมากขึ้น

☉ **คุณเกินศักดิ์ ศรีสวຍ** นักวิจัยสถาบันรามจิตติ เล่าที่มาของความคิดงานโครงการโรงเรียนลูกชานาฯ เนื่องจากการทำวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท เดิมใช้ชื่องานว่า “การศึกษาสภาพการละทิ้งอาชีพของลูกชานาฯ” ซึ่งมีความสงสัยว่าทำไมลูกชานาฯจึงละทิ้งอาชีพของพ่อแม่ไป และในภายหลังเปลี่ยนชื่อเรื่องเป็น “การส่งเสริมอาชีพทำนาสำหรับลูกชานาฯ” ซึ่งคำตอบที่ได้มีหลายคำตอบมาก เช่น ความรู้ โอกาส เครือข่าย ฯลฯ แต่ทั้งนี้ยังไม่มีการได้ลงพื้นที่ทดลองใช้จริง และในที่สุดจึงได้มีโอกาสเข้ามาร่วมงานกับ รศ.จุฑาทิพย์ ในโครงการวิจัยนี้โดยการสนับสนุนของ สสค. ซึ่งโจทย์จริงๆ น่าจะเป็นการสู้กับวิถีคิดของคนในสังคมมากกว่า ทั้งนี้ถ้าเรามีวิถีคิดและมีตัวอย่างให้เห็นได้จริงน่าจะมีคามหวังกับความสำเร็จ

และเมื่อมีโอกาสได้คุยกับคุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค ได้รับคำแนะนำว่าต้องมองเรื่องกลุ่มพื้นที่ที่จะลงไป ควรเลือกให้ดีว่าจะนำความรู้ต่างๆ ไปลงพื้นที่ไหน/ ประกอบด้วยใครบ้าง ซึ่งสุดท้ายคำตอบที่ได้อาจไม่ใช่คำตอบเดียว แต่ที่คาดหวังคือ 1) องค์กรความรู้ในการผลิตข้าวที่ทันสมัย 2) กระบวนการฝึกที่จะลงไปถ่ายทอด และ 3) กลยุทธ์การสร้างเครือข่ายในพื้นที่ให้ยั่งยืนต่อไป

ดร.อมรวิชช นาคทรพรพ เพิ่มเติมว่าเราน่าจะนำชุดความรู้ต่างๆ ลงไปด้วย เช่น เรื่องปุ๋ยสั่งตัด ที่ได้รับรางวัลจาก สกว. ในปีที่ผ่านมา ซึ่ง **รศ.จุฑาทิพย์** ชี้แจงว่าเรื่องปุ๋ยสั่งตัดนั้นเราได้นำเข้าไปใช้ในเครือข่ายยางพารา เครือข่ายคุณค่าผลไม้ และมันสำปะหลัง มานานแล้ว ซึ่งความรู้นวัตกรรมเทคโนโลยีเหล่านี้ทีมงานของเราทั้ง รศ.ดร.วินัย และ ผศ.ดร.ทิพรรัตน์ นั้นมีเพื่อนอาจารย์ที่มีความรู้เหล่านี้อยู่แล้ว ซึ่งคาดว่าเราจะนำลงไปใช้ในมิติเรื่องความรู้ด้านการผลิต ตามรูป Dimension 3 มิติ ทั้งนี้ชุดความรู้ต่างๆ ของ สว.สก. และรามจิตติ น่าจะเพียงพอสำหรับการนำลงไปในพื้นที่ ซึ่งจะมีการประชุมในระยะ 8 เดือนแรก ที่ต้องเข้าถึงชุดความรู้ในด้านต่างๆ แต่ทั้งนี้สิ่งที่กังวลคือกลุ่มพื้นที่เป้าหมายที่เราต้องเลือกให้เหมาะสม จึงขอปรึกษาว่าควรเลือกพื้นที่ใด/คนกลุ่มใดบ้างจึงจะเหมาะสม โดยสิ่งที่คาดหวังในระยะแรกนั้นหลักสูตรที่ได้จะเป็นแบบสาธารณะ สำหรับนำไปปรับใช้ในกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มอาชีพฯ กลุ่มระดับมัธยม หรือกลุ่มสหกรณ์ภาคประชาชนต่างๆ ซึ่งเป็นจะเป็นหลักสูตรที่เข้าถึง-เข้าใจ แบบ Live-Long-Learning

Dimension 3 มิติ: รศ.จุฑาทิพย์ ภัทรวาท

ดร.อมรวิชช นาคทรพรพ กล่าวว่าภาพนี้จัดวางไว้ได้ดีมาก ในแกนทัศนคติที่เหมือนต้องสวนกระแสซึ่งเป็นเรื่องท้าทายที่สุด พร้อมเล่ากรณีตัวอย่างของประเทศไนจีเรีย ซึ่งเป็นกลุ่มที่ทำงานเหมือนเราแต่ Focus ที่เรื่องเดียวคือ Market Focus เพียงอย่างเดียวคือ เกษตรกรต้องมีวิถีคิดเรื่องการจัดการตลาดเป็นวิธี

คิดพื้นฐานของการทำนา ต้องคิดว่าผลผลิตไปขายใคร และได้เสนอคำว่า “สัมมาเกษตร” คือการเกษตรที่พอเพียง พึ่งพา และใส่ใจสิ่งแวดล้อม ไม่ทำลายต้นทุนทรัพยากรของตัวเอง

สำหรับการเลือกกลุ่มพื้นที่ ให้ความเห็นว่าหากเป็นตนเองจะเลือกดังนี้

1. ภาคอีสาน กลุ่มทุ่งกุลารุเลือก จ.ร้อยเอ็ด
2. ภาคกลาง เลือก จ.ชัยนาท
3. ภาคใต้ เลือก จ.ชุมพร เพราะทำงานง่ายกว่า จ.นครศรีฯ
4. ภาคเหนือ เลือก จ.น่าน

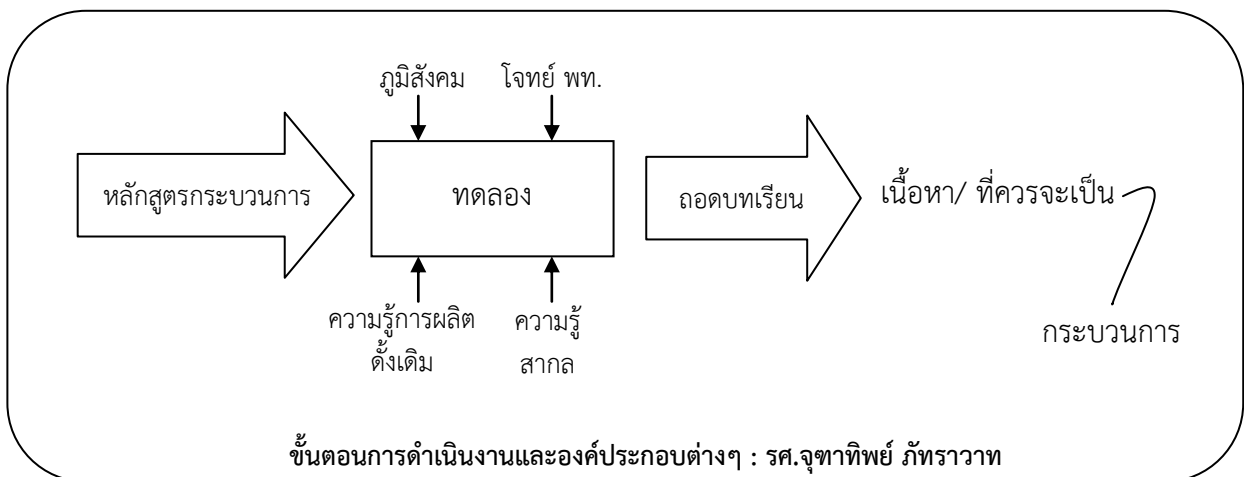
รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท กล่าวว่าสิ่งหนึ่งที่สำคัญคือพี่เลี้ยงกลุ่มต้องมีเวลาให้แก่ทีมงานเพื่อร่วมประชุมหารือทุกวันจันทร์ เพื่อเตรียมการลงพื้นที่ด้วย

ดร.อมรรวิช์ นาครทรรพ กล่าวว่าเรื่อง Content ต้องมอบให้สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์เป็นผู้รับผิดชอบดูแลและวางแผน ส่วนเรื่องการเชื่อมต่อนั้น ทาง สสค. อาจต้องช่วยหาทางด้วย ซึ่งเราต้องสร้างพื้นที่การทำงานกับภาครัฐ หาวิธีไปนำทรัพยากรของภาครัฐมาจัดการในภาคประชาชนเอง

ดร.จุฬารณย์ มาเสถียรวงศ์ ให้ความเห็นว่าในระยะ 8 เดือนแรก ที่จะมีการออกแบบความรู้ทั้งความรู้สากลและความรู้ท้องถิ่น ควรคัดเลือกพื้นที่ที่มีความเป็นไปได้และผู้รับผิดชอบในพื้นที่ให้เรียบร้อยด้วย กรณีที่ รศ.จุฑาทิพย์ จะนำปราชญ์ในท้องถิ่นมาถอดบทเรียนนั้น เห็นว่าต้องนำมาผนวกกับความรู้สากลให้ได้ด้วย และสุดท้ายอาจได้เป็นชุดความรู้ในการแก้ปัญหา

อีกประเด็นหนึ่งคือ ขณะลงพื้นที่นั้นจะมี 2 มิติ คือ ความรู้ในตัวคน จากกลุ่มต่างๆ ที่หลากหลายมาก เช่น ความรู้จากบูซิเมนต์หรือหน่วยงานอื่นๆ หรือจากตัวคนแต่ละคนนั้น เราควรต้องมี Profile ของกลุ่มเป้าหมายด้วยว่า 10 คน จากแต่ละกลุ่มที่เข้ามาจะต้องมีรายละเอียดในการทำงานมากขึ้น ดังนั้นเราควรต้องเลือกควบคู่ไปด้วย เช่น กลุ่มนักเรียน กับกลุ่มคนวัยทำงาน จะมีรายละเอียดที่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงต้องคัดเลือกความรู้ที่จะนำลงไปให้เหมาะสมกับตัวกลุ่มที่จะมารองรับหลักสูตรนี้ก่อนด้วย

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ได้สรุปภาพขั้นตอนการดำเนินงานและองค์ประกอบต่างๆ ดังภาพ

โดย 8 เดือนแรกจะเป็นการออกแบบหลักสูตรกระบวนการ เมื่อได้หลักสูตรแล้วจะมี Coaching นำลงพื้นที่ ฉะนั้น Platform การเรียนรู้ต้องมีรูปแบบง่ายๆ ทั้งนี้ขอความเห็นว่าการเลือกกลุ่มเป้าหมายของเราจะเป็น

กลุ่มคนทำงานที่ไม่แก่เกินไปนัก สามารถมีอายุเกิน 35 ปีได้โดยแปรผันตามข้อเท็จจริงของพื้นที่ ซึ่งพร้อมที่จะนำไปต่อยอดได้ แต่สำหรับกลุ่มผู้นำหลักสูตรไปใช้จริงนั้นคาดว่าจะน่าจะเป็นกลุ่มเยาวชนระดับอาชีวศึกษา

เมื่อได้เวลาสมควร รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ขอปิดการประชุมและเชิญผู้เข้าร่วมประชุมทุกท่านรับประทานอาหารร่วมกัน

เลิกประชุมเวลา 12.00 น.

การประชุมถอดบทเรียนโครงการวิจัย

“โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ:
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 5/2555
วันจันทร์ที่ 6 กุมภาพันธ์ 2555 เวลา 9.00–13.00 น.
ณ ศูนย์สารสนเทศสหกรณ์ ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มก.

ผู้มาประชุม

1. รศ. จุฑาทิพย์ ภัทราวาท	ภัทราวาท	ผู้อำนวยการสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์
2. รศ. ดร. วินัย พุททกุล	พุททกุล	รองคณบดีฝ่ายบริหาร คณะเศรษฐศาสตร์ มก.
3. ผศ. ดร. ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช	พงศ์ธนาพานิช	อาจารย์ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร
4. คุณเกษิศักดิ์ ศรีสวาย	ศรีสวาย	นักวิจัย สถาบันรามจิตติ
5. คุณจารินี จันทร์คำ	จันทร์คำ	ผอ. ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรปทุมธานี
6. คุณสวิต แสงตะคร้อ	แสงตะคร้อ	ประธานที่ปรึกษากลุ่มองค์กรเกษตรกรบ้านคลองใหญ่
7. คุณสมนึก อุบลงาม	อุบลงาม	รองประธานกลุ่มองค์กรเกษตรกรบ้านคลองใหญ่
8. คุณยม สีวันนา	สีวันนา	รองประธานกลุ่มองค์กรเกษตรกรบ้านคลองใหญ่
9. คุณฤทธิรงค์ ทิพย์สิงห์	ทิพย์สิงห์	กรรมการกลุ่มองค์กรเกษตรกรบ้านคลองใหญ่
10. คุณปัญญา อุบลงาม	อุบลงาม	เกษตรกรบ้านคลองใหญ่

ผู้เข้าร่วมประชุม

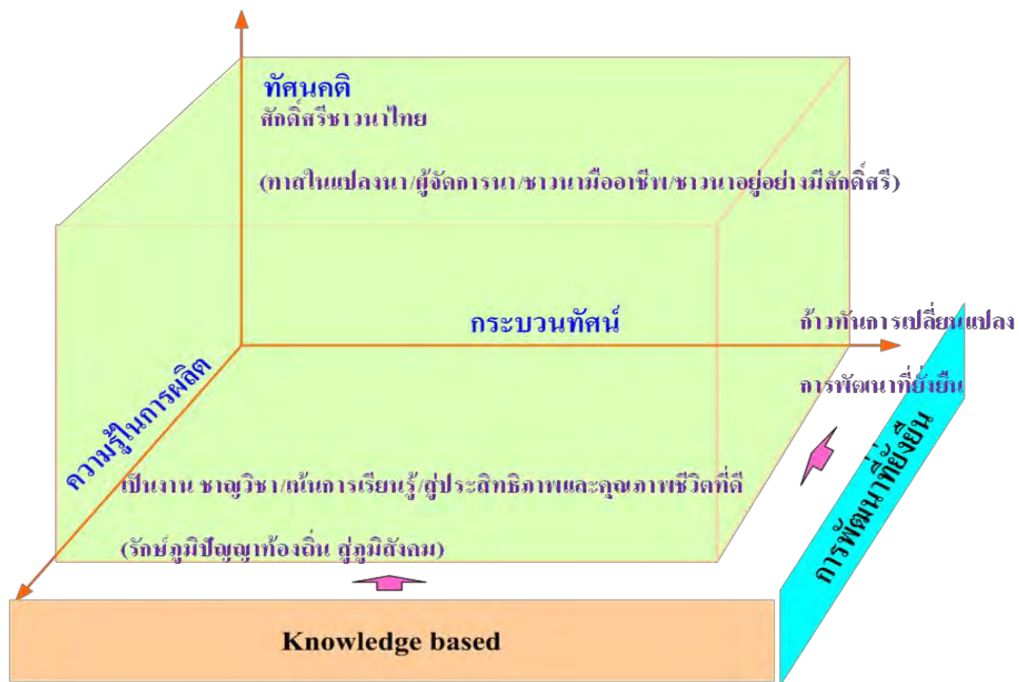
1. นางสาวธรรภรณ์ ศรีงาม เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์

เริ่มประชุม เวลา 9.00 น.

รศ. จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ผู้อำนวยการสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ แจ้งว่าการประชุมครั้งนี้เป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถอดบทเรียนกับตัวแทนชานา คือ คุณสวิต แสงตะคร้อ ประธานที่ปรึกษากลุ่มองค์กรเกษตรกรบ้านคลองใหญ่และทีมงานเกษตรกรจากบ้านคลองใหญ่ พร้อมเชิญคุณจารินี จันทร์คำ ผอ. ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรปทุมธานี เข้าร่วมเวทีในครั้งนี้ด้วยเพื่อช่วยเสริมในด้านองค์ความรู้ทางการเกษตรว่าควรมีองค์ความรู้ที่จำเป็นอะไรบ้าง

โดยชุดความรู้ทั้ง 3 มิตินั้น (รูป Dimension 3 มิติ) หากมองในด้านทัศนคติในการประกอบอาชีพและวิถีการดำรงชีวิต เรื่องศักดิ์ศรีของชาวนาไทย เราควรให้ชาวนาเลือกว่าต้องการให้คนภายนอกมองพวกเขาเหล่านั้นอย่างไร เช่น มองว่าชาวนาเป็นทาสในแปลงนา/ เป็นผู้จัดการนา/ เป็นชาวนามีอาชีพ หรือเป็นชาวนาที่มีศักดิ์ศรี

เมื่อทีมเกษตรกรบ้านคลองใหญ่เข้าร่วมเวทีแล้ว รศ. จุฑาทิพย์ ภัทราวาท จึงตั้งคำถามเพื่อนำไปเป็นประโยชน์ในการพัฒนาหลักสูตรเรียนรู้ลูกชานา โดยขอให้เล่าความเป็นมาของกลุ่มกองทุนพื้นฟูว่ามีวัตถุประสงค์หลักคืออะไร มีสมาชิกเท่าไร และปัญหาที่ต้องเผชิญเกี่ยวกับอาชีพชาวนาคืออะไรบ้าง

คุณสวิต แสงตะคร้อ เล่าเรื่องราวดังนี้

- กองทุนฟื้นฟูฯ เกิดจากการรวมกลุ่มเพื่อแก้ไขเรื่องหนี้สินที่ชาวนาต้องแบกรับมาตลอด ซึ่งปัญหาเริ่มจากการที่รัฐมักเปลี่ยนพันธุ์ข้าวที่ไม่เหมาะสมกับพื้นที่หรือภาวะแวดล้อมให้แก่ชาวนา จึงเกิดปัญหาทำให้ชาวนาต้องมีหนี้สินเพิ่มพูนมากขึ้น
- เห็นว่าโครงการนี้มุ่งส่งเสริมให้ชาวนาต้องเรียนรู้การทำนาเชิงธุรกิจ ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าสนใจมาก
- คิดว่าปัญหาส่วนมากเกิดจาก “ระบบความคิดของผู้นำ”
- ในอดีตชาวบ้านอยู่กันแบบต่างคนต่างอยู่และรอรับคำสั่งจากองค์กรภาครัฐเพียงอย่างเดียว ซึ่งเกษตรกรมีอาชีพที่หลากหลาย แม้แต่ชาวนาก็มีความหลากหลายอยู่กันแบบต่างสภาพพื้นที่
- สมาชิกร่วม 200-300 คน ประสบปัญหาเรื่องหนี้สิน จากที่เคยมีที่ดินคนละประมาณ 30-40 ไร่ แต่ต้องถูกยึดที่ดินจนแทบไม่เหลืออะไร โดย ธ.ก.ส. เป็นผู้ทำการยึดไป
- เมื่อตนเองมองเห็นปัญหาและไม่รู้จะพึ่งพาใคร จึงต้องการหาทางแก้ปัญหาโดยเริ่มคุยกับแม่บ้านและคนในครอบครัว จนมีการรวมกลุ่มเรียกร้องให้จัดตั้งคณะกรรมการจัดการหนี้ ในสมัยนายกทักษิณฯ ซึ่งมีองค์กรภาครัฐเข้ามาขวางจนกระทั่งต้องตั้งกลุ่มเข้ามาประท้วงหน้ารัฐบาลจึงจะได้รับความสนใจ และได้เข้ากองทุนฟื้นฟูโดยไม่มีแรงสนับสนุนจากภายนอก โดยอาศัย พ.ร.บ. ที่ออกมาตั้งแต่ปี 2542 ซึ่งรัฐตัดดอกเบี้ยให้ทั้งหมด และเงินต้นเหลือครึ่งหนึ่ง ดังนั้นเรื่องหนี้จึงเป็นสิ่งที่สามารถแก้ไขได้แล้วในเบื้องต้นจากการซื้อหนี้ต่อไปจึงต้องการฟื้นฟูอาชีพให้แก่เกษตรกร
- มีความหวังเรื่องระบบการศึกษาเรียนรู้ เพราะชาวนาส่วนใหญ่ไม่ได้รับการศึกษาสูงมากนัก ส่วนใหญ่จบเพียงชั้น ป.4 เท่านั้น จึงต้องพยายามเรียนรู้เพื่อยกฐานะการผลิต การแปรรูป ต้องรู้จักการทำการค้าขาย ต้องผลิตอาหารที่ดีเพื่อส่งมอบให้แก่ผู้บริโภคได้เอง
- เราได้เรียนรู้ว่าเราต้องมีอาชีพหลัก อาชีพรอง และอาชีพเสริม จึงมีการจับกลุ่มแบ่งหน้าที่รับผิดชอบตามความถนัดของแต่ละบุคคล โดยเลือกคนที่มีความถนัดในเรื่องนั้นๆ มากที่สุดเป็นหัวหน้ากลุ่ม ซึ่ง

ขณะนี้ มี 4 กลุ่ม คือ กลุ่มข้าว มัน อ้อย และเลี้ยงสัตว์ ทางกลุ่มไม่ต้องการเงินช่วยเหลือมากนัก แต่ต้องการองค์ความรู้เพื่อยกระดับความสามารถในการจัดการของกลุ่มเอง

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท กล่าวเพิ่มเติมว่าจุดเด่นของเกษตรกรกลุ่มนี้คือ ไม่ได้ต้องการเงินแต่ต้องการความรู้ โดยเกษตรกรสามารถวิเคราะห์ต้นทุนของตัวเองได้ ทางสถาบันฯ จึงเข้าช่วยให้คำแนะนำและชุดความรู้แก่กลุ่มฯ และขณะนี้เริ่มรู้แล้วว่าถ้าต้องการเป็นอิสระจากหนี้สินจะต้องทำอย่างไร จึงเชิญกลุ่มนี้มาเข้าร่วมเวทีในวันนี้เป็นกลุ่มแรก

จากนั้นจึงถามเพิ่มเติมว่าชาวนาต้องการอะไรเพิ่มเติมบ้างในแต่ละมิติ ทั้งด้านทัศนคติ กระบวนการทัศน์ และการผลิต และ 3 มิตินี้เพียงพอแล้วหรือไม่ที่จะนำมาเป็นหลักสูตรการเรียนรู้อีก ถ้าจะทำให้ลูกหลานพอใจและภูมิใจในการประกอบอาชีพชาวนาต่อจากรุ่นพ่อแม่

คุณสวิต แสงตะคร้อ กล่าวว่ารุ่นลูกชาวนานี้ไม่อยากเป็นชาวนา เพราะเห็นว่ามีแต่หนี้สิน และเมื่อได้รับการศึกษามากขึ้นจึงไม่อยากกลับมาประกอบอาชีพชาวนา โดยไปเป็นลูกจ้างบริษัทหรือเจ้าของธุรกิจใหม่ ซึ่งเป็นเหมือนจิตใต้สำนึกว่าถ้าประกอบอาชีพชาวนาจะต้องมีหนี้สินเท่านั้น

คุณยม สิวันนา เล่าเพิ่มเติมเรื่องการทำนาต้องใช้สารเคมีฉีดพ่นต้นข้าวเพื่อป้องกันโรคและแมลงศัตรูพืชซึ่งเป็นต้นทุนที่สูงมาก จนผลผลิตที่ได้แทบจะไม่เหลือกำไรใดๆ แต่เมื่อได้เข้าร่วมกลุ่มรู้จักการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้เองนั้น เป็นการช่วยลดต้นทุนได้เป็นอย่างมากจนไม่คิดจะหันกลับไปใช้สารเคมีใดๆ อีก

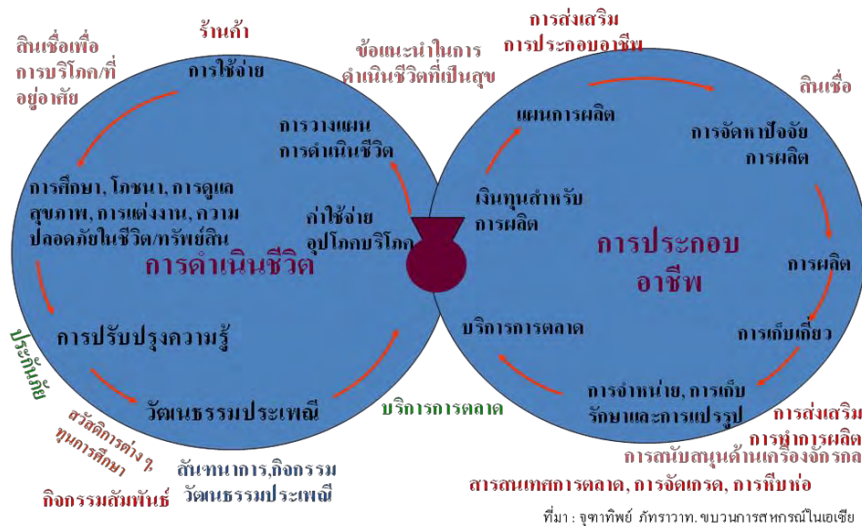
คุณปัญญา อุบลงาม ในฐานะตัวแทนลูกชาวนา มองว่าอาชีพชาวนาไม่มีอนาคต มีแต่วงจรวนเวียนอยู่กับการเป็นหนี้เป็นสิน เพราะสภาพความเป็นอยู่ในปัจจุบันเปลี่ยนไปจากอดีตมาก ชาวนาต้องหวังพึ่งสารเคมีเพราะเข้าใจว่าเป็นสิ่งดีที่จะช่วยให้ได้ผลผลิตดี

คุณฤทธิรงค์ ทิพย์สิงห์ เล่าเพิ่มเติมว่าสารเคมีเหล่านั้นมาจาก ธ.ก.ส. เป็นส่วนใหญ่ เพราะถ้าต้องการกู้เงินจาก ธ.ก.ส. จะต้องซื้อสารเคมีกับตัวแทนจำหน่ายที่ ธ.ก.ส. ติดต่อมาให้เท่านั้น และถ้าชาวนาไปซื้อจากแหล่งอื่นจะไม่ได้กู้กับ ธ.ก.ส. อีกต่อไป ทั้งนี้รวมถึงปัจจัยการผลิตทั้งหมด เช่น รถแทรกเตอร์ ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง หรือเมล็ดพันธุ์ก็ต้องซื้อจาก ธ.ก.ส. เท่านั้น โดยไม่ได้เคยเห็นตัวเงินแต่จะได้เป็นปัจจัยการผลิตทั้งหมดแทนโดย ธ.ก.ส. ให้เหตุผลว่ากลัวชาวบ้านจะนำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ถามว่าสมมุติว่าชาวนาเกี่ยวข้องกับ 2 เรื่อง อาชีพชาวนา กับวิถีชีวิต ใจหทัยของเราคือ หลักสูตรเรียนรู้อะไรที่จะช่วยให้ชาวนามีอาชีพอย่างมีความสุขอย่างยั่งยืน มองว่าเกี่ยวกับ 2 วงนี้อย่างไรบ้าง ถ้าชาวนาได้สะสมทุนไว้ เช่นซื้อเครื่องสูบน้ำไว้ก็จะไปกูน้อย แต่ถ้าไม่สะสมทุนไว้ก็ต้องไปกูน้อยมาก ดังนั้นชาวนาเคยคิดกันบ้างหรือไม่ว่าต้องเก็บทุนไว้ใช้ในฤดูกาลถัดไป

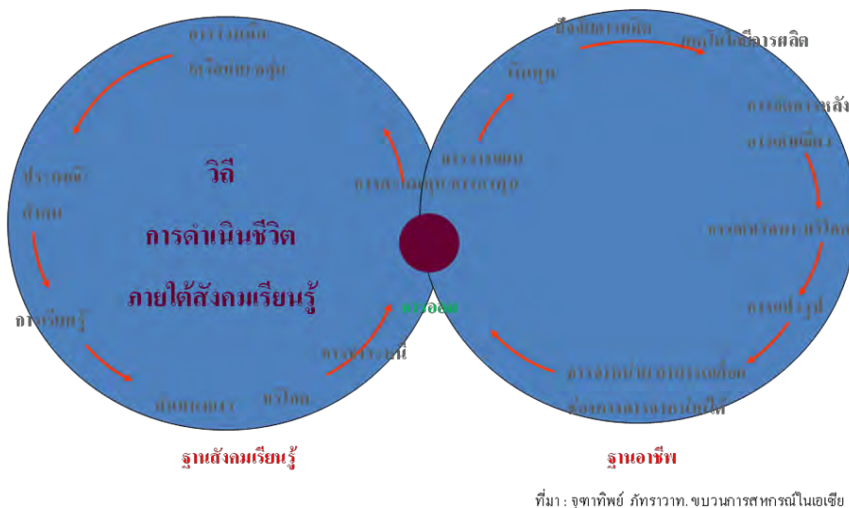
คุณสวิต แสงตะคร้อ ตอบว่าคนใน อ.คลองใหญ่คิดแบบนี้บ่อย ในอดีตเมื่อทำนาได้ข้าวแล้วจะเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้เป็นทุน เพื่อการปลูกในครั้งถัดไป แต่ปัจจุบันไม่ค่อยคิดเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ ทำได้เท่าไรขายหมด เมื่อถึงฤดูปลูกถัดไปก็ต้องไปลงทุนหาซื้อเมล็ดพันธุ์ใหม่ ต้องลงทุนเพิ่มขึ้น คนที่คิดจะเก็บทุนไว้มีน้อยมาก เราจึงอยากได้โรงสีชุมชน พอสีข้าวเลี้ยงคนในชุมชนทำกินเองเหลือแล้วค่อยขาย และเห็นว่าทุกวันนี้วิถีชีวิตทางการเกษตรเป็นที่ต้องการเป็นอย่างมาก ถ้ามีโรงสีเราจะสามารถเก็บวัตถุดิบได้ทุกส่วน เราจะสามารถเข้าทำเรื่องการจัดการใหม่ เริ่มตั้งแต่การเก็บทุนเป็นของตัวเองก่อน ทุกวันนี้เราเริ่มรู้วิธีการจัดการป้องกันโรคและแมลงมากขึ้น เป็นการช่วยลดการใช้ยาและสารเคมีได้มากขึ้น

วิธีการดำเนินชีวิตของเกษตรกร

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ล่าสุดกลุ่มคลองใหญ่มีปฏิญญาร่วมกัน โดยมีการประชุมสมาชิกทุกเดือน มีกลุ่ม 4 กลุ่ม และสถาบันฯ ได้หานักวิชาการไปให้ความรู้ ทุกกลุ่มจะมีผู้เชี่ยวชาญแต่ละด้านเข้าไปช่วยหาทางแก้ปัญหา ฉะนั้นนำเสนอภาพ 2 วง ชุดความรู้ที่ควรจะเป็น (รูป 2 วงรูปใหม่) เพียงแต่เราต้องมีการรวมกลุ่มให้เหนียวแน่น แล้วจะมีทุนเข้ามาเองในที่สุด ซึ่งเราต้องมีการรวมกลุ่มแสดงศักยภาพให้นายทุนเห็นจะได้เครดิตน่าเชื่อถือมากขึ้น แต่ทั้งนี้เราต้องได้เรียนรู้ที่จะระมัดระวังในการรับทุนต่างๆ ที่จะเข้ามาด้วย โลกเราเปลี่ยนตลอดเวลาต้องระมัดระวังในการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ เราต้องมองถึงประโยชน์ของกลุ่มเกษตรกรจริงๆ

วิธีการดำเนินชีวิตของชาวนา

คุณสวิต แสงตะคร้อ กล่าวว่าทำนามาเป็นสิบปียังมองไม่เห็นปลายทางและรู้สึกเหนื่อย คุณงามความดีจะทำเพื่ออะไร แต่เมื่อได้แก้ปัญหาหนี้ มีกลุ่มที่ได้รับผลกระทบ คือกลุ่ม ธ.ก.ส. แต่เราต้องอดทนและนั่งเพื่อการแก้ปัญหานี้สินของกลุ่มฯ

อ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท โจทย์ที่เราจะเรียนรู้ ถ้าเราต้องการเป็นไทแก่ตัวเอง ต้องคิดถึงกลุ่มและมวลสมาชิกเป็นหลัก ไม่ใช่หน่วยงานรัฐจะไม่ได้ แต่เราจะต้องการความรู้จากหน่วยงานภาครัฐ แต่เราจะเริ่มจากประชาชน และสรุปว่าเรื่องที่เกี่ยวข้องคือปัจจัยการผลิต เรื่องเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย สารเคมี อาจจะมีการวิเคราะห์สภาพดิน เรื่องปุ๋ยสั่งตัด ซึ่งถ้าพูดถึงเทคโนโลยีการผลิตหลังการเก็บเกี่ยว เราต้องขอคำแนะนำจากคุณจารย์นี้ จันท์คำ

คุณจารย์นี้ จันท์คำ กล่าวว่าในภาพ Dimension 3 มิติ ที่มีเรื่องทัศนคติที่ดีต่ออาชีพชาวนานี้ เป็นภาพที่ดีมาก เพราะต้องปลูกฝังว่าอาชีพการเกษตรเป็นเรื่องสำคัญ เพราะถ้าเรามีอาหารการกินเราจะยังอยู่ได้ ส่วนเรื่องหนี้ที่สะสมเราน่าจะหาทางออกได้ สำหรับตัวเองอยู่กรมส่งเสริมการเกษตร ซึ่งต้องให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านการเกษตร ในเรื่องของการจัดการผลิตเราต้องคุยรายละเอียดว่าติดขัดที่ส่วนใด และแก้ปัญหาไปในแต่ละเรื่อง เพราะในประเทศไทยมีองค์ความรู้เกือบครบทุกด้านที่จะช่วยได้ ทั้งเรื่องดิน ปุ๋ย หรือศัตรูพืช ทั้งนี้เราต้องคิดวิเคราะห์พื้นที่ของเราเองว่าจะแก้ปัญหาที่เราพบเจอได้อย่างไร ซึ่งเราต้องร่วมมือกันทั้งหมด ถ้ากลุ่มเรามีพื้นที่ให้ความร่วมมือกันอย่างจริงจัง เช่นการป้องกันแมลงศัตรูพืชก็สามารถร่วมมือกันแก้ปัญหาได้ อาจต้องคุยวิเคราะห์ในพื้นที่ว่าปัญหาในพืชแต่ละชนิดมีอะไรบ้าง แล้วเข้าไปแก้ปัญหาตามจุดที่เป็นปัญหา

รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล เสริมว่าเรื่ององค์ความรู้ เรื่องการวางแผน นั้นเราจัดการได้ และเมื่อมาถึงเทคโนโลยีการผลิต และปัจจัยการผลิตนั้นคิดว่าชาวบ้านมีอยู่แล้ว จึงน่าจะต้องเพิ่มภูมิปัญญาชาวบ้านเข้าไปด้วย เพราะชาวบ้านสามารถหาทางแก้ปัญหาได้ด้วยตัวเองในหลายๆ เรื่องซึ่งจะเป็นประโยชน์มาก

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท กล่าวว่าเราจะมีทีมงานอีกชุดหนึ่งจะเป็นตัวแทน user มาครองอีกครั้ง ก่อนแล้วนำไปมေး 7 เดือน แล้วจะได้ นำมาจะได้ผลสรุป ทั้งนี้เราเคยถอดบทเรียนจากกลุ่มชัชวาลแล้ว ว่าทางกลุ่มมีปัญหาอะไร และแก้ปัญหากันอย่างไร ซึ่งจะส่งให้คุณจารย์นี้ จันท์คำ ช่วยให้คำแนะนำ ส่วนเรื่องการวางแผนอาจจะมอบให้ อ.วินัย หรือเรื่องเงินทุนอาจจะมอบให้ อ.เป็ล ช่วยออกแบบแล้วนำมาผสมผสาน

คุณเก็นศักดิ์ ศรีสวย จากรูปในกรอบด้านขวามือว่าถ้าให้เลือก ตัวไหนสำคัญที่สุดที่จะให้ลูกชาวนาได้รู้ และต้องการเพิ่มเติมอะไรเข้าไปอีก

คุณปัญญา ตัวแทนคนรุ่นใหม่ ตอบว่า “การออม” สำคัญที่สุดเพราะถ้ารู้จักออมแล้วเราจะรู้ได้ว่าเราจะวางแผนอย่างไรต่อไป และเรื่องที่ยากก็คือเราหวังที่จะสามารถกำหนดราคาผลผลิตเองได้ สามารถเลือกการจำหน่ายได้

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท สิ่งที่คุณเก็นศักดิ์ถามนั้น ที่ประชุมต้องคลี่ออกมาว่ารู้อะไร/ ไม่รู้อะไร แล้วเราเช็คลิสต์ออกมาค้นหาได้ว่าชาวนามีอะไรและไม่มีอะไร และขออธิบายเพิ่มเติมรูปว่า วงขวามือคือวิถีอาชีพ ต้องเริ่มจากถ้ามีเงินออม มีเครื่องมือเครื่องจักรจากการสะสมทุนอยู่บ้าง จุดเริ่มต้นจากการวางแผนว่าต้องเริ่มลงทุนอย่างไร เมื่อมีเงินทุนแล้วจะใช้เทคโนโลยีการผลิตอย่างไร เมื่อเก็บเกี่ยวแล้วจะเก็บรักษาอย่างไร และบริโภคอย่างไร และสามารถเลือกช่องทางการจำหน่ายได้กำหนดราคาเองได้

ส่วนวงจรวิถีชีวิต ส่วนใหญ่ถ้าไปซื้อข้าวสารมาบริโภค ปกติชาวนาจะซื้อข้าวสารมาบริโภค ทั้งๆ ที่ตัวเองปลูกข้าวขายหมด ส่วนสันทนการเราจะไม่ติดกับดักได้อย่างไร เรื่องประเพณีและภาษีสังคม เราจะมีอะไรให้เรียนรู้ได้ไม่เข้าไปติดบ่วงอันตรายเหล่านี้ ขอถามว่าที่ออกแบบไว้นี้ใช่หรือไม่

คุณจารินี จันท์คำ คิดว่าคนไทยส่วนใหญ่มีสายเลือดเกษตรกรอยู่แล้ว สอนให้เล็กน้อยก็สามารถทำได้ เรื่องการผลิตไม่น่าเหลือบ่ากว่าแรง จึงอาจเป็นเพียงส่วนเสริมเข้าไปเล็กน้อย แต่บางครั้งอาจจะมีความเข้าใจผิดไปเท่านั้นไม่ค่อยน่าเป็นห่วงมาก แต่ส่วนสำคัญคือต้องคิดว่าขายอะไรได้

คุณสวิต แสงตะคร้อ อยากได้ฐานการผลิตซึ่งยังเห็นว่าเป็นเรื่องสำคัญ และการแปรรูปกับการขาย

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช สรุปว่าฐานความรู้จะมีหลายแบบ ทั้งฐานการผลิตที่คุณ สวิต ต้องการ เช่นเรื่องปุ๋ย เมล็ดพันธุ์ และอื่นๆ แต่ที่ รศ.จุฑาทิพย์ กล่าวถึงเรื่องฐาน IFOAM ฐานคุณธรรม หรือ ฐาน GAP นั้นจะเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่เรามองค้ความรู้ให้ชาวนา โดยชาวนาต้องนำไปเลือกวิเคราะห์เองว่าจะ เป็นฐานการผลิตแบบใด

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ทั้งหมดที่เราคุยกันนั้นคือเราจะทำให้ชาวนาต้องมีความรู้เป็นฐาน มอง นอกกรอบ ให้ทางเลือกกว่าจะขายใคร เลือกทางเดินของตัวเอง แต่หลักสูตรนี้จะมองความยั่งยืนถึงรุ่นลูกหลาน และสรุปว่าต่อไปนี้ชาวนาจะต้องเป็นกองกำลังติดอาวุธ มีความรอบรู้ทำได้หลายบทบาท กระบวนการที่เราจะ ทำนั้นเราจะให้แนวทางให้ชาวนาสามารถตัดสินใจเองได้ เราจะได้สังคมเรียนรู้ที่กว้างขวาง หลักสูตรที่เรา กำลัง จะเริ่มทำนั้นจะเป็นหลักสูตรที่ทำให้ชาวนามีความรู้ มีเหตุผล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง หลักสูตรนี้จะปลูก จิตสำนึกว่าชาวนาต้องรักการเรียนรู้ตลอดชีวิต

คุณจารินี จันท์คำ กรมส่งเสริมฯ เรามีพันธุ์ข้าวหรือเมล็ดพันธุ์พืชหลายพันธุ์ที่ออกมาให้เลือก และจะมีข้อมูลว่าแต่ละพันธุ์เหมาะกับสภาพดินแบบใด เพราะฉะนั้นเราให้ความรู้ได้ว่าจะเลือกอย่างไร

คุณฤทธิรงค์ ทิพย์สิงห์ ขอแค่อย่าส่งผ่านมาจาก ธ.ก.ส. เพราะจะเข้ารูปแบบเดิมที่ผูกขาดเรื่อง เมล็ดพันธุ์ ไม่สามารถเลือกเองได้

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ฝากคุณเกินศักดิ์เรื่องโจทย์ตอนนี้เราต้องมีกลุ่ม มีฐานการผลิต เราต้อง มองทางเลือก มีระบบและกลไกที่ครบวงจร เราโชคดีที่ได้รับการสนับสนุนจาก สกว. เรื่อง Farmer Shop ที่จะ เข้ามารองรับตลาดอีกแห่งหนึ่ง ต้องมีระบบสนับสนุนที่ไปถึงฝั่ง ต้องค่อยๆ เรียนรู้

คุณฤทธิรงค์ ทิพย์สิงห์ ตัวเองโชคดีที่ได้เข้าร่วมเรียนรู้กับกลุ่ม เพราะชาวนาส่วนมากจะไม่ได้ มีโอกาสรู้ข่าวสาร

รศ.ดร. วินัย ถ้าเรามีการรวมกลุ่มที่เข้มแข็ง ไม่ต้องกังวลว่าจะไม่ได้อะไร เพราะถ้าเรามีกลุ่มที่ เข้มแข็งแล้ว เรื่องราวต่างๆ จะเข้ามาหาเราเอง

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ ไม่ต้องห่วงถ้าเรารวมกันได้อย่างเหนียวแน่นแล้ว อะไรต่างๆ จะเข้ามาหาเรา ทั้งนี้เราต้องมั่นคงในแนวทางของเรา ซึ่งท่านต้องตัดสินใจเองว่าจะเลือกทางไหน

รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล เสนอขอให้เพิ่มว่าเราต้องเพิ่มเรื่อง การชำระหนี้ เข้าไปในวงอาชีพและวิถี ชีวิต (ดูรูปวงกลมใหม่)

คุณสวิต แสงตะคร้อ ขอแค่เรามีความสุข ตัวอย่างมีสมาชิกท่านหนึ่งเมื่อก่อนไม่เคยรู้ปัญหาของ ตัวเอง แต่เมื่อเข้ากลุ่มทำโครงการแล้วสามารถมองเห็นปัญหาของตัวเองได้จากการเรียนรู้ และหาทาง แก้ปัญหาได้

คุณเกินศักดิ์ ศรีสวຍ แสดงว่าส่วนใหญ่ยังไม่รู้ปัญหาของตนเอง ดังนั้นการรวมกลุ่มมีข้อดีคือ เพื่อนจะช่วยมองและสะท้อนปัญหาของตัวเองให้เราเห็นได้

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท เมื่อฟังแล้วสรุปได้ว่าต้องเพิ่ม “ทัศนคติในการประกอบอาชีพและเจตคติการดำเนินชีวิต”

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช สรุปแนวคิดว่าการทำงานนั้นสุดท้ายทุกคนต้องการความสุขที่เกิดจากการแบ่งปัน เอื้ออาทร ให้เราอยู่ได้ ซึ่งเหล่านี้ทางวิชาการเรียกว่า “รัฐสวัสดิการ” โดยยกตัวอย่างกรณีการจัดระบบในประเทศเดนมาร์คที่มีการแบ่งปันกันใครมีอะไรมากจะนำมาแบ่งปันกัน ใครมีความรู้เรื่องใดเอามาแบ่งปันกัน ดังนั้นแนวคิดจะใกล้กับโครงการของเรา

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท เห็นว่าส่วนใหญ่ยังขาดผู้นำที่จะสามารถชักชวนให้เพื่อนๆ รวมตัวกันได้ จึงขอลงถามว่าจุดอ่อนของกลุ่มที่เกรงว่าจะมาบั่นทอนการดำเนินงานคืออะไรบ้าง

คุณยม สิวันนา ตอบว่าสมาชิกบางคนยังไม่เข้าใจเรื่องกองทุนและการรวมกลุ่ม ซึ่งเราต้องค่อยๆ พัฒนาไปเรื่อยๆ คนใดที่ไม่ทำตามข้อตกลงก็จะเชิญออกไปก่อน คิดได้ค่อยกลับเข้ามารวมกลุ่มใหม่

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช แนะนำว่าประเด็นไม่ได้อยู่ที่การขาดการศึกษา และเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนอยากเป็นคนดี โดยเห็นว่า “ศีล” จะเป็นตัวช่วยหล่อหลอมจิตใจให้คนสามารถจัดระเบียบนิสัยส่วนตัวได้ ส่วนเรื่องกฎระเบียบจะมาปรับตัวได้ที่หลัง

คุณฤทธิรงค์ ทิพย์สิงห์ จุดอ่อนในอดีตคือเรื่องผู้นำบางรายไม่มีภาวะผู้นำที่ดี ทำให้สมาชิกไม่มีความเชื่อถือ ไม่มีตัวอย่างที่ดีและขาดความไว้วางใจในตัวผู้นำบางคน จนรู้สึกว่าการเข้ากลุ่มแล้วมีแต่ต้องเสียเงินจึงไม่อยากจะเข้าร่วมด้วย

คุณสวิต แสงตะคร้อ มีหลายองค์กรที่ไม่ต้องการให้เรารวมตัวกัน เพราะกลัวเสียผลประโยชน์ โดยการรวมตัวของเราจะถูกกล่าวหาว่าต้องเสียแต่เงิน ชาวบ้านไม่ค่อยรู้เงื่อนไขของภารกิจนี้จากหน่วยงาน เช่น ธ.ก.ส. เมื่อมีการปรับโครงสร้างชาวบ้านเข้าใจว่าจะเป็นการช่วยพักชำระหนี้แต่ในความจริงแล้วไม่ใช่การช่วยเหลือเกษตรกรอย่างแท้จริง ทั้งที่เรื่องการผลิตเรารู้เรื่องพอสมควร

คุณสมนึก อุบลงาม แหล่งทุนภายนอก นอกจากไม่สนับสนุนแล้ว ยังมีการกระทำแบบหลอกล่อให้ต้องไปค้ากลุ่มอีกด้วย

คุณปัญญา อุบลงาม เห็นว่าสิ่งที่จะทำให้ลายกลุ่มเราได้ดีคือ ความสามัคคี ถ้าไม่สามารถสื่อสารให้เข้าใจตรงกันได้อาจทำให้กลุ่มเกิดความขัดแย้งแตกความสามัคคีได้

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท เราได้เรียนรู้ว่า การทำตัวชีวิตต่างๆ ของหน่วยงานรัฐทำให้เกษตรกรไม่ได้รับการช่วยเหลืออย่างแท้จริง เราจึงต้องการสร้างหลักสูตรเรียนรู้เพื่อเกษตรกรอย่างแท้จริง โดยเราจะเขียนหลักสูตร การทำงานต้องมีแบบแผน ต้องมีระเบียบต่างๆ สำหรับการรวมกลุ่ม

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช กล่าวว่าอาจต้องมีระเบียบว่าด้วยการแสดงความคิดเห็นในการประชุมกลุ่ม

คุณเกินศักดิ์ ศรีสวย ถามว่า มองภาพอนาคตการเกษตรไทยอย่างไร ทั้งที่ดีที่สุดกับแย่ที่สุด และคิดว่าถ้ามีโครงการโรงเรียนลูกชานาขึ้นจะส่งผลดีหรือไม่อย่างไร

คุณสวิต แสงตะคร้อ แสดงความคิดเห็นว่าในวันนี้ชาวนาขาดปัจจัยเรื่องสื่อ และการเรียนรู้และเห็นว่าถ้ามีโรงเรียนสำหรับชาวนาจะเป็นสิ่งที่ดีมากเพื่อให้ชาวนาได้มีความรู้ที่ถูกต้อง อนาคตน่าจะช่วยให้มีแต่คนอยากเป็นชาวนา คือทุกคนมีการเรียนรู้ มีการวางแผนการทำงาน สำหรับการผลิต เกือบเกี่ยว

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช เราต้องพัฒนาเรื่องผลผลิตต่อไร่ให้มีผลผลิตต่อไร่ดีขึ้น พื้นที่แปลงนาเราอาจจะมีน้อยก็ได้แต่ต้องพัฒนาให้มีผลผลิตต่อไร่เพิ่มมากขึ้น ดังนั้นโครงการเราต้องทำให้เห็นว่าถ้าทำแบบนี้จะเกิดอะไรขึ้น

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท สรุปคือเรื่องการผลิตเหล่านี้คือเรื่องกระบวนการที่ชาวนาต้องมีโครงการเราจะเป็นคนประสานงาน ตั้งประเด็นคำถามและหาคำตอบ กลุ่มชาวนาจะทำหน้าที่เป็นครู เป็นผู้ทดลอง และประเมินผลหลักสูตรที่เราได้จัดทำขึ้น

เลิกประชุมเวลา 13.00 น.

การประชุมถอดบทเรียนโครงการวิจัย

“โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำการเกษตรเชิงธุรกิจ:
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 6/2555
วันศุกร์ที่ 10 กุมภาพันธ์ 2555 เวลา 9.30–13.00 น.
ณ ศูนย์สารสนเทศสหกรณ์ ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มก.

ผู้มาประชุม

1. รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท	ผู้อำนวยการสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์
2. รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล	รองคณบดีฝ่ายบริหาร คณะเศรษฐศาสตร์ มก.
3. ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช	อาจารย์ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและ
ทรัพยากร มก.
4. คุณเกนศักดิ์ ศรีสวย	นักวิจัย สถาบันรามจิตติ
5. คุณสัญญาชัย หนองตรุด	เจ้าหน้าที่ฝ่ายสารสนเทศ สถาบันรามจิตติ
6. คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค	เจ้าหน้าที่บริหารโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกร
รุ่นใหม่ สกว.
7. คุณพ่อวิจิตร บุญสูง	เครือข่ายคุณค่าข้าวคุณธรรม จ.ยโสธร
8. คุณประจักษ์ บุญทศ	เครือข่ายคุณค่าข้าวคุณธรรม จ.ยโสธร
9. คุณอดุลย์ โคลนพันธ์	เครือข่ายคุณค่าข้าวคุณธรรม จ.ยโสธร
10. คุณพรทิพย์ ถาวรแก้ว	เครือข่ายคุณค่าข้าวคุณธรรม จ.ยโสธร
11. คุณอริย์ญดา ศรีสุวะ	เครือข่ายคุณค่าข้าวคุณธรรม จ.ยโสธร

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. นางสาวธราภรณ์ ศรีงาม	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์

เริ่มประชุม เวลา 9.00 น.

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ผู้อำนวยการสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ กล่าวต้อนรับคณะทีมงานเครือข่ายคุณค่าข้าวคุณธรรม และแนะนำนักวิจัยของโครงการโรงเรียนลูกชานา พร้อมชี้แจงว่าการประชุมครั้งนี้เป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถอดบทเรียนกับตัวแทนชานาจากเครือข่ายคุณค่าข้าวคุณธรรม โดยเกริ่นนำความเป็นมาของโครงการโรงเรียนลูกชานา ด้วยมีวัตถุประสงค์ 3 ข้อคือ

- เพื่อสร้างแนวคิดการเรียนรู้แก่ลูกเกษตรกรที่ครอบครัวมีอาชีพทำนา เพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำการเกษตรในเชิงธุรกิจที่ยั่งยืน
- เพื่อออกแบบการจัดการเรียนรู้แก่ลูกเกษตรกรกลุ่มเป้าหมายและทดลองปฏิบัติการการเรียนรู้เพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำการเกษตรในเชิงธุรกิจที่ยั่งยืน
- เพื่อสังเคราะห์ชุดความรู้ พัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ และจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายและสารานุกรมสำหรับการเพิ่มสมรรถนะแก่ลูกเกษตรกรในการทำการเกษตรในเชิงธุรกิจที่ยั่งยืน

โดยหลักสูตรที่คาดหวังไว้จะเป็นแบบ Life-Long-Learning ซึ่งให้ชาวนามีทางเลือก พร้อมกับมีที่เลี้ยงลงพื้นที่เพื่อช่วยเสริมความรู้ให้แก่ชาวนา ซึ่งทีมของคุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค จะเป็นหนึ่งทีมที่จะช่วยลงพื้นที่นำหลักสูตรที่ผ่านการกลั่นกรองแล้วไปทดสอบจริงว่าจะได้ผลอย่างไร โดยมีเวลาทดลอง 7 เดือน แล้วจะนำผลที่ได้กลับมาช่วยพูดคุยถอดบทเรียนและวิเคราะห์อีกครั้ง

สำหรับเวทีในวันนี้จึงขอให้ทีมเครือข่ายคุณค่าข้าวคุณธรรมซึ่งนำทีมโดยพ่อวิจิตร บุญสูง ช่วยสรุปบทเรียน โดยศูนย์เรียนรู้ข้าวคุณธรรมจะเป็นหนึ่งในการให้การเรียนรู้ในโครงการนี้ด้วย จากนั้น รศ.จุฑาทิพย์ ได้นำเสนอประเด็นการถอดบทเรียนในวันนี้ดังนี้

- ความรู้ที่จำเป็นในการผลิตข้าวของชาวนา
- วิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับชาวนาควรเป็นอย่างไร
- ความรู้ด้านการตลาด อะไรบ้างที่ต้องการ
- จะเรียนรู้ได้อย่างไร
- ชาวนาไทยจะอยู่อย่างไรจึงจะยั่งยืน

พ่อวิจิตร บุญสูง แสดงข้อคิดเห็นดังนี้

● ปัญหาคือการเปลี่ยนแปลงจากผู้มีหน้าที่รับผิดชอบดูแลที่มักเปลี่ยนรูปแบบบ่อยๆ ซึ่งในช่วงแรกดูเหมือนจะดีแต่เมื่อเวลาผ่านไปกลับไม่มีอะไรดีขึ้นและอาจจะแย่ลงด้วย อีกทั้งยังมีการนำพื้นที่ภาคการเกษตรไปใช้เป็นภาคอุตสาหกรรมเพิ่มมากขึ้น

● ความจำเป็นขององค์ความรู้ในการผลิตข้าวจะต้องไม่ใช่แค่กระทั่งเท่านั้น แต่ต้องให้ถึงแก่นการผลิตข้าวไม่ใช่เป็นเพียงแค่สินค้า แต่ต้องเข้าใจว่าเป็นชีวิตของชาวนาผู้ผลิต โดยต้องอยู่ ต้องกิน และต้องตายกับมัน

● ต้องมีองค์ความรู้ที่จริงจังมาๆ

● ต้องชี้แจงให้คนไทยเห็นความสำคัญว่าอาชีพที่เหมาะสมที่สุดสำหรับประเทศไทยคือ “การกสิกรรม” ซึ่งทุกวันนี้ไม่ค่อยให้ความสำคัญที่จุดนี้

● โครงการที่ตนเองทำไปนั้นเป็นการทำแบบ “ทวนกระแส” และให้ความสำคัญกับเรื่องการเกษตรว่าเป็นสิ่งสำคัญ จึงเห็นว่าเราต้องนำข้อมูลความจำเป็นของบ้านเมืองมาชี้ให้ทุกคนเห็นคุณค่า

● สมัยทุนนิยมจะใช้ “มูลค่า” นำเรื่อง “คุณค่า” แต่กลุ่มเครือข่ายคุณค่าข้าวคุณธรรมจะใช้เรื่องความจำเป็นของบ้านเมืองในเรื่องการทำสิกรรม มาเป็นตัวนำโดยเน้นเรื่อง “สำนึกในการเป็นชาวนา” และ “เหตุผลที่ต้องเป็นชาวนา”

● ดังนั้นสิ่งแรกคือ “ให้เรียนรู้ความจำเป็น/ให้เห็นความสำคัญว่าอะไรที่เหมาะสมกับตัวชาวนามากที่สุด” โดยต้องรู้ทั้งหมด เพราะในปัจจุบันจะเป็นรูปแบบการรู้แบบแยกส่วนหรือรู้เป็นส่วนๆ มากกว่าการรู้ทั้งหมด จึงไม่เกิดสำนึกการเป็นชาวนา คิดแต่ว่าตัวเองเป็นลูกจ้าง/ลูกไร่สำหรับผลิตข้าวเท่านั้น ส่วนหัวแถวคือกลุ่มเจ้าของบริษัท โดยไม่คิดว่าตัวเองเป็นเจ้าของตัวเอง

● นอกจากนี้รัฐบาลยังสร้างคนให้เป็นคนรับใช้ภาคอุตสาหกรรม และใช้นโยบายประชานิยมมากขึ้นจนเหมือนเป็นการปลุกฝังให้ประชาชนคอยแบมือรับเพียงอย่างเดียวโดยไม่คิดที่จะช่วยเหลือตัวเอง

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทรราช สรุปว่าดังนั้นชาวนามองตัวเองว่าต้องอยู่ตรงไหน/อย่างไร และต้องแสดงให้เห็นว่าตัวเองมีความสำคัญอย่างไร จากนั้นขอถามทีมงานเครือข่ายคุณค่าข้าว

คุณธรรมที่เข้าร่วมเวทีในวันนี้ว่า รู้สึกมีจิตสำนึกในความสำคัญของการเป็นชาวนา และสำนึกในคุณค่าของชาวนาหรือไม่ และคิดว่าตนเองอยู่ตรงจุดไหนของสังคม

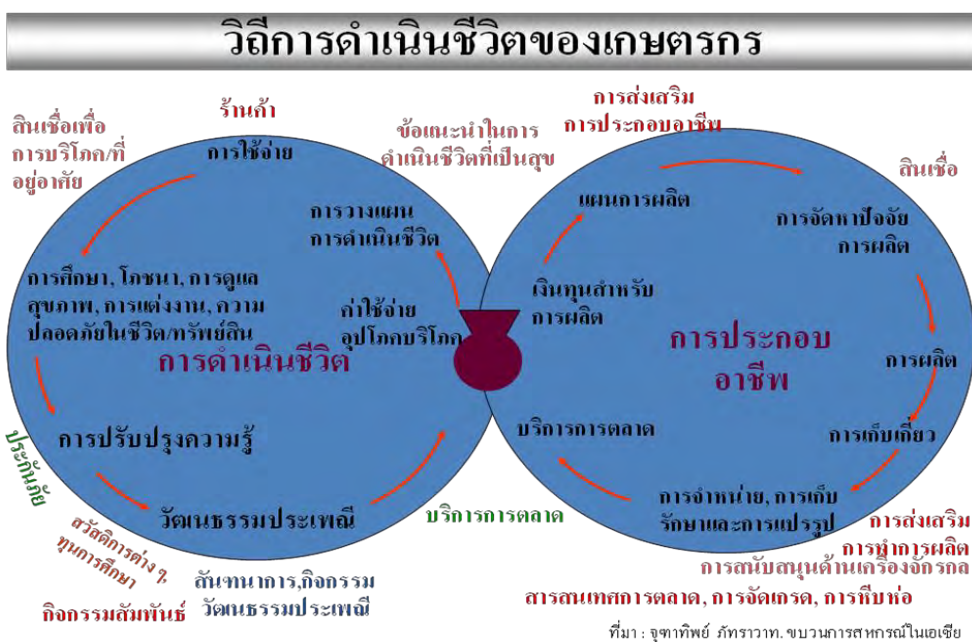
พ่อวิจิตร บุญสูง เล่าความเป็นมาของทีมงานที่เข้าร่วมเวทีในวันนี้ทั้ง 4 ท่านรับผิดชอบด้านการผลิต โดยเริ่มจากการชักชวนให้เลิกเหล้า บุหรี่และการพนัน ซึ่งทีมงานทุกคนต้องอยู่ในเงื่อนไขข้าวคุณธรรม

คุณอดุลย์ โคลนพันธ์ กล่าวว่ารู้สึกภูมิใจในอาชีพชาวนา ทั้งนี้ก่อนเข้าร่วมโครงการเครือข่ายคุณค่าข้าวคุณธรรมนั้น ตนเองเป็นชาวนาที่ทำเกษตรด้วยสารเคมีต้องพึ่งพาผู้อื่นทั้งระบบการผลิต เมื่อได้รู้จักเกษตรอินทรีย์ก็เปลี่ยนเป็นพึ่งเท่าที่จำเป็น และการทำงานก็ได้เป็นของตัวเองโดยเริ่มเปลี่ยนมาประมาณ 6-7 ปี ส่งผลให้ดินมีสภาพดี ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น มีความหวังมากขึ้นมีอนาคตมากกว่าแต่ก่อนมาก ก่อนพบพ่อวิจิตรนั้นแม้แต่เมล็ดพันธุ์ก็ต้องพึ่งคนอื่น เพราะมุ่งแต่จะทำให้ได้ผลผลิตมากที่สุดเท่านั้น แต่ไม่ได้มองเรื่องการลดต้นทุนซึ่งสุดท้ายทำออกมาแทบไม่ได้แม้แต่ค่าแรง แต่ปัจจุบันนี้ทำเองเป็นส่วนมาก ทั้งเรื่องทำปุ๋ยใช้เอง แรงงานจ้างบ้างหากทำไม่ทัน พร้อมกับได้รับคำแนะนำเรื่องตลาดจนสามารถผลิตเองและทำตลาดเองได้ โดยมุ่งหวังค่อยๆ ทำให้ได้ครบวงจร

คุณสัณชัย หนองตรุด ถามคุณอดุลย์เพิ่มเติมว่า มารู้สึกที่อาชีพทำนามีความสำคัญ/มีศักดิ์ศรีเมื่อไหร่

คุณอดุลย์ โคลนพันธ์ ตอบว่าเมื่อได้เข้าโครงการเกษตรอินทรีย์ เพราะในอดีตคิดแต่จะรอความช่วยเหลือและรอโอกาสจากภาครัฐเพียงอย่างเดียว แต่ในวันนี้รู้สึกภาคภูมิใจที่สามารถพึ่งพาตนเองได้มากที่สุด

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท นำเสนอภาพวิถีชีวิตกับวิถีอาชีพ (รูปวงกลม 2 วง) พร้อมอธิบายว่าจากภาพนี้ชาวนามีเรื่องที่เกี่ยวข้องอยู่ 2 เรื่องคือ วิถีอาชีพ กับวิถีการดำเนินชีวิต และกล่าวว่าคุณอดุลย์ได้มองทะลุแล้วว่าตัวเองต้องจัดการอะไรบ้าง ทั้งการจัดการดำเนินชีวิต การจัดการผลิต และสิ่งที่ชาวนาต้องการคาดหวังที่ดีที่สุดคืออะไร ทั้งเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยเม็ด อินทรีย์ หรือสิ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิต นอกจากนี้โครงการเครือข่ายคุณค่าฯ นี้ยังได้รับรางวัลต่างๆ มากมาย แต่คุณอดุลย์ไม่คิดต้องการอยากขึ้นรับรางวัล เพราะไม่อยากให้นักข่าวเข้ามารบกวนวิถีชีวิตของตัวเอง

พ่อวิจิตร บุญสูง กล่าวเพิ่มว่า การรับรางวัลเป็นเรื่องที่ดี แต่ทั้งนี้ **ต้องไม่หลง**ไปกับรางวัลเหล่านั้น เรามีต้นแบบจากพระพุทธเจ้าที่ท่านไม่ยอมรับมหาเถระสมาคม เพราะต้องการปฏิบัติจริงๆ เราได้ความคิดจากเรื่องนี้ว่าต้องไม่หลงจากตำแหน่งและรางวัลต่างๆ เช่น คนเป็นผู้อำนวยการต้องไม่หลงไปกับตำแหน่ง โดยพวกเราต้องคอยช่วยกันให้คำตักเตือนกับผู้เป็นหัวหน้าเมื่อจะเริ่มหลงไปกับตำแหน่งและอำนาจที่ได้รับมา นอกจากนี้เราได้เรียนรู้กับพระคุณเจ้าฯ ด้วย

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ตั้งนั้นขานนาที่จะอยู่ได้อย่างยั่งยืนคือต้องมีพี่เลี้ยงใช่หรือไม่ และขอถามว่าการจัดการแบ่งงานกันทำในกลุ่มเป็นอย่างไร และจากการที่สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ที่เข้าไปร่วมงานมีส่วนช่วยมากน้อยอย่างไร และอะไรที่มีส่วนทำให้ขานนาคิดเปลี่ยนแปลง

คุณประจักษ์ บุญทศ กล่าวว่ามีความรู้สึกภูมิใจในการเป็นขานนา จากอดีตที่เคยสนุกกับการกินเหล้า สูบบุหรี่ แต่ทุกวันนี้เปลี่ยนไป ได้เข้าร่วมส่งเสริมการตลาดเล็กอบายมุขทุกอย่าง โดยได้เรียนรู้จากประสบการณ์ว่า ปัญหาที่สร้างผลกระทบจากอบายมุขเหล่านี้จะเป็นอย่างไร และจากเริ่มแรกที่สถาบันฯ ได้เข้าไปให้ความรู้ จนเกิดการเปลี่ยนแปลงจากกลุ่มเล็กๆ จนได้ขยายผลไปในวงกว้างขึ้น สำหรับตนเองจากอดีตที่ไม่เคยทำเกษตรอินทรีย์ ทั้งสูบบุหรี่ ใช้สารเคมีจากที่บริษัทต่างๆ นำมาขายให้ ถ้าไม่ได้เข้าร่วมโครงการเครือข่ายคุณค่า นี่ก็อาจไม่ได้มายืนอยู่ ณ จุดนี้ได้ เพราะน่าจะได้รับผลกระทบจากอันตรายของสารเคมีที่ใช้เป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังเห็นว่าการมี “ศีล” ประกอบด้วยเป็นสิ่งสำคัญมาก และการทำเกษตรอินทรีย์ก็ทำได้ง่ายมากเช่นกัน ซึ่งทุกๆ ส่วนรวมๆ กันแล้วสามารถช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ ทั้งนี้เห็นว่าการมี “ตัวแบบ” เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่สำคัญในการช่วยให้ขานนาคิดอยากเปลี่ยน

คุณอริย์ธิดา ศรีสุวะ (คุณปลาชิว) เล่าว่าได้เข้าร่วมโครงการประมาณ 5 เดือนที่ผ่านมา จากอดีตพยายามหนีจากคำว่าลูกขานนาโดยตลอด เพราะคิดว่าอาชีพนี้เป็นเรื่องน่าอาย ต่ำต้อย และมีคำถามกับตัวเองอยู่ตลอดเวลาว่าทำไมต้องเกิดเป็นลูกขานนา มีแต่ความเจ็บปวด และเบื่อกับการต้องไปถอนกล้าดำนา จึงคิดหนีออกจากบ้านและเชื่อว่าการศึกษาจะทำให้เราสามารถหนีจากอาชีพนี้ได้ จึงเลือกเรียนเพื่อที่วันเสาร์-อาทิตย์จะได้ไม่ต้องไปทำนากับพ่อแม่ โดยเวลาสิบกว่าปีที่ได้พยายามหนีอาชีพทำนาโดยตลอด ไปทำเรื่องอื่นที่เราไม่มีความถนัด เคยผ่านงานมาหลายตำแหน่งเป็นลูกจ้างมาตลอด ทั้งๆ ที่มีที่นาของพ่อแม่เองประมาณ 50 ไร่กว่า แต่ไม่อยากจะกลับไปทำนา ต้องล้มลุกคลุกคลานสุดท้ายต้องยอมกลับบ้าน และได้เห็นว่าวิถีชีวิตขานนาเป็นชีวิตที่เรียบง่าย

พ่อวิจิตร บุญสูง กล่าวเสริมว่าความคิดเหล่านี้เป็นผลผลิตจากการศึกษาไทย

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ตั้งนั้นต้องปล่อยให้เด็กรุ่นใหม่ได้ทดลองหาประสบการณ์ด้วยตัวเองไปเรื่อยๆ ก่อนจนกว่าจะค้นพบด้วยตัวเองใช่หรือไม่ ขอถามความคิดเห็นของทีมงานที่เหลืออีกหนึ่งท่าน

คุณพรทิพย์ (คุณไก) เล่าว่าตัวเองเรียนจบแค่ชั้น ม.6 แต่เป็นลูกขานนาที่เห็นมาตลอดว่าแม่รักนามาก จึงได้ไปนาคตามแม่ทุกครั้งและได้ซึมซับว่า นาคคือชีวิต แต่ทั้งนี้ก็ยังออกไปรับจ้างที่อื่นเป็น 10 ปี จนได้พบกับเพื่อนกลุ่ม NGO และชักชวนให้กลับไปทำงานพัฒนาในท้องถิ่น จึงได้เริ่มต้นเรียนรู้จากพ่อวิจิตร/ พ่ออวน และจากปราชญ์ชาวบ้านทั่วทุกภาค โดยได้นำไปปฏิบัติจริง ซึ่งในระยะแรกทำงานเกี่ยวกับเด็กว่าจะให้เด็กรักษาได้อย่างไร จึงต้องเรียนรู้โดยการทำโรงเรียนขานนา ได้ซึมซับมาเรื่อยๆ และเมื่อได้รับข้อมูลข่าวสารเพิ่มมากขึ้นทำให้เรารักงานเพิ่มขึ้น

รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล ถามคุณพรทิพย์ว่า ขณะนี้ทำนาอยู่หรือไม่

คุณพรทิพย์ ตอบว่า ตนเองก็ยังทำนาอยู่ พร้อมกับสอนลูกให้มีความรักนาด้วย โดยค่อยๆ ให้ลูกได้ซึมซับไปพร้อมๆ กับการทำนาของเราเอง

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ตั้งคำถามว่าทำไมทีมงานจึงใส่ฟอร์มเสื้อผ้าลักษณะนี้ (ชุดชานา)

คุณอริย์ญดา ศรีสุวะ ตอบว่าเป็นเพราะเห็นคุณค่าของผ้าฝ้ายที่ญาติๆ และชาวบ้านกว่าจะผลิตผ้าฝ้ายทอมือได้แต่ละผืนเพื่อจะนำมาตัดเย็บเสื้อผ้าเป็นชุดเหล่านี้ได้ จึงเลือกที่จะใส่ชุดแบบนี้

คุณพรทิพย์ เพิ่มเติมว่าเราเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาชาวบ้าน ที่ได้นำเปลือกไม้มาใช้ย้อมสีผ้าเป็นสีที่ได้จากธรรมชาติ จึงต้องการส่งเสริมอีกทางหนึ่ง

พ่อวิจิตร บุญสูง เสริมว่าการแต่งตัวเป็นค่านิยมขององค์กร ซึ่งเกิดขึ้นแล้วนิยมใส่กัน สร้างความภูมิใจว่าเป็นยูนิฟอร์มของชานา สุดท้ายก็ได้รับเกียรติให้ภูมิใจในความเป็นชานา ทั้งนี้เมื่อได้เป็นชานาคุณธรรมแล้วทำให้เกิดความสุขหลายๆ ด้าน เช่น ด้านร่างกาย มีการส่งเสริมให้ทุกคนรู้จักรักษาสุขภาพของตัวเอง โดยมีโครงการฟื้นฟูสุขภาพของชานา เพื่อปรับสุขภาพของแต่ละคนซึ่งได้รับความสนใจจากข้าราชการและพ่อค้าจำนวนมากที่จะขอเข้าร่วมโครงการนี้ ทั้งนี้ “*การรักษาระบบจิตใจ*” เป็นสิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งด้วย

รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล กล่าวว่าสุดท้ายคนที่จิตใจรักการทำนา หันมาพูดถึงเรื่องสุขภาพ ซึ่งเป็นอีกมิติหนึ่ง แต่ก่อนหน้านั้นมีมิติด้านสังคม/ เศรษฐกิจบ้างหรือไม่ และครอบครัวทั้งหมดเป็นแบบนี้ด้วยหรือไม่

พ่อวิจิตร บุญสูง เราพยายามให้ครอบครัวคนในครอบครัวด้วย แต่ยังไม่สามารถทำได้ทั้งหมด ทั้งนี้ในอาชีพของชานา ถ้าเอาตัวรายได้เป็นที่ตั้งเป็นหลักจะเห็นว่าจนกว่าคนอาชีพอื่นซึ่งเปลี่ยนยาก เพราะส่วนใหญ่ทุกคนอยากมีให้เหมือนคนอื่น ทั้งนี้ภาครัฐใช้นักวิชาการไปบรรยายเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง **แต่ไม่รู้จริงไม่เคยได้ปฏิบัติจริง** และเห็นว่า **เงินเป็นเรื่องสำคัญแต่ “ความคิดไม่เป็นทาสของเงิน” สำคัญที่สุด** มีแต่พอดีกับตัวเอง โดยต้องดูว่าพอดีของตัวเองอยู่ที่ไหน **“ต้องรู้เท่าทันกับตัวเอง”**

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ขอถามเพิ่มเติมเรื่องวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับชานา ควรเป็นอย่างไรและควรประกอบด้วยอะไรบ้าง

พ่อวิจิตร บุญสูง แสดงความเห็นว่

- ต้องมีคำอธิบายและตัวอย่างให้เห็น ไม่ควรโยนเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงให้ชาวบ้านเพราะชาวบ้านจะไม่เข้าใจ ต้องมีการปฏิบัติจริง

- การปฏิบัติที่ดีต้องมีเกณฑ์ในการปฏิบัติสำหรับการเป็นชานา โดยให้เริ่มด้วยการปฏิบัติศีล 5 ข้อ เช่น งดเว้นการฆ่าสัตว์ ซึ่งอาจทำไม่ได้ทั้งร้อยเปอร์เซ็นต์ในแต่ละข้อ เช่นการไถนาย่อมต้องเหยียบโดนไส้เดือนในดินซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่หลีกเลี่ยงไม่ได้

- ต้องมี “ศีลปฏิบัติ” เป็นเกณฑ์ เพื่อสร้างบารมีให้ตัวเอง เมื่อทำแล้วจะเกิดความปิติในตัวเอง

- ความรู้ที่เหมาะสมกับชานาไม่ใช่แค่เรื่องความรู้ด้านการผลิต แต่ต้องเข้าใจการกำหนดนโยบาย แบบแผน **“ความรู้เท่าทัน”** ควรต้องกำหนดความเป็นตัวตนของชานา ดังนั้นหลักสูตรชานาสมัยใหม่ควรต้องรู้เท่าทันในทุกเรื่อง ซึ่งอาจรวมถึงด้านสังคมและการเมืองการปกครองด้วย เป็นต้น

รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล เห็นว่า คนพูด/ คนสอน ต้องรู้เท่าทันด้วยเช่นกัน เช่นพ่อวิจิตร เป็นต้น

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท กล่าวเพิ่มว่าถ้าชาวนาไม่มีศีลคงอยู่ไม่ได้ เพราะอาจหลงตามกระแสไป เพราะฉะนั้นในหลักสูตรเรียนรู้ เราจำเป็นหรือไม่ที่ต้องมีศีลร่วมด้วย แล้วเราจะใช้เป็นหลักได้หรือไม่

พ่อวิจิตร บุญสูง การจะใช้กลุ่มคนส่งเสริมต้องใช้คนที่มีคุณสมบัติเลือกให้มีมาตรฐานคุณธรรม ด้วย Coaching ต้องรู้มาตรฐานและการปฏิบัติก่อน ซึ่งสิ่งที่มองเห็นอีกอย่างหนึ่งคือการผลิตครูที่ไม่มีคุณภาพ จึงต้องร่วมกันคิดและเลือก เพราะ**ต้นแบบคือสิ่งสำคัญ และต้องมีความเป็นกลาง** เรามีสื่อวิทยุชุมชนที่ได้รับทุนจากหน่วยงานภาคเอกชนหน่วยงานหนึ่งมาให้แก่กลุ่มเราใช้เป็นสื่อของตนเองโดยต้องพยายามทำหน้าที่อย่างเป็นกลางให้มากที่สุด ให้เข้าได้กับทุกสถานที่

คุณอดุลย์ โคลนพันธ์ เล่าเพิ่มว่าในช่วงเริ่มแรกพบปัญหา แต่เมื่อทำโครงการแล้ว เอาข้าวมาเป็นตัวเชื่อมระหว่างผู้ผลิต โดยมีเป้าหมายให้ลดละเลิกอบายมุข เช่นกรณีป่าคนหนึ่ง เงินไม่พอใช้ ไม่เคยมีเงินเหลือ เพราะซื้อหอยทุกงวด แต่เมื่อได้เข้าร่วมโครงการจึงมีเงินเหลือเพราะเห็นปัญหาของตนเอง และได้ลดละเลิกอบายมุข ทำให้รู้ว่าเราไม่จำเป็นต้องทำให้ได้มาก แต่มีเพียงพอที่ทำให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ซึ่งโครงการเราทำแบบครบวงจร **เราให้ปัญญากับตัวเกษตรกร**

รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล สมมุติมีคนเข้าเครือข่ายเพิ่มมากขึ้น แล้วทุกคนเป็นผู้ผลิตทั้งหมดไม่มีผู้บริโภคมาซื้อผลผลิตของเราแล้วจะทำอย่างไร

คุณอดุลย์ โคลนพันธ์ เห็นว่ายากมากที่จะทำได้ครบทั้งหมดทุกคน แต่ทั้งนี้เรามีการวางแผนการตลาดและหาตลาดเพื่อรองรับผลผลิต

พ่อวิจิตร บุญสูง ขอตอบเรื่องเราจะขายข้าวให้ใคร ซึ่งปกติการผลิตสินค้าต้องคิดถึงผู้บริโภค แต่สำหรับข้าวคุณธรรมนั้น เราคิดว่าถ้าทำมากเกินไปแล้วจะรักษามาตรฐานได้หรือไม่ จึงต้องเลือกเฉพาะที่ผ่านการคัดเลือกได้จริงๆ ว่าจะสามารถปฏิบัติตามเกณฑ์ของ “ข้าวคุณธรรม” ได้ ส่วนกลุ่มที่ทำไม่ได้แต่สนใจจริงเราจะคัดไว้อีกเกรดหนึ่ง **ทั้งนี้ผลผลิตของเราอยู่ที่การสร้างความน่าเชื่อถือของผลผลิต มากกว่าปริมาณผลผลิตที่ได้** ซึ่งในวงการเกษตรอินทรีย์นั้นมีปลอมมาก ดังนั้นเราจึงเน้นเรื่องคุณภาพ ถ้าดีจริงจะสามารถขายวงได้ด้วยตัวมันเอง และถ้าจะขยายจริงๆ เราต้องหาสังคมที่มีความพร้อมมากกว่านี้

โดยการที่เราทำงานร่วมกับนักวิชาการให้สังคมได้รับรู้กว้างขึ้นเพื่อหาตลาดเพิ่มขึ้น โดยช่วงหลังเราพยายามใช้มาตรฐานของเราเอง (มาตรฐานคุณธรรม) มากกว่าจะใช้มาตรฐานของ IFOAM ที่ต้องผ่านการตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่ของต่างชาติซึ่งไม่เคยได้สัมผัสกับการทำงานของเราจริงๆ เพียงแต่เข้ามาใช้เวลาตรวจแปลง 2-3 วันแล้วก็กลับไป เวลาที่เหลืออีกตลอดปีไม่เคยได้เข้ามาดูว่าเราทำจริงหรือไม่ แต่ปัญหาคือเราจะทำอย่างไรให้ผู้บริโภคหรือคนอื่นๆ เชื่อกันว่าเราปฏิบัติได้จริง และยอมรับในมาตรฐานของเราเอง

คุณอริย์ญดา ศรีสุวะ กล่าวว่าปัญหาที่พบคือเรื่องการบันทึกเอกสารที่ชาวบ้านไม่ค่อยชอบจดบันทึก ไม่ชอบขั้นตอนที่ยุ่งยาก และต้องการขายข้าวเพียงอย่างเดียว แต่คนตรวจจะเน้นที่เอกสารเท่านั้นไม่มองเรื่องการปฏิบัติตามมาตรฐาน ดังนั้นเรายังมีจุดอ่อนด้านการส่งเสริมจึงต้องลงพื้นที่มากขึ้น

คุณประจักษ์ บุญทศ เราพยายามเรียกสมาชิกให้มารวมเป็นโรงเรียนชาวนา ให้ฝึกการจดบันทึก โดยมีสมาชิกแต่ละคนช่วยกัน ใช้คนเก่าแก่สอนต่อๆ กันไป ซึ่งเป็นเรื่องยากมากในการจดบันทึกและเป็นปัญหาที่แก้ยากมากที่สุด

พ่อวิจิตร บุญสูง ชาวนาไทยส่วนมากจบแค่ ป.6 จะไม่ถนัดเรื่องการจดบันทึก ดังนั้นเรื่องบัญชีครัวเรือนจึงยังไม่เหมาะกับชาวนาเพราะไม่ชินกับเรื่องนี้ ต้องคุ้ระดับการศึกษาของตัวชาวนาเองด้วย

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท สรุปว่าถ้าจะให้ได้ตามมาตรฐานตามแบบ ควรต้องมีพี่เลี้ยงเข้ามาช่วยเสริม

คุณเก็นศักดิ์ ศรีสวຍ กล่าวว่าไม่ใช่โรงเรียนที่นำเด็กออกจากพื้นที่อย่างเดียวเท่านั้น แต่สื่อทั้งหลายมีส่วนด้วยเช่นกัน เพราะจากการสอบถามลูกชานาในพื้นที่ทุ่งกุลาฯ พบว่ามากกว่า 90% อยากเข้ากรุงเทพเพราะได้เห็นจากสื่อโทรทัศน์ จึงถามว่าเราจะทำอย่างไรให้ลูกชานาเหล่านี้หันกลับมาสนใจอาชีพชานาอย่างรวดเร็ว จะช่วยได้อย่างไรให้เห็นว่าลูกชานาเหล่านี้มีต้นทุนแปลงนาอยู่แล้ว จะมีทางเลือกอย่างไร

คุณอริย์ญดา ศรีสุวะ เห็นว่าสื่อเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะตนเองได้เห็นตัวแบบข้าวคุณธรรมจากตู้หรั่ง ซึ่งเป็นเกษตรกรในกลุ่มข้าวคุณธรรมที่ได้รับรางวัลผ่านทางสื่ออินเทอร์เน็ตจนคิดอยากกลับไปเป็นชานา ทั้งที่จริงแล้วตู้หรั่งเป็นคนในพื้นที่เดียวกับตนเองแต่ไม่เคยทราบมาก่อน และคิดว่าอาชีพชานาเป็นอาชีพที่อิสระที่สุดมากกว่าอาชีพอื่นๆ

คุณอดุลย์ โคลนพันธ์ เห็นว่าการจะให้ลูกชานาหันมาสนใจอาชีพชานาต่อจากพ่อแม่ นั่น “รายได้” ต้องดีกว่าที่เป็นอยู่ต้องมีเหลือมากขึ้น สำหรับตนเองขณะนี้ได้พัฒนาฐานะดีขึ้นแต่เราปฏิเสธเทคโนโลยีไม่ได้ เราจำเป็นต้องใช้เพื่อตามตลาด-ตามโลกให้ทันมากขึ้น

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ข้าวคุณธรรมเป็นตัวอย่างของการประกอบอาชีพชานาได้เป็นอย่างดี เพราะสามารถทำแบรนด์จนเข้าไปขายในสยามพารากอนได้และแม้แต่ข้าวหักก็ยังสามารถนำไปขายได้ ดังนั้นการตลาดสมัยใหม่ต้องเห็นว่า *สินค้าที่มีเอกลักษณ์จะช่วยคนจนได้*

คุณอดุลย์ โคลนพันธ์ เราเลือกที่จะขายข้าวให้เฉพาะคนที่เข้าใจว่าเราทำอะไร และเข้าใจว่าข้าวคุณธรรมมีที่มาอย่างไร ซึ่งเงินที่ได้ส่งตรงไปยังเกษตรกรผู้รักาศิลเป็นคนที่ผลิตข้าวคุณธรรมเหล่านี้ ทั้งนี้เราเคยส่งข้าวให้แก่ห้างสรรพสินค้าเดอะมอลล์แต่หยุดไปเพราะการขายไม่ได้เล่าเรื่องราว จากนั้นได้พบกับตัวแทนของบริษัททีวีบูรพา ซึ่งให้ความสนใจและเข้ามาเป็นสื่อกลางระหว่างชานากับผู้บริโภค โดยได้ตั้งเป็นเครือข่ายคนกินข้าวขึ้น และกำไรที่ได้จากการขายข้าวของทีวีบูรพาได้นำไปจัดกิจกรรมให้ผู้บริโภคได้ลงแปลงนาไปดูวิถีการผลิตอย่างใกล้ชิดจนผู้บริโภคเกิดความเข้าใจที่มาของข้าว และยินดีที่จะจ่ายเงินมากขึ้นเพื่อซื้อข้าวจากชานาโดยตรง

สำหรับเรื่องการตลาดนั้นเราไม่มีปัญหา มีแต่คนอยากซื้อแบรนด์ไปทำ แต่ทั้งนี้เราจะมีบล็อกเดียวเพื่อป้องกันการปลอมปน และการมาจัดขายข้าวในงานเกษตรเทรดแฟร์ในช่วงนี้กลุ่มข้าวคุณธรรมเน้นพันธุ์ข้าวพื้นเมือง ซึ่งได้รับการตอบรับดีโดยเน้นเป็นกลุ่มผู้รักสุขภาพเป็นส่วนมาก

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ถามว่าขณะนี้ทางกลุ่มข้าวคุณธรรมมีหลายคนเริ่มออกไปทำแต่มาตรฐาน IFOAM อย่างเดียวแล้ว ดังนั้นเราต้องมองให้ทะลุใช้หรือไม่

พ่อวิจิตร บุญสูง กล่าวว่ามาตรฐานที่ยากๆ ชานามักไม่ชอบจึงถอนตัวออกไปทำมาตรฐาน IFOAM กันหมดเพราะได้ใบรับรองง่ายขึ้น โดยเป็นใบรับรองจากต่างชาติซึ่งพ่อค้าคนกลางมักต้องการมากกว่าการรับรองมาตรฐานของกลุ่มพวกเราเอง

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ดังนั้นการจะให้มีคนเชื่อถือเรา จะต้องให้ลงไปเห็นด้วยตัวเองเช่นที่ทีวีบูรพาทำอยู่

พ่อวิจิตร บุญสูง เห็นด้วยว่าเราควรเอาเงินที่จะเสียให้กับ IFOAM ในแต่ละปี ไปให้กับผู้บริโภคได้ลงไปใช้ชีวิตกับชานาได้เห็นวิถีของเรา แล้วจะได้เห็นของจริงชีวิตจริงว่าเชื่อถือได้มาก ทั้งนี้เห็นว่าต้องยึดสื่อไว้ให้มาก เพราะชานาส่วนใหญ่ชอบสื่อ และสื่อมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตมาก

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ถามว่าเราควรมีเอกลักษณ์อย่างไรให้อยู่ได้อย่างยั่งยืน

พ่อวิจิตร บุญสูง ตอบว่า

- สิ่งสำคัญอย่างแรกคือ “คุณธรรม” ซึ่งสำคัญที่สุด ถ้าไม่ยึดตัวศีลเป็นหลักก่อนแล้วจะหาทางยาก
- ชาวนาที่มีคุณภาพจะประกอบด้วยหลายมิติ ทั้งมิติด้านสุขภาพที่จะเห็นได้จากการลดละเลิกใช้สารเคมี ด้านเศรษฐศาสตร์ที่ต้องให้เห็นว่ามีระบบเศรษฐกิจที่ดีกว่าคนเมืองอย่างไร ทั้งนี้ต้องสร้างให้เห็นออกทางสื่อ แล้วชาวนาจะรู้ว่านี่คือจุดแข็งของตัวเอง
- การให้ชาวนามีความน่าเชื่อถือ ได้ภาคภูมิใจว่าเป็นส่วนสำคัญที่สุดของสังคมน่าจะเกิดจากตัวเองมากกว่า ต้องหาวิธีให้รู้ว่าตัวชาวนาต้องทำอะไรเพื่อให้ได้รับการยอมรับ
- การผลิตอาหารปลอดภัยให้ผู้บริโภคกิน ไม่ทำร้ายแม่ธรณี แม่โพสพ การไม่เปียดเบียนสัตว์เป็นสิ่งสำคัญมาก ต้องถ่ายทอดให้ชาวนาได้รู้
- ทำอย่างไรให้ชาวนาภูมิใจในอาชีพตัวเอง เช่นยกตัวอย่างกรณีว่าคุณทำผลผลิตเลี้ยงคนทั้งโลก เพราะฉะนั้นต้องดูแลผู้บริโภค ไม่ฉีดยาหรือสารเคมีซึ่งเป็นเหมือนการฆ่าผู้บริโภคด้วย แค่มิจิตสำนึกก็เป็นบุญของตัวเองแล้ว ต้องสะท้อนเรื่องเหล่านี้ให้ชาวนาได้รู้ ซึ่งการสื่อให้ชาวนาได้เห็นยังมีน้อยมาก
- ประเทศไทยถูกครอบงำโดยผู้ค้า

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท กล่าวสรุปว่าชาวนาแยกเป็น 2 กลุ่มคือกลุ่มตามกระแส และกลุ่มที่เข้าสู่ระบบการผลิตที่มีศักดิ์ศรี ซึ่งใครจะช่วยเปลี่ยนวิถีความคิดเหล่านี้ได้บ้าง เราต้องใส่หมวกชาวนาใหม่ให้มีการพัฒนาที่ยั่งยืนและมีศักดิ์ศรีมากขึ้น

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค กลุ่มหลักชาวนาคือทำตัวเป็นแรงงานภาคเกษตร ไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นเจ้าของตัวเองแม้จะมีที่ดินเป็นของตัวเองก็ตาม และกลุ่มที่มองว่าตัวเองเป็นเจ้าของผลผลิตเอง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเราวางบทบาทให้ชาวนาเป็นผู้ซื้อด้วย จึงทำหน้าที่ปลูกข้าวไปวันๆ ซึ่งการจะฟันจุดนี้ได้หรือกระบวนการที่จะดึงคนเหล่านี้ออกมา ไม่ใช่เรื่องง่าย ดังนั้นเราจะดึงให้ก้าวข้ามได้อย่างไร เราต้องเรื่องประเด็นความเชื่อมั่น

รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล ดังนั้นเป็นไปได้ที่เราจะทำหลักสูตรที่ครอบคลุมทั้งหมด เราจะต้องเลือกอย่างไรว่าจะเป็นคนที่จะพ่นน้ำได้

คุณอดุลย์ โคลนพันธ์ กล่าวว่าเริ่มแรกได้คุยกับพ่อวิจิตรว่า ช้าวนั้นเราเป็นคนผลิตแต่คนซื้อกลับเป็นผู้กำหนดราคา ดังนั้นเราจะทำอย่างไรให้สามารถกำหนดราคาเองได้ แต่ชาวนาส่วนใหญ่คิดว่ายังไงก็ต้องขายจึงถูกกดราคามาโดยตลอด

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ชาวนาในกลุ่มข้าวคุณธรรมนี้จะไม่ยอมขายข้าว ถ้าไม่ได้ราคา โดยรู้คุณค่าของผลผลิตตัวเอง

พ่อวิจิตร บุญสูง กล่าวว่าพ่อค้าปัจจุบันต้องกลับมาถามเราว่าต้องการขายข้าวราคาเท่าไร แทนการกำหนดราคาให้เรา ซึ่งเราเองต้องสร้างมันขึ้นมาให้ได้ โดยเราจะกำหนดราคาเองไม่ได้ถ้าเราอ่อนลงหรือปฏิบัติไม่เคร่งครัดตามมาตรฐาน ทั้งนี้มองว่าอนาคตการผลิตอาหารจะไม่หยุดแค่นี้ เราต้องสร้างคุณค่าทางอาหารด้วยตัวเราเอง

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท อีกประเด็นหนึ่งที่น่าเป็นห่วงคือข่าวที่ว่าเจ้าสัวซีพี ประกาศว่าชาวนาที่มีพื้นที่ทำนา 10,000 ไร่ จะให้ความช่วยเหลือโดยจะประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐเพื่อหาทุนและตลาดให้ผู้ร่วมเวทีมีความคิดเห็นอย่างไร

พ่อวิจิตร บุญสูง กล่าวว่าถ้ามองในแง่ดี ก็ถือเป็นเรื่องดี การทำงานร่วมกับภาครัฐคิดว่าไม่ใช่เรื่องเสียหาย และขณะนี้ตนเองก็ได้รับการชักชวนให้ไปร่วมมือกับ ธ.ก.ส. ให้ทำเรื่องเมล็ดพันธุ์ แต่ยังไม่ค่อยได้คุยรายละเอียดว่าจะนำเมล็ดพันธุ์ไปสร้างแบรนด์เองหรืออย่างไร ซึ่งกรณีนี้เราคงต้องรักษาเรื่องแบรนด์ของเราเองด้วย

คุณเกนศักดิ์ ศรีสวย ถามตัวแทนชาวนาว่าถ้าเราต้องการสร้างชาวนาขึ้นมาอีกหนึ่งคนให้เหมือนเรา จะต้องทำอย่างไร

คุณอริย์ยุดา ศรีสุวะ เห็นว่าต้องเปลี่ยนความคิดให้ชาวนามีความสุขกับอาชีพที่ทำ ต้องตัดอบายมุขให้ได้

คุณประจักษ์ บุญทศ กล่าวว่าถ้าเราไม่รักษาอาชีพของตัวเองของบรรพบุรุษ แล้วใครจะมารักษา ทุกวันนี้ชาวนาไม่ได้ฝึกให้ลูกหลานทำนา แต่มุ่งส่งให้ลูกเรียนสูงๆ

คุณพรทิพย์ เห็นว่าต้องมีศรัทธาต่ออาชีพและบรรพบุรุษ

คุณอดุลย์ โคลนพันธ์ เห็นว่าต้องมีตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จให้เห็นแล้วจะมีคนทำตาม

คุณเกนศักดิ์ ศรีสวย ถามพ่อวิจิตรเพิ่มเติมว่า ทำอย่างไรจึงจะสร้างเมล็ดพันธุ์ดี ๆ ได้

พ่อวิจิตร บุญสูง ตอบว่า

1. ชาวนาทำได้เอง
2. นโยบายบ้านเมืองผลักดัน เพราะชาวนาเชื่อผู้ปกครองบ้านเมือง
3. สื่อต่างๆ ต้องร่วมมือกันผลักดันให้อาชีพชาวนาเป็นอาชีพหลักของประเทศไทย
4. ความรู้สึกรักของตัวชาวนาเอง ต้องเป็นชาวนาจริงๆ ซึ่งถ้าหลายฝ่ายร่วมมือกันน่าจะช่วยได้

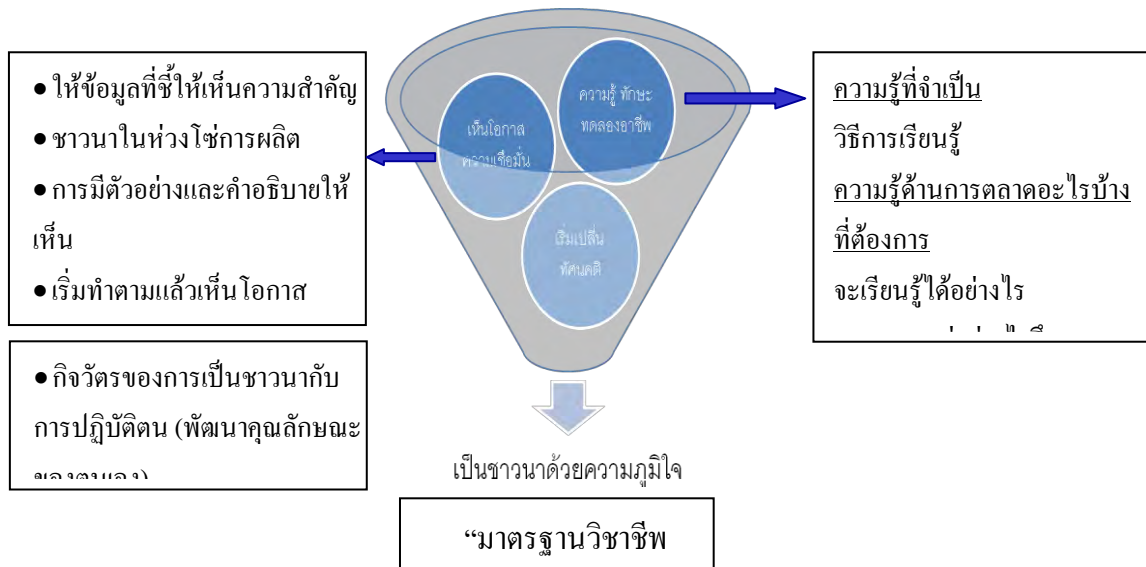
คุณเกนศักดิ์ ศรีสวย สรุปว่า ชาวนาต้องมีสุขภาพดี มีเศรษฐกิจศาสตร์ที่ดี และมีการดำเนินชีวิตที่ดี ถ้าจะยกระดับคุณภาพชีวิตต้องช่วยสร้างศรัทธาและความเชื่อมั่นในอาชีพของเราว่า **“เป็นผู้ผลิตอาหาร ดูแลประเทศ และดูแลโลก”**

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค สรุปเวทีในวันนี้เป็นรูปภาพดังนี้

1. พัฒนาการของชาวนา ประกอบด้วยสิ่งสำคัญ 3 ชั้นคือ ชั้นล่างสุดเป็นความรู้และทักษะในอาชีพ ถัดมาเป็นการเห็นเป้าหมายในชีวิต และสุดท้ายที่ยากที่สุดคือการเปลี่ยนทัศนคติ

2. เมื่อนำมาวาดเป็นแผนภาพสรุปกรวยจะได้ดังนี้

รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล กล่าวว่า การสรุปในรูปแบบนี้ดีมาก แต่ขอเพิ่มว่าทั้ง 3 วงนี้ควรต้องร้อยเชื่อมด้วยศีล 5 หรือวิถีของแต่ละศาสนา (สามารถนำไปปรับใช้ในแต่ละศาสนาได้) **ดังนั้น 3 วงนี้ควรต้องเกาะเชื่อมกันด้วย “หลักคุณธรรม”**

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท กล่าวขอบคุณคุณสุวิทย์ที่ช่วยสรุปเวทีในวันนี้เป็นแผนภาพ โดยขอความคิดเห็นจากพ่อวิจิตรว่า โครงการโรงเรียนลูกชานาที่ทีมงานคิดจะทำนั้นเห็นว่าเป็นอย่างไรบ้าง

พ่อวิจิตร บุญสูง เห็นว่าควรทำอยู่แล้วแต่คิดว่าอาจต้องใช้เวลา นาน ต้องใส่ความกล้าหาญจะไปเสนอให้ชานาเลือกว่าจะเอาหรือไม่เอา ถ้าเอาก็ลองทำแต่ต้องอดทนและต้องใช้เวลา นาน ทั้งนี้ขอให้เสนอยกตัวอย่างว่าแม้แต่เชื้อพระวงศ์-สมเด็จพระเทพฯ ยังให้ความสนใจเรื่องอาชีพของชานาซึ่งจะเป็นอีกหนึ่งแรงจูงใจด้วย

เลิกประชุมเวลา 13.00 น.

การประชุมถอดบทเรียนโครงการวิจัย

“โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ:
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 7/2555
วันจันทร์ที่ 13 กุมภาพันธ์ 2555 เวลา 9.00–13.30 น.
ณ ศูนย์สารสนเทศสหกรณ์ ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มก.

ผู้มาประชุม

1. รศ. จุฑาทิพย์ ภัทราวาท	ภัทราวาท	ผู้อำนวยการสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์
2. รศ. ดร. วินัย พุทธกุล	พุทธรกุล	รองคณบดีฝ่ายบริหาร คณะเศรษฐศาสตร์ มก.
3. ผศ. ดร. ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช	พงศ์ธนาพานิช	อาจารย์ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร
และทรัพยากร มก.
4. คุณเก็นศักดิ์ ศรีสวย	ศรีสวย	นักวิจัย สถาบันรามจิตติ
5. คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค	ภูมิประเสริฐโชค	เจ้าหน้าที่บริหารโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกร
รุ่นใหม่ สกว.
6. คุณวินัย เมฆดำ	เมฆดำ	สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.)

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. นางสาวธรรมาภรณ์ ศรีงาม	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์

เริ่มประชุม เวลา 9.00 น.

รศ. จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ประชุมหารือกับ รศ. ดร. วินัย พุทธกุล และ ผศ. ดร. ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช ระหว่างรอผู้เข้าร่วมเวทีฯ ในเรื่องคุณสมบัติของหลักสูตร โดยสรุปได้ว่าหลักสูตรจะมีคุณสมบัติดังนี้คือ

- Life-Long-Learning เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่งใครจะนำไปใช้ก็ได้
- แนวคิดการยกย่องหลักสูตรให้ความสำคัญกับโลกที่เป็นพลวัตกับแนวความคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) เนื้อหาจึงมีความยืดหยุ่น โดยจะมีลักษณะคล้ายผ้ายืดมากกว่าผ้าไหม (ตามที่ ดร. อมรวิรัช นาคทรพรพ ยกมาเปรียบเทียบ) ดังนั้นหลักสูตรจึงสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม
- มององค์รวม (Holistic) ในบริบทที่เกี่ยวข้องกับชีวิตชานา/ มองความเชื่อมโยง (Integration) ในบริบทของชานาไปสู่บริบทที่เกี่ยวข้อง

จากนั้น รศ. จุฑาทิพย์ กล่าวต้อนรับคุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค นักวิจัยจาก สกว. และคุณวินัย เมฆดำ นักทรัพยากรบุคคล กลุ่มพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่และยุวเกษตรกร (กพม.) จากสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) พร้อมเปิดเวทีการถอดบทเรียนโครงการวิจัยโรงเรียนลูกชานาฯ โดยเกริ่นนำเรื่องงานโครงการนี้ที่ต้องการตัวแบบที่ดีๆ มาเป็นแนวทางในการออกแบบหลักสูตรเรียนรู้ ซึ่งในวันนี้ได้เชิญทั้ง 2 ท่านมาช่วยเล่าการทำงานที่ผ่านมา

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค แนะนำคุณวินัย เมฆดำ นักวิชาการของ ส.ป.ก. รับผิดชอบโครงการเกษตรกรรุ่นใหม่ ซึ่งเป้าหมายสุดท้ายคล้ายๆ กับโครงการโรงเรียนลูกชานา แต่การดำเนินงานจะ

เกี่ยวข้องกับระบบราชการ เครื่องมือในระบบทั้งของ ส.ป.ก. ที่เริ่มทำเรื่องการเรียนรู้ของเกษตรกร และกระทรวงศึกษาฯ ได้ร่วมมือกับวิทยาลัยเกษตรทั้ง ปวช. และ ปวส.

จากนั้นได้เล่าเรื่องราวการทำหลักสูตรโรงเรียนเกษตรกรที่ได้ทำร่วมกับ ส.ป.ก. ซึ่งเริ่มตั้งแต่ปี 2549 โดยมองในเรื่องการขาดแคลนคนในภาคการเกษตร เนื่องจากพบว่าสัดส่วนจำนวนประชากรที่ทำงานในภาคเกษตรลดลงเป็นลำดับ และคาดว่าในปี 2568 จะเกิดวิกฤตการขาดแคลนคนทำการเกษตรซึ่งจะส่งผลกระทบต่อเรื่องความมั่นคงทางอาหารก็จะเริ่มวิกฤตด้วย ดังนั้น สกว. จึงต้องการเพิ่มคนเข้าไปในภาคเกษตร โดยได้หาเครื่องมือและวิธีการ ซึ่งมองที่ระบบและเครื่องมือจากการทำงานที่มีอยู่ จนพบกับสำนักงานกรมอาชีวศึกษาซึ่งมีโรงเรียนสอนด้านการเกษตรอยู่ 40 กว่าแห่งทั่วประเทศ แต่เมื่อดูถึงตัวเลขสัดส่วนในการผลิตนักเรียนด้านนี้มีเพียง 4% ในขณะที่ที่เหลืออีกเก้าสิบกว่าเปอร์เซ็นต์เป็นนักเรียนสาขาช่างและพาณิชยกรรมทั้งสิ้น จึงมีคำถามว่า “ทำไมมีคนเรียนภาคการเกษตรน้อย” บางแห่งมีครูมากกว่านักเรียน เพราะนักเรียนไม่สนใจเลือกเรียนด้านการเกษตร จึงตั้งโจทย์ขึ้นว่า “ทำอย่างไรให้คนหันกลับมาเรียนภาคการเกษตรในสถาบันอาชีวศึกษาเพิ่มขึ้น และเมื่อจบแล้วกลับไปสู่ภาคการเกษตร” ซึ่งเป้าหมายเดิมของอาชีวศึกษาคือต้องการให้เรียนจบแล้วกลับไปทำอาชีพเกษตรกรอยู่แล้วแต่การศึกษาในปัจจุบันไม่ตอบโจทย์นี้

จึงได้จัดเวทีในหัวข้อ “ทำไมผู้เรียน “อาชีวเกษตร” ไม่กลับเข้าสู่อาชีพเกษตรกร” โดยได้จัดในกลุ่มเด็กนักเรียนระดับอาชีวศึกษา และได้คำตอบว่าสาเหตุที่ไม่เลือกเรียนเพราะ

1. ไม่มีทักษะอาชีพ เพราะสิ่งที่ครูสอนไม่สามารถนำไปใช้ได้จริง
2. ไม่มีความเชื่อมั่น นั่นคือเรื่องทัศนคติ เนื่องจากนักเรียนบอกว่าพ่อแม่ส่งเสริมให้ไปทำงานในเมืองมากกว่า ไม่เคยมีตัวแบบให้เห็นว่ากลับไปทำอาชีพเกษตรกรรมแล้วจะดีอย่างไร อีกทั้งการดูงานในแหล่งทุนใหญ่ๆ แล้วมองไม่เห็นโอกาสตรงนั้นว่าจะทำจริงได้อย่างไร
3. ขาดแรงจูงใจ และปัจจัยเริ่มต้น ซึ่งก็คือ ที่ดินและเงินทุนเริ่มต้น

ทั้งนี้เมื่อนำมาวิเคราะห์แล้วพบว่า 2 ประเด็นแรกต้องแก้ที่ด้านการเรียนการสอน ส่วนประเด็นที่ 3 นั้นต้องร่วมกับหน่วยงานรัฐเข้าช่วยเหลือ จึงได้ ส.ป.ก. ให้ความร่วมมือ

จากเวทีฯ พบว่าครูผู้สอนบอกว่ากรมอาชีวฯ ให้ใช้หลักสูตรตามที่กระทรวงฯ กำหนดซึ่งใช้ไม่ได้จริง โดยมีการปฏิรูปหลักสูตรไปเมื่อปี 2542 เพราะกลัวว่านักเรียนจะเอนทรานซ์ไม่ได้เท่านั้น ทีมงานจึงเริ่มตกผลึกความคิด โดยมีคนเสนอว่าต้องใช้ระบบการสอนแบบ “กระเช้าวิชา” คือใช้วิชารวมๆ ใส่ในตะกร้ารวมแล้วนำไปสอนทีละใบ หรือใช้ปรัชญาเดิมคือ “ให้ทำก่อน” คือให้ได้ลงมือปฏิบัติจริงก่อน เช่นควรเรียนเรื่องอาชีพเป็นเรื่องๆ ไปแล้วอาจถอยกลับเข้าสู่แต่ละรายวิชาได้ สุดท้ายเมื่อตกผลึกได้ที่คำว่า “*Project Base Learning*” ว่าเราควรให้เด็กได้เรียนเป็นเรื่องอาชีพแต่ละเรื่องไป

สำหรับเรื่องไม่มีความเชื่อมั่นนั้น เรามองที่นักศึกษาปี 3 ของโรงเรียนอาชีวฯ ว่าต้องทำปัญหาพิเศษอยู่แล้วจึงคิดว่าน่าจะมีโครงการอาชีพที่สร้างรายได้ได้จริง เพื่อที่เมื่อจบการศึกษาแล้วจะสามารถนำอาชีพนั้นไปลองทำต่อเพื่อเป็นอาชีพได้ จะทำให้ลดช่องว่างรอยต่อที่นักเรียนเหล่านี้จะหันหน้าเข้าเมืองได้ นั่นคือ “ต้องสร้าง “*Success Story*” ให้นักเรียนทำได้สำเร็จจริง” จึงจะเป็นการเพิ่มความเชื่อมั่นในการประกอบอาชีพจริงๆ ได้ต่อไป โดยกำหนดปัญหาพิเศษให้เด็กนักเรียนต้องได้รายได้อย่างน้อย 7,000/คน/เดือน โดยทำเป็นงานกลุ่มเพื่อให้จบการศึกษา แล้วก่อนปิดภาคเรียนให้นักเรียนเหล่านั้นมานำเสนออาชีพของตัวเองที่ได้ทำไป และเชิญพ่อแม่เข้าร่วมฟัง ซึ่งเมื่อพ่อแม่เกษตรกรได้ฟังแล้วจึงยอมรับว่าหากสามารถทำแบบนี้และมีรายได้จริงแล้ว เรื่องใบปริญญาก็ไม่ใช่อะไรสำคัญให้กลับมาทำอาชีพการเกษตรดีกว่า

โดยงานนี้ดำเนินงานมาประมาณ 3 ปี และเมื่อเราตามดูผลรุ่นแรกที่ยกออกไปแล้ว สิ่งที่น่ายินดีคือหลายคนเริ่มกลับเข้าสู่พื้นที่และไปเป็นผู้นำชุมชนได้ และเมื่อเด็กเหล่านี้ส่วนหนึ่งที่ได้รับการจัดสรรที่ดินจาก ส.ป.ก. ทำการคืนที่ดินและกลับไปทำการเกษตรบนที่ดินของพ่อแม่แทน

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ถามคุณวินัยว่า เรื่องที่ดินที่จัดสรรให้จาก ส.ป.ก. นั้น เหตุใดนักศึกษาจึงคืนที่ดินให้ และกลับไปยังที่ดินของพ่อแม่ อาจเป็นเพราะที่ดินอยู่ห่าง และเป็นส่วนทำให้มีต้นทุนเพิ่มขึ้นใช่หรือไม่

คุณวินัย เมฆดำ คิดว่าไม่น่าเกิดจากโครงสร้างพื้นฐานเหล่านั้น เพราะถ้าเข้าไปด้วยความรู้เดิมๆ จะไม่สามารถพัฒนาได้ แต่ถ้าเข้าไปด้วยความรู้ที่ได้รับแบบใหม่เข้าไปจะสามารถอยู่ได้ โดยยกตัวอย่างเราได้จัดที่ดินแปลงรวมให้ 3.5 ไร่ที่วังน้ำเขียว ประมาณ 3-5 คน ได้รายได้เดือนละสามหมื่นกว่าบาท

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค ในโครงการของเรา จะนำเรื่องอาชีพมาเป็นตัวนำ ยกตัวอย่างกรณีศึกษาเรื่องกล้วยไม้ เราให้นำทุกวิชามารวมกันไว้ในเรื่องเดียวโดยใช้เรื่องอาชีพกล้วยไม้เป็นฐาน ทำ 2-3 โครงการใน 2-3 ปี น่าจะได้ทักษะอะไรบางอย่างเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพได้ ซึ่งปัจจุบันวิทยาลัยอาชีวศึกษาเริ่มปรับเข้าสู่ระบบการเรียนแบบนี้บ้างแล้ว

จากนั้นเข้าสู่หลักสูตรของโครงการที่ได้ทำไป เริ่มจากการตรวจเอกสารจากแหล่งต่างๆ พบว่าทักษะเกษตรกรรมมี 3 เรื่อง คือ

1. Learning to make decision
2. Learning to agricultural practices
3. Create career and Farm Income

จึงได้คิดว่าทำอย่างไรให้มีทักษะในการตัดสินใจ จึงต้องคิดใหม่โดยนำเอาทักษะการตลาดนำการผลิต ดังนั้นหลักสูตรฝึกอบรมอาชีพเพื่อสร้างทางเลือกเข้าสู่อาชีพเกษตรกรรมจึงเริ่มด้วย

1. การใช้ข้อมูล เช่น การหาข้อมูล การสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ โดยให้ทักษะการวิเคราะห์เหล่านี้ก่อน ให้ตอบตัวเองให้ได้ว่าอะไรควรทำอะไรไม่ควรทำ

2. ทักษะการเพาะปลูก

3. ให้ลองสร้างอาชีพขึ้นเอง โดยเชื่อว่าเมื่อออกไปแล้วจะสามารถทำเองได้ ภายใต้สถานการณ์ของตัวเอง

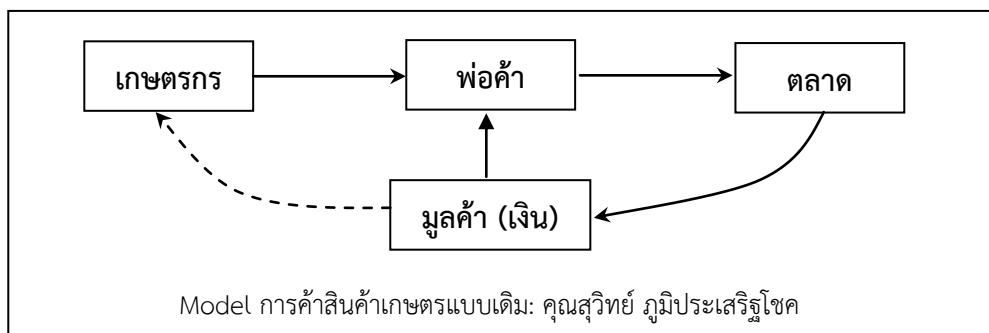
สิ่งที่เราสอนตัวสาระคือกระบวนการในการเข้าสู่อาชีพ การสร้างทางเลือกให้แก่ตัวเอง โดยตัวหลักสูตรอิงกับกรอบ 3 ส่วนนี้ โดยที่นำมาเสนอเป็นหลักสูตรระยะสั้นในเวลา 540 ชั่วโมง ใช้ระยะเวลา 3 ปี ทดลองกับระดับอาชีวศึกษาซึ่งระยะแรกครูยังต้องใช้เวลาปรับตัว ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการรับทราบว่ามีการนี้ขึ้นแต่อาจไม่ยอมรับแต่ไม่ขัดแย้ง ดังนั้นเมื่อช่วงหลังได้รับการส่งเสริมจากผู้อำนวยการโรงเรียนจึงเห็นผลสัมฤทธิ์ที่ดีกว่าจึงได้รับความสนใจจากส่วนกลางมากขึ้น แต่ในช่วงแรกของการเรียนนักเรียนอาจต้องติด “ร” ไปก่อนด้วยต้องใจเย็นสำหรับการเรียนในระบบนี้

ดังนั้นการทำโครงการนี้ที่สำคัญคือต้องตอบให้ได้ว่าเมื่อทำแบบนี้แล้วไม่ต่างกับเรียนในระบบ และต้องมีอะไรที่ดีกว่าด้วย จึงมี “ระดับการพัฒนาเกษตรกรรมอาชีพยุคใหม่” ด้วยการประเมิน ได้แก่

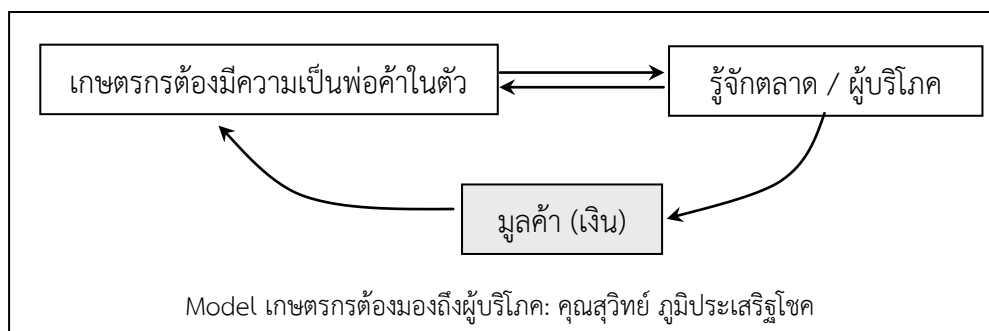
1. มีความรู้และพัฒนาทักษะเชิงฝีมือในงานเกษตร สามารถปฏิบัติได้จริง
2. เข้าใจกระบวนการผลิตของตนเอง สามารถแก้ปัญหาเองได้
3. มีรายได้จริง

4. การเห็นคุณค่า (Appreciation) ***ซึ่งคาดหวังตรงจุดนี้แต่ค่อนข้างเป็นนามธรรม โดยต้องสามารถอธิบาย/ชี้แนะ/สอนคนอื่นได้ ทั้งนี้ต้องประสบความสำเร็จได้ก่อนจึงจะพัฒนาความเชื่อมั่นในตัวเอง
5. เกิดทัศนคติ (Attitude) โดยถ้าสามารถเห็นคุณค่าแล้วจะนำสู่ทัศนคติที่ดี

จากนั้นจึงเล่าเพิ่มเติมโดยยกตัวอย่างเรื่องเพลง “ผู้ใหญ่วลี” ที่ครบรอบ 50 ปีเมื่อปี 2554 ที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่าเป็นผลพวงจากนโยบายภาครัฐที่ใช้อำนาจ “สั่งการ” ให้เกษตรกรต้องคอยรับคำสั่งว่าจะทำอะไรโดยไม่สอนให้คิดเอง ผ่านมา 50 ปี ยังทำให้ชาวบ้านเกษตรกรขาดอะไรบางอย่างไป ทำให้ภาคการเกษตรยังยากจนอยู่เช่นเดิม เพราะโมเดลการค้าสินค้าเกษตรที่เป็นมานั้นตัวเกษตรกรไม่เคยเห็นตลาด ทำให้ได้รับค่าตอบแทนที่ไม่เป็นธรรม

ดังนั้นจึงอยากเห็น Model การค้าสินค้าเกษตรเป็นดังนี้คือ ให้มูลค่ากลับคืนสู่ตัวเกษตรกรโดยตรงโดยไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลาง และไม่อยากให้เกษตรกรเกิดปัญหาการไม่เคยรู้ถึงเรื่องการตลาด โดนกดราคาจากพ่อค้าจนต้องออกมาประท้วง จึงคิดโมเดลออกมาว่า “เกษตรกรต้องมองถึงผู้บริโภคให้ออก” แต่ไม่จำเป็นต้องมาขายเองทั้งหมด ดังนั้นสถานศึกษาบางแห่งอาจให้นักศึกษาได้ลงพื้นที่จริงได้ลงไปยังตลาดเพื่อให้เห็นตลาดที่แท้จริงว่าเป็นอย่างไร อาจได้ลองขายสินค้าดูว่าเป็นอย่างไรแล้วจึงนำกลับมาเข้าสู่ระบบการศึกษา

รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล แสดงความคิดเห็นว่าอาจเป็นเพราะตัวเกษตรกรปลูกพืชแบบ monocrop มากเกินไปเมื่อผลผลิตออกมาจึงจำเป็นต้องขายให้ได้ ทำให้โดนกดราคาจากพ่อค้าคนกลาง จึงต้องให้ความรู้ว่าการทำเกษตรแบบผสมผสาน จะได้เลือกได้ว่าขายอะไรเมื่อไหร่

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช ถามเพิ่มว่าตัวเกษตรกรรู้หรือไม่ว่าตัวเองตกอยู่ในวังวนเหล่านี้ จากที่เคยถามเกษตรกรพบว่า รู้ว่าการผลิต monocrop เป็นความเสี่ยงแต่ทั้งนี้ไม่คิดที่จะผลิตพืชหลายๆ ชนิด เพราะไม่อยากทำอะไรที่ยุ่งยากซับซ้อน เรื่องยากๆ ไม่อยากทำ

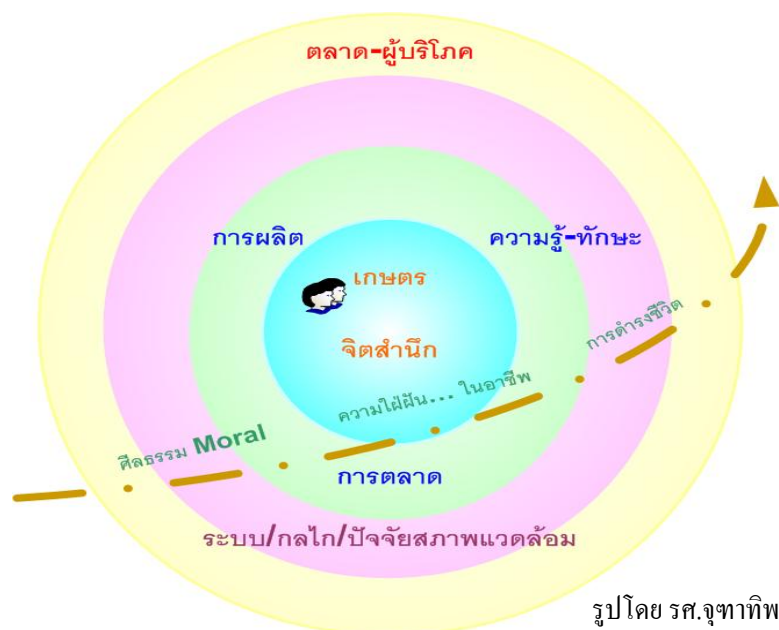
คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค นักศึกษาจะมองเห็นในช่วงท้ายๆ ว่า monocrop ต้องใช้เทคโนโลยีสูง ซึ่งเป็นความเสี่ยง เพราะการผลิตของที่หลากหลายจะเป็นการกระจายความเสี่ยงในตัวเอง ซึ่งเราจะแบ่งกลุ่มคนเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มนักศึกษา หรือคนทำงานเช่นพวกเรา ที่พอมีความรู้จบจาก ปวช. ปวส. หรือปริญญาตรี โดยคาดหวังว่าเมื่อกลับสู่ชุมชนแล้วจะสามารถเป็นผู้นำได้ในวันข้างหน้า
2. กลุ่มที่พอจะมีความรู้อยู่บ้าง เช่น ระดับประถมปลายหรือ ม.3 ที่เริ่มสนใจพร้อมเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ แต่ยังเข้าไม่ถึง คาดหวังว่ากลุ่มนี้จะเป็จุดเชื่อมต่อที่เราคาดหวังว่าจะเข้าไปทำด้วย และเมื่อจบแล้วจะเป็น SME ที่ดีในชุมชน
3. กลุ่มที่ไม่เอาอะไรและขาดความรู้ (เป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด) คาดหวังว่าคนกลุ่มนี้อาจจะได้รับอิทธิพลจาก 2 กลุ่มแรกเป็นที่เล็ง โดยทดลองที่นครไทย ให้ 2 รุ่นแรกไปชวนคุย/ชวนคิด/ชี้ปัญหาให้เห็น/ชวนทำ-ชวนเปลี่ยนแปลง เหมือนเป็นที่เล็งเบื้องต้นช่วยแก้ปัญหาเฉพาะหน้ากันไป แต่คงไม่ถึงขั้นปรับรูปแบบอาชีพโดยสิ้นเชิง

แต่เชื่อว่าคนกลุ่มแรกที่ตั้งใจจะเป็นคนกลุ่มน้อยแต่จะสามารถเข้ามาช่วยสร้างการเปลี่ยนแปลงได้ ในที่สุดจะกลับเข้าสู่เรื่องระบบ Supply chain ซึ่งคนเหล่านี้คงไม่ใช่ผู้ผลิตทั้งหมดแต่อาจจะเป็นผู้รับซื้อบ้าง แต่ต้องเป็นผู้รับซื้อที่แบ่งปันความรู้ต่างๆ ได้ จึงเป็นที่มาของโครงการที่มี 3 หลักสูตร ได้แก่

1. หลักสูตรในระบบการศึกษา ระดับอาชีวศึกษา
2. หลักสูตรสำหรับคนที่มีความรู้บ้าง นำมาฝึก 6 เดือน แล้วกลับไปทดลอง 1 ปี แล้วค่อยให้ใบรับรอง
3. หลักสูตรสำหรับความรู้ให้ตาเสีตาสาในชุมชน ต้องหาความต้องการของคนกลุ่มนี้ ที่หาทางแก้ปัญหาให้ถูกจุด

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช แสดงความเห็นว่าคุณพร้อมของคนจะไม่เหมือนกัน โมเดลของเราคงทำได้ทั้งร้อยเปอร์เซ็นต์ หลักสูตรของโครงการโรงเรียนลูกชานาเราไม่จำเป็นต้องเริ่มนับหนึ่ง แต่สามารถเข้ามาหยิบใช้ตามขั้นต่างๆ ที่ต้องการ ดังนั้นการเลือกกลุ่มทดลองควรต้องเป็นบัวเหนือน้ำเล็กน้อยจะได้ผล เพราะถ้าเลือกกลุ่มที่ต่ำลงไปจะทำได้ยากมาก เพราะฉะนั้นประเด็นคือต้องเลือกกลุ่มตัวอย่างให้เหมาะสม

รูปโดย รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ขอเปิดเวทีจากที่คุ้นสุวิทย์เล่ามา และที่อาจารย์ทิพรัตน์บอกว่าต้องเลือกกลุ่มตัวอย่างนั้น เราต้องการผลิตตัวอย่างชาวนาที่อยู่อย่างยั่งยืน เรากำลังจะทำระบบสนับสนุนเหมือนเป็น Software ที่ต้องผ่านตัวเกษตรกรโดยตัวเกษตรกรต้องมีจิตสำนึก โดยจะต้องเริ่มที่การเห็นคุณค่า (Appreciate) และต้องมีศีล ดังนั้นทักษะอะไรที่จะหล่อหลอมผ่านตัวชาวนาไปทั้งศีลธรรม (Moral) และความรู้-ทักษะ ซึ่งปัญหาคือภาครัฐเองที่มองไม่มองค้เป็นรวม (Perverse Incentive) โดยทั้งหมดนี้เราต้องพาไปหาเกษตรกรที่แตกได้ทั้งหมดแล้วเป็นตัวอย่าง โดยสถาบันฯ มีตัวแบบเกษตรกรที่จะสามารถชี้ให้เห็นว่าถ้าทำแบบนี้จะเป็นอย่างไร เพื่อเป็นตัวแบบให้ชาวนาได้เห็นและคิดเองว่าควรเลือกทำแบบไหน ดังเช่น พ่อวิจิตร น่าจะใช้เป็นตัวอย่างที่ดีให้ช่วยเล่าเรื่องราวใครทำอะไรแล้วได้อะไร/อย่างไรบ้าง

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค กล่าวสนับสนุนว่าเห็นด้วยอย่างยิ่ง เช่น ในกรณีพ่อวิจิตร บุญสูง จากเครือข่ายคุณค่าข้าวคุณธรรม หรือคุณโชคดี ปรโลกานนท์ (ลุงโชค) เกษตรกรจากอำเภอวังน้ำเขียว นครราชสีมา ซึ่งจะทำให้นักศึกษาเกิดความศรัทธาก่อน เมื่อได้เข้าดูงานครั้งแรกและมีความเชื่อว่าน่าจะทำให้ทั้งนี้ประเด็นคือการคัดเลือกคนสำคัญมาก

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช ตั้งคำถามว่า

1. หลักสูตรควรมีหน้าตาเป็นอย่างไร
2. คุณสมบัติของผู้เรียน (ขอบเขตผู้เรียน) ควรมีอะไรบ้าง

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ขออภิปรายในที่ประชุมเรื่องหลักสูตรและคุณสมบัติของผู้เรียน

คุณวินัย เมฆดำ ผู้รับผิดชอบโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ของ ส.ป.ก. ได้เล่าการทำงาน ของ ส.ป.ก. ที่มีหน้าที่จัดสรรที่ดินและพัฒนาเกษตรกรพร้อมการอนุรักษ์ทรัพยากร โดยได้จัดสรรพื้นที่ให้ไปแล้วประมาณ 30 กว่าล้านไร่ ในล้านกว่าครอบครัว โดยมีเงื่อนไขคือไม่สามารถจำหน่ายจ่ายโอนได้ ต้องสืบต่อจากพ่อแม่ด้วยอาชีพการทำเกษตรกรรมเท่านั้น จึงเกิดคำถามว่าถ้าเยาวชนไม่สนใจทำอาชีพเกษตรกรรมต่อจากพ่อแม่แล้วที่ดินจะเป็นอย่างไร อาจจะทำให้เกิดปัญหาเช่นกรณีพื้นที่วังน้ำเขียวได้

จากการสอบถามพบว่า นักศึกษาที่ไม่ได้เข้าโครงการมักบอกว่า “ถ้าพ่อแม่ทำได้ เราก็ทำได้” เช่นเดียวกับพ่อแม่ ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าวิตกเพราะจะไม่มีการพัฒนาเพิ่มขึ้นจากรุ่นพ่อแม่เลย คิดเพียงจะทำเหมือนพ่อแม่เท่านั้นซึ่งเป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วงมากจึงได้เข้ามาร่วมงานกับกลุ่มสร้างโครงการนี้ขึ้นร่วมกับ สกว. โดยกลุ่มเป้าหมายของ ส.ป.ก. คือ

1. กลุ่มเยาวชน
2. กลุ่มอายุ 20 ปีขึ้นไปที่อยู่ในภาคอุตสาหกรรมหรือทำงานอื่นที่ไม่ใช่ภาคการเกษตร
3. กลุ่มพ่อแม่ที่อยู่ในพื้นที่ ที่มักให้เช่าพื้นที่ซึ่งผิดกฎหมาย

โดยหลักสูตรของโครงการคือ

1. โครงการ “พัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่” ซึ่งต้องการนำบุตรหลานเกษตรกรที่อยู่ในภาคอุตสาหกรรมกลับมาพัฒนาภาคการเกษตร โดยเติมความรู้กลับสู่พื้นที่ของพ่อแม่ ขณะนี้จบไปประมาณ 4 รุ่น รวม 800 กว่าราย กลับเข้าพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ

2. กลุ่ม ปวช. ปวส. จะมีหลักสูตร “การพัฒนาการประกอบอาชีพภาคเกษตร” ซึ่งได้ร่วมมือกับ สกว. เป็นโครงการ เมื่อจบมากแล้วมีอยู่ในพื้นที่ ส.ป.ก.บ้าง หรือบางคนเมื่อจบแล้วมีทางเลือกที่ดีกว่าจึงคืนพื้นที่ให้แก่ ส.ป.ก.

3. กลุ่มที่แก้ปัญหาไปตามพื้นที่ โดยต้องหาความต้องการของกลุ่มคนเหล่านั้นก่อน ซึ่งคนกลุ่มนี้เป็นกลุ่มใหญ่ ที่เราต้องการให้เกิดความยั่งยืนจึงเริ่มด้วยการเชิญปราชญ์มาให้ความรู้ เช่นการทำเกษตรอินทรีย์

ส.ป.ก. เป็นหน่วยงานที่เป็นกฎหมายเฉพาะที่ไม่สามารถจำหน่ายจ่ายโอนได้ ทั้งนี้เราไม่มีศักยภาพที่จะจัดการกับกลุ่มคนที่มีอยู่จำนวนมากได้ แต่เราสามารถเชื่อมโยงเครือข่ายให้แก่กลุ่มต่างๆ ได้

คุณเกณศักดิ์ ศรีสวย ถามว่ามีกลุ่มตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จบ้างหรือไม่

คุณวินัย เมฆดำ จากการเก็บข้อมูล พบว่าประมาณ 40% สามารถอยู่ได้ เช่นที่พื้นที่ อ.วังน้ำเขียว สามารถดำเนินงานต่างๆ ได้และมีรายได้เสริมช่วยให้พออยู่ได้

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท กรณีวังน้ำเขียวเป็นกรณีพิเศษที่ไม่น่าเป็นห่วง แต่ขอถามว่าสิ่งที่ ส.ป.ก. คาดหวังนั้นเป็นไปได้หรือไม่ และสิ่งที่อยากเห็นคืออะไร นอกจากนี้คิดว่าหลักสูตรสามารถทำได้จริงหรือไม่

คุณวินัย เมฆดำ มองในแง่ของ ส.ป.ก. ที่ต้องการเน้นด้านเกษตรกรรม ซึ่ง ส.ป.ก. จะต้องร่วมพัฒนาด้านเกษตรกรรมในพื้นที่ 2 ประเภทคือ พื้นที่ที่ซื้อมาเพื่อจัดให้บุคคล และพื้นที่ที่รัฐจัดให้ เพราะฉะนั้นเรื่องหลักสูตร เราผลิตกลุ่มหลักสูตรแรกได้ไม่มากนัก แต่คาดหวังว่าจะสามารถไปชักชวนและขยายผลให้เพื่อนเกษตรกรยอมรับการเปลี่ยนแปลงได้เพิ่มมากขึ้นในอนาคต

คุณเกณศักดิ์ ศรีสวย ถามคุณสุวิทย์ ว่าในระยะเวลา 3 เดือน เราสอน/ฝึกอย่างไร

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค เราสอนกลุ่มผู้ว่างงานซึ่งในช่วงไม่ค่อยขาด Learning skill แต่เราเติมกระบวนการคิดตัดสินใจให้ โดยเลือกพี่ชายขึ้นมาเป็น Project base ทำเหมือน Reality show ในช่วง 3 เดือนแรกเป็นการให้ความรู้และฝึกปฏิบัติในโรงเรียน และอีก 3 เดือนถัดไปเป็นการปฏิบัติจริง อยู่ในชุมชนพื้นที่จริง ใช้ปัจจัยทุกอย่างจริงและต้องทำให้ได้จริง เพื่อให้สามารถอยู่รอดได้ เพราะฉะนั้นเรื่อง “ระบบที่เลี้ยงสำคัญมาก” โดยเราใช้ระบบการศึกษานอกโรงเรียนของอาชีวศึกษาจัดรถเคลื่อนที่เข้าไปช่วยจัดเวทีรวมกลุ่มแก้ปัญหาสัปดาห์ละครั้ง

คุณวินัย เมฆดำ เล่าตัวอย่างกรณีกลุ่มเป้าหมายต่างๆ

กลุ่มที่ 1 เป็นผู้ถูกเลิกจ้างงาน ในปี 2553-2554 เข้าร่วมโครงการอบรมหลักสูตรเมื่อจบจากวิทยาลัยเกษตรกรรม 3 เดือนแรก แล้วลงพื้นที่รองรับ จ.หนองคาย ผู้เข้าร่วมโครงการจะช่วยกันคิดอาชีพที่จะทำโดยคุยกับปราชญ์ชาวบ้านว่าจะทำอะไรที่จะช่วยให้อยู่ได้ จึงเริ่มทำเป็นขั้นตอน คือ

1. เริ่มปลูกผัก 13 ชนิด เช่น ข้าว และผักต่างๆ เพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ได้และสามารถนำผลผลิตที่ได้ไปขายเพื่อเลี้ยงชีพ

2. ร่วมปรึกษากับปราชญ์ชาวบ้านเพื่อหาทางประกอบอาชีพ จนตกลงทำการเพาะปลูกดาวเรือง เช่นเดียวกับปราชญ์ผู้ให้คำปรึกษา โดยรวมกันกู้เงินจาก ส.ป.ก. ปลูกดาวเรืองเป็นกลุ่มวิสาหกิจปลูกดาวเรืองสรุปว่าเมื่อมีองค์ความรู้แล้วก็สามารถไปเรียนรู้และทำจริงได้ แต่ทั้งนี้ต้องสอนให้คิดและตัดสินใจได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มชาวบ้านที่เข้าร่วมโครงการแล้วได้รับการจัดสรรลงในพื้นที่หนองมะม่วง จ. ชัยนาท ซึ่งเป็นพื้นที่กันดารมาก เมื่อเริ่มแรกเข้าพื้นที่ 5 ราย ร่วมทำงานกับชุมชนโดยพลิกพื้นที่เพื่อการเพาะปลูก แต่ทั้งนี้ต้องประสบเหตุน้ำท่วม จึงทำให้ต้องกลับมาวางแผนกันใหม่โดยหันมาปลูกพืชระยะสั้นเพื่อให้อยู่ในพื้นที่ให้ได้ ผลที่ได้คือปลูกผักได้และขายดีมาก

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช สรุปว่ากรณีที่ 2 นี้เรียกว่าเป็นตัวอย่างของ Quick adaptation ได้ดี

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท สรุปว่า Coaching เป็นสิ่งสำคัญมาก

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค เล่าเพิ่มเติมว่า สกว. ให้ประสานงานกับครูอาชีวะลงไปช่วย และตามที่ รศ.จุฑาทิพย์ สรุปว่า Coaching เป็นสิ่งสำคัญ

รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล ถามว่า Coaching มีนิยามอย่างไร และควรมีคุณสมบัติอย่างไร

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค ใช้คำว่า “Supervise Agriculture Experience” และนี่คือสาเหตุที่ปราชญ์ท้องถิ่นเป็นพี่เลี้ยงไม่ได้ เพราะจะนำแต่ความรู้เฉพาะของตัวเองไปครอบงำทดลองทันที ที่สำคัญคือ Coach ควรต้องเป็นคนในพื้นที่ด้วย

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช ช่วงแรกต้องกำหนดโมเดลของ Coach ที่อยากให้เป็นขึ้นมา ก่อน เช่น ไม่เลือก 3 ชั่ว คือ ชั่วเกียจ ชั่วยา และช้วนัน

คุณวินัย เมฆดำ เล่าเพิ่มว่างานต่อมาได้ขยายจัดเวทีเชื่อมชุมชน กระจายองค์ความรู้ไปยังชุมชน เช่นเรื่องผักกางมุ้ง ที่ สกว. และ สสส. เข้าไปให้การสนับสนุนด้านองค์ความรู้ ทั้งนี้ชุมชนต้องเห็นคุณค่าว่าเป็นงานของชุมชน งานจึงจะสำเร็จได้ แต่ส่วนมากจะหวังได้ยากมากเพราะจะไม่ค่อยมีจิตสำนึก

สำหรับโครงการในปี นี้ เราจะให้เรียนในวิทยาลัย 2 เดือน ที่เหลือลงพื้นที่อีก 4 เดือน โดยมีพื้นที่หน่วยปฏิบัติการอยู่ที่ จ.นครสวรรค์ สุโขทัย กาญจนบุรี ระยอง หนองคาย และนครราชสีมา เป็นต้น

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค เล่าเพิ่มเติมว่าจากเงื่อนไขของ ส.ป.ก. ที่ต้องส่งต่อพื้นที่ให้รุ่นลูก และต้องทำการเกษตรเท่านั้น จึงเกิดโครงการ “ยุวเกษตรกรรุ่นใหม่” ขึ้นเพื่อให้รับมรดกพื้นที่ต่อจากพ่อแม่ และหาทางให้รุ่นลูกทำงานด้านการเกษตรเพื่อรักษาพื้นที่ไม่ต้องส่งคืนแก่ ส.ป.ก.

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ถามเรื่องลักษณะของกลุ่มเป้าหมายของโครงการโรงเรียนลูกชานา โดย ยกตัวอย่างกรณีหากตนเองเกษียณแล้วมีพื้นที่อยู่ สนใจอยากทำงานด้านเกษตร จะถือเป็นกลุ่มเป้าหมายของโครงการนี้ด้วยหรือไม่

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค คิดว่าไม่น่าจะใช่กลุ่มเป้าหมาย

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ขอปรึกษาว่าจากประสบการณ์ของตนเองนั้น คนส่วนมากจะไม่เลือกภาคการเกษตรถ้ามีทางเลือกที่ดีกว่า ดังนั้นจึงตั้งใจทำหลักสูตรแบบ Life-long-learning ที่มีองค์ความรู้ที่จะช่วยพัฒนา โดยเราจะมีหลักสูตรอะไรก็ได้ที่สามารถหล่อหลอมคน นี่คือปรัชญาของหลักสูตร

คุณวินัย เมฆดำ กล่าวว่าจากโครงการ “โรงเรียนลูกชานา” น่าจะเป็นคนที่รักในอาชีพมากกว่าจะเป็นลักษณะอาชีพเสริม ควรต้องเป็นชานาเป็นหลักหรือพึ่งพาวิชาชีพนี้อีกเพื่อประกอบอาชีพ

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท กล่าวว่าหลักสูตรนี้ต้องสร้างระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนั้นหากบริบทของเมืองไทยในอนาคตคือ รุ่นพ่อต้องมีความรู้ในการทำทั้งระบบ โดยรุ่นลูกอาจจะเดินเข้าเดินออกจากการทำเกษตรได้ตลอดเวลา ซึ่งผลลัพธ์ของเราจะไม่มีการหลักสูตรลักษณะนี้ในประเทศไทย

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค กล่าวว่า เราไม่ได้ปิดประตูสำหรับคนนอกอาชีพชานา

คุณเกินศักดิ์ ศรีสวຍ คิดว่าถ้าเรามีความแตกต่างก็น่าจะดี แต่ในช่วงแรกควรเน้นที่ลูกชานาให้เข้มขึ้นก่อน

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท เราคำนึงว่าเนื้อหาสาระของหลักสูตรจะสอดคล้องกับแนวคิดที่คำนึงถึงว่าโลกเป็นพลวัตรใช่หรือไม่ โดยเราจะมีกรอบ Content เพื่อนำไปทดลองยังกลุ่มเป้าหมายในระยะ 7 เดือนแล้วจึงนำมาถอดบทเรียนและสังเคราะห์ สุดท้ายเราจะมี Module ก็ได้และใครจะนำไปใช้ก็ได้

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค กล่าวว่าเขาเข้าเราต้องเปิด ส่วนขาออกเราจะไม่บังคับว่าจะต้องเข้าสู่จุดนั้น โลกอาชีพต้องมีการแข่งขัน สุดท้ายจะอยู่ในอาชีพเกษตรกรหรือไม่ก็ได้ แต่ต้องมีทักษะ

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท คำว่าลูกชานาอาจไม่ใช่ลูกชานาจริงๆ ก็ได้แต่เหมือนคนรุ่นใหม่ที่จะประกอบอาชีพชานา โดย Output สุดท้ายที่ออกมาคือหลักสูตรที่เมืองไทยควรจะมีคืออะไร

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค เสริมว่าสุดท้ายอาจจะเข้าสู่อาชีพเกษตรกร ที่มีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพการเกษตร หรืออาจไม่เข้าสู่อาชีพเกษตรกร โดยอาจไปเป็นที่ปรึกษาด้านการเกษตรก็ได้ ไม่ต้องลงมือทำ ไม่ต้องจับจอบเองเท่านั้น

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช เขียนสรุปคุณสมบัติต่างๆ จากข้อหารือ ตามกรอบที่ 1

กรอบที่ 1: สรุปแนวคิดและเนื้อหาสาระที่ควรจะเป็นของหลักสูตร

1. คุณสมบัติหลักสูตร (Specification)
 - Life-long-learning/ Dynamics/ Adaptation
 - Holistic/ Integration
 - Infrastructure เชื่อมร้อยทรัพยากรในพื้นที่เพื่อพัฒนาลูกชานา
2. คุณสมบัติของผู้เรียน/กลุ่มเป้าหมาย
 - 2.1 พี่เลี้ยง (Coaching):- อยู่ในพื้นที่ / มี pretest attitude
 - 2.2 เกษตรกร (10x5)
3. ระยะเวลาหลักสูตร 10 เดือน?
 - 3.1 เรียน
 - 3.2 ปฏิบัติ
 - 3.3 ประเมินผล
4. Output ที่อยากเห็น (สั้น-กลาง-ยาว)
 - 4.1 ชานาที่อยากเป็นชานา/ ต้นแบบ (ไม่ใช่ผู้ใช้แรงงานในที่นา)
 - 4.2 หลักสูตร
 - ใช้ได้ทุกกลุ่มเป้าหมาย
 - เป็น Infrastructure ระบบเรียนที่จะไปปรับวิธีคิด/ วิธีการทำงานของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และเชื่อมโยงไปสู่การปรับส่วนอื่นๆ
 - เกิดความหลากหลายในสินค้าที่ผลิต/กิน/ขาย

การประชุมโครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาฯ” ครั้งที่ 7/2555 วันที่ 13 ก.พ. 2555

กรอบหลักสูตร (ภาคพิศดาร) โดยหลักสูตรนี้ไม่มีเจตนาที่จะนำไปปรับใช้เฉพาะปัจเจกบุคคล
Serve ที่กลุ่มเป้าหมาย

1. การสร้างความตระหนัก/ การสร้างความภาคภูมิใจ
2. ทักษะการอยู่รอดในภาคการเกษตร “ทักษะการอยู่รอดและอยู่ได้อย่างสวยงามในโลกพลวัต”
การพัฒนาที่ยั่งยืน Absorb สถานการณ์เสรีทางการค้า
3. รู้และเข้าใจโซ่อุปทาน/ธุรกิจ

รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล ขอเพิ่มเติมคำว่า โรงเรียนลูกชวานาน่าจะเป็นเรื่องการปรับทัศนคติ
เพราะฉะนั้นจะสร้างอย่างไรให้ลูกชวานาเข้าใจและซาบซึ้งวิถีชีวิตของชวานา

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท กล่าวว่าซึ่งจะแก้ปัญหาได้

1. ชวานาทำนาได้อย่างมีความสุข
2. ช่วยสนับสนุนหน่วยงานได้เห็น Vision ในการส่งเสริมชวานาไทยได้อย่างเหมาะสมกับความ
เป็นพลวัต
3. สถาบันการศึกษาสามารถนำไปผลักดันหลักสูตรการเรียนรู้ เช่น อบต. ซึ่งสามารถปรับตาม
ภูมิทัศน์ของท้องถิ่นได้

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค สรุปรว่าปัญหาทางการเมืองคือ คนไม่สามารถสร้างทางเลือกให้แก่
ตัวเองได้ ดังนั้นจึงเลือกร่วมงานกับ ส.ป.ก. เพราะเป็นหน่วยงานขนาดเล็กที่พร้อมจะปรับเปลี่ยนมากกว่า

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท สรุปรว่า หลักสูตรนี้จะสามารถแก้ปัญหาได้ว่า

- ทำไมชวานาต้องให้ CP มาแก้ปัญหา
- ทำไมต้องให้กระทรวงเกษตรมาชี้แนะให้ทำอย่างนั้นอย่างนี้
- ทำไมกระทรวงศึกษาให้แต่ abstract

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของเจ้าตัว

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท เกษตรกรต้องหล่อหลอม และเรียนรู้ว่าโลกจะเป็นพลวัต ดังนั้นต้อง
คิดวิเคราะห์เป็น ซึ่งเหล่านี้คือความฝันของหลักสูตรของโครงการเรา

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค เข้าใจที่อาจารย์วินัยกล่าวว่า Output ที่ 1 คือต้องมีลูกชวานาเป็น
ตัวอย่างให้เห็นบ้าง และ Output ที่ 2 จะเป็นตัวแบบ template ที่ปรับแก้ไขได้ โดยมี Coaching เป็นเหมือน
Sale man นำความรู้ไปใช้ได้และขยายต่อได้

รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล กล่าวว่าถ้าลูกชวานา เป็นลูกจริงๆ คงหายากมาก

คุณเก็นศักดิ์ ศรีสวຍ แสดงความเห็นที่ปัญหาที่น่าจะอยู่ที่ชื่อโครงการ “โรงเรียนลูกชวานา”
มากกว่า

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท สรุปร Content จะประกอบด้วย

1. ว่าด้วยเนื้อหาการปรับทัศนคติ โดยมี option ที่ออกมาเป็น platform หลายๆ module
2. ว่าด้วยการผลิต
3. ว่าด้วยการตลาด 3.0

รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล ถามว่ากรณีกลุ่มชานาเครือข้าวคุณธรรมของพ่อวิจิตร อาจเป็นตัวอย่างหนึ่งได้ใช่ไหม

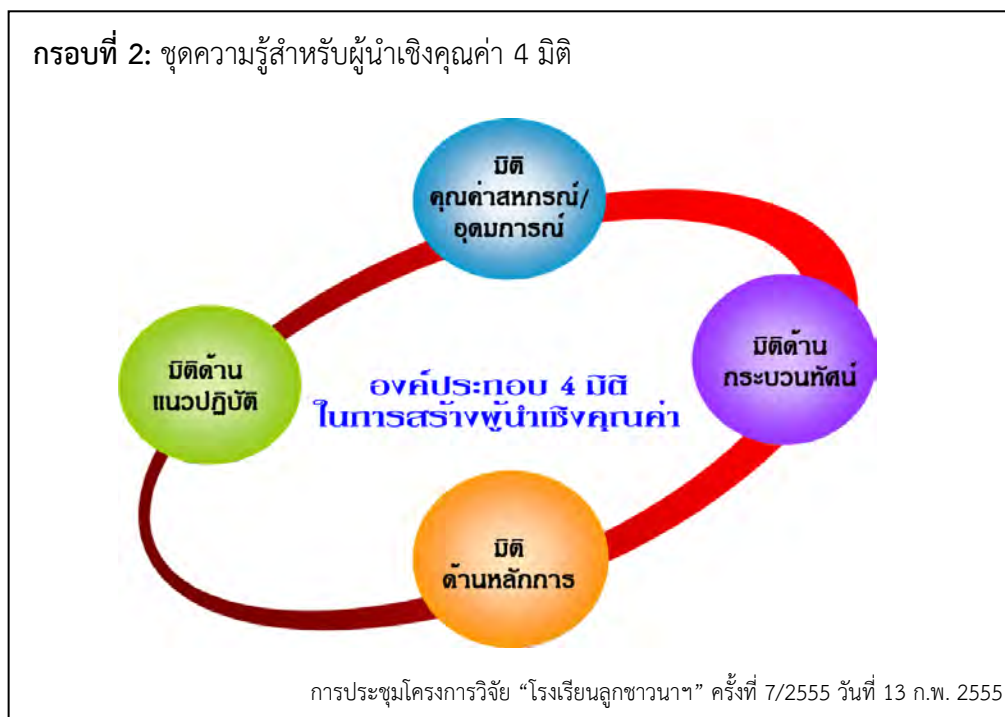
รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท กล่าวว่าใช่ แต่ทั้งนี้เราไม่เลือกกลุ่มนี้เพราะสุดโต่งเกินไป โดยอาจใช้กลุ่มมูลนิธิข้าวขวัญแทน ทั้งนี้เวลาเราร่างหลักสูตร เราต้องเลือก Content ต้องเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย แต่กรณีศึกษาที่จะแนบเป็น Module ต้องเป็นเคส

คุณเกินศักดิ์ ศรีสวย ถามว่าดังนั้น Coaching จะต้องมาอยู่กับเราตั้งแต่เดือนมีนาคมนี้ใช่ไหม

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ตอบใช่ คนที่จะเป็น Coaching จะต้องมาเข้าร่วมเวทีกับเราด้วย และเราต้องอธิบายให้คนเข้าใจ และเราจะต้องได้รับความร่วมมือและเห็นด้วยกับกรมอาชีวศึกษาและหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้องด้วย

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค กล่าวว่า ส.ป.ก. เองต้องการที่จะรักษาพื้นที่การเกษตรไว้ให้แก่คนไทย โดยไม่นำไปขายต่อให้แก่ชาวต่างชาติ ซึ่งกฎหมายได้กำหนดไว้ห้ามมิให้ขายต่อจึงเป็นการช่วยในระดับหนึ่งแล้ว พร้อมนำเสนอตัวหลักสูตรที่ได้เคยทำไว้เมื่อร่วมงานโครงการกับ ส.ป.ก. เพื่อถ่ายทอดให้ครูอาชีพฯ โดยจะเป็นการปฏิบัติไปก่อนและสรุปบทเรียนในตอนเย็นหลังเลิกปฏิบัติ (Learning by doing) ซึ่งบุคคลจะได้รับความรู้เมื่อได้เป็นผู้ลงมือปฏิบัติเอง และยกตัวอย่างจากแนวปรัชญาของ John Dewey ที่ว่าปรัชญาการศึกษาเกษตรตั้งแต่อดีต ยึดหลักการเรียนด้วยการกระทำจริง ทั้งนี้การจะสอนเยาวชนนั้นควรต้องใช้คนรุ่นเดียวกันหรือวัยใกล้เคียงกันเป็นผู้ลงไปสอนจะได้ผลดีกว่า

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท จากงานสหกรณ์ที่ได้ทำงานวิจัยของสถาบันฯ สรุปได้ชุดความรู้ผู้นำเชิงคุณค่า 4 มิติ คือ 1) มิติคุณค่า/อุดมการณ์ (Ideology/Attitude) 2) กระบวนทัศน์ (Paradigm ship) 3) หลักการ (Principle) และ 4) แนวปฏิบัติ (Good governance/Best practice) โดยนำมาแลกเปลี่ยนในที่ประชุมว่าจะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดหลักสูตรได้หรือไม่

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท สรุปว่าจากการเชิญคุณสุวิทย์และทีมงานจาก ส.ป.ก. ในเวทีนี้เราได้ ข้อมูลความรู้ที่ติดตั้งนี้

1. เห็นว่ามีหลักสูตร 3 หลักสูตร โดยแต่ละภารกิจของ 3 หลักสูตรยิ่งโยงไปยังภารกิจของ 4 หน่วยงานที่ยังต้องการให้เกษตรกรอยู่ในที่ดิน
2. กระบวนการหล่อหลอม ปรับ paradigm ship เป็นสิ่งสำคัญ

รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล เชื่อว่าถ้าใช้ความรู้ในการบริหารจัดการ โดยนำเข้าไปในทุกพื้นที่จะสามารถ ทำได้ทั้งหมด

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ถ้าเราทำสื่อเพื่อปรับกระบวนการทัศนชาวนาด้วยจะดีหรือไม่ เพราะสื่อ น่าจะเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ช่วยได้ และถามคุณสุวิทย์ว่าทเรียนจาก ส.ป.ก. ที่ทำมาหลายปี จาก Step นั้นที่ทำทะเล่ ลึกมากกว่า กับงานที่เรากำลังทำอันไหนดีกว่ากัน

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค เราต้องวิเคราะห์ตัวเอง/ มีกระบวนการหล่อหลอม พร้อมกล่าวว่า โครงการนี้น่าสนใจในเรื่องการมีหลาย resource ถ้าเราสร้าง Model ไว้ก่อนจะดี ส่วนในกรณีโครงการ เกษตรกรรุ่นใหม่ใช้นั้นใช้วิธีจากล่างขึ้นบน และโครงการที่มาขอทุน ส.ก.ว. ซึ่งไม่ใช่ นักวิชาการจากมหาวิทยาลัย แต่ใช้คนทำงานจริงโดยไม่เน้นเรื่องการเขียนมากนัก ดังนั้นครูที่คิดหลักสูตรต่างๆ ต้องนำกลับไปสู่การสอนให้ได้ ซึ่ง Proposal ที่เขียนมาหลวมมากแต่ให้ผ่านไปก่อนเพื่อนำไปปฏิบัติ ซึ่งให้ช่วงแรกหลวมๆ ก่อนแล้วจึงใช้ ผู้ทรงคุณวุฒิเข้าไปให้ความรู้เพิ่มเติมสอนให้เขียนเป็นแนววิชาการ ทั้งนี้งานนี้ต้องใช้เวลาพอสมควร

คุณเก็นศักดิ์ ศรีสวย กล่าวว่าความสำเร็จเหล่านี้เป็นเพราะได้รับความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ซึ่งโครงการเกษตรกรรุ่นใหม่ที่เราได้ส่วนหัวกับส่วนท้าย ส่วนโครงการโรงเรียนลูกชาวนาต้องการให้ชาวนาอยู่ ได้อย่างดี มีคุณภาพชีวิตที่ดี เศรษฐกิจดี สุขภาพดี

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท: อยากรายละเอียดว่ากรอบแนวคิดการยกร่างหลักสูตรนี้ได้หล่อ หลอมเอาประสบการณ์ภาคปฏิบัติของเครือข่ายรามจิตติ สกว. สว.สก. และเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง มาเรียนรู้ที่จะ แก้ปัญหาเชิงระบบ-เชิงโครงสร้าง โดยใช้ Knowledge base และพยายามบูรณาการนำเอาองค์ความรู้ 4 มิติ คือ

- 1) มิติองค์ความรู้เนื้อหาสาระ พัฒนาหล่อหลอมให้มีทัศนคติ/ ค่านิยม/ อุดมการณ์
- 2) มิติกระบวนการ
- 3) มิติหลักการ และ
- 4) มิติแนวปฏิบัติ

ซึ่งคิดว่าทั้งหมดนี้จะทำให้ตัวเกษตรกรหรือหน่วยงานเกี่ยวข้อง ได้เห็นทิศทางความอยู่รอดของ ชาวนาอย่างยั่งยืนและมีความสุข

คุณเก็นศักดิ์ ศรีสวย: ขอรื้อเรื่องคุณสมบัติของพี่เลี้ยง (Coaching) และลูกชาวนา โดยสรุป ตามรายละเอียดในรอบที่ 3

ทั้งนี้ รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท เสนอให้เป็นผู้ประสานงานในพื้นที่ โดยยังไม่ให้เป็น Coaching เนื่องจากหาก Coaching ตัวจริงกลับออกจากพื้นที่แล้ว หาก Coaching สอนแบบอื่นจะน่าเป็นห่วง เพราะสิ่ง ที่เราทำจะเป็นเรื่องใหม่ที่ต้องใช้คนที่เข้าใจในงานนี้จริง

กรอบที่ 3: คุณสมบัติของลูกชานาและทีมที่เลี้ยง (Coaching)

คุณสมบัติของลูกชานา หรือกลุ่มที่จะเข้ามาร่วมปฏิบัติ ได้แก่

1. สนใจเข้าสู่การทำอาชีพชานา
2. ไม่เกิน 35 ปี? (หรืออาจขยายออกไปได้)
3. มีพื้นที่แปลงทดลองของตัวเอง (อย่างน้อย 5 ไร่?)
4. ทำ pretest วัด attitude (รศ. จุฑาทิพย์ ภัทราวาท เสนอให้มีการวัด attitude)

คุณสมบัติของทีม Coaching และผู้ประสานงานในพื้นที่ ประกอบด้วย

1. มีความรู้ในการทำนา/ เป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จในอาชีพ
2. เลือกตามพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย
3. ผู้ประสานงานและ Coaching ต้องเข้าร่วมเวทีอย่างน้อย 1 ครั้งต่อเดือน
4. ทำ pretest วัด attitude (รศ. จุฑาทิพย์ ภัทราวาท เสนอให้มีการวัด attitude โดยคุณสุวิทย์เสนอให้ “ทดสอบทำนาภาคปฏิบัติ” เพิ่มเติม)

การประชุมโครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาฯ” ครั้งที่ 7/2555 วันที่ 13 ก.พ. 2555

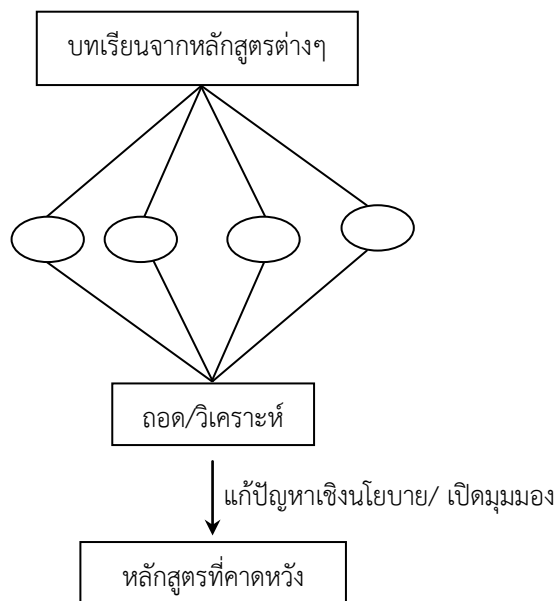
คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค เสนอว่า Coaching ควรจะมีเวลาลงพื้นที่เรียนรู้การทำนาจริง เช่น ลงพื้นที่เรียนรู้กับพ่อวิจิตรก่อนจะดีหรือไม่? เพราะเชื่อว่าการปฏิบัติจะช่วยให้ได้บททวนตัวเอง

รศ. จุฑาทิพย์ ภัทราวาท นี่คือนี่ที่โครงการจะได้ Output ออกมาคือ 1) หลักสูตร และ 2) ทีม Coaching + เกษตรกรในพื้นที่ทดลอง (20+50= 70 คน)

และขอปรึกษาว่าเราจะเริ่มร่างหลักสูตร โดยมีคู่มือเล่มเล็กสรุปย่อเป็น Content ขององค์ความรู้หลัก และฉบับขยายเป็น Manual ใหญ่ที่รวมทั้ง Content และรายละเอียดของกรอบการเข้าถึงผู้เรียน

ผศ. ดร. ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช วาดแผนภาพสรุปการทำงานตามกรอบที่ 4 ดังนี้

กรอบที่ 4: ภาพสรุปการทำงานแสดงให้เห็นความเชื่อมโยงบทเรียนจากหลักสูตรต่างๆ

การประชุมโครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาฯ” ครั้งที่ 7/2555 วันที่ 13 ก.พ. 2555

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท มอบหมายให้คุณเกณิศศักดิ์ ศรีสวย นัควินส่ง Inception ในเดือน มีนาคม 2555 กับ สสค. ให้ด้วย (โดยในครั้งนี้อาจต้องขอปรึกษา ดร.อมรวิรัช นาครทรรพ กรณีการขอเปลี่ยน กลุ่มเป้าหมายไม่จำเป็นต้องมีอายุไม่เกิน 35 ปี เนื่องจาก หายากและยังพร้อมประสบการณ์ในกระบวนฝึก) ซึ่ง ส.ป.ก. ให้ข้อคิดเห็นว่ากลุ่มชวาวนาที่อายุน้อยๆ จะหายาก เพราะส่วนมากจะเกิน 40 ปีขึ้นจึงจะให้ความสนใจ ประกอบอาชีพนี้ โดย Inception Report นั้น รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท จะทำ guideline โดย list outline แล้วนำมาเข้าที่ประชุมร่วมปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งในการประชุมคราวหน้า

คุณเกณิศศักดิ์ ศรีสวย ขอสรุปการคัดเลือกกลุ่มพื้นที่เป้าหมาย ซึ่งในที่ประชุมสรุปตามกรอบที่ 5

กรอบที่ 5: กลุ่มพื้นที่เป้าหมายของโครงการโรงเรียนลูกชวาวนา

1. กลุ่มทุ่งกุลาฯ จ.มหาสารคาม รับผิดชอบโดยคุณเกณิศศักดิ์ ศรีสวย
2. กลุ่มพื้นที่ จ.สิงห์บุรี รับผิดชอบโดยคุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค
3. กลุ่มพื้นที่ จ.เชียงราย รับผิดชอบโดยคุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค
4. กลุ่มพื้นที่ จ.ชุมพร รับผิดชอบโดยคุณวินัย เมฆดำ ประสานงานกับอาจารย์ร่วมจิต (ม.ลาดกระบัง ชุมพร: เครือข่ายข้าว)
5. เลือกพื้นที่ระหว่างชัยนาท กับ ฉะเชิงเทรา โดยขอปรึกษากับ คุณจาริณี จันทร์คำ เพื่อให้ช่วยเลือกพื้นที่ที่เหมาะสมต่อไป

การประชุมโครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชวาวนา” ครั้งที่ 7/2555 วันที่ 13 ก.พ. 2555

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค ให้ข้อมูลเพิ่มเรื่องที่ ส.ป.ก. มีนิคมการเกษตรข้าว โดยตั้งอยู่ที่ จ. สุพรรณบุรี

คุณวินัย เมฆดำ เล่าเรื่องกลุ่มที่น่าสนใจบนดอยในจังหวัดเชียงราย ซึ่งตกค้างจากกองพล 93 ที่ไม่สามารถจะลงมาสู่สังคมเมืองได้ เพราะฉะนั้นจะมีกลุ่มที่ได้รับการศึกษาเพื่อตั้งไว้ในภาคการเกษตร ที่ต้องกลับไปสู่หมู่บ้านภายหลังจากเรียนจบ โดยต้องสร้าง Attitude ให้แก่กลุ่มคนเหล่านี้ ซึ่งเป็นพื้นที่ปิดการดำเนินงานจึงค่อนข้างไปได้ดี จึงอาจสามารถไปถอดบทเรียนจากกลุ่มเหล่านี้ได้

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ขอปรึกษากับทีมงานว่าเวทีครั้งต่อไปในวันจันทร์ที่ 20 ก.พ. 2555 ควรจะต้องเชิญตัวแทนจาก ธ.ก.ส. มาร่วมเวทีอีกกลุ่มหนึ่งหรือไม่ หรือจะทำ Content ในทีมงานก่อน

ที่ประชุมสรุปว่ายังไม่เชิญตัวแทนเพิ่ม แต่ทีมงานจะมาร่วมสรุปถอดบทเรียนเป็น Content เพื่อเป็นแนวทางหลักสูตร โดยใช้ข้อมูลจาก โรงเรียนลูกชวาวนา ธ.ก.ส., หลักสูตรฝึกอบรมเกษตรกรของคุณสุนัย กรมส่งเสริมเกษตร และหลักสูตรของคุณจินดา โดยขอเชิญคุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค และคุณวินัย เมฆดำ เข้าร่วมในครั้งหน้าเพื่อร่วมถอดบทเรียนและเขียน Content ด้วย

ทั้งนี้ในช่วง Inception จะขอปรึกษา ดร.อมรวิรัช นาครทรรพ เพื่อขอปรับให้กลุ่มทดลองสามารถมีอายุเกิน 35 ปีได้ เนื่องจากผลการหารือของทีมนักวิจัยในหลายประเด็นจนสรุปว่าควรจะมีเพิ่มข้อกำหนดเรื่องอายุของกลุ่มเป้าหมาย เพราะน่าจะเป็นกลุ่มที่มีความรู้ ทักษะ และความพร้อมที่จะเข้าร่วมการทดลองเนื้อหาหลักสูตรได้ดีกว่าและเป็นประโยชน์ต่อการทดลองใช้หลักสูตรมากกว่า

เลิกประชุมเวลา

13.30 น.

การประชุมโครงการวิจัย

“โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำงานเกษตรเชิงธุรกิจ:
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 8/2555
วันจันทร์ที่ 20 กุมภาพันธ์ 2555 เวลา 9.30–12.30 น.
ณ ศูนย์สารสนเทศสหกรณ์ ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มก.

ผู้มาประชุม

1. รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ผู้อำนวยการสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์
2. ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช อาจารย์ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร
3. คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค เจ้าหน้าที่บริหารโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ สกว.

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. นางสาวธราภรณ์ ศรีงาม เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์

เริ่มประชุม เวลา 9.30 น.

วาระที่ 1 เรื่องแจ้งเพื่อทราบ

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ผู้อำนวยการสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ แจ้งเรื่องเพื่อทราบดังนี้

1. คุณเก็นศักดิ์ ศรีสวย ตัดภารกิจเตรียมงานมหกรรม สกว. ในเดือนมิถุนายน จึงไม่สามารถเข้าร่วมการประชุมในครั้งนี้ได้
2. การประชุมครั้งที่ผ่านมามีมติมอบหมายให้เจ้าหน้าที่สถาบันฯ สืบค้นหลักสูตรที่เกี่ยวข้องเพื่อนำเสนอในการประชุมวันนี้ในวาระที่ 3
3. จากการประชุมครั้งที่ 7 ที่ผ่านมามีมติเห็นว่าควรเปลี่ยนชื่อหลักสูตร/โครงการ เพราะทำให้มีความเข้าใจไม่ถูกต้องตรงกัน จึงจะนำเรื่องนี้หารือผ่าน ดร.อมรวิรัช นาคทรพรพ ในที่ประชุมวันนำเสนอ Inception Report

วาระที่ 2 รับรองรายงานการประชุมครั้งที่ 7/2555

2.1 รับรองรายงานการประชุมโครงการโรงเรียนลูกชานา ครั้งที่ 7/2555 เมื่อวันจันทร์ที่ 13 กุมภาพันธ์ 2555 ที่ประชุมพิจารณาแล้วมีข้อแก้ไขดังนี้

- ให้ใส่เลขหน้าในเอกสารรายงานการประชุม
- หน้าที่ 1 ย่อหน้าที่ 1 สรุปคุณสมบัติของหลักสูตร ข้อ 2 จากข้อความเดิม “หลักสูตรสามารถปรับได้เสมอ ใครขาดส่วนใดสามารถดึงเอาไปใช้ได้เป็นส่วนๆ โดยมองโลกเป็นพลวัตร (Self Adaptation) มีแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน” แก้ไขเป็น “แนวคิดการร่างหลักสูตรให้ความสำคัญกับโลกที่เป็นพลวัตร และแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) เนื้อหาจึงมีความยืดหยุ่น โดยจะมีลักษณะคล้ายผ้ายืดมากกว่าผ้าไหม (ตามที่ ดร.อมรวิรัช นาคทรพรพ ยกมาเปรียบเทียบ) ดังนั้นหลักสูตรจึงสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม”

- หน้าที่ 1 ย่อหน้าที่ 2 ให้เพิ่มข้อมูลตำแหน่ง และหน่วยงาน ของคุณวินัย เมฆดำ
- หน้าที่ 6 ย่อหน้าที่ 2 ให้เพิ่มชื่อ-นามสกุล และข้อมูลของพ่อวิจิตร เป็น “พ่อวิจิตร บุญสูง จากเครือข่ายคุณค่าข้าวคุณธรรม” และคุณโชค จากวังน้ำเขียว เป็น “คุณโชคดี ปรโลกานนท์ (ลุงโชค) เกษตรกรจากอำเภอมวกเหล็ก นครราชสีมา”
- หน้าที่ 9 ย่อหน้าที่ 1 บรรทัดที่ 1 จากข้อความเดิม “เราคำนี้ว่าเนื้อหาจะพอสำหรับชาวนาในโลกพลวัต ใช่หรือไม่” แก้ไขเป็น “เราคำนี้ว่าเนื้อหาสาระของหลักสูตรจะสอดคล้องกับแนวคิดที่คำนึงถึงว่าโลกเป็นพลวัตใช่หรือไม่”
- หน้าที่ 9 ย่อหน้าที่ 5 การเขียนสรุปคุณสมบัติต่างๆ ให้เพิ่มเป็น “กรอบที่ 1: สรุปแนวคิดและเนื้อหาสาระที่ควรจะเป็นของหลักสูตร” พร้อมใส่ครั้งที่ และวันที่ของการประชุม
- หน้าที่ 11 ย่อหน้าที่ 3 บรรทัดที่ 3 จากข้อความเดิม “โดยถามว่ากรอบการเรียนรู้เพื่อให้ได้ 4 มิติ นั้นพอจะใช้ได้หรือไม่” แก้ไขเป็น “โดยนำมาแลกเปลี่ยนในที่ประชุมว่าจะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดหลักสูตรได้หรือไม่” และเพิ่มกรอบที่ 2: ชุดความรู้สำหรับผู้นำเชิงคุณค่า 4 มิติ
- หน้าที่ 12 ย่อหน้าที่ 4 จากข้อความเดิม “ขณะนี้เราเหลือโจทย์เรื่องคุณสมบัติของพี่เลี้ยง Coaching และลูกชานา โดยสรุปคือ” แก้ไขเป็น “ขอหารือเรื่องคุณสมบัติของพี่เลี้ยง (Coaching) และลูกชานา โดยสรุปตามรายละเอียดในกรอบที่ 3” และเพิ่มกรอบที่ 3: คุณสมบัติของลูกชานาและทีมพี่เลี้ยง (Coaching)
- หน้าที่ 13 ย่อหน้าที่ 2 บรรทัดที่ 1 แก้ไขเป็น “ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช วาดแผนภาพสรุปการทำงานตามกรอบที่ 4 ดังนี้” และเพิ่มกรอบที่ 4: ภาพสรุปการทำงานแสดงให้เห็นความเชื่อมโยงบทเรียนจากหลักสูตรต่างๆ
- หน้าที่ 13 ย่อหน้าที่ 5 บรรทัดที่ 1 แก้ไขเป็น “คุณเก็นศักดิ์ ศรีสวย ขอสรุปการคัดเลือกกลุ่มพื้นที่เป้าหมาย ซึ่งในที่ประชุมสรุปตามกรอบที่ 5” และเพิ่มกรอบที่ 5: กลุ่มพื้นที่เป้าหมายของโครงการโรงเรียนลูกชานา
- หน้าที่ 14 ย่อหน้าที่ 5 แก้ไขเป็น “ทั้งนี้ในช่วง Inception จะขอปรึกษา ดร.อมรวิรัช นาคธรรพ เพื่อขอปรับให้กลุ่มทดลองสามารถมีอายุเกิน 35 ปีได้ เนื่องจากผลการหารือของทีมนักวิจัยในหลายประเด็นจนสรุปว่าควรจะมีข้อกำหนดเรื่องอายุของกลุ่มเป้าหมาย เพราะน่าจะเป็นกลุ่มที่มีความรู้ ทักษะ และความพร้อมที่จะเข้าร่วมการทดลองเนื้อหาหลักสูตรได้ดีกว่าและเป็นประโยชน์ต่อการทดลองใช้หลักสูตรมากกว่า”

แล้วรับรองรายงานการประชุมตามที่แก้ไข ทั้งนี้มีข้อสังเกตจาก ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช ว่าจะใช้บันทึกการประชุมนี้ทำอะไร รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ชี้แจงว่าจะใช้รายงานการประชุมนี้เพื่อทบทวนความจำและขยายผลต่อยอดเพื่อเขียนบทความ และหากผ่านการกลั่นกรองแล้วจะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อไปได้

วาระที่ 3 เวทีถอดบทเรียนตัวแบบหลักสูตรที่เกี่ยวข้อง

3.1 หลักสูตร: การดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง ชั้นที่ 1 เอกสารจากคุณสุนัย เศรษฐ์บุญสร้าง

เจ้าหน้าที่สถาบันฯ ได้นำเสนอโครงสร้างหลักสูตรให้แก่ผู้เข้าประชุมร่วมกันพิจารณา จากนั้น รศ. จุฑาทิพย์ ภัทราวาท กล่าวสรุปรายละเอียดของโครงสร้างหลักสูตร วัตถุประสงค์ของหลักสูตร และกล่าวถึงมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร ซึ่งเห็นว่าต้องเป็นตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรม และชี้วัดการเรียนรู้ ดังนั้นจึงมีคำถามว่าตัวชี้วัดคืออะไร

คุณสุนัย ภูมิประเสริฐโชค แสดงความเห็นว่ามีคำว่ามาตรฐานต้องสามารถวัดได้ โดยปกติ การเขียนโครงสร้างหลักสูตร ถ้าเริ่มต้นด้วยเป้าหมายเชิงพฤติกรรม ผลที่ตามมาคือวัดผลการเรียนรู้ได้อย่างไร

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท สำหรับวัตถุประสงค์ที่ 1 ของหลักสูตรที่ว่าเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจและสามารถอธิบายหลักปรัชญา แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จึงเห็นว่าหลักสูตรของเราควรมีแบบทดสอบ Pre-test และ Post-test ด้วย และขอหารือว่าถ้าเราออกแบบโดยเขียนวัตถุประสงค์ตามข้อ 1 เราต้องมีคำถามปลายเปิด-ปลายปิด ว่าเข้าใจหรือไม่ ถ้าผ่านเกณฑ์จึงจะถือว่ามีความเข้าใจ

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช เราอาจกำหนดไว้ตั้งแต่เริ่มต้นว่าก่อนเข้าชั้นเรียนต้องผ่านการทำ Pre-test ก่อน เพราะ Pre-test มีความสำคัญ แต่ถามว่าจะ Pre-test ในขั้นตอนใด โดยจะทำตั้งแต่ก่อนคัดเลือกเข้ากลุ่มหรือไม่

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท สำหรับหลักสูตรนี้จากการวิเคราะห์ตามข้อมูลที่มีอยู่ ตั้งข้อสังเกตเรื่องการทำบัญชีครัวเรือนว่าได้อะไร เช่น การสร้างจิตสำนึกการออม มีความเห็นว่าจะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรมากกว่า

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช เห็นว่าโครงการของเราอาจต้องให้ทำทั้งบัญชีครัวเรือนและบัญชีฟาร์ม

คุณสุนัย ภูมิประเสริฐโชค เข้าใจว่าหลักสูตรนี้เป็นขั้นตอนต่อเนื่องมาตลอด แต่เมื่อมาถึงข้อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นเริ่มจะมีปัญหา เพราะคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอาจจะมาจากสาเหตุอื่นๆ ได้ ถ้าไม่ได้ควบคุมตัวแปรไว้ก่อน

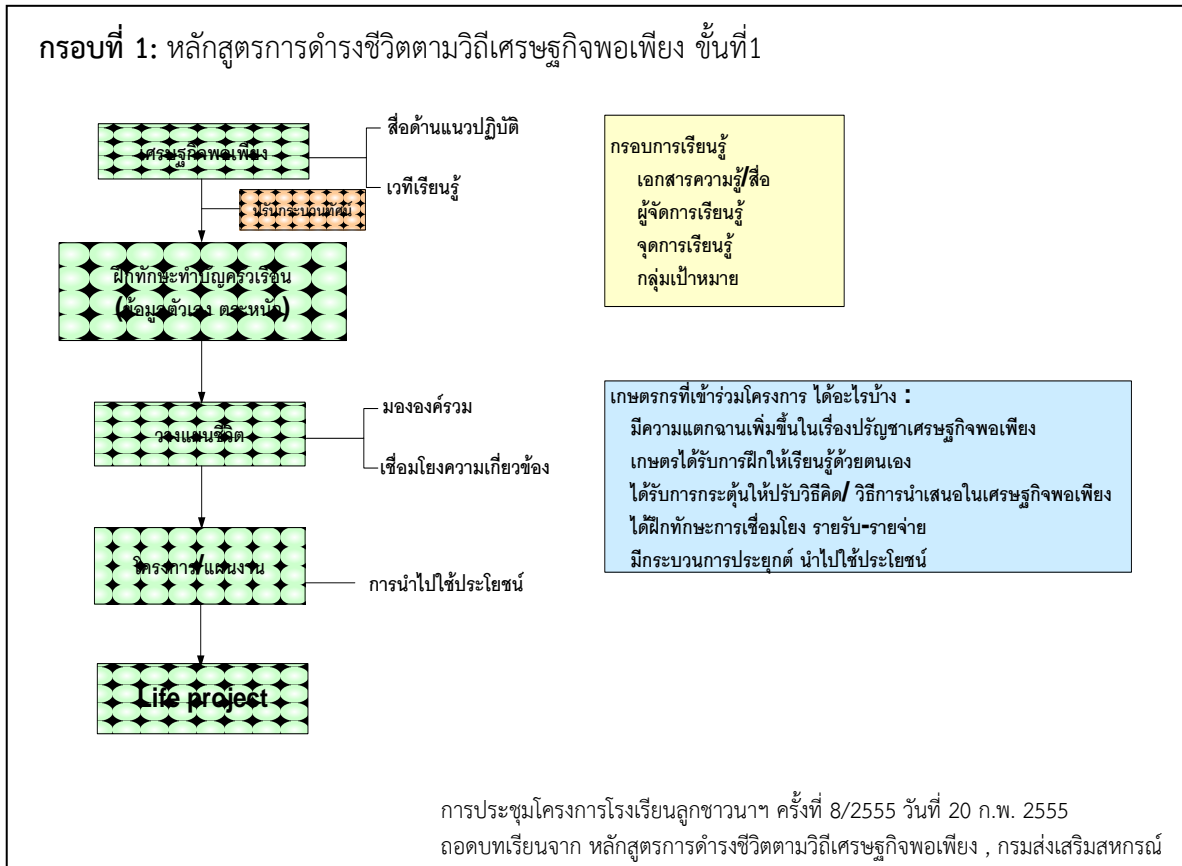
รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท จึงถามที่ประชุมว่าได้ข้อคิดอะไรในหลักสูตรนี้บ้าง โดยจากการเห็นการทำงานที่กรมฯ นั้นจะมีการนำสื่อมาให้ชาวบ้านดู เพื่อให้ชาวบ้านได้ปรับกระบวนการทัศน์

คุณสุนัย ภูมิประเสริฐโชค หลักสูตรนี้มีการเปิดกระบวนการทัศน์ก่อนโดยใช้คำว่าหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นตัวตั้ง และเมื่อถึงขั้นปรับเปลี่ยนพฤติกรรมคนจึงใช้ตัวบัญชีครัวเรือน จึงน่าจะเป็นการใช้ข้อมูลตรงนี้มาสร้างและฝึกทักษะของคนที่น่าไปสู่การคิดและการทำแผนชีวิต

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช จากเอกสารที่ให้นั้นสื่อต่างๆ ที่นำมามีความสอดคล้องกับมาตรฐานที่ต้องการ โดยให้เรื่องของการปรับกระบวนการทัศน์ไว้ในข้อ 1 เพียงข้อเดียว นอกนั้นเป็นการฝึกทั้งหมด

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท พบว่าหลักสูตรนี้มีการปรับกระบวนการทัศน์โดยใช้สื่อ จากนั้นจึงให้เห็นแนวปฏิบัติจากการถอดบทเรียนและเวทีเรียนรู้กับปราชญ์ และเมื่อได้ฝึกทักษะการทำบัญชีครัวเรือนจึง

ตระหนักและสามารถวางแผนชีวิตโดยรู้จักมององค์รวมและเชื่อมโยงเกี่ยวข้องได้ จากนั้นจึงคิดโครงการ/แผนงาน เป็น Lift Project ตามกรอบที่ 1

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช เห็นว่าหลักสูตรนี้เป็นระบบดี แต่ไม่แน่ใจว่าจะเข้ากับวิธีคิดในหลักสูตรของโครงการของเราหรือไม่

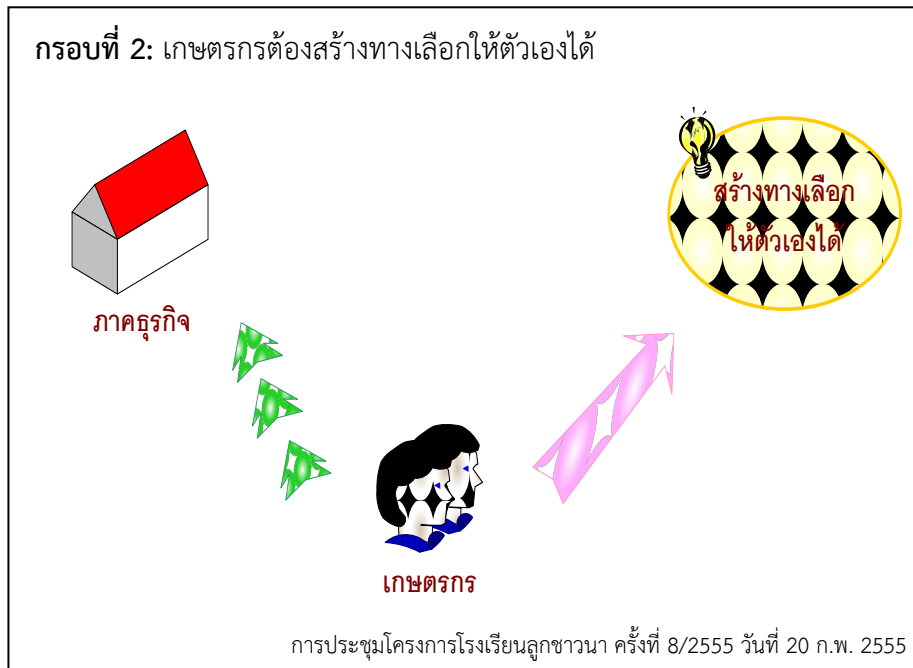
คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค เห็นว่าหลักสูตรนี้เป็น “On the job training” จากการดูรายละเอียดแล้วน่าจะเป็นงานที่เกษตรกรทำอยู่แล้ว ซึ่งสรุปได้ว่าระบบ Coaching เป็นสิ่งสำคัญ แต่ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปเปิดทางก่อน แล้วจึงนำสื่อคัดสรรใส่เข้าไปทีหลัง ดังนั้นถ้าผู้เรียนเข้าใจในปรัชญานี้จะสามารถดำเนินงานไปได้ ซึ่งคิดว่าเป็นสิ่งที่ได้เปรียบกว่าหลักสูตรอื่น เพราะถ้าผู้เรียนมีความเชื่อเดิมอยู่แล้วก็จะสำเร็จได้ แต่ถ้าไม่ใช่เรื่องที่เกี่ยวข้องกับปรัชญานี้อาจจะทำได้ไม่สำเร็จ ทั้งนี้คาดว่าผู้ที่เข้าร่วมโครงการนี้น่าจะเชื่อในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาก่อนอยู่แล้ว

รศ.จตุชาติพิทย์ ภัทราวาท ถามว่าดังนั้นผู้ที่เข้าร่วมโครงการหลักสูตรนี้น่าจะได้อะไรบ้าง ซึ่งที่ประชุมสรุปได้ดังนี้ (กรอบที่ 1)

1. มีความแตกฉานเพิ่มขึ้นในเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. เกษตรกรได้รับการฝึกให้เรียนรู้ด้วยตัวเอง
3. ได้รับการกระตุ้นให้ปรับวิธีคิด
4. ได้ฝึกทักษะ-เชื่อมโยง รายรับ-รายจ่าย
5. มีกระบวนการประยุกต์ และนำไปใช้ประโยชน์

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค เห็นว่าหลักสูตรนี้จะเป็นเหมือนการหมุนวนอยู่ในจุดการเรียนรู้ที่ได้ดูจากต้นแบบ แต่สำหรับหลักสูตรของโครงการโรงเรียนลูกชวานานันต์ ตัวเกษตรกรต้องได้ทักษะที่สามารถ “สร้างทางเลือกให้ตัวเองได้” ดังนั้นจึงต้องรู้ตลอด Supply chain ซึ่งจะเป็นจุดเด่นของหลักสูตรเราที่จะมีทางเลือกให้เกษตรกรสามารถเลือกได้เอง

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท หลักสูตรของโครงการเราจะให้เกษตรกรฝึกเอง แต่กรณีของภาคธุรกิจใหญ่ๆ จะเป็นการดึงให้เกษตรกรต้องเดินตามที่กำหนดให้ ดังนั้นพฤติกรรมของเกษตรกรที่ออกมาจะต้องไม่ถูกดึง แต่จะสร้างทางเลือกที่เหมาะสมกับตัวเองได้ โดยวาดรูปประกอบดังกรอบที่ 2

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค จากการศึกษาหลักสูตรมา 2-3 หลักสูตร เห็นว่าน่าจะมี 2 ข้าง ข้างหนึ่งคือหลักสูตรที่มีปรัชญาบวรวิถีที่ติอยู่แล้วแล้วนำมาครอบให้แก่เกษตรกรแบบ Out side in ส่วนอีกข้างหนึ่งคือเชื่อในศักยภาพของตัวเกษตรกรว่าจะสร้างทางเลือกของตัวเองได้

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพาณิชย์ แบบแรกที่คุณสุวิทย์กล่าวถึง เรียกว่าระบบ Conventional ที่มีคนทำเยอะอยู่แล้วและโครงการของเราจะไม่มุ่งในด้านนี้ แต่จะมุ่งไปที่ส่วนหลังคือเชื่อว่าเกษตรกรจะสามารถสร้างทางเลือกของตัวเองได้ใช้หรือไม่

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ตอบว่าแบบ Conventional มีอยู่มากมายหลายโครงการจากหลายหน่วยงานทั่วประเทศอยู่แล้ว แต่สำหรับโครงการของเรามุ่งมั่นที่ตัวเกษตรกร โดยค่านึงว่าเกษตรกรจะเป็นอย่างไร จะอยู่อย่างไร จะทำให้ยั่งยืนได้อย่างไรซึ่งเป็นเรื่องยากมาก พวกเราทุกคนต้องรวมพลัง

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค ระบบ Conventional นั้นจะคิดให้แล้วดึงไปเกษตรกรไปทำ (โดยไม่ให้เกษตรกรเป็นคนคิด) และวางตำแหน่งให้แล้ว ดังนั้นจึงคิดว่ารูปที่ รศ.จุฑาทิพย์ วาดไว้นั้นน่าจะใช้เป็นจุดขายของโครงการของเราได้ จากตัวฐานเป็นข้อมูลเดียวกันแล้วถูกดึงไปสองข้างระหว่าง Conventional กับ การสร้างทางเลือกให้ตัวเองได้

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ดังนั้นเราต้องมีแบบประเมินที่คนคิดก่อนเข้าโครงการ นอกจากแบบประเมิน Pre-test จะมีการประเมินที่คนคิดด้วย

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพาณิช จากการดูเนื้อหาโดยสรุปเนื้อหาวิชาแต่ละหมวด ยังไม่เห็นเรื่อง Chain

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค ดูหลักสูตรนี้เหมือนระบบปิด คือไม่มี Content อะไรเพิ่มเติมจากข้างนอกแล้ว หากวันหนึ่งคนเหล่านี้มีปัญหาแล้วหันกลับมาดูหลักสูตรก็จะพบแบบเดิมๆ ไม่มีอะไรใหม่

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท เล่าถึงจุดอ่อนของกระบวนการเก็บข้อมูลโดยไม่ใช่นักเศรษฐศาสตร์แต่ใช้นักวิจัยชาวบ้านที่ไม่มีความถนัดหรือไม่มีทักษะเพียงพอ และการแยกการทำงานเป็นส่วนๆ เช่นมีคนออกแบบ คนเก็บข้อมูล คนวิเคราะห์ แยกส่วนกัน อาจทำให้ได้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้องตามจริงก็เป็นได้

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพาณิช สรุปว่าการศึกษาหรือวิเคราะห์ตัวเองในแต่ละด้านจะมีเครื่องมือในการเก็บข้อมูลเฉพาะของมันเป็นเอง โดยไม่สามารถนำเครื่องมือเหล่านั้นมาใช้ข้ามประเภทกันได้ ดังนั้นต้องนำเครื่องมือเหล่านั้นมาช่วยเพื่อให้เกษตรกรสามารถทำได้ ถ้าทำได้จริงภาพอนาคตจะกลับกันจากอดีตปลาใหญ่กินปลาเล็ก จะกลายเป็นปลาเล็กรวมตัวกันไล่กินปลาใหญ่แทน

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ต้องการจะถอดความคิดของอมตยาเซน ที่ท่านพูดถึงความเป็นธรรมและเท่าเทียม ซึ่งจะต้องให้ผู้ที่เสียเปรียบรู้จักการต่อรองเพื่อให้ตัวเองอยู่รอด

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค กล่าวว่าวิธีต่อสู้คือต้องบิดเบือนกลไก เพราะทุกวันนี้รัฐทำให้ปลาเล็กไม่โดนกิน แต่ก็ยังไม่แข็งแรง ซึ่งถ้าเอาตะแกรงที่กั้นออกปลาเล็กก็จะโดนกินทันที

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท นำเสนอภาพหน้าปกวารสาร “คนสหกรณ์” ฉบับต่อไปที่ได้ออกแบบไว้เป็นรูปปลาเล็กรวมตัวกันไล่กินปลาใหญ่ดังที่ในเวทีกล่าวถึง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าหากพวกเรารู้จักรวมตัวกันจะสามารถมีอำนาจต่อรองเพิ่มมากขึ้นได้ซึ่งปัจจุบันเราไม่ค่อยเห็นการรวมตัวเช่นนี้

จากนั้นจึงขอสรุปจากหลักสูตรวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง ชั้นที่ 1 นี้ เราเห็นแนวปฏิบัติที่ดีในเรื่องการปรับกระบวนการทัศน์ โดยใช้ปรัชญาและเครื่องมือหล่อหลอมที่เหมาะสม แต่ตัวชีวิตอาจยังไม่ค่อยเหมาะสม จึงเห็นว่าควรมีตัวชีวิตที่เหมาะสมด้วย

3.2 หลักสูตรการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ เอกสารการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ จาก อ.จินดา ขลิบทอง

เจ้าหน้าที่สถาบันฯ ได้นำเสนอโครงสร้างหลักสูตรให้แก่ผู้เข้าประชุมร่วมกันพิจารณา จากนั้นที่ประชุมร่วมกันวิเคราะห์

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพาณิช กล่าวว่าเนื้อหาสาระน่าสนใจ แต่มีข้อสังเกตว่าเวลาที่จำกัดกับเนื้อหาที่มากมาย จึงน่าจะเป็นการบรรยายเท่านั้น และไม่แน่ใจว่ามีวิธีการนำลงไปสู่เกษตรกรเป็นอย่างไร จึงมีคำถามว่าจะเข้าถึงเกษตรกรได้จริงหรือไม่

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค เห็นด้วยว่าดูแล้วเวลากับเนื้อหาไม่สัมพันธ์กัน ไม่แน่ใจว่าจะเข้าถึงกลุ่มเกษตรกรจริงหรือไม่ และเนื้อหาสาระค่อนข้างเป็นขั้นสูง ดังนั้นกลุ่มเป้าหมายต้องเป็นคนที่มีความรู้มาก่อนอยู่แล้ว

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ดั่งนั้นสรุปว่าหลักสูตรนี้มีลักษณะเป็นการบรรยาย โดยกลุ่มเป้าหมาย น่าจะเป็นกลุ่มปริญญาตรีขึ้นไป เพราะเนื้อหาสาระหนักมาก แต่ทั้งนี้ต้องขอข้อมูลเพิ่มเติมว่ากลุ่มเป้าหมายเป็นกลุ่มใด และใช้วิธีการอะไร

วาระที่ 4 สรุปการสืบค้นเนื้อหาหลักสูตรที่เกี่ยวกับการพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท สรุปว่าจากการสืบค้นเนื้อหาหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่จากที่ต่างๆ ดังนี้คือ

1. โครงการเกษตรกรรมรุ่นใหม่ ของ ส.ป.ก.
2. หลักสูตรการดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง ชั้นที่ 1 เอกสารจาก คุณสุนัย เศรษฐ์บุญสร้าง
3. หลักสูตรการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรมรุ่นใหม่ เอกสารจาก อ.จินดา ขลิบทอง

รวมทั้งหลักสูตรที่สอนในสหกรณ์การเกษตรที่มุ่งไปยังสมาชิกเกษตรกร ส่วนใหญ่เป็นเรื่องการให้เนื้อหาสาระที่มุ่งให้เกษตรกรรู้รอบ โดยครอบคลุมทุกเรื่องทั้งทัศนคติ กระบวนการทัศน์ การทำอาชีพ การตลาด ฯลฯ แต่ก็มีข้อจำกัดเรื่องการให้ความรู้ จึงตั้งข้อสังเกตว่าเกษตรกรสามารถเข้าถึงและเข้าใจ พร้อมจะสามารถนำไปใช้ได้มากน้อยเพียงใด แต่ทั้งนี้ก็มีหลายหลักสูตรที่ได้เริ่มมีการพัฒนาสิ่งใหม่ๆ เพิ่มขึ้น เช่น กรณีของ ส.ป.ก. ที่ได้นำไปปฏิบัติจริง มี Coaching และหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียงที่มีการสร้างสรรค์สื่อใหม่ๆ มีการหยิบยกตัวแบบ มีพี่เลี้ยง มีแปลงทดลอง มีบัญชีครัวเรือน รวมทั้งการสอนให้วิเคราะห์เงิน รายได้เหลือจากการทำบัญชี การทำความเข้าใจกับตลาด เช่น หลักสูตรของ ส.ป.ก. และหลักสูตรของกรมส่งเสริมฯ

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท นำเสนอกรอบการวิเคราะห์เนื้อหาหลักสูตรส่วนใหญ่ที่พบจะมีเรื่องการให้ความรู้มากที่สุด และเริ่มมีเรื่องทัศนคติและกระบวนการบ้างเล็กน้อย

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค เล่าเสริมว่าเคยทำ Questionnaire กับเกษตรกรพบว่ามีองค์กรต่างๆ เข้าใจความรู้ออกมา แต่นำไปใช้ไม่ได้

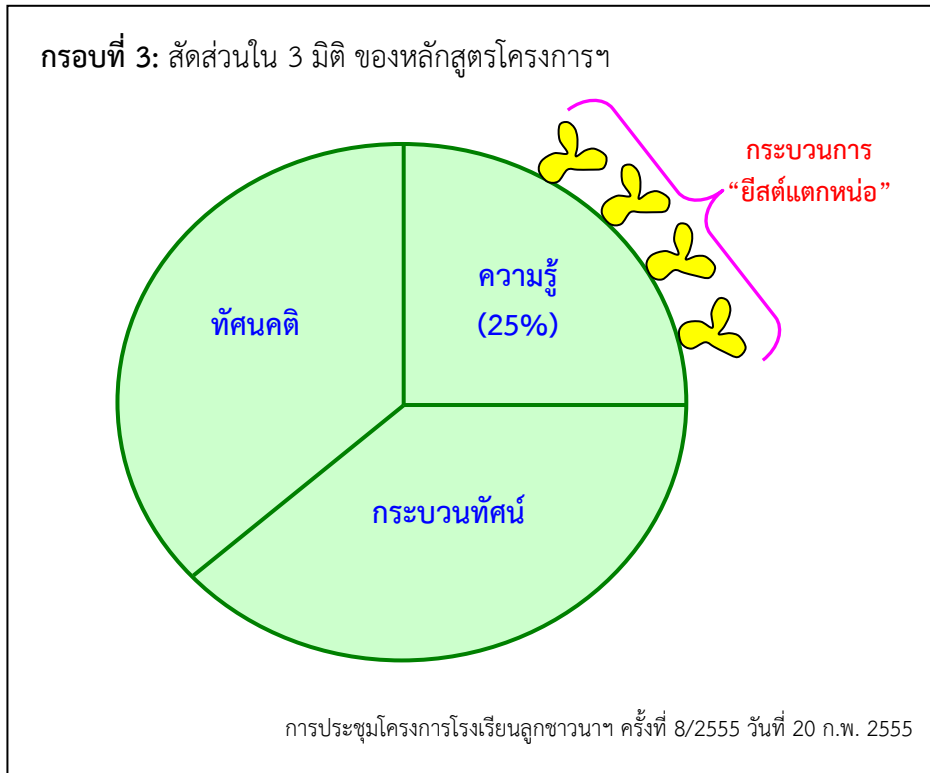
รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท สรุปว่าคนที่ได้ไม่ใช่ตัวเกษตรกร แต่ได้ที่วิทยากร เจ้าหน้าที่ นักวิชาการ และหน่วยงานที่ได้ตัวชี้วัด แต่ตัวเกษตรกรไม่ได้อะไร และการนำความรู้แบบเดิมๆ คือเอาตำราแบบเก่าๆ ไปจะทำให้ตัวเกษตรกรไม่ได้นำไปใช้ประโยชน์ ทว่าไปมักนำตัวแบบเดียวไปเล่าให้คนทั่วประเทศฟัง ซึ่งผู้อื่นไม่สามารถนำไปทำให้เหมือนกันได้

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค คนเหล่านี้อยากนำหลักสูตรไปถ่ายทอดแต่ยังไม่มีตัวแบบ ดั่งนั้นถ้าเรามีหลักสูตรน่าจะมีคนนำไปใช้ประโยชน์ ซึ่งคนที่น่าจะนำหลักสูตรของเราไปใช้ได้คือ สื่อมวลชน เพราะทีวีในขณะนี้ใช้โมเดลการเลียนแบบคนที่ทำอะไรแล้วสำเร็จก็นำไปเผยแพร่ต่อคนดูก็นำไปทำแต่อาจไม่ได้ดังที่ตัวแบบทำไว้

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพาณิชย์ กล่าวว่าต้องสร้างความเข้าใจให้ได้ว่า **“ตัวแบบไม่ได้เอาไว้เลียนแบบ”** ซึ่งวิธีการเรียนรู้ของโครงการเราจะเป็นการช่วยให้เกษตรกรเกิดความคิดสามารถวิเคราะห์สังเคราะห์

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท เสนอว่ากรณี 1 ไร่ 1 แสน น่าจะเป็นกรณีศึกษาการเรียนรู้เพื่อปรับกระบวนการทัศน์ ซึ่งคุณสุวิทย์น่าจะนำไปทดสอบว่าจะทำได้ด้วยเงื่อนไขอะไร ถ้าหาเงื่อนไขได้แสดงว่าสามารถ

วิเคราะห์ได้ จากนั้นจึงวาดแผนภูมิวงกลมแสดงสัดส่วนความสำคัญที่จะให้น้ำหนักของแต่ละส่วนในหลักสูตร
โครงการตามกรอบที่ 3

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ท้าหรือว่าหลักสูตรโครงการของเราจะให้น้ำหนักที่การให้ความรู้เพียง 25% และที่เหลือจะเป็นเรื่องทัศนคติและกระบวนทัศน์ เหมาะสมหรือไม่

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค เห็นด้วยที่ว่าไม่ต้องให้สัดส่วนเรื่องความรู้มากนัก เนื่องจากเมื่อ
เกษตรกรเกิดทัศนคติและมีกระบวนทัศน์แล้ว จะนำไปสู่กระบวนการเรียนรู้ด้วยตัวเอง

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช กล่าวว่าเมื่อมีทัศนคติและกระบวนทัศน์ที่ดีแล้ว ในส่วนของ
เรื่องความรู้นั้นจะเกิด “*กระบวนการยีสต์แตกหน่อ*” ได้เอง ซึ่งเราจะทำอย่างไรให้เกิดทัศนคติและกระบวน
ทัศน์เพื่อให้เกิดการแตกหน่อได้ และอะไรจะทำให้เรามั่นใจได้ว่าเมื่อเราออกนอกพื้นที่แล้วเกษตรกรเหล่านั้น
จะดำเนินงานต่อไปได้

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท งานของเราต้องได้นวัตกรรมใหม่ โดยเกษตรกรต้องมีหลักการ
เพราะฉะนั้นเกษตรกรของเราต้อง “*มีหลักการ มีแบบแผนการทำงาน รู้โลกกว้าง รู้บูรณาการ*”

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค ต้องทำให้เห็นคำว่า “*จินตนาการสำคัญกว่าความรู้*” แต่ทั้งนี้ต้อง
เข้าใจว่าคำว่า “*จินตนาการ*” ต่างจากคำว่า “*เพื่อฝัน*”

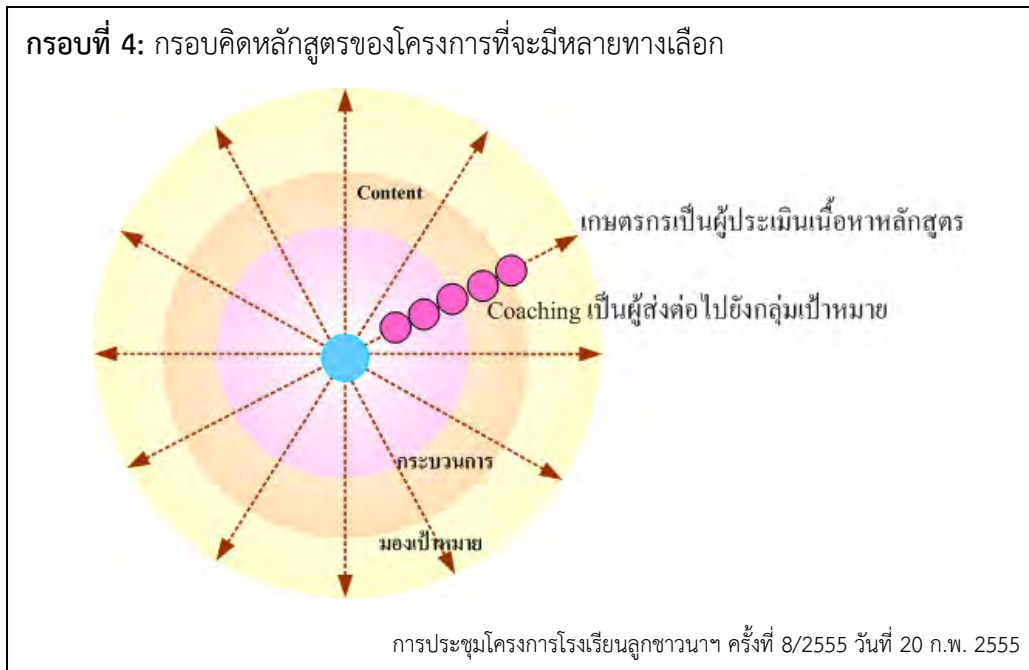
รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท เนื้อหาสาระของเราคือจะเอาทฤษฎีมาประยุกต์ให้เข้าถึงเกษตรกรให้ได้
โดยสาระหลักสูตรจะมีอย่างละหน้า เป็น Key word อย่างละหนึ่งหน้า เช่น ต้นทุนผลตอบแทนการผลิต เขียน
เป็นแผนที่กลยุทธ์ให้เกษตรกรทำความเข้าใจ จากนั้น Coaching เอาไปขยายผลต่อไปซึ่งอาจต้องมี manual
การสอนให้แก่ Coaching ดังนั้นสัปดาห์หน้าจะเริ่มเขียน โดยมี 3 หมวด ได้แก่ หมวดการปรับทัศนคติจะต้อง
ทำอย่างไร

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช เช่น เขียนถึงเรื่องหลักโซ่อุปทานคืออะไร เขียนหนึ่งหน้า แล้วให้ Coaching มีวิธีการนำไปทำเป็นคู่มือใช้เอง ถูกต้องหรือไม่

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ตอบใช้ โดยเราอาจมี Best Practice หลายๆ กรณี อาจมีถึงร้อยกรณีศึกษา

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค ต้องชี้ให้เห็นว่ากระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกรเป็นแบบ Conventional มาโดยตลอดแล้วเป็นอย่างไร ดังนั้นต้องชี้ให้เห็นว่าปรัชญาของหลักสูตรของโครงการนี้ แตกต่างจากแบบเดิมๆ อย่างไร

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท วาดภาพสรุปตามกรอบที่ 5 เป็นกรอบคิดของหลักสูตรที่มีทางเลือกหลายทาง ฉะนั้นหลักสูตรและกรอบปฏิบัติของเราจะมีทางเลือก ซึ่งหลายความเชื่อดั้งเดิมที่เป็นทุนทางวัฒนธรรม ฉะนั้นกระบวนการอะไรที่จะทำให้เกษตรกรยอมรับได้ และต้องทะลุกรอบการเรียนรู้ โดยบทบาทของ Coaching เป็นสิ่งสำคัญที่จะไปปรับกระบวนการทัศนคติ และทัศนคติ แล้วตัวเกษตรกรที่เป็นกลุ่มเป้าหมายจะเป็นผู้ประเมินเนื้อหาหลักสูตรว่าดีหรือไม่ดี หรือไม่เข้าใจอย่างไรบ้าง

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค สำหรับวิธีของตัวเองในการปรับวิธีคิด คือการจัดละครฉากหนึ่งโดยมีหลายทางเลือกหลายเวที และแต่ละทางเลือกมีจุดแข็ง/จุดอ่อนไม่เหมือนกัน และให้เกษตรกรลองเลือกว่าตัวเองเหมาะกับจุดใด/แบบใด ต้องให้เห็นว่าในพื้นที่ชีวิตจริงนั้นมีทางเลือกอื่นๆ อีกหรือไม่

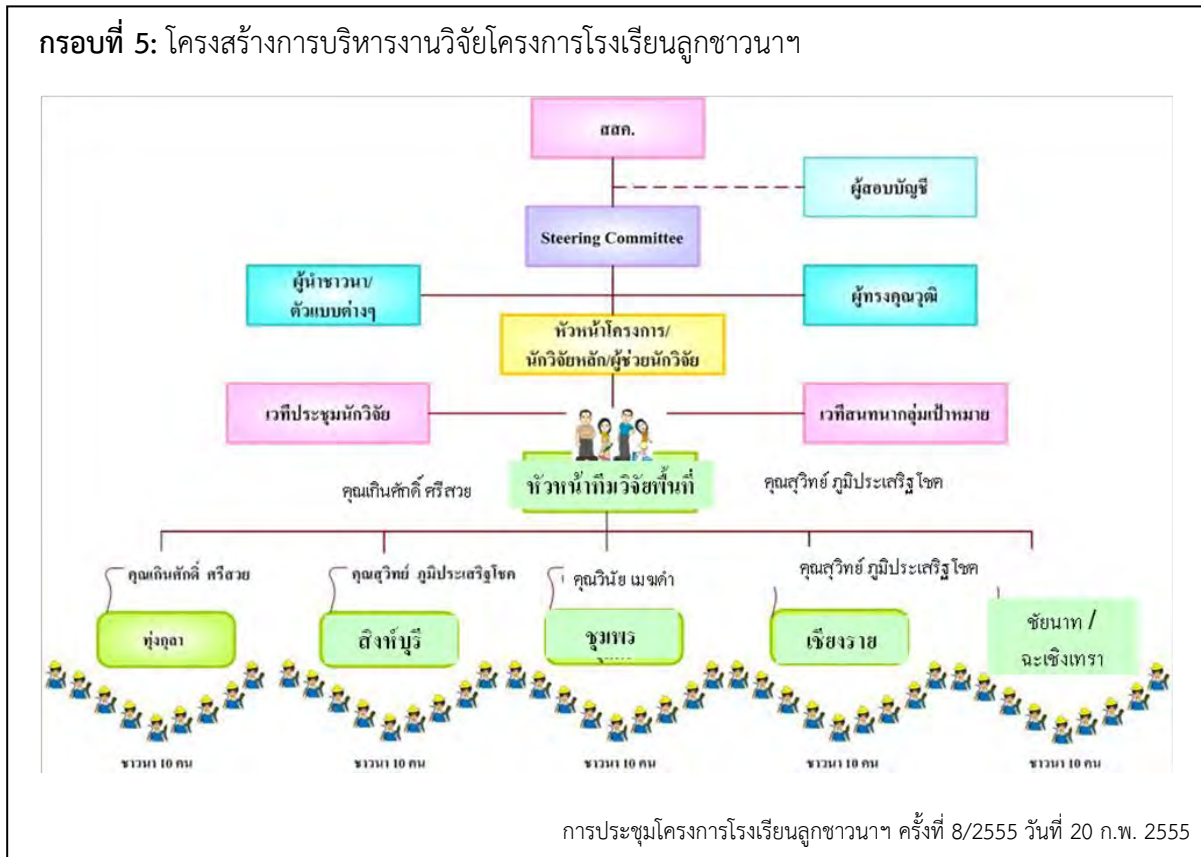
รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท สรุปว่าเราต้องทำความเข้าใจกับทีม Coaching เพื่อให้มีความเข้าใจตรงกัน โดยขั้นตอนแรกต้องเป็นการเตรียมการทีมตั้งแต่เดือนมีนาคม

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค ตัว Coaching เป็นนักจัดการเรียนรู้ ซึ่งต้องห้ามหลุดประเด็น Content การจะทะลุความเชื่อของเกษตรกรได้เป็นเรื่องยากมาก

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท สรุปว่า Coaching จะต้อง “แม่ Content แม่กระบวนการ และมองเป้าหมาย” เพราะฉะนั้นหลักสูตรภาคพิสดาร 1 คือ น่าจะได้ Coaching โดยตัวกลุ่มทดลองอาจจะไม่ได้

หวังผลมากนัก ฉะนั้นความคาดหวังที่ สสค. จะได้คือกลุ่ม Coaching และหลักสูตร ซึ่งคนที่สำคัญคือกลุ่ม Steering โดยหน้าที่ของเราคือต้องอธิบายให้ได้ว่าทำไมเราต้องทำแบบนี้

จากนั้นจึงขอหารือตามภาพโครงสร้างการบริหารงานวิจัย ในกรอบที่ 6 โดยมอบให้คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค และคุณเก็นศักดิ์ ศรีสวาย เป็นหัวหน้าทีมวิจัยในพื้นที่ เพื่อประสานงานระหว่างนักวิจัยกับพี่เลี้ยงกลุ่มต่างๆ และเมื่อเรามี manual แล้วต้องนัดกลุ่มทั้ง 5 กลุ่มเพื่อมารวมทำความเข้าใจต่อไป

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค เสนอว่าเราควรจะมีหัวหน้ากลุ่มพื้นที่ที่หลากหลายเพื่อจะได้มีข้อมูลมานำเสนอหลายรูปแบบมากขึ้น

จากนั้น รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ขอหารือเรื่อง Outline Inception Report ซึ่งมีเค้าโครงของรายงานดังกรอบที่ 6

กรอบที่ 6: Outline Inception Report

โครงการลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำงานเกษตรเชิงธุรกิจ :มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

Content Progress Report:

1. คำนำ
2. สารบัญ
3. บทนำ: *ข้อเสนอโครงการ*
 - 3.1 ความเป็นมา
 - 3.2 วัตถุประสงค์
 - 3.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ
 - 3.4 แผนและผลการดำเนินการวิจัยในช่วงเวลาของการรายงานความก้าวหน้า
4. กรอบคิดและกระบวนการจัดทำหลักสูตรโครงการลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำงานเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน
 - 4.1 Over View หลักสูตรต่างๆ
 - 4.2 กระบวนการจัดทำหลักสูตร
 - 4.3 (ร่าง) กรอบคิดหลักสูตร
 - 4.4 คุณลักษณะของหลักสูตร
 - 4.5 กลุ่มเป้าหมายหลักสูตร
5. ภาคผนวก: *คลังกรองไฟล์ที่มีอยู่*
 - 5.1 รายงานการประชุมทุกครั้ง 1-8
 - 5.2 ppt. การประชุมแต่ละเวที

การประชุมโครงการโรงเรียนลูกชานาฯ ครั้งที่ 8/2555 วันที่ 20 ก.พ. 2555

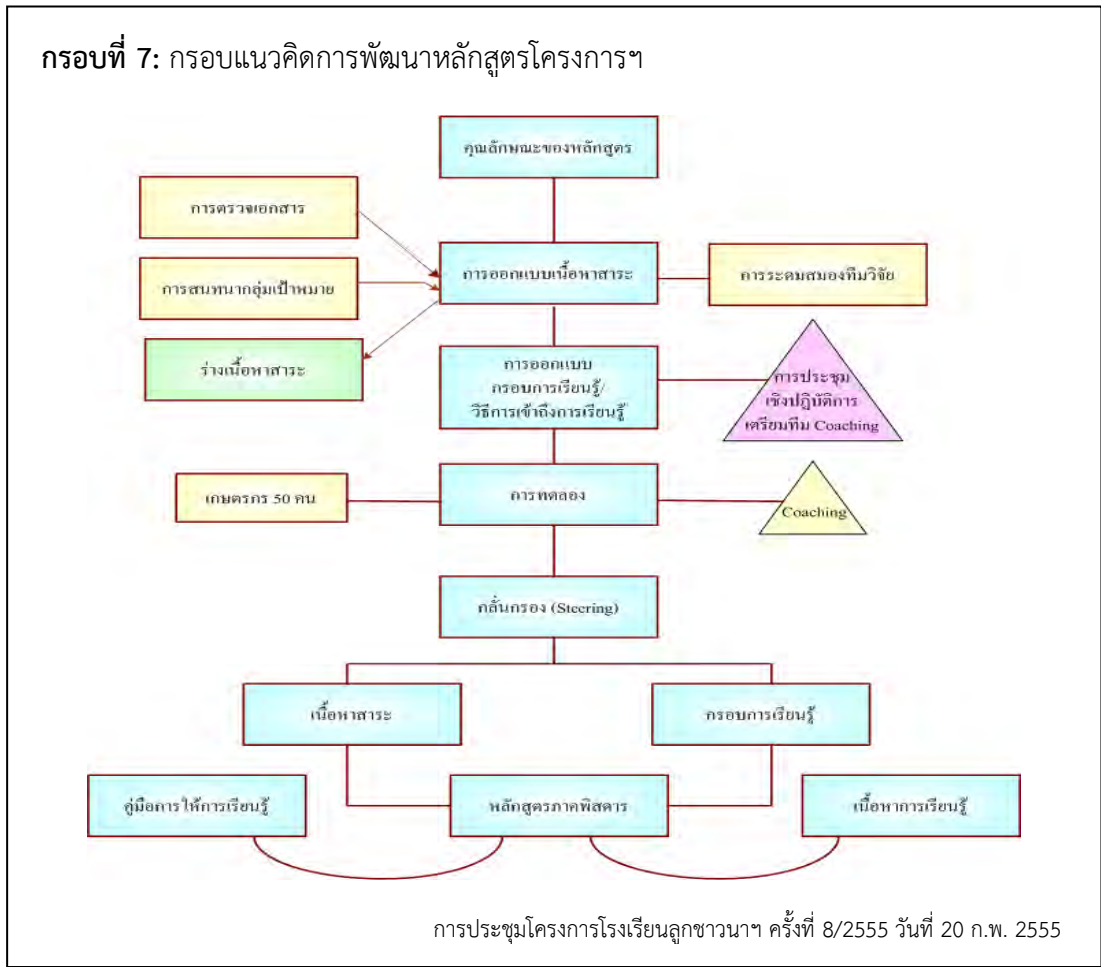
รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท จะทำดราฟท์ (Draft) มานำเสนอในครั้งต่อไป โดยมอบให้ ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช และ รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล ช่วยเขียนดราฟท์ Inception เพื่อนำมาร่วมกันพิจารณาในที่ประชุม

โดยกรอบคิดหลักสูตรในข้อ 4.3 ดราฟท์แรก ต้องเขียนว่าทำไมต้องเป็นหลักสูตรนี้/เพื่อใคร ทั้งนี้ รศ.จุฑาทิพย์ จะเขียนร่างกรอบคิดหลักสูตรมานำเสนอในที่ประชุมครั้งต่อไป ส่วนคุณลักษณะของหลักสูตรเป็นแบบ Life long learning ซึ่งจะเปรียบเหมือนกับเสื่อยืดที่สามารถปรับได้

และคาดว่าในรายงานความก้าวหน้า (Progress) อาจจะไม่ส่งเนื้อหา โดยจะมีชาร์จแผนผังเนื้อหาและ Content ที่ควรจะเป็น

และ รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท เขียนแผนภาพกรอบแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรโครงการ ซึ่งมีขั้นตอนต่างๆ ตามกรอบที่ 7

กรอบที่ 7: กรอบแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรโครงการฯ

โดย รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท มอบหมายให้คุณธรรมาภรณ์ ศรีงาม รวบรวมเอกสารรายงานการประชุมครั้งที่ 1-7 และ Power Point ทั้งหมดในการประชุม และจัดส่งให้ ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพาณิช เพื่อใช้ประกอบการเขียนรายงาน

สำหรับวาระการประชุมครั้งต่อไป มีดังต่อไปนี้

วาระที่ 1 เรื่องแจ้งเพื่อทราบ

วาระที่ 2 รับรองรายงานการประชุม

วาระที่ 3 เนื้อหาสาระหลักสูตรใน 3 มิติ (หารือในที่ประชุมเพื่อจัดสรรผู้เชี่ยวชาญเพื่อเขียนสาระหลักสูตรในแต่ละด้าน)

วาระที่ 4 พิจารณาร่าง Inception Report (กำหนดส่ง 15 มีนาคม 2555)

วาระที่ 5 การวางแผนเรื่อง Site งานในพื้นที่/ ตัวบุคคล/ งบประมาณ/ การนัดหมายประชุมเชิงปฏิบัติการของทีมวิจัย

เลิกประชุมเวลา

12.30 น.

การประชุมโครงการวิจัย

“โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำงานเกษตรเชิงธุรกิจ:
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 9/2555
วันจันทร์ที่ 27 กุมภาพันธ์ 2555 เวลา 9.00-12.30 น.
ณ ศูนย์สารสนเทศสหกรณ์ ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มก.

ผู้มาประชุม

1. รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท	ผู้อำนวยการสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์
2. รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล	รองคณบดีฝ่ายบริหาร คณะเศรษฐศาสตร์ มก.
3. ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพาณิช	อาจารย์ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร
4. คุณเกนศักดิ์ ศรีสว	นักวิจัย สถาบันรามจิตติ
5. คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค	เจ้าหน้าที่บริหารโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ สกว.
6. ดร.ศักดิ์สิทธิ์ บุศยพลากร	อาจารย์ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มก.

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. นางสาวธราภรณ์ ศรีงาม	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์

เริ่มประชุม เวลา 9.00 น.

วาระที่ 1 เรื่องแจ้งเพื่อทราบ

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ผู้อำนวยการสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ แจ้งเรื่องเพื่อทราบดังนี้

1. จากการหารือกับ ดร.สีลาภรณ์ บัวสาย รองผู้อำนวยการ สกว. อนุญาตให้เลือกกลุ่มพื้นที่เป้าหมายอีก 1 กลุ่มคือ กลุ่มชานาจังหวัดชัยนาท
2. คุณเกนศักดิ์ ศรีสว ได้ประสานงานกับ ดร.อมรวิชัย นาคทรพร และผู้ประสานงานของ สสค. ผู้ให้ทุนสนับสนุนโครงการวิจัยฯ โดยนัดหมายกำหนดการนำเสนอ Inception Report ที่ สสค. ในวันพฤหัสบดีที่ 29 มี.ค. 2555 เวลา 9.00-12.00 น. ทั้งนี้รอนัดหมายคณะกรรมการกลั่นกรองซึ่งคาดว่าจะประกอบด้วย ดร.สีลาภรณ์ บัวสาย, รศ.มยุรี จัยวัฒน์, ผศ.ดร.บัญญัติ แก้วส่อง, รศ.สมพร อิศวิลานนท์ และ รศ.ดร.สุธีระ ประเสริฐสรพร

วาระที่ 2 รับรองรายงานการประชุมครั้งที่ 8/2555

2.1 รับรองรายงานการประชุมโครงการโรงเรียนลูกชานาฯ ครั้งที่ 8/2555 เมื่อวันจันทร์ที่ 20 กุมภาพันธ์ 2555 ที่ประชุมพิจารณาแล้วมีข้อแก้ไขดังนี้

- หน้าที่ 4 กรอบที่ 1: หลักสูตรการดำรงชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง ชั้นที่ 1 ในรูปหัวข้อที่ 2 “ฝึกทักษะทำบัญชีครัวเรือน” แก้ไขเป็น “ฝึกทักษะการทำบัญชีครัวเรือน”

- หน้าที่ 5 ย่อหน้าที่ 3 บรรทัดที่ 2 ระบบ Conventional ให้ใส่วงเล็บเพื่ออธิบายคำว่า “**การเรียนรู้แบบดั้งเดิม**”

- หน้าที่ 8 กรอบที่ 3: สัดส่วนใน 3 มิติ ของหลักสูตรโครงการ ให้แก้ไขโดยนำเลข (25%) ออกจากภาพ พร้อมแก้ไขในย่อหน้าที่ 1 จากเดิม เป็น “**รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท** *หรือว่าหลักสูตรโครงการวิจัย รร.ลูกชวานานี้เมื่อเทียบสัดส่วนแล้วจะให้น้ำหนักในเรื่องความรู้เป็นส่วนน้อยกว่าเรื่องทัศนคติ และกระบวนการที่คนเหมาะสมหรือไม่*”

- หน้าที่ 12 แก้ไขเนื้อหาภาพในกรอบที่ 7 ดังนี้คือ

1. จากเดิม “**กลั่นกรอง (Steering)**” แก้ไขเป็น “**การกลั่นกรองโดย Steering Committee**”

2. จากเดิม “**เนื้อหาสาระ**” แก้ไขเป็น “**เนื้อหาสาระหลักสูตร**”

3. ให้นำกรอบ “**คู่มือการให้การเรียนรู้**” และ “**เนื้อหาการเรียนรู้**” มาวางไว้ด้านล่างของกรอบ “**หลักสูตรภาคพิศดาร**”

แล้วรับรองรายงานการประชุมตามที่แก้ไข

วาระที่ 3 พิจารณาร่างรายงาน Inception Report (กำหนดส่ง 15 มีนาคม 2555)

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช นำเสนอ (ร่าง) Inception Report รายละเอียดตามเอกสารรายงานขั้นต้น (Inception Report) โครงการโรงเรียนลูกชวานานา ซึ่งมีเนื้อหาประกอบด้วย

บทที่ 1 บทนำ ประกอบด้วย ความเป็นมา วัตถุประสงค์ ระยะเวลา วิธีการดำเนินการ ผลผลิต ผลลัพธ์ แผนปฏิบัติงานของโครงการ และแผนการส่งรายงานวิจัย

บทที่ 2 กรอบคิดและกระบวนการจัดทำหลักสูตร ประกอบด้วย

2.1 หลักสูตรการเรียนรู้ที่ผ่านมา

2.2 (ร่าง) กรอบแนวคิดของหลักสูตร

2.3 คุณลักษณะของหลักสูตร

2.4 กลุ่มเป้าหมายของหลักสูตร

2.5 ขั้นตอนและกระบวนการจัดทำหลักสูตร (กรอบ 7)

ภาคผนวก ประกอบด้วย

ภาคผนวกที่ 1 กิจกรรมของโครงการฯ

ภาคผนวกที่ 2 รายงานการประชุมครั้งที่ 1 ถึง 8

จากนั้นที่ประชุมร่วมกันพิจารณาและเสนอข้อคิดเห็นดังนี้

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท แสดงความคิดเห็นพร้อมหารือในที่ประชุมดังนี้

1. เสนอให้แก้ไขตัวเลขในหน้าที่ 7 ตารางที่ 1.8 แผนปฏิบัติงานของโครงการ โดยตัวเลขที่แสดงเดือนในแต่ละปีขอให้แก้ไขเป็นชื่อเดือนแบบย่อแทน เช่น ม.ค., ก.พ., มี.ค. เป็นต้น

2. หน้าที่ 9 บทที่ 2 กรอบคิดและกระบวนการจัดทำหลักสูตร “ข้อ 2.1 หลักสูตรการเรียนรู้ที่ผ่านมา” ขอปรึกษาที่ประชุมว่าควรแก้ไขเป็น

2.1 การทบทวนวรรณกรรม

2.1.1 กรอบแนวคิดการพัฒนาหลักสูตร

2.1.2 หลักสูตรเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง

2.2 กรอบแนวคิดของหลักสูตร

2.3 กระบวนการจัดทำหลักสูตร

3. หน้าที่ 16 ข้อ 2.5 ขั้นตอนและกระบวนการจัดทำหลักสูตร ในกรอบที่ 7 ให้แก้ไขภาพในกรอบ “การตรวจเอกสาร” ให้แก้เป็น “การทบทวนวรรณกรรม”

รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล เสนอว่าโดยทั่วไปแล้วทุกหลักสูตรจะต้องมีเป้าหมายและคุณลักษณะของหลักสูตร เช่นเป้าหมายของหลักสูตรโครงการนี้คือให้ชาวนาเป็นอะไร เช่น เป็น Entrepreneur หรือไม่

ดร.ศักดิ์สิทธิ์ บุศยพลากร ตั้งข้อสังเกตและมีคำถามเกี่ยวกับโครงการนี้ว่า มีประเด็นคืออะไร และเนื้อหาหลักสูตรจะยาวแค่ไหน ซึ่งกลุ่มเป้าหมายที่เลือกจะมีคุณสมบัติอย่างไร เช่น ถ้าเป็นกลุ่มคนทำงานที่อายุมากจะเห็นปัญหาจริง ดังนั้นการเรียนรู้แบบ Learning by doing จะได้เห็นผล แต่ถ้าเลือกเป็นกลุ่มเด็กนักเรียนชั้น ป.6 อาจจะไม่พบปัญหาได้

จากนั้นได้กล่าวถึงภาพในรายงานการประชุมครั้งที่ผ่านมามีหน้า 8 กรอบที่ 3 สัดส่วนใน 3 มิติของหลักสูตรโครงการฯ เห็นว่าหลักสูตรประกอบด้วย 3 มิติซึ่งเป็นสิ่งที่ดี แต่เวลานำไปปฏิบัติควรทำอย่างไร และเสนอแนวคิดว่าจะเริ่มที่เรื่องทัศนคติก่อนเป็นอันดับแรกซึ่งเริ่มจากข้างในก่อน ถัดมาจึงเป็นเรื่องความรู้แล้วค่อยปรับเรื่องกระบวนการ ดังนั้นถ้าเราเรียงลำดับตามนี้น่าจะดี

จากการอ่านปัญหาที่พบในโครงการคือเกษตรกรเองจะไม่ได้มองเชิงธุรกิจว่าควรทำอย่างไรให้อยู่รอดและคุ้มทุน แต่การมองเรื่องธุรกิจมากเกินไปไม่ใช่สิ่งดีเพราะจะกลายเป็นเรื่องทุนนิยมไป ดังนั้นเรื่องทัศนคติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงน่าจะช่วยให้เกษตรกรสามารถปรับแนวคิดเชิงธุรกิจผสมผสานกับความพอเพียงได้

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท กล่าวว่าที่ ดร.ศักดิ์สิทธิ์ กล่าวมาทั้งหมดนั้นคิดตรงกัน แต่จะขอให้นำเรื่องนี้เป็นวาระต่อไปในเรื่องเนื้อหาหลักสูตรใน 3 มิติ

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค ให้ข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตร “การสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่” ซึ่งที่ประชุมได้นำมาร่วมกันพิจารณาในการประชุมครั้งที่ผ่านมาและอยู่ใน Inception ข้อ 2.1.3 หลักสูตรการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ของ อ.จินดา ขลิบทอง เมื่อตรวจสอบเพิ่มเติมพบว่า เป็นข้อมูลเดียวกับที่ตนเองรับผิดชอบอยู่ ซึ่งเนื่องจากเมื่อปีที่แล้วกระทรวงเกษตรฯ มอบให้ ส.ป.ก. ทำในเรื่องนี้ ซึ่งได้เป็นหลักสูตรที่คุณวินัย เมฆดำ เคยได้นำมาเสนอในที่ประชุม โดยกรมส่งเสริมฯ ก็ทำเช่นกันแต่ไม่ได้นำไปใช้เลยเพราะมี comment เช่นเดียวกับที่เราแสดงข้อคิดเห็นกันไปในที่ประชุมครั้งก่อน

รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล นำเสนอ “กรอบแนวคิดการพัฒนาหลักสูตร” ให้ที่ประชุมร่วมกันพิจารณาโดยสรุปได้ดังนี้

กรอบแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรมีทั้งหมด 5 แนวคิด

1. หลักสูตรที่พัฒนาภายใต้กรอบแนวคิดหลักสูตร เนื้อหา
2. หลักสูตรที่พัฒนาภายใต้กรอบแนวคิดหลักสูตรคือผลผลิตของการเรียนรู้
3. หลักสูตรที่พัฒนาภายใต้กรอบแนวคิดหลักสูตรคือกระบวนการเรียนรู้
4. หลักสูตรที่พัฒนาภายใต้กรอบแนวคิดหลักสูตรภายใต้ข้อตกลง
5. หลักสูตรที่พัฒนาภายใต้แนวคิดหลักสูตรทางเลือกใหม่

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท กล่าวว่าหลักสูตรของโครงการโรงเรียนลูกชานาฯ จะเป็นส่วนผสมของทั้ง 5 แบบ เพราะเราเป็นทางเลือกก็ได้ อาจจะทำข้อตกลงกับกลุ่มเกษตรกรก็ได้ หรือเราก็นึกถึงผลผลิตของการเรียนรู้ก็ได้ ซึ่งคือสิ่งที่จะนำไปเขียนไว้ใน Inception report

ดร.ศักดิ์สิทธิ์ บุศยพลากร กล่าวว่าเป็นการสอนให้เกษตรกร “คิดเป็น ทำเป็น” ซึ่งต้องเข้าใจว่ากลุ่มผู้สอนของเราเป็นอย่างไร ผู้สอนต้องสอนให้ชี้เป้าได้ ทั้งนี้ Input อาจมีหลากหลาย ดังนั้นกระบวนการต้องมีความยืดหยุ่น (Dynamic) ต่อสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป แต่เป้าหมายหลักคือ ให้คนที่เข้ามาเรียนหลักสูตรคิดเป็น โดยกระบวนการนี้จะ Transform จาก Knowledge ให้เป็น Know How

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ชี้แจงว่าสิ่งที่ ดร.ศักดิ์สิทธิ์ พูดถึงจะเป็นงานในระยะที่ 2 ทั้งนี้ในช่วงแรกของเราจะต้องช่วยกันถกกันเรื่องซึ่งท้ายที่สุดเราต้องหา 3 มิติให้ได้ว่าเราจะเรียงร้อยเนื้อหาสาระอย่างไร

ดร.ศักดิ์สิทธิ์ บุศยพลากร กล่าวว่าจากการอ่านเอกสารของหน่วยงาน สสค. พบว่ามีเป้าหมายหลักคือ 1) ต้องการพัฒนาเครือข่าย 2) เน้นการปฏิบัติ และเน้นที่กระบวนการพัฒนาคน ดังนั้นตัวหลักสูตรโครงการนี้จะโยงกับเป้าหมายของ สสค. ได้อย่างไร

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท อธิบายว่าโครงการของเรายังไม่ถึงตรงจุดนั้น

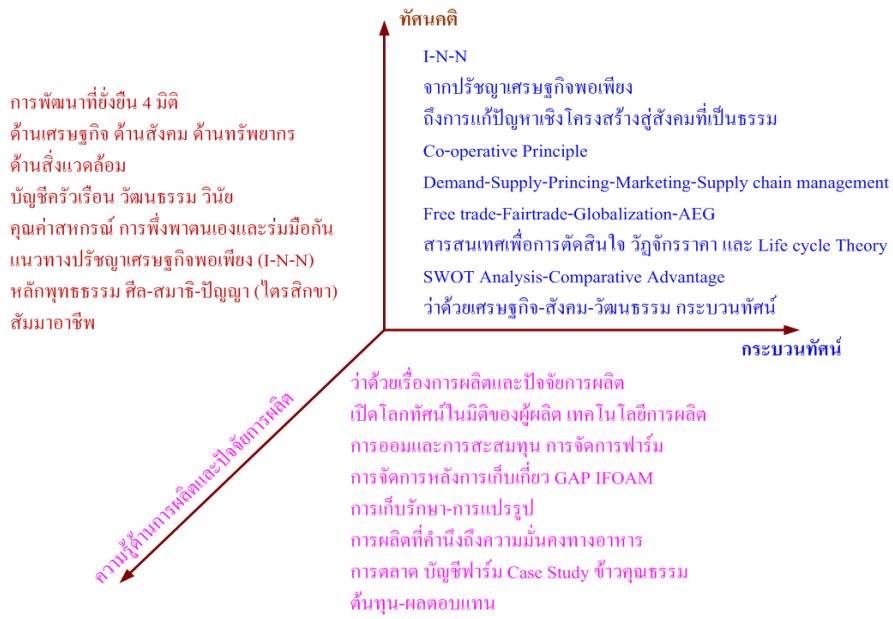
คุณเกษมศักดิ์ ศรีสวาย กล่าวถึงเป้าหมาย/ ผลลัพธ์ ซึ่งเห็นว่าถ้าเรามีผลลัพธ์ที่วัดได้ เป็นตัวแบบได้ เราจะมีกระบวนการที่ชัดเจนขึ้น

รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล เสนอว่าในกรอบที่ 7 เรื่องคุณลักษณะของหลักสูตร นั้นเราควรมีเป้าหมายเพิ่มไว้ด้วย และเสนอให้เพิ่มคุณลักษณะของหลักสูตร ใน Inception report เป็นข้อที่ 8. มองผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner Center)

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท หลักสูตรของโครงการนี้ไม่ได้สัญญาว่าชานาจะมีรายได้มากขึ้นหรืออย่างไร แต่เรามุ่งเสริมทักษะให้เกษตรกรเป็นไท และสร้างทางเลือกให้ตัวเอง โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่ฝึกการตัดสินใจ และเข้าใจแนวปฏิบัติการทำงานเกษตรที่เหมาะสม

จากนั้นจึงขอแนะนำเสนอภาพ (ร่าง) คู่มือเนื้อหาสาระหลักสูตรในทั้ง 3 มิติ ที่ได้เตรียมมานำเสนอในที่ประชุม ตามภาพในกรอบที่ 1

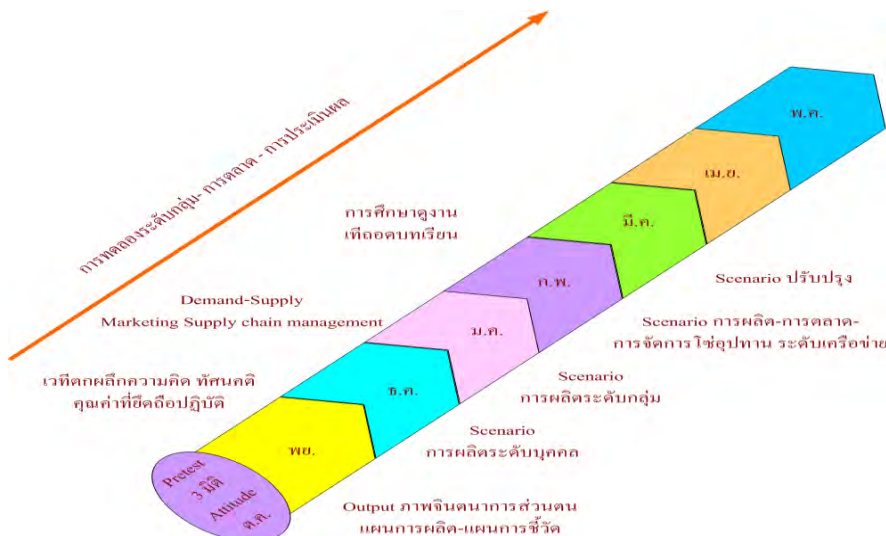
กรอบที่ 1: ร่างเนื้อหาสาระที่ควรจะมีใน 3 มิติ

การประชุมโครงการโรงเรียนลูกชาวนาฯ ครั้งที่ 9/2555 วันที่ 27 ก.พ.

โดยเนื้อหาสำหรับการปรับทัศนคติจะประกอบด้วยเนื้อหาด้านซ้ายมือ เช่น การพัฒนาที่ยั่งยืน 4 มิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ส่วนกระบวนการทัศน์อยู่ด้านขวามือ และความรู้ด้านการผลิตอยู่ด้านล่าง จากนั้นเราจะนำไปออกแบบว่าเมื่อเรามีพื้นที่การเรียนรู้แล้วจะมีการเรียนรู้อย่างไร ทั้งนี้มีแผนภาพการลงพื้นที่ทดลองกลุ่มเป้าหมายตามภาพในกรอบที่ 2 คือสิ่งที่เราพยายามออกแบบกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งก่อนเข้าหลักสูตร 7 เดือน เราจะเริ่มมีการทำ Pretest 3 มิติก่อน และจะมีขั้นตอนปฏิบัติในแต่ละเดือนว่าจะให้ทำอะไรบ้าง โดยมีการปฏิบัติให้ความรู้ ให้การบ้านในแต่ละเดือน เหล่านี้คือสิ่งที่เราพยายามจะออกแบบการเรียนรู้

กรอบที่ 2: ออกแบบการทดลองในกลุ่มพื้นที่เป้าหมาย

การประชุมโครงการโรงเรียนลูกชาวนาฯ ครั้งที่ 9/2555 วันที่ 27 ก.พ.

ดร.ศักดิ์สิทธิ์ บุคยพลากร สิ่งเหล่านี้คือภาพของกระบวนการดำเนินงานขั้นตอนต่างๆ แต่ภาพที่ยังไม่เห็นคือ เป้าหมายสุดท้ายต้องการไปถึงอะไร และจากการดูที่วัตถุประสงค์ของโครงการในข้อที่ 1 ที่กล่าวว่า เพื่อสร้างแนวทางการเรียนรู้แก่ลูกเกษตรกรที่ครอบครัวมีอาชีพทำนา เพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำการเกษตรในเชิงธุรกิจอย่างยั่งยืน แล้วจะเห็นว่ามี Key word อยู่ 2 คำหลักคือ การสร้างแนวทางการเรียนรู้ และ เพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำการเกษตรในเชิงธุรกิจอย่างยั่งยืน ดังนั้นจึงควรใส่รายละเอียดของเป้าหมายในแต่ละขั้นตอน

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค อธิบายว่าขณะนี้เรามี Key word อยู่ด้วยกัน 2 คำ คือ คุณลักษณะของหลักสูตรที่ได้กล่าวไว้ในเอกสาร และเป้าหมายเชิงพฤติกรรมของผู้เรียนนั่นคือตัวคน เนื่องจากเรากำลังตั้งสมมติฐานว่าปรัชญาแนวทางการจัดการทางด้านเกษตรของบ้านเราอาจมีอะไรที่ไม่ถูกต้อง ทำให้เกษตรกรของบ้านเราเกิดปัญหาบางอย่างที่เป็นอยู่ ดังนั้นสิ่งที่เรากำลังคิดคือการปรับฐานในเชิงปรัชญา ดังนั้นตัวหลักสูตรของเราจึงกำลังรวบรวมอยู่ว่าจะแตกต่างหรือมีคุณลักษณะเด่นจากที่เคยมีอยู่อย่างไร นี่คือขบวนการที่เรากำลังทำอยู่ และถ้าเรากระบวนการที่ทำอยู่นี้ชัดขึ้นจะทำให้ภาพในรอบที่ 7 ของการประชุมในครั้งที่ 8 ที่ผ่านมาชัด จะชี้ไปสู่เป้าหมายเชิงพฤติกรรมของผู้เรียนว่าจะเลือกให้ตัวเองเป็นอย่างไร จะเป็น Entrepreneur หรือไม่ ซึ่งถ้าวางอยู่ใต้กรอบการดำเนินงานของเราแล้วก็จะไม่เพี้ยนไป

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ต้องหันมาคิดว่าเราคาดหวังอะไรกับโครงการวิจัย เรามีวัตถุประสงค์ชัดเจน คือข้อ 1 เพื่อสร้างแนวทางการเรียนรู้ นั่นคือเราออกแบบว่าต้องมีแนวคิด 3 มิติ ข้อ 2 เพื่อออกแบบการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเรากำลังจะออกแบบ และข้อ 3 เพื่อสังเคราะห์และพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ นี่คือสิ่งที่เราจะได้จากการทำต่อไป ซึ่งจากที่คุณเกินศักดิ์เคยสำรวจมาแล้วได้ข้อมูลว่ามีอุปสรรคสำคัญของอาชีพการทำนาคือทัศนคติของเยาวชนที่ไม่ภูมิใจในอาชีพ ความรู้มีแต่ต้นน้ำ และเรื่องของกระบวนการที่ศึ้น ซึ่งทั้งหมดนี้คือที่เราจะดำเนินการพัฒนาในทั้ง 3 มิติ แต่ขณะนี้เรายังอยู่ที่กรอบคิดเท่านั้น

ดร.ศักดิ์สิทธิ์ บุคยพลากร ตั้งประเด็นข้อสังเกตว่า Output/Outcome คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ที่จบออกมาจะมีหน้าตาเป็นอย่างไร

รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล เล่าว่ามีคนมองว่าระบบเศรษฐกิจนั้นขับเคลื่อนด้วย Entrepreneur จึงให้ความสำคัญกับผู้ประกอบการ โดยมีคำสำคัญ 3 คำ คือ Invention Innovation และ Invitation-การเลียนแบบ ซึ่งเค้าเห็นว่าการเลียนแบบไม่ใช่สิ่งผิด ดังนั้นของเราเองต้องสร้างให้คนมีความสามารถในการ invitation และนำไป motivation ได้ด้วย นั่นคือ เราต้องสร้างคนที่มีความคิด

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท สิ่งที่เราพยายามทำคือให้เกษตรกรเปลี่ยนการทำอาชีพเป็น Knowledge base คือเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยของเรามองว่าการเรียนรู้มี 3 มิติ จากภาพกล่อง 3 มิติ คือทัศนคติ กระบวนทัศน์ และความรู้การผลิต

ดร.ศักดิ์สิทธิ์ บุคยพลากร ตั้งถามว่า “การทำการเกษตรเชิงธุรกิจ” คืออย่างไร

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค กล่าวว่าคำว่าเชิงธุรกิจในที่นี้ไม่ได้หมายถึงว่า การเอาเปรียบหรือเอากำไรสูงสุดก็ได้

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท อธิบายรายละเอียดภาพในรอบที่ 1 อีกครั้ง โดยหัวข้อต่างๆ จะนำไปเขียนเป็นคู่มือเป็น Highlight ของแต่ละหัวข้อ และมี Best practice ประกอบเป็นตัวอย่าง ซึ่งมีคำถามว่าเราจะให้เนื้อหาสาระ content อย่างไร นั่นคือเราต้องเลือกผู้ที่เชี่ยวชาญด้านนั้นๆ มากที่สุดเป็นผู้เขียน จากนั้นดูภาพการทำงานในรอบที่ 2 ซึ่งเป็นการทำงานในพื้นที่ภายในระยะเวลา 7 เดือน ที่เราจะนำความรู้ลงไป

พื้นที่ให้แต่ละเรื่อง หลังจากนั้นจะนำมาวิเคราะห์ผลอีกครั้งหลังจากการปฏิบัติ เหล่านี้คือภาพที่นำเสนอให้ผู้ร่วมเวทีแสดงความคิดเห็นว่าการทำงานเป็นแบบนี้ใช่หรือไม่

ดร.ศักดิ์สิทธิ์ บุคยพลากร เห็นว่าเนื้อหาเยอะมากในช่วงระยะเวลาที่จำกัด ดังนั้นเสนอว่าถ้าใช้หลักเกณฑ์ว่า เนื้อหาไม่ต้องเยอะ แต่เจาะเป็นและต่อยอดได้ คิดให้ simple ที่สุด แล้ว Hit to the point รากฐานการคิดที่สำคัญที่สุดคือ Basic การคิดที่ดี

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท เราจึงต้องการให้เป้าหมายเข้าถึงสารสนเทศ ซึ่งให้เข้าถึงสาระข้อมูล โดยต้อง select ก่อนแล้วค่อย Hit to the point

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค กล่าวว่า Hit to the point ในที่นี้ก็คือ “**สร้างนิสัยการเป็นนักวิทยาศาสตร์**” คือต้องมีกระบวนการตั้งคำถาม หาความรู้ โดยผ่านกระบวนการหาข้อมูลเพื่อมาตอบคำถาม

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ขอนำกลับสู่การพิจารณา Inception report โดยขอสรุปว่าขอข้อมูลเรื่องแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรที่มีอยู่ในโลก รวมถึงข้อมูลของคุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค

สำหรับข้อ 2.2 กรอบแนวคิดของหลักสูตร ในหน้า 11 ภาพประกอบควรใช้แผนภาพใด? โดยภาพ 3 มิติยังต้องมีอยู่ และต้องอธิบายว่าแนวคิดเนื้อหาสาระของหลักสูตรจะใช้พื้นฐาน 3 มิติของการเรียนรู้

ดร.ศักดิ์สิทธิ์ บุคยพลากร เสนอความเห็นว่าคุณภาพ 2 ภาพที่แสดงในหน้า 12 ในร่าง Inception report นั้นควรจะเป็นภาพเดียวกันได้ โดยร่างการรวมภาพให้เห็น

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท เสนอว่าการเขียนกรอบแนวคิดในย่อหน้าแรก อาจแก้ไขเป็น “กรอบแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรของโครงการนี้ในส่วนของเนื้อหาสาระจะประกอบด้วย 3 มิติ” ซึ่งต้องยึดโยงจากหลักการและเหตุผล เพราะหลักการที่คุณเกินศักดิ์ เขียนไว้ก็คือ 1) เพื่อลดจุดอ่อนและขจัดอุปสรรคที่เป็นอยู่คือคนรุ่นใหม่ไม่มีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพทำนา 2) ส่วนใหญ่ไปให้ความรู้แบบดั้งเดิม และที่สำคัญคือเรื่องความรู้ที่เกี่ยวข้องที่จะช่วยให้มีกระบวนการตัดสินใจเลือกทางเดินด้วยตัวเองหรือมองทะลุในอาชีพ โดยโยงจากภาพ 2 วงกลมวิธีการดำเนินชีวิตและวิธีการประกอบอาชีพ

ดังนั้นแนวคิดเบื้องต้นของเราคือ การจะพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ต้องพัฒนาอาชีพสำเร็จอย่างมีความสุข ฉะนั้นจึงทบทวนว่าการทำอาชีพของชาวนาเกี่ยวข้องกับอะไร การสะสมทุน การจัดหาปัจจัยการผลิต การผลิตที่เหมาะสมกับภูมิทัศน์ ภูมิสังคม และเรื่องของการเข้าถึงการตลาดที่เหมาะสม จากนั้นถ้าตัวชาวนามีการศึกษาหาความรู้ ไม่มีชีวิตที่ดี หรือโภชนาการที่ดี ก็จะไม่สามารถไปด้วยกันได้ ดังนั้นแนวคิดเบื้องต้นของเราคือให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงระหว่างมิติการประกอบอาชีพกับมิติการมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี ด้วยเหตุนี้ทีมงานจึงวิเคราะห์และถกเถียงกันจนเห็นตรงกันว่าเนื้อหาสาระเรียนรู้ต้องประกอบด้วย 3 มิติ คือ มิติการปรับทัศนคติ มิติความรู้ในการผลิต และมิติการปรับกระบวนการ ซึ่งจะดำเนินการในขั้นต่อไป ดังนั้นจึงออกแบบว่าคุณลักษณะของหลักสูตรจะประกอบด้วย 8 ประการดังที่มีอยู่ และมีการแนะนำในที่ประชุม คือเรายังไม่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้จบหลักสูตรซึ่งต้องเขียนออกมาไว้ใน Inception นี้ด้วย

คุณเกินศักดิ์ ศรีสวย แสดงความคิดเห็นว่าคุณภาพ 3 มิติ น่าจะเป็นตัวคลุมทั้งโครงการว่าเราออกแบบมาเพื่ออะไร ส่วนภาพ 2 มิติ คือสาระหลักสูตร เนื่องจากเห็นว่าที่อาจารย์จุฑาทิพย์ทำมาตรงนี้ก็ครบหมดทั้งโครงการแล้วที่เราอยากเปลี่ยนอะไรบ้าง

ดร.ศักดิ์สิทธิ์ บุศยพลากร แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นต่างๆ ในภาพที่เคยหารือกันไปในการประชุม ครั้งที่ผ่านมากับผู้เข้าร่วมประชุม

จากนั้น รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท สรุปว่าเราจะออกแบบเพื่อสร้างเนื้อหาสาระที่ยาวมาก แล้วจะสามารถตัดออกไปใช้ช่วงไหนก็ได้ ซึ่งตรงนี้จะเป็นหลักสูตรภาคพิศดาร 1 แล้วจึงขอหารือในที่ประชุมเรื่อง คุณลักษณะของผู้จบหลักสูตร ซึ่งสรุปว่าผู้เรียนหลักสูตรนี้จะมีคุณลักษณะดังภาพในกรอบที่ 3

สุดท้าย รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท สรุปเรื่อง Inception report โดยเห็นควรให้ใช้ภาพ 3 มิติเพียงภาพเดียวในเรื่องของกรอบแนวคิด แล้วตามด้วยเรื่องคุณลักษณะของหลักสูตร คุณลักษณะของคนที่จะเข้าร่วมเรียน และคุณลักษณะที่คาดหวัง

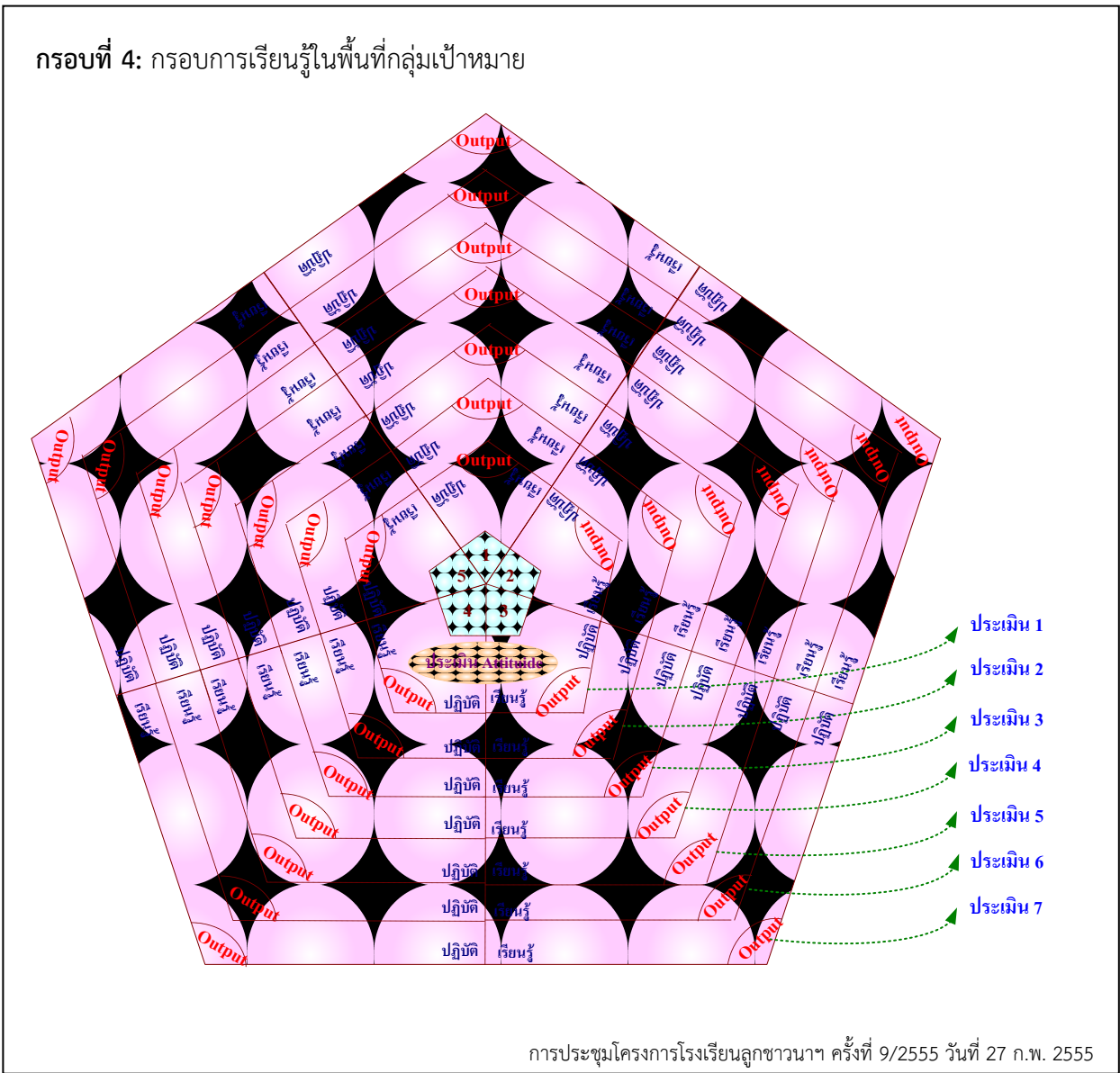
คุณเกินศักดิ์ ศรีสวาย เสนอให้เพิ่มใน Inception report หน้า 6 ข้อ 1.6 เรื่องผลผลิต เพิ่มเป็นข้อที่ 7 คือ สื่อสารคดี

วาระที่ 4 เนื้อหาสาระหลักสูตรใน 3 มิติ

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท สอบถามเกี่ยวกับรูปในกรอบที่ 1: ร่างเนื้อหาสาระที่ควรจะมีใน 3 มิติที่ได้นำเสนอในขั้นต้นเพียงพอหรือไม่ เพื่อจะได้กำหนดผู้เขียนที่เชี่ยวชาญในแต่ละเรื่อง เช่น เรื่องปัจจัยการผลิตจะให้ใครรับผิดชอบเขียน? ซึ่งเหล่านี้จะเรียกว่า “สาระเรียนรู้” ดังเช่น สาระเรียนรู้ว่าด้วยเรื่องการผลิตและปัจจัยการผลิต โดยลิสต์เหล่านี้คือสาระเรียนรู้ต่างๆ ในทั้ง 3 มิติ

ข้อสรุปในที่ประชุม คือให้ส่งไฟล์ไปให้แก่ผู้ร่วมประชุมทุกท่านให้ทุกคนช่วยใส่ประเด็นเพิ่มเติม โดยจะแตกประเด็นหรือรวบประเด็นก็ได้ให้ทำ mind map ว่าด้วยเรื่องต่างๆ นำมาเสนอโครงการประชุมครั้งต่อไป

จากนั้น รศ.จุฑาทิพย์ นำเสนอภาพในกรอบที่ 4 เมื่อเรามีคู่มือ แล้วให้ทีมนักวิจัยมาคุยกับเรา จากนั้นนำลงไปยังกลุ่มพื้นที่เพื่อเรียนรู้และปฏิบัติในแต่ละเรื่อง โดยแต่ละกลุ่มผ่านการทำ Pretest แล้ว (ตามรูปในกรอบที่ 2: การทดลองระดับกลุ่ม) ซึ่งผลที่ได้จะแตกต่างกันไปในแต่ละกลุ่ม และความรู้ที่นำลงไปยังแต่ละพื้นที่ก็สามารถแตกต่างกันไปตามความต้องการ ทุกคนจะมีการบ้านส่งให้เราจากแต่ละคน แต่ละพื้นที่จำนวน 10 คน สุดท้ายนำผลจาก 50 คน นำมาสร้าง variation วัตินัยยะสำคัญ แล้วนำมาสรุปซึ่งเราจะได้บทเรียนที่หลากหลาย ดังนั้นขอถามว่าสิ่งที่ได้นำเสนอมาเหล่านี้ใช้กระบวนการดำเนินงานของโครงการเราหรือไม่

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพาณิช กล่าวว่าจากภาพในกรอบที่ 2 ที่ใส่ลูกศรเหมือนให้เรียนเป็นรายเดือนไปนี้ หากเกิดกรณีคนใดคนหนึ่งในพื้นที่ไม่สามารถเรียนได้ในบางช่วงก็จะหายไปเลย เพราะหลักสูตรนี้ไม่ได้ Stand alone

คุณเก็นศักดิ์ ศรีสวย แสดงความคิดเห็นว่า หากเป็นไปตามภาพในกรอบที่ 2 นี้ ระยะเวลาที่กำหนดจะไม่ตรงกับการทำงานของกลุ่มพื้นที่เป้าหมายในจังหวัดมหาสารคาม เนื่องจากเดือนพฤศจิกายนจะเป็นฤดูกาลเก็บเกี่ยวแล้วซึ่งยังไม่มีช่วงเวลาตรงกับการเพาะปลูก

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท นี่คือปัญหาที่ต้องขอปรึกษาว่าเราต้องปลูกข้าวจริงหรือไม่ เนื่องจากจะพบว่าแต่ละพื้นที่มีช่วงการปลูกข้าวไม่พร้อมกัน

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค อาจจะไม่ใช่ต้องปลูกข้าว ณ เวลานั้น แต่ต้องเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการปลูกข้าวมาก่อน ดังนั้นคุณสมบัติของผู้เข้าทดลองต้องมีประสบการณ์เดิมเป็นทุน

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพาณิช ถามเพิ่มเติมว่า วิธีคิดของภาพในกรอบที่ 2 นี้คือต้องเรียนต่อไปเรื่อยๆ สมมติหากบางรายไม่ได้เรียนเรื่องเวทิตถกผลึกแล้วจะไปเรียนเรื่องอื่นต่อได้หรือไม่ ดังนั้นประเด็นคือเราควรจะต้องออกแบบหลักสูตรนี้แบบ Stand alone ในแต่ละส่วนหรือไม่

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค กล่าวว่าหากเป็นความคิดของตัวเอง จะทำเป็นแบบ Stand alone คือทั้ง 10 คนในกลุ่มตนเองจะทำไม่พร้อมกัน แต่ประเด็นคือทั้ง 10 คนนี้ต้องมีประสบการณ์เดิมในการปลูกข้าวมาก่อนทั้งหมด

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพาณิช สรุปร่วมเมื่อไหร่มาเรียนเมื่อนั้น

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท เห็นว่าระบบการจัดการของเราต้องมีแบบแผน ดังนั้นเราต้องเลือกนักวิจัยในพื้นที่ที่สามารถประกบกลุ่มคนในพื้นที่ได้ตลอดเวลา โดยหัวหน้านักวิจัยในกลุ่มนำแบบการเรียนรู้พร้อมตั้งคำถามในที่ประชุมว่าทำไมไม่เอากการปลูกข้าวไปด้วย ซึ่งคำตอบคือ เพราะเราออกแบบหลักสูตรมาแบบนี้ เพราะเราต้องการนำไปทดสอบการเรียนรู้

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค กล่าวว่าคำตอบนี้ต้องย้อนกลับมาที่เรื่องคุณลักษณะของหลักสูตรที่เรากำหนดไว้ว่าใครก็ได้ที่จะเข้ามาเรียนรู้ตามที่เคยกำหนดกันไว้ ซึ่งแตกต่างจากหลักสูตรที่เคยมีมา

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ดังนั้นแต่ละพื้นที่สามารถออกแบบการทดลองแตกต่างกันได้ แต่ทั้งนี้ต้องรู้ Content รู้ pretest-posttest รู้ว่าจะให้อะไรเพื่อประเมินอะไร โดยนักวิจัยไปออกแบบในพื้นที่ แล้วนำไปคุยกับหัวหน้าทีมและลูกทีมอีกครั้ง โดยเดือนกันยายนักวิจัยแต่ละกลุ่มต้องมานำเสนอ Project Proposal ของแต่ละพื้นที่ เพื่อให้ที่ประชุมร่วมกันพิจารณาความเหมาะสม

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพาณิช สรุปร่วมเราจะ “*บงการแต่เนื้อหาสาระ แต่ไม่บงการวิธีการ*”

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค เสนอว่าเราต้องมีแปลงนาที่ปลูกไว้บ้าง โดยอาจพาไปดูงานหรือปฏิบัติ โดยอาจไขว้พื้นที่กันได้บางเรื่อง

วาระที่ 5 การวางแผนเรื่อง Site งานในพื้นที่และการนัดหมายประชุมเชิงปฏิบัติการของทีมวิจัย

คุณเก็นศักดิ์ ศรีสวย แจ้งแก่ที่ประชุมเรื่องพื้นที่กลุ่มเป้าหมายทุ่งกุลาฯ ได้เลือกกลุ่มทดลองในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม

ดังนั้นสรุปได้ว่าพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย 5 พื้นที่ มีดังต่อไปนี้

1. กลุ่มพื้นที่ทุ่งกุลาฯ จ.มหาสารคาม รับผิดชอบโดยคุณเกินศักดิ์ ศรีสวย
2. กลุ่มพื้นที่ จ.สิงห์บุรี รับผิดชอบโดยคุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค
3. กลุ่มพื้นที่ จ.เชียงราย รับผิดชอบโดยคุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค
4. กลุ่มพื้นที่ จ.ชุมพร รับผิดชอบโดยคุณวินัย เมฆดำ ประสานงานกับอาจารย์ร่วมจิต (ม.ลาดกระบัง ชุมพร: เครือข่ายข้าว)
5. กลุ่มพื้นที่ จ.ชัยนาท รับผิดชอบโดยคุณจาริณี จันทร์คำ และคณะ

ทั้งนี้ รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ขอคำแนะนำจากคุณสุวิทย์ และคุณเกินศักดิ์ เพื่อคัดเลือกผู้ช่วยทำงานกับคุณจาริณี จันทร์คำ ในพื้นที่ จ.ชัยนาท ด้วย พร้อมขอปรึกษาว่าจะนำคนในพื้นที่มาเข้าร่วมเวทีเมื่อไหร่ ซึ่งที่ประชุมหารือแล้วคาดว่าจะเริ่มเข้าร่วมได้ในเดือนมีนาคมนี้

เลิกประชุมเวลา 12.30 น.

การประชุมโครงการวิจัย
“โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำงานเกษตรเชิงธุรกิจ:
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”
ครั้งที่ 10/2555

วันจันทร์ที่ 5 มีนาคม 2555 เวลา 9.30–12.30 น.
ณ ศูนย์สารสนเทศสหกรณ์ ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มก.

ผู้มาประชุม

1. รศ.จุฑาทิพย์	ภัทราวาท	ผู้อำนวยการสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์
2. ผศ.ดร.ทิพรัตน์	พงศ์ธนาพานิช	อาจารย์ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร
3. ดร.จุฬากรณ์	มาเสถียรวงศ์	สถาบันรามจิตติ
4. คุณเก็นศักดิ์	ศรีสวย	สถาบันรามจิตติ

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. นางสาวธราภรณ์	ศรีงาม	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป สว.สก.

เริ่มประชุม เวลา 9.30 น.

วาระที่ 1 เรื่องแจ้งเพื่อทราบ

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ผู้อำนวยการสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ แจ้งเรื่องเพื่อทราบว่าสืบเนื่องจากครั้งที่ผ่านๆ มา กรณีที่ ดร.ศักดิ์สิทธิ์ บุศยพลกรอาจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์ มก. ได้เข้าร่วมการประชุมและตั้งข้อสังเกตเรื่องชานาที่พึงประสงค์ของโครงการและอีกหลายอย่าง ทำให้ทีมงานโครงการฯ ได้เรียนรู้ว่าเราต้องเผชิญกับอะไรบ้าง จึงต้องย้อนกลับมาทบทวนถึงเรื่องที่ได้เคยประชุมไปแล้วเนื่องจากข้อสังเกตทั้งหมดนั้นเป็นสิ่งที่ทีมงานเคยหารือกันไปแล้วทั้งสิ้น ซึ่งเป็นสิ่งที่ได้เรียนรู้ว่าเราต้องเตรียมตัวให้มากขึ้น เนื่องจากเราทำงานเป็น Co-creation ที่มี background เป็น key area มากมาย ซึ่งหลังจากนี้สิ่งที่กังวลคือในอีก 6 เดือนข้างหน้า เราต้องมีประเด็นเนื้อหาหลักสูตร กรอบการปฏิบัติ และการเตรียมทีมงานในพื้นที่ ดังนั้นจึงต้องขออนุญาตที่จะรับผิดชอบเรื่องการจัดทำ Inception report กันนอกรอบระหว่าง 3 ท่านคือ รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท, รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล และ ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช เพื่อใช้เวทีการประชุมในการขับเคลื่อนงานต่อไป

วาระที่ 2 รับรองรายงานการประชุมครั้งที่ 9/2555

2.1 รับรองรายงานการประชุมโครงการโรงเรียนลูกชานาฯ ครั้งที่ 9/2555 เมื่อวันที่วันจันทร์ที่ 27 กุมภาพันธ์ 2555 ที่ประชุมพิจารณาแล้วมีข้อแก้ไขดังนี้

- เรื่องแจ้งเพื่อทราบข้อที่ 1 จากประโยคเดิม “จากการหารือกับ ดร.สีลาภรณ์ บัวสาย รองผู้อำนวยการ สกว. อนุญาตให้เลือกกลุ่ม...” ให้แก้ไขเป็น “**จากการหารือกับ ดร.สีลาภรณ์ บัวสาย รองผู้อำนวยการ สกว. เห็นชอบให้เลือกกลุ่ม...**”

แล้วรับรองรายงานการประชุมตามที่แก้ไข

วาระที่ 3 สรุปรายงานร่าง Inception Report

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท จะขออนัดหมายกับ รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล และ ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพาณิช คณะผู้รับผิดชอบการจัดทำ Inception report นอกเวทีการประชุม เพื่อจะใช้เวทีการประชุมขับเคลื่อนการดำเนินงานต่อไป

วาระที่ 4 เรื่องประเด็นเนื้อหาหลักสูตรเรียนรู้ กรอบการเรียนรู้ และเครื่องมือการวัด (Pre-test, Post-test)

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ขอรื้อในเบื้องต้นว่าแต่ละเรื่องนั้นควรจะมอบให้เจ้าภาพออกแบบมานำเสนอเพื่อ Co-creative โดยบรรจุไว้ในการประชุมแต่ละครั้ง

จากนั้นได้ให้ข้อมูลที่คาดว่าจะจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เข้าร่วมประชุมและการดำเนินโครงการฯ เนื่องจากในครั้งนี้มีข้อมูลจากการประชุมคณะรัฐมนตรีที่ดูแลงานด้านสหกรณ์ในอาเซียน มีผู้แทนท่านหนึ่งจาก FAO สรุปข้อมูลไว้ว่า ในพื้นที่ Asia Pacific นี้ 80% ของเกษตรกรเป็นเกษตรกรขนาดเล็ก ซึ่งมีเนื้อที่ถือครองเฉลี่ยประมาณ 2 ไร่/ครอบครัว ในขณะที่ค่าเฉลี่ยของโลกอยู่ที่ประมาณ 10 ไร่/ครอบครัว ฉะนั้นจึงเห็นว่าเป็นค่าเฉลี่ยของกลุ่มเกษตรกรที่ค่อนข้างอ่อนแอ และสถานการณ์ยิ่งเลวร้ายเมื่อได้รับผลกระทบจากการใช้นโยบายเปิดเขตการค้าเสรี ซึ่งสอดคล้องกับที่สถาบันฯ เคยได้สรุปไว้ว่ายังมีขยายตัวของ hypermarket ยิ่งทำให้เกษตรกรกลุ่มเล็กได้รับผลกระทบมากขึ้น นอกจากนี้ผู้แทนยังได้มีการสรุปอีกว่าจากการที่มีความร่วมมือระหว่าง ILO และ ICA จึงเห็นว่าไม่มีทางใดที่จะดีไปกว่าการส่งเสริมการรวมตัวให้กลุ่มเกษตรกรเป็นกลุ่ม Self help organization เพื่อแก้ปัญหาความยากจนให้แก่เกษตรกรรายย่อยได้ โดย FAO กำลังพยายามหาภาคีหลักเพื่อสร้างแคมเปญเป็น “Agri. Co-operative Feed the World”

ทั้งนี้ รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท เห็นว่าข้อมูลเหล่านี้มีประโยชน์จึงได้นำมาฝากให้ที่ประชุมได้รับทราบร่วมกัน และอาจนำไปใช้ประโยชน์ใน Progress report ต่อไป แล้วจึงนำเข้าสู่ประเด็นเนื้อหาสาระการเรียนรู้ที่จากเดิมได้ตกลงกันไว้ว่าจะให้ครอบคลุมทั้ง 3 มิติ โดยจะให้สัดส่วนเรื่องความรู้ด้านการผลิตน้อยกว่าชุดความรู้เรื่องทัศนคติและกระบวนการทัศน โดยขอให้ ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพาณิช กล่าวโดยสรุปให้แก่ ดร.จุฬากรณ์ มาเสถียรวงศ์ ได้รับทราบในเบื้องต้น

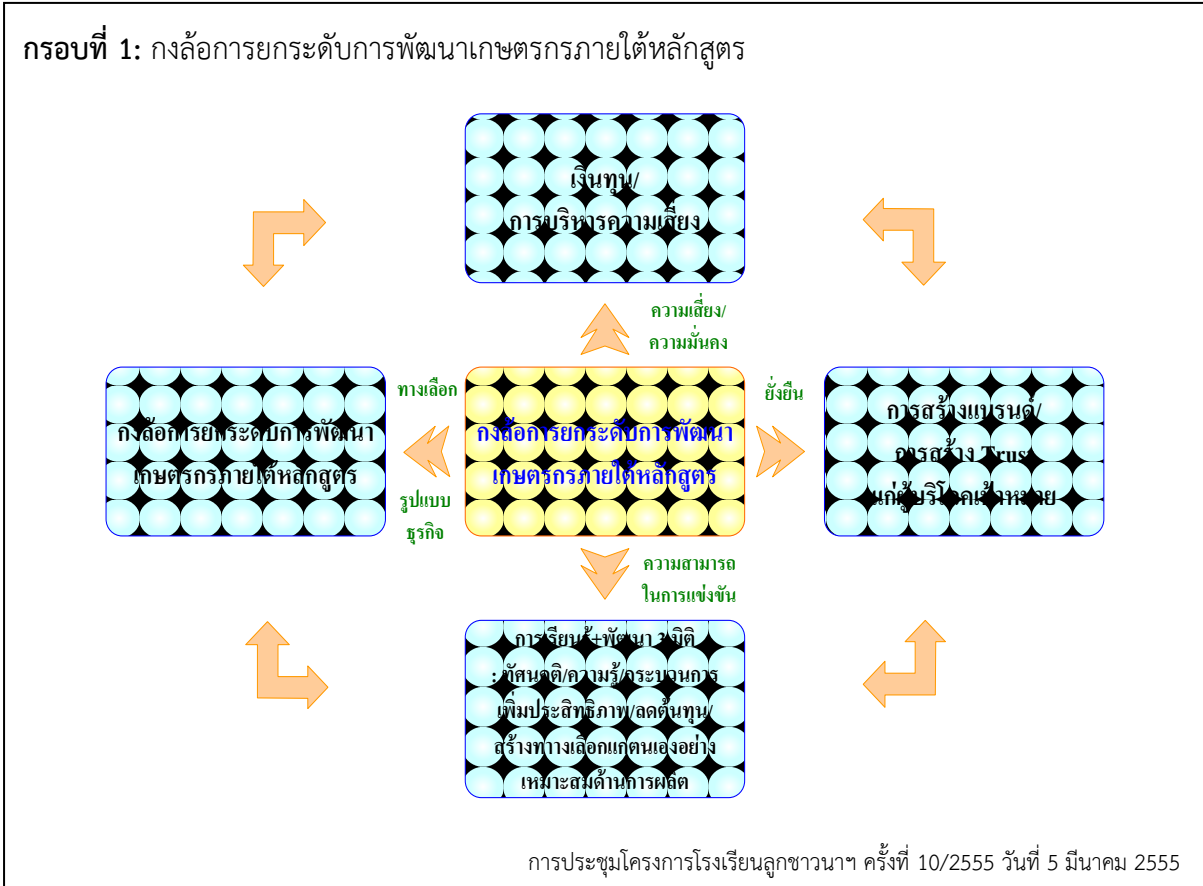
ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพาณิช กล่าวโดยสรุปว่าจากข้อมูลการศึกษาของคุณเกินศักดิ์ ศรีสวย ที่เคยให้ข้อมูลว่าในอดีตที่ผ่านมาจะเป็นการให้การศึกษาแบบเน้นเรื่องชุดความรู้ แต่ไม่เน้นเรื่องทัศนคติและกระบวนการทัศน แต่หลักสูตรของโครงการนี้พบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นมาจากด้านความคิดและทัศนคติมากกว่า หลักสูตรนี้จึงจะให้ชุดความรู้ที่เน้นเรื่องทัศนคติ มีความรักศักดิ์ศรีในการเป็นชาวนา และเพิ่มองค์ความรู้เรื่องกระบวนการทัศนมากกว่าเรื่องความรู้ด้านการผลิต

คุณเกินศักดิ์ ศรีสวย แสดงความคิดเห็นว่า จากภาพร่างเนื้อหาสาระที่ควรจะมีในทั้ง 3 มิติที่ รศ.จุฑาทิพย์ ได้นำเสนอในการประชุมครั้งที่ผ่านมา คิดว่าควรจะรวมกันเป็นชุดวิชามากกว่าแยกเป็นเรื่องย่อยๆ

ดร.จุฬากรณ์ มาเสถียรวงศ์ แสดงความคิดเห็นว่าจากภาพที่คุณเกินศักดิ์กล่าวถึงนั้น เมื่อเห็นแล้วจะรู้สึกแย้งกับที่กล่าวมาว่าจะเน้นเรื่องทัศนคติและกระบวนการทัศนมากกว่าเรื่องความรู้ด้านการผลิต เพราะเมื่อดูรูปนี้แล้วจะเข้าใจว่าให้ความสำคัญในทุกเรื่องเท่าๆ กัน ดังนั้นหากเป็นไปได้อาจทำเป็นเหมือนกราฟพัฒนาการว่าในพื้นที่ฐานจะเน้นเรื่องทัศนคติ และตอนปลายจะมีเรื่ององค์ความรู้การผลิตซึ่งอาจเรียนรู้จากใน

โรงเรียนหรือมหาวิทยาลัยได้ จึงน่าจะมีภาพที่แสดงให้เห็นว่าเริ่มต้นหลักสูตรนี้จะเน้นเรื่องทัศนคติก่อนในเบื้องต้น

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท กล่าวว่าสมมติฐานที่ทุกคนกล่าวมาทั้งหมดตรงกัน ซึ่งจากการอภิปรายในการประชุมที่ผ่านมา มา เราพูดถึงวงจรชีวิตกับการประกอบอาชีพ ซึ่งวงล้อของการประกอบอาชีพของเกษตรกรนั้นแม้ว่าจะช่วยเสริมให้ทุกด้านดีแล้ว แต่เมื่อต้องไปถึงโซุ่ปทานแล้วเกษตรกรจะเป็นอย่างไร จึงเป็นที่มาของรูปในกรอบที่ 1 วงล้อการยกระดับการพัฒนาที่เกษตรกรต้องผ่านในหลายๆ ส่วน ทั้งต้องมีความสามารถในการแข่งขัน ต้องเผชิญทางเลือกในการเข้าถึงตลาดโซุ่ปทาน และที่สำคัญคือเรื่องเงินทุน ความเสี่ยง/ความมั่นคง และท้ายที่สุดคือเรื่องความยั่งยืน ที่คิดว่าต้องมีการสร้างแบรนด์ และสร้าง Trust แก่ผู้บริโภค ดังนั้นจึงขอเสนอภาพนี้ว่าหลักสูตรของเราจะเกี่ยวข้องแค่ไหน/อย่างไร เนื้อหาหลักสูตรจะเกี่ยวกับอะไรบ้าง โดยพิจารณาว่าเกษตรกรต้องตัดสินใจเรื่องอะไรบ้าง และขอเรียกรูปนี้ว่า “วงล้อการยกระดับการพัฒนาเกษตรกร” พร้อมเปิดเวทีให้ผู้ร่วมเวทีได้อภิปรายแสดงความคิดเห็น

คุณเก็นศักดิ์ ศรีสวย แสดงความคิดเห็นว่าเราน่าจะทำได้เพียงเรื่องเงินทุนและการเรียนรู้ ส่วนเรื่องการสร้างแบรนด์นั้นไม่แน่ใจว่าจะทำได้หรือไม่ แต่ถ้าเปลี่ยนเป็นการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่าย อาจมีความเป็นไปได้

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท อธิบายว่าภาพนี้มองจากชีวิตจริงที่ชาวนาต้องเผชิญ เช่นแต่เดิมหลักสูตรของกรมส่งเสริมมักเป็นแบบให้เกษตรกรวิ่งผ่านน้ำ แต่เราจะต้องยกระดับความรู้ให้แก่เกษตรกรโดยเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่จะให้แก่เกษตรกรเพื่อรับมือกับการเปิดเสรีทางการค้า

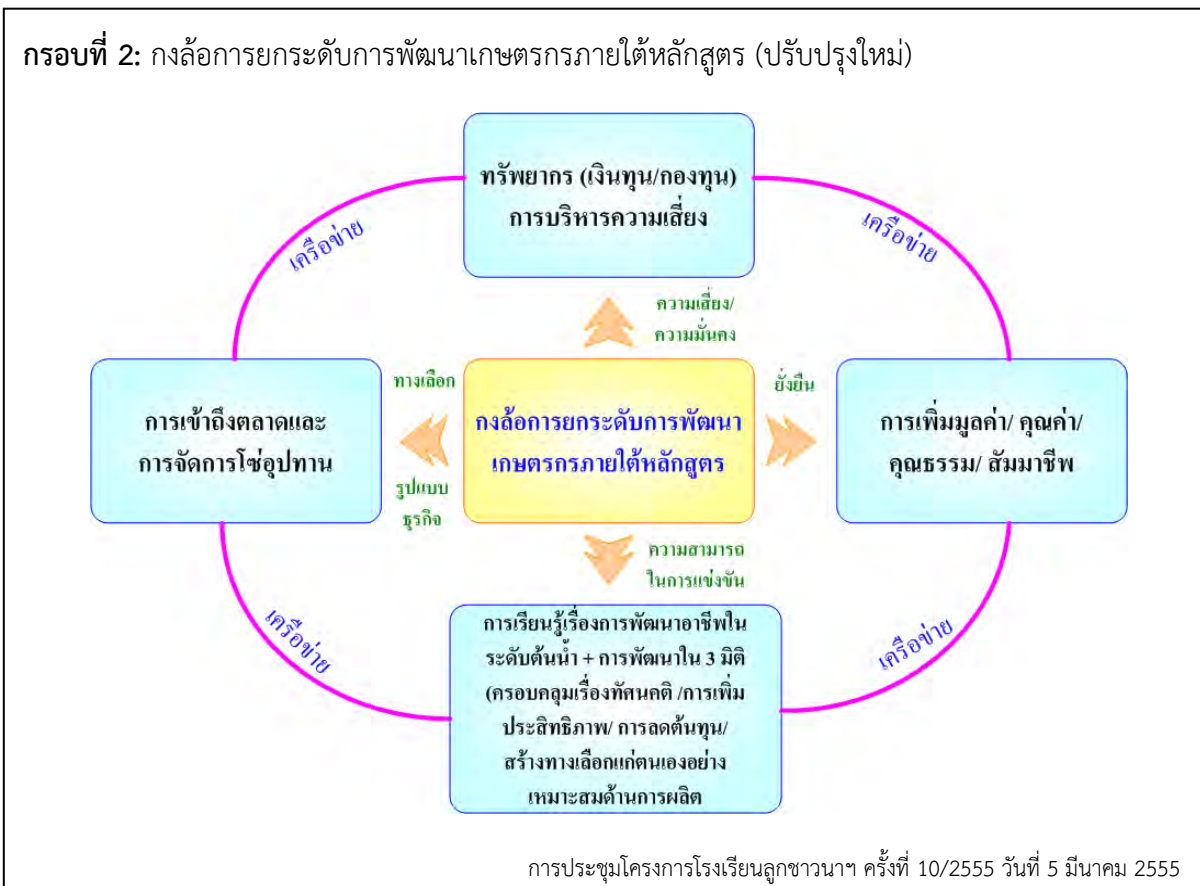
ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช เสนอให้ปรับภาพเป็นเส้นวงกลมเชื่อมกันระหว่างกล่องทั้ง 4 กล่อง โดยให้เชื่อมกันด้วยกระบวนการเครือข่าย เพราะเห็นว่าในทุกขั้นตอน เช่น เงินทุน การสร้างแบรนด์ หรือ Trust ทุกขั้นตอนต้องมีคำว่าเครือข่ายเข้าไปเกี่ยวข้อง ซึ่งหากเกษตรกรสามารถสร้างเครือข่ายจะมีความแข็งแรงด้วยตัวเองได้เมื่อเราถอนตัวออกมาแล้ว

ดร.จุฬารักษ์ มาเสถียรวงศ์ แสดงความเห็นวาระยะแรกเหมือนเราจะสร้างให้มีการฟอร์มตัวของกลุ่มก่อนแล้วให้ธรรมชาติพาไป จะมีการคัดกรองด้วยธรรมชาติให้ขยายตัวต่อไปได้

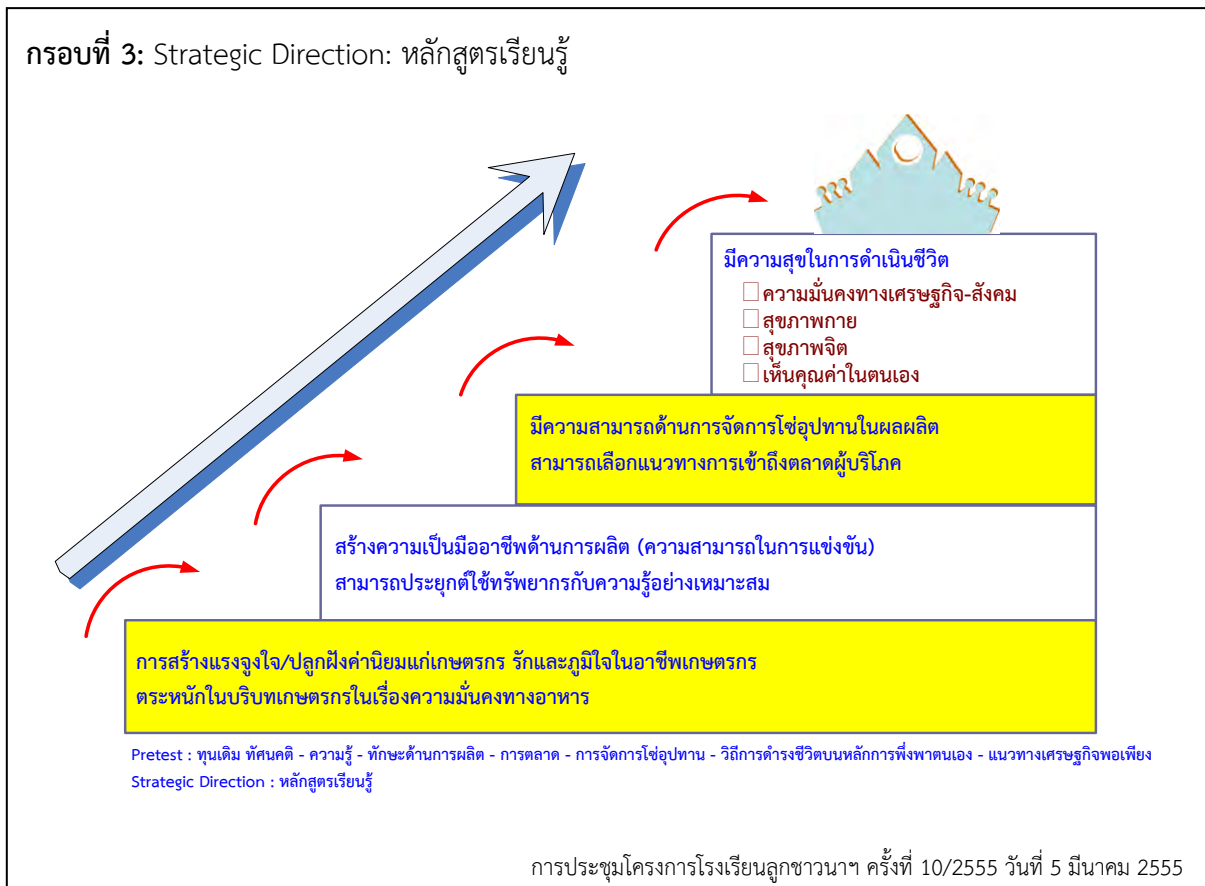
รศ.จุฬาทิพย์ ภัทราวาท กล่าวถึงกรณี ICA มีนโยบายว่าต่อไปนี้รัฐบาลทุกประเทศควรให้ความสำคัญกับการรวมตัวจัดตั้ง one stop shop ในระดับชุมชน แต่ต้องนึกถึงจำนวนสมาชิกให้ไม่น้อยกว่าหนึ่งพันคน ซึ่งกลายเป็นว่าจะเป็นการสร้างระบบปิดที่จะมีการเชื่อมต่อกันเอง

ดร.จุฬารักษ์ มาเสถียรวงศ์ กล่าวว่าเป็นเพราะ ICA มองแบบ Area base ที่แต่ละพื้นที่จะเกิดการ share กันได้ก็ทำไป แต่ถ้าไม่ได้ก็ไม่ต้อง แต่กลุ่มเหล่านั้นจะสามารถอยู่ด้วยตัวเองได้ และเสนอว่าจากรูปนี้ที่กล่าวถึง ตัวที่น่าสนใจคือกล่องบนสุดน่าจะใช้คำว่า “ทรัพย์สิน” ซึ่งรวมถึงเงินทุนและกองทุนต่างๆ พร้อมกับมีการบริหารความเสี่ยง ส่วนกล่องล่างสุดคือกล่องพื้นฐานเหมือนเป็นสารอาหารแรกซึ่งเป็นความรู้พื้นฐานที่จะต้องติดไปกับอีก 3 กล่องอยู่เสมอ

ซึ่งที่ประชุมสรุปปรับเปลี่ยนรูปในเบื้องต้นให้เป็นดังรูปในกรอบที่ 2

จากนั้น **รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท** ได้นำเสนอภาพในกรอบที่ 3 Strategic Direction: หลักสูตรเรียนรู้ จากการหารือว่าก่อนทำงานเราต้องมีการทดสอบหาทุนเดิมก่อนหรือไม่ จึงต้องมีการทำ Pre-test ก่อน เมื่อมาถึงงานชิ้นแรกจะเป็นการดำเนินงานซึ่งจะเหมือนที่เราเคยสรุปไว้ว่าจะไม่มีการบังคับกระบวนการ โดยทั้ง 5 ทีมต้องสร้างแรงจูงใจเอง เพื่อปลูกฝังค่านิยมต่างๆ ให้เกิดความรักและภาคภูมิใจในอาชีพ เพื่อมา hit to the point ดังนั้นจึงมีคำถามว่าจะใช้อะไรในการสร้างแรงจูงใจนี้

ดร.จุฬารักษ์ มาเสถียรวงศ์ แสดงความเห็นสำหรับกระบวนการนั้นจะเป็นรูปแบบอะไรก็ได้ แต่ตัวกระบวนการอาจจะแทรกเงื่อนไขบางอย่างเข้าไป เช่น ต้องทำให้เห็นบริบทโลกและความมั่นคงทางอาหารที่โลกกำลังต้องเผชิญปัญหา หรืออาจพาให้เห็นว่าคนที่ยากไร้จริงๆ นั้นรุนแรงแค่ไหน เป็นต้น ซึ่งเหล่านี้เป็นเงื่อนไขที่เราตั้งไว้โดยจะมีกระบวนการทำอย่างไรก็ได้

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท สำหรับบันไดขั้นที่สองคือการสร้างความเป็นมืออาชีพ โดยให้มีความสามารถในการแข่งขัน เช่นในการประชุมที่ผ่านมามีคำถามว่าจะสร้างชานาให้เป็น entrepreneur หรือไม่ ซึ่งยังไม่มีคำตอบ แต่เราจะสร้างให้ชานามีความสามารถในการแข่งขัน ต่อจากนั้นเป็นบันไดขั้นที่สามคือมีความสามารถในการจัดการโซ่อุปทาน และบันไดขั้นสุดท้ายคือมีความสุขในการดำเนินชีวิตทั้งด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ-สังคม ด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ ดังนั้นในเนื้อหาหลักสูตรต้องทำให้เกษตรกรเห็นว่าถึงแม้อาชีพชานาจะไม่ร่ำรวยแต่มีความภูมิใจในตัวเองและสังคมยอมรับใช้หรือไม่

คุณเก็นศักดิ์ ศรีสวาย ถามว่าจะวัดอย่างไรให้เกษตรกรเห็นคุณค่าในตัวเอง

รศ.จุฬาทิพย์ ภัทราวาท เราจะวัดทัศนคติโดยใช้การวัดลิเคิร์ตสเกล (Likert scale) ก่อนและหลังการเรียนรู้

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช แนะนำว่าวิธีการวัดลิเคิร์ตนั้นจะได้เพียงตัวเลข แต่สำหรับตนเองนั้นจากประสบการณ์การสอนในห้องเรียนจะใช้วิธีให้ผู้เรียนทำ Attitude test ก่อนเริ่มเรียน โดยบรรทัดสุดท้ายจะให้นิสิตเขียนสโลแกนประจำใจ 1 ข้อ ซึ่งเหล่านี้จะเป็นอีกวิธีหนึ่งในการวัดทัศนคติที่เป็นเชิงคุณภาพ

ดร.จุฬารักษ์ มาเสถียรวงศ์ เห็นด้วยกับอาจารย์ทิพรัตน์ว่าเราอาจให้ทำตั้งแต่ Pretest โดยถามว่าความรู้สึกต่ออาชีพชิวานาคืออะไร แล้วระหว่างกระบวนการกลางทางและปลายทางจึงวัดอีกครั้ง จะสามารถนำมาวัดวิธีคิดและการเปลี่ยนแปลงในเชิงคุณภาพได้เช่นกัน

รศ.จุฬาทิพย์ ภัทราวาท กล่าวว่าเรื่องเหล่านี้ต้องให้นักการศึกษาช่วยคิดว่าจะทำอย่างไร ซึ่งจากการตกผลึกความคิดจากการประชุมครั้งที่ผ่านมามีปัญหาว่าเราคงไม่สามารถให้ทำนาได้จริงในระยะเวลา 7 เดือน เนื่องจากบางพื้นที่ไม่ตรงกับช่วงฤดูกาลทำนา เช่น พื้นที่ทุ่งกุลารุ้ง แต่ทั้งนี้เราจะมีแปลงทดลองเป็นตัวอย่างแล้วจะมีการไขว้กันศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนกันได้ในแต่ละพื้นที่ อีกทั้งเรื่องตัวบุคคลที่จะเข้าร่วมการทดลองหลักสูตรนั้นจะเลือกคนที่มีเคยผ่านการทำนามาแล้ว โดยจะเลือกคนที่มีทุนเดิมอยู่บ้าง และจะไม่กำหนดเรื่องอายุแต่ต้องไม่อายุมากจนเกินไป

ดร.จุฬารักษ์ มาเสถียรวงศ์ สรุปว่าควรใช้คำว่า “ผู้ที่มีแววจะเป็นเกษตรกรรุ่นใหม่” เพื่อให้ช่วยตกผลึกง่ายขึ้น นอกจากนี้มีข้อเสนอว่าในการนำเสนอ Inception report เราควรแสดงให้เห็นด้วยว่า 5 พื้นที่ที่เลือกมานั้นเพราะอะไร โดยเป็นการตรวจสอบคร่าวๆ ด้วยว่าแต่ละพื้นที่มีต้นทุนอย่างไรบ้าง ซึ่งในเบื้องต้นคิดว่าควรจะมีคำอธิบายว่าเลือกแต่ละพื้นที่เพราะอะไร

รศ.จุฬาทิพย์ ภัทราวาท อธิบายว่านโยบายในการเลือกพื้นที่นั้นคือ 1) มีคนในพื้นที่ที่ทำงานร่วมกันได้ และพร้อมทำงานตลอดเวลา โดยต้องเลือกพื้นที่ที่เราบริหารจัดการได้ 2) เป็นพื้นที่เครือข่ายที่เป็นทุนเดิมของ สกว. รามจิตติ และ สก.สว. และ 3) มีความหลากหลายโดยกระจายตามภูมิภาค ทั้งภาคเหนือ กลาง ตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช สรุปว่าควรต้องสรุปเหตุผลการเลือกพื้นที่ตามลำดับดังนี้คือการเลือกพื้นที่กระจายตามภูมิภาค เพื่อเป็นตัวแทนภูมิภาคได้ จากนั้นเป็นการเลือกจังหวัดที่พอจะไปถึงพื้นที่ทำงานได้ แล้วนำสู่การมีเครือข่ายทุนเดิมในการบริหารจัดการในพื้นที่ได้

ดร.จุฬารักษ์ มาเสถียรวงศ์ แนะนำว่าอาจต้องเพิ่มบริบทว่าทำไมต้องเลือกพื้นที่นั้นในเบื้องต้น เพื่อให้รู้ว่าแต่ละพื้นที่มีลักษณะข้าวอย่างไร เช่น พื้นที่จังหวัดสิงห์บุรีเป็นลุ่มน้ำภาคกลาง มีลักษณะข้าวเป็นอย่างไร เป็นต้น

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช คาดว่าเหล่านี้จะอยู่ในรายงานความก้าวหน้าว่าแต่ละพื้นที่มีลักษณะอย่างไรโดยละเอียด

รศ.จุฬาทิพย์ ภัทราวาท ในวันนี้เราต้องฝากให้ผู้รับผิดชอบแต่ละคนลงพื้นที่เพื่อหาคนทำงานในพื้นที่ และเพื่อเข้ามานำเสนอรายละเอียดการทำงานในช่วงเดือนมิถุนายนถึงเดือนกรกฎาคม

ดร.จุฬาภรณ์ มาเสถียรวงศ์ แนะนำว่าอาจเพิ่มรายละเอียดการเลือกพื้นที่ลงไปในภาพโครงสร้างการบริหารงานโครงการฯ ในวันนำเสนอ Inception report ด้วยเลยก็ได้ เช่น เลือกเพราะมีความพร้อมในการทำงาน หรือมีเครือข่ายทุนเดิม หรือมีคนเชื่อมต่อการทำงาน หรือความหลากหลายกระจายพื้นที่ และเมื่อลงถึงพื้นที่ อาจนำด้วยว่าแต่ละพื้นที่ที่มีความน่าสนใจอย่างไร มีข่าวเป็นแบบไหนในเบื้องต้น ซึ่งจะเป็นการสำรวจคร่าวๆ ในเบื้องต้น แต่จะทำอย่างละเอียดในช่วงการนำเสนอความก้าวหน้า เพื่อให้คณะกรรมการกลั่นกรองที่ไม่เคยทราบความเป็นมาได้รับทราบเหตุไฉนจึงเลือกพื้นที่ทั้ง 5 พื้นที่เหล่านี้

รศ.จุฬาทิพย์ ภัทราวาท ดั่งนั้นต้องขอมอบหมายให้คุณเก็นศักดิ์ ศรีสวย และคุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค จัดเตรียมข้อมูลลักษณะเด่นของแต่ละพื้นที่มาให้แก่ ผศ.ดร.ทิพรรัตน์ เพื่อจัดเตรียมลงใน Inception report ด้วย

จากนั้นกลับสู่วาระที่ 4 สำหรับประเด็นเรื่องเนื้อหาสาระนั้น รศ.จุฬาทิพย์ จะรับผิดชอบจัดเตรียมประเด็นเนื้อหาสาระเหล่านี้มาให้แก่ที่ประชุม สำหรับเรื่องกรอบการเรียนรู้ นั้น หลักสูตรการเรียนรู้จะมีเป็น 1 เล่ม ซึ่งจะผูกโยงกันหมด เช่น จะกล่าวถึงทฤษฎี 1 เรื่อง แต่ละเรื่องจะมี 1 หน้าที่จะให้เกษตรกรมองทะลุ เช่น ว่าด้วยหลักสูตรการลดต้นทุน อาจให้ตัวอย่างวิเคราะห์การลดต้นทุนการผลิต โดยจะให้หลักการเชื่อมโยงบริษัท โดยยกตัวอย่างให้ที่ประชุมร่วมวิเคราะห์ว่าจะใช้เรียกองค์ความรู้ที่จะให้ใหม่อะไร

ดร.จุฬาภรณ์ มาเสถียรวงศ์ กล่าวว่าจะส่งหนังสือเรื่อง “ระบบคิด” ของ อ.สุธีระ ซึ่งเป็นการกล่าวถึงระบบคิด (System Thinking) ที่โยงใยกัน ให้สถาบันฯ เพื่อใช้ประกอบการดำเนินงานนี้ ทั้งนี้ในการนำเสนอรายงานควรให้มีตัวอย่างเทียบเคียง โดยขอรับเป็นการบ้านเรื่องการตรวจสอบหลักคิดอีกครั้งว่าตรงกับการทำงานของเราหรือไม่ และมีอันไหนที่ตรงกับของโครงการนี้บ้าง

รศ.จุฬาทิพย์ ภัทราวาท กล่าวว่า System thinking ของแต่ละแห่งไม่เหมือนกันจึงขอฝากให้ที่ประชุมช่วยกันคิดว่าเราจะใช้อันไหน

ดร.จุฬาภรณ์ มาเสถียรวงศ์ ในเรื่อง System thinking นั้น คิดว่าเวลาเราเสนอแนวคิดจะใช้เทียบเคียงเพื่อเป็นการตรวจสอบเท่านั้น แต่จะใช้หรือไม่ขึ้นอยู่กับการลงพื้นที่ ทั้งนี้ระบบ System thinking เป็นเพียงไอเดียโดยไม่มีรูปแบบกำหนด ซึ่งใน 5 พื้นที่อาจมีเป็น 5 รูปแบบก็ได้

คุณเก็นศักดิ์ ศรีสวย เล่าเสริมว่าจากการลงพื้นที่ได้เล่าเรื่องหลักสูตรของโครงการนี้ให้แก่กลุ่มเกษตรกรฟัง แล้วจึงเกิดคำถามว่าใครจะเป็นกลุ่มหลักในการใช้สาระเนื้อหาที่เราจะทำขึ้นนี้ จะเป็นกลุ่มที่จ้างทำ หรือกลุ่มเกษตรกรทางเลือก หรือกลุ่มที่จะทำอาชีพเสริม โดยตนเองตอบไปว่าให้ใครก็ได้ที่จะนำหลักสูตรนี้ไปใช้เพื่อช่วยให้ชีวิตคุณดีขึ้นได้

รศ.จุฬาทิพย์ ภัทราวาท ตอบว่าเมื่อฟังคำถามแล้วคิดถึงคำว่า “Anybody” คือใครก็ได้ที่จะนำไปใช้ โดยอธิบายด้วยภาพในกรอบที่ 1 ยกตัวอย่างเช่น กลุ่ม ส.ป.ก. ต้องการทำเรื่องที่ advance ก็สามารถนำกล่องบนสุดไปใช้ได้ หรือกลุ่มเริ่มต้น เช่นจากหน่วยงาน อ.บ.ต. ก็สามารถนำกล่องล่างสุดไปให้เป็นความรู้พื้นฐานไปใช้ก่อนก็ได้ หรือต้องการทั้งหมดก็นำไปใช้เป็นหลักสูตรหนึ่งได้ ซึ่งหลักสูตรของเราจะเป็นลักษณะดังที่กล่าวไปนี้คือใครจะเข้ามาหยิบส่วนไหนไปใช้ก็ได้

ผศ.ดร.ทิพรรัตน์ พงศ์ธนาพานิช กล่าวเสริมว่าจากการประชุมทั้ง 9 ครั้งที่ผ่านมา ทีมงานได้สรุปลักษณะหลักสูตรไว้ดังที่ รศ.จุฬาทิพย์ กล่าวคือหลักสูตรจะเป็นแนวที่มีความยืดหยุ่น เป็น Dynamics

ดร.จุฬารัตน์ มาเสถียรวงศ์ ตามรูปในกรอบที่ 1 นี้ เห็นว่าความรู้พื้นฐาน (Basic) คือกล่องล่างสุด แต่หากใครมีพื้นฐานแล้วก็สามารถนำเอากล่องอื่นๆ ไปใช้ได้ตามวัตถุประสงค์ หรืออยากได้ทั้งชุดก็คือทั้งวงของรูปในกรอบที่ 1 นี้

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท สรุปว่าถ้าเรื่อง Content ได้แล้ว จะขอปรึกษาเรื่องกรอบการจัดการเรียนรู้ นั่นคือ 5 ทีมจะลงพื้นที่ 7 เดือน จะใช้คำว่ากรอบการเรียนรู้ได้หรือไม่

คุณเกนศักดิ์ ศรีสวย เสนอให้ใช้คำว่า “แผนการจัดการการเรียนรู้” แทนกรอบการเรียนรู้ โดยกรอบการเรียนรู้จะนำไปสู่แผนฯ ซึ่งแต่ละพื้นที่จะนำไปออกแบบ

ทั้งนี้ **รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท** จะทำตัวอย่างให้ในเบื้องต้น โดยทำเป็นตัวอย่างกรอบการเรียนรู้ เช่น ในระยะเวลา 7 เดือน สัปดาห์แรกจะทำเรื่องอะไร สื่อคืออะไร จะมีสื่ออะไรให้บ้าง มีแบบวัดผลให้ เป็นต้น ทั้งนี้ต้องขอรูปแบบการเขียนจากนักการศึกษา (คุณเกนศักดิ์ ศรีสวย) เพื่อเป็นแนวทางในการเขียนที่ถูกต้องเหมาะสมด้วย

คุณเกนศักดิ์ ศรีสวย คิดว่ากรอบการเรียนรู้นี้จะเทียบเคียงกับภาพขั้นบันไดในภาพกรอบที่ 3 ซึ่งเริ่มจากค่านิยม และพัฒนาตามขั้นบันไดไปเรื่อยๆ ซึ่งเหล่านี้จะเรียกว่า Course Syllabus

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ขอปรึกษาเรื่องเครื่องมือวัด Pre-test และ Post-test ควรจะมอบให้ใครเป็นผู้รับผิดชอบออกแบบมานำเสนอ โดยจะขอมอบให้ รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล เป็นผู้ออกแบบในเบื้องต้น ทั้งนี้ต้องการผู้ร่วมออกแบบมานำเสนอเพื่อใช้ในการเปรียบเทียบและปรับปรุงให้เหมาะสมด้วย

คุณเกนศักดิ์ ศรีสวย เสนอว่าจะติดต่อให้คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค ที่คาดว่าจะมีแบบทดสอบเหล่านี้อยู่แล้ว นำมาให้ที่ประชุมร่วมกันพิจารณาและปรับปรุง

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ขออาสาร่วมทำการออกแบบมานำเสนอด้วย

วาระที่ 5 การวางแผนการดำเนินงานใน 6 เดือนต่อไป

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท หารือที่ประชุมสำหรับการวางแผนการดำเนินการวิจัยในระยะ 6 เดือนต่อไป ซึ่งต้องมีรายละเอียดไว้ใน Inception report ด้วยนั้น โดยประเด็นสาระการเรียนรู้จะมี Output คือ เอกสารความรู้ และรายละเอียดการให้การเรียนรู้ ที่สืบเนื่องจากการประชุมครั้งที่ผ่านมามีได้หารือกันไว้ว่า ควรให้หัวหน้าทีมในแต่ละพื้นที่มีส่วนร่วมในการออกแบบให้เหมาะสมกับสภาพภูมิทัศน์ในพื้นที่ด้วย ดังนั้นจึงขอหารือในที่ประชุมว่าจะมอบหมายให้เริ่มเตรียมข้อมูลได้หลังจากผ่านการนำเสนอรายงานขั้นต้นต่อคณะกรรมการกลั่นกรอง (Steering Committee) ในวันที่ 29 มี.ค. 2555

จากนั้นที่ประชุมร่วมหารือการเตรียมทีม Coaching ที่คาดว่าจะประกอบด้วยหัวหน้าทีมแต่ละพื้นที่รวม 5 คน และหัวหน้าร่วมที่อยู่ในพื้นที่ของแต่ละแห่งอีก 5 คน รวมเป็น 10 คน โดยจะจัดการประชุม Training for trainer เป็นเวลา 3 วัน และสรุปแผนการทำงาน 6 เดือนดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แผนการทำงาน 6 เดือน

แผนการทำงาน	ระยะเวลา 6 เดือน ปี 2555						Progress report
	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	
1. ร่างเอกสารหลักสูตรกราฟท์ 1	→						1. (ร่าง) เอกสารหลักสูตร
2. คู่มือการเรียนรู้		→					2. คู่มือการจัดการเรียนรู้
3. Pre-test/ Post-test					→		3. เครื่องมือประเมิน Pre-test/ Post-test
4. Training for trainer						→	4. Training for trainer
5. กระบวนการสร้าง Coaching				→			5. กระบวนการสร้าง Coaching

วาระที่ 6 ทारीเรื่อง Project Proposal ของพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย

ดร.จุฬารักษ์ มาเสถียรวงศ์ แนะนำให้ทำ Platform เป็นตัวอย่างคร่าวๆ ให้แก่ทั้ง 5 พื้นที่ เพื่อเป็นตัวอย่างรูปแบบให้แต่ละพื้นที่เขียนโครงการมาเสนอ

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทรราชท ขอฝากคุณเก็นศักดิ์ ศรีสวาย ช่วยทำ Platform มาเป็นตัวอย่าง ให้แก่ทุกพื้นที่ด้วย

วาระที่ 7 เรื่องอื่นๆ

1. วันจันทร์ที่ 12 มีนาคม 2555 งดการประชุมเวทีโครงการโรงเรียนลูกชานาฯ
2. วันจันทร์ที่ 19 มีนาคม 2555 คุณเก็นศักดิ์ ศรีสวาย ของดเข้าร่วมการประชุมเนื่องจากติดภารกิจที่ สกว.
3. วันจันทร์ที่ 26 มีนาคม 2555 ขอเชิญ ดร.อมรวิรัช นาครทรรพ ที่ห้องประชุม 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มก. เพื่อร่วมรับฟังการนำเสนอร่าง Inception report ให้พิจารณาในเบื้องต้นก่อนการนำเสนอแก่คณะกรรมการกลั่นกรองในวันพฤหัสบดีที่ 29 มี.ค. 2555
4. คุณเก็นศักดิ์ ศรีสวาย เสนอให้เปลี่ยนคำว่า “ทาสในแปลงนา” ในรูป Dimension 3 มิติ ในแกนทัศนคติ เป็นคำว่า **“ลูกจ้างในแปลงนา”** แทนเพื่อความเหมาะสม
5. ดร.จุฬารักษ์ มาเสถียรวงศ์ เสนอให้ตรวจเอกสารเกี่ยวกับสถานการณ์โลกเรื่องชานาไทยที่มีพื้นที่ 2 ไร่ เมื่อเทียบกับเกษตรกรทั่วโลกมีพื้นที่เฉลี่ย 10 ไร่ เห็นว่าควรนำกระแสเรื่องเหล่านี้มาเสนอเพื่อแสดงให้เห็นว่างานโครงการนี้ตอบโจทย์ได้หลายเรื่อง และเห็นจุดยืนว่าเหตุใดเราจึงต้องเน้นเรื่องทัศนคติและเรื่องต่างๆ เหล่านี้ และได้นำเสนอคำว่า **“Farmer learning”** ซึ่งเป็นการเรียนรู้ของลูกชานาโดยเฉพาะ โดยเริ่มได้ยีนคำนี้จากการแข่งขันโอลิมปิกวิชาการครั้งล่าสุดที่มีการเพิ่มการแข่งขัน “โอลิมปิกเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” ที่เป็นการนำทักษะชีวิตมาเป็นตัวตั้ง ซึ่งประเทศไนจีเรียที่ได้รับรางวัลชนะเลิศอันดับที่ 1 ใช้คำว่า “Farmer Learning” เข้าแข่งขัน ทั้งนี้จะขอรับไปหาข้อมูลเพิ่มเติมว่าที่ใดมีการดำเนินงานนี้บ้าง คาดว่าจะสามารถนำมาใช้ตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการของเราได้
6. คุณเก็นศักดิ์ ศรีสวาย แนะนำให้เพิ่มคำว่า **“การจัดการ”** ลงไปได้รูปภูมูญแจในภาพวิถีการดำเนินชีวิตของชานา

เลิกประชุมเวลา 12.30 น.

การประชุมโครงการวิจัย
“โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ:
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”
ครั้งที่ 11/2555

วันจันทร์ที่ 26 มีนาคม 2555 เวลา 9.00–12.30 น.
ณ ศูนย์สารสนเทศสหกรณ์ ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มก.

ผู้มาประชุม

1. รศ.จุฑาทิพย์	ภัทราวาท	ผู้อำนวยการสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์
2. รศ.ดร.วินัย	พุททกุล	รองคณบดีฝ่ายบริหาร คณะเศรษฐศาสตร์ มก.
3. ผศ.ดร.ทิพรัตน์	พงศ์ธนาพานิช	อาจารย์ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร
คณะเศรษฐศาสตร์ มก.
4. ดร.อมรวิชัย	นาครทรรพ	ที่ปรึกษา สสค.
5. ดร.จุฬากรณ์	มาเสถียรวงศ์	สถาบันรามจิตติ
6. คุณเกินศักดิ์	ศรีสวย	สถาบันรามจิตติ
7. คุณสุวิทย์	ภูมิประเสริฐโชค	เจ้าหน้าที่บริหารโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่
สกว.
8. ดร.อุทุมพร	อินทจักร์	อาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มก.
9. คุณวินัย	เมฆดำ	สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.)

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. นางสาวธราภรณ์	ศรีงาม	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป สถาบันวิชาการด้าน
สหกรณ์ |
|------------------|--------|--|

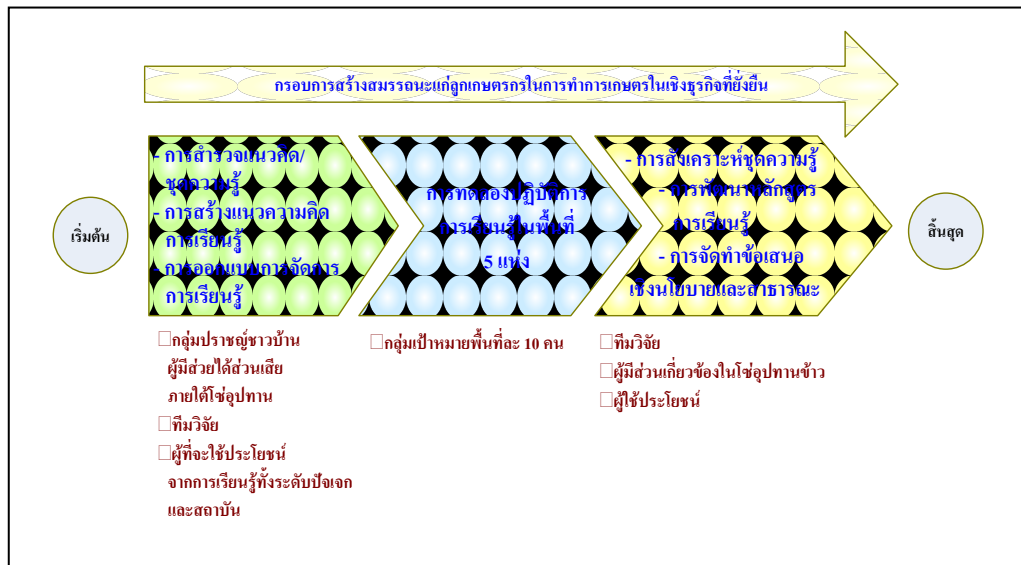
เริ่มประชุม เวลา 9.00 น.

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท กล่าวต้อนรับ ดร.อมรวิชัย นาครทรรพ ที่ปรึกษา สสค. และทีมนักวิจัยทุกท่านที่เข้าร่วมรับฟังเวทีเตรียมการนำเสนอ รายงานการศึกษาขั้นต้น (Inception report) ของโครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานา: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” พร้อมก็นำเสนอร่างรายงานและขอหารือประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

ประเด็นแรกคือขอปรึกษา ดร.อมรวิชัย นาครทรรพ เรื่องช่วงเวลาการเริ่มทำโครงการวิจัยซึ่งตามสัญญาต้องเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน แต่เนื่องจากประสบปัญหาภาวะน้ำท่วมจึงไม่สามารถเริ่มงานได้ ดังนั้นในตารางแผนงานช่วงเดือน พ.ย.-ธ.ค. 2554 จึงลงรายละเอียดไว้ว่าเป็นเรื่องของการประสานงานผู้ที่เกี่ยวข้องและใน Inception report จะเป็นการทำงานถึงช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งเป็นการสำรวจแนวคิดและชุดความรู้พร้อมกับการสร้างแนวคิดการเรียนรู้ ซึ่งได้มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนไปทั้งหมด 10 เวที

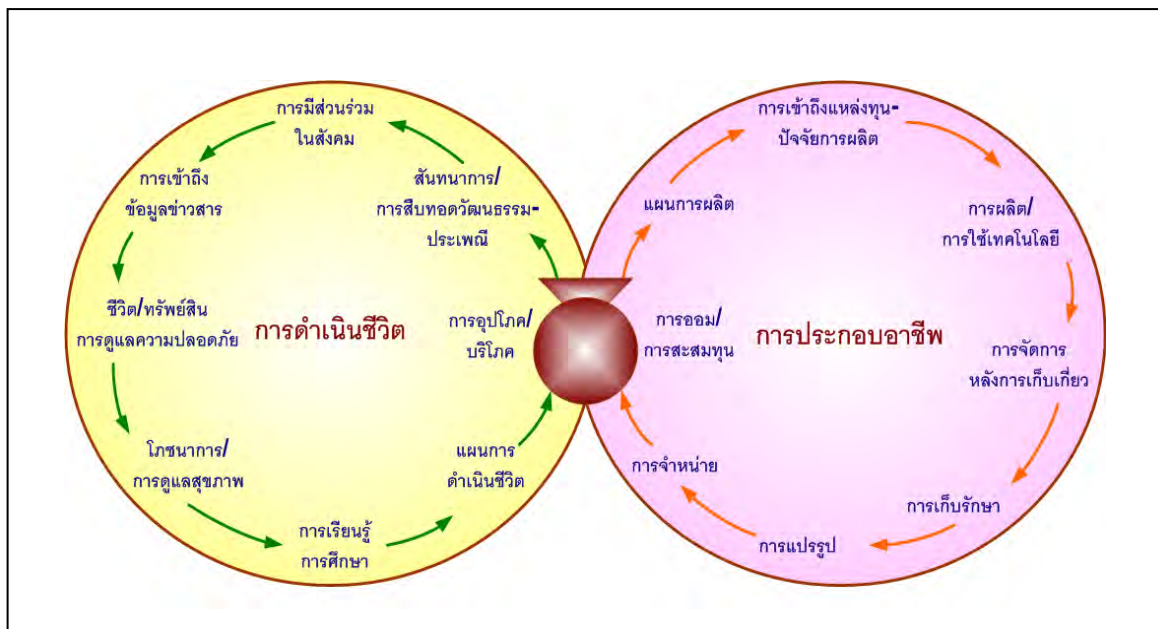
จากนั้นนำเสนอเรื่องกรอบการดำเนินงานวิจัย จากเดิมที่เคยออกแบบกรอบไว้ 4 ระยะ แต่เนื่องจากได้รับคำแนะนำจาก ดร.สีลาภรณ์ บัวสาย (ผู้ทรงคุณวุฒิ) ให้รวมเหลือเพียง 3 ระยะจึงได้ทำการปรับรูปแบบ

กรอบการดำเนินงานวิจัยเหลือ 3 ส่วน ดังรูปที่ 1 ซึ่งขณะนี้อยู่ในช่วงการดำเนินงานในรอบที่ 1 ระยะเวลา 8 เดือน เป็นการสำรวจแนวคิดชุดเรียนรู้ การสร้างแนวคิดการเรียนรู้ โดยอยู่ระหว่างดำเนินการจนถึงเดือนกันยายน จึงจะนำหลักสูตรลงพื้นที่ทดลอง

รูปที่ 1: กรอบการดำเนินงานวิจัย

สำหรับผลการดำเนินงานวิจัยใน Inception report บทที่ 3 จากกรอบแนวคิดในข้อเสนอโครงการได้กล่าวไว้ว่าจะมีการพัฒนาหลักสูตรเรียนรู้ 3 มิติ โดยในกระบวนการทำงานนั้นได้บูรณาการวิเคราะห์การประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตเป็นหลัก (รูปที่ 2)

รูปที่ 2: กรอบการวิเคราะห์กิจกรรมการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตของเกษตรกร

โดยมีการวิเคราะห์กันว่า การบูรณาการหลักสูตรการเรียนรู้อะไรและอย่างไรที่จะช่วยให้ลูกเกษตรกรที่ผ่านหลักสูตรไปแล้ว มีการปรับทัศนคติ กระบวนทัศน์ และยกระดับสมรรถนะของลูกชาวนาได้ ซึ่งจากการประชุมหารือได้เรียนรู้ว่าถ้าเราจะออกแบบเนื้อหาหลักสูตรในการประกอบอาชีพชาวนาที่มีกิจกรรมต่างๆ นั้น จะต้องเป็นหนึ่งเดียวกันกับกิจกรรมในการดำเนินชีวิตของชาวนาด้วย เช่นในเรื่องของการประกอบอาชีพ ถ้าชาวนาเริ่มจากการมีแผนการผลิต โดยมีทุนเดิมจากการออมหรือสะสมทุนอยู่บ้างแล้วเมื่อเริ่มจัดหาปัจจัยการผลิตก็จะต้องไม่ต้องกู้มาก ซึ่งจะช่วยให้ไม่ต้องถูกพันธนาการจากแหล่งเงินทุนต่างๆ และจะทำให้มีต้นทุนการผลิตที่ไม่สูงมากนัก ซึ่งในการออกแบบหลักสูตรนั้นเมื่อกล่าวถึงเรื่องปัจจัยการผลิต/การเข้าหาแหล่งทุน ก็จะมี Value chain ในช่วงกิจกรรมนี้มากมาย

ดังนั้นเนื้อหาหลักสูตรของโครงการนี้จะมองแบบ Bird eye view โดยหลักสูตรนี้จะไม่สอนเรื่องการทำสินเชื่อหรือการกู้เงิน แต่จะมีองค์ความรู้หนึ่ง Platform ที่จะช่วยให้มองทะลุได้ ซึ่งจุดนี้จะนำสู่ขั้นที่ 2 เมื่อถึงกิจกรรมการผลิตและการใช้เทคโนโลยี ก็จะไม่ใช้วิธีการสอนเรื่องต่างๆ เช่น การใช้เมล็ดพันธุ์ การใช้สารเคมี หรือการผลิตแบบอินทรีย์ก็ตาม แต่จะต้องเป็น Platform ที่เมื่อเกษตรกรเห็นแล้วสามารถมองทะลุได้ว่าตัวเองควรจะเลือกอะไรจึงจะเหมาะสมกับตัวเกษตรกรเองมากที่สุด และเมื่อไปถึงกิจกรรมการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว การเก็บรักษา การแปรรูป และการจำหน่าย ทั้งหมดนี้คือวัฏจักรในเรื่องของการประกอบอาชีพ โดยในแต่ละกิจกรรมจะมี Supply chain เป็นเส้นทางให้เห็น และขั้นตอนต่อไปจึงจะทำการเลือกผู้เชี่ยวชาญเข้ามาช่วยบูรณาการในการให้ความรู้เรื่องนั้นๆ ที่ยกระดับ ไม่ใช่การสอนในห้องเรียนแต่ต้องบูรณาการให้ได้

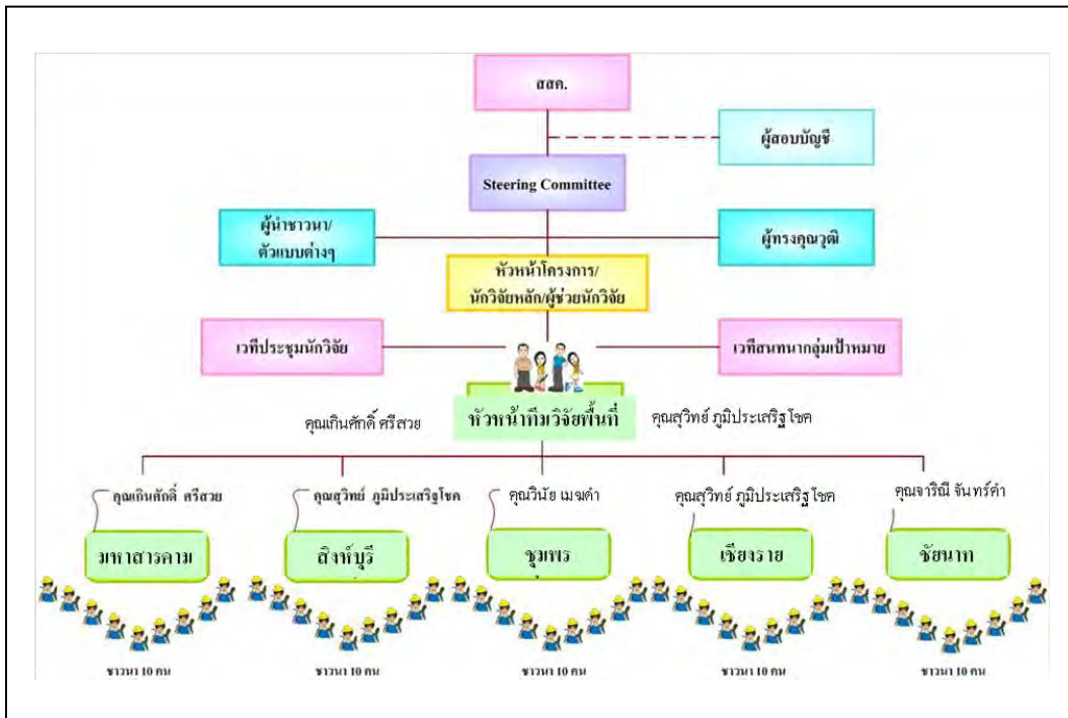
เมื่อเกษตรกรสามารถจำหน่ายผลผลิตได้แล้ว บางรายมีการออมหรือสะสมทุน แต่บางรายไม่มีการออม ดังนั้นถ้าเกษตรกรไม่มีแผนการดำเนินชีวิตก็จะมีวงจรการเรียนรู้อีกแบบหนึ่งคือมีการเรียนรูและการศึกษาน้อย แต่ถ้าเกษตรกรมีแผนชีวิตที่ดีก็จะมี การเรียนรู้ เข้าถึงข้อมูลข่าวสาร มีการดูแลสุขภาพ มีโภชนาการที่ดี มีการจัดการในเรื่องของการดูแลสุขภาพปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และมีการเข้าไปมีส่วนร่วมในกลุ่มหรือองค์กรเกษตรกรเพื่อสร้างเครือข่ายในการยกระดับอีกระดับหนึ่งได้ ซึ่งก็คือเรื่อง Individual Node Network หรือ INN ซึ่งเป็นเน็ตเวิร์คในเรื่องของโซ่อุปทาน พร้อมกับกิจกรรมสหนาการ การสืบทอดวัฒนธรรมและประเพณีก็เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของเกษตรกรด้วยเช่นกัน

ซึ่งนักวิจัยต้องร่วมกันพิจารณาว่าเนื้อหาความรู้ อะไร หรือสาระการเรียนรู้ อะไรที่จะช่วยเกษตรกรให้ยกระดับและเป็นหนึ่งเดียวกันทั้งหมด เหล่านี้คือกรอบคิดที่ได้กำหนดไว้

ดร.อมรวิชัย นาคทรพรพ ถามว่าคำว่า “ยกระดับ” หมายถึงยกระดับการใช้ชีวิต ใช่หรือไม่

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท อธิบายว่าเป็นการยกระดับรวมกันทั้งหมด เช่น กลุ่มเกษตรกรบ้านคลองใหญ่ ที่ประสบปัญหาถูกพันธนาการจาก ธ.ก.ส. จึงตั้งเป็นกลุ่มกองทุนฟื้นฟูขึ้น ตัวเกษตรกรเริ่มตระหนักถึงปัญหาแล้วจึงร่วมกันสร้างการเรียนรู้ สร้างปัญญา หรือกรณีกลุ่มชาวนาเครือข่ายคุณค่าข้าวคุณธรรม เป็นกรณีที่เข้าถึงเรื่องผู้นำที่มองทะลุ จึงทำให้ตัวเกษตรกรสามารถสร้างทางเลือกเองได้ ส่วนกรณีของ ส.ป.ก. จะเป็นเรื่องของหน่วยงานพี่เลี้ยงที่ช่วยให้การสนับสนุนโดยบางกลุ่มสามารถดำเนินงานได้ แต่บางกลุ่มยังมีข้อก้ำกัอยู่ ทั้งหมดนี้เราจะต้องเชิญผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งการให้ความรู้ และผู้ที่ประกอบอาชีพชาวนามาร่วมเวทีถอดบทเรียน เป็นกรอบคิดที่จะนำมาผสมผสานเพื่อสร้างหลักสูตรของโครงการ

จากการประชุมแลกเปลี่ยนในหลายเวที เราจึงได้มีชุมชนการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาหลักสูตรที่จะเดินไปด้วยกัน (รูปที่ 3) โดยมีหน่วยงานและฝ่ายต่างๆ ได้แก่ สสค. สถาบันรามจิตติ สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ สกว. ทีมวิจัย กลุ่มนาร่องในพื้นที่ 5 กลุ่ม กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ในแต่ละเรื่อง กลุ่มภาคีที่เข้ามามีส่วนร่วม และ Steering Committee (ในภาพ รศ.จุฑาทิพย์ ขอเปลี่ยนใช้คำว่า “เวทีกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ” แทน)

รูปที่ 4: โครงสร้างการบริหารงานการวิจัย

ดร.อมรรวิช นาคทรพร ถามว่า 13 นักสหกรณ์ที่ได้รับรางวัล มีใครที่น่าจะเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยได้บ้างหรือไม่

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท อธิบายว่านักสหกรณ์ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับเรื่องของแผนการบริหารจัดการสหกรณ์ โดยยังไม่ลงถึงเนื้อหาหลักสูตร แต่ทั้งนี้อาจจะมีคุณพ่อวิจิตร บุญสูง ที่อาจเข้ามามีส่วนร่วมเนื่องจากเป็นผู้ที่ลงไปทำในเรื่องของการปฏิบัติและงานวิจัย โดยท่านอื่นๆ อาจจะช่วยในเรื่องของการกลั่นกรองเนื้อหาสาระการเรียนรู้ที่ได้ออกมาแล้ว ซึ่งจะช่วยให้พิจารณาได้ว่าเนื้อหาที่ได้มานั้นครบเพียงพอหรือไม่ และควรจะมีเพิ่มเติมในส่วนใดอีกบ้าง สำหรับผู้ที่จะมาเขียนเนื้อหาหลักสูตรนั้นคิดว่าควรจะเป็นผู้ที่มีวิถุญาณของการเป็นครู และมีการปฏิบัติจริง เช่นพ่อวิจิตร บุญสูง อาจจะช่วยเขียนเนื้อหาสาระออกมา 1 Platform ให้โครงการได้

ดร.อมรรวิช นาคทรพร ให้ความเห็นว่า ต้องการผู้เขียนเนื้อหาสาระการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายคิดต่าง และคิดบวก เนื่องจากชาวนาในประเทศไทยอยู่ในสถานะที่มีความหลากหลายมาก

จากรูปกรอบการวิเคราะห์กิจกรรมการประกอบอาชีพและกิจกรรมการดำเนินชีวิตของเกษตรกร (รูปที่ 2) ขอถามว่าจากประสบการณ์ที่จัดเวทีที่ผ่านมาทั้งหมด ในทั้ง 2 วงนี้มีจุดเน้นหรือจุดที่จะ Critical มากๆหรือไม่ เรื่องที่จะเป็นจุดอ่อนของเกษตรกรคือเรื่องใด หรือควรต้องเปลี่ยนตรงจุดไหนบ้าง

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท อธิบายว่าจากรูปกิจกรรมรอบวงคือ Value Chain ซึ่งทุกกิจกรรมเป็นจุดอ่อนทั้งหมดของเกษตรกร โดยยกตัวอย่าง กรณีเกษตรกรไม่มีเงินทุน ต้องไปติดกับดัก ธ.ก.ส. แต่ถ้ารู้จักวางแผนสะสมทุน ดังเช่นกลุ่มชาวนาคุณธรรมที่มีการสะสมทุนจะไม่มีปัญหานี้ เพราะจะใช้กองทุนของตัวเอง แทน แต่ทั้งนี้เราไม่ได้คาดหวังให้ได้ผลเหมือนกันทั้งหมด ขึ้นอยู่กับแต่ละคนจะไต่บันไดของตัวเอง หรือจากตัวอย่างกลุ่มข้าวขวัญ จังหวัดชัยนาท ที่ช่วยให้เกษตรกรลดต้นทุนเพิ่มประสิทธิภาพแต่ไม่ได้ช่วยเรื่องตลาด ฉะนั้นจึงมีปัญหาเรื่องการจำหน่ายซึ่งจะมีข้าวตกค้างอยู่ที่กลุ่ม แต่สำหรับกลุ่มชาวนาคุณธรรมนั้นจะเชื่อมร้อยทุกห่วงโซ่ จึงสามารถทำได้โดยมีแบรนด์ “ข้าวคุณธรรม” จำหน่ายตรง (Direct marketing) เองได้

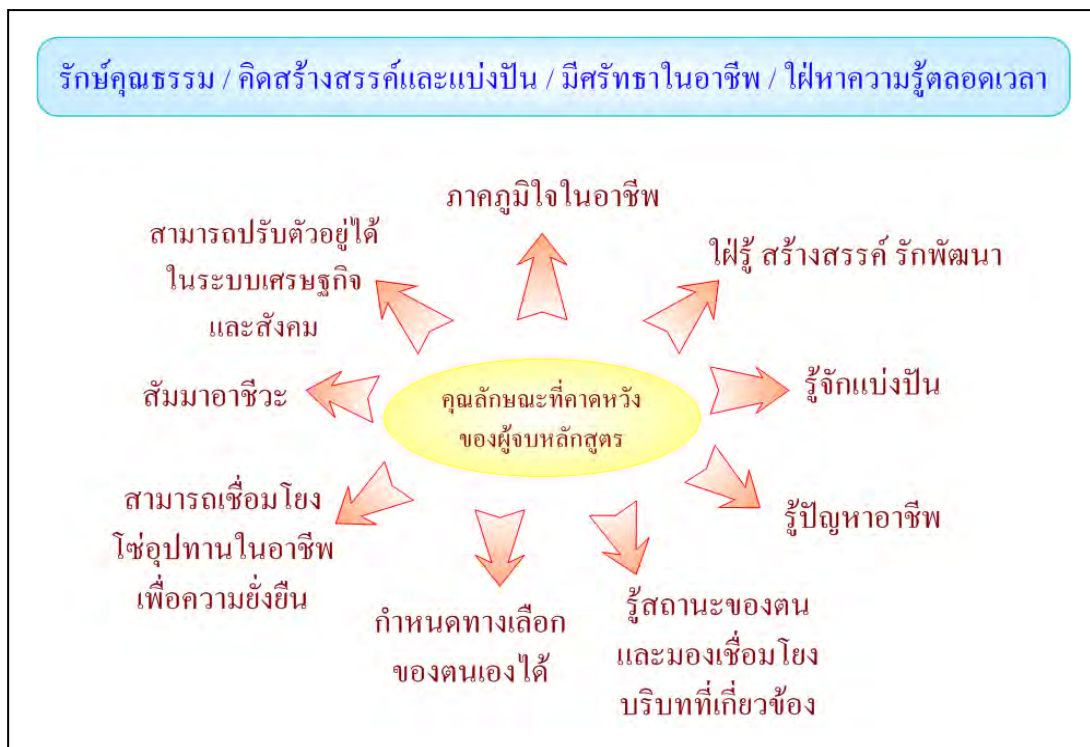
ซึ่งคำว่า “เมล็ดพันธุ์แห่งความหวัง” จากที่เคยหารือกันในที่ประชุมนั้นคือเราจะไม่เข้าไปบังคับ แต่ตัวเกษตรกรจะมีทางเลือกของตัวเองว่าพอใจจะมีชีวิตเป็นแบบใด

ดร.อมรวิรัช นาคทรพรพ มีความเป็นห่วงว่าที่เรา กำลังพูดถึงนี่คือ กลุ่มชาวนาประมาณ 12 ล้านคน ในสภาพที่หลากหลายมาก เพราะมีทั้งแบบที่แย่ที่สุด ไปจนถึงกลุ่มที่พอใช้ได้ ดังนั้นโมเดลการเรียนรู้ที่จะทำนี้ ต้องละเอียดมาก เพราะต้องนำไปใช้ในกลุ่มที่มีความหลากหลายแตกต่างกันไป ซึ่งบางกลุ่มให้ความรู้เพียงบางเรื่องก็สามารถต่อยอดได้ทั้งหมด

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทรราชวาท ได้นำเสนอว่า จุดมุ่งหมายปลายทางในการทำโครงการนี้คือ การทำให้ลูกเกษตรกรมีความภูมิใจในอาชีพ มีสมรรถนะที่จะประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตที่ดีบนหลักการพึ่งพาตนเอง สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรีและตัดสินใจในทางเลือกที่เหมาะสม ซึ่งทั้งหมดนี้คือคำอธิบายที่ได้จากเวทีการประชุมทั้ง 10 ครั้งที่ผ่านมา

กรอบคิดในการพัฒนาหลักสูตรจะมีทักษะในการมององค์รวมทั้งด้านจิตใจ ความสำนึก และความคิดที่ผสมผสานมองโลกที่เป็นพลวัตร ดังนั้นเนื้อหาสาระของหลักสูตรจึงจะต้องมีกรอบที่เชื่อมโยงและถักทออย่างเป็นระบบในการจัดการความรู้แก่ลูกเกษตรกร ควบคู่ไปกับการปลูกฝังคุณธรรมผ่านกลไกการเรียนรู้อย่างเป็นธรรมชาติ ซึ่งทั้งหมดนี้ได้จากเวทีเรียนรู้ทั้งจากข้อมูลของคุณเกินศักดิ์ ศรีสวย หรือข้อมูลจากเวทีชาวนาคุณธรรม ที่เล่าว่าลูกหลานชาวนาต้องได้ไปเรียนรู้ด้วยตนเอง ต้องลงทางทำงานในโรงงานก่อน แล้วจึงจะเห็นคุณค่ากลับมาทำนากับพ่อแม่ แต่สิ่งเดียวที่ทุกกลุ่มเห็นตรงกันคือ ต้องมีคุณธรรม ที่จะทำให้มีศักดิ์ศรีมีความภาคภูมิใจ

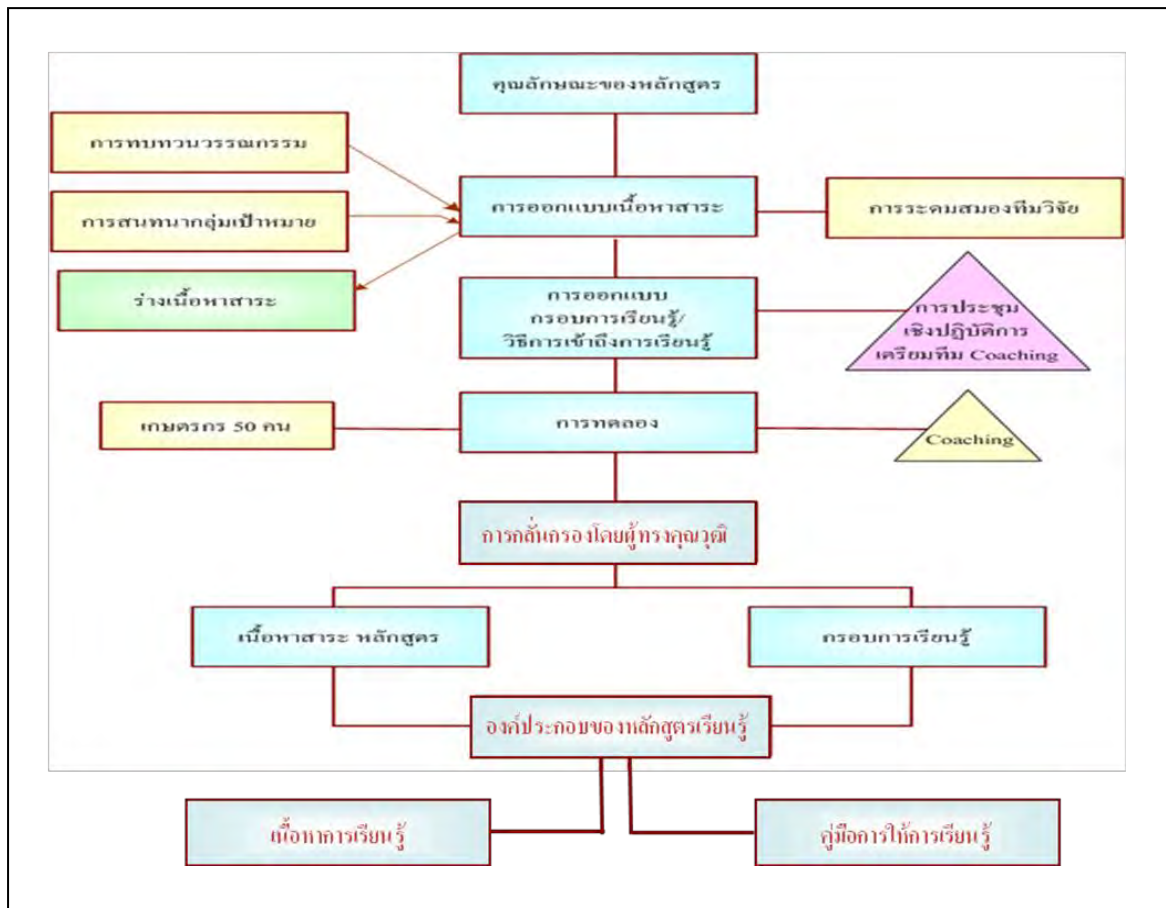
นอกจากนี้ในเวทีหนึ่งที่ได้เชิญ ดร.ศักดิ์สิทธิ์ บุศยพลากร อาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์ เข้าร่วมเวทีและมีการตั้งคำถามต่างๆ ทำให้ทีมงานต้องมี Scenario ของเมล็ดพันธุ์แห่งความหวัง ดังรูปที่ 5 ซึ่งสิ่งที่สำคัญคือต้องรักษาคูณธรรม มีความคิดสร้างสรรค์และแบ่งปัน มีศรัทธาในอาชีพ และใฝ่หาความรู้ตลอดเวลา เหล่านี้คือ Characteristic

รูปที่ 5: คุณลักษณะที่คาดหวังของผู้ผ่านหลักสูตรเรียนรู้

นอกจากนี้ยังมีแบบร่างของคุณลักษณะที่คาดหวังของผู้ที่ผ่านหลักสูตรเรียนรู้ ซึ่งทุกข้อต้องมีตัวชี้วัด และแบบทดสอบ ทั้ง Pre-test และ Post-test ก่อนเข้ากระบวนการปฏิบัติ 7 เดือนและหลังจากเสร็จสิ้นการทดลอง เช่น มีความภูมิใจในอาชีพ ใฝ่รู้สร้างสรรค์รักพัฒนา รู้จักแบ่งปัน รู้ปัญหาอาชีพ เป็นต้น ซึ่งโจทย์ที่เราเขียนรูปนี้ออกมา เพราะว่าชาวนาไม่ได้อยู่คนเดียวอีกต่อไป ชาวนามีคนกลาง มี ฅ.ก.ส. กระทรวงเกษตรฯ กระทรวงพาณิชย์ ที่ทุกหน่วยงานมีภารกิจ

จากนั้นจึงนำเสนอกรอบการพัฒนาหลักสูตรเรียนรู้ (รูปที่ 6) โดยถ้าเราได้คุณลักษณะของหลักสูตรที่นิ่งแล้ว จะได้นำไปออกแบบเนื้อหาสาระ ซึ่งการออกแบบนี้คงต้องมีการทบทวนวรรณกรรมจากหลักสูตรที่เกี่ยวข้อง และต้องจัดหาผู้รับผิดชอบเขียนแต่ละบทแต่ละเรื่อง จากนั้นจึงจะเป็นการออกแบบกรอบการเรียนรู้ว่าจะมีลักษณะอย่างไร เพื่อนำไปคุยกับกลุ่ม 5 พื้นที่เพื่อเตรียม Coaching โดยจะมีการ Training for trainer ซึ่งรูปแบบหนังสือที่จะออกมาจะมี 2 เล่ม เล่มแรกเป็นสาระการเรียนรู้: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนา และเล่มที่ 2 จะเป็นคู่มือการจัดการเรียนรู้สำหรับ Coaching นอกจากนี้จะมี Pre-test และ Post-test ด้วย

รูปที่ 6: กรอบการพัฒนาหลักสูตรเรียนรู้

ดร.อมรวิรัช นาครทรัพย์ แสดงความคิดเห็นประเด็นแรก คิดว่างานโครงการนี้ไม่ได้ช่วยแก้ปัญหาเฉพาะด้านเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว แต่ครอบคลุมถึงการแก้ปัญหาสังคมไปพร้อมกันด้วย ซึ่งเหมือนเป็นทางออกให้แก่เด็กที่ไม่ค่อยมีทางออก ซึ่งปกติจะเรียกเด็กเหล่านี้ว่า “เด็กคาบ” คือจะขึ้นก็ไม่ได้ จะลงก็ไม่ได้ เนื่องจากในกรณีของเด็กลูกชาวนานั้นจะมีวิถีเป็นคนเมืองไปหมด แต่โอกาสยังอยู่ในชนบท จึงไม่มี Choice ใน

การสร้างศรัทธาในชีวิต ซึ่งคิดว่าในมุมมอง Integrated Model ของโครงการนี้ที่ส่วนใหญ่จะเป็นการเรียนรู้นอก
ฐานห้องเรียน แต่ท้ายที่สุดจะมีพื้นที่ให้เด็กที่ยังอยู่ในระบบเข้ามาเชื่อมต่อได้ โดยไม่ต้องคาดหวังกับครูใน
หลักสูตรมากนักแต่ขอเพียงแค่เปิดโอกาสเล็กน้อยให้ได้เรียนรู้

ดังนั้นโครงการนี้จะช่วยหาทางออกให้แก่คนที่ไม่มีทางออกได้ แต่อาจต้องไปโยงกับผู้อำนวยความสะดวกหรือ
ครูในโรงเรียนให้เข้ามาเห็นพื้นที่ของการศึกษา โดยหวังว่าการที่เราปรับที่ชานาหรือลูกหลานชานานั้น จะ
เป็นการปรับวิถีคิดของคนในระบบการศึกษาด้วย และคิดว่าถ้าเราเจาะที่กลุ่มผู้อำนวยความสะดวกและครูให้มีความ
เข้าใจได้น่าจะมีประโยชน์มาก

ประเด็นที่ 2 คือ ถ้ามองว่าลักษณะนี้ในภาษาการศึกษาคือ Competency based modular
curriculum ซึ่งหมายความว่าเป็นการรวมวิชาเนื้อหาก้อนใหญ่ๆ ที่จะปิดท้ายด้วยการวัด competency เป็น
รูปธรรม ใช่หรือไม่ เนื่องจากประเด็นที่ถ้ามองเพราะเรื่องนี้จะเป็นเรื่องการศึกษาทางเลือก โดยเล่าว่าขณะนี้
เรื่องที่อยู่ดี สพฐ. เรื่องหนึ่งที่กำลังพยายามผลักดันกันอย่างมากและมีการร่างไว้แล้วแต่ยังไม่ประกาศใช้คือ
เรื่องแนวทางการปรับใช้หลักสูตรแกนกลางเพื่อตอบสนองต่อกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เนื้อหาคือหลักสูตร
แกนกลางที่ให้มาสามารถปรับให้ยืดหยุ่นได้ทั้งหมด เพื่อตอบโจทย์พวก Home school ได้ หรือตอบโจทย์ใน
แบบที่เรากำลังทำอยู่นี้ก็ได้ และถ้าโรงเรียนที่เข้าใจจะสามารถปรับพื้นที่การสอนในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี แต่
ทั้งนี้ก็จะถูกจำกัดไว้ด้วยการวัดผล ดังนั้นคิดว่าถ้ามีจังหวะที่ตีน่าจะมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีได้

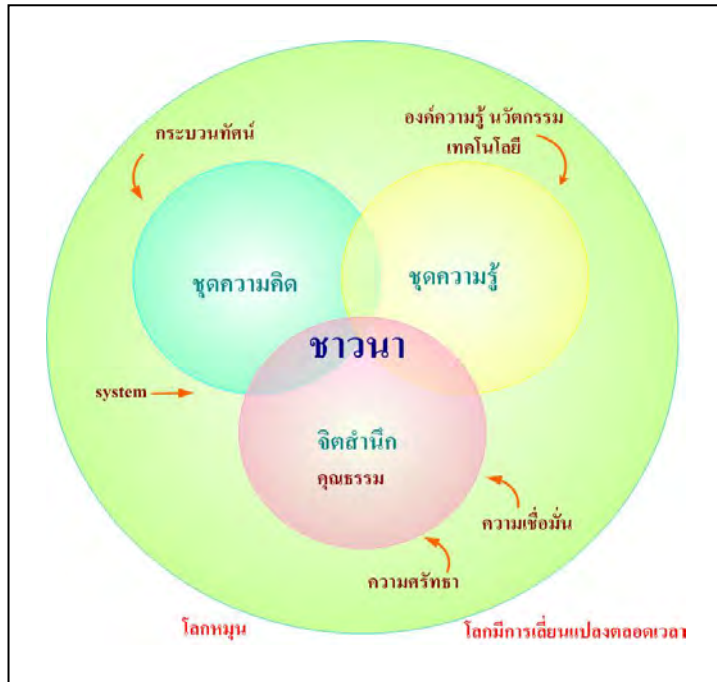
รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ประเด็นของโครงการนี้จะพูดถึงการศึกษาแบบ Life long learning โดยจะ
เป็นหลักสูตรที่สามารถตัดไปใช้ได้ในแต่ละ module และเบ็ดเสร็จในแต่ละกิจกรรม โดยใครจะเข้ามาใน
module ที่ 1 หรือ 2 หรือ 3 ก็ได้ ทั้งนี้หลักสูตรการศึกษาทางเลือกส่วนใหญ่จะมองแบบแยกส่วน ไม่บูรณา
การและไม่มององค์รวม ดังนั้นคุณต้องมองโลกเป็นพลวัตด้วย ซึ่งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องเปลี่ยนระบบคิดใหม่
ทั้งหมด

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค กล่าวเสริมว่า ระบบส่งเสริมการศึกษาของประเทศมีปัญหาเพราะ
นักวิชาการคิดให้ทั้งหมดแล้วทำเป็นสูตรสำเร็จให้เกษตรกรเดินตามลำดับขั้น ดังนั้นเมื่อเกิดสภาวะปัญหาอะไร
ที่นอกเหนือจากที่นักวิชาการคิดไว้มักจะแก้ปัญหาไม่ได้

สำหรับเรื่องหลักสูตรที่ ดร.อมรวิชัย ถ้ามองว่าเป็น Competency based ใช่หรือไม่ นั่น คิดว่าใช่ แต่
ประเด็นตัว Competency แต่ละประเด็นจะไม่ใช่ลักษณะ Knowledge competency แต่จะรวมกันเป็น
skill เช่น เรื่องกระบวนการในการตัดสินใจในการเลือกอาชีพว่าทำไมจึงต้องปลูกข้าว ซึ่งจะเป็นองค์รวม
ระหว่าง skill ที่จะต้องดึงออกมาใช้ระหว่างการตัดสินใจ และเป็นเรื่อง production และเรื่องทัศนคติด้วย ซึ่ง
ทีมงานเองก็กำลังพิจารณาอยู่ว่าจะต้องวัดผลอย่างไร

ดร.อมรวิชัย นาคทรพรพ การใช้คำว่า Competency อาจจะดูแข็งเกินไป โดยส่วนตัวแล้วชอบใช้คำ
ว่า “วัดคน” มากกว่า “วัดผล” ซึ่งในการวัดต้องมีความยืดหยุ่นในวิถีคิด โดยการวัดคนจะลึกกว่าการวัดผล
เช่นมีการใช้ชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป แต่หากมองว่าชานาในประเทศไทยมีสภาวะที่หลากหลายมาก จึงได้ตั้งคำถาม
ว่าโมเดลนี้มีความ Adaptive แค่ไหนที่จะนำไปตอบโจทย์ให้แก่ชานาที่มีความอ่อนแอไม่เท่ากัน เมื่อมองรวม
แล้วจะมีบางเรื่องที่ต้องเน้นกับเฉพาะบางกลุ่มหรือไม่

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท จากคำว่า Adaptive นั้น ขอปรึกษาว่าคงต้องมีผู้ที่พูดแล้วมีคนฟัง มีบาร์มี
และมี Connection โดยต้อง Adaptive ที่ชุดความคิด และเมื่อได้ชุดความรู้ใหม่แล้วสามารถเลือกใช้ได้อย่าง
เหมาะสมกับบริบทภูมิสังคมกับความสามารถหลักของตัวเองและชีวิตที่อยากเป็น อีกทั้งต้องมีจิตสำนึกที่ดีคือ
ต้องมีคุณธรรม โดยสรุปได้ดังรูปที่ 7

รูปที่ 7: เขียนสรุปแผนภาพโดย รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท

ดร.อมรวิรัช นาคทรพร แสดงความเห็นว่าการอยู่ในบริบทสังคมทุนนิยมและวัตถุนิยมสุดขั้วของเรา นั้น จะต้องมีคำถามที่ท้าทายว่าโมเดลหลักสูตรของเราเป็นโมเดล tool romantic หรือไม่ จึงได้ตั้งคำถามว่า โมเดลนี้ Adaptive หรือไม่

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท เรามีตัวอย่างความสำเร็จที่เห็นเป็นรูปธรรมได้จริง เช่นกลุ่มชาวณาข้าว คุณธรรม หรือกลุ่มเกษตรกรบ้านคลองใหญ่ ที่เมื่อเจอทางตันแล้วจึงคิดว่าต้องใช้ปัญญาแทนเงิน ซึ่งเหล่านี้ จะมีโจทย์แต่ละท่อนให้เห็นพัฒนาการแต่ละระดับ

ดร.อมรวิรัช นาคทรพร จากที่ รศ.จุฑาทิพย์ กล่าวมานั้น คือ Key word ที่แสดงให้เห็นว่าหลักสูตร นี้ไม่ชาวณาจะอยู่ในระดับไหนสภาพไหน ก็จะมีที่ให้ชาวณายืนได้ ตั้งแต่ชาวณาทุนนิยมสุดขั้วก็สามารถเข้ามา เรียนรู้ได้ นั่นคือโมเดลหลักสูตรนี้มีที่ยืนให้กับบัวทั้งสี่เหล่าได้

นอกจากนี้ขอทำความเข้าใจกับคำว่า Competency ในความหมายของตนเอง คือการวัดอะไรสัก อย่างโดยวิธีวัดทางเลือก ซึ่ง สสค. อาจมีการเคลื่อนไหวคู่ขนานโดยอาจมีการเปิดพื้นที่โรงเรียนในบางส่วนได้ สำเร็จ เพราะมีครูบางส่วนที่สนใจในเรื่องนี้เพียงแต่ติดที่ข้อจำกัดบางอย่าง ซึ่งหากทำได้จะเป็น Turning point

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท อยากใช้คำว่า Turning point ในหลักสูตรด้วย ทั้งนี้ขอปรึกษาเรื่องที่ว่าถ้า จะทำให้ได้สัก จะต้องทำเพียงกลุ่มเล็กๆ จึงกำหนดไว้พื้นที่ละ 10 คน โดยมี Coaching เป็นผู้นำความรู้ลงไป ทำการบ้านกับคนในพื้นที่

ดร.อมรวิรัช นาคทรพร ตรงกับปรัชญาของสถาบัน คือ “คิดใหญ่ เริ่มเล็ก ทำลึก” แต่ควรจะเลือก ชาวณาในสถานะต่างๆ กัน เพื่อให้ทำให้รู้สึกว่ามีพื้นที่สำหรับทุกคนได้

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ชี้แจงว่าในช่วงแรกเราพยายามจะส่งงานโครงการในรอบแรก 2 ปีให้ได้จึง ต้องเลือกกลุ่มบัวพันธุ์ก่อนในระยะแรก

ดร.จุฬารกรณ์ มาเสถียรวงศ์ กล่าวเพิ่มเติมว่า ในการรายงานขั้นต้นนั้นต้องชี้แจงให้คณะกรรมการเข้าใจด้วยว่า การเลือกกลุ่มพื้นที่ทั้ง 5 แห่งนั้นเลือกเพราะมีต้นทุนการทำงาน ซึ่งมีความหลากหลายแต่จะค่อนข้างไปทางที่มีประสิทธิภาพดี เพราะเราต้องการทำให้เห็นว่าเมื่อเริ่มแล้วมีความสำเร็จ โดยกลุ่มแรกนี้จะมีต้นทุนของตัวเอง มีกลไกเกาะเกี่ยว และมีกลุ่มเป้าหมายพร้อมมีเครือข่ายด้วย

ดร.อมรวิรัช นาคทรพร สำหรับกรอบคิดในช่วงต้นการเลือกกลุ่มพื้นที่ดังกล่าวดีแล้ว แต่โดยกรอบคิดใหญ่ที่ต้องการในระยะยาว ต้องมองว่ามีพื้นที่ที่สามารถรองรับคนได้หลายแบบได้ แต่ในช่วง 2 ปีแรกจะเชื่อมโยงอย่างไรต่อไปอาจจะต้องเตรียมการไว้บ้าง

ดร.จุฬารกรณ์ มาเสถียรวงศ์ จากที่เลือกกลุ่มทั้ง 5 พื้นที่ที่กล่าวมาแล้วนั้นจะมีเครือข่ายไว้สำหรับการต่อยอดได้ เมื่อจบงาน 2 ปีแรกก็คิดว่าจะไม่จมอยู่ในพื้นที่ และแต่ละพื้นที่ก็มีความหลากหลายด้วย

รศ.จุฬาทิพย์ ภัทราวาท อธิบายเพิ่มเติมว่ากลุ่มที่เลือกมานั้นจะมีเครือข่ายที่สามารถเชื่อมโยงไปต่อได้ เช่นกลุ่มของคุณสุวิทย์ จะมีเครือข่ายเชื่อมโยงไปกลุ่มอาเซียนฯ และ ส.ป.ก. ได้ หรือกลุ่มของคุณเกินศักดิ์ ก็จะมีเครือข่ายเชื่อมโยงได้หลายส่วน เป็นต้น

ทั้งนี้ประเด็นที่ต้องขอปรึกษาคณะกรรมการ เปลี่ยนแปลงจากสัญญาของโครงการที่ทำไว้นั้นคือ การกำหนดอายุกลุ่มเป้าหมายที่เดิมกำหนดไว้ไม่เกิน 25 ปี อาจต้องเอาออกไปก่อน เนื่องจากอาจจะทำความเข้าใจกันได้ง่าย

ดร.อมรวิรัช นาคทรพร ถาม รศ.จุฬาทิพย์ ภัทราวาท เมื่อเปิดเขตการค้าเสรีอาเซียนในปี 2558 แล้วจะเกิดอะไรขึ้นกับชาวนา และเด็กๆ ในประเทศไทยบ้าง

รศ.จุฬาทิพย์ ภัทราวาท แสดงความคิดเห็นว่าชาวนาจะหายไปจากประเทศไทย โดยจะไปรับจ้างในประเทศเพื่อนบ้านแทน หรือกรณีถ้ายังอยู่ในประเทศก็จะมีสภาพเป็นลูกจ้างของบริษัทใหญ่ และลูกจ้างต่างชาติที่เป็นเจ้าของพื้นที่ในประเทศไทย

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค กล่าวเสริมว่า คำว่าเกษตรกรในทุกวันนี้ หมายถึงการเป็นแรงงานในภาคการเกษตร นอกจากนี้กลุ่มพืชไร่จะไปอยู่ในแถบอินโดจีนทั้งหมด

รศ.จุฬาทิพย์ ภัทราวาท ความมั่นคงทางอาหารจะหมดไปจากประเทศไทย ไม่ได้อยู่ในมือคนไทยอีกต่อไป

ดร.จุฬารกรณ์ มาเสถียรวงศ์ เหมือนที่ รศ.จุฬาทิพย์ เคยให้ข้อมูลไว้ในการประชุมครั้งก่อนว่าการเป็นเจ้าของที่ดินของเกษตรกรไทยเฉลี่ยเพียงครัวเรือนละ 2 ไร่ ในขณะที่ทั่วโลกเฉลี่ย 10 ไร่ ทั้งนี้จากข้อมูลที่สืบค้นมาพบว่าประเทศกำลังพัฒนาจะให้ความสำคัญกับเรื่องสิทธิที่ดินทำกินของเกษตรกรและเรื่องความมั่นคงทางอาหารมากขึ้น โดยบางประเทศพยายามให้เด็กยึดโยงกับพื้นที่ให้ได้ เพราะถ้าเกาะเกี่ยวไม่ได้แล้วเด็กจะมีความเสี่ยงโดนค้าแรงงานมนุษย์ เสี่ยงไรที่อยู่อาศัย พร้อมกันนั้นประเทศต้องมีความมั่นคงทางอาหารและพลังงาน

ดร.อมรวิรัช นาคทรพร งานนี้นับว่าเป็น Turning point อย่างแท้จริง ซึ่งต้องทำงานแข่งกับเวลา และสู้กับความคิดของคนจำนวนมาก

รศ.จุฬาทิพย์ ภัทราวาท ขณะนี้สิ่งที่ต้องสอนให้ชาวนาเห็นคือ ต้องสอนให้เห็นทางเดินของข้าวให้มองทะลุ แล้วย้อนถามว่าคิดเห็นอย่างไร เหมาะสมกับอะไรในอนาคต และจะอยู่อย่างยั่งยืนต้องทำอะไร ต้องรวมกับใครบ้าง เมื่อถึงขณะนี้เห็นว่ากรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้เกษตรกรอยู่ได้ จากประสบการณ์เรื่องข้าวคุณธรรมสอนให้รู้ว่าการตามเรื่องโซ่อุปทานว่าข้าวไปถึงไหนบ้าง

และการวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ ทั้งสองเรื่องนี้เป็นสิ่งสำคัญซึ่งนั่นคือเรื่องกระบวนทัศน์นั่นเอง ดังนั้นเราจึงควรสอนวิธีคิดให้แก่ชานาเก่อน

ดร.จุฬากรณ์ มาเสถียรวงศ์ ถามว่าในการนำเสนอ Inception report จะใช้รูปใดเป็น Highlight โดยเสนอความเห็นว่าจะใช้รูปประกอบการวิเคราะห์การประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตของเกษตรกร จะเห็นแต่ตัวกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเห็นเรื่องการรับข้อมูลข่าวสารแล้ว แต่น่าจะมีแรงผลักดันจากภายนอก เช่น เรื่องที่ดิน น้อยลง นาขนาดเล็ก นาขนาดใหญ่ และแนวโน้มโลก เรื่องภัยธรรมชาติ เป็นต้น เพื่อแสดงให้เห็นว่า ทั้งสองวงนี้ไม่ได้หมุนด้วยตัวเองอิสระ แต่เกิดจากแรงเร้าภายนอกที่บีบอัดเข้ามาจนเกิดการระเบิดออกมา

รศ.จุฬาทิพย์ ภัทราวาท ขอปรึกษาที่ประชุม โดยตั้งใจว่าจะไม่นำเสนอเพียงคนเดียว แต่อยากให้ทุกคนช่วยนำเสนอ เช่น เรื่องแผนการผลิตจะต้องเกี่ยวกับอะไรบ้าง และถ้ามีหรือไม่มีจะเกิดอะไร นอกจากนี้เรื่อง การเข้าถึงข้อมูลนั้นจริงๆ แล้วไม่เกี่ยวกับชานาเลย ในบริบทแห่งความเป็นจริงถ้าเค้าไม่มีทุนเลยต้องกู้ ธ.ก.ส. ซึ่งสุดท้ายต้องเสียที่ดินไป แต่ถ้ามีทุนเองจะสามารถทำเองได้โดยไม่ต้องกู้ใคร ซึ่งอยากให้ผู้นำเสนอแต่ละคนช่วยกันเล่าแต่ละเรื่องให้ผู้ทรงคุณวุฒิมองออก

ดร.จุฬากรณ์ มาเสถียรวงศ์ แสดงความเห็นว่าเป็นภาพรวมควรจะนำ Critical point ว่าทั่วโลกกำลังเผชิญอะไรบางอย่างที่สำคัญจริงๆ และประเด็นย่อยจะเป็นเรื่องหนี้สินหรือเรื่องอะไรก็ตาม แต่ต้องให้รู้ว่าทั่วโลกกำลังเผชิญอะไรและสถานการณ์ในพื้นที่ประเทศไทยจะพบกับปัญหาอะไรบ้าง เป็นลูกศรพุ่งเข้าสู่วงจรกิจกรรมดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ

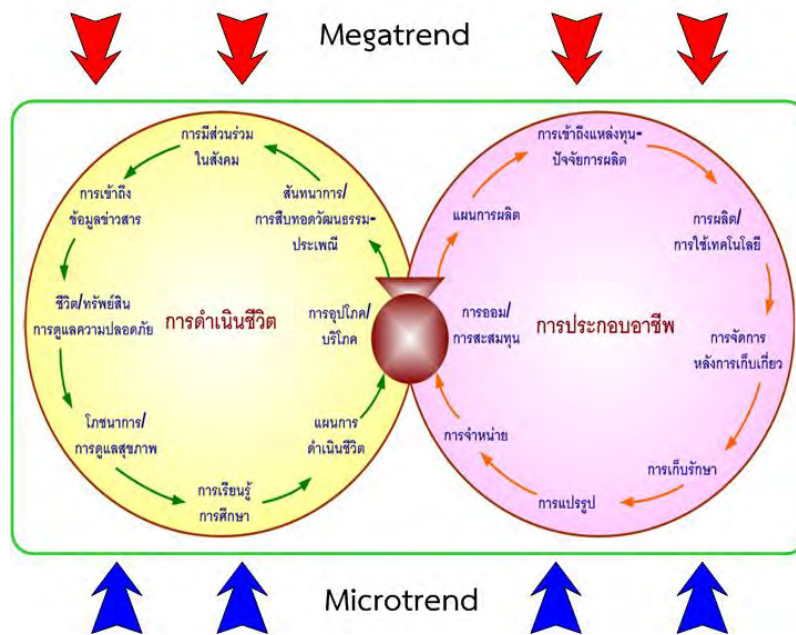
รศ.จุฬาทิพย์ ภัทราวาท กล่าวว่าจะนำ Value chain ของข้าวมาแสดง ว่าข้าวจากชานาจะต้องเจอกับอะไรบ้าง ทำเป็น Supply chain

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช แสดงความคิดเห็นว่าประเด็นที่ ดร.จุฬากรณ์ กล่าวถึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจ เพราะมีการศึกษาที่พูดถึงเรื่อง Megatrend 10 อย่าง เช่น โลกร้อน ความมั่นคงทางอาหาร หรือเรื่องอายุ ซึ่งจะนำไปสู่การปรับตัวด้วยกันทั้งสิ้น เพราะ ดร.จุฬากรณ์ มองในระดับที่กว้าง เช่นกรณีการรวมตัวของอาเซียนนั้น เหตุปัจจัยเหล่านี้มีส่วนผลักดันให้เกิดการรวมตัวขึ้น ซึ่งมาจากปัจจัยภายนอกที่ผลักดันให้เราต้องมีการปรับตัวและเปลี่ยนแปลง

ดร.จุฬากรณ์ มาเสถียรวงศ์ เพิ่มเติมว่าจากรูปวิถีชีวิตและการประกอบอาชีพ อาจจะมีปัจจัยภายนอกพุ่งเข้ามา โดยแนวนอนเป็นเรื่องของ Megatrend และแนวล่างเป็นเรื่องของ Microtrend ภายในประเทศไทยเองก็ได้ ซึ่งจะสื่อให้เห็นว่าปัจจัยทั้งแนวนอนและแนวล่างที่พุ่งเข้ามากระทบกับวิถีการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพของเกษตรกรนั้น ถ้าไม่มีการเปลี่ยนแปลงก็จะไม่สามารถอยู่รอดได้ ซึ่ง **ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช** วาดรูปสรุปให้เห็นดังรูปที่ 8

ดร.อมรวิชัย นาคทรเทพ ถามเพิ่มเติมกรณีของพ่อวิจิตร บุญสูง ผู้นำเกษตรกรกลุ่มชานาคุณธรรมว่าสามารถอยู่กับซีพีได้อย่างไร

รศ.จุฬาทิพย์ ภัทราวาท กลุ่มนี้มีความคิดเป็นของตัวเองและมีจุดยืนที่จะเห็นประโยชน์ของเครือข่าย และเห็นว่าการจัดการในอนาคตต้องเป็นแบบนี้ เลือกรับกับกลุ่มต่างๆ เป็นเรื่องๆ ไป กรณีของเรื่องของซีพี นั้นจะมีการเก็บเมล็ดพันธุ์ด้วยตัวเอง มีการรวมกลุ่มกันทำเองไม่ซื้อกับซีพี ที่สำคัญคือกลุ่มนี้ฉลาดเลือกสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับกลุ่มตนเอง

รูปที่ 8: แสดงปัจจัยภายนอกที่เข้ามากระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพของเกษตรกร

ดร.จุฬากรณ์ มาเสถียรวงศ์ มองว่าเรื่องที่กำลังทำอยู่นี้อาจไม่สามารถเปลี่ยนประเทศได้ทั้งหมด แต่จะเป็นหยดน้ำที่จะช่วยทำให้ตัวเกษตรกรเปลี่ยนอะไรบางอย่างได้ ซึ่งคำตอบที่ได้ทางภาคการเกษตรอาจจะไม่โดดเด่นเท่าคำตอบด้านการศึกษา เพราะเป็นการศึกษาบนฐานชีวิตจริง ซึ่งขณะนี้ในต่างประเทศเองได้เปลี่ยนรูปแบบการวัดฐานการศึกษาไปเป็นการวัดฐานชีวิตแทนแล้ว สำหรับกรณีของเราผลที่ได้ออกมานั้นถ้าเราผลักดันผ่านผู้ที่ทำงานจริงน่าจะยังพอมีความหวังที่จะให้เกิดการเปลี่ยนแปลงก้าวต่อไปได้ ทั้งนี้เราต้องพยายามทำให้ผู้คนเห็นว่าสถานการณ์ข้าวหรือพลังงานในปัจจุบันเริ่มเข้าสู่วิกฤตแล้ว

รศ.จุฬาทิพย์ ภัทราวาท จากที่ ดร.จุฬากรณ์ กล่าวมานั้น โยงสู่รูปปัจจัยต่างๆ ที่โลกต้องเผชิญ เช่น ปัญหาภัยพิบัติธรรมชาติ ภาวะโลกร้อน วิกฤตอาหารและพลังงาน วิกฤตเศรษฐกิจ ปัญหาการก่อการร้าย การเมือง/นโยบายประชานิยม ซึ่งทั้งหมดนี้เราได้นำเอา “ข้าว” มาเป็นตัวละครหลักในการดำเนินงาน แต่ในความเป็นจริงแล้วเราต้องปลูกปัญญา ไม่เพียงแต่กลุ่มเกษตรกรเท่านั้นแต่ต้องปลูกปัญญาให้แก่คนทั้งประเทศ

ดร.อมรวิรัช นาคทรพร ถามว่าการทำงานในการลงพื้นที่ที่มีการทำ SWOT ด้วยใช่หรือไม่

รศ.จุฬาทิพย์ ภัทราวาท ตอบว่าทำ SWOT ทุกครั้ง โดยการจะเริ่มต้นงานที่ใด จะต้องไปคุยในเชิงบริบทที่คาบเกี่ยวด้วย

ดร.จุฬากรณ์ มาเสถียรวงศ์ มอบข้อมูลจากการตรวจเอกสารให้แก่ผู้เข้าร่วมประชุมพิจารณา ซึ่งเป็นภาพรวมการศึกษา โดยสามารถนำลงในรายงานขั้นต้น บทที่ 2 เรื่องการทบทวนวรรณกรรมได้ จะช่วยแสดงให้เห็นความจำเป็นในการจัดทำหลักสูตรของโครงการได้มากขึ้น

จากนั้นที่ประชุมได้พูดคุยแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น และ **รศ.จุฬาทิพย์ ภัทราวาท** ขอรื้อประเด็นที่คาดว่า ดร.สีลาภรณ์ บัวสาย กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ อาจจะตั้งคำถามว่าโครงการนี้ตั้งใจจะให้ชาวนาเป็นนักธุรกิจใช่หรือไม่ ซึ่งเราจะตอบว่าไม่ใช่ แต่จะให้ทำเลือกว่าถ้าจะทำอาชีพชาวนาควรจะทำอย่างไร และถ้ามีความพร้อมก็อาจจะขึ้นบันไดขั้นที่สองโดยส่งผลผลิตให้สหกรณ์หรือกลุ่มชาวนาเครือข่าย เช่นกลุ่มพ่อวิจิตร

บุญสูง แต่ในกรณีที่บางรายมีฐานะ อาจจะเลือกปลูกข้าวด้วยขายของในปั้มน้ำมันของตัวเองด้วย หรือถ้าพัฒนาอีกระดับจนสามารถคุยกับนักการเมืองได้ก็ให้บอกผู้ว่าราชการฯ ว่าจะทำเครือข่ายของตัวเอง เหล่านี้เป็นต้น

ดร.อมรวิรัช นาครทรรพ ถามว่าจะเรียกขานานาเหล่านี้ว่าเป็นอะไร และต้องการเลี่ยงการใช้คำว่า “นักธุรกิจ” ใช่หรือไม่

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ชี้แจงว่านักธุรกิจจะคิดเรื่องเงินและกำไร ไม่มองเรื่องของตัวเอง

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพาณิช เสนอให้ใช้คำว่าโครงการนี้ต้องการ “เกษตรกรที่มี Business idea”

คุณเก็นศักดิ์ ศรีสวย แสดงความเห็นว่าเป็น ดร.สีลาภรณ์ บัวสาย อาจจะถามในเรื่องว่าอะไรจะเป็น Highlight สำคัญที่จะนำลงไปให้แก่ขานานา และเมื่อนำลงไปแล้วจะมีใครมาเชื่อมต่อกับความรู้เหล่านี้ได้ เช่นกรณีคุณสุวิทย์ และคุณวินัย เมฆดำ ก็จะมีกรมอาชีวศึกษา และ ส.ป.ก. เป็นผู้รับช่วงต่อได้

โดยสำหรับกรณีในพื้นที่ที่รับผิดชอบในพื้นที่ จ.มหาสารคาม นั้นได้วางแผนไว้ว่าจะมี 4 กลุ่มหลักๆ ที่เกี่ยวข้อง คือ 1) กลุ่มขานานาที่มีปัญหาที่ต้องแก้ไข 2) กลุ่มรอบๆ ที่จะช่วยงาน เช่น สถาบันการศึกษา 3) กลุ่มหน่วยงานของรัฐ และ 4) กลุ่มนักการเมืองในพื้นที่

ดร.อมรวิรัช นาครทรรพ ให้ความเห็นว่าการจะดึงคนกลุ่มต่างๆ ที่กล่าวมานั้นเข้ามาร่วมงานสามารถทำได้ในการจัดเวที แต่ทั้งนี้เราคาดหวังอะไรมากกว่านี้หรือไม่ เช่นจะเป็นการค้ากำไรเกินควรหรือไม่ที่จะสร้างทางเดินให้แก่วิทยาลัยเกษตรกรรม

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท จากประสบการณ์ของสถาบันฯ ในการทำงานที่ผ่านมา พบว่าเมื่อเราไปเปลี่ยนชุดความคิด เข้าถึงชุดความรู้ที่เหมาะสมกับบริบทและครอบคลุมการปฏิบัติที่เหมาะสมนั้นยาก และเรื่องการปลูกจิตสำนึกก็ต้องมีการให้การเรียนรู้ที่แตกต่าง ทั้งนี้เมื่อนำไปเข้ากับกรมอาชีวฯ บางคนไม่ยอมเปลี่ยนก็จะเสียเวลามาก จึงคิดว่าเราควรจะไปปฏิบัติที่ใดที่หนึ่งให้เห็นการเปลี่ยนแปลง เพื่อเป็นตัวอย่างแล้วจะเกิดการบอกเล่าปากต่อปากจะช่วยให้มีคนเห็นเองในที่สุด

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค เล่าประสบการณ์ว่าจากการทำงานกับวิทยาลัยเกษตรมาตลอด 3 ปี พอที่จะขับเคลื่อนไปได้ แต่เมื่อเริ่มจะขยายตัวจะเกิดเหตุการณ์แบบที่ รศ.จุฑาทิพย์ กล่าวมาคือมีคนจำนวนหนึ่งที่พยายามไม่ยอมรับรู้การเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ยังเคยหารือกับ ส.ป.ก. ว่าควรร่วมมือกันเปิดโรงเรียนเกษตรกรรม เอกชนดีหรือไม่ เนื่องจาก ส.ป.ก. จะมีทุนทางพื้นที่อยู่ แล้วดำเนินงานให้สามารถอยู่ด้วยตัวเองได้ จากนั้นถ้าเริ่มขับเคลื่อนได้แล้วจึงค่อยหาทางเชื่อมต่อกับระบบโรงเรียนเกษตรของรัฐต่อไป แต่สิ่งสำคัญคือต้องดึงครูให้เข้ามาเห็นงานของเราไว้อ่อนตั้งแต่ต้นขบวน และเมื่อถึงจุดที่จะเชื่อมต่อกันได้จะสามารถทำได้ง่ายขึ้น

ที่ประชุมพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นในเรื่องต่างๆ เช่น เรื่องอนาคตของขานานาไทย การเชื่อมต่อกับโครงการในระยะต่อไป การคิดแบบเป็นระบบ ลักษณะการดำเนินงานของสหกรณ์ต่างประเทศกับสหกรณ์ในประเทศไทย การเชื่อมต่อกับงานสหกรณ์ การรวมกลุ่มเพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรอง ธรรมชาติของการศึกษาในประเทศไทย

จากนั้น **รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท** ขอหารือการนำเสนอ Inception report ในวันที่ 29 มีนาคม 2555 โดยจะขอมอบให้คุณเก็นศักดิ์ ศรีสวย เป็นผู้นำเสนอ และทีมงานช่วยให้รายละเอียดเพิ่มเติม

ดร.อมรวิชัย นาคทรพรพ แนะนำว่าให้ รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท เกริ่นนำในช่วงแรกก่อนแล้วจึงส่งให้คุณเก็นศักดิ์ ศรีสว้ย นำเสนอรายงาน โดยเริ่มจากวัตถุประสงค์ แผนการดำเนินงาน ขณะนี้ดำเนินงานไปตามเป้าหมายอย่างไรบ้าง ข้อค้นพบสำคัญคืออะไร และจะเดินต่อไปอย่างไรตามลำดับขั้น อะไรที่จะขอข้อคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิบ้าง โดยหลักที่สำคัญของการรายงานคือ 1) เป้าหมายเป็นไปตามแผนที่วางไว้หรือไม่ 2) ค้นพบอะไร และ 3) แผนที่จะเดินต่อไปคืออะไรบ้าง

ทั้งนี้ **ดร.อมรวิชัย นาคทรพรพ** แจ้งแก่ที่ประชุมว่าได้รับแจ้งจากเจ้าหน้าที่ สสค. เนื่องด้วยห้องประชุมใหญ่ของ สสค. ไม่ว่างในช่วงเวลา 9.00 น. จึงต้องขอเลื่อนการประชุมนำเสนอ Inception report เป็นเวลา 10.00 น. เป็นต้นไป

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ขอรื้อว่าขณะนี้ต้องการคนทำสื่อ ซึ่งต้องขอคำแนะนำหาผู้เชี่ยวชาญในการทำสื่อด้วย

และจากการพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น **ดร.อมรวิชัย นาคทรพรพ** ได้ให้ ตัวชี้วัดในหลักสูตรตัวหนึ่งคือ ต้องมี Impact ในพื้นที่ สร้างความเปลี่ยนแปลง 1 อย่างในพื้นที่การเกษตรของตัวเอง

เวลา 11.20 น. รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล และ ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช ขออนุญาตที่ประชุม ออกจากการประชุมเนื่องจากติดภารกิจต่อไป

ดร.อมรวิชัย นาคทรพรพ กล่าวสรุปว่ารายงานฉบับนี้เนื้อหาส่วนใหญ่มาจากการทำ Review ความเคลื่อนไหว รวมถึงงานวิชาการต่างประเทศ ซึ่งสิ่งที่เป็นข้อสรุปสำคัญคือ

1. ข้อค้นพบความเป็นองค์รวมที่เชื่อมโยงระหว่างการประกอบอาชีพกับการดำรงชีวิต
2. ในแต่ละเรื่องนั้นมีองค์ประกอบอะไรบ้าง
3. มี Critical point ที่ไม่ถูกแยกส่วน ซึ่งอาจถูกเน้นเป็นพิเศษที่จะเป็นตัวสนับสนุนในหลายๆ เรื่องที่สำคัญ

นอกจากนี้ยังมีเรื่องที่เสริมเข้ามาคือ ในท้ายที่สุดเราตั้งเป้าที่จะเป็นโมเดลที่ Adaptive แต่เริ่มจากจุดที่มีทุนความสำเร็จ และในที่สุดด้วยกระบวนการที่ทำแบบ Networking จะทำให้เราได้คนหลายๆ แบบ ซึ่งเป็นสิ่งที่คุ้มค่า

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ขอรื้อให้ ดร.จุฬากรณ์ มาเสถียรวงศ์ เป็น Editor ช่วยตรวจสอบกลั่นกรองการเขียนด้วย และขอรื้อเรื่องผู้เชี่ยวชาญในด้านการศึกษาในเนื้อหาหลักสูตรในเรื่องต่างๆ ด้วย นอกจากนี้ขอรื้อเรื่องการทำสื่อ ซึ่ง ดร.อมรวิชัย แนะนำให้คุณสัญญาชัย หนองตรุด (คุณแบงค์) เจ้าหน้าที่สารสนเทศ สถาบันรามจิตติ เป็นผู้ทำสื่อให้โครงการนี้ด้วย โดยจะสามารถเริ่มงานได้หลังเดือนเมษายน 2555

เวลา 11.30 น. ดร.อมรวิชัย นาคทรพรพ/ ดร.จุฬากรณ์ มาเสถียรวงศ์/ คุณเก็นศักดิ์ ศรีสว้ย และดร. อุทุมพร อินทจักร์ ขออนุญาตที่ประชุม ออกจากการประชุมเนื่องจากติดภารกิจต่อไป

จากนั้น รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ได้ประชุมหารือร่วมกับคุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค และคุณวินัย เมฆดำ ในเรื่องต่างๆ ดังนี้

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ขอรื้อการนำเสนอ Inception report ซึ่งได้กล่าวว่าในหลักการและเหตุผลจะนำเสนอโดยใช้รูปโลกที่มีปัญหาต่างๆ ที่ต้องเผชิญ เพื่อบอกสถานการณ์ปัจจุบันที่เป็นแรงกดดันให้เกษตรกรต้องมีการเปลี่ยนแปลง และปัญหาต่างๆ ของเกษตรกร จากนั้นจึงเป็นวัตถุประสงค์ แบบฟอร์มการทำงาน ซึ่ง

ขณะนี้ยังอยู่ที่ครึ่งของระยะที่ 1 แล้วจึงจะสรุปผลลัพธ์ว่าได้อะไรออกมาบ้าง ทั้งนี้ได้ปรับกลุ่มเป้าหมายทั้งหมดแล้ว โดยจะนำเสนอตามแผนภาพไปตามลำดับขั้น

ท้ายสุดกรอบแนวคิดในการทำงานคือเรื่องของกระบวนการที่ยั่งยืน ทั้งนี้จะไม่นำเสนอในรายละเอียดของการทบทวนวรรณกรรมมากนัก โดยจะใช้ภาพวงกลม 2 วง คือวิถีการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพเป็น Highlight โดยเกริ่นนำว่าหลังจากที่เราเรียนรู้แล้วจะช่วยให้ชาวนาสามารถนำ 2 วิถีให้ไปด้วยกัน โดยยกกรณีตัวอย่างหลายๆ เรื่องที่ชาวนาได้เรียนรู้แล้ว เหล่านี้จึงจะเป็นการออกแบบเนื้อหาสาระเรียนรู้ ทั้งนี้คุณสุวิทย์ เสนอให้ใช้รูปโลกที่มีสภาวะแวดล้อมที่ต้องเผชิญ เป็นตัวสื่อให้รู้ว่าเราไม่ได้คิดเอาเอง

สำหรับชาวนากลุ่มทดลองทั้ง 50 คน จะเข้ามาร่วมปฏิบัติตามหลักสูตร และให้ข้อมูลป้อนกลับว่าหลักสูตรที่สร้างขึ้นใช้ได้ผลหรือไม่ ขาดเหลืออะไร กระบวนการการเรียนรู้เหมาะสมหรือไม่อย่างไร ซึ่ง Coaching จะเป็นผู้รับผิดชอบในแต่ละพื้นที่ในการถอดบทเรียนทั้งหมด โดยสิ่งที่คาดหวังคือหลักสูตร (ภาคพิศดาร) ซึ่งเป็นสิ่งที่ท้าทายว่าจะเขียนออกมาในรูปแบบใด

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค แสดงความคิดเห็นว่า ถ้าเป็นกรณีนักศึกษาน่าจะเข้าใจและพอใจมาก แต่ถ้าเป็นกรณีของนักการเกษตรอาจจะมองต่างไป เพราะนักการเกษตรในประเทศไทยแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มที่เชื่อว่าการพัฒนาการเกษตรต้องเริ่มที่ตัวคน กับกลุ่มที่เชื่อในเรื่องของตัวสินค้าคือทำระบบให้ดีแล้วนำคนเข้าอยู่ในระบบ

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ฉะนั้นจึงเป็นหน้าที่ที่เราต้องช่วยกันสร้างสรรค์ **ซึ่งท้ายที่สุดกระบวนการที่ทำในหลักสูตรเรียนรู้นี้จะเปลี่ยนความคิดในเรื่องของการส่งเสริมเกษตรกรแนวใหม่ที่มองอาชีพและการใช้ชีวิตไปด้วยกัน**

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค เห็นด้วยกับที่ รศ.จุฑาทิพย์สรุปว่าท้ายที่สุดจะช่วยเปลี่ยนความคิดในเรื่องของการส่งเสริมเกษตรกรแนวใหม่ โดยพลังจะเกิดจากตัวชาวนาเอง เป็นการส่งเสริม Competency และยกระดับความสามารถของเกษตรกร โดยโครงการนี้จะได้ผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม 3 อย่างคือ

1. ตัวหลักสูตร
2. คน (กลุ่มเกษตรกร)
3. Coaching ที่จะไปสร้าง Network ต่อไป

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท กล่าวว่าการนั้นจะเป็นการนำเสนอรูปโครงสร้างการบริหารจัดการ และกรอบการพัฒนาหลักสูตรเรียนรู้ คุณลักษณะที่คาดหวัง ซึ่งเป็น Idea characteristic ของการเรียนรู้ และสุดท้ายเป็นแผนการดำเนินงานขั้นต่อไป

ทั้งนี้ต้องขอปรึกษาในที่ประชุมเรื่องการเปลี่ยนเงื่อนไขจำนวนผู้เข้าร่วมทดลอง 50 คน และการใช้ชื่อโครงการวิจัย อาจต้องเปลี่ยนใช้เฉพาะชื่อในท่อนหลังเครื่องหมายทวิภาค (:) ของชื่อโครงการเดิม คือใช้เฉพาะ **“มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”** นอกจากนี้จะลองทำ Animation เป็นชาวนาใส่แว่น มือหนึ่งถือปากกาและอีกมือหนึ่งถือจอบ ไปนำเสนอด้วย

และขอปรึกษาเรื่องคุณจาริณี จันทร์คำ ที่ได้รับคำสั่งให้ย้ายไปจังหวัดสุโขทัย จึงต้องหาคนดูแลใหม่ในพื้นที่จังหวัดชัยนาท โดยคุณสุวิทย์ รับไปหาผู้รับผิดชอบพื้นที่นี้ด้วย

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค กล่าวว่าที่อินทร์บุรี จ.สิงห์บุรี ขณะนี้กำลังหาผู้ร่วมงานซึ่งหาได้ยากมาก

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท เสนอว่าจะลองเขียนร่างเนื้อหาสาระมาก่อนแล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญในแต่ละเรื่องช่วยกรองให้อีกชั้นหนึ่ง

จากนั้น **คุณวินัย เมฆดำ** ได้นำเสนอข้อเสนอโครงการในพื้นที่ จ.ชุมพร ที่ได้เตรียมโครงร่างมาในวันนี้ ด้วย เนื่องจากเคยเรียนที่สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง จ.ชุมพร มาก่อนจึงได้รวบรวมข้อมูลมาเขียนเป็นข้อเสนอโครงการในเบื้องต้นมาให้คุณสุวิทย์ช่วยพิจารณา

โดย**คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค** ให้ข้อมูลที่เป็น Highlight ของพื้นที่จังหวัดชุมพร คือเรื่องพันธุ์ข้าว โดยมีอาจารย์ท่านหนึ่งคือ อาจารย์ร่วมจิตร จากลาดกระบัง วิทยาเขตชุมพร ซึ่งการลงพื้นที่ในครั้งแรกนั้นเป็นการทำงานในส่วนชุมชน อาจารย์จึงได้ลงไปทำงานในชุมชนและพบชาวบ้านที่เก็บพันธุ์ข้าวไว้ใช้เอง ซึ่งมีกระบวนการที่ดีมาก อาจารย์จึงร่วมทำและทดลองคัดพันธุ์พร้อมเก็บข้อมูลจนพบข้าวพันธุ์หนึ่งที่ทนแล้งและทนร้อน โดยปลูกเป็นข้าวไร่ ซึ่งในยุค Climate change แบบนี้ข้าวพันธุ์นี้น่าจะเป็นประโยชน์มาก จึงแนะนำให้จดทะเบียน แต่มีปัญหาบางประการจึงไม่ได้จดทะเบียน อาจารย์จึงแก้ปัญหาโดยการให้ชาวบ้านนำพันธุ์ข้าวนี้ถวายสมเด็จพระเทพฯ จึงช่วยได้ และเมื่อส่งคืนให้ชุมชนแล้วจึงเริ่มเก็บเมล็ดพันธุ์ โดยอาจารย์ร่วมจิตรได้สอนให้ชาวบ้านรู้จักการคัดเมล็ดพันธุ์ด้วยตัวเองแล้วเก็บไว้ และยังมี อบรม.ในพื้นที่ที่เข้าใจในงานเหล่านี้และให้ความร่วมมือกับนักวิชาการในการลงพื้นที่ เหล่านี้จึงเป็นข้อดีของกลุ่มชาวนาในพื้นที่ จ.ชุมพร

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท สรุปว่าจุดเด่นของกลุ่มพื้นที่ จ.ชุมพร คือ 1) เรื่องพันธุ์ข้าว 2) จุดเด่นในพื้นที่มีนักวิชาการเกี่ยวข้องที่ชาวบ้านศรัทธา โดยมีคุณวินัยเป็นหัวหน้าทีมและอาจารย์ร่วมจิตรเป็นนักวิจัยร่วม

คุณวินัย เมฆดำ เสริมว่าในพื้นที่มี ส.ป.ก. ดูแลอยู่ด้วย และมั่นใจว่าจะมีคนขับเคลื่อนงานในพื้นที่และดูแลต่อได้

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค กล่าวถึงพื้นที่ อ.อินทร์บุรี จ.สิงห์บุรี จะพยายามหาคนที่ เป็น Leadership ในชุมชน และต้องหาคนที่มีความเป็นเจ้าของคือต้องทำนาเอง ซึ่งอาจจะไม่ใช่เจ้าของที่ดินก็ได้ โดยจะเป็นกลุ่มที่มีพื้นที่ใกล้ๆ กัน โดยให้โจทย์ไปว่าต้องทำนาเองเพื่อให้มีความเป็นเจ้าของในชิ้นงาน ซึ่งโจทย์นี้ทำให้หาคนค่อนข้างยาก

ส่วนอีกพื้นที่หนึ่งคือ จ.เชียงราย จะเป็นเกษตรกรที่สูง ระบบข้าวไร่ โดยเป็นชาวเขาที่มีการศึกษาคือเรียนระดับ ปวช. แต่ไม่มีบัตรประชาชน เมื่อเรียนจบจึงกลับไปทำงานบนดอย ทำให้มีระบบโซ่อุปทานที่แตกต่างกันและจะมี Chain ที่ไม่ยาวมากนัก กับอีกกลุ่มหนึ่งจะเป็นเขตของ ส.ป.ก. ในเขตพื้นราบ แต่จะดึงองค์ความรู้ของอาจารย์ในวิทยาลัยเกษตรและเจ้าหน้าที่ของ ส.ป.ก. ทั้งนี้จุดนี้ยังไม่ได้ลงดูพื้นที่ แต่น่าจะมี ความต่างในเรื่องของเทคโนโลยีการเพาะปลูก ทั้งนี้อาจจะเชิญ ผอ.วิทยาลัยเกษตรกรรมที่มีความสนใจร่วมงานด้วย โดยจะให้เชื่อมโยงกับเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก. ในพื้นที่อีกทีหนึ่ง

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท เขียนแบบฟอร์มแสดงรายชื่อผู้ที่เกี่ยวข้องในแต่ละกลุ่มดังกรอบที่ 1 ซึ่งประกอบด้วย 1) ชื่อหัวหน้าทีม 2) ทีมวิจัยพื้นที่ ประกอบด้วยใครบ้าง มีประสบการณ์/ความเกี่ยวข้องกับชาวนาอย่างไร และ 3) รายชื่อเกษตรกร 10 ราย บอกชื่อ-สกุล ความรู้พื้นฐาน ประสบการณ์การทำนา เป็นเจ้าของหรือไม่ พันธุ์ข้าวที่ใช้ และความคาดหวัง โดยเมื่อแต่ละกลุ่มได้ข้อมูลนี้มาแล้วจะมีการจัดสรรงบประมาณให้ลงสำรวจพื้นที่จริงต่อไป

ทั้งนี้ **รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท** ได้ให้ข้อพึงระวังในการส่งต่อการทำงานหลายทอด ซึ่งจะต้องระวังในเรื่องที่ว่าถ้ามีคนเข้ามาแทรกในกลุ่มเป้าหมายของเราระหว่างการทำงานจะเสียหายไปทั้งระบบ และเมื่อสรุปออกมาคู่มือของเราจะเปลี่ยนไป นี่เป็นเหตุผลหนึ่งที่ต้องเลือกกลุ่มทดลองเพียงพื้นที่ละ 10 คน เพื่อให้ดูแลได้อย่างทั่วถึง

กรอบที่ 1: แบบฟอร์มแสดงรายชื่อผู้ที่เกี่ยวข้องในแต่ละกลุ่มพื้นที่

ทีมพื้นที่

1. หัวหน้าทีม
2. ทีมวิจัยพื้นที่
 - 2.1ชื่อ-สกุล..... ประสบการณ์/ความเกี่ยวข้องกับชานา.....
 - 2.2ชื่อ-สกุล..... ประสบการณ์/ความเกี่ยวข้องกับชานา.....
 - 2.3ชื่อ-สกุล..... ประสบการณ์/ความเกี่ยวข้องกับชานา.....
3. รายชื่อเกษตรกร
 - ชื่อ-สกุล ความรู้พื้นฐาน ประสบการณ์ทำนา เจ้าของ/ไม่เจ้าของ พันธุ์ข้าวที่ใช้ ความคาดหวัง
 - 3.1
 - 3.2
 - 3.3
 - ⋮
 - 3.10

การประชุมโครงการโรงเรียนลูกชานาฯ ครั้งที่ 11/2555 วันที่ 26 มี.ค. 2555

จากนั้น รศ.จุฑาทิพย์ ได้ยกตัวอย่างวิธีการเขียนเนื้อหาหลักสูตรในแต่ละเรื่อง เช่น

- ประเด็นการเข้าถึงสินเชื่อ จะเริ่มจากถามว่าสินเชื่อคืออะไร สินเชื่อเป็นปัจจัยการผลิตใช่หรือไม่ ปัญหาของเกษตรกรในแง่ของสินเชื่อคืออะไร 1) เงินไม่พอ 2) ต้นทุนสูง 3) มีพันธนาการ เช่นไปกู้เงินแล้วต้องซื้อปุ๋ย เหล่านี้คือการวิเคราะห์สินเชื่อ โดยโจทย์ที่จะถามคือ คุณคิดว่าสินเชื่อที่ดีในความคิดของคุณคืออะไร ให้ชานาวิเคราะห์เอง ซึ่งอาจได้ว่า 1) ต้นทุนต่ำ 2) สินเชื่อที่เหมาะสมกับความต้องการ ฉะนั้นวิธีแก้คืออะไร ตอบคือการสะสมทุน ซึ่งเรื่องราวจะพ่วงกันไปทั้งหมด นี่คือการวิเคราะห์ที่ต้องเป็น Module ซึ่งต้องใช้วิธีการตั้งคำถาม แต่อาจมีภาพให้เห็นโดยมี Platform หนึ่งอันที่วิเคราะห์เรื่องสินเชื่อ ซึ่งอาจเป็นภาพหรือตารางวิเคราะห์ตัวเลข เหล่านี้เป็นต้น

- ประเด็นการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว อาจใช้ภาพเกษตรกรเอาข้าวไปหว่านไว้ที่ถนนแล้วเขียนไว้ว่า 33 กรัม กับอีกภาพเป็นการจัดการอย่างดีได้ 38 กรัม พร้อมกับมีนิยามการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวว่าคืออะไร เกษตรกรใช้ประโยชน์จากมันตรงไหน เหล่านี้เป็นต้น

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค เห็นด้วยกับรูปแบบที่กล่าวมา และเสนอว่าต้องใช้นักการศึกษาที่เชี่ยวชาญด้านสื่อเข้ามาช่วย เป็นฝ่ายสื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา โดยต้องมีพื้นฐานทางด้านเกษตรบ้าง

เพราะประเด็นของหลักสูตรจะเน้นเรื่องทางด้านการเกษตรมาก ซึ่ง รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท มอบให้คุณธราภรณ์ ศรีงาม ช่วยสืบค้นหาผู้เชี่ยวชาญด้านนี้

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ได้วางแผนไว้ว่าเมื่อได้หนังสือเล่มแรกออกมาแล้ว ลำดับต่อไปจะเป็นการทำคู่มือ Training for trainer ซึ่งจะทำโดยการตั้งโจทย์แล้วมีกิจกรรม มี Template ให้ทำอะไรบ้าง เป็นต้น ทั้งนี้ในรูปแบบเนื้อหาใน 3 มิติ จะยังไม่นำไปเสนอในที่ประชุม Inception report ซึ่ง คุณสุวิทย์เห็นด้วย เนื่องจากเห็นว่าในวันนำเสนอ Inception report ควรจะเป็นการทำความเข้าใจในเรื่องของหลักการและเส้นทางการทำงานเท่านั้น

สุดท้าย **รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท** ได้เสนอว่าจะจัดเตรียมร่างเนื้อหาแต่ละประเด็นมาให้ที่ประชุมร่วมกันพิจารณาในที่ประชุมต่อไป

เลิกประชุมเวลา 12.30 น.

การประชุมนำเสนอ Inception Report โครงการ
“โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำกรเกษตรเชิงธุรกิจ:
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”

วันพฤหัสบดีที่ 29 มีนาคม 2555 เวลา 10.00–13.00 น.

ณ ห้องประชุม 1 ชั้น 13 สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.)

ผู้มาประชุม

1. ดร.อมรวิรัช	นาครทรพร	ที่ปรึกษาวิชาการ สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.)
2. ศ.ดร.นพ.สุภกร	บัวสาย	กรรมการผู้จัดการ สสค.
3. ดร.สีลาภรณ์	บัวสาย	ผู้อำนวยการฝ่ายชุมชนและสังคม สกว.
(คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ)
4. รศ.มยุรี	จัยวัฒน์	ผู้ช่วย ผอ. สกว. ฝ่ายสื่อสารสังคม
(คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ)
5. ดร.จุฬากรณ์	มาเสถียรวงศ์	รักษาการผู้อำนวยการสถาบันรามจิตติ
6. รศ.จุฑาทิพย์	ภัทราวาท	ผู้อำนวยการสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ มก.
(หัวหน้าโครงการวิจัยฯ)
7. รศ.ดร.วินัย	พุทธกุล	อาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์ มก. (นักวิจัยหลัก)
8. ผศ.ดร.ทิพรัตน์	พงษ์ธนาพานิช	อาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์ มก. (นักวิจัยหลัก)
9. คุณสุวิทย์	ภูมิประเสริฐโชค	เจ้าหน้าที่บริหารโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ สกว.
10. คุณเก็นศักดิ์	ศรีสว	เจ้าหน้าที่ประสานงานเครือข่ายนักวิจัย สกว.
สถาบันรามจิตติ
11. คุณสายสุดา	ศรีอุไร	รองผู้อำนวยการสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ มก.
12. คุณธนาภรณ์	ศรีงาม	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์

เริ่มประชุม เวลา 10.00 น.

ดร.อมรวิรัช นาครทรพร กล่าวต้อนรับคณะนักวิจัยโครงการ “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำกรเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” และแนะนำกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งได้เชิญ ศ.ดร.นพ.สุภกร บัวสาย กรรมการผู้จัดการ สสค. เข้าร่วมรับฟังการนำเสนอในครั้งนี้ด้วย โดยคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิประกอบด้วย ดร.สีลาภรณ์ บัวสาย และ รศ.มยุรี จัยวัฒน์ ซึ่งจะเข้าร่วมรับฟังการนำเสนอ Inception report และจะให้คำแนะนำต่อไป จากนั้นจึงเชิญทีมงานโครงการนำเสนอรายงาน

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท หัวหน้าโครงการฯ แนะนำตัวพร้อมคณะทีมงานของโครงการฯ จากนั้นเป็นการนำเสนอ Inception report โดยมอบให้คุณเก็นศักดิ์ ศรีสว เกริ่นนำความเป็นมาของโครงการ

คุณเก็นศักดิ์ ศรีสวຍ เกรียนำสืบเนื่องจากงานวิทยานิพนธ์ในระดับปริญญาโท ที่คณะศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยมีโจทย์หลักคือ เพราะอะไรชาวนาจึงรักในอาชีพการทำนา และต้องมีชุดความรู้ อะไรบ้างที่จะช่วยส่งเสริมอาชีพการทำนา ซึ่งจากการจัดเวทีสนทนากลุ่มและสัมภาษณ์ลูกชาวนาและผู้ที่เกี่ยวข้องพบว่า มีความรู้ชุดใหม่ที่เข้าไปช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำนา เช่นมีการจัดการที่ดีขึ้น มีการลดต้นทุน และการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้าไปช่วยให้ชาวนาสามารถพออยู่ได้แต่ยังไม่ดีเท่าที่ควร จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการขยายแนวคิดในการสร้างหลักสูตรใหม่เพื่อช่วยชาวนาให้อยู่ได้จริงในพื้นที่

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท กล่าวว่าเรื่องชื่อโครงการยังคงมีการอภิปรายแลกเปลี่ยนในเรื่องความเหมาะสมและสอดคล้องกับงาน ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิอาจมีคำแนะนำในการที่จะนำไปเผยแพร่อีกครั้ง

สำหรับโครงการนี้มีหลักการและเหตุผลจากการมองที่ลูกเกษตรกรว่าจะมีชุดความรู้อะไรที่จะช่วยให้เกษตรกรสามารถอยู่ได้อย่างยั่งยืน โดยจากกระบวนการประชุมหารือที่ผ่านมา 10 เวที พบว่าด้วยวิกฤตต่างๆ ที่โลกต้องเผชิญในขณะนี้ เช่น วิกฤตเศรษฐกิจ วิกฤตอาหารและพลังงาน ภาวะโลกร้อน และภัยพิบัติธรรมชาติ ฯลฯ เหล่านี้เป็นปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกที่ต้องให้สาระเรียนรู้สำหรับชาวนาเพื่อนำไปปรับปรุงการเรียนรู้และการดำเนินชีวิต นอกจากนี้ภาวะการแข่งขันในประชาคมอาเซียน ที่บริบทของประเทศไทยในการเป็นผู้ส่งออกรายใหญ่ของโลกนั้นยังมีข้อจำกัดและจุดอ่อนอยู่มาก โดยจากข้อมูลด้านเศรษฐกิจที่ศึกษาเกี่ยวกับต้นทุนผลตอบแทนในการปลูกข้าวของไทยพบว่า มีผลผลิตต่อไร่เฉลี่ยน้อยกว่าประเทศเวียดนามและผลผลิตเฉลี่ยของโลก นอกจากนี้ประเด็นที่น่าสังเกตและน่าเป็นห่วงคือ ชาวนาไทยในยุคปัจจุบันหันไปเน้นการเพิ่มผลผลิตในปริมาณมากๆ เพื่อเพิ่มรายได้ด้วยการปลูกข้าวอย่างต่อเนื่องโดยไม่มีการพักที่นา ทำให้เกิดผลกระทบในเรื่องการขาดแคลนน้ำ ที่ดินเสื่อมโทรม ปัญหาศัตรูข้าว และเกิดการสะสมการระบาดของโรคแมลงศัตรูพืช ระบบนิเวศในนาข้าวถูกทำลายเพราะมีการใช้สารเคมีในปริมาณสูง ซึ่งปัญหาต่างๆ นั้นทำให้เกิดปัจจัยเสี่ยงในหลายเรื่องทั้งต่อทัศนคติของชาวนา การขายที่นาไปสู่นายทุนรายใหญ่ การขาดความรู้ความเข้าใจ และขาดข้อมูลข่าวสารการตลาด ซึ่งด้วยสิ่งต่างๆ เหล่านี้จึงเป็นที่มาของวัตถุประสงค์โครงการ 3 ข้อคือ

- เพื่อสร้างแนวคิดการเรียนรู้แก่ลูกเกษตรกรที่ครอบครัวยังมีอาชีพทำนา เพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำ การเกษตรในเชิงธุรกิจที่ยั่งยืน
- เพื่อออกแบบการจัดการเรียนรู้แก่ลูกเกษตรกรกลุ่มเป้าหมายและทดลองปฏิบัติการการเรียนรู้ เพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำ การเกษตรในเชิงธุรกิจที่ยั่งยืน
- เพื่อสังเคราะห์ชุดความรู้ พัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ และจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายและ สาธารณะสำหรับการเพิ่มสมรรถนะแก่ลูกเกษตรกรในการทำ การเกษตรในเชิงธุรกิจที่ยั่งยืน

โดยมีกรอบการดำเนินงานวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ คือระยะ 11 เดือนแรกเป็นการสำรวจแนวคิดชุด เรียนรู้ การสร้างแนวคิดการเรียนรู้ และการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ระยะที่ 2 ในช่วง 7 เดือนเป็นการ ทดลองปฏิบัติการการเรียนรู้ในพื้นที่ทดลอง 5 พื้นที่ ได้แก่ มหาสารคาม สิงห์บุรี ชุมพร เชียงราย และชัยนาท โดยแต่ละพื้นที่จะใช้กลุ่มเป้าหมายพื้นที่ละ 10 คน รวม 5 พื้นที่เป็น 50 คน จากนั้นระยะ 5 เดือนสุดท้ายเป็น การสังเคราะห์ชุดความรู้ พัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ และการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายและสาธารณะ

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช นำเสนอเรื่องการทบทวนวรรณกรรม โดยแบ่งเป็น 4 หัวข้อหลักคือ 1) แนวคิดการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ 2) กรอบแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตร 3) ความเคลื่อนไหวทาง การศึกษาโรงเรียนชาวนาโลก และ 4) หลักสูตรการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเมื่อทบทวนวรรณกรรมทั้งหมดแล้ว สรุปได้ว่า โครงการนี้จะเพิ่มจุดเน้นของหลักสูตรในเรื่องการปรับทัศนคติ และสร้างกระบวนการที่ดีต่ออาชีพ

โดยจะเป็นแนวทางสร้างเกษตรกร ให้เกิดความรักและศรัทธาในอาชีพ มีความคิดสร้างสรรค์ แบ่งปัน และ ใฝ่หาความรู้ตลอดเวลา ซึ่งเรียกว่าเป็น “เมล็ดพันธุ์แห่งความหวัง” ในการสืบทอดเจตนารมณ์นโยบายสร้าง ความมั่นคงทางอาหารของไทยในอนาคต

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท นำเสนอผลการดำเนินงานในช่วงที่ผ่านมาซึ่งได้มีการประชุมหารือกับผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย รวม 10 ครั้ง มีผลการดำเนินงานวิจัยที่ในระยะแรกทุกคนมีความเห็นตรงกันว่าน่าจะเป็นสาระการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงใน 3 มิติ คือด้านทัศนคติ กระบวนทัศน์ และสาระความรู้ในการผลิต โดยมีกรอบคิดการพัฒนาหลักสูตรจากทุนเดิมที่มีอยู่ในการวิเคราะห์ห่วงสัมพันธ์ของการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพของเกษตรกร ซึ่งต้องมององค์รวมว่ามีหลักสูตรเรียนรู้อะไรที่จะทำให้ชาวนามีความสุขทั้งการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตควบคู่กันไป ทั้งนี้กระบวนการให้ความรู้ต้องให้ตลอดทั้งโซ่อุปทาน ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องคลี่ออกมาเพื่อนำสาระเรียนรู้ที่ใช้ประโยชน์ได้โดยวงชีวิตและวงอาชีพต้องเชื่อมโยงกัน อย่างไรก็ตามถ้าเกษตรกรมีการเรียนรู้การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร มีแผนการดำเนินชีวิตและการผลิต โดยมีชุดความรู้และมีแนวทางปฏิบัติที่ดี จะช่วยให้เกิดการมองแบบองค์รวมเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ตามที่คาดหวัง

ดังนั้นจึงเกิดชุมชนการเรียนรู้ของโครงการนี้ขึ้น ทั้ง สสค. สถาบันรามจิตติ สกว. สว.สก. นักวิจัย และผู้ที่เกี่ยวข้อง เข้าร่วมดำเนินงานในส่วนต่างๆ ของโครงการ โดยคาดหวังว่าเราจะได้เมล็ดพันธุ์แห่งความหวังจำนวน 50 ราย พร้อมทีม Coaching ที่มีทักษะการให้การเรียนรู้ และได้หลักสูตรเรียนรู้ออกมาในที่สุดสำหรับโครงสร้างการบริหารงานของโครงการประกอบด้วย สสค. ซึ่งเป็นหน่วยงานผู้ให้ทุนสนับสนุน มีคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิช่วยกลั่นกรองการทำงาน โดยหัวหน้าโครงการคือ รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท และมีนักวิจัยหลัก 2 ท่านคือ รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล และ ผศ.ดร.ทิพรรัตน์ พงศ์ธนาพานิช พร้อมหัวหน้านักวิจัยในพื้นที่ 2 ท่านคือ คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโค และคุณเก็นศักดิ์ ศรีสวย ซึ่งจะมีการจัดเวทีประชุมนักวิจัย และเวทีสนทนากลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเป็นการเชิญผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญด้านต่างๆ ผู้นำหรือตัวแบบที่ดี เข้าร่วมเวทีสนทนาแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น และตกผลึกเป็นเนื้อหาสาระสำหรับออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่จะมอบให้ทีม Coaching ทั้ง 5 พื้นที่นำไปทดลองปฏิบัติจริง

สำหรับกรอบการเรียนรู้นี้ได้กำหนดคุณลักษณะของหลักสูตร เพื่อนำไปออกแบบเนื้อหาสาระ และออกแบบกรอบการเรียนรู้/วิธีการเข้าถึงการเรียนรู้ โดยสาระการเรียนรู้จะมีคู่มือ ที่อาจเรียกว่า Module หรือ Platform ซึ่งจะมีมากเท่าไรนั้นขึ้นกับระยะเวลาในการเตรียมและศักยภาพของผู้เขียน อย่างไรก็ตามผู้ที่เข้ามาใช้เนื้อหาสาระของหลักสูตรนี้ไม่จำเป็นต้องนำไปทั้งหลักสูตร แต่อาจแบ่งเป็น Module ในแต่ละส่วนออกไปใช้ได้ โดยคุณลักษณะของหลักสูตรนั้นจะมองผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีความยืดหยุ่นรองรับสถานการณ์ความเป็นพลวัต ตอบใจത്യการพัฒนาที่ยั่งยืน เรียนรู้ได้ตลอดชีวิตโดยมองความเป็นองค์รวมของการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต เสริมสร้างความเป็นอิสระในการตัดสินใจ สนับสนุนการรวมเป็นเครือข่ายและตอบสนองความต้องการของตลาดได้อย่างเหมาะสม โดยใช้กลไกพี่เลี้ยงในการเสริมพลังการเรียนรู้

ซึ่งเมล็ดพันธุ์แห่งความหวังของโครงการจะมีลักษณะโดยรวมคือ รักษุณธรรม คิดสร้างสรรค์และแบ่งปัน มีศรัทธาในอาชีพ และใฝ่หาความรู้ตลอดเวลา ทั้งนี้ผู้ที่ผ่านหลักสูตรจะมีคุณลักษณะที่คาดหวังคือ มีความภูมิใจในอาชีพ ใฝ่รู้สร้างสรรค์รักพัฒนา รู้จักแบ่งปัน รับผิดชอบต่ออาชีพ รู้สถานะของตนเองและมองเชื่อมโยงบริบทที่เกี่ยวข้อง พร้อมกำหนดทางเลือกของตัวเองได้ สามารถเชื่อมโยงโซ่อุปทานในอาชีพเพื่อความยั่งยืน มีสัมมาอาชีพะ และสามารถปรับตัวอยู่ได้ในระบบเศรษฐกิจและสังคม

อย่างไรก็ตามขณะนี้การดำเนินงานโครงการยังอยู่ในระยะที่ 1 โดยมีแผนปฏิบัติงานในช่วงต่อไปอีก 18 เดือน (เม.ย. 55-ก.ย. 56) ประกอบด้วย 3 ส่วนหลักคือ

ส่วนที่ 1: การออกแบบคู่มือการจัดการการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ โดยผ่านการตรวจสอบและร่วมพัฒนาโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญใน แต่ละสาระการเรียนรู้ การประสานงานกลุ่มเป้าหมาย 5 พื้นที่จังหวัด เพื่อชี้แจงคุณค่าและแนวคิดของโครงการ ข้อตกลงต่างๆ ขั้นตอนการดำเนินงาน และวิธีการดำเนินการทดลอง ให้แก่นักวิจัยในพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง พร้อมกับศึกษาบริบทต่างๆ ของกลุ่มเป้าหมายทั้ง 5 พื้นที่

ส่วนที่ 2: การลงพื้นที่ปฏิบัติการเรียนรู้ในกลุ่มเป้าหมาย 5 พื้นที่ เพื่อทดลองใช้หลักสูตรเป็นระยะเวลา 7 เดือน เริ่มตั้งแต่เดือนกันยายน 2555 ถึงเดือนมีนาคม 2556 และติดตามผลการดำเนินงานในแต่ละพื้นที่ โดยกำหนดการติดตามพื้นที่ละ 2 ครั้ง

ส่วนที่ 3: การสังเคราะห์และการถอดบทเรียนจาก 5 พื้นที่ พร้อมกับการปรับปรุงหลักสูตรสาระการเรียนรู้โดยคณะนักวิจัยและผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายสาธารณะต่อไป

เมื่อจบการนำเสนอรายงาน รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท และทีมงานจึงขอคำแนะนำจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

ข้อคิดเห็นและคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ

➡ ศ.ดร.นพ.สุภกร บัวสาย กรรมการผู้จัดการ สสค.

โครงการนี้เป็นเรื่องการพัฒนาเกษตรกรที่น่าจะเป็นชุดความรู้ที่ตอบสนองอาชีพเกษตรกรได้ โดยมีคำถามใน 3 ประเด็น คือ

ประเด็นที่ 1 ชื่อโครงการเมื่อได้ฟังชื่อแล้วเกิดคำถามว่า โรงเรียนลูกชวานานี้จะตั้งอยู่ที่ไหน และที่จริงแล้วคืออะไร และในโลกความจริงคืออะไร คือโครงการทดสอบใน 10 พื้นที่ที่เมื่อจบโครงการแล้วในโลกความจริงจะเป็นอย่างไรต่อไป ทั้งนี้อาจคิดได้ 2 ทาง คือ 1) เป็นเรื่องใหม่ที่ไม่เคยมีและพยายามผลักดันให้เกิดขึ้น ซึ่งคิดว่าทางนี้มีข้อเสียคือน่าจะทำให้เกิดความหวาด หรือ 2) เป็นเรื่องที่มีอยู่แล้ว และพยายามปรับปรุงให้เข้ากับหลักสูตรของเรา ซึ่งคิดว่าน่าจะปรับได้ยากเช่นกัน

ความเห็นส่วนตัวคิดว่าเมื่อทำแล้วไปหากกลุ่มที่มีอยู่เดิมจะง่ายกว่า ควรดึงเอาทรัพยากรที่มีอยู่มาเชื่อมต่อกันแต่ต้องคิดว่าจะร่วมกับส่วนใดจึงจะดี ซึ่งส่วนตัวคิดถึงส่วนอาชีวศึกษา ภาคการเกษตร ที่ได้แก่นักเรียนเรียนจบแล้วทำการเกษตรไม่เป็น จนมีภาคเอกชนเข้ามาจัดการศึกษามากขึ้น เช่น ซีพี หรือ เซเว่น อีเลฟเว่น ที่มีการจัดหลักสูตรใหม่เพื่อผลิตคนไปใช้ประโยชน์ได้ตรงตามความต้องการของหน่วยงาน โดยมีการกำหนดคุณลักษณะที่ต้องการแล้วทำเอง-ใช้เอง หรือในกรณีของบริษัทปูนซีเมนต์ไทย ที่ได้ร่วมมือกับวิทยาลัยอาชีวศึกษา จ.ระยอง ปรับหลักสูตรการเรียนการสอนใหม่และรับประกันการทำงานให้ ซึ่งเด็กในระบบนี้จะได้รับปริญญาหรือประกาศนียบัตรตามปกติจึงไม่ใช่เรื่องแปลกแยก

แต่ในกรณีของโครงการนี้เป็นการทำงานกับคน 50 คน แล้วให้ประกาศนียบัตร แล้วจะอย่างไรต่อไป เมื่อจบแล้วจะมีใครรับช่วงต่อบ้าง ดังนั้นจึงควรพิจารณาว่าโรงเรียนลูกชวานานี้ตั้งอยู่ที่ไหน และต้องหา Partner ร่วมด้วย

ประเด็นที่ 2 เรื่องตัวเนื้อหาหลักสูตร ที่เข้าใจว่าน่าจะมี 3-4 องค์ประกอบ คือ เรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร เรื่องเกี่ยวกับการจัดการ เช่นการเข้าใจ supply chain เป็นต้น และเรื่องทักษะชีวิต ซึ่งรายละเอียดจะแตกต่างกันอย่างไรได้แต่การจัดการสอนจะทำอย่างไร อยากทราบว่าเรียนเรื่องอะไร อย่างไร

ซึ่งจากวิสัยทัศน์ที่เขียนไว้ 1 บรรทัดที่ว่า “รักษาคณธรรม คิดสร้างสรรค์และแบ่งปัน มีศรัทธาในอาชีพ ใฝ่หาความรู้ตลอดเวลา” นั้นไม่ได้แปลถึงเนื้อหาหลักสูตรว่าจะจัดเนื้อหาหลักสูตรอย่างไร ทั้งนี้ควรขยายความให้ชัดเจนว่าชีวิตชาวนาจะเป็นอย่างไร เช่น เมื่อเกิดภัยธรรมชาติต้องทำอย่างไร ราคาข้าวตกต่ำหรือสูงขึ้น ควรทำอย่างไร เหล่านี้เป็นต้น อยากให้พยายามเรียบเรียงให้ชัดเจนที่สุด โดย IDRC ใช้คำว่า Vivid เช่นชีวิตของชาวนาที่พึงประสงค์เป็นอย่างไร ซึ่งเมื่อเขียนแล้วจะเป็นข้อมูลย้อนกลับได้ว่าหลักสูตรที่ใช้ต้องมีอะไรบ้าง

ประเด็นที่ 3 เรื่องกลุ่มเป้าหมายทดลองลูกชาวนา 50 คน ใน 5 พื้นที่ จะเลือกอย่างไร และใช้คนกลุ่มใด เพราะแต่ละช่วงอายุจะมีลักษณะการสอนที่แตกต่างกัน ที่งานมีการตัดสินใจแล้วหรือไม่ว่าจะเลือกกลุ่มทดลองใด สำหรับความคิดเห็นส่วนตัวคิดว่าอาจจะเป็นกลุ่มเด็กจบ ม.3 ไปแล้ว 3 ปีหรือจบระดับการศึกษาสามัญไปแล้ว จึงจะมีเวลาปรับให้เข้าสถาบันอาชีวะ แล้วนำไปใช้เป็นระบบปกติต่อไป โดยมีการปรับหลักสูตรการเรียนการสอนให้ตรงตามที่ต้องการและไม่แปลกแยก ซึ่งถ้าลงตัวจะสามารถดำเนินการต่อไปได้

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ชี้แจงว่าเรื่องการหากกลุ่มผู้ใช้หลักสูตรคงต้องดำเนินการต่อไป ส่วนเรื่องการหากกลุ่มเป้าหมายเพื่อทดลองหลักสูตรในช่วง 7 เดือนนั้น ขอปรึกษาว่าโครงการจะไม่กำหนดอายุ เนื่องจากถ้ากลุ่มเป้าหมายมีอายุน้อยจะไม่สามารถพูดคุยทำความเข้าใจกันได้

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค กล่าวเสริมว่าทั้ง 3 ประเด็นอยู่ในกรอบคิดของโครงการ เช่นกรณีเมื่อโครงการจบแล้วจะนำไปเชื่อมต่อที่ไหน โดยจะเป็นภาคอาชีวศึกษาหรือที่ใดนั้นทีมงานนักวิจัยยังคงนำมาพิจารณา โดยพยายามคิดให้กรอบหลักการและวิธีการที่ผู้สนใจจะสามารถนำไปใช้ได้โดยมีการปรับเล็กน้อย ทั้งนี้ในกระบวนการทำงานจะพยายามดึงหน่วยงานต่างๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมซึ่งเชื่อว่าเมื่อจบงานแล้วจะพบรอยต่อที่จะสามารถนำไปใช้ได้

ในส่วนของภาคอาชีวศึกษานั้น หน่วยงาน สกว. ได้ทดลองทำงานมา 3-4 ปี ทั้งระบบเรียนในโรงเรียนเรียนที่บ้านและอีกหลายรูปแบบ ผลออกมาในเชิงหลักสูตรนั้นได้เป็น Project based learning แต่การทำงานกับโครงสร้างเชิงระบบมีความแข็ง จึงต้องหาทางเชื่อมความแข็งนั้นโดยการร่วมดำเนินการโครงการนี้ โดยเป็นการถอยออกมามอง Overview ว่าที่จริงแล้วชาวนาต้องการอะไร/ต้องมีหลักสูตรอะไร จึงปรับให้เป็นกลางๆ ก่อน แล้วจึงต้องมีการพัฒนา Coaching เพื่อนำความรู้ลงสู่พื้นที่ ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 อย่างคือ ความรู้ใน Content และความรู้ในลักษณะ Hot to ของการเรียนรู้ ซึ่งอยู่ในตัว Coaching ที่ต้องนำความรู้ลงพื้นที่

➔ **รศ.มยุรี จัยวัฒน์** ผู้ช่วย ผอ. สกว. ฝ่ายสื่อสารสังคม

ระยะแรกเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญ จากการนำเสนอการทบทวนวรรณกรรม เห็นว่าทั้ง 3 หลักสูตรที่นำเสนอมานั้นไม่ทันสมัย เพราะเราไม่ได้ทำเรื่องเกษตรกรรมใหม่เพียงอย่างเดียว แต่มีการทำเกษตรกรรมพันธุ์ใหม่ด้วย ดังนั้นหลักสูตรของ ส.ป.ก. และ สกว. ที่ทำอยู่จะตอบโจทย์ที่ นพ.สุภกร บัวสาย อยากเห็นได้

นอกจากนี้มีความเห็นว่าโดยลักษณะนิสัยของคนไทยที่ใจกว้าง เพราะฉะนั้นจะมีการชี้แนะแบบกว้างๆ ซึ่งผู้ที่ตามต่อต้องมีข้อสรุปที่ตรงประเด็นจริงๆ ทั้งนี้อยากให้มีการสัมภาษณ์เพิ่มเติมเพื่อเป็นการเรียนลัด ซึ่งจะช่วยให้มีการเริ่มต้นการดำเนินงานโครงการได้เร็วขึ้น และตัวหลักสูตรที่ review จะเห็นแต่สาระแต่ไม่เห็น

ภาคการเรียนรู้ว่าทำอะไรและได้ผลอย่างไร มีสัดส่วนการปฏิบัตินอกห้องเรียนอย่างไรบ้าง ซึ่งควรไปวิเคราะห์ประเด็นเหล่านี้ออกมาด้วย

ส่วนคุณลักษณะที่คาดหวังของผู้จบหลักสูตรที่ได้เขียนออกมานั้นไม่ผิด โดยต้องปรากฏคุณลักษณะในทุกศาสตร์ ทั้งเกษตรศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ ศิลปศาสตร์ หรือจริยศาสตร์ เป็นต้น แต่จะอย่างไรให้คุณลักษณะดังกล่าวเป็นเรื่องที่ต้องพิจารณาต่อไป

➡ **ดร.สีลาภรณ์ บัวสาย** ผู้อำนวยการฝ่ายชุมชนและสังคม สกว.

มีคำถามเดิมคือใครจะเป็นตัวรับหลักสูตรนี้ไปใช้ เพราะคิดว่าคำตอบเรื่องนี้มีความสำคัญ ซึ่งจากที่คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค บอกว่าจากทำงานกับวิทยาลัยเกษตรแล้วเกิดผลลัพธ์เป็นหลักสูตรขึ้น จึงขอลงถามว่าอะไรที่ยังไม่เกิด ซึ่งควรจะต้องทำให้เกิด พยายามทำให้ยกระดับมากขึ้นกว่าเดิมกับคู่ Partner ได้หรือไม่ เพราะวิทยาลัยเกษตรจะเป็นตัวรับที่ดี และกระจายตัวได้ดี

ยกตัวอย่างเรื่องที่ยังไม่เกิด เช่น เรื่องการพูดเรื่องกลุ่มเกษตรกร การเรียนรู้ของชาวนานั้นจะต้องเรียนเป็นกลุ่ม ต้องมีสมาชิกทำเหมือนสหกรณ์คือการรวมกลุ่มกันทำ ดังนั้นเรื่องกระบวนการกลุ่มที่ยังไม่เข้าไปในสถาบันการศึกษา เราควรจะต้องทำขึ้นมา เช่น งานด้านสหกรณ์ ซึ่งมองว่าควรจะร่วมงานกับกรมส่งเสริมการเกษตรหรือไม่ โดยมีมติเรื่องการประกอบการนั้นต้องมีบททดสอบจริงที่ไม่ใช่แค่เรียนในห้องเรียนแค่ทฤษฎีเท่านั้น ซึ่งในระบบวิทยาลัยจะมีข้อจำกัดในเรื่องนี้ ดังนั้นเราต้องรู้ว่าจะต้องยึดในมิติใด ไม่เช่นนั้นจะต้องเริ่มตั้งต้นใหม่ทั้งหมด เช่น เรื่องเทคโนโลยีการเกษตรมีคนส่งเสริมจำนวนมากอยู่แล้ว แต่เราต้องให้ความรู้ในเรื่องการค้นคว้าหาข้อมูลความรู้ด้วยตัวเองมากกว่าจะต้องเข้าไปหาข้อมูลได้จากแหล่งใดบ้าง ด้วยโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดังนั้นชาวนาจะต้องพบกับสถานการณ์ต่างๆ ในอนาคต จึงต้องมีความสามารถในการค้นหาความรู้เพิ่มมากขึ้น ดังนั้นในวิทยาลัยเกษตรสามารถทำได้แค่ไหน การประเมินว่าในหลักสูตรเกษตรกรรุ่นใหม่ทำอะไรไว้แล้วบ้าง แล้วเรานำมาออกแบบเพิ่มเติม จะช่วยให้ระดับวิทยาลัยลดความแข็งตัวลงได้ดี

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่าจากวง supply chain เรื่องการศึกษาที่ใช้ตัวต้นทางเป็นสถาบันการศึกษา และปลายทางเป็นเกษตรกร ถามว่า 2 ส่วนนี้จะเข้าหากันได้อย่างไรที่จะช่วยให้เกษตรกรประกอบอาชีพได้อย่างมั่นคงและดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุข โดยมีกรณีกระทรวงมีคำสั่งให้ 3 หน่วยงานที่มีองค์ความรู้ดีมาเข้าทำงานร่วมกัน ทั้งๆ ที่ 2 หน่วยงานมีการทำงานร่วมกับแหล่งอื่นๆ อยู่ก่อนหน้านั้นแล้ว ดังนั้นจึงเกิดคำถามขึ้นว่าแล้วสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์จะเข้าไปมีส่วนร่วมได้อย่างไร

ดังนั้นเราจะไม่ไปหาหน่วยงานของรัฐ แต่เราจะหาสถาบันเกษตรกรที่ผู้นำมีวิสัยทัศน์ต้องการเปลี่ยนแปลงจริงจึงจะได้เมล็ดพันธุ์ใหม่ขึ้น โดยสิ่งที่คาดหวังคืออยากให้กระทรวงศึกษาฯ และกระทรวงเกษตรฯ เปลี่ยนแนวคิดใหม่ ปรารถนาการศึกษาใหม่ที่สามารถนำไปใช้ได้จริง ซึ่งเราจะมีหลักสูตรที่ตัดเป็นท่อนๆ ได้เป็น Module ในเรื่องของการช่วยชาวนาในแต่ละช่วงได้ตั้งแต่เด็กครอบคลุมทุกช่วงชีวิตของการเป็นเกษตรกร

โครงการนี้จะทำแบบที่กล่าวมา โดยจากการตผลึกของทีมงานนั้นเห็นว่ามียุทธศาสตร์ในการออกแบบการเรียนรู้ แต่จะต้องคำนึงถึงว่าทำอะไรให้มีบริบทการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมด้วย ซึ่งหลักสูตรจะเน้นเรื่องที่น่าไปปฏิบัติในชีวิตจริงได้

➡ **ศ.ดร.นพ.สุภกร บัวสาย** กรรมการผู้จัดการ สสค.

เรื่องหนึ่งที่กล่าวถึงกันไปคือการทำงานกับวิทยาลัยแล้วพบความแข็ง ซึ่งสิ่งหนึ่งที่คิดว่ามีความแข็งมากคือ การใช้ครูในวิทยาลัย ซึ่งถ้าคุณแล้วเข้าใจตรงกันก็จะเป็นประโยชน์มากแต่คิดว่าทำได้ยาก สำหรับกรณี

ตัวอย่างที่จังหวัดระยอง ซึ่งได้กล่าวถึงไปแล้วว่าบริษัทปูนซีเมนต์ได้ร่วมมือกับวิทยาลัยมาตาพุด โดยเปิดโปรแกรมใหม่ที่คัดเลือกนักศึกษาที่มีลักษณะตามที่ต้องการเข้าเรียนในโปรแกรมนี โดยเลือกคนที่มีความฉลาด และตั้งใจจะเรียนภาคอาชีวศึกษา เมื่อจบไปแล้วทำงานสายอาชีพแน่นอนเข้าศึกษาในโปรแกรม โดยใช้ครูในวิทยาลัยที่สมัครใจเข้าร่วมสอนในโปรแกรมใหม่นี้ เน้นทักษะการเรียนรู้มากกว่าเน้นเรื่อง Content เป็นการปฏิบัติจริง เรียนเพื่อค้นหาความรู้ด้วยตัวเอง โดยใช้โรงงานเป็นห้องเรียน และเมื่อจบแล้วได้ทำงานในโรงงานต่างๆ จริง

เมื่อนำมาเทียบกับโครงการนี้ เมื่อชวาวาเรียนจบแล้วจะได้ทำงานต่อหรือไม่ ถ้าสามารถเขียนวิสัยทัศน์แบบ Vivid ที่กล่าวไปแล้วได้ ก็จะได้เห็นว่าเมื่อจบจากการเรียนนี้แล้วมันต้องมี after sell service อย่งไร เช่นต้องมีสภครณเข้ามาดูแล หรือมีเงินลงทุนให้ไปเริ่มกิจการทำนาสมัยใหม่หรือไม่ เป็นต้น จึงจะได้ผู้ที่มีความตั้งใจเข้ามาร่วมหลักสูตรที่มีทักษะชุดใหม่ และเมื่อจบแล้วมีการดูแลต่อเนื่องให้ทำได้จริง ต้องดูตั้งแต่ต้นทางว่ามีพื้นฐานเหมาะกับหลักสูตรหรือไม่ ถ้าเป็นไปได้ต้องไม่ผูกพันเรื่องการสอนกับวิทยาลัยมากนัก

➡ **ดร.อมรวิรัช นาคทรพรพ** *ที่ปรึกษาวิชาการ สสค.*

ตั้งข้อสังเกตว่าในท้ายโครงการที่กล่าวไว้ว่าจะมีการทำข้อเสนอเชิงนโยบายสาธารณะ จะเกี่ยวข้องกับเรื่อง ที่ ดร.สีลาภรณ์ และ นพ.สุภกร ได้เสนอข้อคิดเห็นไว้ เนื่องจากโครงการนี้มองได้หลายแบบ เช่น จะมองว่าเป็นการช่วยเหลือเกษตรกรรายย่อยจำนวนหนึ่งก็ได้ หรือช่วยเหลือกลุ่มชวาวาหลายๆ กลุ่มก็ได้ หรือช่วยเหลือกลุ่มพื้นที่ของแต่ละภาคที่กำลังอ่อนแออยู่ก็ได้ หรือมองว่าเป็นการช่วยเหลือระดับประเทศด้วยก็ได้ ทั้งนี้ขอถามว่ามองเรื่องข้อเสนอเชิงนโยบายสาธารณะไว้ก็แบบ เช่น เป็นการศึกษาทางเลือก ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจ โดยขณะนี้มหาวิทยาลัยยาโม ที่มีเงื่อนไขก่อนจะจบการศึกษาต้องทำอะไรให้ท้องถิ่น 1 เรื่อง หรือจะเลือกเป็นเรื่องระดับชาติไปเลยหรือไม่ ซึ่งงานนี้มีเมื่อ review แล้วได้เห็นปัญหาหลายเรื่อง และมองได้หลายระดับมาก จึงพยายามจะช่วยหาแนวทางในการเชื่อมต่องานไปพร้อมกันด้วย

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท กล่าวว่า มีเรื่องที่หนักใจเล็กน้อย จากที่ นพ.สุภกร ชี้ว่างานนี้ควรต้องไปเชื่อมภารกิจกับผู้ใช้งานด้วยเลย เพราะในเวลาที่เหลือ 5 เดือนจะต้องรีบทำหลักสูตรและออกแบบการจัดการเรียนรู้ โดยต้องทำเอกสารที่ชวาวาอ่านแล้วสามารถลงแปลงนาไปทำได้ ซึ่งจะมี Do และ Don't สำหรับการปฏิบัติ

ทั้งนี้สิ่งที่ทำได้ตามกำลังที่มีอยู่ในการเชื่อมภารกิจ คือการเชื่อมกับ ส.ป.ก. ที่มีที่ดินอยู่ แต่สาระการเรียนรู้ที่จะช่วยให้เข้าถึง เข้าใจและปฏิบัติได้จริงนั้นต้องใช้ Coaching เป็นผู้นำสาระการเรียนรู้เหล่านั้นลงไปให้แก่ชวาวา ทั้งนี้ในกระบวนการทำงานอีก 18 เดือนน่าจะได้ออกข้อเสนอเชิงนโยบายสาธารณะด้วย โดยอาจจะนำไปขยายผลร่วมกับภาคส่วนหรือหน่วยงานต่างๆ ได้มากขึ้น ซึ่งต้องอาศัยพลังของชุมชนในการขับเคลื่อนด้วย

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่าย้อนกลับไป 2-3 เดือนก่อนที่รับงานนี้นั้น สกว. ได้เริ่มงานกับวิทยาลัยเกษตรมาระยะหนึ่งแล้ว และเมื่อเริ่มดำเนินงานมาถึงจุดหนึ่งจึงมีคำถามขึ้นว่า เกษตรกรที่ผ่านหลักสูตรไปแล้ว และได้พื้นที่ ส.ป.ก. ไปปฏิบัติจริงแล้วนั้น จะมีชุดความรู้อะไรที่จะช่วยให้เกษตรกรเหล่านั้นสามารถนำไปอยู่ร่วมกัน และเกิดการแบ่งปันกันได้จริง ซึ่งเหล่านี้คือกระบวนการกลุ่มดังที่ผู้ทรงคุณวุฒิได้กล่าวถึง จึงเป็นที่มาของการเข้าร่วมโครงการซึ่งคิดว่างานนี้น่าจะไปเชื่อมต่อกับงานเดิมได้ เพราะงานเดิมของ สกว. มีช่องว่างคือเราใช้ที่ดินเป็นแรงจูงใจให้คนเข้าร่วมหลักสูตร และใช้ระบบการศึกษาเข้าดำเนินงาน เมื่อจบไปแล้วได้การศึกษาความรู้ในเรื่อง Know how แล้วจะนำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างไร ซึ่งคิดว่างานตรงนี้จะช่วยเป็นผู้ให้คำตอบได้

นอกจากนี้คิดว่าในอนาคตบทบาทของหน่วยงานที่น่าจะเข้ามาเป็นตัวต่อนานี้ น่าจะเป็นกระทรวง เกษตรฯ เพราะที่ผ่านมาระบบกระทรวง เกษตรฯ มองเรื่องการผลิตสินค้าในภาคเกษตรเป็นหลัก ซึ่งที่จริงแล้วควร ต้องมองเรื่องการยกระดับความรู้และการจัดการให้แก่เกษตรกรด้วย จึงคิดว่ากระทรวงนี้น่าจะเข้ามามีมือ กับกระทรวงศึกษาฯ กับพื้นที่ของกระทรวงได้

รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล ขอทำความเข้าใจจากที่ ดร.สีลาภรณ์ บัวสาย ให้คำแนะนำไปข้างต้นนั้น เพื่อ ความเข้าใจที่ตรงกันสรุปได้ว่า ดร.สีลาภรณ์ บอกว่าหลักสูตรที่โครงการกำลังพัฒนาขึ้นมาต้องมองบริบทว่า จะเอาลงไป Fit กับสถานการณ์จริงได้อย่างไร แต่โครงสร้างการศึกษาในความจริงที่มีอยู่นั้นอาจจะมองว่ามี โรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานที่ให้ความรู้อยู่แล้วมีบริบทอะไรอยู่ในนั้น และโครงสร้างในการ ดำเนินชีวิตของชาวนา เช่นกลุ่มสหกรณ์หรืออะไรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งหลักสูตรที่เราจะนำลงไปจะต้องไป Fit กับตรงนั้นได้ด้วยจึงจะขับเคลื่อนได้ใช่หรือไม่ เนื่องจากทีมงานจะได้นำไปหารือร่วมกันต่อไปว่า เราต้องไม่คิด แต่ตัวหลักสูตร แต่ต้องคิดเรื่องการขับเคลื่อนหลักสูตรเหล่านี้ไปพร้อมๆ กันด้วยเลยใช่หรือไม่

➔ **ดร.สีลาภรณ์ บัวสาย** ผู้อำนวยการฝ่ายชุมชนและสังคม สกว.

อธิบายด้วยกรอบการวิเคราะห์กิจกรรมการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพของเกษตรกร ซึ่งใน วงการดำเนินชีวิตนั้นสามารถแทนด้วย “ระบบการศึกษา” ได้ ส่วนอีกวงเป็นเรื่องของการประกอบอาชีพซึ่ง เป็นโลกของความเป็นจริง โดยสิ่งที่ระบบการศึกษากำลังถูกท้าทายคือนำไปใช้กับโลกในความเป็นจริงไม่ได้ เมื่อเรียนเสร็จแล้วถึงจุดหนึ่งก็หยุด แข็งตัวไป เพราะสถาบันการศึกษาเหล่านั้นทำตัวเป็น Service Provider ซึ่งต้องจัดบริการโดยตั้งอยู่กับที่ ใครต้องการแบบไหนก็ให้เข้ามาเลือกเรียนตามหลักสูตรที่สถาบันได้จัดไว้ ซึ่ง ไม่ได้จัดตามความต้องการของคนเข้ามาเรียน ดังที่คุณสุวิทย์เรียกว่า “แข็งตัว” ทั้งนี้สถาบันต้องทำแบบนั้น เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายที่ถูกกว่าการจัดหลักสูตรตามความต้องการของผู้เรียน

ดังนั้นถ้าจะทำให้การเรียนรู้ออกไปเข้ากับวงประกอบอาชีพได้ ต้องให้ทักษะการรู้และรู้จัดการเลือกแก่ เกษตรกร คือต้องรู้ว่าความรู้เหล่านั้นหาได้จากที่ไหน เกษตรกรต้องหาทางไปถึงความรู้ตามที่ต้องการได้ และ หน่วยงานที่ให้บริการหรือให้ความรู้นั้นจะตั้งอยู่ที่เดิม แล้วตัวเกษตรกรต้องรู้จักเส้นทางไปหาความรู้เหล่านั้น เอง ซึ่งโครงสร้างของระบบการศึกษาในมหาวิทยาลัยหรือโรงเรียนจะไปได้ถึงจุดหนึ่งเท่านั้นแล้วจะเริ่มไปต่อ ยาก หรืออาจทำได้แค่เป็นหลักสูตรทดลอง

นอกจากนี้ถ้าชี้ให้ชัดว่าต้องเพิ่มทักษะเรื่องอะไรบ้าง เช่นถ้าพบปัญหาข้าวถูกกดราคาจะต้องมีวิธี จัดการได้ จะช่วยให้เห็นทางไปว่าควรจะให้ความรู้แก่เกษตรกรอย่างไร โดยการแก้ปัญหาอาจเป็นเรื่องการ รวมกลุ่มต่อรอง ซึ่งเป็นการสำรวจรูปแบบการเรียนการสอนที่น่าสนใจ เป็นเรื่องที่น่าทำ แต่ยังไม่ออกว่าจะ ไปสิ้นสุดที่ไหน เพราะสถาบันการศึกษาจะไม่คำนึงว่าลูกศิษย์ต้องการอะไรจึงจะอยู่รอดได้ในโลกความจริง แต่ ทั้งนี้อาจแนะนำว่าได้มองวิสัยทัศน์ว่าควรคิดในเรื่องของการเรียนรู้ ซึ่งอาจต้องมีอะไรเพิ่มขึ้นมาใหม่อีกหนึ่งวง เพราะวาระบบการศึกษาที่มีอยู่ไม่สามารถรองรับได้

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท กล่าวว่าจากงานวิจัยของสถาบันเอง ได้นำความรู้ไปเขียนเป็นรายวิชาใหม่ โดยเน้นที่ว่าผู้เรียนจะนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างไร เช่น มองตัวแบบ Farmer Shop จะรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งและ เข้าใจ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนวิธีคิด พฤติกรรมการใช้ชีวิตและการบริโภคของนักศึกษาด้วย

นอกจากนี้สิ่งที่ได้เรียนรู้กับผู้ที่จัดหลักสูตรการอบรมหลายปีที่ผ่านมา พบว่ายังมีระบบเหมือนเดิมคือ สอนตามแบบเดิมๆ ดังนั้นเราจะต้องเปลี่ยนวิธีคิด เช่นเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมฯ ต้องเปลี่ยนวิธีคิดในการจัดหา

ข้อมูลให้ได้ในสิ่งที่จะสามารถนำไปใช้จริงได้ ทั้งนี้คุณค่าจะอยู่ในคู่มือเนื้อหาสาระหลักสูตร ที่หวังว่าเมื่อเกษตรกรได้ผ่านเล่มนี้ไปแล้วชาวนาจะปรับวิธีคิด มีความภูมิใจต่ออาชีพการทำนา มีข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องได้

➡ **ศ.ดร.นพ.สุภกร บัวสาย** กรรมการผู้จัดการ สสค.

สมมุติว่าถ้ามีคู่มือเล่มที่กล่าวถึงนี้อยู่ในมือแล้วจะเกิดอะไรกับประเทศไทยต่อไปบ้าง

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ตอบว่า จะมีข้อเสนอเชิงนโยบายคือต้องการให้มีหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเข้ามาช่วยนำไปขยาย และเผยแพร่สาระการเรียนรู้ว่าจะเปลี่ยนแปลงบุคคลที่เป็นชาวนาได้อย่างไร จะเปลี่ยนวิธีคิดของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมชาวนาอย่างไร และจะรู้เท่าทันกับการเปิดเสรีอาเซียน ซึ่งสิ่งที่รัฐควรต้องทำคืออะไร ทั้งนี้ต้องไปจัดกลุ่มเป้าหมายแล้วคลี่ออกมา ซึ่งจะเป็นการมององค์รวมถึงชาวนาย่อยด้วย รวมถึงจะเปลี่ยนวิธีคิดของทั้งประเทศไทยด้วย และจากที่ นพ.สุภกร บัวสายเสนอให้เขียน Vivid นั้นก็จะมีรายละเอียดของการเดินอาชีพ ตัวอย่างเช่น ถ้าชาวนาไม่รู้จักรถอ้อมแล้วท้ายที่สุดจะมีหนี้สินรุงรัง จนไม่มีความภูมิใจในอาชีพชาวนา ส่งผลให้ลูกชาวนาก็จะไม่ต้องการประกอบอาชีพการทำนาต่อไป แต่สำหรับกรณีพ่อวิจิตร บุญสูง ที่มีการรวมกลุ่มสะสมทุน สามารถขายแบรนด์ข้าวคุณธรรมจนประสบความสำเร็จและได้รับการยอมรับ เหล่านี้เป็นต้น

➡ **ดร.อมรวิรัช นาคทรพรพ** ที่ปรึกษาวิชาการ สสค.

จากที่ได้หารือกันครั้งล่าสุดได้คุยกันว่าเรามี Grand design อยู่ซึ่งอาจจะคาดหวังความสำเร็จในแต่ละส่วนได้ยาก เช่นได้คุยกันว่าในระหว่างการทำงานจะมีเครือข่ายเข้ามาร่วมงานกับเรา เช่น ตัวบุคคล ภาครัฐ และกลุ่มต่างๆ ที่น่าจะคาดหวังได้มาก แต่ที่สำคัญคือต้องชัดเจนว่าเนื้อหาคืออะไร และหน้าตาชาวนาที่พึงประสงค์คืออะไร และเรื่องกลุ่มอายุที่หลากหลายมาก ซึ่งถ้าเป็นเด็กคงหนีไม่พ้นระบบโรงเรียน

ทั้งนี้สำหรับ Grand design นั้นคิดว่าคงมีครบทั้งหมด แต่จะทำได้แค่ไหนภายใต้เงื่อนไขอะไร คงเป็นโจทย์ที่ฝากให้นักวิจัยต้องมองให้ชัด โดยสรุปจากที่ประชุมได้ว่าเรื่องใหญ่ 2 เรื่องคือ จะวางไว้ที่ไหน และจะไปยังไงต่อไป จึงขอฝากคำถามเหล่านี้ไว้ซึ่งอาจจะจะได้หลายคำตอบ และเป็นคำถามที่จะช่วยให้งานในระยะต่อไปมีความชัดเจนมากขึ้น

➡ **ศ.ดร.นพ.สุภกร บัวสาย** กรรมการผู้จัดการ สสค.

จากที่ถามไปเมื่อสักครู่ถ้าเรามีความรู้ที่ดีที่สุดยอดแล้วจะเกิดอะไรขึ้น คือจะมีคนดีหรือไม่ เช่นเดียวกับที่เรามีความรู้ที่ดี เช่นพระไตรปิฎกแต่เรามีคนดีหรือไม่ ดังนั้นในโครงการนี้ถ้าตั้งใจทำข้อเสนอเชิงนโยบายแล้ว งานที่ทำอาจไม่จำเป็นต้องหนักมากตามที่เขียนแผนไว้ก็ได้ โดยตามแผนที่วางไว้จะมีการทดลองกับ 50 คน ใน 5 พื้นที่ ซึ่งแม้จะได้ผลอย่างไรก็อยู่ในเล่มคู่มือ จึงคิดว่าไม่จำเป็นต้องลงเยอะ แต่ถ้าเป็น Policy recommendation คำถามจะเป็นคนละประเภท โดยคำถามจะออกมาว่า **ชาวนาในอนาคต ควรจะเป็นอย่างไร แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อทำอาชีพชาวนาจะอย่างไร พร้อมกับคำถามย่อยว่า การจัดการศึกษาเหล่านี้ควรจะมีระดับไหน ใครจะเป็นคนจัด แล้วจึงจะลงถึงเนื้อหาหลักสูตรว่าเป็นอย่างไร**

ดังนั้นถ้ากล่าวถึงเฉพาะเรื่องการจัดการศึกษาก็จะเป็นเฉพาะ Policy provider อาจจะทำวิจัยเพิ่มอีกส่วนคือ ถ้าเรามี Vision ให้ชาวนามีทางเลือก เช่น มีโมเดลชาวนารับจ้าง โมเดลชาวนารายย่อย หรือโมเดลอื่นๆ เช่นชาวนารวมกลุ่ม หรือเป็นชาวนาสหกรณ์ ดังนั้นถ้าเป็นลักษณะนี้จะไม่ใช่แค่โรงเรียนชาวนา แต่จะเป็นเรื่องของระบบการมีชีวิตชาวนา จึงจะมี 2 ส่วนมาประกอบกันคือ การจัดการศึกษาให้ชาวนาควรจะเป็น

อย่างไร และส่วนของผู้ร่วมงาน (Partner) ที่จะมีใครบ้างเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งงานแบบนี้ไม่จำเป็นต้องทดลองทำ ให้เหนื่อย เพียงแต่หาวิธีอื่นในการเก็บข้อมูลที่มีอยู่แล้ว ก็จะได้รู้ว่าถ้าจะเป็นชานาในรูปแบบต่างๆ มีข้อดี ข้อเสียอย่างไร ต้องจัดการศึกษาอย่างไร จะต้องมี Policy ใดๆ และจะนำ Policy นี้ไปเสนอให้ใคร เช่น เสนอรัฐบาลกลาง หรือรัฐบาลท้องถิ่น หรือหน่วยต่างๆ ก็ได้ โดยงานจะไม่เหนื่อยมากและเป็น Policy จริงๆ

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท กล่าวว่างานนี้เราได้ออกแบบชุมชนการเรียนรู้ ซึ่งระหว่างทางเป็น Action research ทุกครั้งที่จัด Focus group จะเชิญตัวแบบที่เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมเวทีและจะได้ policy ระดับท้องถิ่นออกมา และถ้าเรายังลงลึกในพื้นที่ก็จะทำให้เราได้มองลึกลงไปซึ่งเป็นส่วนของ Policy ที่ นพ.สุภกร กล่าวถึง จึงขอน้อมรับคำแนะนำทุกอย่างไว้ด้วยความยินดี

➡ **ดร.อมรรวิชัย นาคทรพรพ** *ที่ปรึกษาวิชาการ สสค.*

โครงการนี้ครั้งแรกได้ออกแบบเพื่อหาคำตอบเชิงลึกในบริบทที่แตกต่างกัน จึงต้องมีการทดลองถึง 5 พื้นที่ โดยอยากได้โมเดลที่แข็งแรง แต่สิ่งที่ นพ.สุภกร ให้ความเห็นมานั้นคือต้องการให้น้ำหนักสมดุล โดยคิดว่า ลักษณะที่เราทำงานในระดับรากหญ้าแล้วจะสามารถสังเคราะห์มาเป็น Policy ได้ สุดท้ายจะตอบทั้ง 2 เรื่อง ได้อย่างสมดุล และจะได้ Policy recommendation ที่มีหลาย Layer ซึ่งหลาย layer ต้อง based on กับ งานที่เราทำ ดังนั้นทั้งสองเรื่องนี้ต้องเดินคู่กันไป

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท อธิบายถึงผลผลิตของโครงการในข้อ 6 ที่บอกไว้ว่าจะได้ เอกสาร ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสาธารณะ เพื่อใช้สำหรับขับเคลื่อนการเรียนรู้ “การสร้างสมรรถนะแก่ลูกเกษตรกร เพื่อการทำการเกษตรเชิงธุรกิจอย่างยั่งยืน” ซึ่ง Highlight อยู่ตรงคำว่า *การทำการเกษตรเชิงธุรกิจอย่างยั่งยืน* จึงคิดว่าอาจจะไม่มี scenario ให้ชานาไปเป็นลูกไร่เพราะไม่มีความยั่งยืน จึงขอปรึกษาว่าโครงการจะใช้ กรอบการพัฒนาที่ยั่งยืน เช่นแม้ว่าจะไม่มีที่นาแต่จะเข้าถึงแหล่งทุนอย่างไร เกษตรกรต้องมีความเป็นอิสระในการเลือก และสามารถตัดสินใจเองได้ เหล่านี้เป็นต้น

➡ **ศ.ดร.นพ.สุภกร บัวสาย** *กรรมการผู้จัดการ สสค.*

คิดว่าการทำงาน Policy recommendation จะตอบโจทย์อะไร เช่นการจัดการศึกษาสำหรับคนที่จะเป็นชานาในประเทศไทย เพราะโจทย์นี้ไม่เฉพาะเรื่องหลักสูตร ซึ่งจะพยายามตอบเป็นลักษณะทางเลือก หรือไม่จำเป็นก็ได้ เช่นทิศทางที่กำลังจะไปจะเป็นทางสายกลางที่ชานาจะไม่โดดเดี่ยว แต่ไม่ใช่แบบมือปิ่น รับจ้าง จึงเสนอทิศทางนี้ แต่ต้องตอบโจทย์เชิงระบบด้วย ดังนั้นจะทดลองพื้นที่ 5 แห่งก็ได้ แต่ต้องใช้อีก approach ที่ต่างไป ซึ่งคิดว่าไม่จำเป็นต้องทำมาก อาจจะทำแค่แห่งเดียวแล้วทำให้สำเร็จก็ได้ ขึ้นอยู่กับว่าโครงการจะให้น้ำหนักอย่างไร

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช ชี้แจงว่าทีมงานอาจจะลืมนิดหนึ่งมิติ ดังนั้นในการประชุมหารือจึงมีการอธิบายกันแต่เรื่องสาระที่เปรียบเหมือน Hardware โดยลืมนเรื่องการจัดการที่เรียกว่าเป็น Software โดยทีมงานจะอาศัยสื่อคัดสรรเหล่านี้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาให้เกิดกระบวนการทัศน์และทัศนคติที่ดี เพื่อให้เกษตรกรสร้างทางเลือกของตัวเองได้ ตัดสินใจเลือกชีวิตของตัวเองได้ ชานาจะทราบว่าประเทศไทยจะเดินหน้าอย่างไรถ้าไม่มีชานา เหล่านี้จะเกิดจากการถ่ายทอดผ่านสื่อ ทั้งนี้หลักสูตรของเราตั้งใจจะให้น้ำหนักเรื่องสาระนั้นน้อยลงมาก แต่จะเน้นเรื่องทัศนคติและกระบวนการทัศน์มากขึ้น จะสามารถเติบโตได้ด้วยตัวเอง ดังนั้นงานนี้คือไม่เน้นวิธีการให้ยาคือสาระ แต่ให้ตัวอิมมูน คือตัวทักษะที่พัฒนาขึ้นผ่านสื่อ

สำหรับเรื่องที่ต้องทำการทดลองกับ 5 พื้นที่ที่มีความหลากหลาย เพราะในการทำการเกษตรนั้นเรื่อง ของ area base เป็นสิ่งสำคัญ พื้นที่ที่แตกต่างกันจะทำให้มีวิธีการแก้ปัญหาที่แตกต่างกัน และก่อให้เกิดวิธีคิดที่ แตกต่าง ซึ่งเราต้องการทดสอบว่าความแตกต่างในเรื่องของสภาพพื้นที่นั้น เครื่องมือที่เราผลิตขึ้นจะสามารถ ประยุกต์ให้ยืดหยุ่นเข้ากับเรื่องที่เราคิดได้มากน้อยเพียงใด จึงเป็นที่มาของเรื่อง area base ซึ่งเมื่อเจาะลึกแต่ ละพื้นที่แล้วจะเห็นภาพว่าปัญหาคืออะไร วิธีการจัดการแบบใดที่เหมาะสม ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่การให้ ข้อเสนอแนะในเรื่องต่างๆ ทั้งสาระ วิธีการจัดการเรียนรู้ กระบวนการที่ต่างกัน ซึ่งคาดว่าจะได้ออกมาในระหว่าง การดำเนินงานในพื้นที่ โดยกลุ่มต่างๆ จะเป็นข้อให้ข้อมูลแก่เราจึงต้องออกแบบให้ยืดหยุ่น แต่สิ่งสำคัญคือหลัก คิดของชาวนาในโลกที่มีการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้คิดว่าโครงการนี้ติดกับคำว่าโรงเรียนชาวนา จึงขอปรึกษาว่าเรา ควรปรับเรื่องชื่อของโครงการนี้อย่างไรหรือไม่

➡ **ดร.อมรวิชัย นาคทรัพย์** *ที่ปรึกษาวิชาการ สสค.*

เสริมว่าการทำ 5 พื้นที่ เนื่องจากการทำให้ได้ Scale ของ Impact เป็นเรื่องสำคัญ เพราะจะช่วยให้ เห็นการเคลื่อนตัวบางอย่างที่ดี และเมื่อนำไปเป็น Policy จะมีน้ำหนักมากยิ่งขึ้น

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค ชี้แจงเพิ่มเติมเรื่องการทดลองใน 5 พื้นที่ โดยมี Coach รวม 10 คน ซึ่ง จะเป็นกลุ่มตัวอย่างของผู้ใช้หลักสูตรในอนาคต เช่น พื้นที่จังหวัดมหาสารคาม รับผิดชอบโดยคุณเก็นศักดิ์ ศรี สวอย ที่เชื่อว่าจะสามารถเชื่อมโยงไปในเครือข่ายภาคประชาชน หรือกลุ่มที่เคลื่อนตัวอยู่ในภาคอีสานได้ ส่วน พื้นที่จังหวัดสิงห์บุรี และชัยนาท ที่ตนเองรับผิดชอบดูแล คาดว่าจะเข้าเชื่อมโยงกับกลุ่มอาชีวศึกษา ซึ่ง ได้ วางแผนไว้ว่า coaching ในพื้นที่จะชักชวนครูอาชีพที่สอนทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียนอยู่แล้ว เข้า ร่วมงานในครั้งนี้ด้วย สำหรับพื้นที่จังหวัดเชียงราย จะตั้งอยู่บนพื้นที่สูงทดลองกับกลุ่มชาวเขา ซึ่งคาดว่าจะ เชื่อมโยงเข้ากับกระทรวงเกษตรฯ ได้ โดยมีโจทย์ว่าจะทำอย่างไรให้รักษาอาชีพการเกษตรอยู่บนเขาได้อย่าง ยั่งยืน สำหรับสุดท้ายคือพื้นที่จังหวัดชุมพร คิดว่าน่าจะมีการเชื่อมโยงกับหน่วยงาน ส.ป.ก. กระทรวงเกษตรฯ เช่นกัน

➡ **ศ.ดร.นพ.สุภกร บัวสาย** *กรรมการผู้จัดการ สสค.*

ไม่แน่ใจว่าแต่ละพื้นที่จะพิสูจน์อะไร เพราะคิดว่าชาวนาแต่ละกลุ่มจะมีความแตกต่างกันไป กลุ่ม ทดลองชุดแรกจะแตกต่างกับชาวนากลุ่มทดลองชุดต่อไป ดังนั้นมันไม่ได้พิสูจน์ว่า 10 คนแรกจะดีกว่าที่อื่น ซึ่ง เมื่อจบโครงการเราก็จะเลิกไป สิ่งที่ได้คือเราได้ทำกิจกรรมอย่างที่เราวางแผนไว้ ซึ่งคล้ายกับโรงเรียนการศึกษา ทางเลือกที่เชื่อว่ามีปรัชญาแล้วก็ทำแต่เค้าทำอย่างต่อเนื่องและมีคนเข้าเรียนก็สมเหตุสมผล แต่กรณีโครงการนี้ ไม่มีอะไรที่พิสูจน์ได้ว่ามีอะไรมากกว่านั้น ดังนั้นถ้าจะทำ Policy recommendation โจทย์ก็จะแตกต่างกัน โดยจะไม่ใช่แค่การทำหลักสูตรเท่านั้น

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ชี้แจงเพิ่มว่าเรากำลังทำกรอบการสร้างสมรรถนะแก่ลูกเกษตรกรในการทำ การเกษตรเชิงธุรกิจที่ยั่งยืน โดยเราไม่ได้สอนให้เป็นนักธุรกิจแต่ให้อยู่ในโลกธุรกิจได้อย่างยั่งยืน จึงเห็นด้วยที่ คุณหมอแนะนำที่ท้ายสุดต้องมีข้อเสนอเชิงนโยบายและสาธารณะ เพราะที่ นพ.สุภกร ตั้งข้อสังเกตมาและเห็น ด้วยว่าข้อเสนอเชิงนโยบายนั้น โจทย์แรกคือต้องมีสมมุติฐานว่าชาวนาต้องมีความรู้อะไรที่จะเข้าถึง และที่จาก การทบทวนวรรณกรรมผ่านมาจะมีกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้ชาวนาเข้าใจอย่างไร ดังนั้นจึงต้องมีการลง พื้นที่ชุมชนซึ่งจะช่วยให้ได้รู้เงื่อนไขในพื้นที่ที่หลากหลาย ได้ทราบว่ามีนโยบายรัฐที่ลงไปมีผลกระทบต่อชาวนา อย่างไร เพื่อเก็บข้อมูลเชิงนโยบายไปยกกว้าง ฉะนั้นการลงพื้นที่ไม่ได้เป็นการฝึกสอนอย่างเดียวแต่จะมีการถอด บทเรียนปัญหาของชาวนาที่ต้องประสบมาตลอดชีวิต และจะให้นักวิจัยและผู้เกี่ยวข้องช่วยกันคิดเชิงวิเคราะห์

ว่าอนาคตจะให้ชาวนาชีวิตอย่างยั่งยืนได้ Infrastructure ควรเป็นอย่างไร ซึ่งมองว่าน่าจะเป็นโครงสร้างหลักสูตรการศึกษาที่เหมาะสมกับแต่ละช่วงวัย ซึ่งอยากขอปรึกษาด้วยว่าถ้าจะสามารถลดพื้นที่ลงได้อาจจะช่วยให้เราไปเน้นเรื่องกรอบการทำข้อเสนอเชิงนโยบายได้มากขึ้นด้วย

รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล สรุปว่า นพ.สุภกร บัวสาย กำลังจะบอกว่าหลักสูตรที่จะได้มานี้จะขับเคลื่อนให้ชาวนาได้เรียนรู้อย่างไร โดยที่บริบทของชาวนาแต่ละคนนั้นไม่เหมือนกัน ซึ่งเราจะขับเคลื่อนด้วยวิทยาลัยการเกษตรก็อาจไม่ใช่ตัวที่จะช่วยที่ดีที่สุด ดังนั้นต้องมองบริบทของความเป็นจริงในพื้นที่ว่าการขับเคลื่อนแต่ละอย่างจะเกิดผลที่ดีหรือไม่แล้วจึงอาจจะได้ข้อสรุปออกมา เหล่านี้ใช่หรือไม่ที่ต้องการสื่อ

➡ **ศ.ดร.นพ.สุภกร บัวสาย** *กรรมการผู้จัดการ สสค.*

ข้อที่มีความกังวลคือ ระบบจะให้การศึกษาแก่ชาวนายุคใหม่เป็นอย่างไร จะจัดระบบการศึกษาอย่างไร และอีกทางเลือกหนึ่งคือไม่ต้องเสนอระบบก็ได้ อาจจะทำเพียงพื้นที่เดียวก็ได้แต่ต้องทำให้สำเร็จและยั่งยืน เพราะเห็นว่าการตอบคำถามเชิงระบบด้วยการลงพื้นที่จะเหนื่อยมากและอาจไม่ได้คำตอบด้วย จึงคิดว่าอาจเป็นการถอดบทเรียนให้มากขึ้นแทน

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค เสนอความเห็นว่าคุณค่าว่า “หลักสูตร” ทำให้เราติดหล่ม อาจต้องเปลี่ยนหรือไม่ เพราะที่จริงคือเรื่องกระบวนการ

คุณเกนศักดิ์ ศรีสวย เพิ่มเติมว่าเป้าหมายสุดท้ายของโครงการคือ ต้องการให้ชาวนามีชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งเชื่อว่าความรู้จะช่วยยกระดับทำให้ชีวิตชาวนาดีขึ้นได้ เราจึงต้องลงไปดูว่าชาวนาต้องการความรู้อะไร และจำเป็นต้องหาข้อตกลงว่ากลุ่มอายุใดที่จะเป็นกลุ่มเป้าหมาย นอกจากนี้การเปิดหลายพื้นที่ก็เพื่อให้กลุ่มผู้เกี่ยวข้องอีกหลายภาคส่วนได้เข้ามาเสนอแนะ เพื่อนำมาพัฒนาเป็นชุดความรู้ต่อไปด้วย

➡ **ดร.จุฬารณีย์ มาเสถียรวงศ์** *รักษาการผู้อำนวยการสถาบันรามจิตติ*

ชี้แจงว่าเป้าหมายเรื่องข้อเสนอเชิงนโยบายนั้นไม่ใช่เป้าหมายแรกแต่เป็นเป้าหมายปลายทาง โดยเป้าหมายแรกของโครงการนี้คือต้องการให้คุณภาพชีวิตของเด็กที่อยู่ระหว่างทางเลือก ช่วยสร้างทางเลือกให้รู้สึกอยากเป็นชาวนา ทั้งนี้ชาวนามีต้นทุนที่ไม่เท่ากัน มีชุดนาและชุดข้าวที่แตกต่างกัน ซึ่งเหล่านี้จะเป็นการกำหนดความรู้คนข้างในด้วย ซึ่งสิ่งที่ รศ.จุฬาทิพย์ กำลังทำคือเป็นการเอาชุดความรู้ที่ยังตกหล่นเข้าไปให้ ซึ่งจะมีความยืดหยุ่น และเป็นชุดความรู้ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ให้คนข้างในมีการระเบิดออกมาเองได้ เช่นการที่เราต้องเลือกปราชญ์ที่เป็นทุนความรู้มาต่อยอดได้

ดังนั้นการเลือกพื้นที่ 5 แห่งนี้ จึงเลือกด้วยการมีต้นทุนที่หลากหลาย พร้อมกับต้องการการระเบิดความรู้จากข้างในที่เรามีการต่อยอดความรู้ได้ และสุดท้ายที่ นพ.สุภกร ถามว่าสุดท้ายจะไปจบที่ใดนั้น ในระยะต่อไปในการเลือกผู้ร่วมทดลองคงต้องคัดเลือกกรณีตัวอย่างที่ได้กำหนดไว้ว่าจะเลือกจากผู้มีต้นทุน ซึ่งการเห็นความสำเร็จและการมีเครือข่ายจะช่วยให้เห็นความยั่งยืน

กรณีของคุณสุวิทย์ที่จะนำไปต่อยอดกับสถาบันอาชีวศึกษา สิ่งที่ต้องทำไม่ใช่กระบวนการเรียนรู้แต่เป็นกลไกการจัดการที่ต้องทำให้ความรู้ของเราไปเชื่อมต่อกับกลไกของระบบอาชีวะได้ โดยต้องทำให้กลไกการให้วุฒิรับรองการศึกษาดำเนินไปอย่างสอดคล้องกับกลไกการประกอบอาชีพในชีวิตจริงได้ด้วย แต่กรณีไม่ใช่อาชีวะฯ ก็จะใช้รูปแบบการเรียนรู้ทางเลือกที่จะรองรับเด็กที่ออกนอกระบบการศึกษาปกติไปแล้วซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่มาก และตัวที่จะช่วยสนับสนุนเด็กกลุ่มนี้คือชุมชน เพราะฉะนั้นนี่คือการศึกษาร่วมกันกับชุมชน ซึ่งเหล่านี้คือเป้าหมายของโครงการนี้ใช่หรือไม่

➡ **ดร.สีลาภรณ์ บัวสาย** ผู้อำนวยการฝ่ายชุมชนและสังคม สกว.

กล่าวสรุปดังนี้

1. เรื่องพื้นที่ทดลอง 5 แห่งนั้น เห็นว่าพื้นที่จังหวัดชัยนาทและสิงห์บุรีที่มีพื้นที่ใกล้เคียงกัน จึงน่าจะ สามารถตัดออกไป 1 พื้นที่ เหลือ 4 พื้นที่ ใน 4 ภาคได้

2. ถ้าพูดถึงเรื่องวงจร 2 วงคือ วงเรื่องการศึกษา กับ วงเรื่องการประกอบอาชีพ ระบบการศึกษาให้ ความรู้และทักษะชนิดหนึ่ง ส่วนเรื่องการประกอบอาชีพอาจต้องให้ความรู้และทักษะอีกชนิดหนึ่ง เพราะฉะนั้น งานนี้ต้องไปหามาให้ได้ว่าชาวณาต้องการทักษะและความรู้อะไร วิธีหาที่น่าจะทำงานกับกลุ่มเกษตรกรที่พบ ปัญหาจริงตามภาคต่างๆ ของประเทศ ซึ่งมีโครงสร้างการตลาดที่ไม่เหมือนกัน การเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ก็น่าจะ ทำได้ โดยการลงพื้นที่ไปแลกเปลี่ยนกับชาวณาว่าความรู้และทักษะที่ต้องการจริงๆ คืออะไรบ้าง แล้วเมื่อเริ่มทำ แล้วให้เชิญวิทยาลัยเกษตรมาร่วมเรียนรู้ด้วย ว่าสิ่งที่ชาวณาต้องการนั้นวิทยาลัยจะสามารถจัดได้หรือไม่ และ จัดด้วยเงื่อนไขอะไรได้บ้าง ดังนั้นต้อง Workshop กับเกษตรกรมากขึ้นแล้วถอดบทเรียนออกมาว่าชาวณา ต้องการเรียนรู้อะไร

➡ **ดร.อมรวิเศษ นาคทรัพย์** ที่ปรึกษาวิชาการ สสค.

สำหรับโครงการนี้ต้องการคำตอบว่าจะจัดการเชิงระบบอย่างไรให้ยั่งยืน จึงต้องมีการลงไปทดลองใน พื้นที่หลายๆ แบบ ซึ่งจะได้ Policy recommendation ที่ตอบบริบทหลายๆ แบบได้ ทั้งนี้จากข้อเสนอแนะ ของผู้ทรงคุณวุฒิในวันนี้ได้ข้อสรุปว่า

1. ลดพื้นที่กลุ่มเป้าหมายลงไป 1 กลุ่ม เหลือ 4 พื้นที่
2. ให้เน้นเรื่องเงื่อนไขเชิงระบบให้มากขึ้น

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท กล่าวน้อมรับคำแนะนำและขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน

เลิกประชุมเวลา

13.00 น.

การประชุมโครงการวิจัย
“โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำงานเกษตรเชิงธุรกิจ:
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”
ครั้งที่ 13/2555

วันจันทร์ที่ 2 เมษายน 2555 เวลา 9.30–12.30 น.
ณ ศูนย์สารสนเทศสหกรณ์ ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มก.

ผู้มาประชุม

1. รศ.จุฑาทิพย์	ภัทราวาท	ผู้อำนวยการสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์
2. รศ.ดร.วินัย	พุททกุล	รองคณบดีฝ่ายบริหาร คณะเศรษฐศาสตร์ มก.
3. คุณเก็นศักดิ์	ศรีสวຍ	สถาบันรามจิตติ
4. คุณสุวิทย์	ภูมิประเสริฐโชค	เจ้าหน้าที่บริหารโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. นางสาวธราภรณ์	ศรีงาม	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป สว.สก.

เริ่มประชุม เวลา 9.30 น.

วาระที่ 1 เรื่องแจ้งเพื่อทราบ

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท หัวหน้าโครงการวิจัยฯ กล่าวขอบคุณทีมงานของโครงการที่ร่วมกันนำเสนอ Inception report เมื่อวันที่ 29 มี.ค. 2555 ที่ผ่านมา และแจ้งแก่ที่ประชุมว่าจากการตรวจสอบสัญญาที่ได้ทำไว้กับผู้ให้ทุนคือ สสค. นั้น พบว่ามีกำหนดการส่งรายงานความก้าวหน้าแตกต่างจากแผนการดำเนินงานที่ได้กำหนดไว้จากทีมนักวิจัย โดยในสัญญาไม่มีการนำเสนอ Inception report ดังนั้นจึงขอหารือเพื่อปรับกำหนดการนำเสนอรายงานความก้าวหน้าในแผนให้ตรงกับสัญญาต้นฉบับที่ได้ทำไว้กับ สสค. ซึ่งสรุปได้ว่าจากนี้ไปจะมีการส่งรายงานอีก 4 ครั้ง ดังต่อไปนี้

● **รายงานความก้าวหน้าครั้งที่ 1 ส่งภายในวันที่ 24 พ.ค. 2555 ประกอบด้วย**

1. เอกสารรายงานการสำรวจแนวคิดและชุดความรู้ที่เกี่ยวข้อง โดยผู้รับผิดชอบหลักคือ รศ.ดร.วินัย พุททกุล และ ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช
2. รายงานเกี่ยวกับทุนการทำงานในพื้นที่ สภาพเศรษฐกิจ-สังคม เครือข่ายที่มี ภูมิสังคม สภาพะการปลูกข้าวและสถานการณ์การตลาดของแต่ละพื้นที่ ผู้รับผิดชอบหลักคือ คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค และคุณเก็นศักดิ์ ศรีสวຍ
3. เอกสารแนวคิดการเรียนรู้ โดย รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท เป็นผู้กร่างมานำเสนอให้ที่ประชุมร่วมกันกลั่นกรอง
4. กรอบสาระการเรียนรู้ โดย รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท เป็นผู้กร่างมานำเสนอให้ที่ประชุมร่วมกันกลั่นกรอง แล้วจึงมอบให้ผู้ทรงคุณวุฒิรับดำเนินงานต่อไป

● **รายงานความก้าวหน้าครั้งที่ 2 ส่งภายในวันที่ 24 พ.ย. 2555 ประกอบด้วย**

1. เอกสารสาระการเรียนรู้
2. กรอบการจัดการเรียนรู้

3. คู่มือการปฏิบัติการเรียนรู้ใน 4 พื้นที่
 4. เอกสาร Pre-test/ Post-test
- **รายงานความก้าวหน้าครั้งที่ 3 ส่งภายในวันที่ 24 มิ.ย. 2556 ประกอบด้วย**
 1. รายงานผลการทดลองปฏิบัติงานในพื้นที่
 2. ข้อค้นพบจากการวิจัย (ถอดบทเรียน)
 3. สารระการการเรียนรู้ (ปรับปรุง)
 4. เอกสารการจัดการเรียนรู้ (ปรับปรุง)
 - **รายงานความก้าวหน้าครั้งที่ 4 ส่งภายในวันที่ 30 ก.ย. 2556 ประกอบด้วย**
 1. รายงานการประชาศึกษา (ในกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ) โดยทำประชาพิจารณ์ภายในเดือนกันยายน 2556
 2. ข้อเสนอเชิงนโยบายและสาธารณะ

วาระที่ 2 พิจารณารายงานการประชุมนำเสนอ Inception report

ที่ประชุมร่วมกันพิจารณารายงานการประชุมนำเสนอ Inception report ณ สสค. เมื่อวันที่ 29 มี.ค. 2555 ซึ่งมีข้อแก้ไขดังต่อไปนี้

- หน้าที่ 3 บรรทัดที่ 2 ผลการดำเนินงานในช่วงที่ผ่านมาซึ่งได้มีการประชุมหารือกับผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย รวม 10 ครั้ง แก้ไขเป็น 9 ครั้ง
- หน้าที่ 4 ประเด็นที่ 2 จากคำถามของ นพ.สุภกร บัวสาย ที่ถามว่าจะเรียนเรื่องอะไร/อย่างไรนั้น สิ่งที่สามารถตอบคำถามได้คือ เอกสารแนวความคิดการเรียนรู้ (เรียนเรื่องอะไร/เพราะเหตุใด) และสารระการเรียนรู้ซึ่งจะอยู่ในการดำเนินงานระยะต่อไป
- หน้าที่ 5 ย่อหน้าที่ 1 บรรทัดที่ 4 ใช้คำว่า Vivid ให้เพิ่มเติม “ซึ่งได้ยกตัวอย่างการเขียนแบบ Vivid ในบทความ “จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน” เขียนโดยอาจารย์ป่วย อึ้งภากรณ์”
- หน้าที่ 5 ย่อหน้าที่ 5 บรรทัดที่ 6 แก้ไขคำว่า “Hot to” เป็น “How to”
- หน้าที่ 9 ย่อหน้าที่ 6 บรรทัดที่ 5 “และส่วนของผู้ร่วมงาน (Partner) ให้เพิ่มเป็นคำว่า (Boundary Partner)
- หน้าที่ 13 ดร.อมรวิรัช นาคทรพรพร สรุปว่าให้ลดพื้นที่กลุ่มเป้าหมายลงไป 1 กลุ่ม เหลือ 4 พื้นที่ โดยตัดจังหวัดชัยนาทออก เพราะจังหวัดชัยนาทและสิงห์บุรีมีพื้นที่ใกล้เคียงกัน จึงไม่น่าจะมีความแตกต่างกันมากนัก

วาระที่ 3 สรุปผลการนำเสนอ Inception report

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค ให้ข้อมูลเพิ่มเติมจากข้อเสนอแนะของ นพ.สุภกร บัวสาย เข้าใจว่ามีที่มาจากที่ สสค. ได้เริ่มงานกับภาคอาชีวศึกษาหลายเรื่อง โดยมีโจทย์ว่าเมื่อเด็กจบแล้วไม่ทำงานแต่เรียนต่อมากถึง 90% หน่วยงาน สสค. จึงให้ทุนแก่วิทยาลัยต่างๆ โดยให้แต่ละโรงเรียนหาทางปรับการเรียนการสอนให้เข้มข้นขึ้น จึงเป็นที่มาที่ สสค. กำลังจะปฏิรูปในเรื่องระบบ ซึ่งคิดว่า นพ.สุภกร พยายามมองเชื่อมโยงว่าภาควิทยาลัยหรือภาคอุตสาหกรรมเริ่มมีการเคลื่อนตัวแล้ว จึงน่าจะคาดหวังที่จะให้ทำเรื่องระบบในการเกษตรด้วย ทั้งนี้ ดร.อมรวิรัช นาคทรพรพร คาดว่า นพ.สุภกร ต้องการยุทธศาสตร์เพื่อนำไปทำ Policy ด้วย

สำหรับเรื่องพระไตรปิฎกที่ นพ.สุภกร กล่าวยกตัวอย่างในเรื่องของหลักคิดนั้น ได้สืบค้นข้อมูลแล้วพบว่าพระไตรปิฎกเกิดขึ้นหลังจากพระพุทธเจ้านิพพานแล้ว 400 ปี ในยุคพระเจ้าอโศกมหาราช ซึ่งก่อนหน้านั้นจะเป็นเรื่องคำสอนและข้อค้นพบต่างๆ ซึ่งเป็นการสอนไปปฏิบัติไป เมื่อกลับมาพิจารณาถึงวิธีการจัดการเรียนรู้ให้แก่คนนั้นจะทำได้ 2-3 รูปแบบ คือ 1) การสร้างวัด-สร้างพระ เหมือนกับการทำตัวโครงสร้างขึ้นมา เช่นเดียวกับการจัดเครือข่ายภาคอาชีวศึกษา 2) สร้างคัมภีร์ และ 3) ลงไปดูสิ่งที่เกิดขึ้นร่วมกับสิ่งที่มีหลักยึด แล้วจึงกรองออกมาเป็นหลักสูตร (พระไตรปิฎก) ซึ่งสุดท้ายจะได้ออกมาเป็นหลักยึด หรือที่ รศ.จุฑาทิพย์ หมายถึงความยั่งยืน แต่สำหรับตนเองคิดว่าคือชานาหรือเกษตรกรต้องปรับตัวได้ ดังนั้นถ้าเราได้หลักคิดหรือหลักสูตรของภาคการเกษตรในอนาคตแล้ว ใครจะนำไปใช้ก็ได้ เช่นกระทรวงเกษตรฯ จะนำไปใช้ก็ต้องนำไปอ่านและคุยกับ Coach ของเรา เหล่านี้เป็นต้น

คุณเก็นศักดิ์ ศรีสวย แสดงความเห็นเพิ่มเติมว่าถ้าหน่วยงานข้างบนคิดหาแนวทางที่จะช่วยให้เกษตรกรมีชีวิตที่ดีขึ้นแล้วให้เกษตรกรทำตามก็จะเข้าสู่รูปแบบเดิมที่เคยเป็นมา แต่โครงการเราจะอยู่ในรูปแบบที่หน่วยงานข้างบนคิดหลักสูตรที่ดี และให้เกษตรกรก็ได้ร่วมคิดพร้อมการปฏิบัติด้วย จากนั้นจะรับฟังความคิดเห็นจากเกษตรกรเหล่านั้นแล้วนำมาปรับปรุงโดยมีผู้ทรงคุณวุฒิช่วยปรับด้วยก็น่าจะเคลื่อนไปได้ดี ทั้งนี้สิ่งที่คิดว่ายาก เช่นเดียวกับที่ ดร.สีลาภรณ์ บัวสาย แนะนำคือ จะต้องสอนให้เกษตรกรรู้จักการสืบค้นข้อมูลและหาความรู้เองได้ ซึ่งวิธีการในส่วนนี้ยังคงต้องหาทางต่อไปว่าจะทำอย่างไรให้เกษตรกรสามารถรู้จักแหล่งข้อมูลต่างๆ และสืบค้นหาความรู้ด้วยตัวเองได้

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค กล่าวเสริมว่าต้องใช้กระบวนการปฏิบัติในพื้นที่ ให้เกษตรกรได้คุ้นชินกับกระบวนการสืบค้นข้อมูลก่อนลงมือทำ โดยกลุ่มทดลองของโครงการทั้ง 50 ราย ควรจะต้องประสบความสำเร็จเป็นกรณีตัวอย่างให้เห็นได้จริง

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ถามความคิดเห็นจากคุณธนาภรณ์ ศรีงาม ว่าจากประสบการณ์ทำงานกับสถาบันฯ คิดว่าปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินงานคืออะไร

คุณธนาภรณ์ ศรีงาม จากประสบการณ์ที่ได้ทำงานกับกลุ่มคน ส่วนใหญ่ขณะที่เราเข้าไปทำงานด้วย คนเหล่านั้นจะเกิดความรู้สึกร่วมในการทำงาน แต่เมื่อจบโครงการกลับออกมาแล้วคนเหล่านั้นอาจจะกลับไปสู่วิถีเดิมที่เคยเป็นมา โดยมีจำนวนน้อยที่จะเป็นดังเช่นกลุ่มชานาคุณธรรม หรือกลุ่มเครือข่ายข้าวเกิดบุญที่ยังสามารถดำเนินงานต่อเองได้ ดังนั้นสิ่งสำคัญคือต้องเลือกคนที่จะทำงานอยู่กับเราและทำงานร่วมกับเราได้จริงซึ่งหาได้ยากมาก

รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล คิดว่าคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเชื่อมั่นในทีมงานของเรา แต่กรณี นพ.สุภกร อาจมองต่อไปข้างหน้าแล้วว่าโครงการนี้ต้องการเปลี่ยนแปลงอะไร โดยต้องยึดกับโครงสร้างปัจจุบันบ้าง เพราะการจะไปสร้างระบบใหม่นั้นทำได้ยาก ทั้งนี้คาดว่าผู้ทรงคุณวุฒิไม่ได้กังวลเรื่องตัวหลักสูตรว่าจะครบถ้วนหรือไม่ แต่กังวลเรื่องการนำไปใช้ประโยชน์หลังจากจบโครงการแล้วมากกว่าว่าใครจะเป็นคนนำไปใช้ ซึ่งกรณีถ้ามีหน่วยงานเชื่อมโยงอยู่แล้วก็ควรที่จะเชื่อมโยงหน่วยงานเหล่านั้นตั้งแต่เริ่มต้นเพื่อให้มีความเข้าใจ และสามารถรับหลักสูตรไปใช้ต่อได้ ดังนั้นการเลือกพื้นที่จึงควรมีความหลากหลาย และคิดเรื่องบริบทผู้ที่เกี่ยวข้องจะมีใครบ้างซึ่งน่าจะคิดตั้งแต่เริ่มต้นการทำงานด้วยเลย

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท เชื่อว่าหน่วยงาน สสค. และ สกว. จะไม่ปล่อยให้เราทำงานตามลำพังโดยคิดว่าจะมีการนำไปใช้ในระหว่างทางอยู่แล้ว แต่สิ่งสำคัญของโครงการนี้คือการเขียนเนื้อหาหลักสูตรที่ต้องเชิญผู้เชี่ยวชาญในแต่ละเรื่องมาร่วมกันเขียนเนื้อหาแบบ Vivid ที่อ่านแล้วถูกต้องตามวัตถุประสงค์ที่เรา

ต้องการได้เลยนั้นเป็นเรื่องที่ยากมาก แต่ทั้งนี้ที่ รศ.จุฑาทิพย์ รั้งงานนี้มาเนื่องจากพอมองเห็นว่าจะต้องมอบให้ใครบ้างที่จะสามารถออกแบบเนื้อหาและทำงานในส่วนต่างๆ ได้ และต้องเข้าถึงคนเหล่านี้ได้ ซึ่งกลุ่มนี้คือ Boundary Partner ของโครงการ และขั้นต่อไปที่จะต้องคลี่เป็นชุดย่อยคืออาจต้องสร้างสรรค์สื่อ/ภาพการ์ตูน ก็อาจต้องมอบให้สถาบันรามจิตติช่วยดูแลในส่วนนี้หรือไม่/อย่างไร

สำหรับกรณีนี้ รศ.มยุรี จัยวัฒน์ แนะนำให้สืบค้นเพิ่มเติมเรื่องการทบทวนวรรณกรรมนั้น ต้องถามว่าจะค้นไปเพื่ออะไร เพราะขณะนี้เราพอมองออกแล้วว่าต้นทุนขั้นต่ำสุดและขั้นยอดคืออะไร ซึ่งจากการสืบค้นข้อมูลหลักสูตรลูกชานาเพิ่มเติมพบว่ายังคงเป็นแบบดั้งเดิมซึ่งเป็นมองแบบแยกส่วน ดังนั้นถ้าจะให้ เป็นไปตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ เราอาจสามารถตรวจเอกสารเพิ่มอีกเล็กน้อยแต่ต้องเขียนเอกสาร สำนวณแนวคิดและชุดความรู้ที่เกี่ยวข้อง โดยจะขอฝากให้ ผศ.ดร.ทิพรรัตน์ พงศ์ธนาพานิช ช่วยเขียนสรุป เพิ่มเติมด้วย ส่วนเรื่อง “การเขียนทุนในพื้นที่” จะขอมอบให้คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค และคุณเก็นศักดิ์ ศรี สวายเป็นผู้รับผิดชอบโดยจะจัดสรรงบประมาณให้ลงพื้นที่ทำการสำรวจได้ทันที

เมื่อดูจากรูปกรอบการดำเนินงานวิจัยทั้ง 3 ช่วง ระหว่างที่ลงไปทำ Action research นั้นใน ส่วนของการทำแผนกลยุทธ์ไม่จำเป็นต้องเป็นตัวแทนทั้งหมดแต่จะเป็นกระจุกสะท้อนบางบริบทที่เราจะนำไป เขียนข้อเสนอและนโยบาย ซึ่งจะมีการสังเคราะห์ชุดความรู้ต่างๆ และการทำประชาพิจารณ์ด้วย ทั้งนี้เมื่อมี การลดพื้นที่ลงไป 1 แห่ง จึงคิดว่าจะตั้งทีมใหม่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ทำ SWOT โดยจากโจทย์ที่ นพ.สุภกร ยกตัวอย่างกรณีภาคอุตสาหกรรมที่ทำได้สำเร็จโดยร่วมมือกับปูนซีเมนต์นั้น เนื่องจากเป็น User ตรง แต่ สำหรับภาคเกษตรที่เราจะออกแบบนั้น คิดว่าถ้าชวนผู้เกี่ยวข้องในภาคการศึกษา ซึ่งต้องมีครูเข้ามาเกี่ยวข้อง มากมายก็อาจทำให้องค์ความรู้ของเราก็เกิดการบิดเบือนไปได้ ดังนั้นจึงคิดว่าเราควรเชื่อมโยงกับกลุ่มสมาคม ชานา หรือภาคสหกรณ์การเกษตรที่สนใจและมีคุณภาพซึ่งต้องเลือกต่อไป นี้คือยุทธศาสตร์ที่ไม่ได้เริ่มจาก ศูนย์ แต่ทั้งนี้ นพ.สุภกร ไม่ได้ทราบรายละเอียดการดำเนินงานของโครงการมาตั้งแต่ต้น

งานนี้เป็นการเปลี่ยนความคิด ซึ่งเห็นว่าเรื่องที่น่าเป็นกังวลคือเอกสารที่กำลังจะเขียนขึ้น เนื่องจากผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญแต่ไม่เคยเขียนในแบบที่เราออกแบบไว้จะต้องใช้เวลาในการเขียน พอสมควร เช่น ว่าด้วยเรื่องการเข้าถึงแหล่งทุน ต้องเรียนรู้ว่าชานาต้องคิดอย่างไรจึงจะได้ทุน ซึ่งการมีส่วนร่วม ในเครือข่ายจะเป็นคำตอบได้ โดยต้องมีหลักคิดการบูรณาการวิชาความรู้ที่จะนำไปใช้ประโยชน์ได้

รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล สรุปว่าพื้นที่ที่จะให้เข้าร่วมกับเรานั้นคือ กลุ่มหรือองค์กรที่ร่วมอุดมการณ์และมีเป้าหมายเดียวกับเรา ซึ่งมีโครงสร้างที่มารองรับ Ideology ของเราก่อนใช้หรือไม่

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค กล่าวว่าเราใช้กรอบคิดที่ รศ.จุฑาทิพย์ กล่าวมาในการเลือกพื้นที่กลุ่มทดลอง แต่ทั้งนี้ผู้ที่ได้รับฟังอาจยังไม่ทราบว่าเลือกกลุ่มพื้นที่ด้วยเหตุผลอะไร

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท เล่าเพิ่มเติมว่าเคยสืบค้นข้อมูลเรื่อง Network Cooperative Strategy พบว่าต้องมีการบริหารจัดการและกลไก ซึ่ง Network เครือข่ายคุณค่าของสถาบันฯ นั้นต้องมี เป้าหมายร่วมและเดินไปด้วยกัน ทั้งนี้ปัจจุบันต้องมีตัวชี้วัดเชิงกลยุทธ์ที่ทำให้ Boundary partner ไปเดิน ด้วยกันได้ แต่จุดอ่อนของเราคือ ไม่มีเวลาเขียนอะไรมากนักนอกจากในงานวิจัย ซึ่งในระยะเวลา 7 เดือน นักวิจัยของเราจะนำเนื้อสาระไปให้ชานาพร้อมข้อคิดเห็นจากกลุ่มทดลองว่าเนื้อหาสาระ/ การจัดการเรียนรู้ อันไหนดีหรือไม่ดีอย่างไร พร้อมกับต้องการหา Boundary partner ด้วยหรือไม่และ ถามความเห็นว่าจะ ให้ Priority อย่างไร

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค เห็นว่าควรเน้นการนำเนื้อหาสาระไปให้ชานา และข้อมูลป้อนกลับจากชานาก่อนว่าดีหรือไม่อย่างไร โดยเรื่องของ Boundary partner นั้นควรหาเวทีพูดคุยกันต่อไป

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท กล่าวว่าเป็นเรื่องยากที่ทีมวิจัยในพื้นที่จะลงพื้นที่พร้อมคู่มือการสอนเนื้อหาสาระที่มากมาย และคู่มือที่มี Module จำนวนมาก ซึ่งเป็นเรื่องยากมากที่จะต้องนำลงพื้นที่ในระยะเวลา 7 เดือน ดังนั้น Boundary partner นั้นเราเรียกว่าชุมชนการเรียนรู้ทั้งหมดของเราที่จะเข้ามาร่วมดำเนินงานคือ สสค. สกว. สถาบันรามจิตติ และสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์เองด้วย นอกจากนี้มีคำถามสุดท้ายในเรื่องยุทธศาสตร์นโยบายและสาธารณะคืออะไร จะเกี่ยวกับใครบ้าง

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค ถ้าเป็น Paper นโยบายให้ผู้มีอำนาจทำได้ไม่ยาก แต่ภายใต้ข้อเสนอเหล่านั้นการตัดสินใจเชิงนโยบายว่าจะทำได้หรือไม่ได้อยู่บนพื้นฐานว่าถ้าให้ทำจะทำได้ด้วยเงื่อนไขอะไร จะเป็นนโยบายสาธารณะได้ แต่สิ่งทีในประเทศเราไม่มีนโยบายสาธารณะเพราะไม่มีต้นทุนที่จะทำให้เกิดขึ้นได้ ดังนั้นนโยบายในมุมมองของงานเราต้องสร้างต้นทุนขึ้นมาด้วย

รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล มองว่าเรื่องนโยบายสาธารณะของงานเราคือ จะทำให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมได้อย่างไร โดยต้องให้มีพลังคือต้องมีตัวขับเคลื่อนที่จะทำให้เป็นประโยชน์ในวงกว้างได้อย่างไร

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค กล่าวว่าต้องมี Stakeholder เข้ามา และต้องบอกได้ว่าจะมีองค์ประกอบอะไรบ้าง

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท กล่าวว่าในภาพรวมท้ายที่สุดเราต้องเกิดการเปลี่ยนแปลงในแนวคิดของผู้เกี่ยวข้อง เช่น สมาคมชานา หรือกระทรวงเกษตรฯ โดยเราจะเสนอ How to ว่ามีกลุ่มไหนบ้าง พร้อมเสนอโครงสร้างพื้นฐานและ System อะไรที่จะ Approach ไปเปลี่ยนระบบคิดและการนำชานาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนโดยจะเขียนเป็นยุทธศาสตร์ แต่ไม่ใช่หน้าที่ของเราที่จะเข้าไปทำในจุดนั้น เพราะงานใหญ่ระดับนี้ควรเป็นงานในระดับ สสค.

ดังนั้นเราสามารถตอบโจทย์ของ นพ.สุภกร บัวสาย ได้ในประเด็นปูนซีเมนต์ไทยกับภาคอาชีวศึกษาที่ทำได้สำเร็จ เพราะเป็น User ตรง แต่กรณีสถาบันฯ กับ สกว. พบว่าการติดต่อกับหน่วยงานภาครัฐไม่ได้อยู่บนพื้นฐานที่จะสร้างการเปลี่ยนแปลงและการใช้ประโยชน์ได้จริง

คุณเก็นศักดิ์ ศรีสวาย ถามประเด็นที่จะเปลี่ยนชื่อโครงการโรงเรียนลูกชานา

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ตอบกรณีเรื่องชื่อโครงการนี้ได้ขอหารือในที่ประชุมรายงาน Inception ไปแล้วซึ่งคิดว่าเป็นหน้าที่ของ สสค. ที่จะหาชื่อที่เหมาะสมให้เมื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป และจากคำถามที่ว่า โรงเรียนอยู่ที่ไหน คำตอบคือ โรงเรียนอยู่ในตัวชานาและตัว Coaching นั่นคือโรงเรียน

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค เห็นด้วยที่ รศ.จุฑาทิพย์ กล่าวมาคือโรงเรียนอยู่ในตัวชานา และ Coach โดยคู่มือที่เราจะได้ออกมา 2 เล่มกับแกนหลักสูตรจะต้องมีอยู่ในตัวชานา ซึ่งจะเรียกว่าเป็น “Self Education”

วาระที่ 4 การวางแผนการดำเนินงานโครงการในระยะต่อไป

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท หารือเรื่องต้องการทำสื่อโดยใช้เป็นเด็กชายชานา มีบทเรียนแห่งการเรียนรู้เป็น “ชานาที่คาดหวัง” โดยต้องหาผู้เชี่ยวชาญที่เป็นมืออาชีพช่วยทำเป็นสื่อให้

รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล เสนอว่าอาจใช้มาสคอตช่วยแนะนำและทำเป็นหนังสือเรื่อง “การเดินทางของเด็กชายชาวนา” ว่าประสบปัญหาอะไร เดินตามเรื่องสาระการเรียนรู้ของเรา จนประสบความสำเร็จ

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ถามข้อคิดเห็นของผู้เข้าร่วมประชุมว่ามีความคิดเห็นอย่างไรในการดำเนินงานของโครงการนี้บ้าง เช่น เรื่องการประชุมทุกวันจันทร์ ที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มีข้อเสนออะไรใหม่หรือไม่/อย่างไร

รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล กล่าวว่าไม่มีปัญหาเรื่องการประชุมทุกวันจันทร์ แต่บางครั้งอาจติดภารกิจอื่นบ้าง

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ขอรื้อเรื่องการทำรายงานซึ่งจะขอมอบให้ ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช และ รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล ช่วยรับผิดชอบการเขียนรายงานด้วย โดยมีฝ่ายเลขาฯ ช่วยทำสรุปรายงานการประชุมให้ในเบื้องต้น

ทั้งนี้งานวิจัยในระยะต่อไปสำหรับเรื่องงบประมาณในส่วนพื้นที่กลุ่มเป้าหมายที่ลดลงไป 1 พื้นที่ จะนำไปทำ Situation analysis ที่จะเสนอเป็นยุทธศาสตร์เชิงนโยบายและสาธารณะแทน โดยจะเริ่มต้นที่กลุ่มปากพังก่อนเป็นแห่งแรก

คุณเกนศักดิ์ ศรีสวย ชวนทีมงานโครงการไปลงพื้นที่เวทีสัญจรเพื่อพบกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งที่ประชุมเห็นพ้อง โดยขอนัดกำหนดการเบื้องต้นไว้ในช่วงวันที่ 25-27 เม.ย. 2555 โดยรอกำหนดสถานที่และเวลาที่แน่นอนอีกครั้ง

วาระที่ 5 การกำหนดกรอบสาระการเรียนรู้

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท กล่าวว่าตั้งแต่สัปดาห์หน้าเป็นต้นไปจะเป็นการกำหนดกรอบสาระการเรียนรู้ จึงขอรื้อในที่ประชุมว่าเนื้อหาสาระแต่ละเรื่องจะมอบให้ใครเป็นผู้เขียนซึ่งต้องเขียนแบบ Vivid ได้ โดยมอบให้ รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล ช่วยคิดว่าจะให้ใครเขียนในแต่ละเรื่องบ้าง เช่น อาจารย์สมพร อิศวิลานนท์ มีความถนัดเรื่องโซ่อุปทาน การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว การเก็บรักษา การแปรรูป ตลอดจนถึงการจัดจำหน่าย จึงควรจะให้เขียนขนาดไหน/อย่างไร

รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล เสนออาจารย์ศานิต เก้าเอี้ยน ที่มีความเชี่ยวชาญเรื่องแผนการผลิตและอาจารย์วิศิษฐ์ ลิ้มสมบุญชัย ที่เชี่ยวชาญด้านสินค้าการผลิตรอง เป็นต้น

ทั้งนี้ รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท มอบให้ที่ประชุมร่วมกันนำรายชื่อผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้าน ที่คาดว่าจะช่วยเขียนในแต่ละประเด็นได้มาเสนอให้แก่ที่ประชุมในครั้งต่อไปด้วย

วาระที่ 6 วาระอื่นๆ

นัดหมายการประชุมโครงการวิจัยครั้งต่อไป เลื่อนจากวันจันทร์ที่ 9 เม.ย. 2555 ซึ่งประกาศเป็นวันหยุดราชการ เป็นวันอังคารที่ 10 เม.ย. 2555 เวลา 10.00 น. เป็นต้นไป

เลิกประชุมเวลา 12.30 น.

การประชุมโครงการวิจัย
“โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำงานเกษตรเชิงธุรกิจ:
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”
ครั้งที่ 14/2555

วันอังคารที่ 10 เมษายน 2555 เวลา 10.00–12.30 น.
ณ ศูนย์สารสนเทศสหกรณ์ ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มก.

ผู้มาประชุม

1. รศ.จุฑาทิพย์	ภัทราวาท	ผู้อำนวยการสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์
2. รศ.ดร.วินัย	พุททกุล	รองคณบดีฝ่ายบริหาร คณะเศรษฐศาสตร์ มก.
3. ผศ.ดร.ทิพรัตน์	พงษ์ธนาพานิช	อาจารย์ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร
คณะเศรษฐศาสตร์ มก.
4. คุณสุวิทย์	ภูมิประเสริฐโชค	เจ้าหน้าที่บริหารโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่
5. คุณเก็นศักดิ์	ศรีสวาย	สถาบันรามจิตติ

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. นางสาวธราภรณ์	ศรีงาม	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป

เริ่มประชุม เวลา 10.00 น.

วาระที่ 1 เรื่องแจ้งเพื่อทราบ

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท หัวหน้าโครงการวิจัยฯ แจ้งเรื่องเพื่อทราบว่าได้หารือกับผู้ประสานงานโครงการวิจัยฯ ของ สสค. กรณีแผนการนำเสนอรายงานความก้าวหน้าในสัญญาฉบับในแผนการดำเนินงานของทีมงานไม่ตรงกัน ซึ่งได้ข้อสรุปว่าทีมงานจะจัดทำเอกสารรายงานความก้าวหน้าครั้งที่ 1 ส่งให้แก่ สสค. ภายในวันที่ 24 พ.ค. 2555 ตามที่กำหนดในสัญญา แต่ทั้งนี้ของดการนำเสนอรายงานต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ เนื่องจากได้นำเสนอไปแล้วใน Inception report เมื่อวันที่ 29 มี.ค. 2555 ที่ผ่าน มา ส่วนการส่งรายงานความก้าวหน้าและรายงานฉบับสมบูรณ์ที่เหลือ จะได้ปรับให้ตรงกับที่กำหนดไว้ในสัญญา

วาระที่ 2 รับรองรายงานการประชุม

รับรองรายงานการประชุมโครงการโรงเรียนลูกชานาฯ ครั้งที่ 13/2555 เมื่อวันจันทร์ที่ 2 เมษายน 2555 ที่ประชุมพิจารณาแล้วมีข้อแก้ไขดังนี้

- หน้าที่ 2 ย่อหน้าที่ 2 “รายงานความก้าวหน้าครั้งที่ 4” แก้ไขเป็น “**รายงานฉบับสมบูรณ์**”
- หน้าที่ 6 วาระที่ 5 ย่อหน้าที่ 1 บรรทัดที่ 3 จากเดิม “อาจารย์สมพร อิศวิลานนท์” แก้ไขเป็น “**รศ.สมพร อิศวิลานนท์**”
- หน้าที่ 6 วาระที่ 5 ย่อหน้าที่ 2 จากเดิม “อาจารย์ศานิต เก้าเอี้ยน” และ “อาจารย์วิศิษฐ์ ลิ้มสมบุญชัย” ให้แก้ไขเป็น “**รศ.ศานิต เก้าเอี้ยน**” และ “**ผศ.ดร.วิศิษฐ์ ลิ้มสมบุญชัย**” ตามลำดับ

แล้วรับรองรายงานการประชุมตามที่แก้ไข

วาระที่ 3 Outline การจัดทำรายงานความก้าวหน้าครั้งที่ 1

รายงานความก้าวหน้าครั้งที่ 1 ส่งภายในวันที่ 24 พ.ค. 2555 ประกอบด้วย

5. เอกสารรายงานการสำรวจแนวคิดและชุดความรู้ที่เกี่ยวข้อง โดยผู้รับผิดชอบหลักคือ รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล และ ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพาณิช

6. รายงานเกี่ยวกับทุนการทำงานในพื้นที่ สภาพเศรษฐกิจ-สังคม เครือข่ายที่มี ภูมิสังคม สถานะการปลูกข้าวและสถานการณ์การตลาดของแต่ละพื้นที่ ผู้รับผิดชอบหลักคือ คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค และคุณเก็นศักดิ์ ศรีสวย

7. เอกสารแนวคิดการเรียนรู้ โดย รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท เป็นผู้ร่างมานำเสนอให้ที่ประชุมร่วมกันถกแถลง

8. กรอบสาระการเรียนรู้ โดย รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท เป็นผู้ร่างมานำเสนอให้ที่ประชุมร่วมกันถกแถลง แล้วจึงมอบให้ผู้ทรงคุณวุฒิรับดำเนินการต่อไป

ซึ่งที่ประชุมหารือเรื่อง “เอกสารรายงานการสำรวจแนวคิดและชุดความรู้ที่เกี่ยวข้อง” โดยมอบให้ ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพาณิช และ รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล เป็นผู้รับผิดชอบการตรวจเอกสารทั้งในประเทศและต่างประเทศ (กำหนดเนื้อหาประมาณ 20 หน้ากระดาษ A4) รวมกับข้อมูลเดิมที่เคยตรวจเอกสารไปแล้วใน Inception report ได้แก่

1. หลักสูตรการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ของกรมส่งเสริมการเกษตร
2. หลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ ของ ส.ป.ก. ร่วมมือกับ กรมอาชีวฯ และ สกว.
3. หลักสูตรวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง (ขั้นที่ 1) ของกรมส่งเสริมการเกษตร และ มสธ.
4. หลักสูตรของ FAO (รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล)
5. หลักสูตรของ Wisconsin (มอบให้คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค ช่วยตรวจเอกสารและวิเคราะห์แสดงความคิดเห็น)

6. แผนยุทธศาสตร์ข้าวของกรมส่งเสริมฯ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปี 2550-2554 และฉบับใหม่ล่าสุดปี 2555

7. โรงเรียนชาวนาของมูลนิธิข้าวขวัญ (รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท มอบเอกสารให้ ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพาณิช 1 ฉบับ)

โดย ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพาณิช ขอให้ทุกคนช่วยวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นในหลักสูตรต่างๆ (เอกสารข้อมูลใหม่) และส่งให้ ผศ.ดร. ทิพรัตน์ เพื่อนำไปเรียบเรียงเพิ่มเติมและจัดทำส่งในรายงานความก้าวหน้าฉบับที่ 1

จากนั้นที่ประชุมได้ทบทวนเป้าหมายของหลักสูตรโครงการวิจัย ซึ่งกำหนดไว้คือ

- Life long learning
- Virtual
- เป็นทางเลือก (Self Education/ Farmer Center)

และที่ประชุมร่วมอภิปรายเป้าหมายของโครงการเพื่อความเข้าใจที่ตรงกัน โดยสรุปว่างานวิจัยนี้สิ่งที่สำคัญคือเนื้อหาสาระหลักสูตรและคู่มือการให้การเรียนรู้ที่กำลังจะเขียนขึ้น และงานในระยะต่อไปในเดือนเมษายน-กันยายน 2555 จะเป็นการเขียนตำรา (เนื้อหาสาระหลักสูตร) และคู่มือการสอน (คู่มือ

ให้การเรียนรู้) โดย รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท จะเขียนร่าง Outline ของแต่ละองค์ความรู้มานำเสนอในเวที และในเวทีจะช่วยนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องในแต่ละเรื่อง เพื่อมอบหมายแก่ผู้ทรงคุณวุฒิให้เป็นผู้เขียน ซึ่งคาดการณ์ว่าการเขียนทั้งหมดควรเสร็จสิ้นภายในวันที่ 15 ส.ค. 2555 โดยเนื้อหาสาระจะอ้างอิงจากทักษะอาชีพและทักษะการดำเนินชีวิต เช่น ว่าด้วยเรื่องแผนการผลิต จะเขียนในรูปแบบว่าเมื่อชาวนาได้เรียนรู้แผนการผลิตแล้วชาวนาทำอะไรได้บ้าง เป็นต้น

จากนั้นที่ประชุมร่วมกันวางแผนการดำเนินงาน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงแผนการดำเนินงานในช่วงเดือนเมษายน – สิงหาคม 2555

แผนการดำเนินงาน	เม.ย.55				พ.ค. 55				มิ.ย. 55				ก.ค. 55				ส.ค. 55				
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	
1. เขียน Content/ Outline/ ชื่อ			17																		
2. ปรับ Content/ Outline/ ชื่อ				25																	
3. วางตัวผู้ทรงคุณวุฒิ/เขียนสาระการเรียนรู้					→																
4. เขียนวิธีการจัดการเรียนรู้/ คู่มือการสอน						→															
5. ประชุมเชิงปฏิบัติการกับ Coaching																	→				

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค เสนอเรื่องการจัดการเรียนรู้ อาจทำเป็นกรอบ Guideline ให้ Coaching นำไปออกแบบการดำเนินงานมาส่งให้ที่ประชุมร่วมกันพิจารณา เช่น เป้าหมายเชิงพฤติกรรมของผู้ร่วมทดลองคืออะไร ตัวสาระความรู้มีอะไรอะไร กระบวนการจัดการเรียนรู้จะอย่างไร เป็นต้น

วาระที่ 4 การลงพื้นที่ปฏิบัติการ 4 พื้นที่

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค นำเสนอข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย 4 แห่ง (ตารางที่

2) ดังต่อไปนี้

1. จังหวัดชุมพร พื้นที่ปลูกข้าวในอำเภอปะทิว มีสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังทำงานในพื้นที่โดยมีอาจารย์ร่วมจิตร มีทุนเดิมในการทำงานคือการคัดเลือกพันธุ์ข้าว และมีเรื่องของเครือข่ายและกระบวนการที่เข้าไปทำงานกับคนในกลุ่มพื้นที่
2. จังหวัดสิงห์บุรี พื้นที่อำเภออินทร์บุรี มีเครือข่ายวิทยาลัยเกษตรสิงห์บุรี และโรงพยาบาลสิงห์บุรี โดยทุนเดิมเน้นกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self learning)
3. จังหวัดเชียงราย เป็นเกษตรพื้นที่สูง กลุ่มชาวนาเป็นนักศึกษาชาวเขาซึ่งจบระดับ ปวช. และ ปวส. ที่ต้องกลับทำงานในพื้นที่
4. จังหวัดมหาสารคาม ทุนเดิมคือเป็นเครือข่ายโรงเรียนชาวนา กศน.

ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย 4 พื้นที่ (ข้อมูลจากคุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค)

พื้นที่	เกษตรกร	เครือข่าย	ทุนเดิม	ต้นแบบ
ชุมพร	กลุ่ม อ.ปะทิว	ม.ลาดกระบัง ส.ป.ก.ชุมพร	ผลิตเมล็ดพันธุ์	หลักสูตร การผลิตข้าว และการพัฒนาพันธุ์ กรรมท้องถิ่น
สิงห์บุรี	กลุ่ม อ.อินทร์บุรี	วษท.สิงห์บุรี รพ.สิงห์บุรี	การรวมกลุ่ม กระบวนการชุมชน การวิเคราะห์พื้นที่	การเรียนรู้ด้วยตนเอง การถอดบทเรียน (เครื่องมือจัดการ เรียนรู้)
เขียงราย	พื้นที่สูง (เกษตรที่สูง)	วษท.เขียงราย เครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่ รร.ตชด	ระบบสารสนเทศเพื่อ การตัดสินใจ	การใช้ข้อมูลเพื่อการ ตัดสินใจในไร่นา และ เชื่อมโยงห่วงโซ่ อุปทานในท้องถิ่น
มหาสารคาม	กลุ่ม อ.เมืองมหาสารคาม	ม.ราชภัฏมหาสารคาม	เครือข่ายโรงเรียน ชานา กศน.	โรงเรียนชานา สำหรับเด็กดรอปเอาท์

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ขอรายละเอียดชื่อผู้เข้าร่วมทีม Coaching โดยต้องปฏิบัติงานในพื้นที่ได้จริง จากนั้นที่ประชุมร่วมกันพิจารณาเงื่อนไขการเลือกกลุ่มเป้าหมายที่จะเข้าร่วมทดลองการปฏิบัติการ โดยสรุปได้ดังนี้

เงื่อนไขการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย

1. มีประสบการณ์อาชีพทำนาในพื้นที่ไม่น้อยกว่า 3 ปี
2. ในอนาคต 2 ปี จะยังอยู่ในพื้นที่
3. มีพันธะผูกพันกับอะไรหรือไม่ (ซึ่งจะมีผลทำให้ไม่สามารถดำเนินงานได้ตลอดโครงการ)
4. เป็นผู้ประกอบการเอง/ ตัดสินใจเอง (ไม่รับจ้างทำนา)

สำหรับการป้องกันความเสี่ยงของ Coaching ในพื้นที่คือต้องมีตัวแทน (สำรวจ) กรณีที่ Coaching ในพื้นที่ไม่สามารถทำงานต่อได้ ทั้งนี้ต้องสามารถเข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการในช่วงเดือน สิงหาคม 2555 เป็นระยะเวลา 2-3 วัน อย่างน้อย 2 ครั้งได้

ทั้งนี้คุณเก็นศักดิ์ ศรีสวาย แจ้งแก่ที่ประชุมเรื่องการขอเลื่อนเวทีสัญจรพบกลุ่มเป้าหมาย ที่เดิมนัดไว้ในช่วงวันที่ 25-27 เม.ย. 2555 ออกไปก่อน และรอกำหนดใหม่ต่อไป

นอกจากนี้ **รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท** เสนอให้มีการจัดเวทีพบกลุ่มเป้าหมายจำนวน 2 ครั้ง ในช่วงระยะเวลา 7 เดือน ในช่วงกลางและก่อนสิ้นสุดการทดลองปฏิบัติการในพื้นที่ เพื่อลงไปหาข้อมูลสำหรับใช้เป็นข้อเสนอเชิงนโยบายด้วย โดยมอบให้ที่ประชุมร่วมกันคิดชื่อเวทีการประชุมมานำเสนอด้วย ซึ่งคุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค กล่าวว่าปกติจะใช้คำว่า Focus group

วาระที่ 5 วาระอื่นๆ

1. คุณเกินศักดิ์ ศรีสวຍ แจ้งว่า ดร.สีลาภรณ์ บัวสาย มีความเห็นว่าการนำเสนอรายงานความก้าวหน้าครั้งที่ 1 ในเดือนพฤษภาคมนั้น มีระยะเวลาใกล้เคียงกับการนำเสนอ Inception report มากเกินไปจึงจะขอเลื่อนออกไปก่อน ซึ่ง รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ชี้แจงว่าได้หารือกับผู้ประสานงานของ สสค. แล้วได้ข้อสรุปว่า ทีมงานจะทำเอกสารรายงานความก้าวหน้าครั้งที่ 1 ส่งตามกำหนดในสัญญา แต่จะไม่มีการนำเสนอรายงานต่อผู้ทรงคุณวุฒิในครั้งนี้

2. นัดหมายการประชุมโครงการวิจัยครั้งต่อไป วันอังคารที่ 17 เม.ย. 2555 เวลา 9.00-12.00 น.

เลิกประชุมเวลา 12.30 น.

การประชุมโครงการวิจัย
“โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำกรเกษตรเชิงธุรกิจ:
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”
ครั้งที่ 15/2555

วันอังคารที่ 17 เมษายน 2555 เวลา 9.30–13.30 น.
ณ ศูนย์สารสนเทศสหกรณ์ ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มก.

ผู้มาประชุม

1. รศ.จุฑาทิพย์	ภัทราวาท	ผู้อำนวยการสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์
2. รศ.ดร.วินัย	พุททกุล	รองคณบดีฝ่ายบริหาร คณะเศรษฐศาสตร์ มก.
3. ผศ.ดร.ทิพรัตน์	พงษ์ธนาพานิช	อาจารย์ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร
คณะเศรษฐศาสตร์ มก.
4. คุณสุวิทย์	ภูมิประเสริฐโชค	เจ้าหน้าที่บริหารโครงการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. นางสาวธราภรณ์	ศรีงาม	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป

เริ่มประชุม เวลา 9.30 น.

วาระที่ 1 เรื่องแจ้งเพื่อทราบ

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท หัวหน้าโครงการวิจัยฯ แจ้งเรื่องเพื่อทราบว่าได้ค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมและเขียนร่างกรอบสาระการเรียนรู้มานำเสนอในที่ประชุม

วาระที่ 2 รับรองรายงานการประชุม

รับรองรายงานการประชุมโครงการโรงเรียนลูกชานา ครั้งที่ 14/2555 เมื่อวันอังคารที่ 10 เมษายน 2555 ที่ประชุมพิจารณาแล้วมีข้อแก้ไขดังนี้

- หน้าที่ 2 วาระที่ 3 ข้อ 5 จากเดิม “หลักสูตรของ Wisconsin (มอบให้คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค ช่วยตรวจเอกสารและวิเคราะห์แสดงความคิดเห็น)” ในวงเล็บให้แก้ไขเป็น **“(ขอประเด็นความคิดเห็นจากคุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค)”**

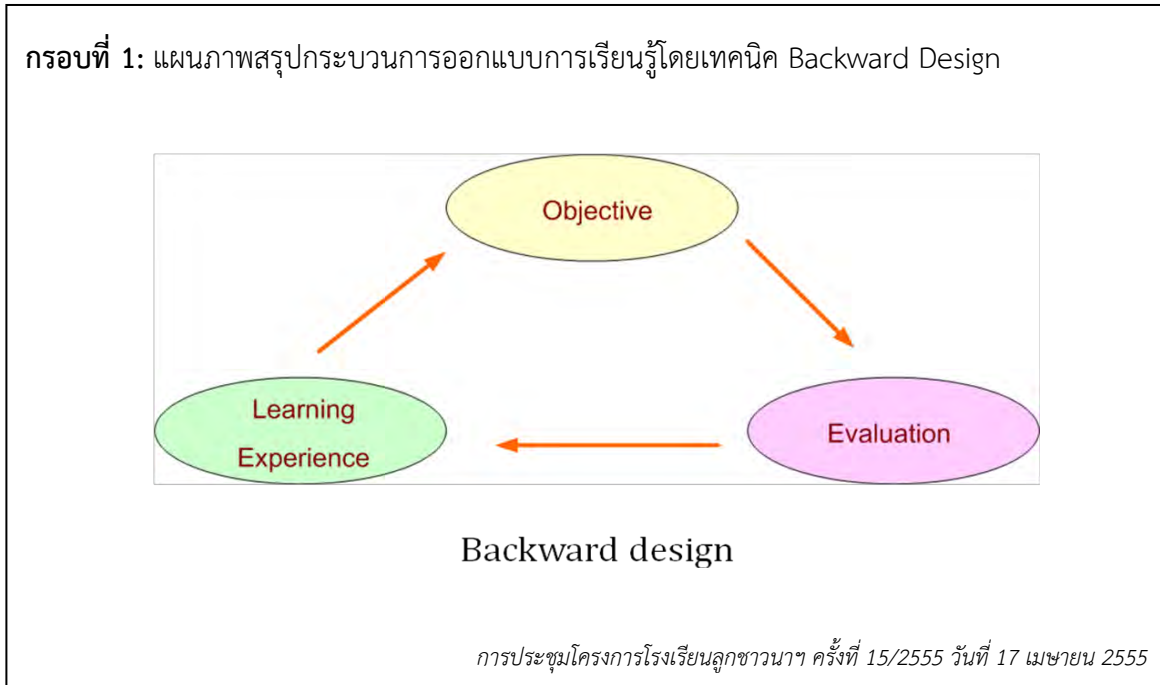
- หน้าที่ 3 ย่อหน้าที่ 2 บรรทัดที่ 3 จากเดิม “ตัวความรู้อะไรอะไร” แก้ไขเป็น **“ตัวความรู้มีอะไร”**

แล้วรับรองรายงานการประชุมตามที่แก้ไข

วาระที่ 3 การกำหนดกรอบสาระการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้

จากที่ รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ได้รับมอบหมายให้เตรียมร่างกรอบสาระการเรียนรู้ จึงได้ทำการตรวจเอกสารและพบข้อมูลกระบวนการจัดทำแผนการเรียนรู้โดยวิธี Backward Design ซึ่งสรุปได้ดังรูป

ในกรอบที่ 1 คือ อันดับแรกต้องกำหนดเป้าหมายแล้วจึงจะเขียนตัวชี้วัด และสุดท้ายจึงเป็นสาระการเรียนรู้ ดังนั้นจึงได้เขียนร่าง “*คุณลักษณะของชาวนาไทย: เมล็ดพันธุ์แห่งความหวัง*” นำมาเสนอให้แก่ที่ประชุมร่วมกันพิจารณา ซึ่งมีรายละเอียดดังกรอบที่ 2 (หน้าที่ 3) โดยคุณลักษณะของชาวนาไทยฯ ที่ร่างขึ้นนี้จะเป็ Objective ของสาระการเรียนรู้ทั้งหลักสูตร

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค แสดงความคิดเห็นว่า Objective จะอยู่ในย่อหน้าที่ 3 ในลักษณะค่านาม เช่น การเข้าถึงแหล่งทุน หรือการเข้าถึงปัจจัยการผลิต ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่ต้องเกิดขึ้นในตัวชาวนาเมื่อผ่านหลักสูตรการเรียนรู้ของโครงการ ส่วนกระบวนการเรียนรู้นั้นจะอยู่ในย่อหน้าที่ 2 และการประเมินจะอยู่ในย่อหน้าที่ 1 เช่น การประเมินเรื่องความสำเร็จ การเข้าถึงแหล่งทุน การปรับวิถีคิด การเห็นคุณค่าในตัวอาชีพ ซึ่งเหล่านี้น่าจะพอประเมินได้

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ชี้แจงว่าขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ การกำหนดหน่วยเรียนรู้ โดย Approach ตามกรอบคิดของ Backward Design นั้นคือ ต้องคำนึงว่าอยากให้สาระเรียนรู้อะไรที่จะอยู่ในตัวผู้เรียนรู้ไปตลอดชีวิต นั่นคือเรื่องของจิตสำนึก จิตพิสัย ทักษะ การรู้และเข้าใจ เห็นความสำคัญ ส่วนอีกเรื่องหนึ่งที่สำคัญคือจะให้ Concept อะไรซึ่งจะเป็นเรื่องของหลักการและทฤษฎี

โดยขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ตามวิธี Backward Design นั้น (กรอบที่ 3) ต้องเขียนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไว้ก่อน ซึ่งจะเป็น Guideline สาระการเรียนรู้ของหลักสูตร จากนั้นผู้ออกแบบหลักสูตรจะต้องมีตัวชี้วัดสำหรับการประเมิน เช่น เข้าใจและตอบได้ว่าองค์ประกอบของแผนการผลิตต้องมีอะไรบ้าง ต้องเขียนแผนการผลิตออกมาให้ตรวจประเมินได้ เหล่านี้เป็นต้น ซึ่ง รศ.จุฑาทิพย์ จะทำการร่างแต่ละหน่วยเรียนรู้ แล้วนำมาให้ที่ประชุมร่วมแสดงความคิดเห็นและถกเถียง ซึ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นวิธี Backward design ที่ได้นำมาใช้ในการออกแบบหลักสูตรการเรียนรู้ในครั้งนี้ (*ให้คุณธรรมาภรณ์ ศรีงาม ส่งเอกสารเทคนิค Backward design ให้แก่ผู้ร่วมประชุมทุกท่าน*)

กรอบที่ 2: (ร่าง) คุณลักษณะของชาวนาไทย: เมล็ดพันธุ์แห่งความหวัง

คุณลักษณะของชาวนาไทย: เมล็ดพันธุ์แห่งความหวัง

การได้ตระหนักรู้ในความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันระหว่างกิจกรรมในการประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิตอย่างเป็นองค์รวมจะช่วยปรับวิธีคิดแก่ชาวนาในเรื่องเป้าหมายแห่งความสำเร็จ ทั้งในเรื่องอาชีพและชีวิตว่าควรเป็นสิ่งเดียวกันและเมื่อได้เข้าถึงข้อมูลเชิงประจักษ์จากตัวแบบและ แนวปฏิบัติที่ดีของชาวนาที่ประสบความสำเร็จก็จะช่วยให้ได้มองเห็น “คุณค่าของความสำเร็จ” ซึ่ง มีมากกว่า “ตัวเงิน” ได้แก่ การมีทางเลือก ความรักและภาคภูมิใจในอาชีพ ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งในการ ผดุงรักษาสถานะความมั่นคงทางอาหารของประเทศ ให้มีเพียงพอสำหรับการบริโภคของคนใน ประเทศและการส่งออกเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศตามครรลองของการพัฒนา ที่ยั่งยืน และที่สำคัญคือการมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีและมีความสุข

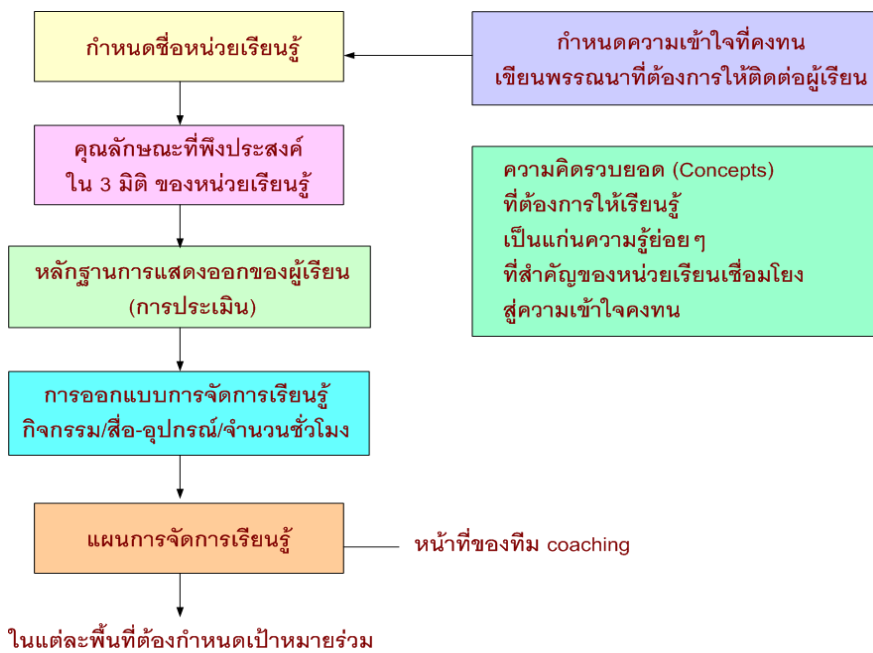
การวิเคราะห์ตนเองและการมีกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันจะช่วยปรับวิธีคิดสำหรับแนวทางการพัฒนา เพื่อยกระดับความสามารถในการประกอบอาชีพของชาวนา การเติมเต็มความรู้ เรื่องโซ่อุปทาน และการฝึกทักษะเรื่องการจัดทำแผนการผลิตและแผนการดำเนินชีวิตอย่างเป็น องค์รวมบนแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและคุณค่าสหกรณ์ จะพัฒนาให้เกิดการร่วมมือกัน ในรูปของภาคีเครือข่ายที่จะสร้างสรรค์วิธีการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพ และการบรรลุเป้าหมาย ร่วม ทั้งกิจกรรมด้านอาชีพและการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคล

ภายใต้กระบวนการผลิตที่เป็นไปอย่างมีแบบแผน สำหรับกิจกรรมการออม การสะสม พูน การเข้าถึงแหล่งทุน การเข้าถึงปัจจัยการผลิต การเลือกใช้เทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสมกับ บริบท และการเข้าถึงตลาดบนทางเลือกที่ดีที่สุดจะนำมาซึ่งความสำเร็จตามที่คาดหวัง และเชื่อมโยง ไปสู่แบบแผนการดำเนินชีวิตของคนในครัวเรือน ทั้งด้านการอุปโภค บริโภค การศึกษาและใฝ่เรียนรู้ อยู่ตลอดเวลา การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารอย่างเท่าทัน การมีส่วนร่วมในชุมชนและสังคม การมีโภชนา การและการดูแลสุขภาพที่ดีมีสันติภาพการตามควร การดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การมีส่วนร่วมในศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรม

วิถีชีวิตของชาวนาดังเช่นที่กล่าวมานี้จะช่วยจรรโลงศักดิ์ศรีของชาวนา และนำมาซึ่ง คุณค่าแห่งความสำเร็จในอาชีพและชีวิต ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ชุมชน อีกทั้งจะมีส่วนในการ ผดุงรักษาสถานะด้านความมั่นคงทางอาหารของประเทศสืบไป

การประชุมโครงการโรงเรียนลูกชาวนา ครั้งที่ 15/2555 วันที่ 17 เมษายน 2555

กรอบที่ 3: ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ และการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

การประชุมโครงการโรงเรียนลูกชานาฯ ครั้งที่ 15/2555 วันที่ 17 เมษายน 2555

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช ได้เสนออีกวิธีหนึ่งที่คิดว่าน่าจะดีกว่าวิธี Backward design คือวิธีรีเคอร์ซีฟ (Recursive) ซึ่งเป็นรูปของการปฏิบัติการ และสามารถปรับปรุงได้ตลอดเวลา

จากนั้น รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ได้นำเสนอ (ร่าง) หน่วยเรียนรู้ต่างๆ ให้แก่ที่ประชุมร่วมกันพิจารณา ได้แก่

หน่วยที่ 1 ความสำเร็จในด้านการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตอย่างเป็นองค์รวม ซึ่งมีวัตถุประสงค์และสาระการเรียนรู้ ดังกรอบที่ 4 โดยใช้เป็นหลักสูตรแรกเพื่อให้คนมองอย่างเป็นองค์รวม

หน่วยที่ 2 การออมและการสะสมทุน: เพื่อการสร้างความมั่นคง การพึ่งพาตนเอง มีวัตถุประสงค์และสาระการเรียนรู้ ดังกรอบที่ 5

หน่วยที่ 3 เรื่องการทำแผนการผลิตโดยคำนึงถึงบริบท มีวัตถุประสงค์และทักษะการเรียนรู้ ดังกรอบที่ 6

หน่วยที่ 4 เรื่องการเข้าถึงแหล่งทุนและปัจจัยการผลิต มีวัตถุประสงค์ ดังกรอบที่ 7

กรอบที่ 4: หน่วยเรียนรู้ที่ 1

หน่วยที่ 1 ความสำเร็จในด้านการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตอย่างเป็นองค์รวม

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ชาวนาได้เข้าใจและปรับความคิดเรื่องวิถีชีวิตชาวนาในมิติของการมององค์รวมระหว่างการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จที่อยู่เหนือกว่า “ตัวเงิน” ได้แก่

- การมีความรักและภาคภูมิใจในศักดิ์ศรีของชาวนาที่เป็นส่วนหนึ่งในการผดุงรักษาสถานะด้านความมั่นคงทางอาหารของประเทศ การมีทางเลือกในการประกอบอาชีพ และดำรงชีวิตการหลุดพ้นจากปัญหาหนี้สิน

- เพื่อให้ชาวนาได้ตระหนักรู้ในความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงระหว่างกิจกรรมการประกอบอาชีพและกิจกรรมการดำเนินชีวิต และปรับวิถีคิดให้มีการคิดวิเคราะห์เพื่อรู้เท่าทันและมีความสามารถในการจัดความสัมพันธ์ ระหว่างกิจกรรมการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต ที่สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

สาระการเรียนรู้

1. กรอบคิด การวิเคราะห์กิจกรรมการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต
2. ชุดความรู้โซ่อุปทานข้าว
3. คุณค่าสหกรณ์และแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
4. บริบทการพัฒนาที่ยั่งยืน
5. ตัวแบบและแนวปฏิบัติของชาวนาในมิติของการสร้างคุณค่าตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน
6. กิจกรรมการเรียนรู้ที่นำไปสู่การปลูกจิตสำนึกความเป็นชาวนามอย่างมีคุณค่า สามารถคิด วิเคราะห์ และออกแบบความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมการประกอบอาชีพและกิจกรรมการดำเนินชีวิต

การประชุมโครงการโรงเรียนลูกชาวนาฯ ครั้งที่ 15/2555 วันที่ 17 เมษายน 2555

กรอบที่ 5: หน่วยเรียนรู้ที่ 2

หน่วยที่ 2 การออมและการสะสมทุน: เพื่อการสร้างความมั่นคง การพึ่งพาตนเอง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ตระหนักรู้และเห็นคุณค่าของการออมและการสะสมทุน เพื่อการสร้างความมั่นคงในการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต

สาระการเรียนรู้

1. คุณค่าสหกรณ์: การออม การประหยัด เพื่อการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ
2. การทำบัญชีครัวเรือน

การประชุมโครงการโรงเรียนลูกชาวนาฯ ครั้งที่ 15/2555 วันที่ 17 เมษายน 2555

กรอบที่ 6: หน่วยเรียนรู้ที่ 3

หน่วยที่ 3 การจัดทำแผนการผลิตโดยคำนึงถึงบริบท

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ชาวนาได้ตระหนักรู้และปรับเปลี่ยนความคิดในเรื่องการผลิตในแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน
2. เพื่อให้เห็นความจำเป็นในการผลิตอย่างมีแบบแผน สอดคล้องกับบริบท และมององค์รวมระหว่างการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต
3. เพื่อให้มีทักษะในการจัดทำแผนการผลิตที่คำนึงถึงต้นทุน ผลตอบแทน และการใช้ทรัพยากรการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ การรวมกลุ่มเพื่อการพึ่งพาและร่วมมือกันสู่ความสำเร็จอย่างเหมาะสมกับบริบท

ทักษะการเรียนรู้

1. ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีการผลิตและฟังก์ชันการผลิต
2. ปัจจัยการผลิตทางเศรษฐศาสตร์
3. ว่าด้วยผลตอบแทนลดน้อยถอยลง
4. การประหยัดต่อขนาด

การประชุมโครงการโรงเรียนลูกชาวนา ครั้งที่ 15/2555 วันที่ 17 เมษายน 2555

กรอบที่ 7: หน่วยเรียนรู้ที่ 4

หน่วยที่ 4 การเข้าถึงแหล่งทุนและปัจจัยการผลิต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ชาวนามีความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องการสรรหาปัจจัยการผลิต ได้แก่ ที่ดิน แรงงาน ทุน เงินทุน เครื่องมือ เครื่องจักร และปัจจัยการผลิตที่เหมาะสมกับบริบท เพื่อนำมาใช้ตามแผนการผลิต สู่ความสำเร็จอย่างมีอิสระ
2. เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการรวมกลุ่ม และสร้างเครือข่ายเพื่อการพึ่งพาและร่วมมือกันในการเข้าถึงแหล่งทุน และปัจจัยการผลิต ให้เกิดประสานพลังในการลดต้นทุน การเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิตการสร้างอำนาจต่อรอง และมีทางเลือกในการตัดสินใจอย่างมีเสรี

การประชุมโครงการโรงเรียนลูกชาวนา ครั้งที่ 15/2555 วันที่ 17 เมษายน 2555

รศ.จุฬาทิพย์ ภัทราราวท กล่าวเพิ่มเติมว่า จากการตรวจเอกสารเพิ่มเติมแล้วพบว่าหลักสูตรการเรียนรู้ออกของหลายหน่วยงานจะมีลักษณะแบบแยกส่วน แต่เมื่อลองเขียนดูแล้วพบว่ามีความเชื่อมโยงกันทั้งหมด ซึ่งต้องการขอหารือในที่ประชุมด้วยว่าหลักสูตรนี้จะเขียนออกมาในรูปแบบใด และเครื่องมืออะไรที่จะทำให้หลักสูตรนี้มีความแตกต่างจากหลักสูตรแบบเดิมที่เคยมีอยู่ โดยหลักสูตรของเราต้องมีการมององค์รวม โดยผู้ที่ผ่านหลักสูตรนี้ต้องมองเห็นความสำเร็จทั้งสองด้าน (ด้านการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต) เป็นเรื่องเดียวกัน คือนอกเหนือจากตัวเงินแล้ว จะต้องรักอาชีพ มีศักดิ์ศรี และเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความมั่นคงทางอาหารของประเทศด้วย

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช กล่าวสรุปว่า สารการเรียนรู้ทั้งหลักสูตรของเรานั้นยังไม่มีข้อสรุปว่าจะเขียนรวมหรือไม่ และถ้ารวมจะใช้วิธีการเขียนเชื่อมโยงอย่างไรซึ่งต้องหาข้อสรุปต่อไป แต่สุดท้ายแล้วคือจะต้องมองแบบองค์รวมได้ คือมองการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตเป็นเรื่องเดียวกัน

รศ.จุฬาทิพย์ ภัทราราวท กล่าวว่าอาจจะต้องเชิญผู้เขียนทุกท่านที่จะร่วมเขียนเนื้อหาสาระให้หลักสูตรนี้มาร่วมฟังคำชี้แจงและสร้างความเข้าใจ ก่อนที่จะมอบหมายให้เขียนในแต่ละหน่วย โดย รศ.จุฬาทิพย์ ภัทราราวท จะเป็นผู้ออกแบบหน่วยเรียนรู้นำเสนอแก่ที่ประชุม และให้ผู้ร่วมประชุมทุกท่านเสนอข้อผู้เชี่ยวชาญในแต่ละเรื่องเป็นผู้เขียนเนื้อหาสาระภายใต้กรอบที่กำหนดไว้ในการประชุมครั้งต่อไป พร้อมช่วยปรับชื่อหน่วยเรียนรู้ให้เหมาะสมด้วย

รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล กล่าวว่าผู้เสนอแนวคิดที่น่าสนใจไว้ โดยแยกเป็น 2 ส่วนคือ Content Standard เช่นเดียวกับที่ รศ.จุฬาทิพย์ กล่าวถึงความเชื่อมโยงของชีวิตกับการทำงาน เห็นความสำคัญของ Globalization ซึ่งเหล่านี้คือ Content ที่จะต้องให้แก่ผู้เรียน และ Performance Standard คือการให้ปฏิบัติได้

รศ.จุฬาทิพย์ ภัทราราวท กล่าวว่าแนวคิดที่อาจารย์วินัยอธิบายมานั้นไม่ใช่วิธีการของ Backward design เพราะถ้าเป็น Backward จะต้องดูที่ Objective ของผลลัพธ์ที่ต้องการก่อน โดยเราต้องกำหนด Objective เพื่อกำหนดให้ผู้เขียนสามารถเขียนได้ตรงกับที่เราต้องการ ฉะนั้นในแต่ละหน่วยเรียนจะต้องมี Objective ทั้ง 3 มิติ คือ รู้และเข้าใจสาระ ปรับความคิด และมีเจตคติ (ทัศนคติ/จิตพิสัย)

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช สรุปคือผู้เรียนต้องเข้าใจจนสามารถ Perform ออกมาได้

จากนั้นที่ประชุมได้ร่วมกันพิจารณาและทดลองเขียน **หน่วยที่ 3 เรื่องการจัดทำแผนการผลิตโดยคำนึงถึงบริบท** ซึ่ง **รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล** เสนอให้เพิ่มวัตถุประสงค์เพื่อให้สะท้อนในทั้ง 3 มิติ (ความรู้ ทัศนคติ และกระบวนทัศน์) คือ **เพื่อให้ชานาเห็นความสำคัญของการทำแผนการผลิตต่อความสำเร็จ** และอีกเรื่องหนึ่งคือต้องให้เห็นว่าหลักการด้านเศรษฐศาสตร์และธุรกิจเป็นสิ่งสำคัญ จึงเห็นว่าต้องสะท้อนไว้ในวัตถุประสงค์ด้วยให้ครบทั้ง 3

รศ.จุฬาทิพย์ ภัทราราวท สรุปว่า รศ.ดร.วินัย ต้องการให้เขียนวัตถุประสงค์ที่สะท้อนทั้ง Content และทัศนคติ นั้นทำได้ยาก การเขียนวัตถุประสงค์แบบที่อาจารย์วินัยกล่าวถึงนั้นจะต้องมีการสอบถามผู้เรียนตอบคำถามได้หรือไม่

ซึ่งจากการอภิปรายร่วมกัน ที่ประชุมสรุปว่าหลักสูตรนี้จะทำเท่าที่ระยะเวลา 7 เดือนจะทำได้ ซึ่งอาจจะยังไม่เห็นการเปลี่ยนแปลงของชานาในทันทีที่ผ่านหลักสูตรนี้ไป แต่คาดหวังว่าในรุ่นลูกของชานาที่ผ่านการเรียนรู้นี้จะมีการเปลี่ยนแปลง โดยอาจต้องเป็นการดำเนินงานในระยะต่อไป

จากนั้นที่ประชุมหารือทำความเข้าใจและร่วมกันสรุปขั้นตอนการดำเนินการเขียนหลักสูตรเรียนรู้ของโครงการ ดังนี้ (ตามรูปในกรอบที่ 8)

1. มีกรอบของหน่วยเรียนรู้ โดย รศ.จุพาทิพย์ ภัทราวาท เป็นผู้เขียน Objective/ ตัวชี้วัด/ กิจกรรมการเรียนรู้ (สอน/ดูงาน/สื่อ) / ประเด็นสาระการเรียนรู้
2. ที่ประชุมกลั่นกรองกรอบของหน่วยเรียนรู้ และระบุผู้เชี่ยวชาญในการเขียนแต่ละหน่วย
3. มอบให้ผู้เชี่ยวชาญเขียน โดยใช้เวลาประมาณ 1 เดือน
4. ทีมงานรวบรวม เรียบเรียง รวมเล่ม จัดพิมพ์ โดยหลังจากรวมเล่มแล้ว จะต้องให้ผู้เชี่ยวชาญบางท่านอ่านรอบสุดท้ายด้วย เช่น ศ.ดร.โสภณ ทองปาน/ รศ.สมพร อิศวิลานนท์/ ดร.อมรวิรัช นาคทรพรพ/ ดร.จุฬากรณ์ มาเสถียรวงศ์/ รศ.ดร.ชัชรี นฤทุม

นอกจากนี้ที่ประชุมร่วมกันหารือและกำหนดชื่อหน่วยการเรียนรู้ โดยอ้างอิงจากรูปการวิเคราะห์การดำเนินชีวิตกับการประกอบอาชีพของเกษตรกร ได้ดังต่อไปนี้

- หน่วยที่ 1 การมององค์รวมของความสำเร็จในการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต
- หน่วยที่ 2 การสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณี และสร้างค่านิยมที่ดีงาม
- หน่วยที่ 3 แนวคิด (การออม และการสะสมทุน) บนหลักการพึ่งพาตนเองและร่วมมือกัน
- หน่วยที่ 4 การจัดทำแผนการผลิตโดยคำนึงถึงบริบท
- หน่วยที่ 5 การเข้าถึงแหล่งทุนและปัจจัยการผลิต เพื่อการลดต้นทุนการเพิ่มประสิทธิภาพ และการมีทางเลือกบนการตัดสินใจสู่ความสำเร็จด้วยตนเอง
- หน่วยที่ 6 การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว
- หน่วยที่ 7 การวางแผนการตลาด และการจัดการโซ่อุปทาน (รู้เขารู้เรา... แผนกลยุทธ์ การตลาด และการจัดการโซ่อุปทาน)
- หน่วยที่ 8 การเรียนรู้-การศึกษา-การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร เพื่อสร้างปัญญาและรู้เท่าทัน
- หน่วยที่ 9 โภชนาการ สิ่งแวดล้อม... สุขุขภาวะที่ดี
- หน่วยที่ 10 การปรับตัวกับสภาวะแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลง

หน่วยที่ 11 การรวมกลุ่มและมีส่วนร่วมในสังคม (ตัวแบบกลุ่มต่างๆ มีข้อดี/ได้คุณค่าอะไรบ้าง)

หน่วยที่ 12 การวางแผนชีวิตอย่างเป็นองค์รวม มั่นคง มีความสุข (ให้ทำนาฬิกาชีวิต ราย 24 ชั่วโมง (7-24), ปฏิทินเดือน และบทวิเคราะห์)

วาระที่ 4 การสังเกตการณ์/ การลงพื้นที่วิจัย และการเตรียมแผนการลงพื้นที่

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค ขออภัยการนี้ไปไว้ในการประชุมครั้งต่อไป เนื่องจากหัวหน้าทีมพื้นที่อีก 2 ท่าน คือ คุณเกนศักดิ์ ศรีสวย และคุณวินัย เมฆดำ ยังอยู่ระหว่างการลงพื้นที่เพื่อหาข้อมูลและเตรียมกลุ่มเป้าหมาย

ที่ประชุมหารือเพื่อกำหนดแผนการดำเนินงาน โดยกำหนดในช่วงเดือนกันยายน 2555 จะมีกิจกรรม 2 อย่างคือ 1) การเตรียมทีม Coaching และ 2) ปฐมนิเทศใหญ่กลุ่มเป้าหมาย 50 ราย ทั้งนี้ขอฝากให้ทีมนักวิจัย เสนอชื่อวิทยากรที่เหมาะสมในการปฐมนิเทศด้วย

วาระที่ 5 วาระอื่นๆ

1. ที่ประชุมหารือเพื่อกำหนดชื่อรูปวิถีการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพใหม่เป็น “*กรอบคิดการสร้างชวานาอย่างมีอาชีพ (มองอาชีพและชีวิตเป็นเรื่องเดียวกัน/ สัมมาอาชีพะ: อาชีพและชีวิต...ความสำเร็จที่เป็นหนึ่งเดียว)*”

2. รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล เสนอคำว่า “Eclectic” ซึ่งที่ประชุมขอให้ รศ.ดร.วินัย หาข้อมูลและตรวจเอกสารมานำเสนอในที่ประชุม

3. นัดหมายการประชุมโครงการวิจัยครั้งต่อไป วันพุธที่ 25 เม.ย. 2555 เวลา 9.00 น.

เลิกประชุมเวลา 13.30 น.

การประชุมโครงการวิจัย
“โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำงานเกษตรเชิงธุรกิจ:
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”
ครั้งที่ 16/2555

วันพุธที่ 25 เมษายน 2555 เวลา 9.00–12.30 น.
 ณ ศูนย์สารสนเทศสหกรณ์ ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มก.

ผู้มาประชุม

1. รศ.จุฑาทิพย์	ภัทราวาท	ผู้อำนวยการสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์
2. รศ.ดร.วินัย	พุททกุล	รองคณบดีฝ่ายบริหาร คณะเศรษฐศาสตร์ มก.
3. ผศ.ดร.ทิพรัตน์	พงษ์ธนาพานิช	อาจารย์ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร
คณะเศรษฐศาสตร์ มก.

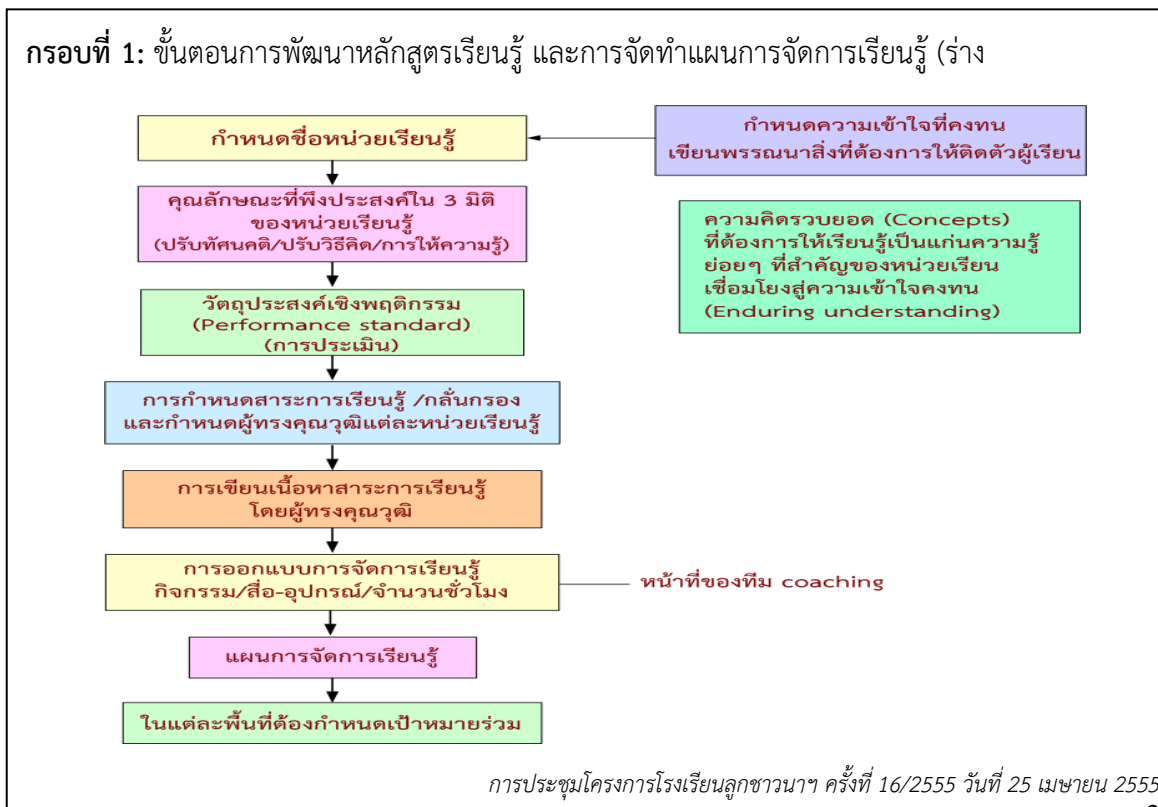
ผู้เข้าร่วมประชุม

1. นางสาวธราภรณ์	ศรีงาม	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์

เริ่มประชุม เวลา 9.00 น.

วาระที่ 1 ทบทวนสาระการประชุมครั้งที่ผ่านมา (ครั้งที่ 15/2555)

ที่ประชุมร่วมพิจารณาสาระการประชุมครั้งที่ผ่านมา (ครั้งที่ 15/2555) โดยหารือภาพ (ร่าง) ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรเรียนรู้ และการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ในรอบที่ 3 หน้า 4 แล้วให้แก้ไขเพิ่มเติมเป็นดังภาพในรอบที่ 1: ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรเรียนรู้ฯ (ร่างที่ 2)

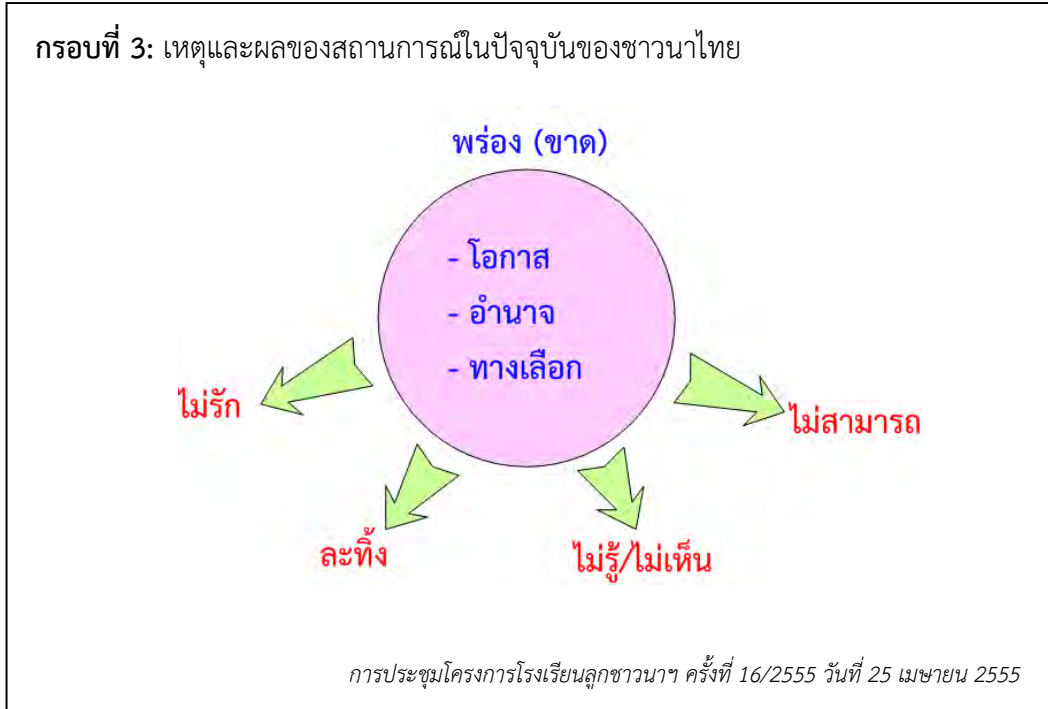
จากนั้น รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท นำเสนอภาพสถานการณ์ปัจจุบันของชาวนาไทยและความคาดหวังในอนาคต (กรอบที่ 2) โดยสถานการณ์ปัจจุบันของชาวนาไทยจะมีลักษณะคือ “ชาวนาไม่รักอาชีพ มีแนวโน้มทิ้งนา มองแยกส่วนระหว่างวิถีอาชีพและวิถีชีวิต ขาดโอกาสการเข้าถึงแหล่งทุน ปัจจัยการผลิต และตลาด ขาดความรู้ความเข้าใจในบริบทโลกที่เปลี่ยนแปลงและแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน มีต้นทุนการผลิตสูง ผลผลิตต่อไร่ต่ำ และขาดอำนาจการต่อรอง จึงไม่สามารถมีทางเลือกที่เหมาะสมกับบริบทของตนเอง” ซึ่งสิ่งที่โครงการนี้คาดหวังในการออกแบบเนื้อหาสาระหลักสูตรและการเรียนรู้ เพื่อให้ชาวนามีคุณลักษณะคือ “รักษาคูณธรรม คิดสร้างสรรค์และแบ่งปัน มีศรัทธาในอาชีพ ใฝ่หาความรู้ตลอดเวลา” โดยใช้ภาพแสดงชาวนาไทยที่มีการพัฒนา รู้จักใช้เทคโนโลยีเพื่อเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และมีการรวมกลุ่มพึ่งพาตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล แสดงความคิดเห็นว่า ข้อความในสถานการณ์ปัจจุบันของชาวนาไทยที่ รศ.จุฑาทิพย์ กล่าวมานั้น มี Key word ที่แสดงให้เห็นว่าชาวนามี Disadvantage (ไม่ค่อยได้เปรียบ) อยู่มาก

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช แสดงความคิดเห็นว่าภาพในกรอบที่ 2 นี้ ดูแล้วให้ความรู้สึกที่ชาวนาไทยไม่มือนาคตเนื่องจากมีข้อเสียมากมาย จึงเห็นว่าควรแสดงให้เห็นข้อดีหรือจุดเด่นของชาวนาไทยที่เหลืออยู่ในปัจจุบันบ้าง เพราะการจะเดินสู่นาคตได้นั้นจะต้องมีข้อดีเพื่อเป็นทุนในการดำเนินงานต่อไปในอนาคต และการออกแบบหลักสูตรควรพิจารณาว่าอะไรที่เป็นความเข้มแข็งที่มีอยู่ในตัวชาวนาเพื่อนำมาใช้ปรับปรุงต่อยอดเพิ่มขึ้น เช่น ชาวนามีความสามารถในการสื่อสารแบบปากต่อปาก ซึ่งเป็นข้อดีที่ยังเหลืออยู่ใน

ไรรู้ สำหรับข้อความจากรูปในกรอบที่ 2 นี้บ้างอย่างเป็น “ผล” ซึ่งมีคำถามว่า “เหตุ” คืออะไร คำตอบคือ การขาดโอกาส ขาดอำนาจ และขาดทางเลือกใช่หรือไม่ (กรอบที่ 3) ที่ส่งผลให้เกิดการไม่รักอาชีพ ละทิ้งวิถีชีวิตชาวนา ไม่รู้ข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนไม่สามารถมีทางเลือกที่เหมาะสมได้ ดังที่กล่าวไว้ในรูปสถานการณ์ปัจจุบันของชาวนาไทย

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ชี้แจงว่าข้อความทั้งหมดคือสาระการเรียนรู้ที่ต้องให้แก่ชาวนา ซึ่งต้องมีสิ่งเติมเต็มที่จะช่วยให้ชาวนาปรับความคิด-ทัศนคติต่ออาชีพของตนเองได้ แต่ทั้งนี้เข้าใจในสิ่งที่ ผศ.ดร.ทิพรัตน์ ต้องการชี้ให้เห็นนั่นคือ “**ให้ผู้ออกแบบคำนึงถึงจุดแข็งที่มีอยู่ของชาวนาและนำมาใช้ในการออกแบบหลักสูตร**”

วาระที่ 2 รับรองรายงานการประชุม

รับรองรายงานการประชุมโครงการโรงเรียนลูกชาวนา ครั้งที่ 15/2555 เมื่อวันอังคารที่ 17 เมษายน 2555 ที่ประชุมพิจารณาแล้วรับรองรายงานการประชุม

วาระที่ 3 การพิจารณากรอบสาระการเรียนรู้

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท นำเสนอหน่วยเรียนรู้ทั้ง 8 หน่วย ที่ได้ยกร่างชื่อหน่วยเรียนรู้และวัตถุประสงค์ให้ที่ประชุมร่วมกันพิจารณา โดยที่ประชุมได้ร่วมกันพิจารณาร่างฯ ดังกล่าวแล้ว มีความเห็นให้ปรับเปลี่ยนชื่อและเพิ่มเติมหน่วยสาระการเรียนรู้ ซึ่งเพิ่มเป็น 14 หน่วย ดังต่อไปนี้

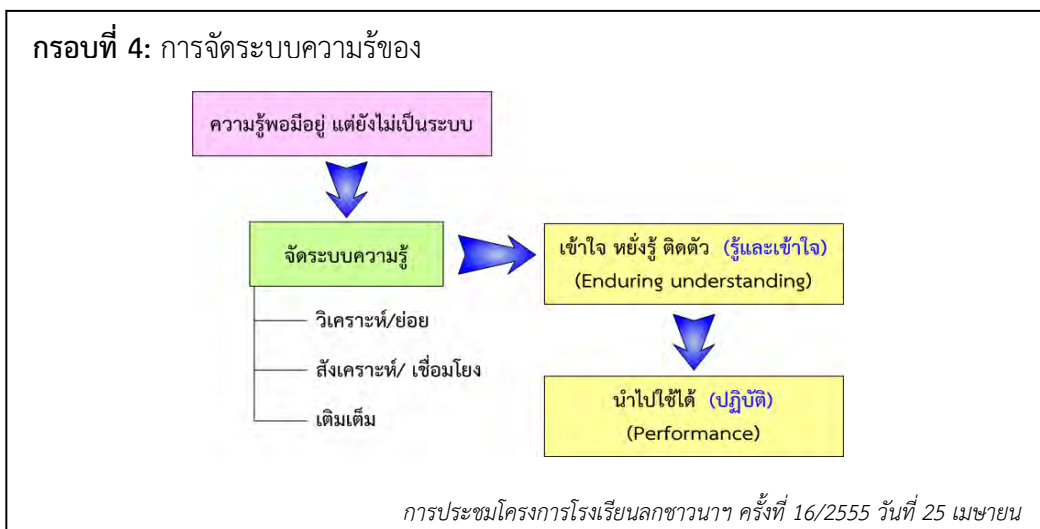
1. การเข้าใจและเข้าถึงบริบทความเชื่อมโยงในการประกอบอาชีพกับปัจจัยสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง (*เข้าใจอาชีพ*)
2. การมององค์รวม ระหว่างความสำเร็จในการประกอบอาชีพกับการดำเนินชีวิต (*เข้าใจชีวิต*)
3. แผนการผลิต (*ฉลาดคิด ฉลาดทำอย่างมีแบบแผน: Production plan*)

4. การเข้าถึงแหล่งทุน (หาเงินได้ ใช้เงินเป็น: Saving & Spending)
5. การเข้าถึงปัจจัยการผลิต (ปัจจัยเอื้ออาชีวะ: Farm Input)
6. การผลิต (ผลิตได้ ผลิตเป็น และยั่งยืน: Production)
7. การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว (เก็บกิน เก็บขาย: Harvesting)
8. การเก็บรักษา-การแปรรูป-การจำหน่ายผลผลิต (เก็บรักษา เพิ่มค่า สร้างรายได้: Storage & Process & Distribution)
9. การประเมินผลการทำนาในฤดูกาลที่ผ่านมา เพื่อวางแผนในฤดูต่อไป (เรียนรู้ ทบทวน ปรับปรุง: Post Evaluation)
10. โภชนาการ สิ่งแวดล้อม... สุขุขภาวะที่ดี
11. การเรียนรู้ การศึกษา การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร เพื่อสร้างปัญญาและรู้เท่าทัน (ความเข้าใจ หยั่งรู้ เปิดโลกทัศน์ ตัดตัว: Information system)
12. การจัดการความเสี่ยง การดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
13. การสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณี และสร้างค่านิยมที่ดีงาม
14. แนวทางการรวมกลุ่มบนหลักการพึ่งพาและร่วมมือกัน (ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแบ่งปัน ตามแนวคิดสหกรณ์)

ทั้งนี้การกำหนดหน่วยสาระเรียนรู้นี้ได้คำนึงถึงการทดสอบระบบ โดยน่าจะเป็นเนื้อหาที่จัดการเรียนรู้จบภายใน 9 ชั่วโมง/หน่วยเรียนรู้

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช แสดงความคิดเห็นว่า ชื่อหน่วยเรียนรู้ควรจะสั้นกระชับ และจดจำง่าย จึงมีการเสนอปรับชื่อหน่วยเรียนรู้ใหม่ให้สอดคล้องกับหน่วยเดิม (ดังแสดงไว้ในวงเล็บของแต่ละหน่วยเรียนรู้) นอกจากนี้วัตถุประสงค์ของแต่ละหน่วยควรมีเฉพาะที่สำคัญ ไม่ควรมีมากเกินไป หากหน่วยใดมีวัตถุประสงค์หลายข้ออาจแยกออกเป็นหน่วยย่อยได้ เพื่อให้สอดคล้องกับเวลา 9 ชั่วโมงในแต่ละหน่วยเรียนรู้ เช่น เรื่องแผนการผลิตอาจแยกหน่วยย่อยเป็นแผนการผลิตขั้นต้น ขั้นกลาง และขั้นปลาย เป็นต้น

จากนั้นได้กล่าวเพิ่มเติมว่า จากสมมติฐานทุนเดิมของชาวนาพบว่าความรู้พอมืออยู่แต่ยังไม่เป็นระบบ งานที่ต้องทำจึงควรจัดระบบความรู้ (กรอบที่ 4)

ที่ประชุมร่วมกันปรับชื่อหน่วยเรียนรู้ และวัตถุประสงค์ สรุปได้รวม 14 หน่วย ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

หน่วยที่ 1
การเข้าใจและเข้าถึงบริบทความเชื่อมโยงในการประกอบอาชีพกับปัจจัยสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง
(เข้าใจอาชีพ)

วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

1. ผู้เรียนตระหนักเห็นความสำคัญเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน ในประเด็นของปัจจัยเชิงสาเหตุของภาวะโลกร้อน วิกฤตภัยธรรมชาติ โรคระบาด ปัญหาความยากจน ความมั่นคงทางอาหาร การค้าเสรี และผลกระทบที่มีต่อเกษตรกร การค้าที่เป็นธรรม การรวมกลุ่มเพื่อสร้างอำนาจการต่อรอง และโอกาสทางเลือก
2. ผู้เรียนมีทักษะเชิงวิเคราะห์สำหรับแนวทางการประกอบอาชีพที่คำนึงถึงเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน
3. ผู้เรียนตระหนักเห็นความจำเป็นที่จะนำประเด็นเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน แนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การสหกรณ์ และการค้าที่เป็นธรรม ไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนการทำงานอย่างเหมาะสมกับบริบท

Enduring understanding

รักในอาชีพ ภูมิใจในศักดิ์ศรีชานา และมองเห็นทางเลือกที่เหมาะสมกับบริบทของตนเองอย่างยั่งยืน

หน่วยที่ 2
การมององค์รวม ระหว่างความสำเร็จในการประกอบอาชีพกับการดำเนินชีวิต (เข้าใจชีวิต)

วัตถุประสงค์

--ยังไม่มีรายละเอียด--

หน่วยที่ 3
แผนการผลิต (ฉลาดคิด ฉลาดทำอย่างมีแบบแผน: Production plan)

วัตถุประสงค์

1. ผู้เรียนตระหนักเห็นความสำคัญของแผนการผลิตในฐานะที่เป็นเครื่องมือสำหรับการวางแผนพัฒนาที่เชื่อมโยงกิจกรรมต่างๆ ที่สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทการเกษตรยุคใหม่
2. ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในองค์ประกอบของแผนการผลิตตั้งแต่กิจกรรมการเตรียมการ (การออม การสะสมทุน) การจัดหาปัจจัยการผลิต การผลิตที่ดี GAP การจัดการหลักการเก็บเกี่ยว การเก็บรักษา การแปรรูป การขนส่ง การตลาด
3. ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในหลักการจัดการฟาร์ม และการนำไปใช้ประโยชน์
4. ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในหลักการวิเคราะห์ต้นทุน-ผลตอบแทนในการทำนา และการนำไปใช้ประโยชน์
5. ผู้เรียนสามารถจัดทำแผนการผลิตได้ด้วยตนเองอย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงบริบท

หน่วยที่ 4
การเข้าถึงแหล่งทุน (หาเงินได้ ใช้เงินเป็น: Saving & Spending)

วัตถุประสงค์

1. ผู้เรียนตระหนักเห็นความสำคัญของเงินทุนที่มีต่อต้นทุนการผลิตและประสิทธิภาพการผลิต
2. ผู้เรียนเข้าใจในบริบทและแนวทางการจัดหาเงินทุนที่นำไปสู่การผลิตที่มีประสิทธิภาพ และสนับสนุนการประกอบอาชีพที่ยั่งยืน
3. ผู้เรียนตระหนักเห็นความสำคัญและนำการออมและการสะสมทุนมาใช้ในการวางแผนการทำนา

หน่วยที่ 5
การเข้าถึงปัจจัยการผลิต (ปัจจัยเอื้ออาชีพ: Farm Input)

วัตถุประสงค์

1. ผู้เรียนเข้าใจในบริบทของตลาดปัจจัยการผลิต
2. ผู้เรียนมีความคิดเชิงวิเคราะห์สำหรับทางเลือกในการจัดหาปัจจัยการผลิตอย่างเหมาะสม และนำไปสู่การทำนาที่ยั่งยืน

หน่วยที่ 6
การผลิต (ผลิตได้ ผลิตเป็น และยั่งยืน: Production)

วัตถุประสงค์

1. ผู้เรียนมีความรู้และเห็นแนวทางปฏิบัติที่ดีของการทำงานที่เหมาะสมกับบริบทและตระหนักในการผลิตแบบ GAP ที่ดี ที่อนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม
2. ผู้เรียนมีทักษะในขั้นตอนการผลิตต่างๆ อย่างเหมาะสมกับบริบท
3. ผู้เรียนมีการจดบันทึก กิจกรรม การผลิตในรูปแบบของการเกษตรที่ดี

หน่วยที่ 7
การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว (เก็บกิน เก็บขาย: Harvesting)

วัตถุประสงค์

1. ผู้เรียนตระหนักเห็นความสำคัญของการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวที่มีต่อคุณภาพข้าว
2. ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจและทักษะให้กระบวนการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวที่เหมาะสมกับบริบท
3. ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์สู่แนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว

หน่วยที่ 8

การเก็บรักษา-การแปรรูป-การจำหน่ายผลผลิต (เก็บรักษา เพิ่มค่า สร้างรายได้: Storage & Process & Distribution)

วัตถุประสงค์

1. ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในบริบทการจัดการโซ่อุปทานที่มีต่อการสร้างอำนาจการต่อรองของเกษตรกร
2. ผู้เรียนตระหนักเห็นความสำคัญในเรื่อง การเก็บรักษาผลผลิตเพื่อสร้างอำนาจการต่อรอง
3. ผู้เรียนสามารถสร้างทางเลือกในการเก็บรักษาผลผลิตเพื่อสร้างอำนาจการต่อรอง (ทั้งในระดับปัจเจกบุคคลหรือกลุ่ม)
4. ผู้เรียนสามารถสร้างทางเลือกในการแปรรูปและการจำหน่ายผลผลิตที่สามารถต่อรอง (ทั้งในระดับปัจเจกบุคคลหรือกลุ่ม)

หน่วยที่ 9

การประเมินผลการทำนาในฤดูกาลที่ผ่านมา เพื่อวางแผนในฤดูต่อไป (เรียนรู้ ทบทวน ปรับปรุง: Post Evaluation)

วัตถุประสงค์

1. ผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์ต้นทุน ผลตอบแทน และข้อจำกัดในการการผลิตในฤดูกาลที่ผ่านมา
2. ผู้เรียนสามารถออกแบบและจัดทำแผนการผลิตที่คำนึงถึงบริบทและลดข้อจำกัดได้ด้วยตนเอง

หน่วยที่ 10

โภชนาการ สิ่งแวดล้อม... สุขุขภาวะที่ดี

วัตถุประสงค์

1. ผู้เรียนตระหนักเห็นความสำคัญและจำเป็นการมีสุขภาวะที่ดี
2. ผู้เรียนเข้าใจและมีทักษะปฏิบัติสุขุขภาวะที่ดี

หน่วยที่ 11

การเรียนรู้ การศึกษา การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร เพื่อสร้างปัญญาและรู้เท่าทัน (ความเข้าใจ หยั่งรู้ เปิดโลกทัศน์ ติดตัว: Information system)

วัตถุประสงค์

1. ผู้เรียนตระหนักถึงสิ่งที่ต้องรู้ให้เท่าทันอย่างสมเหตุสมผล
2. ผู้เรียนรู้วิธีการให้ได้มาซึ่งความรู้
3. ผู้เรียนรู้วิธีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการนำข้อมูลและนวัตกรรมที่มีคุณภาพมาใช้ประโยชน์

หน่วยที่ 12
การจัดการความเสี่ยง การดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

- วัตถุประสงค์**
1. เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักรูปแบบความเสี่ยง
 2. เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักแนวทางเพื่อลดความเสี่ยงที่เหมาะสม
 3. ผู้เรียนสามารถเลือกระบบการป้องกันความเสี่ยงที่เหมาะสมต่อตนเอง

หน่วยที่ 13
การสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณี และสร้างค่านิยมที่ดีงาม

- วัตถุประสงค์**
1. เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักเห็นความสำคัญของการสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณี และสร้างค่านิยมที่ดีงาม
 2. ผู้เรียนมีความรู้ เข้าใจรากเหง้าของตนเอง และสามารถสืบทอดวัฒนธรรมประเพณี ระเบียบปฏิบัติทางสังคมได้อย่างเหมาะสม

หน่วยที่ 14
**แนวทางการรวมกลุ่มบนหลักการพึ่งพาและร่วมมือกัน
(ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแบ่งปัน ตามแนวคิดสหกรณ์)**

- วัตถุประสงค์**
1. เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักเห็นความสำคัญของการรวมกลุ่ม เพื่อการพึ่งพาตนเองและการแบ่งปัน
 2. ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจรูปแบบของการรวมกลุ่มประเภทต่างๆ และการเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างเหมาะสม เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ชุมชน และสังคม
 3. เพื่อให้ผู้เรียนรู้แนวทางปฏิบัติที่ดีบนหลักการพึ่งพาและร่วมมือกัน เพื่อสร้างทางเลือกและการดำรงชีวิตที่ดีกว่า

วาระที่ 4 การกำหนดผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับหน่วยสาระการเรียนรู้

ที่ประชุมร่วมหารือเพื่อกำหนดผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับแต่ละหน่วยสาระการเรียนรู้ ซึ่งในเบื้องต้นสรุปได้ดังต่อไปนี้

หน่วยที่ 1 การเข้าใจและเข้าถึงบริบทความเชื่อมโยงในการประกอบอาชีพกับปัจจัยสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง (เข้าใจอาชีพ): **คุณลดาวัลย์ คำภา** จากสำนักพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

หน่วยที่ 2 การมององค์รวม ระหว่างความสำเร็จในการประกอบอาชีพกับการดำเนินชีวิต (เข้าใจชีวิต): **ศ.ระพี สาคริก/ นพ.ประเวศ วะสี**

หน่วยที่ 3 แผนการผลิต (ฉลาดคิด ฉลาดทำอย่างมีแบบแผน: Production plan): **รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล** อาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์ มก.

หน่วยที่ 4 การเข้าถึงแหล่งทุน (หาเงินได้ ใช้เงินเป็น: Saving & Spending): **ผศ.ดร.วิศิษฐ์ ลิ้มสมบุญชัย** อาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์ มก.

หน่วยที่ 5 การเข้าถึงปัจจัยการผลิต (ปัจจัยเอื้ออาชีพ: Farm Input): **รศ.ศานิต เก้าเอี้ยน** อาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์ มก.

หน่วยที่ 6 การผลิต (ผลิตได้ ผลิตเป็น และยั่งยืน: Production): **รศ.สมพร อิศวิลานนท์** จากสถาบันคลังสมองของชาติ/ **รศ.ดร.ชัชวีร์ นฤทุม** จาก สกว.

หน่วยที่ 7 การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว (เก็บกิน เก็บขาย: Harvesting): **ผศ.ดร.อภิรดี อุทัยรัตนกิจ** อาจารย์จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี/ **มูลนิธิข้าวขวัญ**

หน่วยที่ 8 การเก็บรักษา-การแปรรูป-การจำหน่ายผลผลิต (เก็บรักษา เพิ่มค่า สร้างรายได้: Storage & Process & Distribution): **ดร.เดชรัตน์ สุขกำเนิด** อาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์ มก.

หน่วยที่ 9 การประเมินผลการทำนาในฤดูกาลที่ผ่านมา เพื่อวางแผนในฤดูต่อไป (เรียนรู้ ทบทวน ปรับปรุง: Post Evaluation): **รศ.นงนุช ไสรัตน์** อาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์ มก.

หน่วยที่ 10 โภชนาการ สิ่งแวดล้อม... สุขุขภาวะที่ดี: **รศ.ดร.สุวรรณา ประณีตวาทกุล และ ดร.เดชรัตน์ สุขกำเนิด** อาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์ มก. / **อาจารย์จาก ม.มหิดล**

หน่วยที่ 11 การเรียนรู้ การศึกษา การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร เพื่อสร้างปัญญาและรู้เท่าทัน (ความเข้าใจ หยั่งรู้ เปิดโลกทัศน์ ตัดตัว: Information system): **--ยังไม่ระบุ--**

หน่วยที่ 12 การจัดการความเสี่ยง การดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน: **คุณสถณีย์ อาชวานันทกุล** อาจารย์พิเศษมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

หน่วยที่ 13 การสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณี และสร้างค่านิยมที่ดีงาม: **ศ.ดร.อภิรักษ์ พันธเสน** คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง

หน่วยที่ 14 แนวทางการรวมกลุ่มบนหลักการพึ่งพาและร่วมมือกัน (ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแบ่งปัน ตามแนวคิดสหกรณ์): **อาจารย์เชิญ บำรุงวงศ์/ รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท**

และสำหรับการเขียนบรรยาย “คุณลักษณะของชาวนาไทย: เมล็ดพันธุ์แห่งความหวัง” แบบ Vivid นั้น ที่ประชุมมีความเห็นว่าควรเชิญ **ดร.อมรวิรัช นาคทรพร** เป็นผู้เขียน โดยส่งต้นฉบับ (ร่าง) ที่มีอยู่ให้อ่านเพื่อเป็นข้อมูลประกอบด้วย

วาระที่ 5 วาระอื่นๆ

1. นัดหมายการประชุมโครงการวิจัยครั้งต่อไป วันจันทร์ที่ 30 เม.ย. 2555 เวลา 9.00 น. โดยมีวาระการประชุมเรื่องการติดตามความก้าวหน้าหน่วยสาระเรียนรู้ และการลงสำรวจพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย

2. รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาทท มอบหมายให้คุณธนาภรณ์ ศรีงาม รวบรวมเอกสารชื่อหน่วยการเรียนรู้ทั้ง 14 หน่วยที่สรุปในวันนี้ และ “คุณลักษณะของชาวนาไทย: เมล็ดพันธุ์แห่งความหวัง” ฉบับร่างส่งอีเมลล์ (e-mail) ให้ ดร.อมรวิรัช นาคทรพร โดยมอบให้คุณสายสุดา ศรีอุไร เป็นผู้รับผิดชอบจัดส่งเพื่อขอรับฟังความคิดเห็นและช่วยปรับเปลี่ยนให้เหมาะสม

3. รศ.จุฑาทิพย์ ภัทรวาท แจ้งแก่ที่ประชุมเพิ่มเติมว่า ขณะนี้โครงการฯ ได้ประกาศให้ทุนสำหรับนิสิตที่มีความสามารถเขียนภาพการ์ตูน “เรื่องเล่าของชานา” เพื่อทำเป็นรูปเล่มขนาดเล็ก เล่าเรื่องการดำเนินงานของโครงการว่าจะทำอะไรบ้าง ทั้งในเรื่องสาระเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้

เลิกประชุมเวลา 12.30 น.

การประชุมโครงการวิจัย
“โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำงานเกษตรเชิงธุรกิจ:
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”
ครั้งที่ 17/2555

วันจันทร์ที่ 30 เมษายน 2555 เวลา 9.00–14.00 น.
ณ ศูนย์สารสนเทศสหกรณ์ ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มก.

ผู้มาประชุม

1. รศ.จุฑาทิพย์	ภัทราวาท	ผู้อำนวยการสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์
2. รศ.ดร.วินัย	พุททกุล	รองคณบดีฝ่ายบริหาร คณะเศรษฐศาสตร์ มก.
3. ผศ.ดร.ทิพรัตน์	พงศ์ธนาพานิช	อาจารย์ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร
คณะเศรษฐศาสตร์ มก.
4. คุณสุวิทย์	ภูมิประเสริฐโชค	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
5. คุณเก็นศักดิ์	ศรีสวาย	สถาบันรามจิตติ

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. นางสาวธราภรณ์	ศรีงาม	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์

เริ่มประชุม เวลา 9.00 น.

วาระที่ 1 เรื่องแจ้งเพื่อทราบ

คุณธราภรณ์ ศรีงาม เจ้าหน้าที่โครงการฯ แจ้งแก่ที่ประชุมว่า รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ติดภารกิจด่วน โดยจะเข้าร่วมประชุมในเวลา 9.30 น. ทั้งนี้ขอให้ ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช ทำหน้าที่ประธานในที่ประชุมเพื่อดำเนินการประชุมแทนในเบื้องต้น

ที่ประชุมจึงเริ่มประชุมในวาระการรับรองรายงานการประชุมและทบทวนสาระการประชุมครั้งที่ผ่านมา (ครั้งที่ 16/2555 วันพุธที่ 25 เมษายน 2555)

วาระที่ 2 รับรองรายงานการประชุม

รับรองรายงานการประชุมโครงการโรงเรียนลูกชานา ครั้งที่ 16/2555 เมื่อวันพุธที่ 25 เมษายน 2555 ที่ประชุมพิจารณาแล้วขอให้แก้ไขดังนี้

- วาระที่ 4 หน้า 8 การกำหนดผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับหน่วยสาระการเรียนรู้ ให้เพิ่มรายละเอียดสถานที่ทำงานของผู้ทรงคุณวุฒิในแต่ละหน่วยเรียนรู้ แล้วรับรองรายงานการประชุมตามที่แก้ไข

วาระที่ 3 ความคืบหน้าการจัดทำคู่มือสาระการเรียนรู้

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช กล่าวสรุปสาระการประชุมครั้งที่ผ่านมารวบรวม ได้มีการเกริ่นนำถึงหลักการการออกแบบชุดเรียนรู้ และลงรายละเอียดในเรื่องชื่อและวัตถุประสงค์ของหน่วยเรียนรู้ ซึ่งสรุปได้

ทั้งหมด 14 หน่วย พร้อมกำหนดชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในแต่ละหน่วย ทั้งนี้รายละเอียดทั้งหมดยังสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม

คุณเกณศักดิ์ ศรีสวຍ เสนอชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในหน่วยที่ 11 เรื่องการเรียนรู้ การศึกษา การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเพื่อสร้างปัญญาและรู้เท่าทัน คือ อาจารย์สุธีระ ประเสริฐสรรพ (อดีตรอง ผอ.สกว.) และหน่วยที่ 13 เรื่องการสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณี และสร้างค่านิยมที่ดีงาม คือ รศ.เอี่ยม ทองดี

นอกจากนี้ที่ประชุมร่วมกันพิจารณาแล้วให้เพิ่มเติมหน่วยเรียนรู้อีกหนึ่งหน่วยโดยแทรกเป็นหน่วยที่ 3 คือ **เรื่องโซ่อุปทาน** โดยมีหลักการคือบูรณาการห่วงโซ่อุปทานและห่วงโซ่การค้าเงินชีวิตเข้าเป็นหนึ่งเดียวกัน

จากนั้นที่ประชุมร่วมอภิปรายเพื่อความเข้าใจที่ตรงกันในเรื่องแนวคิดเพื่อยกร่างคู่มือสาระการเรียนรู้โดยวิธี Backward design ซึ่งมีที่มาจากกรมมองกรอบว่าท้ายที่สุดจะได้อะไร และ Highlight ที่โครงการนี้ต้องการคือหลักสูตรที่จะสามารถนำไปใช้ได้จริง ซึ่งในที่ประชุมครั้งที่ผ่านมารศ.จุฑาทิพย์ ภัทรราช ได้นำเสนอภาพสถานการณ์ชาวนาไทยในปัจจุบันและสิ่งที่คาดหวังในอนาคต โดยมีภาพแสดงการวิเคราะห์สถานการณ์ของชาวนาไทยในปัจจุบันที่มีปัญหาและอุปสรรคในเรื่องต่างๆ และสิ่งที่คาดหวังว่าชาวนาในอนาคตจะเป็นอย่างไร

ดังนั้นจึงมีการมองเชิงโครงสร้างว่าโครงสร้างการจัดการหลักสูตรเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ว่าจะเหมาะสมต่อชาวนา จึงได้ตรวจเอกสารและพบว่ามีการใช้แนวคิดการจัดการหลักสูตรด้วยวิธี Backward design ในหน่วยงานต่างๆ หลายแห่ง โดยวิธีนี้มีหลักการคือ ก่อนที่จะกำหนดสาระเรียนรู้ใดๆ จะต้องเขียนสิ่งคาดหวังก่อนว่าจะให้ผู้เรียนได้อะไร ซึ่งโครงการฯ จะใช้คำว่า “จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม (Objective)” โดยต้องการให้ผู้เรียนได้ทั้ง 3 มิติ คือ

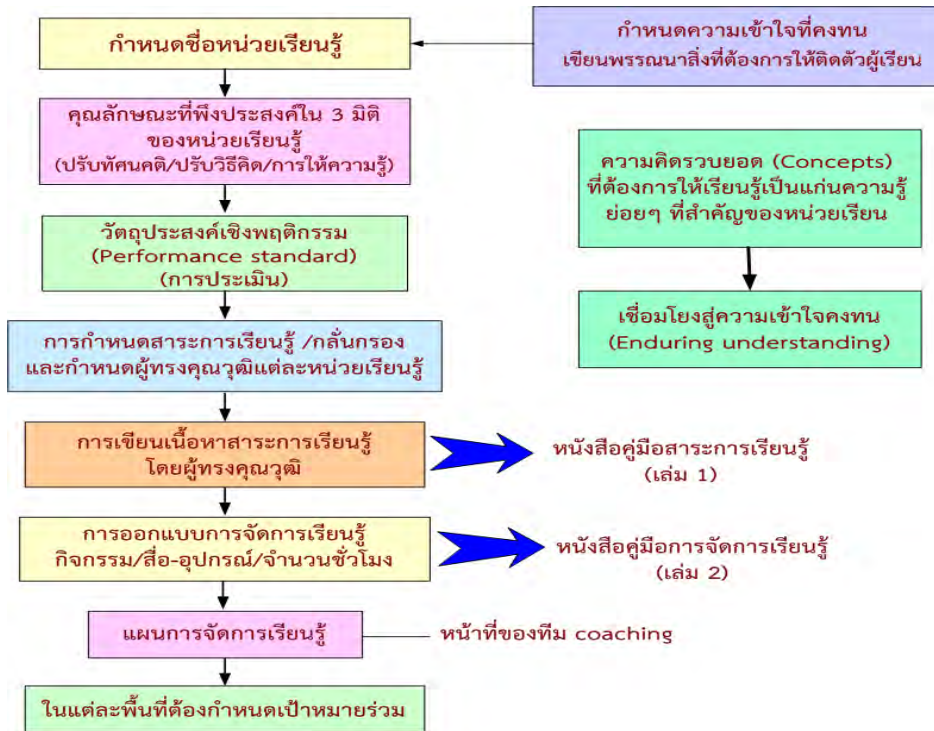
1. ทักษะ (การเข้าถึงจิตพิสัย: Attitude)
2. วิธีคิด (กระบวนการทัศน์)
3. พฤติกรรม (Behavior changes)

ทั้งนี้โครงการฯ จึงต้องมีการกำหนด Objective ของสาระเรียนรู้ทั้ง 14 หน่วย โดยมีขั้นตอนวิธีการพัฒนาหลักสูตรดังภาพในกรอบที่ 1: ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรเรียนรู้และการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ (ร่างที่ 3)

ซึ่งแนวคิดที่จะให้แก่ชาวนาจะมี 2 ระดับคือ ความคิดรวบยอด (Concept) ซึ่งจะนำไปสู่แนวคิดความเข้าใจที่คงทน (Enduring understanding) โดยสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรจะเป็นความคิดรวบยอด เช่นเรื่องการจัดการฟาร์ม ความคิดรวบยอดคือต้องให้ชาวนารู้ว่าอะไรเป็นที่มาของต้นทุน อะไรเป็นที่มาของรายได้ และอะไรเป็นที่มาของเป้าหมายความสำเร็จ ซึ่งเมื่อชาวนาได้ถกเถียงและปรับทัศนคติแล้วมีการลงมือปฏิบัติซึ่งจะนำไปสู่ความเข้าใจที่คงทน

คุณเกณศักดิ์ ศรีสวຍ ร่วมอภิปรายว่าข้อมูลในกรอบที่ 1 ทางฝั่งขวามือ เรื่องแนวคิดรวบยอดที่นำไปสู่ความเข้าใจที่คงทนนั้นจะอยู่ในปรัชญาการศึกษา ซึ่งความเข้าใจที่คงทนนั้นจะเกิดจากการที่ได้ลงมือปฏิบัติจริง ส่วนฝั่งซ้ายมือเป็นการออกแบบหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ซึ่งจะช่วยให้สามารถตอบโจทย์ทั้ง 3 ระดับที่กล่าวถึงข้างต้นได้ โดยสิ่งที่จะวัดได้เป็นอันดับแรกคือ การวัดพฤติกรรม ถัดมาคือการวัดความรู้ และสุดท้ายคือการวัดทัศนคติ ที่ยังไม่แน่ใจว่าจะใช้วิธีใดในการวัดด้านทัศนคตินี้

กรอบที่ 1: ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรเรียนรู้ และการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ (ร่างที่ 3)

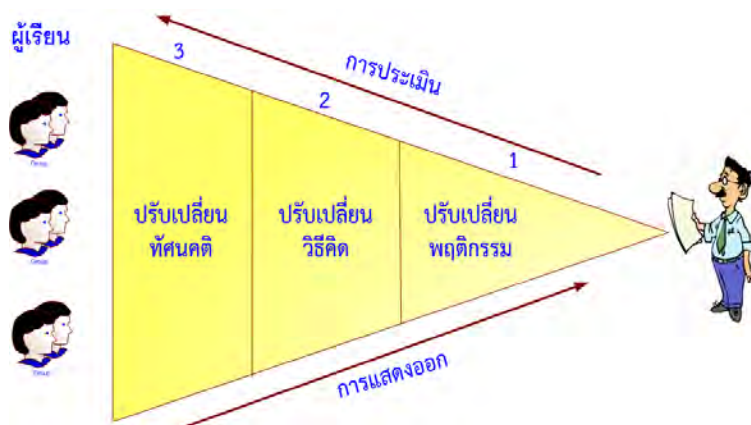

การประชุมโครงการโรงเรียนลูกขาวนาฯ ครั้งที่ 17/2555 วันที่ 30 เมษายน 2555

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท กล่าวสรุปว่า กระบวนการที่วางเรื่องของทักษะการเรียนรู้ต้องเชื่อมโยงให้ได้กับความคาดหวังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของขาวนาโดยต้องเขียนเป็นแบบ Vivid

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช ขอทำความเข้าใจในความคิดเห็นของคุณเกินศักดิ์ ศรีสวญ โดยวาดแผนภาพ (กรอบที่ 2)

กรอบที่ 2: ความสัมพันธ์ของการประเมินและการแสดงออกของผู้เรียน

การประชุมโครงการลูกขาวนาฯ ครั้งที่ 17/2555 วันที่ 30 เมษายน 2555

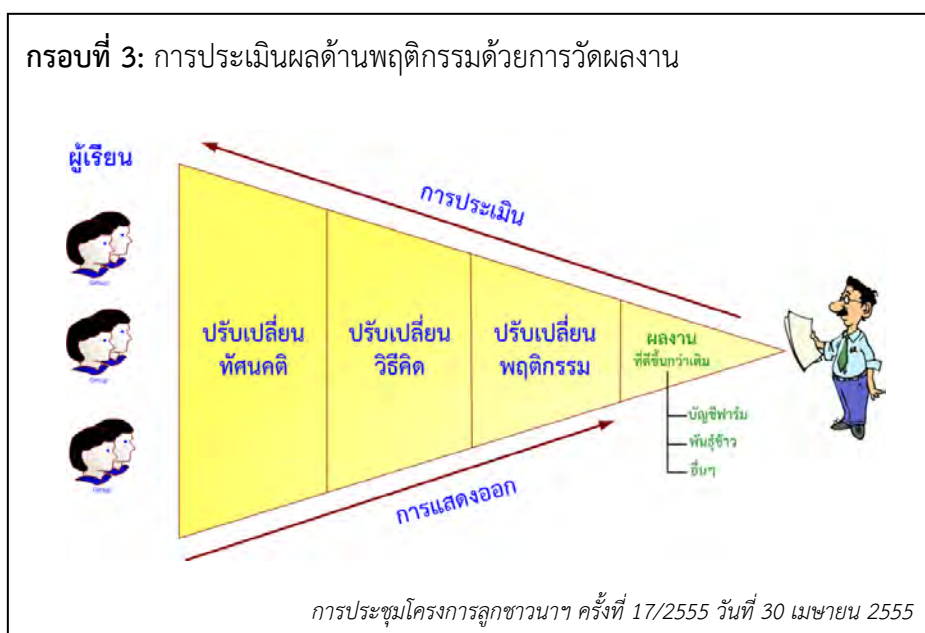
สรุปคำอธิบายของคุณเกินศักดิ์ ที่กล่าวว่าสิ่งที่ผู้ประเมินจะทำการประเมินได้ง่ายที่สุดอย่างแรกคือ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียน แต่ทั้งนี้การที่ผู้เรียนจะเริ่มเปลี่ยนได้นั้นต้องเริ่มมาจากการเปลี่ยนทัศนคติ ไปสู่การเปลี่ยนวิธีคิด และส่งผลให้มีการเปลี่ยนพฤติกรรม ซึ่งคนภายนอกหรือผู้ประเมินจะมองไม่เห็นในส่วนของการเปลี่ยนทัศนคติหรือวิธีคิดก่อน ดังนั้นจึงเป็นเรื่องปกติทั่วไปที่การประเมินจะต้องเริ่มประเมินจากการเปลี่ยนพฤติกรรมและพัฒนาเป็นขั้นเป็นตอน ต้องมีการออกแบบเพื่อประเมินวิธีคิด และนำสู่การประเมินด้านทัศนคติในท้ายที่สุดต่อไป

ซึ่งในกรณีของนักเศรษฐศาสตร์นั้นได้ออกแบบการประเมินข้ามไปที่เรื่องของทัศนคติ โดยใช้วิธีวัดแบบลิเคิร์ต (Likert scale) ซึ่งการออกแบบเช่นนี้ต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ เช่น รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล

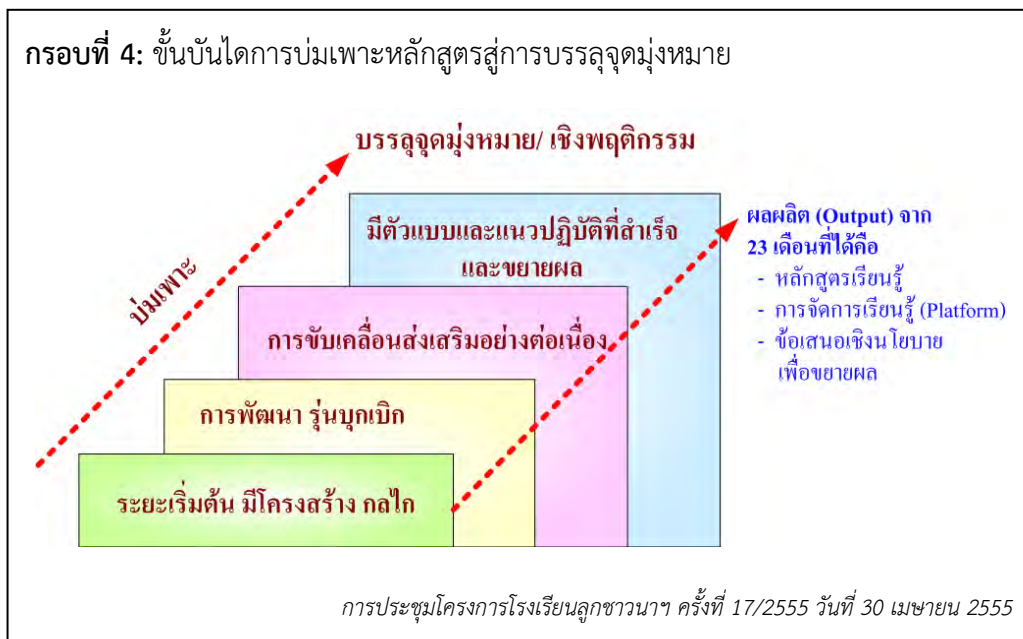
รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท แสดงความคิดเห็นว่าผู้ที่จะออกแบบในลักษณะที่กล่าวมานี้ได้ท่านหนึ่งคือ ดร.สุดาร์ตน์ ทั้งนี้ได้กล่าวโยงถึงหลักสูตรของโครงการนี้ที่จะมีการนำหลักสูตรลงพื้นที่เพื่อทดสอบในระยะเวลา 7 เดือน ยกตัวอย่างสาระเรียนรู้ในหน่วยที่ 2 การวิเคราะห์ตนเอง ซึ่งจะแสดงถึงวิธีคิด ณ ปัจจุบัน และเมื่อได้รับฟังหลักการ พาไปดูงานให้เห็นตัวแบบที่ดีแล้วจะเห็นวิธีคิดของผู้เรียนจะเปลี่ยน ซึ่งดูได้จากการเสนอแผนของตนเอง และยังโยงไปถึง Enduring understanding ที่จะเกิดขึ้นในตัวผู้เรียนเหล่านั้น จึงขอหารือในที่ประชุมว่า Output อะไรที่จะเปลี่ยนความคิดของผู้เรียนได้อย่างถาวรคงทน เช่น เรื่องทัศนคติน่าจะใช้ KM ได้

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช เสนอว่าจะเป็นไปได้หรือไม่ที่หลักสูตรนี้จะทำการประเมินในทั้ง 3 ส่วน คือทั้งทัศนคติ วิธีคิด และพฤติกรรม

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค กล่าวว่ามีความเป็นไปได้ถ้าจะประเมินทั้ง 3 ส่วน เพราะทั้ง 3 ส่วนนี้จะสามารถตรวจสอบซึ่งกันและกันได้ เช่น เมื่อ KM เรื่องทัศนคติพบว่าบางคนเป็นนักพูดที่พฤติกรรมไม่ไปในแนวทางเดียวกับที่พูด นอกจากนี้จากที่เคยได้ทำการทดลองกับ สกว. ได้มีการวัดที่ปลายด้านพฤติกรรมด้วยการวัดที่ผลผลิตหรือผลงานที่ดีกว่าเดิม เช่น มีบัญชีฟาร์มที่ดีขึ้นกว่าเดิม เป็นต้น ทั้งนี้จากรูปสามเหลี่ยมที่กล่าวถึงนี้ ยิ่งใกล้ด้านปลายแหลมมากเท่าไรก็จะมีปัจจัยรบกวนมากขึ้นเท่านั้น ดังนั้นต้องพยายามสื่อให้เห็นว่าวิธีคิดที่ดีนั้นเกิดจากการปรับทัศนคติ และพฤติกรรมที่ดีจะมาจากวิธีคิดที่ดีด้วย

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท กล่าวเพิ่มเติมว่างานนี้อาจอธิบายได้ด้วยภาพขั้นบันได (กรอบที่ 4) โดยหลักสูตรที่จะได้จากโครงการนี้เป็นเพียงระยะเริ่มต้น ซึ่งคาดว่าอาจจะไม่ได้ Vivid เพราะขณะนี้ยังอยู่ในขั้น ทำโครงสร้างพื้นฐานของหลักสูตรและระบบการจัดการเรียนรู้ ส่วนขั้นที่ 2 ในการพัฒนารุ่นบุกเบิกอาจจะเป็น สถาบันรามจิตติรับไปทำต่อ ซึ่งอาจจะยังไม่เสร็จจึงต้องนำสู่ขั้นที่ 3 ซึ่งเป็นการขับเคลื่อนและส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง เห็นวิวัฒนาการของการบ่มเพาะด้วยหลักสูตรที่ออกแบบขึ้น จนมีตัวแบบและแนวปฏิบัติที่สำเร็จ สามารถขยายผลต่อไปได้ ทั้งนี้จะต้องมองในเรื่องของโซ่อุปทานการจัดการเรียนรู้ด้วย

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช สรุพบว่าขณะนี้โครงการเรากำลังอยู่ในระยะเริ่มต้น ซึ่งคาดว่าจะได้ผลผลิตหรือ Output จากการทำงานในระยะเวลา 23 เดือนนี้คือ หลักสูตรเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ (Platform) และข้อเสนอเชิงนโยบายสำหรับการนำไปใช้และขยายผล

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท กล่าวว่าขณะนี้พอจะมองเห็นโครงร่างของตัวชีวิต เช่น ด้านทัศนคติ อาจใช้การนำเสนอของตัวเอง และผู้เรียนต้องออกแบบกระบวนการของตัวเอง ซึ่งวิธีคิดของผู้เรียนจะออกมา ในรูปของการออกแบบแผน จากนั้นด้านพฤติกรรมจะออกมาจากการไปประเมินการทำงานในฤดูต่อไป ซึ่งอาจต้องเป็นการทำงานในขั้นต่อไป เหล่านี้เป็นต้น

ทั้งนี้ รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ได้แจ้งแก่ที่ประชุมว่าได้รับการตอบรับจาก ศ.ดร.กำพล อดุลวิทย์ นายกสมาคมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และที่ปรึกษาสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ จะช่วยเขียนสาระการเรียนรู้ ซึ่งอาจเป็นเรื่องการจัดการฟาร์ม หรือเรื่องโซ่อุปทาน ทั้งนี้จะต้องมี Theme เรื่องให้ด้วย

จากนั้น รศ.จุฑาทิพย์ ขอรื้อและถกกันเรื่องหน่วยสาระการเรียนรู้ สืบเนื่องจากการประชุมครั้งที่ผ่านมา โดยหารือในที่ประชุมว่าควรเขียน Enduring understanding ไว้ในทุกหน่วยเรียนรู้ด้วยเพื่อเป็นธงให้มองเห็นจุดมุ่งหมาย (Ultimate goal) ของพฤติกรรมมองคร่อมของชานาซึ่งอาจเขียนเป็นแบบ Vivid ซึ่งที่ประชุมเห็นพ้องด้วย

โดยที่ประชุมร่วมกันหารือและทำความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้คำระหว่าง “วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม” และ “วัตถุประสงค์การเรียนรู้” ว่าควรแยกกันหรือไม่ เนื่องจากคุณเกินศักดิ์ ศรีสวย ได้ให้

ข้อมูลว่า ตามปกติแล้ววัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมนั้นจะพยายามหลีกเลี่ยงการใช้คำว่า “*ตระหนัก/ มีความรู้ ความเข้าใจ*” ซึ่งตัวอย่างของวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่เหมาะสมอยู่ในหน่วยที่ 3 ข้อที่ 5 ที่เขียนไว้ว่า “*ผู้เรียนสามารถจัดทำแผนการผลิตได้ด้วยตนเองอย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงบริบท*” นั้นคือเป็นการกระทำให้เห็น โดยให้ผู้สอนสามารถนำไปใช้ได้ ซึ่งถ้าพิจารณาในหน่วยที่ 3 เรื่องแผนการผลิตที่เขียนวัตถุประสงค์ไว้ 5 ข้อนั้น ข้อที่ 1-4 จะเป็น “*วัตถุประสงค์การเรียนรู้*” หรือเป้าหมาย ส่วนข้อ 5 จะเป็น “*วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม*”

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค เสนอว่าอาจใช้คำอื่นแทนคำว่า “*วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม*” หรือให้ตัดคำว่า “*ตระหนัก/ มีความรู้ความเข้าใจ*” ออกไป เนื่องจากหากต้องเขียนวัตถุประสงค์ดังเช่นหน่วยที่ 3 ข้อที่ 5 นั้น มีความเห็นว่าอาจจะลงย่อเกินไป

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช สรุปลำดับการเขียนไว้ดังนี้คือ 1) วัตถุประสงค์การเรียนรู้ 2) วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม เช่น สามารถทำ.....ได้/ไม่ได้ เป็นต้น แล้วจึงเป็นการวัด/ประเมิน

ดังนั้น รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท จึงมอบให้คุณเกณศักดิ์ ศรีสวย ช่วยหาข้อมูลโครงสร้างการเขียนที่ถูกต้อง โดย รศ.จุฑาทิพย์ จะร่วมสืบค้นในแง่ของนักวางแผนด้วย โดยมองว่าผู้เขียนสาระเรียนรู้จะต้องเขียนเนื้อหาสาระที่จะทำให้ผู้เรียนตระหนัก เช่น การยกตัวอย่างผู้ที่ประสบความสำเร็จ หรือใช้ภาพที่เกิดขึ้นจริงและเห็นข้อมูลเชิงประจักษ์ เหล่านี้คือการตระหนักนั้นคือต้องหยิบยื่นข้อมูลให้แก่ผู้เรียน ทั้งนี้ขณะนี้เราควรมีข้อมูลทั้ง 3 มิติในแต่ละหน่วยเรียนเพื่อนำไปเป็นกรอบให้แก่ผู้ทรงคุณวุฒิใช้ในการเขียน โดย รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท เองจะได้นำข้อมูลเหล่านี้ไปเขียนให้ได้ก่อนว่าเราต้องการให้กลุ่มเป้าหมายที่ผ่านหน่วยเรียนรู้แต่ละหน่วยแล้วได้อะไรบ้าง นั่นคือต้องเขียนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ใน 3 มิติ ของแต่ละหน่วยเรียนรู้ แล้วจึงค่อยนำไปออกแบบการจัดการเรียนรู้ต่อไป

ที่ประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องของการ Learning by doing ซึ่ง ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช แสดงความคิดเห็นว่าหาก “*Learning by doing*” ไม่ดีแล้วจะกลายเป็น “*Trail and Error*”

จากนั้นคุณเกณศักดิ์ ศรีสวย ได้เขียนตัวอย่างขั้นตอนการเขียนหน่วยเรียนรู้ โดยใช้หน่วยที่ 1 เป็นตัวอย่างดังภาพ

หน่วยที่ 1	
1. ชื่อหน่วย:	เข้าใจอาชีพ
2. คุณลักษณะ:	รักในอาชีพ ภูมิใจในศักดิ์ศรีชานา และมองเห็นทางเลือกที่เหมาะสมกับบริบทของตนเองอย่างยั่งยืน
3. จุดมุ่งหมายการเรียนรู้:	1. ผู้เรียนตระหนักเห็นความสำคัญ..... 2. ผู้เรียนมีทักษะเชิงวิเคราะห์..... 3. ผู้เรียนตระหนักเห็นความจำเป็น.....
4. สาระการเรียนรู้:	--- ประเด็น --- (เขียนโดยผู้ทรงคุณวุฒิ)
5. ออกแบบกิจกรรม:	--- ลงพื้นที่---
6. แผนการจัดการเรียนรู้:
7. กำหนดเป้าหมายรวม:

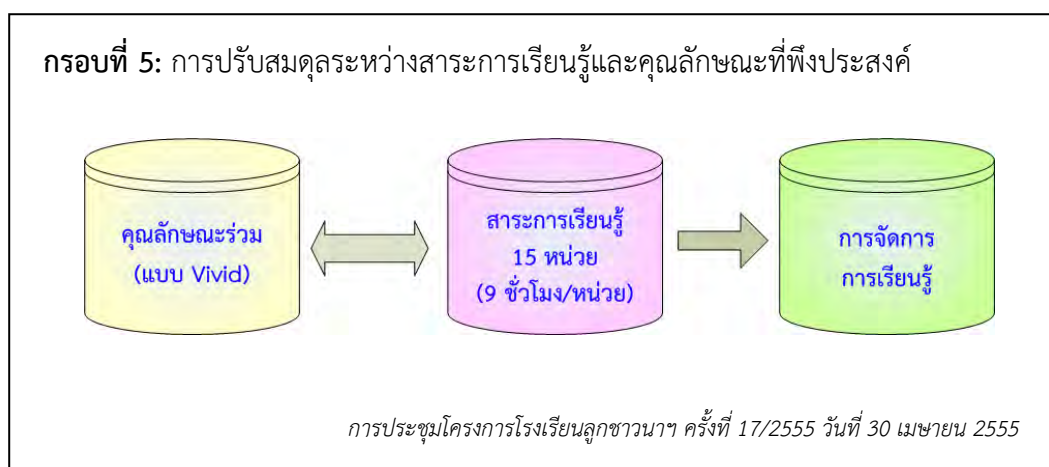
ทั้งนี้ รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท กล่าวว่สิ่งที่คุณเกินค้กดี ศรีสวย เขียนนั้นเป็นการ Back up ข้อมูลจริง หลังจากผู้ทรงคุณวุฒิเขียนแล้วและผ่านการกลั่นกรองโดยทีมงานก่อนเข้าโรงพิมพ์ แต่ขณะนี้เราต้องกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ให้แก่ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อเขียนสาระเรียนรู้ก่อน โดย รศ.จุฑาทิพย์ จะเป็นผู้เขียน Content มาให้แก่ที่ประชุมร่วมกันพิจารณาก่อนที่จะกำหนดผู้ทรงคุณวุฒิและมอบกรอบให้เขียนต่อไป

ซึ่งที่ประชุมร่วมกันหารือและสรุปสิ่งที่จะส่งเป็นกรอบให้แก่ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อเขียนหน่วย สาระการเรียนรู้ ได้แก่

- 1) ชื่อหน่วย
- 2) คุณลักษณะร่วม 3 มิติ
- 3) วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมของผู้เรียน
- 4) สารบัญหน่วย (Content/ สาระการเรียนรู้)
- 5) Format/ Guideline
- 6) รายการอ้างอิง

วาระที่ 4 การปรับสมดุลระหว่างสาระการเรียนรู้ทั้ง 15 หน่วย ให้สอดคล้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่จะนำไปเขียนบรรยายในลักษณะของ Vivid

โดย ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช วาดภาพสรุปการปรับสมดุลระหว่างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สาระการเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้ ดังภาพในกรอบที่ 5

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ขอหารือหน่วยเรียนรู้ทั้ง 15 หน่วย โดยที่ประชุมหารือเรื่อง วัตถุประสงค์ Enduring understanding การกำหนดผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับเขียนเนื้อหาสาระ และรายละเอียด อื่นๆ พร้อมปรับการจัดเรียงหน่วยเรียนรู้แล้ว สรุปได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1: สรุปรายละเอียดหน่วยการเรียนรู้ 15 หน่วย

หน่วย ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม	Enduring understanding	ผู้เขียน	รายละเอียดอื่นๆ
1	การเข้าใจและเข้าถึงบริบทความเชื่อมโยงในการประกอบอาชีพกับปัจจัยสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง <i>: เข้าใจอาชีพ</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้เรียนตระหนักเห็นความสำคัญ เรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนในประเด็นของปัจจัยเชิงสาเหตุของภาวะโลกร้อนวิกฤตภัยธรรมชาติ โรคระบาด ปัญหาความยากจน ความมั่นคงทางอาหาร การค้าเสรีและผลกระทบที่มีต่อเกษตรกร การค้าที่เป็นธรรม การรวมกลุ่มเพื่อสร้างอำนาจการต่อรองและโอกาสทางเลือก 2. ผู้เรียนมีทักษะเชิงวิเคราะห์สำหรับแนวทางการประกอบอาชีพที่คำนึงถึงเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน 3. ผู้เรียนตระหนักเห็นความจำเป็นที่จะนำประเด็นเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน แนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การสหกรณ์ และการค้าที่เป็นธรรม ไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนการทำงานอย่างเหมาะสมกับบริบท 	รักในอาชีพ ภูมิใจในศักดิ์ศรี ชาวนา และมองเห็นทางเลือกที่เหมาะสมกับบริบทของตนเองอย่างยั่งยืน	อาจารย์ธันวา จิตต์สงวน โดย... รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท (ผู้จัดการหน่วย) ติดต่อประสานงาน	<p>* วิทยากร</p> <ul style="list-style-type: none"> - คุณอดุลย์ โคลนพันธ์ - คุณแก่นคำกล้า พิลา น้อย (ตู้หรั่ง) - ชาวอังกฤษ - คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐ โโชค <p>* ต้องเขียนในลักษณะที่ ชาวนาเห็นผลกระทบที่มี ต่อตัวเองและสถานการณ์ ที่จะเห็นในโลกอนาคต</p>
2	การมององค์รวม ระหว่างความสำเร็จในการประกอบอาชีพกับการดำเนินชีวิต <i>: เข้าใจชีวิต</i>			คุณหอมประเวศ วะลี	* กระบวนการเรียนรู้ น่าจะมีสื่อการเรียนรู้ให้ เห็นวิถีชาวนาในทางเลือกต่างๆ
3 <i>(ข้อ 10 เดิม)</i>	โภชนาการ สิ่งแวดล้อม... สู้สุข ภาวะที่ดี <i>(ให้นำไปต่อหน่วยที่ 2= แก่หน่วย 10 นี้เป็นหน่วยที่ 3)</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้เรียนเรียนรู้ผลกระทบของการทำนาที่มาจากสุขภาวะ และสิ่งแวดล้อม 2. ผู้เรียนตระหนักเห็นความสำคัญและจำเป็นการมีสุขภาวะที่ดี 3. ผู้เรียนเข้าใจและมีทักษะปฏิบัติ และมีแนวทางการทำนาที่คำนึงถึงสุขภาวะและสิ่งแวดล้อมที่ดี 	ชาวนารู้และมีวิธีปฏิบัติที่ถูกต้อง สำหรับโภชนาการ สิ่งแวดล้อม สุขภาวะที่เป็นผลดีต่อตนเอง และสังคม		* อาจมีสื่อ แสดงผลกระทบของสิ่งแวดล้อมให้ ชาวนาเห็น

ตารางที่ 1: สรุปรายละเอียดหน่วยการเรียนรู้ 15 หน่วย

หน่วย ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม	Enduring understanding	ผู้เขียน	รายละเอียดอื่นๆ
4 (ข้อ 11 เดิม)	การเรียนรู้ การศึกษา การเข้าถึง ข้อมูลข่าวสาร เพื่อสร้างปัญญา และรู้เท่าทัน: <i>ความเข้าใจ หยั่งรู้ เปิดโลกทัศน์ ความรู้ติดตัว (Information system)</i>	1. ผู้เรียนตระหนักรู้เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับ การประกอบอาชีพให้เท่าทันอย่างสมเหตุสมผล 2. ผู้เรียนรู้วิธีการให้ได้มาซึ่งความรู้ 3. รู้วิธีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการไปใช้ประโยชน์ ข้อมูลและนวัตกรรมที่มีคุณภาพ มาใช้ประโยชน์	ชาวนารู้วิธีการเข้าถึงข้อมูลจาก แหล่งข้อมูลที่ต้องการ เชื่อถือได้ และนำมาใช้ประกอบการ ตัดสินใจ	- ดร.อรศรี (บอร์ดบริหาร ไทยพีบีเอส) - คุณหมอพลเดช ปิ่น ประทีป (ไทย พีบีเอส)	
5 (ข้อ 12 เดิม)	การจัดการความเสี่ยง การดูแล ความปลอดภัยในชีวิตและ ทรัพย์สิน	1. เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักรูปแบบต่างๆ ของความเสี่ยงที่มี 2. เพื่อให้ผู้เรียนรู้จักเลือกแนวทางเพื่อลดความเสี่ยง ที่เหมาะสมต่อตนเอง 3. ผู้เรียนสามารถเลือกระบบการป้องกันความเสี่ยง ที่เหมาะสมต่อตนเอง		คุณมะลิวัลย์ เย็นเสมอ (ผจก.สกต.สุรินทร์)	
6 (ข้อ 13 เดิม)	การสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณี และสร้างค่านิยมที่ดีงาม	1. เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักเห็นความสำคัญของการสืบทอด วัฒนธรรม ประเพณี และสร้างค่านิยมที่ดีงาม 2. ผู้เรียนมีความรู้ เข้าใจรากเหง้าของตนเอง และสามารถ สืบทอดวัฒนธรรมประเพณี ระเบียบปฏิบัติทางสังคม ได้ อย่างเหมาะสม	ชาวนารู้จักที่จะ สืบทอด วัฒนธรรม ประเพณี และสร้าง ค่านิยมที่ดีงาม	- อ.วิวัฒน์ ศัลยกำธร (กล่าวไว้ว่า: การทำนาเป็น การสืบทอดประเพณี) - พระมหาวุฒิชัย (ว.วชิร เมธี) - ผศ.เอี่ยม ทองดี (ทำงาน วิจัย)	
7 (ข้อ 14 เดิม)	แนวทางการรวมกลุ่มบน หลักการพึ่งพาและร่วมมือกัน : <i>ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแบ่งปัน ตามแนวคิดสหกรณ์</i>	1. เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักเห็นความสำคัญการรวมกลุ่ม เพื่อ การพึ่งพาตนเอง การแบ่งปัน 2. ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจรูปแบบของการรวมกลุ่ม ประเภทต่างๆ และการเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างเหมาะสม เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ชุมชน และสังคม 3. เพื่อให้ผู้เรียนรู้แนวทางปฏิบัติที่ดีบนหลักการพึ่งพาและ ร่วมมือกัน เพื่อสร้างทางเลือกและการดำรงชีวิตที่ดีกว่า		รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท และคณะ	

ตารางที่ 1: สรุปรายละเอียดหน่วยการเรียนรู้ 15 หน่วย

หน่วย ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม	Enduring understanding	ผู้เขียน	รายละเอียดอื่นๆ
8	การรู้เท่าทัน และวางตัวเอง อย่างเหมาะสมในโซ่อุปทานข้าว <i>(เพิ่มหน่วยใหม่)</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้เรียนเข้าใจในความเชื่อมโยงระหว่างการทำนาและความสัมพันธ์กับตัวเองและผู้เกี่ยวข้องตลอดโซ่อุปทาน 2. ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์บทบาทของตนเองในตำแหน่งของโซ่อุปทาน รู้โอกาส อุปสรรค จุดแข็ง จุดอ่อน 3. ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในบริบทการจัดการโซ่อุปทานที่มีต่อการสร้างอำนาจการต่อรองของเกษตรกร <i>(ย้ายมาจากหน่วย 8 ข้อที่ 1)</i> 		<ul style="list-style-type: none"> - รศ.สมพร อิศวิลานนท์ <i>(คลังสมองของชาติ)</i> - สว.สก. 	
9 <i>(ข้อ 3 เดิม)</i>	แผนการผลิต : <i>ฉลาดคิด ฉลาดทำ อย่างมีแบบแผน (Production plan)</i>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้เรียนตระหนักเห็นความสำคัญของแผนการผลิตในฐานะที่เป็นเครื่องมือสำหรับการวางแผนพัฒนา ที่เชื่อมโยงกิจกรรมต่างๆ ที่สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทการเกษตรยุคใหม่ 2. ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในองค์ประกอบของแผนการผลิตตั้งแต่กิจกรรมการเตรียมการ (การออม การสะสมทุน) การจัดหาปัจจัยการผลิต การผลิตที่ดี GAP การจัดการหลักการเก็บเกี่ยว การเก็บรักษา การแปรรูป การขนส่ง การตลาด 3. ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในหลักการจัดการฟาร์ม และการนำไปใช้ประโยชน์ 4. ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในหลักการวิเคราะห์ต้นทุน-ผลตอบแทนในการทำนา และการนำไปใช้ประโยชน์ 5. ผู้เรียนสามารถจัดทำแผนการผลิตได้ด้วยตนเองอย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงบริบท 	รู้หลักการและมีเครื่องมือในการตัดสินใจในทางเลือกในการทำนาที่เหมาะสมกับบริบทของตน	รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล <i>(อาจารย์คณะ เศรษฐศาสตร์ มก.)</i>	<p>* สาระการเรียนรู้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การวิเคราะห์ SWOT 2. การทำแผนการผลิตที่รู้จักประกอบและความเชื่อมโยง ต้นทุน ผลตอบแทนและความเสี่ยง 3. รู้ทฤษฎี วัฏจักรธุรกิจภายใต้กฎการตอบแทนลดน้อยถอยลง ความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ 4. การฝึกทักษะการจัดทำแผนต้นทุนผลตอบแทน

ตารางที่ 1: สรุปรายละเอียดหน่วยการเรียนรู้ 15 หน่วย

หน่วย ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม	Enduring understanding	ผู้เขียน	รายละเอียดอื่นๆ
10 (ข้อ 4 เดิม)	การเข้าถึงแหล่งทุน : หาเงินได้ ใช้เงินเป็น (Saving & Spending)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้เรียนตระหนักเห็นความสำคัญของเงินทุนที่มีต่อต้นทุนการผลิตและประสิทธิภาพการผลิต 2. ผู้เรียนเข้าใจในบริบทและแนวทางการจัดหาเงินทุนที่นำไปสู่การผลิตที่มีประสิทธิภาพ และสนับสนุนการประกอบอาชีพที่ยั่งยืน 3. ผู้เรียนตระหนักเห็นความสำคัญและนำการออม และการสะสมทุน และการบริหารหนี้สิน มาใช้ในการวางแผนการทำงาน 	<p>- ชาวนารู้จักการออมและการสะสมทุน ตลอดจนเลือกและเข้าถึงแหล่งทุนที่เหมาะสมในบริบทของตนเอง และสอดคล้องกับหลักการการลงทุนที่มีประสิทธิภาพ /</p> <p>- <i>เกษตรกรที่แยกแยะได้ระหว่างความจำเป็นกับความต้องการทุนเพื่อประโยชน์นอกเงย</i></p>	<p>ผศ.ดร.วิศิษฐ์ ลิ้มสมบุญชัย (อาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์ มก.)</p>	
11 (ข้อ 5 เดิม)	การเข้าถึงปัจจัยการผลิต : ปัจจัยเอื้ออาชีพ (Farm input)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้เรียนเข้าใจในบริบทของโครงสร้างการตลาดปัจจัยการผลิต 2. ผู้เรียนมีความคิดเชิงวิเคราะห์สำหรับทางเลือกในการจัดหาปัจจัยการผลิตอย่างเหมาะสม และนำไปสู่การทำงานที่ยั่งยืน 3. ผู้เรียนรู้จักเลือกใช้เทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสม 	<p>เกษตรกรเข้าใจในบริบทปัจจัยการผลิต มีโอกาสทางเลือกที่สามารถตัดสินใจด้วยตนเอง ในแนวทางการลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต</p>	<p>- อาจารย์เดชา (มูลนิธิข้าวขวัญ) - รศ.ดร.ชัชริย์ นฤทุม (สกว.)</p>	
12 (ข้อ 6 เดิม)	การผลิต : ผลิตได้ผลิตเป็น (Production)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้เรียนมีความรู้และเห็นแนวทางปฏิบัติที่ดีของการทำงานที่เหมาะสมกับบริบท และตระหนักในการผลิตแบบ GAP ที่ดีที่อนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม 2. ผู้เรียนมีทักษะในขั้นตอนการผลิตต่างๆ อย่างเหมาะสมกับบริบท 3. ผู้เรียนมีการจดบันทึก กิจกรรม การผลิตในรูปแบบของการเกษตรที่ดี 	<p>ชาวนามีความละเอียดรอบคอบ มองรอบด้านในทุกกิจกรรมการผลิต เพื่อยกระดับในการประกอบอาชีพอย่างมีความสุข</p>	<p>- รศ.สมพร อิศวิลานนท์ (คลังสมองของชาติ) - รศ.ดร.ชัชริย์ นฤทุม (สกว.)</p>	

ตารางที่ 1: สรุปรายละเอียดหน่วยการเรียนรู้ 15 หน่วย

หน่วย ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม	Enduring understanding	ผู้เขียน	รายละเอียดอื่นๆ
13 (ข้อ 7 เดิม)	การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว : เก็บกินเก็บขาย (Post Harvest)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้เรียนตระหนักเห็นความสำคัญของการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวที่มีต่อคุณภาพข้าว 2. ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจและทักษะให้กระบวนการการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวที่เหมาะสมกับบริบท 3. ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์สู่แนวปฏิบัติที่ดีในการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว 	ชวานารู้และปฏิบัติด้านการเก็บเกี่ยว ในการรักษาคุณภาพข้าว และเปอร์เซ็นต์การสูญเสีย	ผศ.ดร.อภิรดี อุทัยรัตนกิจ (อาจารย์จาก ม.เทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี)	
14 (ข้อ 8 เดิม)	การเก็บรักษา – การแปรรูป – การจำหน่ายผลผลิต : เก็บรักษา เพิ่มค่า สร้างรายได้ (Storage & Process & Distribution)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้เรียนตระหนักเห็นความสำคัญในเรื่อง การเก็บรักษาผลผลิตเพื่อราคา 2. ผู้เรียนคิดหาทางเลือกใหม่ในการเก็บรักษาผลผลิต เพื่อสร้างอำนาจการต่อรอง และได้ราคาที่ดีกว่า (ทั้งในระดับปัจเจกบุคคลหรือกลุ่ม) 3. ผู้เรียนสามารถสร้างทางเลือกในการแปรรูปและการจำหน่ายผลผลิตที่มีมูลค่าเพิ่ม และสามารถเพิ่มอำนาจการต่อรองที่ดีกว่า (ทั้งในระดับปัจเจกบุคคลหรือกลุ่ม) 		- ดร.เดชรัช สุขกำเนิด (อาจารย์ คณะเศรษฐศาสตร์ มก.) / - ดร.วันวิสาข์	
15 (ข้อ 9 เดิม)	การประเมินผลการทำนาใน ฤดูกาลที่ผ่านมา เพื่อวางแผน ในฤดูต่อไป : เรียนรู้ ทบทวน ปรับปรุง (Post Evaluation)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์ต้นทุน ผลตอบแทน และข้อจำกัดในการการผลิตในฤดูกาลที่ผ่านมา 2. ผู้เรียนสามารถออกแบบและจัดทำแผนการผลิตที่คำนึงถึงบริบทและลดข้อจำกัดได้ด้วยตนเอง 	ชวานารู้จักใช้ข้อมูลป้อนกลับไปวางแผนการผลิตฤดูกาลใหม่	รศ.นงนุช โสรัตน์ (อาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์ มก.)	

วาระที่ 5 การลงสำรวจพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย

คุณวินัย เมฆดำ หัวหน้ากลุ่มพื้นที่จังหวัดชุมพร รายงานผลการลงสำรวจพื้นที่กลุ่มเป้าหมาย โดยได้ร่วมงานกับ ดร.ร่วมจิตร นกเขา (อาจารย์จากสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง วิทยาเขตชุมพร) ลงพื้นที่เก็บข้อมูลกลุ่มเกษตรกร 2-3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มที่ทำนาอยู่แล้ว 2) กลุ่มที่กำลังจะขยายพื้นที่ และกลุ่มที่ 3) กลุ่มที่กำลังจะเลิกทำนา

ส่วนใหญ่ชาวบ้านจะปลูกข้าวไร่ ซึ่งแต่เดิม ม.ลาดกระบัง ได้ทำการเก็บรวบรวมพันธุ์ข้าวในพื้นที่ไว้ โดยมีพื้นที่ครอบคลุมการทำงานใน 3 อำเภอ ได้แก่ อ.เมือง อ.ปะทิว และ อ.ท่าแซะ

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค กล่าวเสริมว่า จุดแข็งของชาวบ้านในพื้นที่คือเรื่องการทำเมล็ดพันธุ์ ซึ่งชาวบ้านในพื้นที่ได้ทำการผลิตข้าวด้วยวิธีการบริโภค และตอนหลังหันไปปลูกปาล์ม ยางพารา และข้าว ทั้งนี้ชาวบ้านเองก็ต้องการเก็บรักษาข้าวไว้ จึงร่วมกับ ม.ลาดกระบัง ทำการเก็บรักษาพันธุ์เอง โดยยึดหลักความมั่นคงทางอาหาร

คุณวินัย เมฆดำ นำเสนอภาพแปลงนา มีการปลูกข้าวในสวนยางพาราหรือสวนปาล์ม และมีการลงพื้นที่พูดคุยกับกลุ่มเป้าหมาย พร้อมพูดคุยเพื่อเก็บข้อมูล ซึ่งสรุปได้ว่าชาวบ้านในพื้นที่มีรูปแบบการเพาะปลูกเป็นแบบข้าวไร่ ในพื้นที่แปลงว่างประมาณ 3-5 ไร่ หรือปลูกในสวนยางพาราและสวนผลไม้อื่น ขนาดประมาณ 2-10 ไร่ มีการปรับที่โดยใช้รถไถ ปลูกโดยใช้แบบหยดเมล็ด เก็บเกี่ยวโดยใช้มือ ด้วยวิธีการลงแขกเกี่ยวข้าว ซึ่งเป็นการปลูกโดยอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก และมักเก็บไว้กินเอง สำหรับปัญหาศัตรูพืชที่พบคือ พวคนกกระจาบ

นอกจากนี้เมื่อถามชาวบ้านว่าทำไมจึงปลูกข้าวก็ได้คำตอบว่า ข้าวคือชีวิตและคือความมั่นคงทางอาหาร เมื่อปลูกแล้วมีความสุข อีกทั้งยังช่วยรักษาประเพณี สืบสานวัฒนธรรม เช่นการลงแขก ซึ่งข้าวที่ได้จะมีรสชาติดี อร่อย มีคุณค่าและปลอดภัย พร้อมกับเป็นการช่วยรักษาสายพันธุ์เดิมเอาไว้ด้วย

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค กล่าวว่ากรมการข้าวมองว่าข้าวไร่ไม่ใช่กระแสหลัก จึงไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการจำหน่าย แต่หากมองในระดับพื้นที่จะพบว่ามียุคค่าไม่น้อย และบางพื้นที่เริ่มมีการรวมกลุ่มมาทำและจำหน่ายเป็นข้าวกล้อง แต่การรวมกลุ่มยังไม่ประสบความสำเร็จมากนัก

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท กล่าวว่าลักษณะการรวมกลุ่มนี้คล้ายกับที่ จ.ระนอง ซึ่งรวมกลุ่มกันผลิตข้าวสังข์หยด โดยเริ่มจากครอบครัวและขยายวงกว้างออกไป ซึ่งแนวคิดนี้เป็นการอนุรักษ์ความดั้งเดิมที่อาจเหมาะกับบริบทในอนาคต จึงอยากขอให้คุณวินัย สอบถามเพิ่มเติมว่าชาวบ้านกลุ่มนี้ในอีก 5 ปีข้างหน้าจะยังคงอยู่กับอาชีพชาวนาหรือไม่

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค ชี้แจงว่าได้พบกลุ่มชาวนา จ.ชุมพร นี้มาตั้งแต่ปี 2550 จึงค่อนข้างมั่นใจว่าชาวนาจะยังคงอยู่กับการทำนา โดยคิดว่าจะหาวิธีการเก็บข้อมูลตัวเลขเหล่านี้มาแสดงให้เห็นได้ในระยะต่อไป และมั่นใจว่าด้วยเทคโนโลยีเรื่องพันธุ์ข้าวนี้จะช่วยให้คนหันมาสนใจปลูกข้าวเพิ่มมากขึ้นด้วย

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท กรณีนี้น่าจะสรุปได้ว่า เป็นโมเดลที่น่าจะเป็นไปได้ในอนาคต เราจึงต้องการทำ Pilot project นี้ ซึ่งโจทย์คือเรากำลังจะหาอย่างไรให้เกษตรกรรักษามรดกวัฒนธรรมของไทย และมีการดำเนินชีวิตที่ทำนาอย่างมีความสุข

จากนั้นได้นำเสนอโครงร่างเพื่อเล่าเรื่องการทำงานโครงการโรงเรียนลูกชานาฯ โดยจะนำโครงร่างนี้มอบให้แก่บัณฑิตนำไปวาดเป็นรูปการ์ตูนเพื่อเป็นสื่อของโครงการ

วาระที่ 6 วาระอื่นๆ

นัดหมายการประชุมโครงการวิจัยครั้งต่อไป วันอังคารที่ 8 พ.ค. 2555 เวลา 9.00 น. และแจ้งแก่ที่ประชุมว่าในช่วงเดือนมิถุนายน รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท จะติดภารกิจไม่สามารถเข้าร่วมประชุมได้ จึงจะขอให้ ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช เป็นผู้นำหน้าที่ดำเนินการขับเคลื่อนการทำงานต่อไป

เลิกประชุมเวลา 12.30 น.

การประชุมโครงการวิจัย
“โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำงานเกษตรเชิงธุรกิจ:
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”
ครั้งที่ 18/2555

วันอังคารที่ 8 พฤษภาคม 2555 เวลา 9.00–14.00 น.
ณ ศูนย์สารสนเทศสหกรณ์ ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มก.

ผู้มาประชุม

1. รศ.จุฑาทิพย์	ภัทราวาท	สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์
2. รศ.ดร.วินัย	พุทธกุล	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร
คณะเศรษฐศาสตร์ มก.
3. ผศ.ดร.ทิพรัตน์	พงศธนาพานิช	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร
คณะเศรษฐศาสตร์ มก.
4. คุณสุวิทย์	ภูมิประเสริฐโชค	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
5. คุณวินัย	เมฆดำ	สำนักงานปฏิรูปที่ดิน ส.ป.ก

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. นางสาวธรรมาภรณ์	ศรีงาม	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์

เริ่มประชุม เวลา 9.00 น.

วาระที่ 1 เรื่องแจ้งเพื่อทราบ

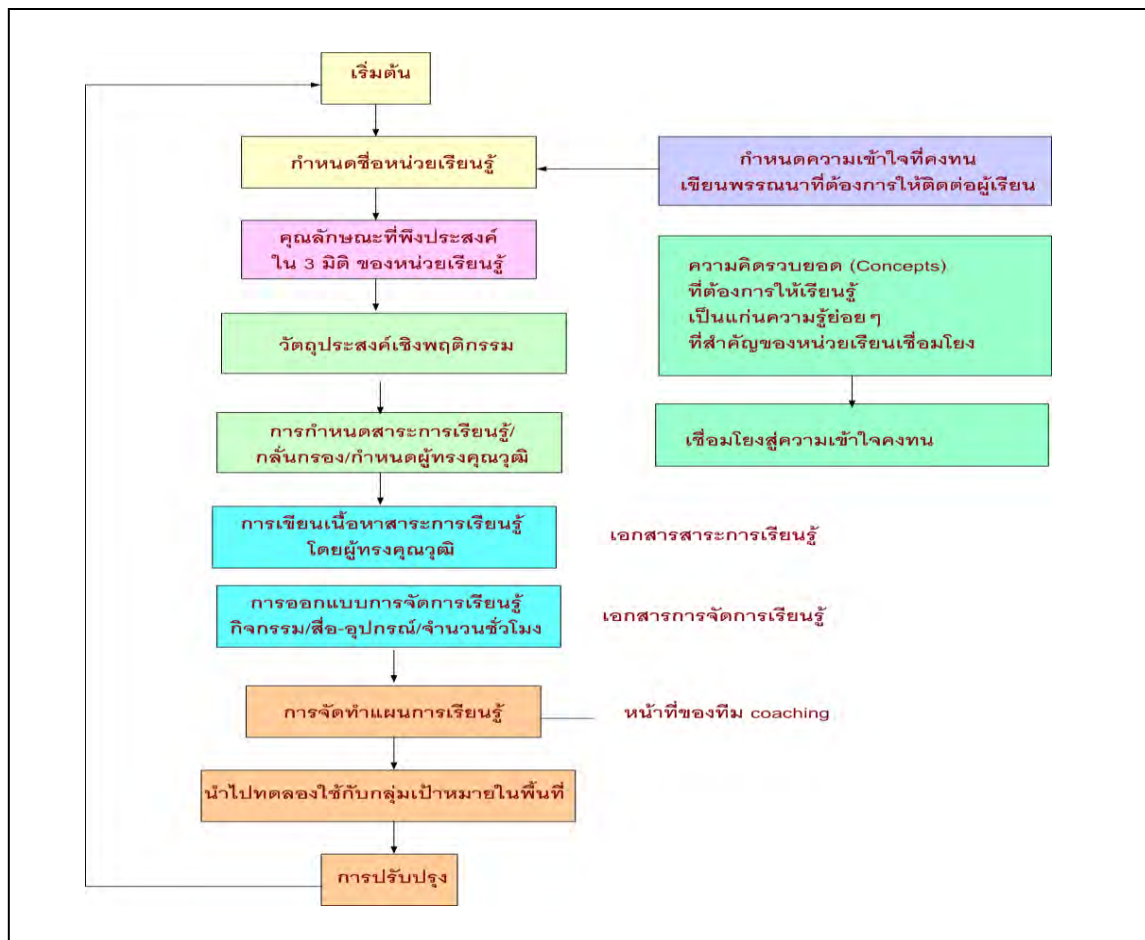
รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท แจ้งแก่ที่ประชุมว่า เนื่องจากจะถึงกำหนดการจัดส่งรายงานความก้าวหน้าโครงการฯ ครั้งที่ 1 ในวันที่ 24 พฤษภาคม 2555 แล้วนั้น การประชุมครั้งนี้จึงจะได้มีการหารือเกี่ยวกับการจัดทำรายงานดังกล่าว ทั้งนี้การจัดทำรายงานขั้นต้น (Inception report) ของโครงการนั้น ไม่มีอยู่ในการทำสัญญาโครงการ แต่สืบเนื่องจาก ดร.สีลาภรณ์ บัวสาย ได้แนะนำให้นำเสนอเพื่อชี้แจงการดำเนินงานแก่ผู้ทรงคุณวุฒิจึงได้จัดทำและนำเสนอรายงานขั้นต้นขึ้น

วาระที่ 2 รับรองรายงานการประชุม

รับรองรายงานการประชุมโครงการโรงเรียนลูกชานาฯ ครั้งที่ 17/2555 เมื่อวันที่จันทร์ ที่ 30 เมษายน 2555 ที่ประชุมพิจารณาแล้วขอให้แก้ไขดังนี้

- รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม ให้ใส่เฉพาะ ชื่อ-นามสกุล และหน่วยงาน
- หน้าที่ 3 การเขียนแบบ Vivid ให้เปลี่ยนเป็น การเขียนแบบพรรณนาความให้ชัดเจน
- หน้าที่ 3 กรอบที่ 1 แก้ไขคำว่า “หนังสือคู่มือสาระการเรียนรู้” และ “หนังสือคู่มือการจัดการเรียนรู้” เป็น “เอกสารสาระการเรียนรู้” และ “เอกสารการจัดการเรียนรู้” ตามลำดับ โดยภาพในกรอบที่ 1 ให้อ้างอิงว่า “ประยุกต์จากแนวคิด Backward Design”

- หน้าที่ 3 กรอบที่ 1 ปรับแก้ไขภาพ เพื่อให้ครบตามองค์ประกอบของ Backward Design ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรเรียนรู้ และการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้

- หน้าที่ 7 กรอบที่ 5 แก้ไข คำว่า “คุณลักษณะร่วม (แบบ Vivid)” เป็น “คุณลักษณะร่วมของผู้เรียน (เขียนแบบ Vivid)”

- หน้าที่ 8 ตารางที่ 1 ให้เติมเป็น (ร่าง) รายละเอียดหน่วยการเรียนรู้

แล้วรับรองรายงานการประชุมตามที่แก้ไข

วาระที่ 3 ความคืบหน้าการจัดทำ Progress Report ครั้งที่ 1 และความก้าวหน้าการจัดทำ เอกสารสาระการเรียนรู้

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช ได้นำเสนอ (ร่าง) รายงานความก้าวหน้า ฉบับที่ 1 แก่ที่ประชุม โดยประกอบด้วย 3 บทหลัก คือ

บทที่ 1 หลักการและเหตุผล

บทที่ 2 เอกสารการสำรวจแนวคิดชุดความรู้ “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” โดยอาจใช้อีกชื่อหนึ่งที่ง่ายกว่าคือ “แนวคิดการเรียนรู้สู่แปลงนา...จากอดีตถึงปัจจุบัน”

2.1 บทนำ อ้างอิงจากแผนยุทธศาสตร์ข้าวไทย ฉบับที่ 1 และ 2 โดยในแผนที่ 2 เริ่มเน้นถึงความเข้มแข็งของชานาและเน้นถึงเกษตรกรรุ่นใหม่ โดยจะมีการเชื่อมโยงว่า การเรียนรู้ของลูกชานามีความสำคัญ และจะเชื่อมโยงมาที่งานวิจัยที่ทำอยู่

2.2 ปรัชญาและแนวคิดการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ จะเริ่มตั้งแต่สมัยกรีกโรมัน จนกระทั่งยุค Experience Education และอ้างอิงถึงแนวคิดการศึกษาในยุคของ Dewey และรูปแบบการจัดการศึกษา 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) การศึกษาในระบบ 2) การศึกษานอกระบบ และ 3) การศึกษาตามอัธยาศัย และแนวคิดของคุณวัลลภ พรหมทอง (2541) เป็นเทคนิคการส่งเสริมการเรียนรู้แก่เกษตรกร

และเพิ่มเติมกรอบมาตรฐานทางวิชาการของ Wisconsin โดยแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ มาตรฐานเนื้อหา มาตรฐานปฏิบัติการ และมาตรฐานความชำนาญการ

2.3 หลักสูตรการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

- หลักสูตรการศึกษาเกษตรของมลรัฐวิสคอนซิน
- หลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่
- หลักสูตรวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง
- หลักสูตรการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่
- หลักสูตรโรงเรียนชานาของมูลนิธิข้าวขวัญ
- หลักสูตรชานาของเครือข่ายโรงเรียนชานา จังหวัดนครสวรรค์
- ความเคลื่อนไหวด้านการศึกษาสำหรับลูกชานาในกระแสโลก
- บทสรุป

บทที่ 3 แผนการดำเนินงานในระยะต่อไป

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ได้หารือต่อที่ประชุม เนื่องจากได้มีการถอดบทเรียนชานาคุณธรรม ควรจะมีการสรุปการถอดบทเรียนชานาคุณธรรม ประมาณ 5-6 บรรทัด โดยสอดแทรกไว้ในส่วนของหลักสูตร โดยสรุปเกริ่นนำว่า ทางชานาคคุณธรรมได้มาร่วมมือทำงานวิจัยกับทางสถาบันฯ และนำโซ่อุปทานในสร้างแบรนด์ และย้อนกลับมาให้ความรู้ในสังคม และได้รับรางวัลต่างๆ โดยจะเน้นไปในเรื่องของความยั่งยืน

และเอกสารเรื่อง Farmer Management Program ของ Rabobank โดย Rabobank เป็นแหล่งทุนเหมือนหน่วยงาน ธ.ก.ส. มีการ Lecture และให้ know how ไปทำกันเอง เป็นลักษณะของการศึกษาแบบผู้ใหญ่ ควรสรุปนำใส่เป็นเอกสารอ้างอิงไว้ด้วย โดยจะส่งเอกสารให้ อาจารย์วินัย พุทธิกุล ทางอีเมลล์ เพื่อสรุปนำใส่ในเอกสารบทที่ 2 โดยมีรายละเอียดการสรุป ดังนี้

- ผู้จัดทำโครงการ
- กลุ่มเป้าหมาย
- หลักสูตรมีกี่ประเด็น

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพาณิช กล่าวสรุปว่า ในบทที่ 2 จะเพิ่มเติม ดังนี้

1. ข้อมูลชวานาคุณธรรม
2. รายละเอียด Backward design และ
3. Farmer Management Program ของ Rabobank

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท กล่าวว่า มีบทความชื่อ Associate Minister มีรายละเอียดว่า อาเซียน +3 ญี่ปุ่นมีความเห็นด้วยที่จะทำระบบสารสนเทศ ความมั่นคงทางอาหาร และการเตือนภัย ณ ปัจจุบัน เราจะก้าวสู่การเป็นประชาคมอาเซียน ประเด็นสำคัญที่อยากให้นำเสนอในงานวิจัย คือ ความมั่นคงทางอาหาร ทำให้เราเห็นความสำคัญของการทำงานวิจัยในครั้งนี้ และความเชื่อมโยงระหว่างบริบทของชวานาที่มีต่อความมั่นคงทางอาหาร โดยแยกแยะว่า ชวานาไม่รู้จักการลดต้นทุน การรักษาสินแวดล้อม และถ้าข้าวยังเป็นอาหารหลักในภูมิภาคอาเซียน โดย รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท จะส่งข้อมูลให้กับ ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพาณิช และให้เขียนข้อมูลเชิงตัวเลข

รศ.ดร.วินัย เมฆดำ ได้ชี้แจงเกี่ยวกับ หลักสูตรการพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ กับ หลักสูตรการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ เนื่องจากทั้ง 2 หลักสูตรเป็นหลักสูตรเดียวกัน ซึ่งมีชื่อที่ถูกต้องว่า หลักสูตรการสร้างและพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ และทางกรมส่งเสริมการเกษตรได้นำไปพัฒนา และใช้กลุ่มเป้าหมายเอง โดยคุณวินัย เมฆดำ จะได้จัดส่งข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้องมาให้อีกครั้ง เพื่อให้เกิดความชัดเจน และควรดึงรายละเอียดในบทที่ 2 หน้าที่ 13 มาต่อกับหน้าที่ 9

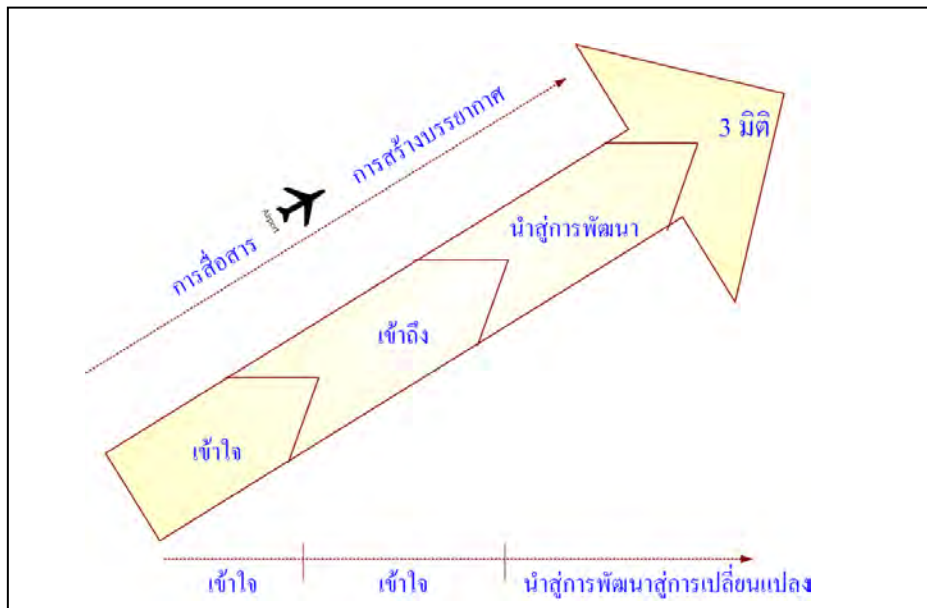
รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ได้หารือ Outline ของบทที่ 3 และบทที่ 4 ต่อที่ประชุม โดยสรุปโครงสร้างของบทที่ 3 และ 4 ได้ดังนี้

บทที่ 3 ผลการดำเนินการวิจัย

- 3.1 ตารางกิจกรรม
- 3.2 กรอบการพัฒนาหลักสูตรโครงการ
- 3.3 คุณสมบัติที่พึงประสงค์ของผู้ผ่านการเรียนรู้ (Vivid) (ใส่ภาพที่มีกระป๋อง)
- 3.4 หน่วยเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ (ไม่ใส่ชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ)
- 3.5 การจัดการเรียนรู้
 - 3.5.1 แนวคิด (ใช้ ชัด โดน)
 - 3.5.2 กรอบ/วิธีการ/Platform (เอารูปลูกศรชี้ขึ้น)
- 3.5.3 ขั้นตอน
 - คุณสมบัติกลุ่มเป้าหมาย
 - กระบวนการ Training for Trainer
 - การทำลองในพื้นที่

บทที่ 4 สรุปและแผนการปฏิบัติงานในระยะต่อไป

โดยกรอบการจัดการการเรียนรู้ (Platform) จะใช้ภาพที่ 3 ดังภาพ พร้อมใส่รายละเอียดบรรยายภาพ

ภาพที่ 3 การเข้าใจ เข้าถึง สู่การพัฒนาสู่การเปลี่ยนแปลง

คุณวินัย เมฆดำ กล่าวว่า การเข้าใจ ต้องมีศิลปะในการเข้าใจ การเข้าถึง ต้องมีการพูดคุย แลกเปลี่ยนร่วมกัน

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท การทำงานของเรามีเป้าหมาย มีภาพอนาคต สารที่ทำออกมา จะเข้าไปสู่ตัวเกษตรกร และต้องทำให้ดีขึ้น โดยเราจะต้องเข้าถึงตัวเกษตรกร ซึ่งการสื่อสารจะเข้ามา มีบทบาทที่สำคัญ ใช้บริบทเป็นองค์ประกอบ นำสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

ผศ.ดร.วินัย พุทธิกุล กล่าวว่า จากการศึกษาแนวคิด Backward Design สิ่งสำคัญ คือ ความเข้าใจ เป็นเป้าหมายสำคัญของการเรียนรู้ ในกรณีของเราเน้นเรื่องความรู้ไปสู่เกษตรกร ซึ่งตัวเกษตรกรก็มีบริบทของเกษตรกรอยู่ โดยต้องเริ่มจากเข้าถึง รู้จัก แล้วเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ จะก่อให้เกิด การเข้าใจ และจะทำให้เกิดการพัฒนาเปลี่ยนแปลง

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท สรุปว่า ดังนั้น การเรียนรู้ภายใต้บริบท ต้องเริ่มจากการเข้าถึง เข้าใจ และนำสู่การเปลี่ยนแปลง แต่การเข้าถึงบางครั้งต้องใช้เวลาค่อนข้างนาน ต้องดูสิ่งแวดล้อมเป็นตัวแปรด้วย

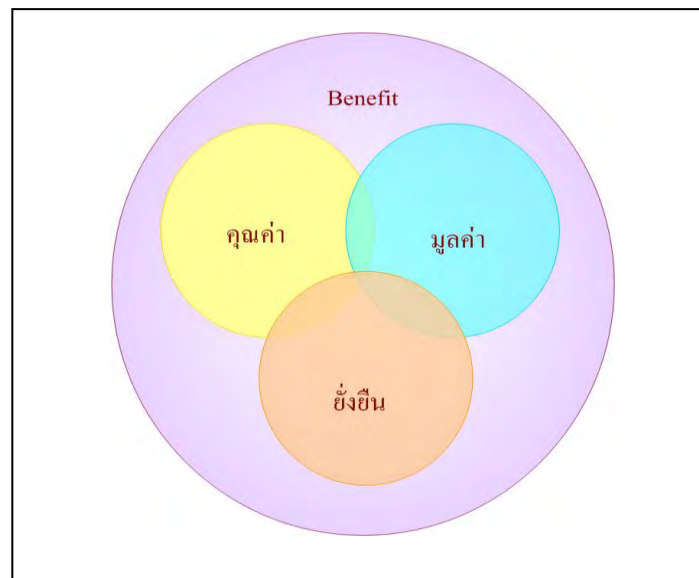
ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช ได้เสนอให้มีการจำกัดความของ Key word เพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน โดยมี Key word สำคัญ ดังนี้

- การจัดการเรียนรู้
- การสื่อสาร (Communication)
- ความรู้อะไร
- วิธีการส่งทอดความรู้
- ประเมิน

- Coaching ต้องได้รับกระบวนการที่ชัดเจน
- การศึกษาตามอัธยาศัย (Informal education)
- ใช้ - ชัด - โดน (จริง ง่าย ตรงใจ) Fact-Simple-Solved
- เข้าใจ เข้าถึง นำสู่การเรียนรู้เพื่อสร้าง... จุดเปลี่ยน (3 มิติ)
- กลุ่มเป้าหมาย

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท หรือต่อที่ประชุมว่า ควรมีการเพิ่มหน่วยเรียนในเรื่อง การเห็นคุณค่าของตนเอง ซึ่งจะเกิดคุณค่า มูลค่า และเกิดความยั่งยืน เป็นผู้มองทะลุมองการไกล ก่อให้เกิด Benefit

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค เห็นด้วยกับการเพิ่มหน่วยเรียนรู้ในหัวข้อนี้ เพราะจะ ก่อให้เกิดการตระหนักเห็นคุณค่าในตัวเองของเกษตรกร

ภาพที่ 4 การตระหนักเห็นคุณค่าของตนเองของเกษตรกร

วาระที่ 4 ข้อมูลจากพื้นที่งานวิจัยต่างๆ

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค ได้เสนอแผนการลงพื้นที่ 4 พื้นที่ ซึ่งประกอบด้วย 1. มหาสารคาม 2. สิงห์บุรี 3. เชียงราย 4. ชุมพร

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ช่วงปลายเดือนพฤษภาคม อยากนัดประชุมที่มวิจัยพื้นที่ มา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเรียนรู้ต้นทุนเดิมของแต่ละพื้นที่ร่วมกัน และให้จัดทำ Project proposal มาจำนวน 1 หน้ากระดาษ เพื่อชี้แจงแผนการดำเนินงาน

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค จะมี 2 ส่วน คือ 1. ส่วนทีมประสานงาน 2. ส่วน Coach ในพื้นที่ ในส่วนของทีมพื้นที่จะมีคุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค คุณเกินศักดิ์ ศรีสวย คุณวินัย เมฆดำ จะเป็น เจ้าภาพหลักในการลงพื้นที่ เดือนละประมาณ 2 ครั้ง โดยจะเริ่มในเดือนพฤษภาคม โดยจะเป็นการเตรียม

ความพร้อมของคน เข้าพูดคุยอธิบายสร้างความเข้าใจกัน และจะเปิดรับสมัครเป็นทางการอีกครั้ง เมื่อดำเนินการแล้วจะได้ทีม ประมาณ 40-50 คน ครูผู้สอนจะต้องมาเข้าพูดคุยกับทีมวิจัยก่อน

ในกรณีของค่าตอบแทนครูในพื้นที่ รายละเอียดดังนี้

☛ ค่าตอบแทนใช้สอยและวัสดุ

1. ค่าตอบแทน

1.1 ค่าตอบแทนครูผู้รับผิดชอบปฏิบัติงานในพื้นที่	10 เดือน
1.2 ค่าตอบแทนผู้ช่วยครูที่ปฏิบัติงานในพื้นที่	6 ครั้ง/เดือน
1.3 ค่าตอบแทนเกษตรกรเข้าร่วมอบรม (พาหนะ)	4 ครั้ง/เดือน

2. ค่าใช้สอย

2.1 ค่าอาหารผู้อบรม	4 ครั้ง/เดือน
2.2 ค่าอาหารว่างและเครื่องดื่มผู้อบรม	4 ครั้ง/เดือน
2.3 ค่าที่พักผู้เข้าอบรม	2 ครั้ง/เดือน

3. ค่าวัสดุเช่นปุ๋ย เมล็ดพันธุ์ เอกสาร vdo

2 ครั้ง/เดือน

4. กิจกรรมศึกษาดูงาน

2 ครั้ง

หมายเหตุ

รศ.จุฑาทิพย์เสนอให้กลุ่มเกษตรกรสามารถขอรับการสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ร่วมกันได้ เช่น โรงสีข้าวขนาดเล็ก เครื่องอัดเมล็ดปุ๋ย เป็นต้น

วาระที่ 5

วาระอื่นๆ

ที่ประชุมนัดประชุมขับเคลื่อนงานวิจัยครั้งต่อไป ในวันจันทร์ที่ 14 พฤษภาคม 2555 เวลา 09.00-12.00 น. และให้ประสานไปยังคุณเกินศักดิ์ ศรีสวย เพื่อขอเชิญ ดร.จุฬากรณ์ มาเสถียรวงศ์ เข้าร่วมประชุม เพื่อให้ข้อเสนอแนะแนวทางการดำเนินงานวิจัยต่อไป

เลิกประชุมเวลา

12.30 น.

การประชุมโครงการวิจัย
“โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำงานเกษตรเชิงธุรกิจ:
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”
ครั้งที่ 19/2555

วันอังคารที่ 15 พฤษภาคม 2555 เวลา 13.00–16.00 น.
ณ ศูนย์สารสนเทศสหกรณ์ ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มก.

ผู้มาประชุม

1. รศ.จุฑาทิพย์	ภัทราวาท	สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์
2. ผศ.ดร.ทิพรัตน์	พงศธนาพาณิช	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร
คณะเศรษฐศาสตร์ มก.
3. คุณสุวิทย์	ภูมิประเสริฐโชค	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
4. คุณวินัย	เมฆดำ	สำนักงานปฏิรูปที่ดิน ส.ป.ก
5. คุณเก็นศักดิ์	ศรีสวาย	สถาบันรามจิตติ

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. นางสาวธราภรณ์	ศรีงาม	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป สถาบันวิชาการด้าน
สหกรณ์ |
|------------------|--------|--|

เริ่มประชุม เวลา 13.00 น.

วาระที่ 1 เรื่องแจ้งเพื่อทราบ

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท กล่าวขอโทษในที่ประชุมเนื่องจากวันจันทร์ที่ 14 พ.ค. 2555 ซึ่งเป็นวันนัดประชุมโครงการฯ แต่ทั้งนี้ผู้เข้าร่วมประชุมหลายท่านติดภารกิจสอบ Admission จึงต้องขอเลื่อนประชุม เป็นวันอังคารที่ 15 พ.ค. 2555 นี้แทน

วาระที่ 2 รับรองรายงานการประชุม

-

วาระที่ 3 ความคืบหน้าการจัดทำรายงานความก้าวหน้า ครั้งที่ 1

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท หรือกับ ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศธนาพาณิช ในการทำรายงานความก้าวหน้าครั้งที่ 1 โดยได้ข้อสรุปว่า ดร.ทิพรัตน์ จะจัดทำรายงานส่งให้ รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ภายในวันจันทร์ที่ 21 พ.ค. 2555

วาระที่ 4 ข้อมูลจากการลงสำรวจพื้นที่และการนำเสนอข้อเสนอโครงการในแต่ละพื้นที่

คุณเก็นศักดิ์ ศรีสวาย นำเสนอ (ร่าง) โครงการในพื้นที่ทดลองจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งมีวัตถุประสงค์ 4 ข้อ คือ

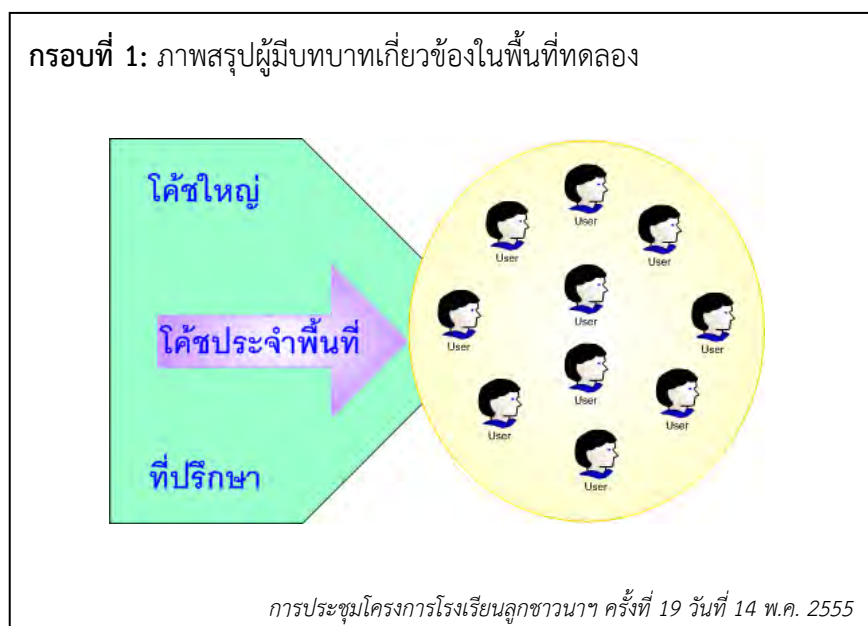
- 1) เพื่อนำความรู้จากการสร้างคู่มือไปทดลองใช้กับตัวแทนชานา
- 2) สร้างคู่มือการจัดการเรียนรู้ให้กับ Coaching
- 3) วิพากษ์หลักสูตรในการทดลองใช้ในพื้นที่กลุ่มชานา และผู้ทรงคุณวุฒิ
- 4) สังเคราะห์บทเรียนที่ได้จากการทดลองในพื้นที่

ส่วนแนวคิดและขอบเขตเนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 7 ข้อ และมีกิจกรรมหลักในระยะเวลา 7 เดือน สำหรับคณะทำงานในพื้นที่ ประกอบด้วย ดร.สมบัติ ฤทธิเดช อาจารย์จากภาควิชาครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เป็นที่ปรึกษา และคุณจรรยาศักดิ์ พงษ์เกตรา เป็นหัวหน้าทีมวิจัยในพื้นที่จากนั้นจึงนำเสนอตารางกิจกรรม ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระยะหลักๆ คือ

- ระยะที่ 1 ช่วงเดือนมิถุนายน – สิงหาคม 2555 ก่อนลงพื้นที่ 7 เดือน เพื่อทำการทดลองจริง จะเป็นระยะการวางแผนดำเนินงาน ลงพื้นที่ประสานงาน และยกร่างข้อเสนอโครงการระดับพื้นที่
- ระยะที่ 2 ช่วงเดือนกันยายน – ธันวาคม 2555 เป็นระยะการทำกิจกรรมในพื้นที่
- ระยะที่ 3 ช่วงเดือนมกราคม – มีนาคม 2556 เป็นการนิเทศติดตามผลการดำเนินงาน สรุปผล แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และจัดเวทีวิพากษ์

ผลที่คาดว่าจะได้รับคือ เกษตรกรสามารถเขียนการเปลี่ยนแปลงของตัวเองและสิ่งที่ได้รับ ภายหลังจากได้เข้าร่วมโครงการ และ Coaching เป็นผู้เขียนรายการต่อส่วนกลาง ได้เป็นองค์ความรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของชานาในพื้นที่ เพื่อนำไปพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน เป็นการสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ในชุดความรู้ใหม่ในการทำนา และสามารถเลือกช่องทางในการประกอบอาชีพของตนเองได้ เกิดเครือข่ายชานามีการเชื่อมโยงระหว่างองค์ความรู้ใหม่และองค์ความรู้ในท้องถิ่น รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ช่วยให้อาชีพอยู่รอดได้ในอนาคต เป็นต้น

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท วาดรูปสรุปผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานในพื้นที่ทดลอง ดังรูปในกรอบที่ 1 และหารือการใช้คำเรียกผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในบทบาทต่างๆ เช่น โค้ชใหญ่ (ได้แก่คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค คุณเกินศักดิ์ ศรีสวย และคุณวินัย เมฆดำ) โค้ชประจำพื้นที่ และที่ปรึกษา ทั้งนี้ควรต้องมีชื่อชานาที่จะเข้าร่วมอย่างน้อย 10 คน โดยควรเป็นชานาที่สามารถอยู่ร่วมได้ตลอดระยะเวลาการทำงาน

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพาณิช ตั้งข้อสังเกตว่าสิ่งที่สำคัญคือ *กรรมวิธีการคัดเลือกคน* ที่เข้าร่วมการทดลอง

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค นำเสนอ (ร่าง) โครงการประสานงานเชิงพื้นที่เพื่อสนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร “โรงเรียนลูกชานา” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเชื่อมโยงหลักสูตรเรียนรู้ต้นแบบ “ลูกชานา” และพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนอย่างมีส่วนร่วมระหว่างผู้สอนและผู้เรียนกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงกรณีศึกษา ในการปรับปรุงเนื้อหาและพัฒนาคู่มือจัดการเรียนรู้ออกของครูผู้สอน ซึ่งประกอบด้วยกรอบกิจกรรมทั้งหมด 6 ประเด็น ซึ่งที่ประชุมร่วมกันพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะ ปรับปรุง และเพิ่มเติมกรอบกิจกรรมเป็นทั้งหมด 7 ข้อ รวมถึงมอบให้คุณสุวิทย์ แจกแจงรายละเอียดของแผนกิจกรรมเป็นรายสัปดาห์ให้สอดคล้องกับกรอบกิจกรรมทั้ง 7 ข้อด้วย

จากนั้นคุณสุวิทย์ ได้ขอหารือกรณีกลุ่มทดลองจังหวัดเชียงราย ซึ่งพบว่าจะมีลักษณะคล้ายกับชานาในจังหวัดชุมพรมาก จึงจะขอเปลี่ยนพื้นที่เป็นเขตชายขอบของจังหวัดเชียงรายซึ่งมีพื้นที่ติดกับจังหวัดน่านแทน เพื่อให้เกิดความหลากหลาย

และที่ประชุมร่วมกันสรุปเงื่อนไขการคัดเลือกชานากลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

1. ต้องเป็นชานา มีประสบการณ์อาชีพทำนาในพื้นที่ ไม่น้อยกว่า 3 ปี
2. ผ่านการพิจารณาของโค้ชเล็กโดยใช้ใช้กลไกการประชุมกลุ่มย่อยหนุนเสริม
3. มีเวลาในการทำกิจกรรมร่วมกับโครงการ โดยไม่เกิดอุปสรรค
4. เป็นคนทำนาด้วยตนเอง (ผู้ประกอบการ)
5. มีทั้งเพศชาย และเพศหญิง

จากนั้น รศ.จุฑาทิพย์ ภัทธราวาท หารือในที่ประชุมเรื่องความเหมาะสมของงบประมาณด้านต่างๆ ในการลงพื้นที่ทั้ง 4 แห่ง และฝาก ดร.ทิพรัตน์ ให้ช่วยคิดว่าควรจะใช้สื่ออะไรบ้างในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารให้แก่ชานาผู้เรียน

คุณวินัย เมฆดำ นำเสนอโครงการวิจัยฯ ในพื้นที่จังหวัดชุมพร ซึ่งโครงการได้กำหนดพื้นที่เป้าหมาย และจะคัดเลือกตัวเกษตรกรที่อาศัยและเพาะปลูกข้าวในพื้นที่ 3 อำเภอ จำนวน 10 ราย คือ

1. ต.บ้านนา อ.เมือง
2. ต.หินแก้ว อ.ท่าแซะ
3. ต.ชุมโค อ.ปะทิว

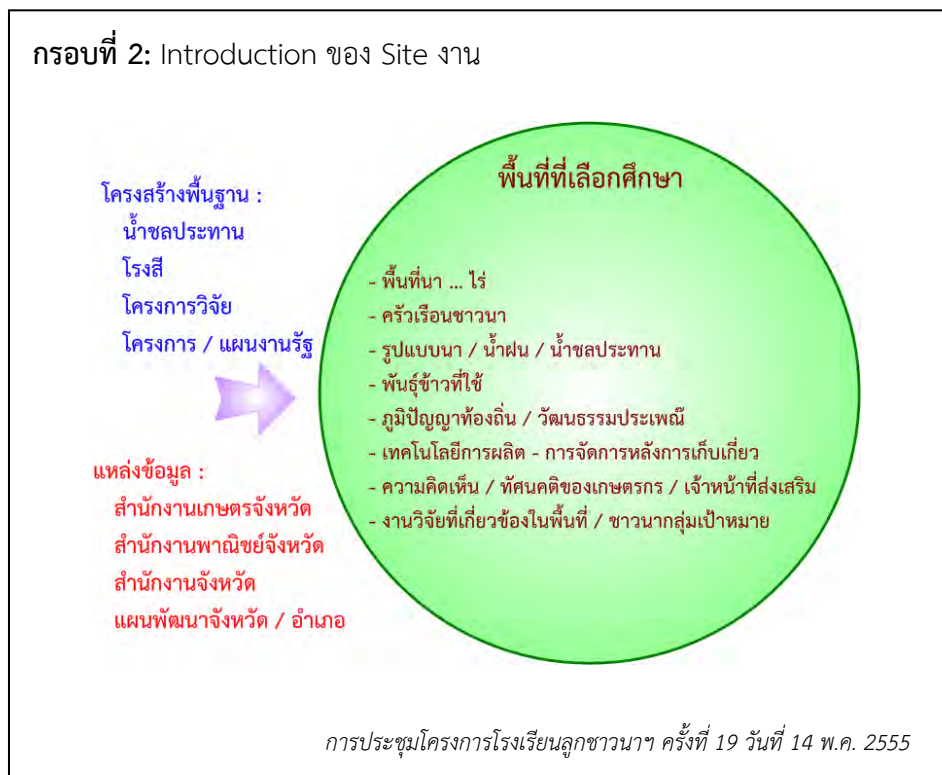
โดยมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโครงการนี้อยู่เดิม 2 งานคือ 1) งานวิจัยของ ดร.ร่วมจิตร นกเขา และคณะนักวิจัยของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง วิทยาเขตชุมพร (ปี พ.ศ.2548) ในเรื่องการสำรวจพันธุ์ข้าว และการคัดพันธุ์บริสุทธิ์ขยายผลสู่ชุมชน และ 2) การดำเนินโครงการพัฒนาพื้นที่หนองใหญ่ ตามพระราชดำริ ซึ่งแต่เดิมเป็นพื้นที่น้ำท่วม มีข้าวเหลืองปะทิวเป็นข้าวพันธุ์พื้นเมือง ของจังหวัดชุมพร ซึ่งทั้ง 2 โครงการนี้เกี่ยวข้องกับโครงการโรงเรียนลูกชานา

คุณวินัยนำเสนอภาพแปลงนา การปลูกข้าวในสวนยางพาราหรือสวนปาล์ม และมีการลงพื้นที่พูดคุยกับกลุ่มเป้าหมาย พร้อมพูดคุยเพื่อเก็บข้อมูล ซึ่งสรุปได้ว่าชานาในพื้นที่มีรูปแบบการเพาะปลูกเป็นแบบข้าวไร่ ในพื้นที่แปลงว่างประมาณ 3-5 ไร่ หรือปลูกในสวนยางพาราและสวนผลไม้อื่น ขนาดประมาณ 2-10 ไร่ มีการปรับที่โดยใช้รถไถ ปลูกโดยใช้แบบหยอดเมล็ด เก็บเกี่ยวโดยใช้มือ ด้วยวิธีการลง

แขกเกี่ยวข้าว ซึ่งเป็นการปลูกโดยอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก และมักเก็บไว้กินเอง สำหรับปัญหาศัตรูพืชที่พบคือพวกนกกระจาบ

นอกจากนี้เมื่อถามชานว่าทำไมจึงปลูกข้าวก็ได้คำตอบว่า ข้าวคือชีวิตและคือความมั่นคงทางอาหาร เมื่อปลูกแล้วมีความสุข อีกทั้งยังช่วยรักษาประเพณี สืบสานวัฒนธรรม เช่นการลงแขก ซึ่งข้าวที่ได้จะมีรสชาติดี อร่อย มีคุณค่าและปลอดภัย พร้อมกับเป็นการช่วยรักษาสายพันธุ์เดิมเอาไว้ด้วย

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท วาดรูปสรุป Introduction ของ Site งาน (กรอบที่ 2) และเสนอให้ผู้รับผิดชอบแต่ละพื้นที่จัดทำภาพแสดงพื้นที่ของแต่ละ site ว่ามาจากพื้นที่ใดบ้าง และมีโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) อะไรบ้าง โดยสามารถหาข้อมูลจากแหล่งต่างๆ เช่น สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานพาณิชย์จังหวัด เป็นต้น โดยขอให้เป็นรูปแบบเดียวกันทั้ง 4 พื้นที่เพื่อนำมาเสนอในที่ประชุมครั้งต่อไป ซึ่งอาจนำเป็นวาระภาคผนวกในแต่ละครั้ง ครั้งละ 1 พื้นที่ เพื่อเป็นบริบทการวิเคราะห์สถานการณ์ในพื้นที่ ทั้งนี้ในส่วน of เรื่องงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในพื้นที่นั้น ให้สรุปว่าเคยทำอะไร แล้วได้อะไร และยังขาดอะไรที่ควรทำต่อเนื่อง แล้วจึงโยงถึงโครงการวิจัยนี้ว่ามีความจำเป็นอย่างไรที่ต้องลงไปทำ

วาระที่ 5

วาระอื่นๆ

นัดหมายการประชุมโครงการวิจัยครั้งต่อไป วันจันทร์ที่ 21 พ.ค. 2555 เวลา 9.00 น.

เลิกประชุมเวลา

16.00 น.

การประชุมโครงการวิจัย
“โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำงานเกษตรเชิงธุรกิจ:
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”
ครั้งที่ 20/2555

วันจันทร์ที่ 21 พฤษภาคม 2555 เวลา 9.30–11.30 น.
ณ ศูนย์สารสนเทศสหกรณ์ ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มก.

ผู้มาประชุม

1. รศ.จุฑาทิพย์	ภัทราวาท	สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์
2. รศ.ดร.วินัย	พุทธกุล	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์ มก.
3. ผศ.ดร.ทิพรรัตน์	พงศธนาพานิช	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร คณะเศรษฐศาสตร์ มก.
4. ดร.อมรวิชัย	นาครทรพรพ	สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพ เยาวชน (สสค.)
5. ดร.จุฬากรณ์	มาเสถียรวงศ์	สถาบันรามจิตติ
6. คุณเกนศักดิ์	ศรีสวย	สถาบันรามจิตติ
7. คุณสฤษดิ์ชัย	หนองตรุด	สถาบันรามจิตติ
8. คุณสุวิทย์	ภูมิประเสริฐโชค	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
9. คุณวินัย	เมฆดำ	สำนักงานปฏิรูปที่ดิน ส.ป.ก

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. นางสาวธราภรณ์	ศรีงาม	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป สถาบันวิชาการด้าน สหกรณ์
------------------	--------	--

เริ่มประชุม เวลา 9.30 น.

วาระที่ 1 เรื่องแจ้งเพื่อทราบ

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท แจ้งแก่ที่ประชุมว่า ได้รับแจ้งจากคุณเกนศักดิ์ ศรีสวย เมื่อเวลา 9.00 น. เรื่อง ดร.อมรวิชัย นาครทรพรพ และคณะ จะเข้าร่วมประชุมในวันนี้ จึงเพิ่มวาระการประชุมเรื่องการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ ทั้งวีดิทัศน์และแผ่นพับประชาสัมพันธ์ รวมถึงหนังสือการ์ตูนที่ขณะนี้ได้มอบให้คุณณัฐ ธรรมศิริ (คุณแมน) จาก กฟภ. เป็นผู้ออกแบบเบื้องต้น

วาระที่ 2 นำเสนอความคืบหน้าในการดำเนินโครงการ

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท นำเสนอความคืบหน้าการดำเนินโครงการแก่ ดร.อมรวิชัย นาครทรพรพ ซึ่งหลังจากผ่านการนำเสนอ Inception Report ต่อผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ขณะนี้อยู่ในระหว่างการออกแบบหลักสูตรเรียนรู้ โดยประกอบด้วย 16 หน่วยเรียนรู้ ตามกรอบการวิเคราะห์กิจกรรมการประกอบ

อาชีพและการดำเนินชีวิตของชาวนา ซึ่งเนื้อหาสาระของหน่วยเรียนรู้แต่ละหน่วยจะมองความเป็นองค์รวม (Holistic) และมองอย่างครบวงจรที่ชาวนาจะสามารถนำไปใช้ได้ ซึ่งหน่วยเรียนรู้จะไล่เรียงตามลำดับคือ หน่วยเรียนรู้เรื่องแผนการผลิต หน่วยเรียนรู้เรื่องการเข้าถึงแหล่งทุน เรื่องการผลิตและเทคโนโลยีการผลิต การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว การเก็บรักษา การแปรรูป เหล่านี้เป็นต้น นอกจากนี้ยังมองถึงสาระการเรียนรู้ที่จะเชื่อมโยงการดำเนินชีวิตที่ควบคู่ไปกับการประกอบอาชีพตามกรอบการดำเนินชีวิต จนได้เป็นหน่วยสาระการเรียนรู้ 16 หน่วยในที่สุด อีกทั้งได้เขียน (ร่าง) คุณลักษณะของชาวนาไทยในรูปแบบ Vivid จากวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ ตามคำแนะนำของ นพ.สุภกร บัวสาย ซึ่งจะขอให้ ดร.อมรวิรัช นาคทรพรพ ช่วยปรับแก้อีกครั้ง โดยจะส่ง (ร่าง) เอกสารคุณลักษณะชาวนาไทย (เขียนแบบ Vivid) และหน่วยการเรียนรู้ทั้ง 16 หน่วย ให้ ดร.อมรวิรัช ใช้เป็นข้อมูลในการปรับแก้ด้วย

จากการสืบค้นข้อมูลและประชุมร่วมกันในเวทีแต่ละสัปดาห์ได้ข้อสรุปว่าโครงการนี้จะใช้หลักการของ Backward design ซึ่งคือการกำหนดเป้าหมาย enduring understanding ที่ต้องการก่อน จะกำหนดแผน และเมื่อได้เขียนเป็นคุณลักษณะของชาวนาไทยที่ต้องการแล้ว จึงกำหนดเป็นหน่วยเรียนรู้ ทั้ง 16 หน่วย พร้อมกับกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมของแต่ละหน่วยเรียนรู้ โดยจะมีการประเมินผลในแต่ละหน่วยซึ่งเป็นหน้าที่ของหัวหน้าทีมแต่ละพื้นที่ที่จะต้องทำการประเมินผู้เรียน

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค อธิบายเพิ่มเติมเรื่องความสัมพันธ์ของการประเมินและการแสดงออกของผู้เรียน ซึ่งมีกระบวนการเริ่มจากการกำหนดพฤติกรรมที่คาดว่าผู้เรียนจะมีการปรับเปลี่ยน หลังจากได้ผ่านหน่วยเรียนแต่ละหน่วยทั้งในด้านทัศนคติและด้านความรู้ ซึ่งกระบวนการที่จะนำไปสู่วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมนั้นต้องคำนึงถึงวิธีการจัดชั้นเรียนที่เหมาะสม โดยเมื่อผู้เรียนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมแล้ว ก็คาดหวังว่าจะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนวิถีคิดและทัศนคติ ทั้งนี้ในโครงการเองยังไม่หวังถึงการเปลี่ยนทัศนคติเนื่องจากเป็นนามธรรมที่ตรวจสอบได้ยาก จึงหวังที่จะประเมินผลจากการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียนก่อนในระยะแรก

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช กล่าวเสริมเรื่องหน่วยเรียนรู้ทั้ง 16 หน่วยที่ร่างไว้ในเบื้องต้น นั้น มีรากฐานจากวงวิถีสีวิตและวิถีอาชีพที่ รศ.จุฑาทิพย์ กล่าวไปข้างต้น โดยมีแนวคิดที่ว่าชีวิตกับอาชีพ น่าจะดำเนินไปด้วยกันได้อย่างกลมกลืน และทำอย่างไรให้ผู้เรียนเกิดการปรับเปลี่ยนมุมมอง ทัศนคติและวิถีคิด พร้อมกับมีความรู้ที่เท่าทันกับเหตุการณ์ปัจจุบัน

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท อธิบายเรื่องหน่วยเรียนรู้แต่ละหน่วย ซึ่งวางแผนไว้ว่า หน่วยเรียนที่ 1 นั้นจะเป็นการเปิดเวทีใหญ่งานแรก โดยมีกลุ่มเป้าหมายในเบื้องต้นจำนวน 40 คน มาพร้อมทีมโค้ชใหญ่ และโค้ชเล็กในพื้นที่ ซึ่งสิ่งที่หารือกันคือทำอย่างไรที่จะสร้างแรงบันดาลใจ ให้ชาวนามีความตื่นตัวพร้อมที่จะเป็นผู้ทดสอบหลักสูตรของโครงการ และให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับหน่วยเรียนทั้ง 16 หน่วยได้ ทั้งนี้ในวันนี้จะได้ขอหารือกับ ดร.อมรวิรัช ในเรื่องของผู้ทรงคุณวุฒิที่เหมาะสมในการเขียนสาระหลักสูตรแต่ละหน่วย โดยทีมนักวิจัยได้ร่วมกันเสนอชื่อผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญด้านต่างๆ ไว้ในเบื้องต้นแล้ว

ดร.อมรวิรัช นาคทรพรพ ถามถึงระยะเวลาในการเรียนรู้ของหลักสูตรทั้ง 16 หน่วย ว่า ออกแบบเรื่องระยะเวลาไว้อย่างไร ผู้สอนคือใคร และใช้รูปแบบใดในการสอน

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ตอบว่าจะใช้เวลาประมาณ 9 ชั่วโมงต่อหนึ่งหน่วยเรียนรู้/สัปดาห์ การลงพื้นที่แต่ละครั้งของทีมงานจะใช้เวลาประมาณ 3 วัน ยกตัวอย่างเช่น เรื่องแผนการผลิต จากที่เคยหารือกันไว้วันที่ประชุมคือเริ่มจากการเปิดประเด็น 15 นาที จากนั้นให้ชาวนาแยกกลุ่มวิเคราะห์ตัวเองว่ามี

ปัญหาอะไรและคิดจะแก้ไขอย่างไร จากนั้นผู้สอนจะให้เนื้อหาสาระเพิ่มเติมและให้ฝึกทำแผนจริงต่อไป เป็นต้นนอกจากนั้นจะมีการดูงานในบางหน่วยเรียนรู้ด้วย สำหรับการประเมินผลจะมี Pre-test และ Post-test ก่อนเรียนและหลังเรียนจบในแต่ละหน่วย

ทั้งนี้จากการหารือของทีมงานได้ข้อสรุปว่าการทำงานครั้งนี้ไม่ได้ทำให้ชวาวนาเปลี่ยน แต่เป็นการพัฒนาหลักสูตรเพื่อนำไปทดลองใช้ และจะได้ชวาวนากลุ่มทดลองที่จะเป็นครูให้แก่ทีมงาน ซึ่งจะช่วยบอกได้ว่าหลักสูตรนี้มีข้อดี-ข้อเสียอย่างไร มีอะไรที่เหมาะสม-หรือไม่เหมาะสมอย่างไรบ้าง ควรปรับปรุงอะไรบ้าง แล้วหลังจากนั้นระยะต่อไปหากสถาบันรามจิตติหรือมหาวิทยาลัยจะนำไปใช้ขยายผล นั่นคือจุดหมายในการนำไปใช้ขยายผลจริง

ดร.อมรวิรัช นาครทรรพ ให้ข้อคิดเห็นว่าย่างน้อยหลักสูตรนี้ควรมี Good sign ที่ให้เห็นได้จริงว่าชวาวนามีการปรับเปลี่ยนอย่างไรบ้าง

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช กล่าวว่า การดำเนินการทดลองใช้หลักสูตรนี้จะต้องวัดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมได้

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท วาดแผนภาพสรุปขั้นตอนการดำเนินงานในระยะการพัฒนาหลักสูตรจนถึงการทดสอบและประเมินผลตามกรอบที่ 1 ซึ่งสุดท้ายชวาวนาผู้เข้าร่วมทดลองหลักสูตรจะเป็นผู้บอกว่าหลักสูตรนี้ใช่/ไม่ใช่ โดน/ไม่โดน ชัด/ไม่ชัด อย่งไรบ้าง

ดร.อมรวิรัช นาครทรรพ ถามว่าจากภาพวงจรการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ คิดว่าอะไรสำคัญที่สุด

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท กล่าวว่าที่ผ่านมานั้นหลักสูตรต่างๆ จะเป็นแบบแยกส่วนไม่มีการมององค์รวม แต่การจัดทำหลักสูตรนี้จะเป็นการทำหลักสูตรโดยการมององค์รวมแบบครบวงจรชีวิตและอาชีพ โดยจะต้องเริ่มเปิดประเด็นที่การออม ซึ่งถ้าชวาวนา รู้จักการวางแผนการผลิตที่ดีก็จะได้ทั้งหมดของวงจรประกอบอาชีพ ส่วนวงจรดำเนินชีวิตนั้นเห็นว่าถ้าชวาวนาไม่มีสื่อ หรือการรับข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัย ไม่มีการมีส่วนร่วมในสังคมก็จะไม่สามารถไปพัฒนาอาชีพของตัวเองได้ ดังนั้นจึงต้องมององค์รวมทั้งหมด ซึ่งหน่วยที่ 1 การเข้าใจอาชีพ และหน่วยที่ 2 การเข้าใจชีวิต จะแสดงให้เห็นว่าการมององค์รวมเป็นเรื่องสำคัญ

จึงต้องกำหนดเป็นสาระเรียนรู้ในหน่วยที่ 1 และ 2 โดยขอให้ ดร.อมรวิรัช นาคทรพรพ ร่วมพิจารณารายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิที่จะเขียนสาระการเรียนรู้แต่ละหน่วยซึ่งทีมงานได้เสนอไว้ในการประชุมที่ผ่านมา

ดร.อมรวิรัช นาคทรพรพ ถามเพิ่มเรื่องสื่อที่จะใช้ในหลักสูตรว่าออกแบบไว้อย่างไรบ้าง

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท กล่าวว่าเรื่องสื่อนั้นต้องขอมอบให้คุณสัจชัย หนองตรุด เป็นผู้จัดทำสื่อวีดิทัศน์เป็นเรื่องสั้นๆ ให้เสร็จก่อนเดือนตุลาคม 2555 เพื่อสื่อว่า 16 หน่วยเรียนนี้มีอะไรบ้าง เรียนแล้วจะได้อะไร จะเปลี่ยนแปลงอะไร จะลดจุดอ่อนและอุปสรรคอะไร โดยอาจใช้กรณีปราชญ์ชาวบ้านที่ประสบความสำเร็จในแต่ละเรื่อง เช่น ปราชญ์ชาวบ้านที่มูลนิธิข้าวขวัญ ใช้เรื่องปุ๋ยเม็ดในการลดต้นทุน กลุ่มกองทุนฟื้นฟูใช้การออมเงินสะสมทุนกันเองไม่ต้องกู้หนี้ยืมสิน หรือชวานาจากเครือข่ายคุณค่าข้าวคุณธรรมบางคนที่ไม่เคยก่อนพยายามหนีอาชีพการทำนาไปรับจ้างในเมืองแต่สุดท้ายจึงเห็นความสำคัญในอาชีพและรักอาชีพการทำนาในที่สุด เหล่านี้เป็นต้น และใช้ Background ให้เห็นสภาพที่เป็นจริงของชวานาในปัจจุบัน ซึ่งเหล่านี้จะสร้างสรรค์เป็นสื่อวีดิทัศน์เพื่อใช้เปิดเวทีในครั้งแรก ส่วนคุณภรณ์ฐ ธรรมศิริ (คุณแมน) จะเป็นผู้เขียนภาพการ์ตูนและคาดหวังว่าจะพัฒนาไปเป็นอนิเมชัน (animation) ต่อไป เช่นเดียวกับภาพที่ได้นำเสนอไปคือภาพชวานาในปัจจุบันที่ต้องอยู่กับควายแบบไร้จุดหมาย ไม่มีการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารใดๆ แต่ภาพอนาคตที่คาดหวังคือภาพชวานาที่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ ทันทต่อสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงไปแต่ยังคงไว้ซึ่งความเป็นธรรมชาติที่สื่อด้วยการที่ยังคงมีควายอยู่คู่ชวานาไทย และชวานาจะอยู่ได้อย่างยั่งยืน ซึ่งคิดว่าภาพนี้จะสามารถนำไปเป็นสื่อได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้แต่ละหน่วยเรียนรู้จะต้องมีแกนคิดให้นำไปทำเป็นสื่อได้

ดร.อมรวิรัช นาคทรพรพ เสนอความเห็นว่าคุณจะมีสื่อที่ช่วยต่อยอดความคิด ที่เห็นกันได้ง่ายๆ ทุกวัน ต่าตาตาใจ เพื่อย้ำให้เห็นทุกวัน ส่วนตัวเนื้อหาเห็นว่ามีความนิ่งแล้ว แต่ในกรณีที่คุณหมอสุภกร บัวสาย ตั้งคำถามว่าใครจะมาต่อหรือมารับหลักสูตรนี้ไปใช้ เข้าใจว่าคุณหมอน่าจะต้องการทราบว่าใครจะมาต่อกับระบบนี้ได้เป็นอย่างดี

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ขณะนี้อาจจะยังตอบไม่ได้ แต่จะได้คำตอบระหว่างการลงพื้นที่ของโค้ชใหญ่และโค้ชเล็ก และการจัดเวทีทั้งในระดับพื้นที่และเวทีใหญ่ของส่วนกลาง โดยจะได้เป็นข้อเสนอเชิงนโยบายที่จะสามารถตอบโจทย์ของคุณหมอได้

ดร.อมรวิรัช นาคทรพรพ ให้ความเห็นว่าการเรียนรู้ของโครงการนี้ จะเป็นแบบ *Empowerment learning* คือเป็นการเรียนรู้ที่เติมพลังให้ชวานา มีการลงมือปฏิบัติจนชำนาญและเข้าใจทำงานเกิดความมั่นใจว่าทำได้

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค กล่าวเพิ่มเติมว่าการเรียนรู้ในโครงการนี้จะเป็นโมเดลการเรียนรู้อีกรูปแบบหนึ่ง

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท กล่าวว่าหลักสูตรนี้จะสร้างคุณค่าในตัวคน จะได้คนที่เปลี่ยนความคิด จิตวิญญาณ และกระบวนทัศน์ พร้อมกับมีทักษะความรู้ที่เหมาะสมกับบริบท แต่ขณะนี้หัวใจสำคัญคือต้องทำหลักสูตรให้สำเร็จก่อน แต่ก็ยังไม่สามารถมั่นใจได้ว่าเมื่อหลักสูตรสำเร็จแล้วจะทำให้คนเปลี่ยนได้ ดังนั้นจึงต้องมีโค้ชใหญ่และโค้ชเล็ก เพื่อลงพื้นที่สร้างกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่จะเข้าถึงชวานาได้ พร้อมกับต้องมีอาจารย์ใหญ่ตามลงไปยังพื้นที่เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจอย่างยั่งยืนด้วย

ดร.อมรวิรัช นาครทรรพ กล่าวว่าก่อนจะให้เกิดความเข้าใจ จะต้องให้ชาวนาได้เข้าถึงข้อเท็จจริงก่อน ซึ่งอาจทำหนังสือเล่มเล็กๆ เขียนแบบสั้นๆ ง่ายๆ โดนๆ แสดงให้เห็นว่าปัญหาที่แท้จริงอยู่ตรงไหน

ดร.จุฬากรณ์ มาเสถียรวงศ์ แสดงความเห็นเห็นว่าหลักสูตรที่ได้จากโครงการนี้อาจจะไม่ได้ทำให้ชาวนาเกิดความเปลี่ยนแปลง แต่จะเป็นการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ให้เห็นว่าการศึกษาไม่ใช่จบอยู่แค่ในโรงเรียน และการจะนำไปต่อไม่จำเป็นต้องนำไปในระบบอาชีวะฯ แต่จะแสดงให้เห็นว่ายังมีโอกาสทางการศึกษา ซึ่งในอาชีพชาวนานั้นระบบการเรียนรู้ ความรู้ของชาวนาจะอยู่ในแปลงนา ดังนั้นโครงการนี้จึงน่าจะช่วยให้คำตอบเรื่องกระบวนทัศน์ใหม่ของการศึกษาได้ และอาจไม่ใช่คำตอบของชาวนาเพียงอย่างเดียว แต่เป็นคำตอบของคนที่อยู่รอบนอกเมืองได้ด้วยว่า โรงเรียนไม่ใช่คำตอบเดียวของการศึกษาเท่านั้น

ดร.อมรวิรัช นาครทรรพ เห็นว่าสิ่งที่ **ดร.จุฬากรณ์** กล่าวมานั้นเป็น assumption ใหญ่ที่สำคัญ เพราะความไม่มีคุณภาพของระบบการศึกษาเป็นสิ่งที่กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบัน แต่โครงการนี้จะเป็นลักษณะ *Informal education*

รศ.จุฬาทิพย์ ภัทรราช วาดรูปสรุปการพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นในเวทีในวันนี้ ดังกรอบที่ 2

สำหรับหลักสูตรของโครงการนี้จะวางกรอบคิดและคอนเซ็ปท์ในเรื่องของโลกที่เป็นพลวัตร ฉะนั้นบางเรื่องในแต่ละหน่วยเรียนรู้ทั้ง 16 หน่วย จะสามารถเปลี่ยนได้ตลอด ซึ่งสิ่งที่สำคัญคือสื่อประชาสัมพันธ์ที่จะทำออกมา และโคัซที่มีค่านิยมร่วมทำการจัดการเรียนรู้โดยมีตัวแบบและแนวปฏิบัติที่ดีตามบริบทที่หลากหลายให้เห็นเป็นตัวอย่าง ทั้งนี้สิ่งที่คาดหวังภายหลังสิ้นสุดงานในเวลา 23 เดือนของโครงการ คือจะมีกลุ่มที่มีพลัง โรงเรียนที่สมัครใจ ชุมชนที่สมัครใจ หรือโครงการในหน่วยงานรัฐที่สมัครใจ หรือ agenda อื่นๆ แต่ทั้งนี้ต้องพึ่งผู้ที่มีพลังมากกว่ากลุ่มเราเพื่อช่วยนำไปขับเคลื่อน ซึ่งเหล่านี้จะเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายที่จะได้นำเสนอเมื่อสิ้นสุดโครงการ

ดร.อมรวิรัช นาคทรพร กล่าวว่าขณะนี้ขอให้ทีมงานโครงการคงคอนเซ็ปต์ไว้ให้ได้ และมีปลายทางที่จุดหมายเดียวกัน ทั้งนี้มีความเห็นว่า “การเรียนรู้ที่ดีที่สุดในตัวคน” และเห็นว่าชุดหลักสูตรนี้น่าจะเรียกว่า “ชุดตำราเรียนไม่รู้จบ ฉบับที่ 1” โดยน่าจะเป็นสิ่งดีถ้าชาวณาผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์และปรับปรุงหลักสูตร โดยหลักสูตรอาจจะประกอบด้วยพื้นที่ของ Core content และมีพื้นที่ของ content จากประสบการณ์ของผู้เรียนด้วย

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทรราช ขอรื้อ ดร.อมรวิรัช นาคทรพร เพื่อช่วยตรวจถ้อยคำที่เขียนเรื่องคุณลักษณะของชาวณาไทยไว้ และขอให้ ดร.อมรวิรัช ช่วยคิดว่าทกรรมที่เหมาะสมสำหรับนำไปใช้ในโครงการนี้ โดยจะส่งเอกสารคุณลักษณะชาวณาไทย (แบบพรรณาคความ: vivid) และรายชื่อหน่วยเรียนทั้ง 16 หน่วย

ซึ่ง ดร.อมรวิรัช รับเรื่องไว้และจะช่วยเขียนวาทกรรมใหม่ๆ พร้อมสโลแกนของโครงการให้ โดย ดร.อมรวิรัช ได้เสนอคำใหม่ๆ เช่น สภาวะของหลายหน่วยงานควรมีลักษณะ “ตัวเล็ก ใจใหญ่ สมองโต เพื่อนเยอะ” จึงจะสามารถทำงานได้ดี เป็นต้น

จากนั้นขอรื้อในที่ประชุมเรื่องผู้ทรงคุณวุฒิเขียนสาระเรียนรู้ โดยมีข้อสรุป ดังนี้

- รศ.จุฑาทิพย์ ภัทรราช แจ้งว่าหน่วยที่ 5 เรื่องการจัดการความเสี่ยง นั้นได้เชิญ รศ.ดร.สมศักดิ์ เทียบพร้อม ผู้ตรวจประกันคุณภาพสถาบันฯ เป็นผู้เขียนสาระการเรียนรู้ในหน่วยนี้ด้วย

- หน่วยเรียนรู้ที่ 6 ที่ประชุมเลือก อ.วิวัฒน์ ศัลย์กำธร เป็นผู้เขียนหน่วยนี้ และให้ท่าน ว.วชิรเมธี เป็นผู้เขียนในภาพรวมแทน

ทั้งนี้เมื่อได้เอกสารเล่มเล็กเป็นสาระเรียนรู้ครบทั้งหมดแล้ว จะขอให้ ดร.จุฬากรณ์ มาเสถียร วงศ์ เป็นผู้อ่านกลั่นกรองอีกชั้นหนึ่งด้วย

ดร.อมรวิรัช นาคทรพร กล่าวว่างานโครงการนี้จะจัดเป็นกลุ่มที่เชื่อมทั้งกลุ่มที่ 1 คือเน้นเรื่องทุนนิยมใช้การตลาดนำ และกลุ่มที่ 2 คือเน้นการเรียนรู้ โดยไม่ปฏิเสธเรื่องทุน การตลาด และเน้นเรื่องคนไปพร้อมกันด้วย

จากนั้นที่ประชุมขอรื้อเรื่องการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ ซึ่งได้มอบให้คุณสัญญาชัย หนองตรุด ฝ่ายสารสนเทศ ของสถาบันรามจิตติ เป็นผู้ออกแบบสื่อวีดิทัศน์ให้แก่โครงการเพื่อเป็น Introduction โดยใช้ข้อมูลจากหน่วยเรียนทั้ง 16 หน่วย โดยคุณสัญญาชัย เสนอให้มีการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่จะเขียนหน่วยเรียนรู้ประมาณ 4-5 ท่าน เพื่อนำมาทำเป็น Highlight ทั้งนี้ รศ.จุฑาทิพย์ ขอให้คุณสัญญาชัยเขียนสคริปต์ (script) ว่าจะสัมภาษณ์อะไรบ้าง โดย ดร.อมรวิรัช เสนอให้แจ้งผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านเขียนสรุป 1 หน้าเป็นจุดสำคัญของแต่ละเรื่อง ซึ่งจะสามารถนำไปทำเป็นสื่อได้

ทั้งนี้ควรสื่อว่า คนปลูกข้าวควรมีความภูมิใจว่าเป็นคนหาอาหารให้เพื่อนร่วมชาติ และต้องบริหารจัดการให้ประสบความสำเร็จ ต้องถึงแก่กว่า “ข้าวคือชีวิต”

วาระที่ 3 ข้อมูลจากการลงสำรวจพื้นที่

คุณวินัย เมฆดำ มีความคิดเห็นว่าพื้นที่ในจังหวัดชุมพรน่าจะสามารถตอบโจทย์ได้ค่อนข้างชัดเจน เพราะชาวณาในพื้นที่จะพูดถึงชีวิตและอาชีพรวมกัน เช่นเดียวกับกรอบการวิเคราะห์อาชีพและการดำเนินชีวิตของชาวณาที่ทีมงานนำมาเป็นกรอบการสร้างหน่วยเรียนรู้ ซึ่งถ้าทำได้จะช่วยเป็นวัคซีนสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ตัวเกษตรกรได้

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค นำเสนอการทำงานพื้นที่ จากการศึกษาข้อมูลในพื้นที่ทั้ง 4 แห่ง คือ จังหวัดชุมพร สิงห์บุรี เชียงราย และมหาสารคาม

สำหรับพื้นที่จังหวัดชุมพร (ภาคใต้) เป็นข้าวไร่ โดยเกษตรกรจะกันพื้นที่ทางการเกษตรไว้สำหรับปลูกข้าว โดยเป็นการปลูกไว้กินเอง ชาวนาารู้สึกว่าข้าวที่ปลูกนี้อร่อย นอกจากนี้ในพื้นที่ยังมีการเก็บรวบรวมพันธุ์ข้าวเพื่อคัดเลือกพันธุ์ดีไว้ โดยร่วมงานกับอาจารย์จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง วิทยาเขตชุมพร ทำงานนี้จนมีการคัดเลือกได้ข้าวพันธุ์ใหม่ที่สามารถเติบโตในร่มเงาได้ สามารถปลูกแทรกในต้นยางหรือต้นปาล์ม และหน่อหนุ่ย ซึ่งตัวผลิตภัณฑ์ได้นี้มีศักยภาพมาก เมื่อเริ่มนำมาใส่ถุงจำหน่าย จึงได้รับความนิยมมากจนผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภค จึงจะใช้จุดนี้เริ่มชักชวนชาวนาผู้ปลูกข้าวในพื้นที่ อ.ท่าแซะ อ.ปะทิว และ อ.เมือง ซึ่งขณะนี้มีจุดศูนย์รวมนัดพบกลุ่มในวันเสาร์-อาทิตย์ ภายใต้โจทย์คือถ้าจะปลูกข้าวเพื่อกินและเหลือจำหน่ายจะอย่างไร และจะนำหลักสูตรหน่วยเรียนรู้ไปทดลองกับกลุ่ม เพื่อเก็บข้อมูลทั้งในเรื่องตัวหลักสูตรว่าใช้ได้หรือไม่ได้อย่างไร มีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด และเรื่องภูมิปัญญาการผลิตข้าวในพื้นที่หลากหลายจากทั้ง 4 ภาค ซึ่งจะได้เป็นข้อมูลสะท้อนกลับที่หลากหลายกลับสู่โครงการด้วย

รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล แสดงความเห็นว่าเป็นเป้าหมายการเป็นชาวนาเป็นเรื่องสำคัญ และถามว่าการทำนาของกลุ่มชาวนาในพื้นที่จังหวัดชุมพรนี้ มีลักษณะการทำนาเป็นอาชีพเสริมใช่หรือไม่ ดังนั้นถ้าเป็นลักษณะนี้อาจจะเน้นเฉพาะหลักสูตรบางส่วนตามบริบทของพื้นที่ ไม่จำเป็นต้องเรียนรู้หลักสูตรทั้งหมดก็ได้ โดยต้องดูเป้าหมายสูงสุดของเกษตรกรในพื้นที่ด้วย

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค ตอบว่าถ้าถามเกษตรกรในพื้นที่คือต้องการเป็นชาวนา แต่ทั้งนี้คำตอบแทนในการปลูกพืชชนิดอื่นนั้นมากกว่า เช่น ปาล์ม หรือยางพารา จึงทำให้ต้องเลือกปลูกพืชชนิดอื่นเป็นหลักแต่พยายามแบ่งพื้นที่ไว้ปลูกข้าวด้วย

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ชี้แจงเพิ่มเติมว่ากรณีพื้นที่จังหวัดชุมพรนี้เป็นตัวแบบอีก 1 แห่งที่ในอนาคตจะมีลักษณะนี้มากขึ้น คือเมื่อเดินไปสุดปลายทางแล้วกลับมาเห็นว่าต้องหันมาปลูกข้าว จึงเป็นอีกหนึ่งบริบทที่น่าสนใจ และได้นำเสนอ (ร่าง) โครงการประสานงานเชิงพื้นที่ฯ ซึ่งคุณสุวิทย์ ได้นำเสนอไปเมื่อการประชุมครั้งที่ผ่านมา โดยมีการหารือวัตถุประสงค์ กรอบกิจกรรม และเงื่อนไขการคัดเลือกชาวนากลุ่มเป้าหมายเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค สำหรับพื้นที่จังหวัดสิงห์บุรีในภาคกลาง จะเป็นรูปแบบที่พบเห็นทั่วไปในปัจจุบันคือปลูกเพื่อขายให้แก่วัสดุ มีนาผืนใหญ่ ทำนา 2 ปี 5 ครั้ง มี Supply chain ไม่ซับซ้อน ซึ่งได้เลือกกลุ่มทดลองใน อ.อินทร์บุรี จ.สิงห์บุรี

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ขอรื้อว่าจะเพิ่มกลุ่มเป้าหมายการทดลองทำในกลุ่มจังหวัดชัยนาทด้วย เพื่อซ่อมในบางบทเรียนที่บางกลุ่มไม่สามารถทดลองได้ด้วย

ดร.อมรรวิชัย นาครทรรพ เห็นว่าหากสามารถควบคุมให้การทดลองไม่ผิดเพี้ยนไปจากคอนเซ็ปท์ที่ตั้งไว้ก็ไม่น่าจะเป็นปัญหา

คุณเก็นศักดิ์ ศรีสวย นำเสนอรายละเอียดพื้นที่เป้าหมายจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งร้อยละ 90 อยู่ในพื้นที่หมู่บ้านรอบนอก กลุ่มนี้มีทัศนคติว่าประกอบอาชีพชาวนานี้ก็สามารถอยู่ได้ โดยขณะนี้อยู่ระหว่างการคัดเลือกชาวนาที่จะเข้าร่วมงานของโครงการ

สุดท้าย ดร.อมรวิชัย นาคทรพรพ เสนอวาทกรรมสำหรับโครงการเป็นตัวอย่าง คือ “*มองการณ์ไกล เข้าใจตลาด ตลาดใช้ชีวิต*” และกล่าวว่าโครงการนี้ไม่โรแมนติคเกินไปและไม่ทุนนิยมเกินไป แต่จะเป็นการเชื่อมโยงทั้งสองส่วนเข้าด้วยกัน และ ดร.จุฬากรณ์ มาเสถียรวงศ์ เสนอคำว่า “*ทำได้ ทำเป็น เห็นอนาคต*” ทั้งนี้ ดร.อมรวิชัย รับงานไปคิดสโลแกนให้แก่โครงการต่อไป

เลิกประชุมเวลา 11.30 น.

การประชุมโครงการวิจัย
“โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำกรเกษตรเชิงธุรกิจ:
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”
ครั้งที่ 21/2555

วันจันทร์ที่ 28 พฤษภาคม 2555 เวลา 9.00–12.30 น.
ณ ศูนย์สารสนเทศสหกรณ์ ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มก.

ผู้มาประชุม

1. รศ.จุฑาทิพย์	ภัทราวาท	สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์
2. รศ.ดร.วินัย	พุทธกุล	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร
คณะเศรษฐศาสตร์ มก.
3. ผศ.ดร.ทิพรรัตน์	พงศธนาพาณิช	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร
คณะเศรษฐศาสตร์ มก.
4. คุณเกนศักดิ์	ศรีสวย	สถาบันรามจิตติ
5. คุณสรราชัย	หนองตรุด	สถาบันรามจิตติ

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. นางสาวธรรมาภรณ์	ศรีงาม	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป สถาบันวิชาการด้าน
สหกรณ์ |
|--------------------|--------|--|

เริ่มประชุม เวลา 9.00 น.

วาระที่ 1 เรื่องแจ้งเพื่อทราบ

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท แจ้งแก่ที่ประชุมเรื่องการจัดส่งรายงานความก้าวหน้าครั้งที่ 1 ของโครงการฯ ต่อสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน (สสค.) ซึ่งจัดส่งเมื่อวันพฤหัสบดีที่ 24 พฤษภาคม 2555 เรียบร้อยแล้ว ทั้งนี้ได้มีการปรับปรุงขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรเรียนรู้และการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ในรายงานหน้า 34 เพื่อให้สอดคล้องกับวิธีการ Backward design และได้เพิ่มข้อคิดที่เป็นภาพสะท้อนของชานาไทย โดยถอดถ้อยคำจากกลุ่มชานาผู้เข้าร่วมในเวทีของโครงการมาไว้ในผลการดำเนินงานวิจัยด้วย นอกจากนี้ยังได้เพิ่มภาพโครงสร้างและกลไกการจัดการเรียนรู้ในพื้นที่ไว้ในรายงานหน้า 39 ด้วย

ซึ่งที่ประชุมได้ร่วมกันพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะในรายงานความก้าวหน้าดังนี้

1. ผศ.ดร.ทิพรรัตน์ พงศธนาพาณิช ได้ตั้งข้อสังเกตในเอกสารอ้างอิง ของ Dewey John. 1963. *ปรัชญาและแนวทางการเรียนรู้. จิตวิทยาการเรียนรู้. (อัตสำเนา)* ซึ่งเห็นควรให้ตัดออก และใช้เอกสารอ้างอิงที่ทันสมัยและมีรูปแบบที่ถูกต้อง

2. คุณเกนศักดิ์ ศรีสวย ตั้งข้อสังเกตเรื่องการใช้วิธีการ Backward design ในการออกแบบหลักสูตรเรียนรู้ของโครงการ เชื่อมโยงกับภาพโครงสร้างและกลไกการจัดการเรียนรู้ในพื้นที่ ในรายงานหน้า 39 รูปที่ 3.5 เสนอว่าหากใช้ทฤษฎีนี้ควรย้ายขั้นตอน “เครื่องมือและเกณฑ์การประเมิน” ขึ้นมาไว้ก่อน

กิจกรรมการเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้ เนื่องจากตามวิธีการของ Backward design นั้นตัวประเมินจะต้องมาก่อนการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้ในอดีตการออกแบบหลักสูตรต่างๆ จะใช้เป็นรูปแบบ OLE คือ Objective → Learning → Evaluation แต่หากเป็นกรณีของ Backward design จะเป็นรูปแบบ OEL คือ Objective → Evaluation → Learning แทน ดังนั้นจากรูปนี้จึงมีความเห็นว่าควรรายชั้นตอนเครื่องมือและเกณฑ์การประเมินขึ้นมาก่อนกิจกรรมการเรียนรู้ ดังที่กล่าวไปแล้วหรือไม่

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ชี้แจงว่าภาพที่กล่าวถึงนี้คือโครงสร้างและกลไกการจัดการเรียนรู้ในพื้นที่ ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นภาพรวมทั้งหมดของการจัดการเรียนรู้ในพื้นที่ อันประกอบด้วย แท่งคู่มือหลักสูตรเรียนรู้ 16 หน่วย แท่งคู่มือการจัดการเรียนรู้/ แผนการจัดการเรียนรู้ แท่งแผนการจัดการเรียนรู้/ การดำเนินงานตามแผน และแท่งการเก็บข้อมูลพื้นที่/การจัดเวทีสนทนากลุ่มเป้าหมาย ไม่ใช่ขั้นตอนการยกร่างหลักสูตรการเรียนรู้

ดังนั้นเมื่อที่ประชุมหารือและทำความเข้าใจแล้ว จึงเห็นพ้องกันว่าขอให้ปรับแก้คำว่า “เครื่องมือและเกณฑ์การประเมิน” (แถวที่ 2 จากซ้ายมือ กล่องที่ 7 นับจากบนลงล่าง) ให้เป็น “การประเมินผล” แทนเพื่อความเข้าใจที่ตรงกัน ดังรูปในกรอบที่ 1

รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล กล่าวว่าจากการสืบค้นและทำความเข้าใจในวิธีการ Backward design ทำให้เข้าใจมากขึ้นว่าวิธีการนี้ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน จึงเสนอว่าหากต้องการปรับรูปที่กล่าวถึง ให้สอดคล้องกับวิธีการ Backward design ก็สามารทำได้ โดยปรับแท่งคู่มือการจัดการเรียนรู้ แท่งที่ 2 กล่องที่ 2 จากหัวข้อเดิม “สาระการเรียนรู้ของหน่วยเรียน” ให้เป็น “ชื่อหน่วยเรียน” แล้วจึงเป็น แนวคิดสำคัญ (Key concept) วัตถุประสงค์ และตามด้วย “วิธีการวัดหรือตัวชี้วัดการประเมิน” และ “สาระการเรียนรู้” ซึ่งในรูปนี้ได้นำสาระการเรียนรู้มาไว้ด้านบนสุดก่อนจึงไม่สอดคล้องกับแนวคิดของวิธีการ Backward design

ทั้งนี้ **รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท** ขออธิบายองค์ประกอบในรายงานความก้าวหน้าครั้งที่ 1 บทที่ 3 ผลการดำเนินงานวิจัยหลังจากดำเนินงานผ่านมาประมาณ 6 เดือน ซึ่งประกอบด้วย

- 1) ข้อคิดที่เป็นภาพสะท้อนสำหรับชีวิตของชาวนาไทย
- 2) คุณลักษณะของชาวนารุ่นใหม่ที่พึงประสงค์
- 3) กรอบคิดการพัฒนาหลักสูตรเรียนรู้
- 4) คุณลักษณะของหลักสูตรเรียนรู้
- 5) การบริหารจัดการเพื่อพัฒนาหลักสูตรเรียนรู้
- 6) ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร (ที่ขณะนี้ได้ชื่อหน่วยเรียนรู้ 16 หน่วย)
- 7) พื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย
- 8) สาระการเรียนรู้ของหลักสูตร
- 9) แนวทางการจัดการเรียนรู้ในพื้นที่

ซึ่งมีรูปโครงสร้างและกลไกการจัดการเรียนรู้ในพื้นที่ แสดงอยู่ในหัวข้อแนวทางการจัดการเรียนรู้ในพื้นที่ โดยไม่ได้กล่าวถึงวิธีการ Backward design แต่เป็นการแสดงให้เห็นองค์ประกอบการทำงานในขั้นตอนต่อไป คือเมื่อได้คู่มือการเรียนรู้ทั้ง 16 หน่วย (ในแผนที่ 1: กล่องสีชมพู) สิ่งที่จะได้ออกมาในขั้นตอนต่อไปจะเป็นไปตามลำดับที่เขียนไว้ในแผนที่ 2 (กล่องสีเขียว) แล้วทีมพื้นที่จะดำเนินการตามในส่วนนี้ ส่วนผู้ทรงคุณวุฒิและทีมวิจัยหลักจะเดินตามแผนที่ 3 (กล่องเหลือง) คือการทำแผน/ผลของหน่วยเรียนสรุปบทเรียน และข้อเสนอแนะการปรับปรุง (จากงานที่ 4 ทีมพื้นที่จะต้องส่ง) ส่วนแผนที่ 4 จะเป็นส่วนการ

ดำเนินงานที่แต่ละกลุ่มจะมีผู้รับผิดชอบที่แตกต่างกันไป เช่น การเก็บข้อมูลพื้นที่/การประเมินสถานการณ์ (ทุนเดิมในพื้นที่) จะเป็นหน้าที่ของทีมพื้นที่ที่จะต้องรวบรวมข้อมูล การศึกษาดูงานจะเป็นการไขว้พื้นที่เพื่อศึกษาตัวแบบที่ดี เช่น กลุ่มเครือข่ายคุณค้ำข้าวคุณธรรม มุลินีข้าวขวัญ และจะขอข้อเสนอแนะในเวทีเพิ่มเติมเหล่านี้เป็นต้น

หลังจาก รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท อธิบายทั้งหมดแล้ว จึงขอคำแนะนำและข้อเสนอจากที่ประชุม ซึ่งที่ประชุมเข้าใจและเห็นพ้องว่าให้ปรับเปลี่ยนในกล่อง “เครื่องมือและเกณฑ์การประเมิน” (แถวที่

2 จากซ้ายมือ กล่องที่ 7 นับจากบนลงล่าง) ให้เป็น “การประเมินผล” แทนเพื่อความเข้าใจที่ตรงกัน ดังที่เสนอไว้แล้วข้างต้น

วาระที่ 2 รับรองรายงานการประชุมครั้งที่ 20/2555

2.1 รับรองรายงานการประชุมโครงการโรงเรียนลูกชานาฯ ครั้งที่ 20/2555 เมื่อวันจันทร์ที่ 21 พฤษภาคม 2555 ที่ประชุมพิจารณาแล้วมีข้อแก้ไขดังนี้

- หน้าที่ 1 แก้ไขรายชื่อผู้มาประชุม จากเดิม “ข้อ 7. คุณสัณชัย หนองตรุด” เป็น “คุณสรรชัย หนองตรุด”

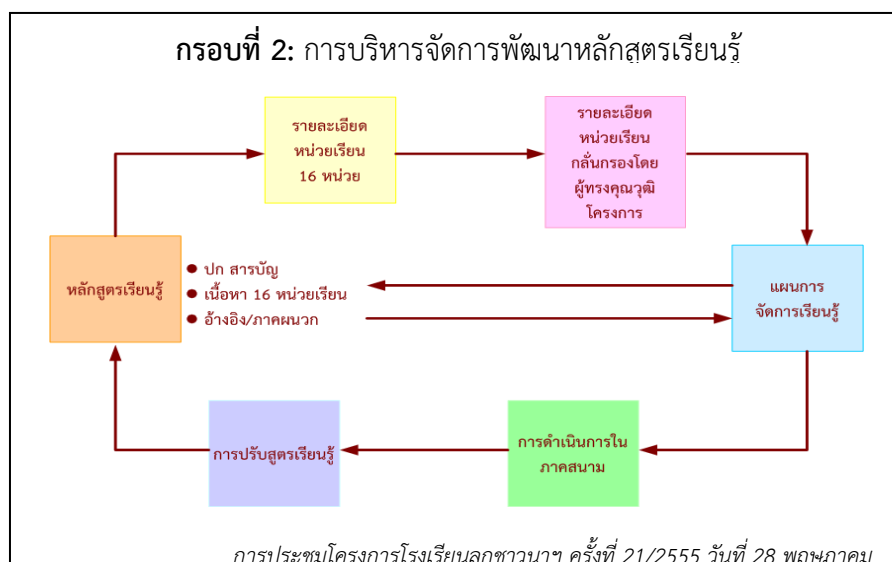
- หน้าที่ 7 ย่อหน้าที่ 2 บรรทัดที่ 4 จากเดิม “โดยต้องดูเป้าหมายสูงสุดของเกษตรกรในพื้นที่ด้วย” แก้ไขเป็น “โดยต้องดูเป้าหมายในการทำนาของเกษตรกรในพื้นที่ด้วย”

แล้วรับรองรายงานการประชุมตามที่แก้ไข

ทั้งนี้ ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพาณิช ตั้งข้อสังเกตในรายงานหน้า 4 ย่อหน้าที่ 5 จากคำกล่าวของ ดร.อมรวิรัช นาคทรพรพ ที่กล่าวว่า “การเรียนรู้ของโครงการนี้ จะเป็นแบบ Empowerment learning คือเป็นการเรียนรู้ที่เติมพลังให้ชาวนา มีการลงมือปฏิบัติจนชำนาญและเข้าใจ ทำจนเกิดความมั่นใจว่าทำได้” เป็นคำสำคัญที่ควรจะนำไปไว้ในรายงานความก้าวหน้าด้วย ซึ่งคุณธรรณ ศรีงาม แจ้งว่าคำนี้มีอยู่ในรายงานความก้าวหน้าครั้งที่ 1 เรียบร้อยแล้ว ในหน้า 31 กรอบที่ 3: คุณลักษณะของหลักสูตรเรียนรู้ ข้อที่ 7) “อาศัยระบบพี่เลี้ยง (coaching) เพื่อส่งผ่านสาระความรู้ การสร้างกระบวนการปรับทัศนคติ และการสร้างกระบวนการทัศนให้กับผู้เรียน โดยกระบวนการเสริมพลัง (empowerment) และกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างพี่เลี้ยงและเกษตรกร (co-teaching learning process)” โดย ดร.ทิพรัตน์ แนะนำให้นำคำกล่าวข้างต้นของ ดร.อมรวิรัช รวมเข้าไปด้วย ซึ่งที่ประชุมมอบให้ ดร.ทิพรัตน์ เป็นผู้ปรับแก้ไขให้สมบูรณ์ต่อไป

วาระที่ 3 ความก้าวหน้าการจัดทำเอกสารการเรียนรู้

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทรราช นำเสนอภาพ (ร่าง) การบริหารจัดการพัฒนาหลักสูตรเรียนรู้ (กรอบที่ 2) ซึ่งเป็นกระบวนการในการทำงานโดยเริ่มจากจุดที่มีหน่วยเรียนรู้ 16 หน่วย จากนั้นจะผ่านการกลั่นกรองโดยผู้ทรงคุณวุฒิโครงการ แล้วจึงจัดทำแผนการเรียนรู้ และดำเนินการในภาคสนาม เพื่อนำมาปรับหลักสูตรเรียนรู้ จนได้เป็นหลักสูตรเรียนรู้ที่เหมาะสม โดย รศ.จุฑาทิพย์ ฝากภาพนี้ให้ที่ประชุมร่วมพิจารณา และขอความคิดเห็นว่าถูกต้องหรือไม่ พร้อมขอข้อเสนอแนะจากที่ประชุม

รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล นำเสนอ (ร่าง) สารหน่วยเรียนรู้ ในหน่วยที่ 9 เรื่องการทำแผนการผลิต ซึ่งเมื่อได้รับมอบหมายให้เป็นผู้เขียนสารเรียนรู้นี้ จึงได้ศึกษาวิธีการของ Backward design เพื่อนำมาใช้เขียน โดยจากเอกสารอ้างอิงเรื่อง Backward design ของ ดร.กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา จะประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ซึ่งจะมีเรื่องของ Key concept เข้ามาร่วมด้วย คือ

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ มีรูปแบบรายละเอียด ดังนี้

- 1) ชื่อหน่วยการเรียนรู้
- 2) ความคิดรวบยอด คือผู้เรียนจะเข้ามาเรียนรู้อะไร
- 3) เป้าหมายการเรียนรู้ ซึ่งจะเน้น 3 เรื่องที่ต้องมีการวัด/ประเมิน คือ ความเข้าใจที่คงทน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ และมาตรฐานและทักษะกระบวนการ

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดหลักฐานการเรียนรู้ หรือวิธีการประเมินผล

ขั้นตอนที่ 3 การออกแบบเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนรู้

จึงได้จัดทำ (ร่าง) ตัวอย่างในขั้นตอนที่ 1 การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ มานำเสนอในที่ประชุม ตามเอกสารที่แจกในที่ประชุม ซึ่งมีรายละเอียดดังกรอบที่ 3 และ แผนภาพความคิดรวบยอด: แผนการผลิต แผนการตลาดของข้าว ดังภาพในกรอบที่ 4 ซึ่งเป็น Key concept ของหน่วยเรียนรู้ที่ 9

สำหรับขั้นตอนที่ 2 การกำหนดหลักฐานการเรียนรู้ หรือวิธีการประเมินผลนั้นอยู่ระหว่างการจัดทำ ซึ่งจะมีรูปแบบ (template) ว่าด้วยเรื่องของการจัดทำ (ตามเอกสารที่แจกเป็นตัวอย่างในที่ประชุม) โดยในตัวอย่างจะประเมินเรื่องความเข้าใจที่คงทน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ และมาตรฐานการเรียนรู้และทักษะกระบวนการ ซึ่งทั้งหมดต้องออกแบบให้สอดคล้องกับที่เขียนไว้ ซึ่งน่าจะมีวิธีการประเมินได้หลายช่องทาง เช่น การตอบคำถามจากพูดคุย หรือการทำแบบประเมิน เป็นต้น

ในส่วนขั้นตอนที่ 3 การออกแบบเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนรู้ อยู่ระหว่างการจัดทำเช่นกัน แต่มีตัวอย่างของหน่วยสาระการเรียนรู้เรื่อง “สายน้ำกับชีวิต” มาให้ที่ประชุมพิจารณาแนวทางการออกแบบ ซึ่งในหน่วยเรียนรู้ที่ 9 เรื่องแผนการผลิตนี้ อาจมีกิจกรรมให้ผู้เรียนตัดสินใจในการเลือกการผลิตที่มีประสิทธิภาพ เช่น ให้ศึกษาเอกสาร สอนเนื้อหาสาระ และให้ลองทำแผนของตนเอง ซึ่งในส่วนนี้ต้องคิดให้ครอบคลุม Core concept และมาตรฐานการเรียนรู้ทั้งหมด

ซึ่งทั้งหมดที่ได้นำเสนอที่น่าจะเป็นตัวอย่างที่สอดคล้องกับการประยุกต์วิธีการ Backward design และเป็น Guideline ให้แก่ผู้ทรงคุณวุฒิที่จะเขียนแต่ละหน่วยเรียนรู้ได้

คุณเกณศักดิ์ ศรีสวย ตั้งคำถามว่า กรณีตัวอย่างที่ ดร.วินัย นำเสนอมานั้น แต่ละพื้นที่จะต้องออกแบบการเรียนรู้เองใช้หรือไม่

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ตอบคำถามคุณเกณศักดิ์ว่า ทีมนักวิจัยจะทำให้ทั้งหมด เพื่อเป็น Guideline ทั้งนี้จากที่เคยหารือกันในที่ประชุมสรุปไว้ว่าจะต้องมีมาตรฐานของหน่วยเรียนและมาตรฐานการวัด ซึ่งแต่ละพื้นที่จะสามารถออกแบบวิธีการเรียนการสอนให้เหมาะสมในแต่ละพื้นที่ได้ ทั้งนี้ผู้ทำหน้าที่เป็นครูในพื้นที่จะต้องเข้าร่วมเวทีการปรับความเข้าใจของหลักสูตรให้ตรงกัน ก่อนนำไปออกแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อทดลองปฏิบัติจริงในพื้นที่

**กรอบที่ 3: ตัวอย่างการเขียนหน่วยเรียนรู้ที่ 9 เรื่องแผนการผลิต ตามวิธีการ Backward design
ขั้นตอนที่ 1 โดย รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล**

ชื่อหน่วยการเรียนรู้: แผนการผลิตและแผนการตลาด: *ฉลาดคิด ฉลาดทำ อย่างมีแบบแผนและยืดหยุ่น*

ความคิดรวบยอดหลัก (ผู้เรียนจะได้เรียนรู้อะไรจากหน่วยนี้)

1. จะผลิตข้าวพันธุ์อะไร ขายใคร (What to produce, for whom)
--- ผลิตข้าวที่ตลาดต้องการสูง จึงต้องรู้ อุปสงค์-อุปทาน ข้าวชนิดนั้น
2. จะผลิตอย่างไร เท่าไหร่ (How to produce, How much to produce)
--- หลักการตัดสินใจระดับการใช้ปัจจัยการผลิตที่เหมาะสม
--- หลักการผลิตเกษตรดีที่เหมาะสม (GAP) สำหรับข้าว
3. การจัดการหลังเก็บเกี่ยว
--- การจัดการแปลงนาหลังการเก็บเกี่ยว
--- การจัดการผลผลิต-การเก็บรักษา การบริโภค การจำหน่าย
4. การตลาดของเกษตรกร (Farmer market)
--- ขายใคร ขายอย่างไร การกำหนดราคา
5. บัญชีฟาร์มฉบับชาวนา
6. การทำปฏิทินชาวนา

เป้าหมายการเรียนรู้ (ขั้นตอนที่ 1 ของ Backward design)

1. **ความเข้าใจที่คงทน**
“แผนดี มีชัยไปกว่าครึ่ง”
“แผนดี ช่วยลดความผิดพลาด เพิ่มโอกาสความสำเร็จ”
2. **คุณลักษณะที่พึงประสงค์**
สามารถจัดทำแผนการผลิตได้อย่างเหมาะสมกับบริบทการเกษตรยุคใหม่ และนำไปปฏิบัติจริง
3. **มาตรฐานการเรียนรู้และทักษะกระบวนการ**
 - 3.1 เข้าใจความสำคัญและบทบาทของแผนการผลิตและแผนการตลาดที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการทำนา
อย่างมืออาชีพ/ ชาวนามืออาชีพ
 - 3.2 รู้และเข้าใจองค์ประกอบของแผนการผลิตและแผนการตลาดข้าว
 - 3.3 รู้และเข้าใจ “กฎการลดน้อยถอยลงของผลได้ (The Law of Diminishing Returns)” และ “กฎผลได้
หน่วยสุดท้ายเท่ากัน (The Equi-marginal Principle)” เพื่อการตัดสินใจในการใช้ปัจจัยการผลิตอย่าง
มีประสิทธิภาพ
 - 3.4 ตระหนักถึงความสำคัญ รู้และเข้าใจหลักการและวิธีการปฏิบัติ การผลิตตาม GAP สำหรับข้าว
 - 3.5 รู้และเข้าใจกิจกรรมและวิธีการในการจัดการแปลงนาหลังเก็บเกี่ยว
 - 3.6 รู้และเข้าใจวิธีการจัดการยุ่งฉาง เพื่อเก็บรักษาข้าวไว้บริโภค และรอการจำหน่าย
 - 3.7 รู้และเข้าใจทางเลือกการตลาดข้าวของเกษตรกร และสามารถให้เหตุผลสำหรับทางเลือกที่เหมาะสมที่
สุดสำหรับตนเอง
 - 3.8 รู้และเข้าใจหลักการและวิธีการจัดทำบัญชีฟาร์มสำหรับชาวนา
 - 3.9 ทักษะการคิดคำนวณตัวเลข และการจัดทำบัญชีฟาร์ม (จากตัวอย่าง)
 - 3.10 ทักษะการประยุกต์ใช้ Gantt Chart ในการจัดทำปฏิทินชาวนา
 - 3.11 ทักษะการสืบค้นข้อมูลจากเอกสาร Internet และแหล่งอื่นๆ

การประชุมโครงการโรงเรียนลูกชาวนาฯ ครั้งที่ 21/2555 วันที่ 28 พฤษภาคม 2555

กรอบที่ 4: แผนภาพความคิดรวบยอด: แผนการผลิต แผนการตลาดของข้าว โดย รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล

ความคิดรวบยอด: แผนการผลิต แผนการตลาดของข้าว

การประชุมโครงการโรงเรียนลูกขานาฯ ครั้งที่ 21/2555 วันที่ 28 พฤษภาคม 2555

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท กล่าวว่าการยกร่างหลักสูตรของโครงการนี้จะต้องทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย โดยจะสร้างระบบคุณค่าใหม่ให้ขานา สำหรับกรณีหน่วยที่ 9 ที่ ดร.วินัย พุทธิกุล ยกตัวอย่างมานั้น เห็นว่ามีบางเรื่องที่ทับซ้อนกับเนื้อหาของหน่วยเรียนรู้อื่น ซึ่งเป็นสิ่งที่ทีมวิจัยจะต้องช่วยกันกลั่นกรองและอาจต้องมีการปรับหน่วยเรียนรู้ใหม่ด้วย ยกตัวอย่างเช่นหน่วยที่ 1 เข้าใจอาชีพ และ 2 เข้าใจชีวิต จะเป็นเรื่องการมองภาพรวมของทั้งวงจรการดำเนินชีวิตและวงจรการประกอบอาชีพเพื่อเป็นการปรับกระบวนทัศน์ของผู้เรียน ซึ่งแต่ละหน่วยเรียนรู้จะต้องมีเนื้อหาที่ไม่ซ้ำซ้อนกัน เช่น เรื่อง GAP ที่ ดร.วินัย กล่าวถึงในหน่วยที่ 9 เรื่องแผนการผลิตนั้น จะซ้ำซ้อนกับสาระในหน่วยเรียนรู้ที่ 12 คือการผลิตอย่างมีคุณภาพ

นอกจากนั้นเมื่อกล่าวถึงเรื่องความรู้ที่ติดคงทน จึงน่าจะเป็น “ขานาจะทำนาต้องเริ่มจากการทำแผน และแผนต้องสอดคล้องกับบริบท และขานาใช้แผนในการตัดสินใจ” เช่นนี้ใช่หรือไม่ และ Key concept คือจะทำแผนต้องทำอะไร แผนมีอะไรบ้าง การตัดสินใจแต่ละแบบจะมีผลที่แตกต่างกันอย่างไร ดังนั้นหน่วยเรียนรู้นี้จึงน่าจะเป็นเรื่องของกระบวนการทำแผนอย่างง่าย ๆ ให้แก่ผู้เรียน เหล่านี้ใช่หรือไม่

รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล เห็นด้วยว่าแต่ละหน่วยเรียนรู้นั้นต้องมีเนื้อหาที่แตกต่างกัน ไม่ซ้ำซ้อนกัน

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช กล่าวว่าสาระเรียนรู้ในแต่ละหน่วย “จะต้องไม่คล้าย แต่จะคล้องกันไป ร้อยไปเป็นพวง”

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ขอรื้อเพื่อความร่วมมือกัน ในกรณีหน่วยที่ 9 เรื่องแผนการผลิตนั้น Key concept น่าจะเป็นดังนี้คือ 1) ต้องใช้อะไร (ซื้อ/ไม่ซื้อ) เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย สารเคมี ค่าแรง ฯลฯ 2) ใช้เท่าไร 3) ได้อะไร/เท่าไร (ประมาณการผลผลิต) และ 4) ปัจจัย (มีเงินสด/ไม่มีเงินสด) โดยเขียนเป็นตารางออกมาให้เห็นเป็นตัวอย่างประมาณการปัจจัยการผลิต เป็นต้น

โดยเป้าหมายสุดท้ายของแผนการผลิตคือใช้ในการตัดสินใจ ใช้แผนเป็นตัวตัดสินใจ (Decision making) สร้างทางเลือก (Alternative) ให้ตัวเอง ซึ่งหน่วยนี้จะประเมินจากที่ชานาจะต้องมีการทำแผน เป็นงานส่งครูในพื้นที่

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช ตารางแผนการผลิตที่ได้ยกตัวอย่างกันนั้นน่าจะช่วยให้ชานาตระหนักและระมัดระวัง (awareness) ไม่น่าจะทำให้ไปถึงการวางแผนได้ แต่ถ้าทำตารางเหล่านี้แล้ว อาจจะมีคำถามที่ท้าทายว่า “ท่านจะมีแนวทางลดต้นทุนอย่างไร” “ท่านคิดว่าจะเปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่นหรือไม่” และ “ท่านคิดว่าแผนการผลิตในปีถัดไปจะอย่างไร” เป็นต้น ซึ่งคำถามจะค่อยๆ ไล่ไปจนทำให้ผู้เรียนได้เริ่มคิดและเริ่มวางแผน หรือมีการปรับแผนให้เหมาะสม

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ขอให้ที่ประชุมร่วมกันเขียนเป็นตัวอย่าง โดยใช้ตัวอย่างจาก กรณีหน่วยเรียนรู้ที่ 9 เรื่องแผนการผลิตเป็นแนวทาง โดยเริ่มที่คำถามว่า “ความรู้คงทน/ความเข้าใจที่คงทน (Enduring understanding) ของเรื่องแผนการผลิตคืออะไร” เช่น แผนมีความจำเป็น/ แผนสำคัญก่อนการตัดสินใจ เป็นต้น นอกจากนั้นคาดหวังว่าจะได้ Worksheet แบบง่ายๆ ให้ผู้เรียน โดยคนเขียนต้องเป็นผู้กลั่นกรองจากเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย

จากนั้นที่ประชุมร่วมกันพิจารณารายละเอียดของหน่วยเรียนรู้ที่ 9 เรื่องแผนการผลิตและแผนการตลาด ซึ่งคุณเกณศักดิ์ ศรีสวย ได้เขียนสรุปจากตัวอย่างของ ดร.วินัย พุทธิกุล

รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล อธิบายเพิ่มเรื่องลักษณะความเข้าใจที่คงทนที่สืบค้นมานั้นจะมี 4 แบบ โดยลักษณะหนึ่งคือเป็นความคิดรวบยอด เช่น “ความพอเพียงช่วยให้สามารถดำรงชีวิตอยู่เหนือการเปลี่ยนแปลงได้” ส่วนประโยคที่คุณเกณศักดิ์เขียนไว้ว่าความคิดรวบยอดคือ “แผนการผลิตดี ทำนามีกำไร” นั้นจะสอดคล้องกับลักษณะความรู้แบบความสัมพันธ์ คือหมายความว่าถ้ามีแผนการผลิตดี ทำนามีกำไร

โดยที่ประชุมอภิปรายแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นหัวข้อต่างๆ ของหน่วยที่ 9 จากที่คุณเกณศักดิ์สรุปไว้ ทั้งเรื่องความเข้าใจที่คงทน (Enduring understanding) จุดประสงค์การเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ (เพื่อวัดผล) และความคิดรวบยอด (Core concept) ซึ่งที่ประชุมได้ร่วมกันสรุป และคุณเกณศักดิ์บันทึกไว้ดังกรอบที่ 5 โดยสาระการเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้ มอบให้ ดร.วินัย พุทธิกุล เขียนในรายละเอียดต่อไป

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช กล่าวสรุปว่า “Core concept มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า Key concept ซึ่งหมายถึงความคิดรวบยอด”

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท กล่าวสรุปว่า “ความคิดรวบยอด (Core concept) เขียนเหมือน Course description”

กรอบที่ 5: สรุปตัวอย่างโครงสร้างของหน่วยเรียนรู้ที่ 9 เรื่องแผนการผลิต

<p style="text-align: center;">1</p> <p style="text-align: center;">Objective</p>	<p>ชื่อหน่วยการเรียนรู้: แผนการผลิตและแผนการตลาด: <i>ฉลาดคิด ฉลาดทำ อย่างมีแบบแผนและยืดหยุ่น</i></p> <p>ความเข้าใจที่คงทน: ทำแผนการผลิตดี ช่วยลดต้นทุน เพิ่มผลกำไร ลดความเสี่ยง</p> <p>คุณลักษณะที่พึงประสงค์: สามารถจัดทำแผนการผลิตได้และนำไปใช้จริง</p> <p>จุดประสงค์การเรียนรู้: 1. เข้าใจความสำคัญของแผนการผลิตที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการทำแบบมีอาชีพ 2. ทักษะการจัดทำคิดคำนวณตัวเลข แผนรายรับ-รายจ่ายการทำนา 3. วิเคราะห์แผนการผลิตเพื่อตัดสินใจในการใช้ปัจจัยการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ</p>
<p style="text-align: center;">2</p> <p style="text-align: center;">Evaluation (การวัดผล)</p>	<p>มาตรฐานการเรียนรู้: 1. กรอกรายงานแผนได้ (3 ตาราง) 2. วิเคราะห์แผนการผลิตได้</p>
<p style="text-align: center;">3</p> <p style="text-align: center;">Learning examination</p>	<p>สาระและกิจกรรมการเรียนรู้:</p>
	<p>ความคิดรวบยอด: ปัจจัยการผลิตและผลผลิต การคำนวณต้นทุน รายรับและผลกำไร กฎการลดน้อยถอยลง หลักคิดการใช้ปัจจัยการผลิต ต้นทุนผลตอบแทน องค์ประกอบของการทำแผนการผลิต ขั้นตอนการจัดทำแผน การวิเคราะห์แผนการผลิตเพื่อการตัดสินใจ</p>

การประชุมโครงการโรงเรียนลูกชาวนาฯ ครั้งที่ 21/2555 วันที่ 28 พฤษภาคม 2555

คุณสรชัย หนองตรุด ร่วมแลกเปลี่ยนความเห็นว่าการรักษาบรรยากาศการเรียนรู้ให้คงทน ต้องให้ชาวนาเปลี่ยนวิธีคิดและแม้ที่มงานจะไม่ได้ลงพื้นที่แต่ชาวนาก็จะยังคงทำตามที่ได้เรียนรู้ไป นอกจากนี้จากประสบการณ์การลงพื้นที่ได้พบว่า “*กิจกรรมการเรียนรู้นั้น มีความสำคัญพอๆ กับสาระการเรียนรู้*”

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท เห็นด้วยกับสิ่งที่คุณสรชัย กล่าวว่ากิจกรรมการเรียนรู้มีความสำคัญ พร้อมขอแนะนำ (ร่าง) รายละเอียดของหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วยหัวข้อต่างๆ ดังกรอบที่ 6 ได้แก่ ชื่อหลักสูตร “*หลักสูตรเรียนรู้: จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน*” ความสำคัญ จุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ เวลาเรียน แหล่งเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดผล และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ซึ่งขอคำแนะนำจากเวทีการประชุมว่าร่าง นี้ถูกต้องเหมาะสมหรือไม่ และควรเพิ่มเติมอะไรบ้าง

คุณสรชัย หนองตรุด กล่าวว่าเป้าหมายไม่ได้เกิดจากสาระฯ แต่เกิดจากกระบวนการที่ทำ เนื่องจากประสบการณ์การทำงานมาตลอดพบว่าเด็กจะชอบกิจกรรม หรือ event มากกว่าการเรียนเนื้อหาสาระ

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช ในช่วงที่ทีมงานร่วมกันคิดชื่อหน่วยนั้นเราใช้คุณลักษณะเป็นตัวตั้ง ซึ่งเราควรกลับมาพิจารณาว่าทั้ง 16 หน่วยเรียนนี้มีหน่วยใดเป็น Highlight ที่จะมั่นใจได้ว่าจะสามารถตอบตามคุณลักษณะที่เราคาดหวังไว้ได้

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ท้าหรือว่าหลักสูตรเรียนรู้ ในขั้นตอนนี้ 23 เดือนนั้น เราจะสร้าง Content ออกมา โดยมองผู้เรียนเป็นหลักแล้วจึงย้อนกลับขึ้นมา ทั้งนี้ในช่วง 23 เดือนแรกนี้จะขอใช้ content เป็นหลักก่อน แล้วจึงจะไปดูผลจากที่ครูที่เลี้ยงนำหลักสูตรไปทดสอบจากนั้นจะนำมาปรับอีกครั้ง

กรอบที่ 6: (ร่าง) รายละเอียดของหลักสูตรเรียนรู้: จากแปลงไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

หลักสูตรเรียนรู้ : จากแปลงสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน	
1. ความสำคัญ
2. จุดมุ่งหมาย	2.1 เพื่อให้ผู้เรียนมีจิตสำนึก ปรับวิธีคิดในการทำงานอย่างยั่งยืน 2.2 เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในการประกอบการอย่างมืออาชีพ สามารถยืนหยัดในสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืน
3. วัตถุประสงค์	3.1 เพื่อให้ผู้เรียนมีความรักในอาชีพและศักดิ์ศรีของชาวนา เพื่อสืบทอดการประกอบอาชีพทำนาที่เหมาะสมกับบริบทในการสานต่อนโยบายด้านความมั่นคงทางอาหาร 3.2 เพื่อให้ผู้เรียนมีกระบวนการทัศน และปรับวิธีคิดในการมองความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงระหว่างกิจกรรมประกอบอาชีพและกิจกรรมการค้าเป็นชีวิตที่มีต่อความสำเร็จให้เป็นสิ่งเดียวกัน 3.3 เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในการทำงานตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน
4. เนื้อหาหลักสูตร	ประกอบด้วยสาระการเรียนรู้ 16 หน่วย
5. เวลาเรียน 198 ชั่วโมง	<ul style="list-style-type: none"> ● เวลาเรียน 144 ชั่วโมง ● การศึกษาดูงานและการจัดกิจกรรมสร้างเสริมทักษะประสบการณ์ 36 ชั่วโมง ● การประเมินผล 18 ชั่วโมง
6. แหล่งการเรียนรู้และสื่อประกอบการเรียน	6.1 ศูนย์เรียนรู้ชาวนาคุณธรรม 6.2 มุลนิธิข้าวขวัญ 6.3 ร้าน Farmer Shop
7. สื่อการเรียนรู้/วิธีการเรียนรู้	<ul style="list-style-type: none"> - เอกสารหลักสูตร - วีดิทัศน์ - การจัดการความรู้โดยครูพี่เลี้ยง-ผู้ทรงคุณวุฒิ - การเรียนรู้จากตัวแบบ/แนวปฏิบัติที่ดี - แปลงทดลองโครงการ
8. การวัดผล-ประเมินผล	8.1 การสังเกตพฤติกรรม/การมีส่วนร่วม 8.2 การประเมินผลงาน
9. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การประชุมโครงการโรงเรียนลูกชาวนา ครั้งที่ 21/2555 วันที่ 28 พฤษภาคม 2555

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช แสดงความเห็นเห็นว่าตัวสาระที่ออกแบบมานั้นไม่ได้ตอบสนองความต้องการของผู้สอน แต่เป็นการตอบโจทย์ของผู้เรียนที่เราต้องการเห็นชาวนาเป็นอย่างไร ดังนั้นสาระจะต้องกำหนดให้สอดคล้องกับวิธีประเมินและสิ่งที่เราอยากเห็น ดังนั้นคำถามคือได้ลองตรวจสอบว่า 16 หน่วยนี้ได้ตอบสิ่งที่เราอยากเห็นแล้วหรือไม่ อย่างไร ขาดเหลืออะไรตรงไหนบ้าง ต้องยุบรวมหรือขยายหน่วยหรือไม่ ซึ่งเห็นว่าจะมีการตรวจสอบในขั้นต้นก่อนจะไปถึงขั้นกระบวนการประเมินด้วย

รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล แสดงความเห็นเห็นว่าถ้าเมื่อใดเราสามารถเขียนขั้นตอนที่ 1 ของวิธีการ backward design ได้ ทั้งความรู้คุณ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้และทักษะที่เรา

คาดหวัง ซึ่งถ้าเขียนได้จะสามารถประเมินได้ทันทีว่าสิ่งที่เราคาดหวังนั้นจะได้ครบหรือไม่ จะดูได้จากองค์ประกอบเหล่านี้ ดังนั้นจึงไม่ควรลืมขั้นตอนนี้ ส่วนเรื่องกิจกรรมนั้นสามารถออกแบบได้อย่างอิสระตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท กล่าวว่าขณะนี้เราต้องขับเคลื่อนไปสู่การนำทั้ง 16 หน่วยเรียนรู้นี้ไปขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 16 หน่วยเรียนที่ได้กำหนดไว้ให้ช่วยเขียนสาระการเรียนรู้ก่อน แล้วหลังจากนั้นทีมงานเราจะนำมาถกกันครั้งต่อไปอีกคิดว่าควรปรับแก้ไขอะไร/อย่างไร

วาระที่ 4 การทำสื่อวีดิทัศน์แนะนำโครงการ

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ขอรื้อเรื่องการจัดทำสื่อวีดิทัศน์แนะนำโครงการ เพื่อใช้เปิดเป็นบทนำในการเปิดตัวโครงการและหลักสูตรเรียนรู้ซึ่งจะเป็นภาพรวมทั้งหมด ซึ่งจะยังไม่ใช้สื่อของ 16 หน่วยเรียน

คุณสรรัชต์ หนองตรุด ถามว่าต้องการเห็นภาพอย่างไร เป้าหมายคือเพื่อเปิดโลกทัศน์ผู้ที่เข้ามาเรียนใช้หรือไม่

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท อธิบายว่าต้องการทำสื่อเพื่อทุกคนที่เกี่ยวข้อง ผู้ฟังทั่วไป เพื่อแนะนำ เพื่อปรับระบบคิด และสร้างระบบคุณค่าให้เกิดขึ้น

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพาณิชย์ เสนอว่าสื่อวีดิทัศน์นี้ควรมีความยาวประมาณ 10 นาที โดยมี Highlight คือ 1) ปัญหาสังคมชาวนา 2) ระบบการเรียนรู้ชาวนาที่เป็นอยู่ 3) โครงการที่จะทำมิติใหม่อะไร จะเกิดภาพใหม่อย่างไร ซึ่งภาพเก่าและภาพใหม่ที่คาดหวัง ต้องแสดงให้เห็นชัดเจน

รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล กล่าวว่าชาวนาในปัจจุบันจะอยู่ในสภาพที่ไม่ค่อยได้เปรียบ (disadvantage) ทั้งการเข้าถึงการตลาดหรือการเข้าถึงแหล่งทุนและรู้สึกรู้สีกว่า เป็นอาชีพที่ต่ำต้อย

คุณสรรัชต์ หนองตรุด กล่าวว่าวีดิทัศน์นี้จะแบบวีดิโอผสมผสานกับอนิเมชัน (animation) โดยอยากให้มีตัวอย่างของชาวนาบอกความรู้สึก หรือแสดงความคิดเห็นที่สำคัญ จึงขอหารือที่ประชุมว่าควรเลือกใครเพื่อต่อยอดประเด็นต่างๆ เหล่านี้ให้เห็นว่าเป็นเรื่องจริง

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท วาดรูปสรุปประเด็นวัตถุประสงค์ของวีดิทัศน์ชุดนี้ตามที่ ดร.ทิพรัตน์ ให้ข้อเสนอแนะ ดังกรอบที่ 7 พร้อมขอรื้อหรือในประเด็นการเรียนรู้ที่ผ่านมาอาจจะไม่ควรนำลงในสื่อ เนื่องจากจะกระทบกับหลายฝ่าย แต่ควรเน้นว่ากำลังเกิดอะไรขึ้นกับวิถีอาชีพและวิถีชีวิตของชาวนากับเศรษฐกิจไทย เพราะวีดิทัศน์นี้จะได้มองที่ตัวตนชาวนาเพียงอย่างเดียวแต่จะมองระดับ macro คือมองถึงระดับเศรษฐกิจของประเทศด้วย ทั้งนี้จะเตรียมข้อมูลตัวเลขเรื่องเศรษฐกิจข้าวของไทยกับวิถีของชาวนาไทยเพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบ

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพาณิชย์ กล่าวเสริมว่าการส่งออกข้าวไทยเป็นที่หนึ่ง แต่รายได้ของชาวนาลดลงมาโดยตลอดเพราะอะไร เราต้องการเห็นสังคมชาวนาไทยและเศรษฐกิจข้าวไทยไปในทิศทางใด โดยคิดว่าหลักสูตรนี้จะสามารถตอบโจทย์การเปลี่ยนวิถีคิด และกระบวนทัศน์ในการทำนาของชาวนายุคใหม่ได้ และอาจใช้การนำเสนอภาพชาวนาที่เราไม่อยากจะเห็น แทนการนำเสนอสิ่งที่จะไปกระทบกับหน่วยงานใดๆ

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ต้องการให้สะท้อนสิ่งที่จะต้องทำ ต้องเริ่มจากตัวชานา วิธีการผลิต ใช้ระบบคิดเข้ามาเป็นตัวนำการเปลี่ยนแปลง

รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล กล่าวเสริมว่าชานาที่ได้ผ่านหลักสูตรเรียนรู้นี้อาจจะไม่ใช่คนส่วนใหญ่ แต่จะเป็นชานาที่มีความสุข เห็นคุณค่าในสิ่งที่ทำ และหลักสูตรนี้ตอบโจทย์ยุทธศาสตร์ชาวนาที่เน้นการพัฒนาตัวชานาอีกด้วย

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท กล่าวว่าโครงการนี้จะปรับระบบคิดและระบบคุณค่าในตัวชานา โดยอาจถึงท้ายไว้ว่า โครงการนี้จะให้ชานาปรับระบบคิดและระบบคุณค่าด้วยตัวของชานาเอง และหวังว่าผู้ที่เกี่ยวข้องจะเข้ามาช่วยเสริมหนุนด้วย ซึ่งควรมีภาพวงจรชีวิตและวิถีอาชีพเป็นภาพหลัก พร้อมกับชื่อหลักสูตร 16 หน่วยเรียน

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช กล่าวว่าอาจเริ่มจาก 1) เกริ่นนำจากภาพเศรษฐกิจชาติ ให้เห็นปัญหาที่เป็นอยู่ โดยไม่พาดพิงใครหรือกระทบกระเทือนใคร 2) แสดงความแตกต่างจากที่ผ่านมาโดยใช้ concept ของโครงการ การมอง 3 มิติ ในการปรับทัศนคติ กระบวนทัศน์ และรู้จักกระบวนการผลิตแบบใหม่ที่ทันสมัย และ 3) สิ่งที่เราคาดหวังได้เห็นคือการที่ชานามองวิถีอาชีพและวิถีชีวิตว่าต้องดำเนินไปด้วยกันได้ หาเงินได้ใช้เงินเป็น เหล่านี้เป็นต้น

คุณสรชัย หนองตรุด สรุปรูปร่างจะทำโดยให้เห็นด้วยว่าหลักสูตรของโครงการมีกิจกรรมอะไรบ้าง เป็นการยกตัวอย่างให้ผู้ดูได้เห็นหลักสูตรมีกิจกรรมที่น่าเรียนรู้ ไม่ใช่การเรียนรู้แบบเดิม โดยจะมีการถ่ายภาพและอนิเมชั่น ทั้งนี้อาจมีการใช้ถ้อยคำของชานาตัวอย่างที่โดดเด่นมาอยู่ในสื่อด้วย เช่น พ่อ วิจิตร บุญสูง หรือคุณปลาชิวจากกลุ่มชานาเครือข่ายคุณค่าข้าวคุณธรรม

ที่ประชุมเห็นพ้องกันว่าไม่ควรเลือกคนที่มีชื่อเสียง และถ้าจะใช้ตัวแทนชาวนาควรจะใช้ชาวนาที่หลากหลายเป็นกลาง ให้เข้าได้กับคนทุกกลุ่ม ให้พูดสะท้อนความรู้สึกจากใจของชาวนา โดยที่ประชุมมอบให้คุณสรรัชย์ หนองตรุด เป็นผู้สร้างสรรค์สื่อวีดิทัศน์ขึ้นนี้

วาระที่ 5 เรื่องอื่นๆ

1. เนื่องจากวันจันทร์ที่ 4 มิถุนายน 2555 เป็นวันหยุดราชการ และทีมงานหลายท่านติดภารกิจ ที่ประชุมจึงงดการประชุม โดย รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาทท จะขออนัดหมาย รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล และ ผศ.ดร.ทิพรรัตน์ พงศ์ธนาพาณิช นอกรอบเพื่อหารือยกวางหน่วยเรียนรู้ทั้ง 16 หน่วย และจะดำเนินการจัดส่งรูปแบบ (Platform) การเขียนพร้อมรายละเอียดไปยังผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละหน่วย ตามแผนการดำเนินงานที่วางไว้ คือเดือนมิถุนายน 2555 เป็นขั้นตอนการเขียนสาระเรียนรู้ของผู้ทรงคุณวุฒิ

2. คุณธราภรณ์ ศรีงาม จะเป็นผู้ประสานงานแจ้งแก่ทีมงานทุกท่านเมื่อมีกำหนดวันในการประชุมครั้งต่อไป

เลิกประชุมเวลา 12.30 น.

การประชุมโครงการวิจัย
“โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำงานเกษตรเชิงธุรกิจ:
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”
ครั้งที่ 22/2555

วันศุกร์ที่ 15 มิถุนายน 2555 เวลา 14.00-17.00 น.
ณ ศูนย์สารสนเทศสหกรณ์ ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มก.

ผู้มาประชุม

1. รศ.จุฑาทิพย์	ภัทราวาท	สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์
2. รศ.ดร.วินัย	พุทธกุล	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร
คณะเศรษฐศาสตร์ มก.
3. ผศ.ดร.ทิพรัตน์	พงศธนาพานิช	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร
คณะเศรษฐศาสตร์ มก.

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. นางสาวธราภรณ์	ศรีงาม	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป สถาบันวิชาการด้าน
สหกรณ์ |
|------------------|--------|--|

เริ่มประชุม เวลา 14.00 น.

วาระที่ 1 ความก้าวหน้าและการจัดทำเอกสารสาระการเรียนรู้

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ขอให้ที่ประชุมร่วมกลั่นกรอง ตกลงหลัก หน่วยเรียนรู้ 16 หน่วยที่กำหนดไว้ในเบื้องต้น ควรจะต้องยุบรวมหรือไม่อย่างไร และขอความคิดเห็นว่าผู้ผ่านหลักสูตรนี้จะมี Highlight ที่แตกต่างอย่างไรจากหลักสูตรอื่นๆ เช่น 1) การมีความรู้ทางเศรษฐศาสตร์การผลิตมากขึ้น 2) มองทะลุโซ่อุปทาน และ 3) มีวิธีการผลิตที่คำนึงถึงการพัฒนาที่ยั่งยืนและมีความคิดเชิงระบบ เหล่านี้ใช่หรือไม่

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศธนาพานิช แสดงความเห็นเห็นว่าหลักสูตรนี้จะทำให้อุดมการณ์ของชานาต้องเปลี่ยน ทั้งนี้เห็นว่าอาจต้องมีการยุบรวมหน่วยเรียนรู้ และอาจต้องปรับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้สอดคล้องกับที่เขียนไว้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของชานาที่เคยเขียนไว้ด้วย

นอกจากนี้ในแต่ละหน่วยที่ประกอบด้วย 7 หัวข้อ ได้แก่

1. ชื่อหน่วยเรียนรู้
2. คุณลักษณะที่พึงประสงค์
3. วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม
4. มาตรฐานการเรียนรู้
5. สาระการเรียนรู้
6. ความคิดรวบยอด (Core concept)
7. ความเข้าใจที่คงทน (Enduring understanding)

เห็นว่าควรให้รายละเอียดแก่ผู้เชี่ยวชาญในหัวข้อที่ 1-5 เท่านั้น ส่วนข้อ 6 และ 7 ไม่ต้องส่งให้แก่ผู้เชี่ยวชาญ และขอทำความเข้าใจในหัวข้อที่ 1-5 เพื่อความเข้าใจที่ตรงกันของทีมงาน

ที่ประชุมจึงร่วมหารือทำความเข้าใจในหัวข้อต่างๆ ทั้งคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มาตรฐานการเรียนรู้ และสาระการเรียนรู้ โดยที่ประชุมได้ร่วมกันพิจารณาตัวอย่างรายละเอียดของแต่ละหน่วยเรียนรู้ที่ได้เตรียมมาในเบื้องต้น ดังนี้

- ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช ได้เตรียมรายละเอียดในหัวข้อต่างๆ ของหน่วยเรียนรู้ที่ 6-10 ซึ่งที่ประชุมร่วมกันพิจารณาตัวอย่างหน่วยเรียนรู้ที่ 6 โดย ดร.ทิพรัตน์ เสนอชื่อใหม่เป็น “รากใหม่ที่แข็งแรง”: สังคมชาวนารุ่นใหม่บนรากฐานภูมิปัญญา ค่านิยม วัฒนธรรม และประเพณีที่ดีงาม เป็นต้น

- รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล ได้เตรียมรายละเอียดในหัวข้อต่างๆ ของหน่วยเรียนรู้ที่ 1-5 ซึ่งที่ประชุมร่วมพิจารณาหน่วยเรียนรู้ที่ 1 เป็นตัวอย่าง

- รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ได้เตรียมรายละเอียดในหัวข้อต่างๆ ของหน่วยเรียนรู้ที่ 11-16

ทั้งนี้หลังจากที่ประชุมร่วมอภิปรายหารือเพื่อความเข้าใจที่ตรงกันแล้ว สามารถสรุปรายละเอียดได้จัดรูปในกรอบที่ 1 เพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานเดียวกันในการเขียนรายละเอียดในแต่ละหัวข้อต่อไป

กรอบที่ 1: หัวข้อของหน่วยเรียนรู้และรายละเอียดของแต่ละหัวข้อ

หัวข้อแต่ละหน่วย

- ชื่อหน่วยเรียนรู้ : ง่าย สั้น เข้าใจง่าย (ใช้ ชัด โดน)
- ความเข้าใจที่คงทน : ความรู้ความเข้าใจที่ฝังหัว ไม่เกิน 2 ข้อ เขียนได้ 4 แบบ
1. ความคิดรวบยอด 2. กระบวนการ 3. หาความสัมพันธ์ 4. สรุปเป็นกฎเกณฑ์/หลักการ
- คุณลักษณะที่พึงประสงค์ : สิ่งที่ยากให้เกิดในตัวผู้เรียน (3 มิติ คือ เจตคติ กระบวนการ และ ความรู้)
- มาตรฐานการเรียนรู้และทักษะกระบวนการ : สิ่ง que เรียนรู้และทักษะที่เกิดขึ้น (วัดได้)
- สาระการเรียนรู้ : เนื้อหาอะไรที่ต้องเรียน มีเนื้อหาสาระประมาณ 5-10 หน้ารวมตารางและรูปภาพ (เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญรู้แนวทาง)

*หลักสูตรนี้ ฝังหัวแต่ไม่รกหัว มีสาระที่จำเป็นและเพียงพอและประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้

**ข้อแนะนำในการเขียนสาระการเรียนรู้ : ให้ยึดตามมาตรฐานและทักษะกระบวนการ (ข้อ 4) เป็นเกณฑ์ และอย่าลืมความเข้าใจที่คงทน

การประชุมโครงการโรงเรียนลูกชานาฯ ครั้งที่ 22/2555 วันที่ 15 มิถุนายน 2555

เมื่อที่ประชุมมีความเข้าใจที่ตรงกันแล้ว จึงมอบให้แต่ละท่านนำไปเขียนรายละเอียดของแต่ละหน่วยเรียนรู้อีกครั้ง และนัดประชุมอีกครั้งในวันจันทร์ที่ 18 มิถุนายน 2555 เวลา 8.30 น. ณ คณะเศรษฐศาสตร์ มก.

จากนั้นที่ประชุมจึงร่วมพิจารณาผู้เชี่ยวชาญในการเขียนเนื้อหาสาระ ซึ่งสรุปได้ดังตารางที่ 1 โดยที่ประชุมเห็นพ้องกันว่าให้นำหน่วยเรียนรู้ที่ 16 เรื่องการตระหนักรู้คุณค่าในตนเองออก เหลือ 15 หน่วยเรียนรู้

หน่วยที่	ชื่อหน่วย	ผู้เขียนเนื้อหาสาระ
1.	การเข้าใจและเข้าถึงบริบทความเชื่อมโยงในการประกอบอาชีพกับปัจจัยสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง : เข้าใจอาชีพ	ผศ.ดร.ธันวา จิตต์สงวน
2.	การมององค์รวมระหว่างความสำเร็จในการประกอบอาชีพกับการดำเนินชีวิต : เข้าใจชีวิต	ศ.นพ.ประเวศ วะสี
3.	โภชนาการ สิ่งแวดล้อม...สู่สุขภาพที่ดี : เข้าใจและเข้าถึงสุขภาพและสิ่งแวดล้อม	ดร.เดชรัตน์ สุขกำเนิด
4.	การเรียนรู้ การศึกษา การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร เพื่อสร้างปัญญาและรู้เท่าทัน: ความเข้าใจ หยั่งรู้ เปิดโลกทัศน์ ความรู้ที่ถึงท้น (deep knowledge)	รศ.ดร.อรศรี งามวิทยาพงศ์ (ไทยพีบีเอส)
5.	การจัดการและป้องกันในความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	รศ.ดร.สมศักดิ์ เปรียบพร้อม
6.	การสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณี และสร้างค่านิยมที่ดีงาม: มีค่านิยมที่ดีงาม รักชีวิตวัฒนธรรมและประเพณีที่ดีงาม	อ.วิวัฒน์ ศัลยกำธร
7.	แนวทางการรวมกลุ่มบนหลักการพึ่งพาและร่วมมือกัน : ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแบ่งปัน ตามแนวทางสหกรณ์	อ.เชิญ บำรุงวงศ์
8.	รู้เท่าทัน และวางตัวเองอย่างเหมาะสมในโซ่อุปทานข้าว: เข้าใจและเข้าถึงโซ่อุปทาน อย่างชาญฉลาด	รศ.สมพร อิศวิลานนท์
9.	แผนการผลิต : ฉลาดคิด ฉลาดทำ อย่างมีแบบแผนและยืดหยุ่น (production plan)	รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล
10.	การเข้าถึงแหล่งทุน : หาเงินได้ ใช้เงินเป็น (saving & spending)	รศ.ดร.ปัทมาวดี ชูชุกิ
11.	การเข้าถึงปัจจัยการผลิต : ปัจจัยเอื้อมีโอกาสทางเลือกในอาชีพ (farm input)	คุณวิฑูรย์ ปัญญากุล (กรีนเนท)
12.	การผลิต : ผลิตได้ผลิตเป็น (Production) ผลิตอย่างมีคุณภาพ	รศ.ศานิต แก้วเอียน
13.	การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว : เก็บกินเก็บขาย (Post Harvest) มีแนวปฏิบัติที่ดีในการเก็บขาย	อาจารย์วันชัย (รุ่น 31)
14.	การเก็บรักษา – การแปรรูป – การจำหน่ายผลผลิต : เก็บรักษา เพิ่มค่า สร้างรายได้ (Storage & Process & Distribution)	ถอดบทเรียนจาก ผจก.สก.บางน้ำเปรี้ยว และ ผจก.สก.เจียเม้ง จก.
15.	การประเมินผลการทำนาในฤดูกาลที่ผ่านมา เพื่อวางแผนในฤดูต่อไป: เรียนรู้ ทบทวน ปรับปรุง (Post Evaluation)	ประชุมถอดบทเรียน

วาระที่ 2 เรื่องอื่นๆ

เนื่องด้วยทีมงานบางท่านติดภารกิจการสอนในวันจันทร์ของภาคการศึกษา 2555 นี้ จึงขอเปลี่ยนวันนัดหมายการประชุมเป็นวันพฤหัสบดีของทุกสัปดาห์ เวลา 13.00 น. เป็นต้นไป โดยเริ่มประชุมครั้งแรกในวันพฤหัสบดีที่ 12 กรกฎาคม 2555 ทั้งนี้ขอให้คุณธราภรณ์ ศรีงาม ประสานงานกับ คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค คุณเก็นศักดิ์ ศรีสวย และคุณวินัย เมฆดำ หัวหน้าทีมพื้นที่ต่อไป

เลิกประชุมเวลา 17.00 น.

การประชุมโครงการวิจัย
“โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำงานเกษตรเชิงธุรกิจ:
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”
ครั้งที่ 24/2555

วันพฤหัสบดีที่ 26 กรกฎาคม 2555 เวลา 13.30-17.00 น.
ณ ศูนย์สารสนเทศสหกรณ์ ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มก.

ผู้มาประชุม

1. รศ.จุฑาทิพย์	ภัทราวาท	สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์
2. ผศ.ดร.ทิพรัตน์	พงศธนาพาณิช	ภาควิชาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร
คณะเศรษฐศาสตร์ มก.
3. คุณสุวิทย์	ภูมิประเสริฐโชค	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
4. คุณวินัย	เมฆดำ	สำนักงานปฏิรูปที่ดิน ส.ป.ก.

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. นางสาวธรรมาภรณ์	ศรีงาม	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป สถาบันวิชาการด้าน
สหกรณ์ |
|--------------------|--------|--|

เริ่มประชุม เวลา 13.30 น.

วาระที่ 1 เรื่องแจ้งเพื่อทราบ

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท แจ้งเพื่อทราบว่าในวันพรุ่งนี้ (วันศุกร์ที่ 27 ก.ค. 2555) จะทำการโอนเงินที่จัดสรรงบประมาณตามที่ได้ตกลงกันไว้เข้าบัญชีผู้รับผิดชอบโครงการในแต่ละพื้นที่ โดยขอให้คุณธรรมาภรณ์ ศรีงาม เป็นผู้ประสานงานเรื่องเลขที่บัญชีธนาคารสำหรับการโอนเงินงบประมาณในครั้งนี้

วาระที่ 2 รับรองรายงานการประชุม

-

วาระที่ 3 ความก้าวหน้าการจัดทำเนื้อหาสาระการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้

ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศธนาพาณิช สรุปรายงานจากการประชุมรอบ 2-3 ครั้งที่ผ่านมาเกี่ยวกับหน่วยเรียนรู้ของหลักสูตร ซึ่งสรุปได้ว่าประกอบด้วย 15 หน่วยเรียนรู้ ซึ่งมีชื่อที่เรียกอย่างง่าย ๆ ตามแผนภาพ “โครงสร้างและกลไกการจัดการเรียนรู้ในพื้นที่” (กรอบที่ 1) ในแห่งที่ 1 ซ้ายมือ ได้แก่ 1) เข้าใจอาชีพ และ 2) เข้าใจชีวิต ซึ่งเป็น 2 หน่วยเริ่มต้นที่จะครอบคลุมทั้ง 2 ห่วงของภาพวงวิถีสวนและวิถีชีวิตของชานา จากนั้นคือ 3) โภชนาการ สิ่งแวดล้อม สุขุขภาวะที่ดี ซึ่งมองว่าผู้ผลิตควรจะได้รับสิ่งดีๆ สุขุขชีวิตของตัวเอง

เองก่อน 4) การเรียนรู้ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเพื่อรู้เท่าทัน ข้อนี้เป็น Key ของเกษตรกรในการที่จะมีชีวิตที่ดีขึ้นนั้นสิ่งสำคัญคือตัวชาวนาต้องเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ 5) บริหารความเสี่ยงในอาชีพและชีวิต ต้องให้รู้จัก-

กรอบที่ 1: ภาพโครงสร้างและกลไกการจัดการเรียนรู้ในพื้นที่

การประชุมโครงการโรงเรียนลูกชาวนาฯ ครั้งที่ 23/2555 วันที่ 26 กรกฎาคม 2555

การบริหารความเสี่ยงเพื่อให้เกิดความสูญเสียน้อยที่สุด 6) ค่านิยม รักรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีที่ดั่งงาม เน้นไปทางสังคม 7) ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแบ่งปัน เพื่ออาชีพและการดำเนินชีวิตที่ดีกว่า จะเป็นเรื่องการนำแนวคิดของสหกรณ์ไปใช้เพื่อชีวิตที่ดี 8) ชีวิตที่เลือกได้บนเส้นทางโซ่อุปทาน หน่วยนี้จะเป็นการบูรณาการตลอดโซ่อุปทาน และเกษตรกรเองต้องรู้ว่าตัวเองอยู่ตรงส่วนใดของโซ่อุปทานนี้ จากนั้นเมื่อรู้แล้วจะนำสู่หน่วยที่ 9) แผนการผลิต: ฉลาดคิด ฉลาดทำอย่างมีแบบแผนและยืดหยุ่น 10) การเข้าถึงแหล่งทุน หาเงินได้ ใช้เงินเป็น 11) มีทางเลือกในการใช้ปัจจัยการผลิต ชาวนาต้องรู้เท่าทัน 12) การผลิตอย่างสร้างสรรค์และมีคุณค่า จะเน้นเรื่องของ Value creation การอยู่รอดของชาวนาต้องมีคุณค่าอย่างสร้างสรรค์ด้วย 13) การเก็บเกี่ยวและเก็บรักษาอย่างมีคุณค่า เป็นการเก็บรักษาผลผลิตหลังการเก็บเกี่ยวเพื่อเพิ่มมูลค่า 14) เส้นทางสู่ระบบคุณค่าและการค้าที่เป็นธรรม เกษตรกรควรเข้าใจว่านิยามของ Fair trade ซึ่งจะเป็นเส้นทางสายกลางที่เกษตรกรต้องสร้างขึ้นมา และหน่วยที่ 15) เรียนรู้ และพัฒนา ซึ่งเป็นบทสรุปของหลักสูตรนี้ที่จะให้ผู้เรียนได้นำมาสรุปว่าได้เรียนอะไรไปและสามารถนำมาปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่องไม่รู้จบต่อไป

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท กล่าวว่าจากนี้ไปจะส่งหนังสือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อเขียนสาระการเรียนรู้ภายในสัปดาห์หน้า โดยมีกำหนดส่งกลับมายังโครงการภายในวันที่ 20 สิงหาคม 2555 ส่วนคู่มือการจัดการเรียนรู้/แผนการจัดการเรียนรู้ นั้นทีมพื้นที่สามารถเตรียมคู่มือการจัดการเรียนรู้เองได้ และทีมกลางจะมีหน้าที่ทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย สำหรับในช่วงเดือนสิงหาคมขอให้ทีมพื้นที่ไปจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ (Lesson plan) มานำเสนอในเดือนกันยายน

สรุปขั้นตอนการดำเนินงาน

1. จัดส่งงบประมาณเข้าบัญชีหัวหน้าแต่ละพื้นที่เพื่อดำเนินงานในพื้นที่
2. สสำรวจพื้นที่ ประเมินสถานการณ์ เครือข่าย กลุ่มเป้าหมาย ส่งรายละเอียดต่างๆ (Inception report) ของแต่ละพื้นที่ ภายในวันที่ 15 สิงหาคม 2555 (ไม่เกิน 25 ส.ค. 2555)
Output: ได้ material ที่จะมาทำโครงการ เป็น report
3. ประสานงานเครือข่าย เตรียมเวทีฯ เตรียมแปลง เตรียมโครงการ และเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้กับครูในพื้นที่ และเตรียมสนทนากลุ่มเป้าหมาย เดือนกันยายน
Output: มีพื้นที่เรียนรู้ แปลงทดลอง ผู้เรียน ครูผู้สอน Lesson plan

จากนั้นที่ประชุมร่วมกันพิจารณาหนังสือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งประกอบด้วยหนังสือนำ และเอกสารประกอบ 1) รายละเอียดหน่วยเรียนรู้ 2) แบบตอบรับการเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ 3) เอกสารประกอบหลักสูตร ซึ่งที่ประชุมให้เพิ่มรายละเอียด “ชั่วโมงเรียนจำนวน 9 ชั่วโมงที่ใครๆ ก็อ่านได้” ทั้งนี้ รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท และ ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช จะนำหนังสือและรายละเอียดดังกล่าวไปประสานงานเชิญผู้ทรงคุณวุฒิด้วยตัวเอง

สำหรับแผนการจัดการเรียนรู้ ที่ประชุมร่วมกันพิจารณาแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ตัวอย่างในหน่วยเรียนรู้ที่ 1 เข้าใจอาชีพ ซึ่ง รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท นำเสนอเป็นตัวอย่างซึ่งประกอบด้วย

1. สาระการเรียนรู้
2. มาตรฐานการเรียนรู้
3. อุปกรณ์ที่ใช้ในกิจกรรม
4. ขั้นตอนกิจกรรมการเรียนรู้

5. การประเมิน

ที่ประชุมร่วมอภิปรายการจัดทำแผนการเรียนรู้สรุปว่า การสอนจะ Follow ตามสาระการเรียนรู้ ส่วนการประเมินจะ Follow ตามมาตรฐานการเรียนรู้

แผนปฏิบัติงานเชิงพื้นที่

กิจกรรม	ระยะเวลา													
	พ. ค.	มิ. ย.	ก. ค.	ส. ค.	ก. ย.	ต. ค.	พ. ย.	ธ. ค.	ม. ค.	ก. พ.	มี. ค.	เม. ย.	พ. ค.	
1. ประสานงานเชิงพื้นที่เพื่อกำหนดศูนย์การเรียนรู้ และครู-อาจารย์ ประจำพื้นที่														
2. จัดทำรายงานเชิงสำรวจข้อมูลเชิงพื้นที่ (ข้อมูลกายภาพของพื้นที่, ระบบเกษตรกรรม, ระบบการผลิตและการตลาดข้าว, เงื่อนไขปัจจัยการประกอบอาชีพของเกษตรกรที่เป็นอยู่เดิม														
3. ประชุมทำความเข้าใจเนื้อหาของหลักสูตรต้นแบบและกำหนดแผนงานย่อยในแต่ละพื้นที่จังหวัดร่วมกับครู-อาจารย์ ประจำพื้นที่														
4. จัดทำแผนการสอน ตารางการสอน และการศึกษาดูงาน กิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ตามกรอบเนื้อหาของหลักสูตร กำหนดการวัดประเมินผลผู้เรียน และผู้สอน การประเมินผลสัมฤทธิ์ของตัวหลักสูตรต้นแบบ														
5. ปฏิบัติการเรียนการสอนในพื้นที่														
6. ประชุมครู-อาจารย์ประจำเดือนเพื่อติดตามความก้าวหน้าของแผนการสอน ปัญหาอุปสรรค และประเมินผลรายทางเกษตรกรตัวอย่าง														
7. เยี่ยมเกษตรกรในพื้นที่ สัมภาษณ์เชิงลึก ประจำเดือนเพื่อติดตามพัฒนาการ ตลอดจนชีวิตของเกษตรกร ผลผลิตในไร่นา การยอมรับและปรับใช้เทคโนโลยีจากชั้นเรียนสู่ไร่นาและรวบรวมภูมิปัญญาที่เป็นทุนเดิมของเกษตรกร														
8. ประชุม ครู-อาจารย์ เพื่อประเมินผลการทำงานระหว่างทาง และสรุปผลการทำงานปลายทาง														
9. จัดทำรายงานผลการดำเนินงานและข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ														
10. ประสานงานเชิงพื้นที่เพื่อกำหนดศูนย์การเรียนรู้ และครู-อาจารย์ ประจำพื้นที่														

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท หรือเรื่อง Pre-test/ Post-test โดยเสนอ Concept ว่าจะใช้ข้อคำถามเชิง Attitude และสิ่งที่ได้เป็นรูปธรรม เช่น ท่านได้รับความรู้ใหม่ (ได้ ไม่ได้ ไม่แน่ใจ) อะไรที่ได้เป็นรูปธรรม ให้เรียงลำดับ เป็นต้น โดยที่ประชุมมอบให้ทุกคนร่วมคิดนำมาเสนอในที่ประชุมครั้งต่อไป

วาระที่ 4 พิจารณาจัดสรรงบประมาณโครงการวิจัยเชิงพื้นที่

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ร่วมพิจารณาจัดสรรงบประมาณโครงการวิจัยเชิงพื้นที่ จ.สิงห์บุรี และ จ.เขียงราย หัวหน้าโครงการคือ คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค และพื้นที่ จ.ชุมพร หัวหน้าโครงการคือ คุณวินัย เมฆดำ ซึ่งเห็นควรให้ปรับตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ แล้วจึงจะได้จัดโอนงบประมาณดังกล่าวเข้าบัญชีของผู้รับผิดชอบต่อไป

เลิกประชุมเวลา 17.00 น.

การลงพื้นที่

“โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำงานเกษตรเชิงธุรกิจ:
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 25/2555
วันที่ 1 สิงหาคม 2555 เวลา 08.30-15.00 น.
ณ ศูนย์สารสนเทศสหกรณ์ ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มก.

ผู้เข้าประชุม

1. รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ผู้อำนวยการสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์
2. รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล คณะเศรษฐศาสตร์
3. ผศ.ดร.ทิพย์รัตน์ พงศ์ธนาพานิชย์ คณะเศรษฐศาสตร์
4. กลุ่มสมาชิกองค์กรเกษตรบ้านคลองใหญ่ จังหวัดชัยนาท

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. นางสาวธราภรณ์ ศรีงาม เจ้าหน้าที่สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์

เริ่มประชุมเวลา 13.00 น.

การถอดบทเรียนจนได้ปัญญาคลองใหญ่ คือ จะรวมพลัง มุ่งมั่น ใช้ปัญญา แก้ปัญหาหนี้สิน
เพื่อรุ่นลูก รุ่นหลาน อยู่อย่างยั่งยืน

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ผู้อำนวยการสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ และนักวิจัยโครงการวิจัย
“โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำงานเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การ
พัฒนาที่ยั่งยืน” รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล ผศ.ดร.ทิพย์รัตน์ พงศ์ธนาพานิชย์ คุณเก็นศักดิ์ ศรีสวย และคุณสัญญาชัย
หนองตรุด พร้อมด้วยเจ้าหน้าที่สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ คุณพาฝัน ปิ่นทอง คุณธราภรณ์ ศรีงาม และ
คุณวสินธรา ขววยเงิน ได้เดินทางไปยัง สำนักงานสมาชิกกลุ่ม องค์กรเกษตรกรบ้านคลองใหญ่ ต.หนองแขง
อ.หันคา จ.ชัยนาทโดยได้ร่วมประชุมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับสมาชิกกลุ่มองค์กรเกษตรกรบ้านคลอง
ใหญ่อีกครั้ง. โดยมีคุณสวิต แสงตะคร้อ ประธานกลุ่มองค์กรเกษตรกรบ้านคลองใหญ่และสมาชิกให้การ
ต้อนรับการประชุมในครั้งที่เป็นการตักตวงความคิดในประเด็นสาเหตุปัญหาการเกิดหนี้สิน อุปสรรคและ
แนวทางการแก้ไขปัญหาการประกอบอาชีพของสมาชิก ซึ่งจำแนกตามประเภทการประกอบอาชีพของ
สมาชิก 4 อาชีพหลัก คือ ทำนาข้าว ทำไร่อ้อย เลี้ยงสัตว์และปลูกมันสำปะหลัง นอกจากนี้ยังได้รับเกียรติ
จากคุณวิเชียร ซึ่งเป็นสมาชิกสภาเกษตรกรแห่งชาติ ร่วมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประเด็นเรื่องของกฎหมาย
การดูแลบุตรหลานของสมาชิกให้ห่างไกลยาเสพติด ในการสืบทอดอาชีพเกษตรกรของบรรพบุรุษการ
เดินทางไปครั้งนั้นนอกจากสำรวจพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลสำหรับประกอบการดำเนินโครงการวิจัยโรงเรียนลูก
ชานาแล้ว ยังเป็นการถ่ายทำวีดิทัศน์ประกอบโครงการวิจัยฯ ไปด้วย

เลิกประชุมเวลา 16.00 น.

รายงานการประชุมการประชุมโครงการวิจัย
“โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำงานเกษตรเชิงธุรกิจ:
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 26/2555
วันที่ 9 สิงหาคม 2555 เวลา 13.30-16.00 น.
ณ ศูนย์สารสนเทศสหกรณ์ ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มก.

ผู้เข้าประชุม

1. รศ.จุฑาทิพย์	ภัทราวาท	ผู้อำนวยการสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์
2. คุณสุวิทย์	ภูมิประเสริฐโชค	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
3. คุณวินัย	เมฆดำ	สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.)

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. นางสาวธราภรณ์ ศรีงาม	เจ้าหน้าที่สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์
-------------------------	------------------------------------

เริ่มประชุมเวลา 13.00 น.

วาระที่ 1 ประธานแจ้งเพื่อทราบ

1.1 การจัดสรรงบประมาณให้กับทีมวิจัยพื้นที่

ตามที่ได้มีการประชุมทีมวิจัย เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2555 ที่ประชุมได้มีมติให้มีการจัดสรรงบประมาณค่าใช้จ่ายผู้ประสานงานส่วนกลางกับพื้นที่ 4 จังหวัด ได้แก่

- พื้นที่จังหวัดชุมพร รับผิดชอบโดย คุณวินัย เมฆดำ
- พื้นที่จังหวัดมหาสารคาม รับผิดชอบโดย คุณเกินศักดิ์ ศรีสาย
- พื้นที่จังหวัดสิงห์บุรี รับผิดชอบโดย คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค
- พื้นที่จังหวัดเชียงราย รับผิดชอบโดย คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค

โดยทางทีมผู้ประสานกลาง ได้ดำเนินการโอนเงินเข้าบัญชีของผู้ประสานงานพื้นที่ โดยมีกำหนดจ่ายแบ่งเป็น 2 งวด เข้าบัญชีธนาคารกรุงไทย

1.2 ขอเชิญทีมวิจัยเข้าร่วมงานประกาศเกียรติคุณสหกรณ์และนักสหกรณ์ที่มีคุณค่า

เนื่องด้วยสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กำหนดจัดงานประกาศเกียรติคุณนักสหกรณ์และสหกรณ์ที่มีคุณค่าแห่งปี 2555 และเสวนาวิชาการ “การทำให้สหกรณ์เป็นทางเลือกของประชาชน” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการทำให้สหกรณ์เป็นทางเลือกของประชาชนเพื่อการกินดีอยู่ดี และสันติสุขของคนในชาติ โดยฯพณฯ องคมนตรี อ่ำพล เสนาณรงค์ เป็นประธานในพิธี นอกจากนี้ยังมีการจัดนิทรรศการเผยแพร่ความรู้จากงานวิจัยของสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ โดยกำหนดจัดงานในวันที่ 14 กันยายน 2555 เวลา 08.30-16.00 น. ณ ห้องสุธรรมอารีกุล อาคารสารนิเทศ 50 ปี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน

ทางสถาบันฯ จึงขอเชิญนักวิจัยภายใต้โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” เข้าร่วมงานดังกล่าว โดยได้ให้ทางคุณวินัย เมฆดำ เป็นผู้ประสานเชิญเครือข่าย และจัดทำ (ร่าง) หนังสือราชการถึงท่านเลขาธิการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องเข้าร่วมงานดังกล่าว และจัดทำหนังสือถึงผู้อำนวยการสำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี ส.ป.ก. เพื่อขอความอนุเคราะห์ที่สถานที่การจัดประชุม

1.3 การศึกษาดูงาน “การตรวจสอบคุณภาพข้าวตามมาตรฐานสากล” ณ บริษัท บางชื่อโรงสีไฟเจียเม้ง จำกัด

สืบเนื่องจากสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ ได้ดำเนินการโครงการวิจัยเครือข่ายคุณค่าข้าวหอมมะลิสหกรณ์ไทย ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และโครงการดังกล่าวได้มีแผนงานให้นักวิจัยภายใต้โครงการมีการเรียนรู้และพัฒนาระบบการตรวจสอบคุณภาพข้าวตามมาตรฐานสากล ในวันที่ 9 สิงหาคม 2555 ณ บริษัท บางชื่อโรงสีไฟเจียเม้ง จำกัด เพื่อเป็นการเรียนรู้จากหน่วยงานที่มีการดำเนินงานที่มีคุณภาพ และเป็นโรงสีที่เกิดจากการร่วมมือรวมพลังกัน โดยนำหลักการสหกรณ์เข้ามาใช้ โดยเจ้าหน้าที่ของ บริษัท บางชื่อโรงสีไฟเจียเม้ง จำกัด แจ้งว่าในขณะนี้ข้าวที่ดีที่สุดของประเทศไทย อยู่ที่จังหวัดอุบลราชธานี มีคุณภาพในทุกขั้นตอนของการผลิต

ที่ประชุมมีความเห็นว่าการจัดทำหลักสูตรมิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ควรให้ชาวนาที่เข้าร่วมโครงการเข้าศึกษาดูงานที่สหกรณ์ออมทรัพย์กลุ่มเจียเม้ง จำกัด เพื่อเป็นการเปลี่ยนทัศนคติของชาวนา โดยชาวนาจะต้องมีความรับผิดชอบตัวเองและสภาพแวดล้อม ไปจนถึงผู้บริโภครวม

วาระที่ 2 รับรองรายงานการประชุม ครั้งที่ 23/2555

รับรองรายงานการประชุม

วาระที่ 3 ความก้าวหน้าการจัดทำเอกสารสาระการเรียนรู้

ตามที่ได้มีการประชุมร่วมกับทีมวิจัยและได้กำหนดรายชื่อผู้ทรงคุณในการเขียนสาระการเรียนรู้ของแต่ละหน่วยเรียนรู้ จำนวน 15 หน่วย และได้ดำเนินการจัดทำหนังสือขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ และประสานไปยังผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละท่าน โดยคาดว่าจะใช้เวลาในการเขียนสาระการเรียนรู้ 1 เดือน (เดือนกันยายน 2555) โดยมีรายละเอียดหัวข้อหน่วยเรียนรู้ และรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ ดังรูปที่ 1

15 หน่วย	คู่มือหลักสูตรเรียนรู้ 15 หน่วย	ผู้ทรงคุณวุฒิ
หน่วยที่ 1	เข้าใจอาชีพ	ดร.เดชรัต สุขกำเนิด
หน่วยที่ 2	เข้าใจชีวิต : เห็น คิด ทำ มองรอบด้านอย่างสมดุล	ศ.ระพี สาคริก
หน่วยที่ 3	โภชนาการ สิ่งแวดล้อม สู่สุขภาพที่ดี	รศ.ดร.สุวรรณา ประณีตวทกุล
หน่วยที่ 4	การเรียนรู้ การเข้าถึง ข้อมูลข่าวสาร เพื่อรู้เท่าทัน	ดร.อรศรี งามวิทยาพงศ์
หน่วยที่ 5	การบริหารความเสี่ยง ในอาชีพและชีวิต	รศ.ดร.สมศักดิ์ เปรียบพร้อม
หน่วยที่ 6	มีค่านิยม รัชชวัฒนธรรม และประเพณีที่ดีงาม	อ.วิวัฒน์ ศัลยกำธร
หน่วยที่ 7	ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแบ่งปัน เพื่ออาชีพและการดำเนินชีวิตที่ดีกว่า	อ.เชิญ บำรุงวงศ์
หน่วยที่ 8	ชีวิตที่เลือกได้ บนเส้นทางโซ่อุปทาน	รศ.สมพร อิศวิลานนท์
หน่วยที่ 9	แผนการผลิต : ฉลาดคิด ฉลาดทำอย่างมีแบบแผนและยืดหยุ่น	รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล
หน่วยที่ 10	การเข้าถึงแหล่งทุน หาเงินได้ ใช้เงินเป็น	คุณเอ็นนู ช้อยสุวรรณ
หน่วยที่ 11	มีทางเลือกในการ ใช้ปัจจัยการผลิต	รศ.ธานีต แก้วเอี่ยม
หน่วยที่ 12	การผลิตอย่างสร้างสรรค์ และมีคุณค่า	ศ.ดร.โสภณ ทองปาน
หน่วยที่ 13	การเก็บเกี่ยว และเก็บรักษาอย่างมีคุณค่า	ดร.วันชัย จันทร์ประเสริฐ
หน่วยที่ 14	เส้นทางสู่ระบบคุณค่า และการค้าที่เป็นธรรม	สว.สก.
หน่วยที่ 15	เรียนรู้และพัฒนา	ทีมวิจัย

รูปที่ 1 รายชื่อหน่วยการเรียนรู้และผู้ทรงคุณวุฒิ

วาระที่ 4 การจัดทำแผนผังประชาสัมพันธ์โครงการ

“โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำงานเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ได้มีแผนงานการจัดทำแผนผังเพื่อการประชาสัมพันธ์โครงการ โดยการจัดทำเอกสารและนวัตกรรมเพื่อการประชาสัมพันธ์ของโครงการลูกชานาฯ จะประกอบด้วย

- แผ่นพับประชาสัมพันธ์โครงการ (อยู่ในระหว่างการวาง layout)
- การ์ตูน
- วิดีทัศน์ จัดทำโดย ทีมงานสถาบันรามจิตติ

วาระที่ 5 รายงานความก้าวหน้าการลงพื้นที่ 4 พื้นที่

ที่ประชุมได้มีมติให้ผู้ประสานพื้นที่ จัดทำเอกสารรายงานเกี่ยวกับพื้นที่ โดยให้มีการตรวจเอกสาร และมีการอ้างอิงข้อมูลจากแหล่งที่เชื่อถือได้ โดยจัดทำ ประมาณ 5-10 หน้า เพื่อการจัดทำเป็นเอกสารเชิงพื้นที่ของแต่ละพื้นที่ รายละเอียดดังรูปที่ 2

แผนที่	เชื่อมโยงภาคีเครือข่าย	ทุนทางสังคม สิ่งแวดล้อม ทางกายภาพ	หน่วยเรียนรู้	นโยบาย
ข้อมูลพื้นฐาน ภูมิประเทศ พันธุ์ข้าว ฯลฯ	ปัญหา/ อุปสรรค/ โอกาส	สภาพแวดล้อม ชานา		
ข้อมูล กลุ่มเป้าหมาย	ทัศนคติ ศักยภาพอาชีพ	ขีดความสามารถ ทุนเดิมชานา		
ข้อมูลเศรษฐกิจ ต้นทุน ผลตอบแทน	สถานการณ์ การผลิต (ภายใน)	ผลผลิต ของชานา		
ครูพื้นที่	แผนที่ความคิด	ความคาดหวัง		

รูปที่ 2 ข้อมูลเชิงพื้นที่ เพื่อการจัดทำเอกสารข้อมูลเชิงพื้นที่

เนื่องจากคุณเกณิศศักดิ์ ศรีสวย นักวิจัยพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม ติดภารกิจไม่ได้เข้าร่วมประชุม จึงได้จัดส่งเอกสารรายงานผลการลงพื้นที่ โดยมีรายละเอียดดังเอกสารแนบที่ 1

และคุณวินัย เมฆดำ ได้รายข้อมูลการลงพื้นที่ อำเภอประทิว จังหวัดชุมพร กลุ่มเกษตรกร คือ กลุ่มอนุรักษ์ข้าวพื้นเมือง แต่ไม่ได้ปลูกข้าวเป็นอาชีพหลัก โดยมีครูในพื้นที่ คือ ดร.ร่วมจิต นกเขา จากมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณลาดกระบัง โดยในจังหวัดนี้มีจุดที่น่าสนใจ คือ มีการกันพื้นที่ไว้ปลูกข้าวกินเอง เพราะมีรสชาติข้าวที่ดีกว่าซื้อจากตลาด

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค รายงานการลงพื้นที่จังหวัดสิงห์บุรี และจังหวัดเชียงราย

- พื้นที่จังหวัดสิงห์บุรี : มีกลุ่มเกษตรกรเป็นเครือข่ายสุขภาพชุมชน โดยมีครูประจำพื้นที่ คือ อาจารย์เอกชัย ยุทธชัยวรกุล จากวิทยาลัยเกษตรสิงห์บุรี มีลักษณะการปลูกแบบ 3 crop และจากการสอบถามเกษตรกรในพื้นที่เกี่ยวกับสาเหตุของการใช้สารเคมี พบว่าเหตุที่ใช้สารเคมีในการผลิตเนื่องจากว่าไม่มีทางเลือกอื่น อายุเฉลี่ยของเกษตรกรไม่มากนัก อายุเฉลี่ยส่วนใหญ่ประมาณ 50 ปี และสาเหตุที่บุตรหลานเกษตรกรไม่มีความสนใจในอาชีพชาวนา เนื่องจาก 1) พ่อแม่ไม่อยากจะให้ทำ เพราะเห็นว่าเหนื่อยและไม่คุ้มค่า 2) ตัวบุตรหลานเองก็ไม่อยากทำ 3) ที่ดินทำการเกษตรไม่ได้เป็นเจ้าของโดยตรง

- พื้นที่จังหวัดเชียงราย : อ.เชียงของ จังหวัดเชียงราย เป็นกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ของ ส.ป.ก. มีอายุเฉลี่ย 50 ปี ครูในพื้นที่ คือ อาจารย์สุกิจ วิทยาลัยการอาชีพ ข้าวที่ปลูกจะเป็นพันธุ์ กข.15

และที่ประชุมได้ให้นักวิจัยพื้นที่จัดทำเอกสารประกอบการลงพื้นที่ เพื่อใช้เป็นเอกสารสำหรับการรายงานผลการลงพื้นที่ และมอบหมายให้นางสาวธราภรณ์ ศรีงาม ถอดบันทึกการสัมภาษณ์เกษตรกร เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการจัดหลักสูตรต่อไป

วาระที่ 6 เรื่องอื่นๆ

ที่ประชุมได้มีการนัดประชุมทีมวิจัย ครั้งที่ 25/2555 ในวันที่ 16 สิงหาคม 2555 เวลา 12.00 เป็นต้นไป และขอเชิญรับประทานอาหารเที่ยงร่วมกัน

เลิกประชุมเวลา 16.00 น.

รายงานการประชุมการประชุมโครงการวิจัย
“โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำงานเกษตรเชิงธุรกิจ:
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 27/2555
วันที่ 16 สิงหาคม 2555 เวลา 13.30-16.00 น.
ณ ศูนย์สารสนเทศสหกรณ์ ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มก.

ผู้เข้าประชุม

1. รศ.จุฑาทิพย์	ภัทราวาท	ผู้อำนวยการสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์
2. คุณสุวิทย์	ภูมิประเสริฐโชค	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
3. รศ.ดร.วินัย	พุทธรกุล	คณะเศรษฐศาสตร์
4. ผศ.ดร.ทิพย์รัตน์	พงศ์ธนาพานิชย์	คณะเศรษฐศาสตร์
3. คุณวินัย	เมฆดำ	สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.)

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. นางสาวธราภรณ์ ศรีงาม	เจ้าหน้าที่สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์
-------------------------	------------------------------------

เริ่มประชุมเวลา 13.00 น.

วาระที่ 1 ประธานแจ้งเพื่อทราบ

1.1 ขอเชิญทีมวิจัยเข้าร่วมงานประกาศเกียรติคุณสหกรณ์และนักสหกรณ์ที่มีคุณค่า

เนื่องด้วยสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กำหนดจัดงานประกาศเกียรติคุณนักสหกรณ์และสหกรณ์ที่มีคุณค่าแห่งปี 2555 และเสวนาวิชาการ **“การทำให้สหกรณ์เป็นทางเลือกของประชาชน”** โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการทำให้สหกรณ์เป็นทางเลือกของประชาชนเพื่อการกินดีอยู่ดี และสันติสุขของคนในชาติ โดยฯพณฯ องคมนตรี อ่ำพล เสนาณรงค์ เป็นประธานในพิธี นอกจากนี้ยังมีการจัดนิทรรศการเผยแพร่ความรู้จากงานวิจัยของสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ โดยกำหนดจัดงานในวันที่ **14 กันยายน 2555 เวลา 08.30–16.00 น. ณ ห้องสุธรรมอารีกุล อาคารสารนิเทศ 50 ปี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน**

ทางสถาบันฯ จึงขอเชิญนักวิจัยภายใต้โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำงานเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” เข้าร่วมงานดังกล่าว โดยได้ให้ทางคุณวินัย เมฆดำ เป็นผู้ประสานเชิญเครือข่าย และจัดทำ (ร่าง) หนังสือราชการถึงท่านเลขาธิการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องเข้าร่วมงานดังกล่าว และจัดทำหนังสือถึงผู้อำนวยการสำนักพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี ส.ป.ก. เพื่อขอความอนุเคราะห์สถานที่การจัดประชุมเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

และให้จัดทำหนังสือเชิญ อาจารย์ร่วมจิตร นกเขา ซึ่งเป็นครูในพื้นที่จังหวัดชุมพร เข้าร่วมงานวันที่ 14 กันยายน 2555 ด้วย

วาระที่ 2 รับรองรายงานการประชุม ครั้งที่ 24/2555

รับรองรายงานการประชุม

วาระที่ 3 ความก้าวหน้าการจัดทำเอกสารสาระการเรียนรู้ของผู้ทรงคุณวุฒิ

ตามที่ได้มีการประชุมร่วมกับทีมวิจัยและได้มีการบริหารจัดการเกี่ยวกับเอกสารสาระการเรียนรู้ ในกรณีที่ผู้ทรงคุณวุฒิไม่สามารถเขียนสาระการเรียนรู้ได้ ในระหว่างนั้นทางทีมวิจัยจะหาผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ของหน่วยเรียนที่มีความสามารถในการเขียนในหน่วยการเรียนนั้นๆ เท่ากัน โดยเมื่อถึงสิ้นเดือน ทางทีมวิจัยจะติดตามงานอีก 2 อาทิตย์

15 หน่วย	คู่มือหลักสูตรเรียนรู้ 15 หน่วย	ผู้ทรงคุณวุฒิ
หน่วยที่ 1	เข้าใจอาชีพ	ดร.เดชรัต สุขกำเนิด
หน่วยที่ 2	เข้าใจชีวิต : เห็น คิด ทำ มองรอบด้านอย่างสมดุล	ศ.ระพี สาคริก
หน่วยที่ 3	โภชนาการ สิ่งแวดล้อม สุขภาวะที่ดี	รศ.ดร.สุวรรณา ประณีตวศกุล
หน่วยที่ 4	การเรียนรู้ การเข้าถึง ข้อมูลข่าวสาร เพื่อรู้เท่าทัน	ดร.อรศรี งามวิทย์พาพงศ์
หน่วยที่ 5	การบริหารความเสี่ยง ในอาชีพและชีวิต	รศ.ดร.สมศักดิ์ เปรียบพร้อม
หน่วยที่ 6	มีค่านิยม รักษาวัดขนธรรม และประเพณีที่ดีงาม	อ.วิวัฒน์ ศัลยกำธร
หน่วยที่ 7	ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแบ่งปัน เพื่ออาชีพและการดำเนินชีวิตที่ดีกว่า	อ.เชิญ บำรุงวงศ์
หน่วยที่ 8	ชีวิตที่เลือกได้ บนเส้นทางโซ่ผูกพัน	รศ.สมพร อภิวิธานนท์
หน่วยที่ 9	แผนการผลิต : ถลาดคิด ถลาดทำอย่างมีแบบแผนและยืดหยุ่น	รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล
หน่วยที่ 10	การเข้าถึงแหล่งทุน หาเงินได้ ใช้เงินเป็น	คุณเอ็นนู ช่อสุวรรณ
หน่วยที่ 11	มีทางเลือกในการ ใช้ปัจจัยการผลิต	รศ.ศานิต เก้าเอี้ยน
หน่วยที่ 12	การผลิตอย่างสร้างสรรค์ และมีคุณค่า	ศ.ดร.โสภณ ทองปาน
หน่วยที่ 13	การเก็บเกี่ยว และเก็บรักษาอย่างมีคุณค่า	ดร.วันชัย จันทร์ประเสริฐ
หน่วยที่ 14	เส้นทางสู่ระบบคุณค่า และการค้าที่เป็นธรรม	สว.สก.
หน่วยที่ 15	เรียนรู้ และพัฒนา	ทีมวิจัย

รูปที่ 1 รายชื่อหน่วยการเรียนรู้และผู้ทรงคุณวุฒิ

วาระที่ 4 การติดตามความก้าวหน้าการลงพื้นที่งานวิจัย

เนื่องจากได้มีการรายงานการลงพื้นที่จากเมื่อคราวการประชุมครั้งที่ 24 สิงหาคม 2555 โดยจัดทำเอกสารรายงานเกี่ยวกับพื้นที่ โดยให้มีการตรวจเอกสาร และมีการอ้างอิงข้อมูลจากแหล่งที่เชื่อถือได้ โดยจัดทำ ประมาณ 5-10 หน้า เพื่อการจัดทำเป็นเอกสารเชิงพื้นที่ของแต่ละพื้นที่ รายละเอียดดังรูปที่ 2

แผนที่	เชื่อมโยง ภาคีเครือข่าย	ทุนทางสังคม สิ่งแวดล้อม ทางกายภาพ	หน่วย เรียนรู้	นโยบาย
ข้อมูลพื้นฐาน ภูมิประเทศ พันธุ์ข้าว ฯลฯ	ปัญหา/ อุปสรรค/ โอกาส	สภาพแวดล้อม ชาวนา		
ข้อมูล กลุ่มเป้าหมาย	ทัศนคติ ศักยภาพอาชีพ	ขีดความสามารถ ทุนเดิมชาวนา		
ข้อมูลเศรษฐกิจ ต้นทุน ผลตอบแทน	สถานการณ์ การผลิต (ภายใน)	ผลผลิต ของชาวนา		
ครูพื้นที่	แผนที่ความคิด	ความคาดหวัง		

รูปที่ 2 ข้อมูลเชิงพื้นที่ เพื่อการจัดทำเอกสารข้อมูลเชิงพื้นที่

วาระที่ 5 การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์

- การจัดทำวิดีโอทัศน์ โดยทางสถาบันรามจิตติ ซึ่งคุณเก็นศักดิ์ ได้แจ้งว่า ได้จัดทำเรียบร้อยแล้ว
- การจัดทำโบชัวร์ประชาสัมพันธ์ เพื่อให้บุคคลทั่วไปที่สนใจได้ศึกษาเพิ่มเติมและรู้จักโครงการมากขึ้น โดยทางทีมวิจัยได้ร่วมกันแสดงข้อคิดเห็น เพื่อปรับแผนพับให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ดังนี้

5.1 ปรับรูปผู้ชายให้ปุถุชน Tablet

5.2 เอารูปผู้ชาย 2 คนมาแทนคุณบุญชื่อ

5.3 เปลี่ยนชื่อหมู่บ้าน จาก “นาโดน” เป็น “นาดี”

5.4 เปลี่ยน Vivid เป็น ชาวนามีแนวโน้มละทิ้งนา เป็นหนี้ มีความเสี่ยงต่อการสูญเสียที่ดิน
ต้นทุนการผลิตสูง ผลผลิตต่อไร่ต่ำ และขาดอำนาจต่อรอง เข้าไม่ถึงข้อมูลข่าวสาร ขาดการสะสมทุน

5.5 เปลี่ยนรูป logo ที่รูปวงกลมจากคนโท เป็น รูปลูกชาวนา

วาระที่ 6 การนัดประชุมทีมวิจัย

ที่ประชุมได้มีการนัดประชุมทีมวิจัยกลุ่มย่อย ในวันที่ 23 สิงหาคม 2555 เวลา 13.00 น.
เป็นต้นไป โดยให้ทีมพื้นที่ลงพื้นที่เพื่อนการเก็บข้อมูล และทีมวิจัยกลางจะได้ดำเนินการจัดทำสาระเรียนรู้
ต่อไป

วาระที่ 7 การจัดสรรงบประมาณทีมวิจัยพื้นที่

ทีมวิจัยให้มีการแก้ไขข้อมูลการจ่ายค่าวิทยากร โดยปรับเป็น 2400 บาท * 8 ครั้ง * 7 เดือน
และปรับค่าพาหนะเดินทางของทางทีมวิจัยพื้นที่ เพื่อให้เหมาะสมกับระยะทาง ดังนี้

- จังหวัดชุมพร 5000 บาท
- จังหวัดสิงห์บุรี 1500 บาท
- จังหวัดเชียงราย 8000 บาท
- จังหวัดมหาสารคาม 7000 บาท

เลิกประชุมเวลา 16.00 น.

รายงานการประชุม
โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำการเกษตรเชิงธุรกิจ:
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 30/2555
วันที่ 11 ตุลาคม 2555 เวลา 13.00-15.00 น.
ณ ศูนย์สารสนเทศสหกรณ์ ห้อง 214 ชั้น 2 อาคารวิจัยและพัฒนา มก.

ผู้มาประชุม

1. รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท	สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2. ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพานิช	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
3. คุณเกินศักดิ์ ศรีสวย	สถาบันรามจิตติ
4. คุณจักรี อรชุน	สถาบันรามจิตติ
5. คุณจิรศักดิ์ อุดหนุน	สถาบันรามจิตติ

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. นางสาวธราภรณ์ ศรีงาม	สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เริ่มประชุมเวลา 13.15 น.

ผู้อำนวยการสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ กล่าวเปิดการประชุม โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำการเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 30/2555 โดยมีวาระการประชุม ดังนี้

วาระที่ 1 ประธานแจ้งเพื่อทราบ

- 1.1 รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท แจ้งต่อที่ประชุม เนื่องจาก รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล นักวิจัยทีมประสานงาน คุณวินัย เมฆดำ นักวิจัยทีมประสานพื้นที่จังหวัดชุมพร และคุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค นักวิจัยทีมประสานพื้นที่จังหวัดสิงห์บุรีและจังหวัดเชียงราย ดิถภัณฑ์ไม่สามารถเข้าร่วมประชุมได้
- 1.2 รศ.จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ได้แจ้งต่อที่ประชุมเพื่อกำหนดวันจัดส่งรายงานความก้าวหน้า ครั้งที่ 2 ในวันที่ 14 พฤศจิกายน 2555

วาระที่ 2 การติดตามแผนการปฏิบัติงานของครูพื้นที่ 4 จังหวัด

2.1 การกำหนดปฏิทินการดำเนินงานของโครงการ

จากการประชุมเตรียมความพร้อมบุคลากรครูพื้นที่โครงการวิจัยลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำการเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน เมื่อวันที่ 28-30 กันยายน 2555 ณ ศูนย์เรียนรู้เพื่อการปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม จังหวัดอยุธยา ได้มีการมอบหมายให้ครูพื้นที่ 4 จังหวัด จัดทำปฏิทินปฏิบัติงาน โดยมีกรอบระยะเวลาการลงพื้นที่ ตั้งแต่วันที่

1 พฤศจิกายน 2555 – วันที่ 31 พฤษภาคม 2556 โดยจัดส่งปฏิทินดังกล่าวภายในวันที่ 10 ตุลาคม 2555 ซึ่งขณะนี้ครูพื้นที่ได้ดำเนินการจัดส่งปฏิทินดังกล่าวเรียบร้อยแล้ว โดยแต่ละพื้นที่มีระยะเวลาของการลงปฏิบัติการนำหลักสูตรไปใช้ (รายละเอียดดังเอกสารแนบที่ 1) ดังนี้

1. พื้นที่จังหวัดชุมพร ระหว่างวันที่ 28 ตุลาคม 2555 – 24 กุมภาพันธ์ 2556
2. พื้นที่จังหวัดเชียงราย ระหว่างวันที่ 4 พฤศจิกายน 2555 – 27 เมษายน 2556
3. พื้นที่จังหวัดสิงห์บุรี ระหว่างวันที่ 6 พฤศจิกายน 2555 – 12 พฤษภาคม 2556
4. พื้นที่จังหวัดมหาสารคาม ระหว่างเดือนตุลาคม 2555 – เดือนเมษายน 2556
(ทีมพื้นที่จังหวัดมหาสารคามจะดำเนินการแจ้งวันที่อีกครั้ง)

โดย ผศ.ดร.ทิพรัตน์ พงศ์ธนาพาณิชย์ ได้มีการตั้งข้อสังเกตว่า ครูพื้นที่จังหวัดชุมพรและจังหวัดสิงห์บุรี ได้มีการกำหนดระยะเวลาเบื้องต้นไว้สำหรับการปฐมนิเทศเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกับเกษตรกร ซึ่งการปฐมนิเทศนั้นจะเป็นโอกาสที่ดีในการเตรียมความพร้อม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครูพื้นที่กับเกษตรกรเกี่ยวกับจัดหลักสูตรดังกล่าว

ที่ประชุมจึงเห็นว่าการปฐมนิเทศระหว่างครูพื้นที่กับเกษตรกรเป็นกิจกรรมที่ดี และทีมประสานงานกลางและทีมประสานพื้นที่ควรลงแต่ละพื้นที่เพื่อติดตามการปฐมนิเทศของครูพื้นที่ โดยมอบหมายให้นักวิจัยพื้นที่เป็นผู้ประสานงาน เพื่อเตรียมกำหนดวันการปฐมนิเทศร่วมกับครูพื้นที่ และกำหนดปฏิทินสำหรับการศึกษาดูงาน ณ มูลนิธิธรรมะร่วมใจ จังหวัดยโสธร และโรงเรียนเมือง จังหวัดศรีสะเกษ รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ปฏิทินกิจกรรมการดำเนินงานโครงการตามผลงานที่คาดหวัง

กิจกรรม	ปี 2555			ปี 2556					
	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.
1. ปฐมนิเทศ พื้นที่จังหวัดชุมพร									
2. ปฐมนิเทศ พื้นที่จังหวัดเชียงราย									
3. ปฐมนิเทศ พื้นที่จังหวัดสิงห์บุรี									
4. ปฐมนิเทศ พื้นที่จังหวัดมหาสารคาม									
5. การลงพื้นที่เพื่อดำเนินการตามหลักสูตร 4 พื้นที่									
6. การจัดส่งข้อเสนอโครงการของแต่ละพื้นที่ 4 จังหวัด (นักวิจัยพื้นที่เป็นผู้รับผิดชอบ)			ภายใน 15						
7. การลงพื้นที่เพื่อศึกษาดูงาน : - มูลนิธิธรรมะร่วมใจ จังหวัดยโสธร - โรงเรียนเมือง จังหวัดศรีสะเกษ				25-26-27					
8. การส่งผลงานโครงการและสรุปผล							30		

2.2 การจัดทำข้อเสนอโครงการของแต่ละพื้นที่วิจัย

การจัดทำข้อเสนอโครงการเรียนรู้ที่สนใจ เป็นกิจกรรมเสริมทักษะการจัดการการเรียนรู้ที่จะเป็นกลไกการเสริมทักษะและประยุกต์นำชุดความรู้ในหน่วยเรียนต่างๆ มาเรียนรู้ร่วมกัน ภายใต้คำแนะนำของครูพื้นที่และผู้ประสานงานพื้นที่ โดยมีวัตถุประสงค์ ผลงานที่คาดหวัง ผู้รับผิดชอบ กิจกรรมการปฏิบัติงาน และงบประมาณ ตลอดจนความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้น และไม่เป็นไปตามความคาดหวัง

โดยการจัดทำข้อเสนอโครงการ ทางทีมนักวิจัยพื้นที่ควรเข้าไปมีส่วนร่วมในการ
สร้างสรรค์โครงการที่มีความแปลกใหม่ มีการบูรณาการอย่างเป็นองค์รวม มีการปรับเปลี่ยนวิธีคิดของ
เกษตรกร และมีศักยภาพในการพัฒนาเกษตรกรในการแก้ปัญหาได้ การจัดทำข้อเสนอโครงการของแต่ละ
พื้นที่ จะกำหนดให้ส่งภายในวันที่ 15 ธันวาคม 2555 โดยนักวิจัยพื้นที่เป็นผู้รับผิดชอบประสานงาน และนำ
เอกสารจัดส่งมายังทีมประสานงานกลาง

วาระที่ 3 การรายงานผลการจ่ายค่าตอบแทนการเขียนสาระการเรียนรู้ของผู้ทรงคุณวุฒิ

ตามที่โครงการฯ ได้มีการจัดทำสาระการเรียนรู้ โดยได้รับความอนุเคราะห์จากผู้ทรงคุณวุฒิที่
มีความเชี่ยวชาญตามหน่วยการเรียนรู้ ทั้ง 15 หน่วย นั้น ขณะนี้ได้มีผู้ทรงคุณวุฒิส่งสาระการเรียนรู้ จำนวน
7 หน่วยเรียนรู้ และได้มีการดำเนินการจ่ายค่าตอบแทนการเขียนสาระการเรียนรู้แล้ว จำนวน 5 ท่าน
รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การรายงานผลการจ่ายค่าตอบแทนการเขียนสาระการเรียนรู้ของผู้ทรงคุณวุฒิ

ลำดับ	หน่วยการเรียนรู้	ชื่อ-สกุล	วันที่ได้รับ เอกสาร	การติดตาม/ การจ่ายค่าตอบแทน
1	การเข้าใจและเข้าถึงบริบทความเชื่อมโยงในการประกอบ อาชีพกับปัจจัยสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง : เข้าใจอาชีพ	ดร.เดชรัตน์ สุขกำเนิด	-	ติดตาม
2	การมององค์รวมระหว่างความสำเร็จในการประกอบอาชีพ กับการดำเนินชีวิต: เข้าใจชีวิต เห็น คิด ทำ มองรอบด้าน อย่างสมดุล	ศ.ระพี สาคริก	-	ติดตาม
3	โภชนาการ สิ่งแวดล้อม สุขุขภาวะที่ดี	รศ.ดร.สุวรรณ ประณีตวกุล	-	จ่ายแล้ว
4	การเรียนรู้ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร เพื่อรู้เท่าทัน	รศ.ดร.อรศรี รามวิทยาพงศ์	25/8/55	จ่ายแล้ว
5	การบริหารความเสี่ยงในอาชีพและชีวิต	รศ.ดร.สมศักดิ์ เพียบพร้อม	5/9/55	จ่ายแล้ว
6	มีค่านิยม รักวัฒนธรรมและประเพณีที่ดีงาม	อ.วิวัฒน์ ศัลยกำธร	-	ติดตาม
7	ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแบ่งปัน เพื่ออาชีพและการดำเนินชีวิต ที่ดีกว่า	อ.เชิญ บำรุงวงศ์	-	ติดตาม
8	ชีวิตที่เลือกได้บนเส้นทางโซ่อุปทาน	รศ.สมพร อิศวิลานนท์	24/9/55	จ่ายแล้ว
9	แผนการผลิต: ผลิตคิด ผลิตทำ อย่างมีแบบแผนและ ยืดหยุ่น	รศ.ดร.วินัย พุทธิกุล	-	ติดตาม
10	การเข้าถึงแหล่งทุน : หาเงินได้ ใช้เงินเป็น	คุณเอ็นนู ซื่อสุวรรณ	27/8/55	จ่ายแล้ว
11	มีทางเลือกในการใช้ปัจจัยการผลิต	รศ.ศานิต เก้าเอี้ยน	22/9/55	ปรับปรุงเอกสาร
12	การผลิตอย่างสร้างสรรค์และมีคุณค่า	ศ.ดร.โสภณ ทองปาน	-	ติดตาม
13	การเก็บเกี่ยวและการเก็บรักษาอย่างมีคุณค่า	ดร.วันชัย จันทระประเสริฐ	9/9/55	ปรับปรุงเอกสาร
14	บนเส้นทางสู่ระบบคุณค่าและการค้าที่เป็นธรรม	สว.สก.	-	-
15	เรียนรู้และพัฒนา (Learning and Development)	ทีมวิจัย	-	-

รศ.จุฑาทิพย์ ภัทธราวัต ได้แจ้งต่อที่ประชุมเกี่ยวกับการเขียนสาระการเรียนรู้หน่วยที่ 8 ชีวิตที่
เลือกได้บนเลือกได้บนโซ่อุปทาน เนื่องจาก คุณมุกดา อินตะสาร ประธานศูนย์รวมน้ำใจธนาคารหมู่บ้าน
และ โครงการบ้านพักพัฒนาคุณภาพชีวิต จังหวัดพะเยา ได้มีการจัดการในเรื่องนี้ จึงได้ประสานขอความ
อนุเคราะห์ให้เขียนสาระการเรียนรู้ เพื่อนำมาประกอบคู่มือเพิ่มเติม โดยที่ประชุมมีมติเห็นชอบ เนื่องจาก
การรวบรวมเอกสารเพื่อจัดทำคู่มือสาระการเรียนรู้ นั้น ควรมีเนื้อหาที่ครอบคลุมและชัดเจน

นอกจากนี้ที่ประชุมเห็นพ้องกันว่าควรมีการจัดทำพ็อกเก็ตบุ๊กรวบรวมสาระการเรียนรู้ โดยมอบหมายให้ ผศ.ดร.ทิพรรัตน์ พงศ์ธนาพานิช เป็นผู้รับผิดชอบหลักในการเรียบเรียงเอกสาร

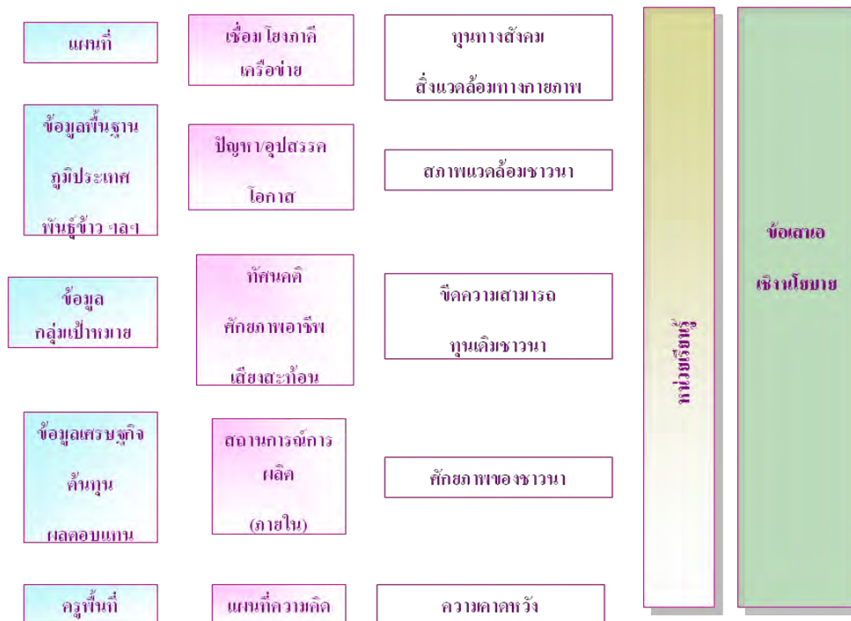
วาระที่ 4 การจัดทำโบรชัวร์ประชาสัมพันธ์โครงการฯ

ที่ประชุมมติเห็นชอบให้มีการจัดทำโบรชัวร์ประชาสัมพันธ์โครงการฯ เพิ่มเติม จำนวน 1,000 ใบ โดยให้มีการปรับขนาดตัวหนังสือในส่วนของหลักสูตรเรียนรู้ให้มีขนาดใหญ่ขึ้น และปรับสีพื้นหลังให้อ่อนลง

วาระที่ 5 การจัดทำรายงานความก้าวหน้า ครั้งที่ 2 (ภายในวันที่ 14 พฤศจิกายน 2555)

การจัดทำรายงานความก้าวหน้าครั้งที่ 2 เพื่อเสนอต่อสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน (สสค.) มีกำหนดส่งภายในวันที่ 14 พฤศจิกายน 2555 ที่ประชุมได้มีการกำหนด Outline ของรายงาน ซึ่งประกอบด้วย

1. รายงานความก้าวหน้า แผนกับผลการดำเนินงาน รายละเอียดกิจกรรม ผลการดำเนินงาน (ตารางกิจกรรม)
2. ผลการดำเนินงาน workshop โครงการเตรียมความพร้อมบุคลากรครูพื้นที่โครงการวิจัยฯ ระหว่างวันที่ 28-30 กันยายน 2555
3. เอกสารสถานการณ์ในพื้นที่ 4 พื้นที่ ประกอบด้วยรายละเอียดดังภาพที่ 1
 - ภาพรวมสถานการณ์ในพื้นที่
 - บทสะท้อนความรู้สึของผู้เรียน
 - ผล pretest ของพื้นที่

ภาพที่ 1 เนื้อหาสาระเอกสารสถานการณ์ในพื้นที่ 4 พื้นที่

4. คู่มือการปฏิบัติการเรียนรู้ใน 4 พื้นที่ คู่มือสาระการเรียนรู้
5. สื่อ วิชา ศาสตร์ จำนวน 2 เรื่อง
6. เอกสารสาระการเรียนรู้
7. กรอบการจัดการเรียนรู้
8. เอกสาร Pre-test/ Post-test

วาระที่ 6 เรื่องอื่นๆ

6.1 การจัดทำการ์ตูนเพื่อการประชาสัมพันธ์โครงการวิจัย

ทีมสถาบันรามจิตติ ได้มีการจัดทำหนังสือการ์ตูนเพื่อประกอบการประชาสัมพันธ์โครงการวิจัย โดยใช้หลักการตามวิชา ศาสตร์โครงการฯ ที่จัดทำโดยทีมสารคดีของสถาบันรามจิตติ และวิชา ศาสตร์หลักสูตรเรียนรู้ที่จัดทำโดยทีมสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ มาประยุกต์รวมกัน โดยหนังสือการ์ตูนที่จัดทำขึ้นจะกล่าวถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น การแก้ปัญหาและการต่อยอดความเป็นมืออาชีพของชาวนา กลุ่มเป้าหมายของการจัดทำหนังสือการ์ตูนชุดนี้ คือ ผู้ที่ให้ความสนใจทุกเพศทุกวัย และหากเป็นทายาทของชาวนามาอ่าน จะเป็นการสร้างแรงบันดาลใจให้รู้สึกรักในอาชีพชาวนามากขึ้น โดยมีกำหนดแล้วเสร็จช่วงปลายเดือนพฤศจิกายน 2555

6.2 การลงพื้นที่เพื่อจัดทำสารคดีของทีมสถาบันรามจิตติ

ทีมสารคดีของสถาบันรามจิตติ ได้มีแผนงานการลงพื้นที่ร่วมกับทีมประสานงานกลาง และทีมประสานงานพื้นที่ เพื่อการจัดเก็บภาพ วิชา ศาสตร์ เพื่อจัดทำสารคดีโครงการดังกล่าว โดยหลักการของการจัดทำสารคดีจะเป็นการนำเสนอภาพรวมของโครงการ และแยกเป็นกรณีของแต่ละพื้นที่

เลิกประชุมเวลา 15.00 น.

รายงานการประชุม
การเตรียมความพร้อมพิธีเปิดโครงการวิจัยโรงเรียนลูกชานา
เพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำการเกษตรเชิงธุรกิจ :
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน
วันเสาร์ที่ 3 พฤศจิกายน 2555
ณ ห้องประชุม สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดเชียงราย

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. นายสุกิจ	มาลัยรุ่งสกุล	รองผู้อำนวยการวิทยาลัยการอาชีพบัว จ.น่าน
2. นายสุวิทย์	ภูมิประเสริฐโชค	เจ้าหน้าที่บริหารโครงการ สกว.
3. นายวินัย	เมฆดำ	นักทรัพยากรบุคคลปฏิบัติการ รักษาการแทน ผอ.กลุ่ม กพม.
4. รศ. จุฑาทิพย์	ภัทราวาท	ผู้อำนวยการสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ ม.เกษตรศาสตร์
5. นายวีระ	หอยสังข์	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ ส.ป.ก. เชียงราย
6. นางพนิดา	มาลัยรุ่งสกุล	ครูชำนาญการ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเชียงราย
7. นายเกินศักดิ์	ศรีสวय	เจ้าหน้าที่ประสานงานโครงการวิจัย สถาบันรามจิตติ
8. นางสาวสายสุดา	ศรีอุไร	รองผอ.สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ ม.เกษตรศาสตร์
9. นางสาวธราภรณ์	ศรีงาม	นักวิจัย ม.เกษตรศาสตร์
10. นางสาวพรติมา	คงศรี	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป ม.เกษตรศาสตร์
11. นายจีระศักดิ์	อุดหนุน	เจ้าหน้าที่สารคดี สถาบันรามจิตติ
12. นางสาวปราณี	ชาอุ่น	เจ้าหน้าที่ปฏิรูปที่ดิน กพม.
13. นางสาวกীরติยา	สวัสดิภาพ	นักทรัพยากรบุคคลปฏิบัติการ กพม.

เริ่มประชุมเวลา 10.00 น.

คุณวินัย เมฆดำ นักทรัพยากรบุคคลปฏิบัติการ รักษาการแทน ผอ.กลุ่ม กพม. ชี้แจงและหารือ กำหนดการพิธีเปิดโครงการวิจัยลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำการเกษตรเชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ในวันอาทิตย์ที่ 4 พฤศจิกายน 2555

คุณวีระ หอยสังข์ นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ ส.ป.ก. เชียงราย ผู้ให้ข้อมูลของพื้นที่หมู่ 15 ตำบลบ้านดงมะตั้นใหม่ ตำบลผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย โดยคุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค เจ้าหน้าที่บริหารโครงการ สกว. เป็นผู้บรรยายสรุปข้อมูลพื้นฐานเชิงพื้นที่ทางกายภาพ ลักษณะทางภูมิศาสตร์ทางการเกษตร ข้อมูลการปลูกข้าวของพื้นที่ตำบลผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย ลักษณะของการเกษตรเป็นเกษตรที่สูง และเกษตรพื้นราบ ข้อมูลผลผลิตข้าวของจังหวัดเชียงรายมีทั้งพื้นที่ที่ให้ผลผลิต เกิน 500 กก./ไร่ และน้อยกว่า 500 กก./ไร่ สำหรับพื้นที่ผางาม ผลผลิตข้าวนาปี ประมาณ 650 กก./ไร่ รายได้ในราคาประกัน นอกจากนี้ มีข้าวโพด ลำไย ปัญหาที่พบเป็นเรื่องของโรค แมลง เพลี้ยกระโดด เมล็ดพันธุ์มีราคาสูง เมล็ดพันธุ์ไม่บริสุทธิ์ และปัญหาหนี้สิน ในพื้นที่ไม่มีโรงสีชุมชน มีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อ การปลูกข้าวของเกษตรกร ต้นทุนประมาณ 2,000 กว่าบาท/ไร่ ระบบการค้าข้าวเหมือนกับ

ภาคกลาง ส่งผ่านพ่อค้าคนกลาง ปัจจัยที่เข้าไปเชื่อมโยงกับตัวพื้นที่ คือ นโยบายของรัฐบาล ศูนย์วิจัยข้าว เข้ามาเกี่ยวข้อง ในการตั้งศูนย์ข้าว 10 ศูนย์ มีโครงการฟื้นฟูศูนย์ข้าวชุมชน และนโยบายด้านราคา ซึ่งมีผล กับแรงจูงใจของเกษตรกรทั่วประเทศ และจากข้อมูลของคุณวิระ หอยสังข์ และการลงพื้นที่ พบว่า สถานการณ์ที่เป็นทุนเดิมและเป็นจุดแข็งของพื้นที่ ตัวเกษตรกรมีการรวมกลุ่ม วิสาหกิจชุมชน มีผลิตภัณฑ์ ส.ป.ก. ได้ทำแผนแม่บทในการพัฒนาเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน ในการพัฒนาโครงการสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภค และโครงการนิคมการเกษตรข้าว โอกาสและเงื่อนไขที่จะขยายผลหรือยกระดับเป็นต้นแบบ เนื่องจากตัวชุมชนมีความเข้มแข็งในกระบวนการรวมกลุ่ม พื้นที่เป้าหมายอยู่ในโครงการสร้างและพัฒนา เกษตรกรรุ่นใหม่ และความคาดหวังของเกษตรกรให้อาชีพเกษตรกรสามารถสร้างแรงจูงใจให้บุตรหลาน กลับมาทำอาชีพเกษตรกรรมได้

หน่วยงานความร่วมมือต่างมีความคาดหวังว่า เมื่อได้หลักสูตรที่เป็นต้นแบบแล้วจะถูกนำไปใช้ใน กระบวนการเผยแพร่ให้เกษตรกร เนื่องจากมีบทบาทในการเผยแพร่ความรู้อยู่แล้ว เช่น การอบรม เกิด วิสาหกิจชุมชน ซึ่งชุมชนมีการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว ผลิตภัณฑ์จากข้าว อาชีพเกษตรกรที่จะทำให้บุตรหลานเห็น ความสำคัญต่อไปได้

รศ. จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ผู้อำนวยการสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ ม.เกษตรศาสตร์ ขอทราบ ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับสถานการณ์ในการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว จำนวนแรงงานโดยเฉลี่ยในครัวเรือน จำนวน พื้นที่ถือครองโดยเฉลี่ย จำนวนรายที่มีพื้นที่ในลักษณะของการเช่า/มีที่ดินเป็นของตนเอง การซื้อ/ขายที่ดิน

คุณสุกิจ มาลัยรุ่งสกุล รองผู้อำนวยการวิทยาลัยการอาชีพบัว จ.น่าน ได้รายงานความก้าวหน้าใน การดำเนินงาน ดังนี้

1) การดำเนินงานกิจกรรมในพื้นที่พบกลุ่มเกษตรกร ครั้งที่ 1 โดยวิทยากรและผู้ประสานงานใน พื้นที่ เกี่ยวกับการกำหนดพื้นที่ และทำความเข้าใจ สร้างความคุ้นเคยกับเกษตรกรกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ ตำบลผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย โดยใช้รูปแบบการสัมภาษณ์กลุ่ม แลกเปลี่ยน ชักถาม

2) การดำเนินงานกิจกรรมในพื้นที่พบกลุ่มเกษตรกร ครั้งที่ 2 โดยวิทยากรและผู้ประสานงานใน พื้นที่และวิทยากรจากส่วนกลาง เพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน การให้ข้อชี้แนะต่อบทบาท และวิธีการเรียนรู้ เก็บ ข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้น และเชื่อมโยงความรู้สู่บทเรียน โดยใช้เทคนิค PRA ทำให้ได้การนำเสนอ ผัง โครงสร้างของกลุ่มประธานกลุ่ม สมาชิกกลุ่ม ชื่อกลุ่ม คำขวัญ ภูมิลานกลุ่ม แผนที่หมู่บ้าน แผนการผลิต ข้าว ทุนการดำรงชีวิต รายรับ – รายจ่ายในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตร ทุนวัฒนธรรมประเพณีที่ยังทำ อยู่อย่างต่อเนื่อง คือ แสกนาและเกี่ยวข้าว และประเพณีอื่นๆ รวมทั้งได้สรุปกิจกรรม

4) ผลการวิเคราะห์ของคุณสุกิจ มาลัยรุ่งสกุล พบว่า ปัญหาราคาเมล็ดพันธุ์ เช่น กข 41 กข 47 มีราคา แพงมากกว่าราคาตลาด 2 เท่า เกษตรกรจึงต้องการผลิตเมล็ดพันธุ์เอง แต่เกษตรกรยังขาดความรู้เรื่อง เมล็ดพันธุ์ที่ดี และมีรายจ่ายมากกว่ารายรับ มีรายได้ภาคการเกษตรและรายได้นอกภาคเกษตรใกล้เคียงกัน ครั้งหนึ่งของรายได้ภาคการเกษตรมาจากการปลูกข้าว และครั้งหนึ่งของรายจ่ายภาคเกษตรเป็นต้นทุนใน การปลูกข้าว และพบว่า เกษตรกรมีรายจ่ายนอกภาคเกษตรมากกว่ารายจ่ายในภาคเกษตร ประมาณ 5 เท่า มีภาระหนี้สินที่เกิดจากการสร้างบ้านและผ่อนรถยนต์บรรทุก (รายละเอียดตามเอกสารแนบ)

5) ได้เสนอกรอบการดำเนินงานตามหลักสูตร “ลูกชาวนา” (ตามแผนพื้นที่แนบ) และเสนอร่าง โครงการกิจกรรมการเรียนรู้ของเกษตรกร โดยอาศัยแนวคิดการจัดการเรียนรู้ในหน่วยที่ 1 การเข้าใจและ เข้าถึงบริบทความเชื่อมโยงในการประกอบอาชีพกับปัจจัยสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง : อาชีพ จากสื่อการ

เรียนรู้ Six Thinking Hats การคิดแบบหมวก 6 ใบ หมวกสีขาว คือ ข้อเท็จจริง ข้อมูล หมวกสีแดง คือ ความรู้สึก อารมณ์ หมวกสีดำ คือ เหตุผลด้านลบ หมวกสีเหลือง คือ เหตุผลด้านบวก หมวกสีเขียว คือ ความคิดสร้างสรรค์ หมวกสีฟ้า คือ ควบคุมวิธีการคิด ซึ่งเป็นการออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนได้คิด เชื่อมโยงกับประสบการณ์ที่มีได้ (รายละเอียดตามเอกสารแนบ)

รศ. จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ผู้อำนวยการสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ ม.เกษตรศาสตร์ คุณเกณีสักดิ์ ศรีสวย และคุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค ได้ร่วมกันให้ข้อเสนอแนะเพื่อเพิ่มเติมให้กับงานวิจัยได้สมบูรณ์ขึ้น เกี่ยวกับการนำแนวคิดเพิ่มเติมในเรื่องของการทำการเกษตรที่ดีภายใต้กรอบของ GAP ระบบตลาด น้ำ ดิน เทคโนโลยีการเกษตร ในเรื่องของการกระบวนการภายใต้การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของ ครูผู้สอน และควรมีการบันทึก ถอดบทเรียนหลังการสอนด้วยว่าใช้เทคนิควิธีการสอนอย่างไร กิจกรรมที่เลือกใช้ เลือกสอน เลือกทำ และเหตุใดจึงเลือกใช้ เลือกทำ รวมทั้งผลที่เกิดขึ้น ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวอย่างไร เนื่องจากเกษตรกรผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกัน จึงควรมีการสังเกตเกี่ยวกับพฤติกรรม ที่เกิดขึ้นภายหลังการถ่ายทอดของครูผู้สอน ซึ่งมีผลกับการเปลี่ยนแปลง ปฏิบัติ ความไวของการรับรู้ อาจมีวิธีการในการปรับการเรียนการสอน ให้จับคู่กันเรียน มีการคิดรวมกันในลักษณะของกลุ่ม ซึ่งมีผลกับการปรับแผนการสอนได้ดีขึ้น และควรให้เกษตรกรสามารถคิดเป็นทราบถึงกลุ่มของข้อมูล แยกประเภท ประเด็นของข้อมูลเป็น เช่น กรณีรายจ่ายที่เกิดขึ้น อยู่ในหมวดของต้นทุนประเภทใด รายจ่ายค่าเช่า รายจ่ายค่าปรับพื้นที่ เป็นต้น สามารถจำแนกได้ว่าต้นทุนที่เป็นเงินสด และไม่ใช่เงินสด สามารถบริหารจัดการเพื่อให้ลดต้นทุนได้ เช่น ในเรื่องของการหาปัจจัยการผลิต การรวมกลุ่ม การซื้อแบบกลุ่ม การจัดการกับเวลา การปรับเปลี่ยนวิธีการผลิต ลำดับกิจกรรมก่อนหลังในการดำเนินงาน บริหารจัดการกับคนที่มีอยู่ในชุมชนแต่ละคนมีความเก่ง หรือถนัดแตกต่างกัน สิ่งเรานี้จะทำให้เกิดเศรษฐกิจในชุมชนได้ โดยที่ไม่ต้องทำด้วยตนเองทั้งหมด

คุณสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค ได้อธิบายว่าการทำวิจัยในครั้งนี้ จะได้งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 2 เล่ม เกี่ยวกับหลักสูตรการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับชาวนามืออาชีพ และการจัดกระบวนการเรียนรู้ในชั้นเรียน และได้นำเสนอโครงการพัฒนาพื้นที่สูง ศูนย์การเรียนรู้บ้านนาโต โดยวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี เชียงราย เรียกว่า นาโตโมเดล (ปวช. 3 ปี) เป็นการจัดการศึกษาออกห้องเรียน ในระบบโรงเรียน จากการวิเคราะห์ชุมชนโดยใช้หลักเศรษฐศาสตร์เป็นสิ่งที่มาอธิบาย นักเรียนจะต้องวิเคราะห์อาชีพในชุมชนและลงไปปฏิบัติในชุมชน คาดหวังว่าจะเกิดเกษตรกรที่เป็นผู้นำในชุมชน ซึ่งปัจจุบันได้ปลูกลิ้นจี่กระถาง โดยใช้พื้นที่ปลูกบริเวณบ้านของนักเรียนตอนนี้อยู่ในระหว่างการหาตลาดเพิ่มเติม ซึ่งอยู่ในความดูแลของคุณครูพนิดา มาลัยรุ่งสกุล ครูชำนาญการ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี เชียงราย และ รศ. จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการเพิ่มมูลค่าลิ้นจี่ให้เหมาะสำหรับการทำในโอกาสพิเศษ

ปิดการประชุมเวลา 12.00 น.

บันทึกการประชุม

พิธีเปิดโครงการวิจัยโรงเรียนลูกชาวนาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตรเชิงธุรกิจ :

มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

วันอาทิตย์ที่ 4 พฤศจิกายน 2555

ณ ศาลาเอนกประสงค์ หมู่ 15 ตำบลบ้านดงมะตั้นใหม่ ตำบลผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัด
เชียงราย

ผู้เข้าร่วมประชุม

1. นายณัฐพงศ์	อริยะ	รักษาราชการแทนปฏิรูปที่ดินจังหวัดเชียงราย
2. นายกฤติภณ	เผดิมมี	รอง ผอ.ฝ่ายวิชาการ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี เชียงราย
3. นายสุกิจ	มาลัยรุ่งสกุล	รองผู้อำนวยการวิทยาลัยการอาชีพบัว จ.น่าน
4. นายประสิทธิ์	ศิริคำฟู	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลผางาม
5. นายอุทิศ	กันธิยะ	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 15 บ้านดงมะตั้นใหม่ ตำบลผางาม
6. นายสุวิทย์	ภูมิประเสริฐโชค	เจ้าหน้าที่บริหารโครงการ สกว.
7. นายวินัย	เมฆดำ	นักทรัพยากรบุคคลปฏิบัติการ รักษาการแทน ผอ.กลุ่ม กพม.
7. รศ. จุฑาทิพย์	ภัทราวาท	ผู้อำนวยการสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ ม.เกษตรศาสตร์
8. นายวีระ	หอยสังข์	นักวิชาการปฏิรูปที่ดินชำนาญการ ส.ป.ก. เชียงราย
9. นางพนิดา	มาลัยรุ่งสกุล	ครูชำนาญการ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีเชียงราย
10. นายเกินศักดิ์	ศรีสวย	เจ้าหน้าที่ประสานงานโครงการวิจัย สถาบันรามจิตติ
11. นางสาวสายสุดา	ศรีอุไร	รองผอ.สถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ ม.เกษตรศาสตร์
12. นางสาวธราภรณ์	ศรีงาม	นักวิจัย ม.เกษตรศาสตร์
13. นางสาวพรติมา	คงศรี	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป ม.เกษตรศาสตร์
14. นายจีระศักดิ์	อุดหนุน	เจ้าหน้าที่สารคดี สถาบันรามจิตติ
15. นางสาวปราณี	ชาอุ่น	เจ้าหน้าที่ปฏิรูปที่ดิน กพม.
16. นายณรงค์ฤทธิ์	กาวิวน	เจ้าหน้าที่ปฏิรูปที่ดิน ส.ป.ก. เชียงราย
17. นางจันทร์ฉาย	ใจสี	ประธานกลุ่มเกษตรกรในหลักสูตรชาวนามืออาชีพ
18. นายสำราญ	อินคำ	เกษตรกรในหลักสูตรชาวนามืออาชีพ
19. นายหมื่น	ปาเมืองมูล	เกษตรกรในหลักสูตรชาวนามืออาชีพ
20. นางพิมพ์พรรณ	อินไผ่	เกษตรกรในหลักสูตรชาวนามืออาชีพ
21. นางสาววีรดา	ร่มศรี	เกษตรกรในหลักสูตรชาวนามืออาชีพ
22. นายวัลภา	วงศ์วัล	เกษตรกรในหลักสูตรชาวนามืออาชีพ
23. นายขจรศักดิ์	ธิปาละ	เกษตรกรในหลักสูตรชาวนามืออาชีพ
24. นายประสิทธิ์	ร่มศรี	เกษตรกรในหลักสูตรชาวนามืออาชีพ
25. นายสมศักดิ์	โยธา	เกษตรกรในหลักสูตรชาวนามืออาชีพ
26. นางกัลยา	งานล่อ	เกษตรกรในหลักสูตรชาวนามืออาชีพ

27. ผู้นำชุมชนและเกษตรกรในบ้านดงมะตั้นใหม่ ตำบลผางาม

28. นางสาวกิริติยา สวัสดิภาพ นักทรัพยากรบุคคลปฏิบัติการ กทม.

เริ่มประชุมเวลา 10.00 น.

1) นางสาวกิริติยา สวัสดิภาพ กล่าวต้อนรับ แนะนำคณะผู้เข้าร่วมพิธีเปิดและปฐมนิเทศ โครงการวิจัย “ลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำกรเกษตรเชิงธุรกิจมิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” และเป็นพิธีกรดำเนินรายการ

2) นายสุกิจ มาลัยรุ่งสกุล รองผู้อำนวยการวิทยาลัยการอาชีพบัว จ.น่าน เป็นผู้กล่าวรายงาน ความ เป็นมาและวัตถุประสงค์ของโครงการ

3) นายณัฐพงศ์ อริยะ รักษาการแทนปฏิรูปที่ดินจังหวัดเชียงราย เป็นประธานในพิธีเปิดและปฐมนิเทศโครงการวิจัย “ลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำกรเกษตรเชิงธุรกิจมิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” และบรรยายพิเศษเกี่ยวกับความรู้ ประสบการณ์ในการปลูกข้าว เพื่อให้ เกษตรกรได้แนวคิด เรียนรู้ ได้มีการเปรียบเทียบกับการปลูกข้าวของชุมชนตนเอง

4) รศ. จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ผู้อำนวยการสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ ม.เกษตรศาสตร์ และหัวหน้าโครงการวิจัย กล่าวปฐมนิเทศเกษตรกร เรื่อง “การเรียนรู้ของลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำกรเกษตรเชิงธุรกิจมิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ได้อธิบายความเป็นมาของโครงการซึ่งอาจเป็นต้นแบบในการรูปแบบของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ซึ่งแตกต่างจากการเรียนในระบบการศึกษา หน่วยเรียนที่นักวิจัย นักวิชาการ เกษตรกรในพื้นที่ที่ปลูกข้าวได้ช่วยกันทำจะสามารถนำไปใช้ในพื้นที่ได้หรือไม่ มีความเหมาะสมหรือไม่ โดยมาช่วยกันสรุปบทเรียน เป็นจุดเริ่มต้นมาช่วยกันพัฒนาเมล็ดพันธุ์แห่งความหวัง เข้าสู่กระบวนการเรียนรู้แล้วสังเกต เรียนรู้ พัฒนาไปพร้อมๆ กัน โดยการมีฐานข้อมูลที่จะช่วยกันจัดระบบ กลไกของการเป็นชานาอาชีพ การมีความรู้ในตัวเองจะทำให้ประสบความสำเร็จในชีวิต และขยายผลไปยังการเป็นชานามีอาชีพทั้งประเทศต่อไป และกล่าวถึงกรอบแนวคิดความเชื่อมโยงระหว่างวิถีอาชีพกับการดำเนินชีวิตของชานา ซึ่งกรอบของการดำเนินชีวิต จะต้องควบคู่กับการประกอบอาชีพ (ตามเอกสารแนบ) ได้กล่าวถึง ความเปลี่ยนแปลงของคนรุ่นใหม่ที่ไม่สนใจในการทำอาชีพเกษตร และในปัจจุบันคนที่มีอาชีพทำนาอยู่แล้วก็ทำอาชีพเกษตรกรรมเป็นงานอดิเรก อาจทำให้ผลผลิตต่อไร่ลดลง เนื่องจากไม่มีเวลาในการวางแผนการผลิตหรือมีดูแลที่ใส่ใจน้อยลง ทำอย่างไรให้เรากลับมาเป็นชานามีอาชีพ ซึ่งจะเป็นจุดเริ่มต้นในการสร้างความมั่นคงทางอาหาร ทางกรเกษตรต่อไป

5) นายสุวิทย์ ภูมิประเสริฐโชค เจ้าหน้าที่บริหารโครงการ สกว. ได้มีการเชื่อมโยงความคิด ความเข้าใจ จากการร่วมรับฟังให้กับเกษตรกรในพื้นที่อีกครั้ง เพื่อให้เห็นความสำคัญในการเป็นชานา ด้วยกระบวนการชวนเกษตรกรในพื้นที่คิดร่วมกัน ทำอย่างไรการทำนาของเกษตรกรจึงจะใช้ต้นทุนลดลง มีผลผลิตต่อไร่มากขึ้น มีการตลาดที่ดีขึ้น และมีหนี้ที่ลดลง ซึ่งหนี้ที่เกิดขึ้นอาจไม่ใช่หนี้ที่เกิดจากการทำกรเกษตร แต่เกิดจากการบริโภคนิยม เช่น บ้าน รถ เราจะทำอย่างไรให้ประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขและประสบความสำเร็จ ในการเรียนรู้ของเกษตรกรในครั้งนี้ เปรียบได้เสมือนกับล้อ กรงล้อความรู้ของเกษตรกรในพื้นที่จะเคลื่อนที่ หมุนไปเรื่อยๆ และจะทำให้เกิดการเรียนรู้และถ่ายทอดไปสู่พื้นที่อื่นๆ ต่อไป ได้ฝากข้อคิดไว้ว่า “มีความรู้มากแค่ไหนก็เอาตัวไม่รอด ถ้าไม่ได้นำไปปฏิบัติ เมื่อเรามีกระบวนการเรียนรู้ พุดคุยแลกเปลี่ยน ได้ข้อสรุปจากการแลกเปลี่ยนแล้ว ให้นำกลับไปสู่การปฏิบัติ การเรียนรู้ปัญหา จะทำให้เราสามารถมีหนทางนำมาสู่การแก้ปัญหา” และได้ให้กำลังใจกับเกษตรกรในพื้นที่

ตำบลผางามว่าถึงแม้จะหมดโครงการไปแล้ว คณะทำงานที่มาในวันนี้ก็ยังมีเครือข่ายเชื่อมโยงกันอยู่ และในอนาคตมีความคาดหวังร่วมกันว่า จะมีคนจากภายนอกมาศึกษาดูงานการทำงานและอาชีพการเกษตรในพื้นที่ตำบลผางาม

6) นายเก็นศักดิ์ ศรีสวย เจ้าหน้าที่ประสานงานโครงการวิจัย สถาบันรามจิตติ ได้กล่าวถึงศักยภาพของพื้นที่ที่มีระบบน้ำที่ดี ทำให้เป็นพื้นที่การปลูกข้าวได้ และเกษตรกรในพื้นที่สามารถเป็นชาวนามีอาชีพได้เป็นอย่างดี ต้องการให้เกษตรกรในพื้นที่ได้สร้างโอกาสในการตัดสินใจ และสร้างความเชื่อมั่นให้ลูกหลานให้เกิดความมั่นใจในการประกอบอาชีพ ในเรื่องของรายได้ ผลตอบแทนที่ดี เพื่อให้ลูกหลานได้มีทางเลือกเกษตรกรในพื้นที่ที่ผางามจะเป็นต้นแบบ และสามารถสร้างแรงบันดาลใจในการทำอาชีพเกษตรกรรมต่อไปได้ ถ้ามีความร่วมมือกัน

7) นายสุกิจ มาลัยรุ่งสกุล รองผู้อำนวยการวิทยาลัยการอาชีพปัว จ.น่าน ได้มอบอุปกรณ์การเรียนให้กับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ จำนวน 10 ราย ประกอบด้วย 1) กระเป๋าคาดิบ 2) แผ่นพับหลักสูตรเรียนรู้ ชาวนามีอาชีพ : จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน 3) เอกสารคำอธิบายหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 การเข้าใจและเข้าถึงบริบทความเชื่อมโยงในการประกอบอาชีพกับปัจจัยสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง : เข้าใจอาชีพ 4) เอกสารความรู้เกี่ยวกับปัญหาหลักของชาวนาไทยที่ไม่เคยได้รับการแก้ไขจากรัฐบาลไหนเลยหนี้สินปัญหา บทความชะตากรรมชาวนาไทย เมล็ดพันธุ์ วิสัยทัศน์ประเทศไทย แผน 11 ตามแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน 5) สมุดจดบันทึก ซึ่งเกษตรกรจะต้องบันทึกกิจกรรมในหลักสูตรทั้ง 15 หน่วย ในประเด็นเกี่ยวกับ เนื้อหา/กิจกรรมการเรียนรู้ ข้อคิดเห็น สื่อประกอบการเรียนรู้ และข้อเสนอแนะการเรียนรู้ รวมทั้งประเด็นการศึกษาดูงาน ในเรื่องของความรู้ที่ได้รับ การนำไปใช้ประโยชน์ และวิธีการบรรลุเป้าหมาย 6) ปากกา

8) นางจันทร์ฉาย ใจสี (ประธานกลุ่ม) ผู้แทนเกษตรกรมอบของที่ระลึกให้กับ รศ. จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ผู้อำนวยการสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ ม.เกษตรศาสตร์ และทีมคณะวิจัย และถ่ายรูปหมู่ร่วมกัน

9) คณะผู้เข้าร่วมประชุมเดินทางไปศึกษาดูงาน วิสาหกิจชุมชนข้าวกล้องงอกและผลิตภัณฑ์ข้าวกล้องงอก ที่ประสบปัญหาเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวกล้องงอกผงผสมธัญพืช “ทิวดอย” สำหรับการจ้างพิมพ์สติ๊กเกอร์หน้าของบรรจุภัณฑ์ ซึ่งปัจจุบันพิมพ์โดยใช้กระดาษธรรมดา เนื่องจากต้นทุนการพิมพ์ด้วยเทคนิค 4 สีมีต้นทุนสูง และผลิตภัณฑ์ยังไม่ได้รับรองมาตรฐานจากอาหารและยา และยังไม่ผ่านการประเมินเป็นผลิตภัณฑ์ OTOP ซึ่ง รศ. จุฑาทิพย์ ภัทราวาท ผู้อำนวยการสถาบันวิชาการด้านสหกรณ์ ม.เกษตรศาสตร์ ได้นำผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพดังกล่าวกลับไปเพื่อไปดำเนินในเรื่องของการวางตลาดใน Farmer Shop รวมทั้งตลาดในโรงพยาบาลนครชน และเพื่อประสานเรื่องการตรวจสอบเกี่ยวกับคุณค่าทางโภชนาการ และปัญหาที่เกษตรกรพบอีกประเด็นคือ ในเรื่องของพันธุ์ข้าวที่ได้รับจากกรมการข้าวและซื้อจากร้านค้าไม่สามารถเก็บเพื่อขยายพันธุ์ต่อไปได้ หลังจาก 2 ปีพบว่าข้าวที่เกษตรกรปลูกพันธุ์ดังกล่าวเป็นกระเทยเกษตรกรจึงต้องการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว และมีการรับรองพันธุ์ข้าวแท้ ปัจจุบันนี้พันธุ์ข้าวแท้ เช่น พันธุ์ข้าวแก้วควายรัง ซึ่งเป็นพันธุ์ดั้งเดิมของท้องถิ่นได้สูญหาย

10) ศึกษาดูงาน กลุ่มแกะสลักไม้เปา ซึ่งมีเอกลักษณ์ในการแกะสลักไม้ด้วยมือ ผลิตภัณฑ์ประสบความสำเร็จสามารถส่งขายต่างประเทศได้ เนื่องจากผลิตภัณฑ์จากการแกะสลักไม้เสมือนจริง มีการเล่าเรื่องราวในการทำเกษตรกรรมในวิถีชีวิตของชนบท และใช้เทคนิคให้ไม้แกะสลักสามารถเคลือบผิวได้จริง
ปิดการประชุมเวลา 12.00 น.

ภาพกิจกรรม
ระหว่างวันที่ 1 – 5 พฤศจิกายน 2555
ณ ห้องประชุม ศูนย์การเรียนรู้เพื่อการปฏิรูปที่ดิน อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา,
สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดเชียงใหม่, เชียงราย
และศาลาเอนกประสงค์ หมู่ 15 ตำบลบ้านดงมะดินใหม่ ตำบลผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัด
เชียงราย

.....

ภาพการร่วมประชุมการเสนอแผนการผลิตโครงการวิจัย “ต้นแบบการจัดการผลิตพืชผักปลอดภัยความ
เชื่อสูง”

วันพฤหัสบดีที่ 1 พฤศจิกายน 2555
ณ ห้องประชุม ศูนย์การเรียนรู้เพื่อการปฏิรูปที่ดิน อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ภาพการประชุมเตรียมความพร้อมการจัดเกษตรกรเข้าสู่ที่ดินรองรับ ตำบลอินทขิล อำเภอแม่แตง จังหวัด
เชียงใหม่
วันศุกร์ที่ 2 พฤศจิกายน 2555
ณ ห้องประชุม สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดเชียงใหม่

ภาพการประชุมเตรียมความพร้อมพิธีเปิดโครงการวิจัยโรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำ
การเกษตร
เชิงธุรกิจ : มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน
วันเสาร์ที่ 3 พฤศจิกายน 2555
ณ ห้องประชุม สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดเชียงราย

ภาพการร่วมพิธีเปิดโครงการวิจัยโรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตร

เชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

วันอาทิตย์ที่ 4 พฤศจิกายน 2555

ณ ศาลาเอนกประสงค์ หมู่ 15 ตำบลบ้านดงมะตั้นใหม่ ตำบลผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัด
เชียงราย

ภาพการร่วมพิธีเปิดโครงการวิจัยโรงเรียนลูกชาวนาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำกรเกษตร
 เชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน
 วันอาทิตย์ที่ 4 พฤศจิกายน 2555
 ณ ศาลาเอนกประสงค์ หมู่ 15 ตำบลบ้านดงมะตั้นใหม่ ตำบลผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัด
 เชียงราย

ภาพศึกษาดูงานโครงการวิจัยโรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำเกษตร
เชิงธุรกิจ: มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน
วันอาทิตย์ที่ 4 พฤศจิกายน 2555
ณ ศาลาเอนกประสงค์ หมู่ 15 ตำบลบ้านดงมะตั้นใหม่ ตำบลผางาม อำเภอเวียงชัย จังหวัด
เชียงราย

ภาพกิจกรรม

โครงการ “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำงานเกษตรเชิงธุรกิจ :
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”

การประชุมเตรียมการโครงการวิจัย

“โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำงานเกษตรเชิงธุรกิจ:
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 1/2555

การประชุมเตรียมการโครงการวิจัย

“โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำงานเกษตรเชิงธุรกิจ:
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 2/2555

การประชุมติดตามงานโครงการวิจัยร่วมกับนักวิจัย

“โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำงานเกษตรเชิงธุรกิจ:
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 3/2555

ภาพกิจกรรม

โครงการ “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำงานเกษตรเชิงธุรกิจ :
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”

การประชุมหารือและทำความเข้าใจ ร่วมกับทีม สศค.

โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำงานเกษตรเชิงธุรกิจ:
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 4/2555

การประชุมถอดบทเรียนโครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำงานเกษตรเชิงธุรกิจ:
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” : องค์ความรู้ด้านการผลิต ครั้งที่ 5/2555

กลุ่มองค์กรกลุ่มองค์กรเกษตรกรบ้านคลองใหญ่ จ.ชัยนาท/ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรปทุมธานี

การประชุมถอดบทเรียนโครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำงานเกษตรเชิงธุรกิจ:
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” : องค์ความรู้กลุ่มชานาคุณธรรม (มูลนิธิธรรมะร่วมใจ)
ครั้งที่ 6/2555

ภาพกิจกรรม

โครงการ “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำการเกษตรเชิงธุรกิจ :
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”

การประชุมถอดบทเรียนโครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำการเกษตรเชิงธุรกิจ:
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” : สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.)
ครั้งที่ 7/2555

การประชุมหรือการจัดทำ Outline รายงานการศึกษาเบื้องต้นของโครงการร่วมกับนักวิจัย
โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำการเกษตรเชิงธุรกิจ:
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 8

การประชุมหรือการจัดทำ Outline รายงานการศึกษาเบื้องต้นของโครงการร่วมกับนักวิจัย
โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำการเกษตรเชิงธุรกิจ:
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 9

ภาพกิจกรรม

โครงการ “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำการเกษตรเชิงธุรกิจ :
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”

การประชุมเตรียมการโครงการวิจัย

“โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำการเกษตรเชิงธุรกิจ:
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 10/2555

การประชุมเตรียมการโครงการวิจัย

“โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำการเกษตรเชิงธุรกิจ:
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 11/2555

การประชุมติดตามงานโครงการวิจัยร่วมกับนักวิจัย

“โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำการเกษตรเชิงธุรกิจ:
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 12/2555

ภาพกิจกรรม

โครงการ “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำการเกษตรเชิงธุรกิจ :
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”

การประชุมหารือและทำความเข้าใจ ร่วมกับทีม สศค.

โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำการเกษตรเชิงธุรกิจ:
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 13/2555

การประชุมหารือและทำความเข้าใจ ร่วมกับทีม สศค.

โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำการเกษตรเชิงธุรกิจ:
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 14/2555

การประชุมหารือและทำความเข้าใจ ร่วมกับทีม สศค.

โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำการเกษตรเชิงธุรกิจ:
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 15/2555

ภาพกิจกรรม

โครงการ “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำการเกษตรเชิงธุรกิจ :
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”

การประชุมหารือและทำความเข้าใจ ร่วมกับทีม สศค.
โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำการเกษตรเชิงธุรกิจ:
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 16/2555

การประชุมหารือและทำความเข้าใจ ร่วมกับทีม สศค.
โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำการเกษตรเชิงธุรกิจ:
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 17/2555

การประชุมหารือและทำความเข้าใจ ร่วมกับทีม สศค.
โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำการเกษตรเชิงธุรกิจ:
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 18/2555

ภาพกิจกรรม

โครงการ “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำการเกษตรเชิงธุรกิจ :
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”

การประชุมหารือและทำความเข้าใจ ร่วมกับทีมวิจัย
โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำการเกษตรเชิงธุรกิจ:
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 19/2555

การประชุมหารือและทำความเข้าใจ ร่วมกับทีมวิจัย
โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำการเกษตรเชิงธุรกิจ:
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 20/2555

การประชุมหารือและทำความเข้าใจ ร่วมกับทีมวิจัย
โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำการเกษตรเชิงธุรกิจ:
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 21/2555

ภาพกิจกรรม

โครงการ “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำการเกษตรเชิงธุรกิจ :
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”

การประชุมหารือและทำความเข้าใจ ร่วมกับทีมวิจัย
โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำการเกษตรเชิงธุรกิจ:
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 22/2555

การประชุมหารือและทำความเข้าใจ ร่วมกับทีม สศค.
โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำการเกษตรเชิงธุรกิจ:
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 23/2555

การประชุมหารือและทำความเข้าใจ ร่วมกับทีมวิจัย
โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำการเกษตรเชิงธุรกิจ:
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 24/2555

ภาพกิจกรรม

โครงการ “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำการเกษตรเชิงธุรกิจ :
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”

การลงพื้นที่เพื่อติดตามสมาชิกกลุ่มองค์กรเกษตรกรบ้านคลองใหญ่ จ. ชัยนาท
โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำการเกษตรเชิงธุรกิจ:
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 25/2555

การประชุมหารือและทำความเข้าใจการดำเนินงานวิจัยร่วมกับทีมวิจัย
โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำการเกษตรเชิงธุรกิจ:
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 27/2555

ภาพกิจกรรม

โครงการ “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำการเกษตรเชิงธุรกิจ :
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”

การประชุมหารือและทำความเข้าใจ ร่วมกับทีมวิจัย
โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำการเกษตรเชิงธุรกิจ:
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 28/2555

การประชุมหารือและทำความเข้าใจ ร่วมกับทีมวิจัย
โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำการเกษตรเชิงธุรกิจ:
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 29/2555

การประชุมหารือและทำความเข้าใจ ร่วมกับทีมวิจัย
โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำการเกษตรเชิงธุรกิจ:
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 30/2555

ภาพกิจกรรม

โครงการ “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำการเกษตรเชิงธุรกิจ :
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”

โครงการเตรียมความพร้อมบุคลากรครูพื้นที่

โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำการเกษตรเชิงธุรกิจ:
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 31/2555

การประชุมหารือและทำความเข้าใจ ร่วมกับทีมวิจัย

โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำการเกษตรเชิงธุรกิจ:
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน” ครั้งที่ 32/2555

ภาพกิจกรรม
 โครงการ “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำการเกษตรเชิงธุรกิจ :
 มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”

การประชุมหารือและทำความเข้าใจ ร่วมกับทีมวิจัย และเกษตรกรที่เข้าร่วมหลักสูตร
 โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำการเกษตรเชิงธุรกิจ:
 ณ จังหวัดเชียงราย

การประชุมหารือและทำความเข้าใจ ร่วมกับทีมวิจัย และเกษตรกรที่เข้าร่วมหลักสูตร
 โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำการเกษตรเชิงธุรกิจ:
 ณ จังหวัดสิงห์บุรี

การประชุมหารือและทำความเข้าใจ ร่วมกับทีมวิจัย และเกษตรกรที่เข้าร่วมหลักสูตร
 โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำการเกษตรเชิงธุรกิจ:
 ณ จังหวัดชุมพร

ภาพกิจกรรม
โครงการ “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำการเกษตรเชิงธุรกิจ :
มิติใหม่แห่งการเรียนรู้จากแปลงนาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”

การประชุมหารือและทำความเข้าใจ ร่วมกับทีมวิจัย และเกษตรกรที่เข้าร่วมหลักสูตร
โครงการวิจัย “โรงเรียนลูกชานาเพื่อเพิ่มสมรรถนะการทำการเกษตรเชิงธุรกิจ:
ณ จังหวัดมหาสารคาม